

IOAN CHIRILĂ

MIRCEA GELU BUTA

MEMORABILIA MOMENTA
*
CLIPSE MEMORABILE

Presa Universitară Clujeană

IOAN CHIRILĂ

MIRCEA GELU BUTA

MEMORABILIA MOMENTA

♦

CLIFE MEMORABILE

IOAN CHIRILĂ

MIRCEA GELU BUTA

MEMORABILIA MOMENTA

CLIFE MEMORABILE

**Tipărit cu binecuvântarea
Înalt Preasfințitului Părinte**

+ ANDREI,

**Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului,
Mitropolit al Clujului, Maramureșului și Sălajului**

PRESA UNIVERSITARĂ CLUJEANĂ

2016

Referenți științifici:

Pr. Prof. univ. dr. Ștefan Iloaie

Pr. Conf. univ. dr. Gabriel-Viorel Gârdan

ISBN 978-973-595-964-7

© 2016 Autorii volumului. Toate drepturile rezervate.
Reproducerea integrală sau parțială a textului, prin orice
mijloace, fără acordul autorilor, este interzisă și se pedep-
sește conform legii.

Redactare: Camelia-Ionela Strungari

Tehnoredactare computerizată: Codruța Săcelean

Universitatea Babeș-Bolyai

Presa Universitară Clujeană

Director: Codruța Săcelean

Str. Hasdeu, nr. 51

400371 Cluj-Napoca, România

Tel./fax: (+40)-264-597.401

E-mail: editura@editura.ubbcluj.ro

<http://www.editura.ubbcluj.ro/>

Anamneze sfinte referitoare la un Centru Ecclesiastic important

Doi oameni inimoși, Părintele Profesor Doctor Ioan Chirilă și Domnul Profesor Doctor Mircea Gelu Buta, ne oferă o lectură cu dimensiuni memorialistice și sentimentale.

Este lăudabilă scriitura dâșilor pentru că, luați de iureșul evenimentelor, de multe ori nu sesizăm importanța clipei. Ori dâșii, dedicând câte un eseu momentelor importante din istoria bisericească a Clujului, ne fac să rețrăim o sumedenie de evenimente importante.

Lectura aceasta pe lângă faptul că este frumoasă, ne dă și curajul să depășim mediocritatea și luând pilda vrednicilor noștri înaintași să le imităm virtuțile. De fapt acest îndemn ni-l dă și Sfântul Apostol Pavel: *Aduceți-vă aminte de mai marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și urmați-le credința* (Evrei 13,7).

Toate personalitățile din carte sunt importante dar, în mod special, nu-i putem uita pe episcopul reîntemeietor Nicolae Ivan și pe energicul mitropolit Bartolomeu Anania. Li se adaugă apoi ceilalți doi vlădici Nicolae Colan și Teofil Herineanu, iar școala de teologie dă greutate acestui centru bisericesc din inima Transilvaniei.

Pentru toate dăm slavă lui Dumnezeu și-l felicităm în mod special pe Domnul Profesor Doctor Mircea Gelu Buta care, prin spiritul-i neobosit, nu se lasă până când un gând bun nu e pus în practică.

† ANDREI

Arhiepiscop și Mitropolit

Cuvânt înainte

Volumul *Memorabilia momenta - Clipe memorabile*, alcătuit de PC Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă și Prof. Univ. Dr. Mircea Gelu Buta, apare într-un moment de grație al existenței acestor instituții prestigioase din viața Bisericii Ortodoxe din Transilvania. Se împlinesc 90 de ani de când vrednicul de pomenire Episcop Nicolae Ivan, după ce reînființa Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului, înființa de această dată și o Academie Teologică, în care viitorii slujitori ai sfintelor altare din cuprinsul Eparhiei să poată fi instruiți corespunzător, într-o școală teologică cu profil academic. Clujul, după Marea Unire de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918, devenea cel mai important centru cultural, universitar, economic și religios al Transilvaniei, iar Biserica Ortodoxă din inima acestei provincii românești avea nevoie imperioasă de instituții românești puternice de cultură și spiritualitate. Intuiția vrednicului Episcop s-a orientat și asupra învățământului teologic academic, pe care l-a dotat cu profesori bine pregătiți și cu o bază materială necesară bunei desfășurări a procesului educațional.

Academia Teologică clujeană se înfrățește, prin profesorii ei, cu marile centre universitare teologice de la Cernăuți și Chișinău, dar și cu școala teologică sibiană, de la care a preluat aproape întregul sistem educațional, după modelul șagunian. Curricula Academiei Teologice clujene întrunea toate condițiile pentru realizarea unui învățământ teologic universitar de calitate, care să corespundă exigențelor misionare ale vremii. Alături de ierarhul lor, profesorii și studenții Academiei Teologice vor schimba fața Clujului, iar peisajul cultural românesc și ortodox va dobândi consistență și identitate.

Autorii acestui volum aduc în actualitate cele mai importante momente din viața Academiei, apoi a Institutului Teologic Universitar din Cluj, de la înființare și până la desființarea din anul 1952, când prestigioasa instituție de învățământ teologic din Cluj dobândise o vizibilitate care deranja teribil sistemul politic ateu și anti-ortodox, ce se instala în România îndată după cel de-al Doilea Război Mondial. Desființarea Institutului Teologic Universitar din Cluj a avut consecințe inimaginabile, atât în viața Bisericii, dar mai ales în viața personală a celor implicați direct în actul de învățământ - Părintele Profesor Liviu Galaction Munteanu și Părintele Profesor Florea Mureșan își vor sfârși viața în închisoarea Aiudului, iar Părintele Profesor Ion Bunea va rezista eroic tuturor privațiunilor, ca urmare a condamnării, pe nedrept, la ani grei de temniță în Balta Brăilei.

Anul 1989 va aduce reparația istorică necesară, adică redeschiderea cursurilor de teologie ortodoxă universitară la Cluj, prin implicarea directă a foștilor profesori de la Seminarul Teologic Ortodox din Cluj și a binecuvântării arhieresti a Arhiepiscopului Teofil Herineanu.

Anul 1992 va reprezenta momentul visat de înaintașii noștri, și anume acela de a vedea Teologia Ortodoxă clujeană în Universitate. De atunci, Institutul Teologic Universitar din Cluj devine Facultate de teologie ortodoxă, a Universității „Babeș-Bolyai”, alături de alte trei facultăți de teologie - romano-catolică, greco-catolică și reformată.

Anul 2011 va reprezenta pentru Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului un nou început, comparabil cu începuturile jertfelnice ale Episcopului Nicolae Ivan. După o arhipăstorire bogată, însumând aproape 18 ani ai Mitropolitului Bartolomeu, la cârma Eparhiei clujene și a Mitropoliei Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului, iar mai târziu a Clujului, Maramureșului și Sălajului va fi așezat ÎPS Arhiepiscop și Mitropolit Andrei. Ierarh providențial pentru destinele învățământului teologic ortodox de la Cluj. La scurt timp de la instalare, 25 martie 2011, ÎPS Mitropolit Andrei va pune piatra de temelie pentru Noul Campus Teologic „Nicolae Ivan”, consecvent cuvântului dat: „prioritate de grad zero pentru mine este ca

Facultatea de Teologie din Eparhia mea să poată avea un nou sediu, modern". La data de 6 decembrie 2013, noul sediu al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj va fi inaugurat în prezența tuturor mitropoliților din Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a ierarhilor din Mitropolia Clujului, a profesorilor și studenților facultății noastre.

Cu atât mai potrivit este momentul apariției acestui volum, care surprinde admirabil discursuri celebre, aparținând tuturor etapelor prin care a trecut Teologia clujeană academică în decursul celor 90 de ani. Cititorul va descoperi un material valoros prin conținut și mesaj, iar lecturarea lui îi va produce multă bucurie și ... multe surprize.

Felicităm din suflet pe cei ce s-au ostenit în culegerea, diortosirea, sistematizarea și tehnoredactarea acestui valoros material de istorie trăită și avem convingerea că apariția volumului reprezintă un pios omagiu de recunoștință înaintașilor noștri de altădată, dar și un arc peste timp, ce leagă două lumi: Academia Teologică și Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, sau, dacă doriți, *De la Nicolae Ivan Episcopul la Andrei Andreicuț Mitropolitul*.

Cluj-Napoca, La Praznicul Sfântului Ierarh Nicolae, 2014

**Pr. Prof. Univ. Vasile Stanciu,
Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă,
Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca**

Introducere

Clipe memorabile – cuvântări, cronici, reportaje ale unor evenimente cruciale din istoria învățământului teologic universitar la Cluj

Dinamica vieții religioase după 1918 aduce cu sine accente evidente de restaurare, reîntregire și de organizare a noi structuri eclesiale necesare desăvârșirii actului pastoral și de propășire culturală și materială a neamului nostru bimilenar. Aceasta este dinamica pe care societatea românească a fost chemată să o susțină, dar care (poate!) și astăzi ar fi bine să fie receptată ca un telos perpetuu pentru noi toți. Idealul unității plinit cere după sine acțiuni concrete, conforme puterii realizate, cere propășire.

În contextul activităților de marcare a trecerii celor două decenii de activitate teologic academică la Cluj-Napoca, ne-am propus să realizăm mai multe volume prin care să restituim contemporaneității momentele axiale ale organizării învățământului teologic universitar la Cluj, să restituim și să reafirmăm temeliile martirice ale actualei Facultăți (avem în pregătire un volum dedicat martirilor Institutului, *Acta Martyrum – martiri ai învățământului teologic universitar*); să preluăm și să continuăm proiectele teologice și culturale ale înaintașilor (ne gândim aici la *Enciclopedia* și *Metodologia teologică* proiectate de profesorii Institutului); să promovăm un corpus de acțiuni și scrieri misionar-pastorale adecvate timpului nostru, spre a spori mărturia creștină în ziua de azi. Șirul scrierilor enumerate cuprinde, așadar, și acest volum pe care îl prefățăm sub ideea: *clipe memorabile sau clipa în care anamnesisul devine continuum, adică veșnică trăire euharistică*. La

inițiativa noastră a răspuns distinsul coleg Prof. Univ. Dr. Mircea Gelu Buta, care s-a oferit să adune din presa bisericească arhiecezană de la Cluj și de la Sibiu acele cuvântări, articole sau știri care reflectă în chip obiectiv evenimentele legate de viața Facultății noastre. Prin aceasta, ne propuneam să completăm informațiile oferite de volumul 10 ani (*Biserică și multiculturalitate în Europa sfârșitului de mileniu*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2001), oferind o contextualizare mai largă, dar și să venim cu informațiile până în zilele noastre. Deși poate părea un exercițiu de compilare, vă spun că ținta este mult mai bine precizată atunci când observi în chip coerent unitatea internă a cuvântărilor. Din acest plan vin spre noi axialitățile unei creșteri a instituției noastre din cadrul bisericesc imediat în Universitas, după un lung parcurs. Vin, de asemenea, elementele de precizare constantă a obiectivelor pastoral-misionare ale Academiei, ale Institutului și ale Facultății noastre, dar, în același timp, transpar cu claritate cadrele de dezvoltare a cercetării teologice în consens cu specificitățile mediului european.

Florilegiul de cuvântări, cronici și reportaje debutează cu un text dedicat unei teme care este actuală și azi: tema reorganizării învățământului teologic. Astfel, putem să ne întâlnim cu poziția Ministerului cultelor, cu poziția exprimată de Sfântul Sinod și cu opiniile unor teologi, profesori la Academii teologice din Sibiu și Cluj, care militează pentru o dezvoltare mai amplă a nivelului de învățământ teologic academic, deoarece, la acest stadiu, tânărul își poate realiza mai bine realitatea și consistența chemării, a vocației personale. În același context, a fost dezbătută chestiunea oportunității deschiderii unei noi Academii la Cluj – în această privință, vocea Sibiului la acea dată nu a fost extrem de pozitivă –, dar și încorporarea structurilor de învățământ teologic academic în universitățile de stat. Opțiunea exprimată ca răspuns la chestionarul transmis de Ministerul cultelor a fost aceea a rămânării școlilor teologice în subordinea Bisericii. Așa că gândul de a intra în Universitatea Daciei Superioare, iar, mai apoi, în Universitatea „Regele Ferdinand I” a rămas doar la stadiul de deziderat.

Trebuie să mai spun, totuși, că nici în cadrul Universității nu a existat anterior disponibilitatea pe care noi am găsit-o în 1992 la oameni iluștri precum Acad. Ioan Haiduc, pe atunci Rector al Universității „Babeș-Bolyai”, și Prof. Univ. Dr. Andrei Marga, succesorul său în funcția de Rector, care au asumat în rândurile universității de stat o Facultate de Teologie Ortodoxă și apoi celelalte trei Facultăți de Teologie, oameni iluștri, vizionari, cărora le mulțumesc și acum. În acest fel, dorința de atunci s-a împlinit și mai rămânea doar subiectul ardent al spațiilor corespunzătoare.

Cu al doilea text începe istoria Academiei Teologice (1925-1948), apoi a Institutului Teologic de grad Universitar (1948-1952, 1990-1992) și a Facultății de Teologie Ortodoxă din cadrul Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca (începând cu anul 1992). În cadrul prezentării procesului de organizare a Academiei Teologice, ni se prezintă un act ce ar trebui să fie copiat de reprezentanții zilelor noastre, ni se prezintă implicarea dinamică a laicului ortodox în realizarea acestui proiect, dar în contrapondere vedem modul responsabil în care slujitorii, profesorii Academiei, asumă acțiunea de misiune ortodoxă în eparhie. Conferințele susținute de aceștia ne arată maniera în care Biserica asumă și continuă reperele vechiului și, în același timp, extraordinarului proiect șagunian, de culturalizare a poporului român în granițele României mari, noi rezumându-ne aici doar la Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului. Alături de profesori s-au implicat și studenții în acest program pastoral-misionar. Volumul prezintă date concrete despre implicarea organizațiilor studențești și a celorlalte organizații bisericești.

Un moment aparte îl constituie evenimentul sfințirii Catedralei Ortodoxe. Când trebuie să vorbesc despre Catedrală, nu pot să nu privesc evenimentul în dimensiunea sa istorică și în cea eshatologică. De aceea, țin să subliniez că aceste Biserici – Catedrală sunt expresie identitară și semn concret al jertfei unui neam pentru cucerirea veșniciei, ele sunt un vad al mântuirii, un loc al ospățului perpetuu al Mirelui – Fiului de împărat. Poate vor fi urechi de auzit să audă faptul că trebuie să ținim belșugul veșnic și nu să năzuim după belșugul trecător.

Chestiunea reorganizării învățământului teologic revine parcă ciclic în configurația volumului și așa este, deoarece am păstrat ordinea cronologică strictă a evenimentelor, dar am dorit să arătăm, prin aceasta, cât de amplu a fost dezbătut subiectul și, în același timp, să remarcăm luciditatea și fermitatea cu care Biserica, Episcopia prin Consistoriul propriu, a știut să reacționeze chiar și la inițiative parlamentare. Mi-a rămas în minte întrebarea: cum poate un parlament eterodox să decidă soarta învățământului teologic, memento! Conferințele din această perioadă sunt extraordinar de bogate și de explicate în detaliile lor de prezentare a misiunii, a câmpului misionar, a profilului slujitorului și, în chip deosebit, a legării tuturor acestor aspecte de temelia unică Iisus Hristos. Conferențiarilor? Pr. Liviu Galaction Munteanu, Andrei Buzdug, Ioan Vască, Orest Bucevski ș.a. Disputele teologice sunt o lecție pentru noi, cei de azi. Atunci când am parcurs aceste texte, mi-am dat seama cât de important este să repertorizezi totul, mi-a fost parcă rușine că nu am scris toate cuvântările inaugurale și finale din mandatul de decan, că nu am lăsat aceste semne ale modului în care noi zidim, în continuare, pe aceste temelii martirice.

Parcursul celor 90 de ani a fost marcat de câteva puncte culminante și numesc așa în chip deosebit evenimentul înscăunării episcopilor și a mitropolitelor de la Cluj. Ne întâlnim aici cu evenimentul înscăunării marelui dascăl teolog Dr. Nicolae Colan, dar amintesc acum și celelalte: Episcopul Teofil Herineanu, Mitropolitul Bartolomeu și Mitropolitul Andrei, toți cu contribuții excepționale la creșterea și împlinirea școlii teologice clujene. Rememorez pentru cititor un gând și o trăire pe care am avut-o cu Arhiepiscopul Teofil: el a trăit injustul act din 1952 și apoi urmările acestuia, nefaste pentru unii dintre profesori, dar lui i-a hărăzit Dumnezeu să redeschidă ceea ce samavolnic alții au închis. Era o seară de iarnă, vâltoarea evenimentelor din decembrie se stinsese, intraserăm pe un drum pe care nu-l cunoșteam și mergeam bâjbâind. M-a chemat la dânsul și mi-a spus că un grup de elevi seminariști din anul V ar vrea să meargă la Patriarhie pentru a prezenta dorința lor de a se relua cursurile la fostul Institut Teologic

și mi-a zis chiriarhul: *sunt tineri, du-te cu ei, ai grijă să nu pățească ceva, căci trebuie să se deschidă Institutul*. Și am fost alături de ei la Patriarhie și am primit promisiunea reluării cursurilor începând cu acel an. Apoi, au demarat acțiunile de formalizare instituțională, la care au participat colegii de la Seminar și un reprezentant al permanenței. Dar nu voi uita căldura și fermitatea vlădicii Teofil, căruia îi hărăzise Domnul să vadă îndreptarea vremurilor. Nu pot să nu amintesc clipele de grație din preajma Mitropolitului Bartolomeu, cu care am avut bucuria de a lucra, printre altele, la Concordanța biblică selectivă a ediției jubiliare a Sfintei Scripturi, Ed. IBMBOR, București, 2002, pp. 1775-1825. Nici nu pot să nu spun că Dumnezeu împlinește ctitoriile după decenii, fiind vorba de plinirea ctitoriei Episcopului Nicolae Ivan de către Mitropolitul Andrei. El poate zice azi: *ctitore, visul și dorința ți s-au plinit: sediul pentru studii este gata și căminul crește cu fiecare zi, iar nouă ne spune mereu în cuvântu-i catehetic: voi, aruncați mai la adânc și înțelegeți că alături este Hristos și scumpa Sa Maică*.

Clipele memorabile sunt expuse în ordinea cronologică a evenimentelor, cuvântările au fost redată fără modificări, noi permițându-ne doar să creăm formele de contextualizare și de generare a unității discursului general al volumului, de aceea spun că oferim un Florilegiu de cuvântări, cronici și reportaje menit să stârnească un *anamnesis* revitalizant pentru cei hărăziți de Domnul să clădească pe temelia martirilor temple ale Duhului Sfânt.

Premizele organizării învățământului teologic în Ardeal

Învățământul teologic ortodox, după Marea Unire din anul 1918, s-a dorit a fi o modalitate de conservare și afirmare a conștiinței naționale românești¹. Lipsa, de până atunci, a unei organizări unitare și faptul că majoritatea școlilor teologice nu se aflau sub conducerea Bisericii au determinat autoritățile bisericești și politice să ridice tot mai pregnant problema reformei în acest domeniu.

„E una dintre cele mai importante probleme, pe care le-au scos la suprafață noile împrejurări de viață ale neamului nostru. Căci refacerea morală a țării, care trebuie să stea la temelia preocupărilor oricărui guvern și cetățean din România nouă, e mai presus de toate, în directă funcție cu pregătirea clerului nostru și cu apostolatul pe care-l va desfășura acesta în sânul neamului”², opina, în anul 1923, Prof. Nicolae Colan, de la Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu, într-un articol publicat în „Revista Teologică”. Viitorul Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului continua în același ton, prezentând punctul său de vedere referitor la o bună organizare a școlilor destinate pregătirii clerului: „Faptul că oficialitatea

¹ Mircea Păcurariu, „Învățământul teologic seminarial în Biserica Ortodoxă Română”, în: *Două secole de învățământ teologic seminarial (1803-2003)*, vol. aniversar tipărit din inițiativa Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, coord. Mihai Vizitiu, Dragoș Băhrim, Adrian Timofti, Iași, 2003, p. 103.

² Nicolae Colan, „Reforma învățământului teologic”, în *Revista Teologică*, anul XIII, nr. 5, Sibiu, mai 1923, pp. 145-150.

bisericească și politică se ocupă serios de chestiunea reorganizării învățământului teologic constituie, desigur, un semn îmbucurător. Astfel, Ministerul Cultelor, firește, cu consimțământul Sfântului Sinod, a adresat încă de cu toamnă o circulară cu întrebări tuturor seminariilor, precum și unor intelectuali ai Bisericii, cerându-le păreri în această materie. Răspunsurile vor fi multe și temeinice. Ele vor oferi un bogat material de studiu comparativ, din care se va putea cristaliza o sănătoasă reformă a învățământului teologic.

Dacă în cele ce urmează ne expunem și noi păreri asupra chestiunii, n-o facem cu pretenția de a da îndrumări de autoritate unor dogme, nici cu gândul de a soluționa problema definitiv și până în amănunte, ci cu intenția de a o lumina cel puțin în parte, examinând-o în lumina unor principii.

Cea dintâi întrebare din amintita listă ministerială vizează și eventuala unificare a școlilor teologice din întreg cuprinsul țării. Și trebuie să mărturisim că, poate, nici un ram al învățământului nu se pretează la o așa de ușoară unificare ca cel teologic. Asta, fiindcă el are să pregătească apostoli pentru un popor cu aceeași credință religioasă și cu aceleași trebuințe și aspirații culturale. Omogenitatea sufletească a neamului românesc e un temei destul de puternic pentru a justifica postulatul unei unitare pregătiri a clerului nostru. Dar adoptarea unui sistem unitar în această privință mai prezintă și alte avantaje, de ordin practic, administrativ. Căci, pe lângă faptul că ar înlesni pregătirea clerului nostru pentru o solidară luptă culturală în interesul Bisericii și al neamului, ea ar înlătura și existența atâtor categorii de preoți, care, cu toate că îndeplinesc frățeste aproape aceeași misiune, totuși, sunt salarizați deosebit, neavând aceeași pregătire școlară.

După ce posibilitatea unificării învățământului teologic este, credem, destul de evidentă, se impune întrebarea: în ce sens trebuie realizată? Fără îndoială, nimeni nu va putea pretinde să se jertfească în această privință vreun pas făcut înainte. Viitoarea organizare trebuie să prezinte garanția unui vădit progres față de trecut. Odată stabilit acest principiu, generalizarea Seminariilor din Vechiul Regat și Basarabia e de-a dreptul scoasă din discuție. Nu fiindcă aceste școli nu și-ar fi îndeplinit chemarea lor din trecut, ci fiindcă nu li se poate cere mai mult decât sunt în stare să dea, iar cât sunt în stare să dea nu e suficient pentru creșterea de conducători înțelepți ai poporului din vremile noastre. Seminariile nu pot înzestra pe

elevi și cu cultură generală, și cu știința teologică. Una se face în dauna celeilalte. Mai vin apoi disciplinele pedagogice - și cu tot dreptul - să-și ceară locul de cinste în cadrul învățământului seminarial. Ba unii merg mai departe cu pretențiile, cerând «să se dea extindere deosebită obiectelor de cultură generală, care vor fi în mai apropiată atingere cu ocupațiunile preotului; să se predea în Seminarii noțiuni de drept, anatomie, igienă, medicină practică, apicultură, zootehnie, viticultură și, în general, toate noțiunile necesare preotului de suburbii și celui rural.

Sunt lucruri frumoase și utile, nu-i vorbă. Numai cât creierul e sensibil pentru o anumită cantitate de știință. Ca și stomacul, mistuie cât poate. Tot ce e în plus față de normal strică organismul. Ori ca moara, care nu macină făină bună decât turnându-i grăunțele cu binișorul. Surmenajul e cea mai mare pacoste a învățământului, iar evitarea ei constituie cel mai elementar principiu pedagogic.

Dacă nu mă înșel, după proiectul oficial de reorganizare a Seminarilor, acestea vor cuprinde un curs inițial de trei ani, având programul identic cu al așa-numitelor progimnazii plănuite în noua reformă a învățământului secundar. După terminarea acestui curs, elevii sunt liberi să-și aleagă... cariera, rămânând în Seminar ori trecând în clasa a patra a oricărei școli secundare sau normale. Ei bine, dreptul acesta, care acordă unui copil de 13-14 ani libertatea de a-și alege «cariera», e de-a dreptul absurd, iar dacă i-o aleg părinții, cu atât mai rău. Persistența acestui sistem irațional n-ar face decât să prelungească o situație paradoxală: cu Seminarii tot mai pline de elevi și parohii tot mai goale de preoți. Cred că înțelege oricine de ce ies lucrurile pe de-a-ndoaselea. Dar proiectul ministerial mai zice că «cei care vor voi să continue Seminarul vor trebui ca, la sfârșitul clasei a treia, să dea o declarație în scris că, la isprăvirea Seminarului sau a Facultății de Teologie, se vor face preoți». Numai cât mi-ar plăcea să văd temeiul moral pe care o autoritate ar avea dreptul să pretindă de la cineva respectarea unui angajament luat la vârsta de 14 ani! Ori dacă, totuși, i-ar pretinde acest sacrificiu, de multe ori absurd, n-ar face decât să introducă prin legi robia deghizată a conștiințelor. Și rezultatul, chiar în cazul cel mai bun, ar fi: un preot de 18-20 de ani, care n-ar avea nici autoritatea, nici pregătirea necesare pentru a-și păstori credincioșii, cu toată vrednicia. Sunt încheierile firești, care se desprind din implacabila logică a faptelor.

Acestea sunt motivele pentru care credem că numai Institutele (Academiile) Teologice cu 3 sau 4 ani, având la bază liceul clasic sau modern, ar fi în stare să ne crească un cler cu pregătire temeinică, în conformitate cu trebuințele zilelor noastre, care ar putea sta cel puțin alături de clerul minorităților (sași și unguri) din România întregită și care ar avea putința să-și îndeplinească înalta sa misiune de evanghelizare și luminare a neamului.

Pentru noi, pregătirea preoțimii noastre trebuie să fie o problemă de prestigiu bisericesc și național. Învățământului din aceste Academii Teologice i s-ar da un pronunțat caracter practic-pastoral, având chemarea să pregătească pe tineri pentru păstoria sufletelor, să ne verse deci contingentul necesar de preoți și profesori de religie la școlile secundare. A doua și superioara categorie de școli pentru pregătirea clerului nostru ar rămâne s-o formeze Facultățile de Teologie. Dacă va fi numai una, cu atât mai bine. Concentrând tot ce are țara mai distins în domeniul științei teologice, ea ar putea deveni, cu timpul, un adevărat Oxford al ortodoxiei. Din diplomații ei s-ar putea recruta, fără exclusivism, totuși, cu o firească precădere, clerul nostru superior și corpul didactic al Academiei Teologice.

Acum, câteva cuvinte asupra introducerii și repartizării materiilor de învățământ. Institutele Teologice de categoria celor preconizate de noi, fiind școli superioare de specializare, învățământul lor va fi, în principiu, teologic. Tinerii care le vor cerceta, având liceul, vor fi înzestrați cu suficientă cultură generală. Disciplinele pedagogice vor avea, totuși, un loc de cinste în viitorul plan de învățământ teologic, întrucât ele sunt necesare nu numai pentru viitorii profesori de religie, ci și pentru preoții apostoli ai unei biserici vii, învățătoare.

Filosofia va fi tratată în măsura în care se atinge cu problemele teologiei, le explică ori aruncă o lumină nouă asupra lor. Izvorul principal al doctrinei propovăduite de Biserica noastră fiind Sf. Scriptură, studiului biblic i se va da o deosebită importanță. El va trebui să stea la centrul învățământului teologic. Căci fără o fundamentală cunoaștere a Scripturilor Sfinte și, în special, a Testamentului Nou, orice strădanie de evanghelizare și de luptă împotriva sectelor devine de-a dreptul iluzorie. E un motiv destul de greu pentru a justifica necesitatea citirii și interpretării Sf. Scripturi în tuspatur anii academici. Celelalte materii teologice se vor trata

după importanța lor. Multifurcarea artificială a disciplinelor însă nu e practică deloc. Muzicii încă trebuie să i se dea un loc de frunte. O înțeleaptă inovație ar fi și introducerea muzicii instrumentale (vioară ori, mai ales, armoniu). În felul acesta, preoții, cunoscând un instrument muzical, ar putea organiza în parohii coruri bisericești și ar avea la dispoziție unul din cele mai efective mijloace pentru rebisericanizarea turmei înstrăinate. Materiile în legătură cu gospodăria țărănească sunt, în parte, materii de școală secundară. Ele nu încap în cadrul învățământului teologic. Tipicul se va face în legătură cu cântările bisericești și liturgica, deci, nu atât teoretic, cât practic.

Cu privire la pregătirea corpului didactic, credem că ar fi necesar ca profesorii pentru materiile neteologice să aibă, pe lângă cuvenitul titlu academic în specialitatea lor, și o școală teologică (Academie sau Facultate). Aceasta pentru ca educația și instrucția clerului nostru să prezinte un caracter de omogenitate creștină. Candidatului la catedra de pastorală ar fi bine să i se ceară și o practică preoțească de 5 ani.

Înființarea de internate (cămine) pe lângă fiecare Institut Teologic credem că este o necesitate indiscutabilă. Sub raportul conducerii administrative, aceste internate vor fi independente de Institutul însuși. Directorul internatului (econom) va avea să conducă gospodăria și viața internă a Institutului, iar pentru cârmuirea și supravegherea instrucției, colegiul profesoral își va alege din sânul său un Rector pe un răstimp de 3 sau 5 ani. Spiritualii Academii Teologice vor putea fi recrutați din rândul preoților distinși pe teren pastoral, iar salarizarea lor va trebui să se facă după normele de salarizare ale profesorilor secundari, firește, cu recunoașterea anilor de preoție. E iar de prisos să mai amintim că în Institutele Teologice de tipul celor propuse de noi pentru generalizare, pedagogii, chiar dacă se numesc «prefecți de studii», n-au niciun rost.

Nu ne îndoim că această schiță de proiect unora li se va părea fantastică. În parte, ea e realizată, totuși, în Ardeal și în Bucovina și, cu nițică ambiție bine înțeleasă, s-ar putea generaliza în toată țara. Fiindcă supremul interes nu se cristalizează atât în formula unui «cler unificat», cât mai ales în a unui cler luminat”³.

³ *Ibidem*.

Comentând articolul Prof. Nicolae Colan cu privire la reforma învățământului teologic, redactorul revistei „Viața creștină” socotea punctul de vedere al acestuia „... cu totul greșit, fiindcă pentru misiunea preoțească, candidatul trebuie format, iar această formare nu se poate realiza decât începând de jos, adică de la baza educațiunii viitorului preot, ceea ce numai prin Seminarii se poate realiza. Academia de 3 sau 4 ani nu va putea distruge duhul materialist, pe care mediul cultural de la noi, adesea lipsit de idealuri superioare, îl înfiltrează în toate sufletele ce trec prin liceele noastre”.

În replică, Prof. Nicolae Colan preciza: „Fără să avem pretenția de a face din părerea noastră o dogmă, ne-o menținem în întregime, întrucât credem că nimeni n-are mai multă trebuință de o temeinică cultură generală decât preotul, cu deosebire preotul zilelor noastre. Iar această cultură generală nu se poate câștiga decât în licee, pentru că Seminariile au un program de învățământ unilateral, cuprinzând, în partea lui covârșitoare, discipline pur teologice. Și, în materie de apostolat, fetișismul specializării, în afară de cazul când acesta se bazează pe o temeinică cultură generală, are consecințe fatale. El produce oameni care cred că, dincolo de «specialitatea» lor, nu mai există nimic și care, ajungând în fața unor conflicte de viață, în cazul cel mai bun sunt siliți să stea neputincioși sau să cedeze soluțiilor pe care li le îmbie «lumea» ispititoare. Și asta din simplul motiv că n-au suficienți termeni de comparație.

Fără să ne încumetăm a revendica superioritatea absolută a clerului nostru ieșit din Academia Teologică de 3 sau 4 ani față de cel cu pregătire seminarială, să nu ni se ia în nume de rău dacă ne aducem aminte, totuși, de constatarea, formulată de bună seamă prea categoric, pe care au făcut-o cu durere atâția frați din Vechiul Regat, că «Seminariile, în actuala lor organizare, produc atei», dovadă că așa de puțini absolvenți se hotărâsc să îmbrace haina modestă a preoției. Dimpotrivă, absolvenții Academiei Teologice, cu extrem de puține excepții, intră în cler chiar imediat după terminarea studiilor. Cine vrea să se convingă de acest adevăr, n-are decât să consulte, de pildă, situația absolvenților din anul 1921/1922 ai Academiei Teologice din Sibiu. Și e firesc să se întâmple așa, pentru că tânărul ieșit din liceu are maturitatea suficientă pentru a-și alege «drumul vieții», pe care învățământul academic nu poate decât să i-l netezească și să i-l lumineze.

Cu totul altele sunt posibilitățile sufletești pentru alegerea «carierii» la copilul care intră în școala de pregătire preotească la vârsta de 11-12 ori chiar 14-15 ani. El nu poate, și, de aceea, nicio lege din lume nu-i va putea pretinde, să stăruie, vrea-nu vrea, pe drumul pe care a pornit de cele mai multe ori numai din îndemnul altuia ori ispitit de avantajele gratuității din Seminar. Cât despre necesitatea culturii generale a preotului, ea, repetăm, nu se poate câștiga decât în liceu. Această constatare e întărită până și de apărătorii actualului sistem al învățământului teologic din Vechiul Regat și Basarabia, întrucât ei pretind să se introducă în învățământul seminarial cât mai multe discipline «profane». Introducerea acestora, fără reducerea materiilor teologice însă, produce implicit cea mai dezastruoasă îngrămădire a materiei didactice. Iar surmenajul intelectual este știut că duce în chip fatal la superficializare. Și asta cu atât mai mult, cu cât el se impune în chip forțat unor copii cu o limitată capacitate spirituală.

Iată motivele care ne-au determinat, între altele, credința, că numai un învățământ academic, zidit pe temelia unei culturi generale câștigate în liceu, poate garanta o superioară pregătire a clerului nostru, în conformitate cu implacabilele postulate ale vremilor noi”⁴.

⁴ Idem, „În jurul reformei învățământului teologic”, în *Ibidem*, nr. 11, Sibiu, noiembrie 1923, pp. 355-357.

Un proiect curajos

Episcopul Nicolae Ivan a fost cel care a prezentat public, în cadrul ședinței Sinodului Eparhial al Diecezei Cluj, din 4 mai 1924, dorința de a înființa, la Cluj, o Academie Teologică Ortodoxă: „Domnilor deputați, grija întemeierii unui Seminar Teologic a fost una din preocupările mele inițiale, fiindcă îmi dădeam seama că viitorul Eparhiei Vadului stă cu desăvârșire în vrednicia clerului său.

Greutăți mai presus de voința noastră m-au împiedecat să realizez această dorință legitimă încă în cei dintâi ani ai păstoririi mele, dar sforțările neconținute și credința ce m-a călăuzit mi-au dat, în cele din urmă, putința să încep a înfăptui importanta instituție a Seminarului Teologic. Meritul principal revine D-lui Ministru Alexandru Lapedatu, care a răspuns solicitărilor ce i-am făcut cu toată bunăvoința, înscriind în Bugetul actual sumele necesare pentru înființarea și deschiderea Seminarului în toamna acestui an. Acest fapt are o însemnătate atât de mare pentru viața Eparhiei noastre, încât mă simt dator să-l accentuez cu toată bucuria sufletului meu și să exprim toată recunoștința D-lui Ministru, distins membru al Sinodului nostru Eparhial.

Prin noul Seminar, ne vom avea asigurată pregătirea și formarea acelei preoții conștiente, de care azi suntem lipsiți în atâtea parohii și, prin aceasta, împiedecați a atinge culmile spre idealul renașterii religioase și deșteptării culturale. Dar pe cât de prețioasă este această instituție de înaltă cultură religioasă, care va împodobi capitala Ardealului, întărindu-i dezvoltarea progresiv românească, pe atât de grea este problema localului

unde va avea să-și dezvolte activitatea binefăcătoare. Nu e vorba numai de sălile pentru cursuri și meditații, ci de clădirea pentru internat, așa de greu de aflat în criza actuală din toate orașele și mai ales la Cluj. Am avut clipe grele din cauza acestor greutăți, care mi se par, uneori, neînvingibile și de aceea am luat hotărârea nestrămutată că, dacă ar trebui să împart cu elevii Seminarului înscriși o parte din reședința episcopală, nu voi lăsa ca viitorii preoți să mai alerge cu cheltuieli mari la institute îndepărtate, lipsiți de privegherea și de dragostea păstorului lor.

Nu-mi pot închipui că în acțiunea aceasta nu voi avea tot sprijinul Sinodului nostru Eparhial și nu mă pot gândi un moment că ni se va mai tăgădui dreptul incontestabil ce ne revine ca parte legală din averea Fondului seminarial comun cu Arhidieceza Sibiului. Când vom avea un cler conștient și disciplinat, putem nădăjdui că viața sufletească și morală a credincioșilor noștri va lua un avânt îmbucurător, iar pleava sectarismului își va lua zborul în alte părți. Ca să ajungem aceste zile mult dorite, se impune ca problema salarizării clerului să se facă cu mai multă bunăvoință și cu mai mult interes ca până aci. Am înțeles să nu dăm năvală asupra visteriei statului, când era în strâmtoare, și să ne mulțumim în anii de prefacere și cu mai puțin, chiar mai puțin decât toate celelalte categorii de funcționari și slujbași ai statului.

Acum, când situația financiară s-a mai îndreptat, credem că a sosit timpul ca și cei umiliți și năpăstuiți de ieri să afle azi mângâiere și recunoștință pentru munca lor și pentru jertfele fără număr aduse în cele mai grele vremuri de urgie pe altarul întregirii neamului. Preoțimea ortodoxă cere cu drept cuvânt să fie socotită între acei factori principali, cari mai mult au luptat, mai mult au suferit de-a lungul veacurilor negre, împărțășind lipsurile țărânilor îngenuchiate, dar ținându-i trează credința strămoșească și nădejdea în dreptatea ce trebuia să vie. Preoțimea altor biserici a beneficiat în trecut de multe bunătăți, asupra lor s-a revărsat Nilul, dărnicia regelui maghiar, dărnicia guvernelor, munificența orașelor și dobânzile fondurilor de miliarde pentru slujbe pioase. Ai noștri cunosc numai din auzite astfel de izvoare de belșug material. Slujbele acestea, mai mult decât credința, sunt și rămân zidul despărțitor între biserica noastră și biserica papistașilor.

Am amintit acestea fără ca să ne ademenească și să ne descurajeze, pentru că noi suntem cu atât mai mult datori să muncim și să așezăm Biserica noastră în locul ce-i compete. În munca aceasta, nu cunoaștem nici osteneli, nici jertfe. Idealul nostru suprem este Iisus Mântuitorul, pe care Îl vom chema neconținut în sufletele noastre, spre a ne călăuzi în opera grea, dar sfântă pentru înălțarea bisericii noastre și a patriei noastre.

În această credință și cu un apel călduros la colaborarea frățească a Domniilor Voastre în lucrările multe și importante ce le cere consolidarea Eparhiei noastre, vă întâmpin cu arhierasca binecuvântare și declar sesiunea a II-a din epoca reînvierii Sinodului nostru Eparhial deschisă”¹.

Discursul Episcopului Nicolae a fost bine primit de către cei prezenți, dovadă că în cadrul celei de-a doua ședințe a Sinodului Eparhial, deputatul Dr. Ion Matei a propus alocarea unor burse de la Ministerul Cultelor, pentru specializarea anuală în străinătate a câte doi clerici: „Vremile de astăzi reclamă ca și Biserica să-și creeze un cler care să fie prezentat cu personalități distinse în viața de obște a neamului și a țării. Spiritul vremii reclamă o atmosferă profund creștină, care să planeze asupra tuturor păturilor vieții noastre publice. Și crearea acestei atmosfere cade la locul întâi în sarcina Bisericii, cari trebuie să caute toate mijloacele pentru a-și putea crește un cler la înălțimea chemării sale. În acest scop, Consistoriul să fie autorizat a alege an de an doi tineri distinși, absolvenți ai cursului clerical, pe cari să-i trimită la Colegiul din Glasgow, în Anglia, unde să se perfecționeze în știința teologică. Aceștia vor avea apoi rolul de profesori educatori ai clerului de mâine. Consistoriul să intervină la Ministeriul de Culte pentru ca acesta să asigure celor doi clerici o bursă permanentă de 50.000 lei”².

În aceeași notă, Comisia responsabilă cu demersurile pentru înființarea Institutului Teologic a prezentat Sinodului, în cea de-a cincea ședință, „Actul Consistoriului Nr. 2871 în chestia Seminarului”³, raportorul acestei Comisii, deputatul Dr. Silviu Dragomir, subliniind în cuvântul său impor-

¹ „Sinodul Eparhial al Diecesei Clujului. Deschiderea Sinodului. Ședința întâia”, în Revista *Renașterea*, anul II, nr. 19, Cluj, 11 mai 1924, pp. 2-3.

² *Ibidem*, p. 4.

³ *Ibidem*, p. 9.

tanța problemei pentru Eparhia Clujului și pentru Biserica Ortodoxă. În numele Comisiei, vorbitorul a făcut următoarele propuneri: „1) să se ia act cu satisfacție de lucrarea săvârșită de Consistoriu în această chestiune și de bunăvoința întâmpinată în această problemă din partea d-lui Ministru de Culte; 2) Să se dea autorizație Consistoriului ca să continue demersurile și să aibă putere de a face cheltuelile necesare; 3) Să se autorizeze Consistoriul să procure toate cele necesare pentru instalarea Seminariului; 4) Consistoriul să inactiveze Seminariul în baza unui regulament provizor pe care îl va compune; 5) Consistoriul să completeze catedrele prin concurs, dându-i-se îndreptățirea de a invita la aceste catedre persoane cu o reputație teologică bine stabilită. Condiție principală este ca profesorii să aibă doctoratul în teologie, iar pentru dreptul bisericesc, doctoratul în drept; 6) Patronul Institutului să fie Sf. Nicolae, patron și al P.S. Sale, care este întemeietorul acestui așezământ; 7) Seminarul să se organizeze, deocamdată, pe cursuri de trei ani; 8) Să se primească numai tineri cari posedă atestat de absolvire al unei școli secundare, curs superior. 9) Consistoriul să caute crearea unei legături strânse între Institutul Teologic și Facultatea de Litere a Universității din Cluj”⁴.

Atât propunerile, cât și proiectul de regulament pentru calificarea și numirea profesorilor de la Institutul Teologic, prezentate de către deputatul Dr. Silviu Dragomir, au fost primite „în unanimitate și cu însuflețire din partea Sinodului”⁵.

⁴ *Ibidem*, pp. 9-10.

⁵ *Ibidem*, p. 10.

Pregătiri în vederea deschiderii învățământului teologic ortodox din Cluj

Opinia publică era convinsă că înființarea Seminarului Teologic din Cluj era „de o importanță capitală pentru poporul românesc de dincoace de Carpați”¹. Iată ce relatează presa vremii în acest sens: „Timpul în care trăim ne dă fericita posibilitate să privim cu satisfacție la multe și, în același timp, foarte importante evenimente și lucrări ce se săvârșesc sub ochii noștri. Este încă viu în memoria noastră evenimentul mare al întregirii neamului, strălucitul act al încoronării, precum și celelalte momente de manifestare a conștiinței noastre naționale. Privim la multele asociații de binefacere, la diferitele organizații culturale, cari iau ființă, în ciuda tuturor uneltirilor trecutului, la ridicarea multelor biserici, școli și case culturale, care toate au și trebuie să aibă un singur scop: ridicarea morală, culturală și materială a poporului nostru.

Și seria astor fel de acte am putea-o continua. Scopul nostru însă este ca, de astă dată, să facem amintire de alt eveniment, de o importanță capitală pentru poporul românesc de dincoace de Carpați: înființarea Seminarului Teologic din Cluj. Motivele cari stau la baza înființării unui astfel de institut sunt deplin justificate de necesitatea vremii în care trăim. E lucru natural ca fiecare Eparhie să-și aibă școala sa clericală și, ca atare, este firesc ca și reînviata Episcopie a Clujului să-și aibă școala clericală proprie,

¹ V. Susa, „Institutul Teologic din Cluj!”, în *Revista Renașterea*, anul II, nr. 23, Cluj, 8 iunie 1924, p. 4.

unde să-și crească pe viitorii săi preoți. Este cunoscut apoi faptul că Eparhia Clujului este binișor împestrită cu diferite naționalități și mai ales cu diferite confesiuni și chiar cu aconfesiuni. Toate acestea sunt momente cari așteaptă munca a cât mai mulți apostoli și propovăduitori ai dreptei credințe, cari, prin cuvintele și faptele lor, să propage naționalismul cel curat, românesc și se vestească mai presus de toate Cuvântul Evangheliei lui Hristos.

Propaganda sectară, cu toate ordonanțele ce-o opresc, nu contenește. Ea nu va conține în curând, pentru că pe cei ce le place a se face „martiri pentru Domnul” nu-i va putea întoarce în sânul bisericii nici un ordin venit din afară, ci numai și numai o convingere internă, pe care însăși preoțimea este chemată să le-o dea. Dar fără oameni bine pregătiți și convinși, rezultatul va veni foarte târziu. Și pentru ca să se obțină un rezultat cât mai grabnic și efectiv, noul Institut e chemat să formeze preoți bine pregătiți, ca atunci când Domnul îi va primi în ogorul Său, entuziasmați de dragostea Lui și, cu ajutorul indispensabil al Său, să poată paraliza și zădărnici propaganda făcută de sectari cu bani străini și cu mijloace de propagandă iredentistă.

Ca o mare problemă, stă în fața noastră și reunirea Românilor uniți cu biserica Romei. Asupritorii noștri de veacuri, conform principiului lor, „divide et impera”, au desbinat poporul românesc de dincoace de Carpați, introducând dihonie confesională în sânul lui, ca astfel destrămându-se, să-l poată stăpâni. Această problemă încă așteaptă clerici cunoscători de cauze și mijloace, cari, pătrunși de duhul lui Hristos și ajutați de timpul necesar ori cărui lucru mare, să poată vindeca rana deschisă la 1700. Nu cu mijloace subversive, de cari biserica ortodoxă nu s-a folosit nicicând și nici nu se va folosi vreodată, dar nici cu ajutorul sofistice inutite. Pe credincioșii «pescuiți» și «siluiți» dela 1700 încoace numai cu ajutorul preoțimii bine educate și crescute în duh creștinesc, pătrunsă de sfânta ei misiune, îi va putea întoarce la adevărata lor credință.

Un apostolat viu și cât mai întins pentru formarea conștiinței mulțimii, care mulțime apoi de sine se va întoarce în sânul bisericii sale strămoșești, de care a fost despărțită numai cu «privilegiurile» și «tunurile» opresorilor. Pentru toate acestea, nu este suficient un «ordin» sau o campanie de discuții polemice, cari toate nu pot avea alt rezultat, decât înmulțirea urei,

ci se cere un ales bine educat și înzestrat cu cunoștințe cât mai vaste și, mai presus de toate, ca fiecare preot să fie un devotat și demn ucenic al Mântuitorului nostru.

Prin înființarea Seminarului Teologic din Cluj, se îndeplinește apoi și un act care era firesc să se facă în centrul Ardealului, pentru ca de aci, ca un val de lumină, să se reverse binefăcătoarele efecte ale culturii peste întreaga provincie. N-ar trebui să facem decât o foarte mică ochire în istorie și, văzând ce influință a avut ridicarea școalei teologice în Kievul din timpul Mitr. Petru Movilă, să tragem concluzia că și Clujul se va putea dovedi în curând un astfel de centru, după ce într'alte privințe ocupă deja locul întâiu.

Fie ca și acest institut ce-și ia ființa în reînviata Episcopie a lui Ștefan cel Mare, să-și înceapă opera «într'un ceas bun și cu noroc» și să o ducă la îndeplinire spre lauda bisericii și spre preamărirea lui Dumnezeu”².

În vederea organizării deschiderii anului școlar, Eparhia Clujului emite, la 17 iunie 1924, următorul comunicat: „Sinodul nostru eparhial din anul curent, în ședința sa din 7 Maiu st. n., a decis în unanimitate și cu deosebită bucurie deschiderea Seminarului nostru Teologic în Cluj, având garantate la bugetul statului sumele necesare pentru înființarea lui.

Seminariul este întocmit, deocamdată, pentru cursuri pe trei ani. Studiile teologice se vor propune de profesori speciali, iar studiile auxiliare clericiei le vor asculta la Facultatea de Litere a Universității din Cluj, cu care Seminariul va sta în strânsă legătură, pentru creșterea unui cler cu o cultură superioară. În Seminar se vor primi numai tinerii cari posedă certificat de absolvire a cursului superior al unei școli secundare. Toți elevii sunt obligați să locuiască în internatul institutului și să se conformeze normelor stabilite de regulamente. Se primesc numai elevi de pe teritoriul Eparhiei Clujului. Elevi din altă eparhie nu se vor putea primi decât cu învoirea prealabilă a chiriarhului de care aparțin. Seminariul se deschide la 1 Septemvrie a. c. cu cursul întâiu. Întrucât vom putea asigura până atunci un local cu săli suficiente pentru învățământ și internat, vom deschide toate trei cursurile. Cei interesați vor fi avisați la timp despre aceasta.

² *Ibidem*, pp. 4-5.

Candidații cari doresc să fie primiți în Seminar vor înainta Consistoriului nostru o cerere scrisă cu mâna proprie, anexând în original următoarele documente:

- a) actul de naștere și botez;
- b) atestatul de maturitate, eventual atestatul de absolvire a unei școli secundare (liceu, reale, comerciale, școală normală cu diploma de învățător);
- c) atestat medical prin care să se constate integritatea spirituală și corporală a petentului;
- d) declarația petentului, subscrisă de părinți sau tutori că după absolvirea cursului teologic va intra în slujba diecezei cel puțin cinci ani de zile; la caz contrar, vor restitui fondului Seminarului toate cheltuielile de întreținere, precum și bursele primite.

Cererile instruite cu aceste documente se vor înainta Consistoriului până la 15 August st. n. Cereri intrate după acest termen nu se vor lua în considerare.

Cei primiți vor fi încunoștințați din bună vreme despre terminul prezentării lor în Seminar, cu care ocazie vor avea să se supună cercetării medicale și unui examen privitor la aptitudinile lor muzicale.

Pentru întreținere în internatul Seminarului, elevii vor avea să achite o taxă anuală ce se va stabili ulterior. Cei lipsiți de mijloace vor beneficia de burse, în baza unui certificat de paupertate de la organele comunale și parohiale. La înmatriculare, elevii vor solvi taxa de înmatriculare de 10 lei, o taxă de 10 lei pentru biblioteca seminarială, 10 lei pentru anuarul institutului. Fiecare elev va aduce cu sine cel puțin patru schimburi de rufe în stare bună. De la data înmatriculării, elevii intră în toate drepturile și datorințele statuate de regulament.

Nici un elev nu poate cerceta în același an, ca elev ordinar, alte institute de învățământ. Documentele elevilor până la absolvire se vor păstra în arhiva direcțiunii. La înmatriculare, fiecare elev este dator să se prezente în persoană. Manualele necesare și le va procura fiecare pe cheltuielile proprii³.

La data de 29 iunie 1924, se face publică scoaterea la concurs a posturilor „pentru ocuparea catedrelor de profesori, sistemizate la Insti-

³ „Seminariul nostru Teologic - Comunicat oficial Nr. 3942”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 29 iunie 1924, pp. 1-2.

tutul Teologic Ortodox Român nou înființat în Cluj”⁴, având ca termen de înscriere data de 1 august 1924. Conform anunțului, era nevoie de: „1. Un post de profesor pentru Isagogie, Esegeză și Arheologia Biblică, 2. Un post de profesor pentru Istoria bisericească și Apologetică; 3. Un post de profesor pentru Morală și Dogmatică; 4. Un post de profesor pentru Pastorală Liturgică și Drept canonic; 5. Un post de profesor pentru Studiile pedagogice și Omiletică; 6. Un post de maestru pentru cântări bisericești și tipic”⁵.

Concurenții urmau să depună la dosar următoarele documente: a) act de naștere și botez; b) diploma de doctor în teologie; c) atestat de serviciu pentru cei care lucrează; d) alte certificate de studii. În plus, pentru Catedra de profesor de drept, se cerea „doctorat în drept și absolutorul teologic”, iar pentru profesorul de cântări bisericești și tipic, o dovadă „că este apt de a satisface chemării sale”⁶. Pentru candidații care nu au mai desfășurat activități didactice, era nevoie de un examen suplimentar, susținut în fața unei comisii stabilite de Consistoriul Diecezan⁷. Numirea de profesori urma să se facă cu titlu provizoriu, iar definitivarea pe post putea fi cerută Consistoriului după doi ani de activitate.

În ceea ce privește salarizarea, profesorii urmau să primească o retribuție de 2200 lei, la care se adăugau accesoriile prevăzute prin lege, iar personalului responsabil cu instruirea studenților în domeniul muzicii îi revenea un salariu de 1600 lei, plus adaosurile legale⁸.

În ședința plenară din 7 august 1924 a Consistoriului, au fost aleși profesorii pentru Seminarul Teologic în persoana Dr. Orest Bucevski, Dr. Ion Pașca, Dr. Andrei Buzdug, Dr. Liviu Galaction Munteanu, Dr. Gheorghe Stănescu, iar suplinitor la dreptul canonic, asesorul Dr. Vasile Sava⁹.

În luna septembrie 1924, Revista Renașterea, „organul oficial al Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului, Geoagiului și Clujului”, pregătea deschiderea anului de învățământ, prin publicarea unui amplu material, sub genericul „Institutul nostru Teologic”: „... După multă stă-

⁴ „Posturi de profesori - CONCURS - Nr. 3913-1924”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 29 iunie 1924, p. 2.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ *Ibidem*.

⁹ „Știri. Profesori la Seminariul nostru”, în *Ibidem*, nr. 32, Cluj, 10 august 1924, p. 7.

ruință din partea P.S. Sale Episcopului nostru, toate pedecile ce stăteau în calea deschiderii Institutului nostru Teologic au fost delăturate. Consistoriul nostru a ajuns în posesiunea edificiului din strada Bălcescu Nr. 21, luându-l în chirie de la orașul Cluj pe timp de șase ani, în care timp sperăm să ne putem ridica institutul nostru propriu pe terenul frumos, cedat spre acest scop din partea Ministerului de Finanțe.

Facem la acest loc cuvenita amintire că soluționarea acestei chestiuni în modul de mai sus s-a făcut cu bunăvoință din partea d-lui Ministru preșident Ion I. C. Brătianu, d-lui Ministru de Culte, Alexandru Lapedatu, și d-lui Ministru al Sănătății Publice, Nicolae N. Săveanu, cărora și pe această cale le mulțumim.

Lucrările principale pentru deschiderea Institutului Teologic sunt săvârșite, iar aranjamentul intern, precum și organizarea lui vor fi în câteva zile terminate.

Institutul se deschide la 1 Octombrie st. n. Înscrierile elevilor se vor face în 29 și 30 Septembrie n. La 1 Octombrie, toți elevii vor fi supuși vizitei medicale, conform regulamentului, iar în 2 Octombrie se încep prelegerile.

Corpul profesoral se compune din profesorii: Dr. Ion Pașca pentru teologia morală și filosofia creștină, Dr. Andrei Buzdug pentru teologia practică, Dr. Liviu Galaction Munteanu pentru studiile biblice, Dr. Ion Stănescu pentru istoria bisericească, patrologie și patristică, Dr. Orest Bucevski pentru dogmatică și limba greacă. Institutul nostru a avut norocul să câștige în aceste persoane bărbați aleși, cu studii frumoase și cu multă râvnă pentru binele și progresul acestui institut și al bisericii noastre.

Studiile secundare, ca limba și literatura română, pedagogia și altele vor fi ascultate de elevi la Facultatea de Litere a Universității din Cluj. Catedra de drept canonic a fost încredințată în mod interimar asesorului Dr. Vasile Sava, iar medic al Institutului a fost ales Dr. Dominic Stanca. Asesorul consistorial Dr. Sebastian Stanca va organiza în cursul anului un curs special pentru combaterea sectelor religioase.

Pe lângă acestea, Consistoriul nostru a făcut demersurile necesare la On. Minister al Cultelor pentru ridicarea Institutului la rangul de Facultate pe lângă Universitatea din Cluj și avem cele mai bune nădejdi că această problemă se va rezolvi favorabil în cursul anului. Din acest motiv, nu s-au primit decât elevi absolvenți ai școalelor secundare, curs superior.

În Institut se vor primi ca auditori extraordinari studenți de la celelalte facultăți ale Universității din Cluj, cu scopul de a familiariza și intelectualii mireni din viitor cu problemele religioase ale poporului nostru. Începutul s-a făcut cu studentul Aurel Goia, absolvent al Facultății de Științe.

Cea dintâi ședință a corpului profesoral s-a ținut în 8 septembrie, la reședința episcopoească, sub presidiul P.S. Sale Episcopului nostru, fiind de față și d-nii Prof. Univ. Dr. Ion Lupaș și Dr. Silviu Dragomir și asesorii consistoriali. În această ședință, s-a stabilit distribuția materialului de învățământ, s-au fixat principiile de organizare și alte dispoziții pentru începerea instrucției.

Cu agendele directorului a fost încredințat din partea Consistoriului, în mod provizor, asesorul Andrei Ludu, iar secretar a fost ales d-l Dr. Liviu Galaction Munteanu.

În ședința din 4 Sept. a Senatului școlar al Consistoriului, s-au făcut primiri în Institut. Au fost primiți următorii elevi:

Cursul I. 1) Traian Dobra din Garda de Sus, 2) Mircea Fodorean din Valea Bulzului, 3) Octavian Nicola din Presaca, 4) Ion Tata din Săliște, 5) Traian Anca din Tecsești, 6) Teodor Rusu din Someș-Sat, 7) Ion Balota din Borcut, 8) Leon Sava din Vale, 9) Nicolau Radu din Sânmihaiul de Jos, 10) Dumitru Nanu din Săliște, 11) Valentin Pop din Bălan, 12) Emil Roman din Vima Mică, 13) Vasile Roșescu din Gero Oșorhei, 14) Andrei Dițiu din Lelești, 15) Gheorghe Silaghi din Idicel-sat, 16) Viorel Giurgiu din Bulzești, 17) Șofroniu Bulz din Tomești, 18) Traian Banciu din Sibiel, 19) Nicolae Gavra din Vidra de Sus, 20) Gheorghe Miulescu din Sirineasa, 21) Gheorghe Gligor din Ponorel, 22) Pavel Dab din Micălaca, 23) Petru Mândruțau din Giula, 24) Valeriu Goia din Radna, 25) Laurentiu Bucur din Mogoș, 26) Nicolae Simian din Săliște.

Cursul II. 1) Alexandru Oltean din Murășeni, 2) Radu Butelanc din Vidra de Sus, 3) Gavril Sacerdoțean din Bodești, 4) Mihai Grecu din Cucerdea, 5) Octavian Câmpian din Stănița de Sus, 6) Romul Șiancu din Nireș, 7) Constantin Dumitrescu din Slătioara, 8) Traian Bedea din Mihăleni, 9) I. Tănăsescu din Arad, 10) Gavril Hodiș din Vima Mare, 11) Acsente Tomuș din Vidra de Jos, 12) Ion Delu din Vădăstrița.

Cursul III. 1) Teodor Ciuruș din Dumbrăvița, 2) Laurențiu David din Mogoș, 3) Pompei Oniga din Micloslaca, 4) Dumitru Sângeorzan din Oarba

de Murăș, 5) Gheorghe Stan din Neagra de Jos, 6) Virgil Șeulean din Miheș, 7) Ion Popescu din Dumbrava, 8) Ion M. Popescu din Groși, 9) Mircea Tomuș din Bucium-Sat, 10) Emil Bodea din Gostila, 11) Alexandru Perhaița din Dobric, 12) Octavian Chirilă din Cârna, 13) Augustin Dragomir din Surduc Copalnic, 14) Teodor Perhaița din Dobric”¹⁰.

La Academia Teologică au fost înscriși următorii studenți: Traian Nicoară din Calata-Mare, Vasile Mureșan din Țicud, Ion Veltan din Dicio-Sânmartin, Alecsandru Roman din Vima Mică, Liviu Mihali din Tinca, Gavril Petruț din Reghin, Iacob Bratu din Sânbenedic, Ion Civuca din Cubleş, Iuliu Răduleț din Uioara, Coriolan Palade din Câmpeni, Dionisie Gog din Olpret, Alecsandru Moldovan din Ibănești, Aurel Miclea din Surduc Copalnic, Nichita Avram din Cristiș, Ion Popa din Cristian, Gheorghe Silaghi din Ildicel, Patriciu Tufescu din Bozna, Romul Ciocan din Săcădat, Valer Fodorean și Gheorghe Pleșa din Baia-de-Arieș, Vasile Pasca din Lunca, Gheorghe Giurgiu din Certege, Iuliu Todea din Albac¹¹.

Toți elevii urmau să se prezinte la Institut în data de 29 septembrie, pentru a-și prezenta documentele în original, iar cei din cursul al doilea și al treilea trebuiau să dovedescă că și-au achitat taxele restante la Institutul pe care l-au urmat până atunci. La înscriere, fiecare elev urma să plătească: o taxă de înmatriculare de 10 lei, o contribuție de 10 lei pentru biblioteca Seminarului și 10 lei pentru anuarul Institutului. În plus, li se cerea să aducă „patru rânduri de schimburi (albituri), haine de pat: o perină, o plapomă, două cearșafuri, o saltea pentru paie și o lădiță ca încuetoare pentru păstrarea ustensiliilor proprii”¹².

Taxa de întreținere în Seminar a fost fixată la 8000 de lei, din care Consistoriul urma să acopere pentru fiecare elev jumătate din sumă, iar restul de 4000 lei putea fi achitat de fiecare persoană în două rate. Institutul a fost amenajat „cu tot confortul necesar, într-un edificiu bine aranjat, luminos și sănătos, iar Consistoriul s-a îngrijit ca alimentația elevilor să nu sufere din niciun punct de vedere”¹³.

¹⁰ „Institutul nostru Teologic”, în *Ibidem*, nr. 37, Cluj, 14 septembrie 1924, pp. 1-2

¹¹ „Primiri la teologie”, în *Ibidem*, anul III, nr. 39, Cluj, 27 septembrie 1925, p. 8.

¹² „Institutul nostru Teologic”, în *Ibidem*, anul II, nr. 37, Cluj, 14 septembrie 1924, pp. 1-2

¹³ *Ibidem*.

Inaugurarea Institutului Teologic Ortodox Român din Cluj

Ziua de 1 octombrie 1924 reprezintă deschiderea oficială a învățământului teologic ortodox clujean, care s-a făcut în prezența P.S. Episcop Nicolae Ivan, Ministrului Cultelor, Alexandru Lapedatu, oficialităților¹, profesorilor, studenților și a unui numeros public. Ceremonia a avut loc în localul Institutului din strada Nicolae Bălcescu, nr. 21, desfășurându-se după următorul program: „1. Sfințirea Institutului; 2. Dorneanschi - V. Petrașcu, *Cât de mărit*, executata de corul studenților în teologie; 3. Cuvânt ocazional, de Prof. Dr. Andrei Buzdug; 4. Eusebiu Mandicevschi, *Psalm 100*, corul studenților teologi; 5. Menirea nou înființatului Institut Teologic Ortodox Român, dizertație de studentul în teologie Teodor Ciuruș; 6. Humpel, *Iată ziua triumfală*, corul studenților teologi”².

Serviciul religios a fost oficiat în prezența P.S. Episcop Nicolae, de către asesorul consistorial Andrei Ludu, care, în calitate de directorul adjunct, „a ținut o frumoasă cuvântare, în care aduce elogii P.S. Sale pentru munca

¹ „Au fost de față Dl. General Papp, I. Paul, Prof. Univ. Dr. Ion Lupaș, V. Ghidionescu, primariul orașului, Dr. O. Utalea, preș. trib. Petrescu, medicul jud. Dr. Bașota, rev. Dr. Vilt și Păcurar și P. Bura, protop. Iovian Mureșan, dir. Nic. Bogdan., dep. Dr. Petru Metేశ, prefectul I. Peter, dir. de bancă Dr. L. Gherman și A. Mandeal, ing. L. Bohațel, adv. Dr. Dragomir și Dr. T. Popescu, medicii frați Dr. Stanca, ing. Lungu și alți mulți domni și doamne”; „Inaugurarea festivă a Institutului Teologic”, în *Revista Renașterea*, anul II, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1924, pp. 4-8.

² „Inaugurarea festivă a Institutului Teologic”, în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 7 decembrie 1924, p. 6.

grea depusă pentru înființarea acestui Seminar, iar elevilor dându-le instrucțiunile necesare pentru ordinea și disciplina din Institut”³.

A vorbit apoi P.S. Sa Episcopul Nicolae, care a arătat „jertfele uriașe reclamate de înființarea Institutului” și a dat sfaturi înțelepte, rugându-i „pe toți profesorii și elevii deopotrivă să muncească cu zel și însuflețire pentru marea operă a consolidării bisericii și patriei, la care sunt chemați în primul rând preoții noștri și în serviciul căruia noul Institut are menirea de lumină. Corpul profesoral, alcătuit din bărbați valoroși, cu pregătiri frumoase și multă dragoste de muncă, și elevii pe care i-am selectat ca elementele cele mai bune, cu o pregătire temeinică, dau garanția că la acest Institut se va depune o muncă din cele mai prețioase, spre binele bisericii, a neamului și a patriei”⁴.

A urmat la cuvânt Prof. Dr. Andrei Buzdug, din a cărui rostire reținem: „P.S. Stăpâne, D-le Ministru, Doamnelor și Domnilor! Clujul, cetatea suferințelor de martiri ai neamului nostru din trecut, de la marele eveniment al Unirii, a avut mai multe momente de înălțare sufletească, scriind fiecare tot atâtea pagini mărețe în istoria noastră națională. Din aceste momente, două mi se par mie de o importanță deosebită pentru biruința acestui neam, prin care și-a afirmat puterea avântului cultural. Primul moment este acea zi istorică a vieții culturale, în care s-a inaugurat pentru întâia dată Universitatea românească a Daciei superioare aci, în Cluj; al doilea moment e, cred, fără modestie, inaugurarea acestei Instituții de înaltă cultură sufletească ce o prăznuim astăzi.

Țin să scot îndeosebi în relief aceste două zile mari istorice, fiindcă prin ele ni se asigură trăinicia existenței noastre pe aceste plaiuri. Căci nimic altceva, decât credința și cultura, ne pot da această cheazășie. Prin ele se așază fundamentul de granit al unei existențe sigure, ce nimeni nu va putea dărâma. De credința tradițională și de forța unei espanziuni și dezvoltări culturale depinde viitorul oricărui popor. Crearea acestora cade, în primul rând, în sarcina acestor instituții. Prin luminarea și nobilitarea sufletelor, se câștigă adevărata forță morală, forță creatoare de valori pe cari poți clădi cu încredere. Dar orice credință și cultură trebuie să-și aibă o pecete, un

³ „Știri. Institutul nostru Teologic” în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 12 octombrie 1924, p. 6.

⁴ *Ibidem*.

timbru specific. Această pecete caracteristică și-o câștigă numai legând firul roșu al tradiției strămoșești. Să legăm munca noastră de munca trecutului, căci pe pământul țării românești atâtea generații înaintea noastră au trăit, frământându-și sufletul pentru a înțelege și îndeplini rostul lor pe lume; ce presumpție nebunească să credem că din toată frământarea acestor generații n-a rămas nimic durabil și că pământul acestei țări ne-a așteptat pe noi, ca noi, din inspirația clipelor pe cari le trăim, să hotărâm de soarta întregului popor românesc? Nu, operele mari de cultură își găsesc totdeauna firul roșu în tradiție. E tradiția sănătoasă în care s-au cristalizat și s-au acumulat adevăratele valori creatoare, valori de cultură și de credință, ce noi trebuie să le păstrăm cu sfințenie.

Așa nici opera mare culturală ce noi o prăznuim astăzi nu e escluziv creațiunea momentelor fericite de azi. Firul ei roșu merge înainte cu sute de ani în istoria neamului. Îl găsim bine stabilit deja la 1488, când Marele Voievod Ștefan cel Mare și Sfânt, apărătorul creștinismului și, în special, al ortodoxiei noastre, a întemeiat pentru întâia dată această Eparhie.

Din cauza vitregiei timpurilor, ea a fost atunci de scurtă durată, dar ideea a rămas; ea s-a renăscut și a devenit azi o forță reală, ce în veci va trăi. Ea va trăi, căci, prin reînvierea acestei Eparhii, ni se dă o nouă dovadă și satisfacție de dreptate divină. Prin munca și jertfa generațiilor din trecut, ni s-a creat această posibilitate, ni s-a dat prilejul ca noi, cei de azi, după ce am văzut realizat visul de veacuri al neamului nostru, să prăznuim azi și această zi.

Însemnătatea ce o are în viața națională și culturală biserica noastră strămoșească e un fapt atât de clar, ce, cred, nu mai are nevoie de multe demonstrații. Căci în tot decursul vieții istorice a acestui neam, sunt așa de strâns legate fiinta lui etnică națională, culturală și credința lui, încât să vrei și nu le poți desființa. Ele s-au contopit, s-au sintetizat atât de admirabil în decursul timpului, armonizându-se în acea expresie frumoasă a țaranului, ce spune că e de «lege românească». Naționalitatea și credința formează în sufletul neamului nostru un ce nedespărțibil; sunt numai două laturi ale unui și aceluiași conținut. Dacă această sinteză de neam și credință el a păstrat-o în decursul timpului, ce datorie mai mare (decât aceea) ne incumbă azi decât tocmai întărirea acestei credințe.

E clar deci rolul important ce trebuie să-l aibă și Eparhia noastră pe aceste plaiuri. Aci, la un popor atât de mult oropsit prin vitregia timpurilor, ce trebuie să-și dea tributul ei pentru ridicarea poporului. Trebuie să întărească ceea ce românesc ne-a rămas, trebuie să recâștige ceea ce am pierdut și trebuie să formeze un zid puternic de apărare pentru neamul și credința noastră. Vastă și grea e opera ei, căci ea trebuie să aprindă din nou făclia culturii și credinței în sufletele fiilor ei. Ea trebuie să devină o organizație vie a neamului; ea trebuie să câștige viață pentru ca să poată da viață.

Focarul acestei vieți noi e tocmai acest Institut, pe care-l inaugurăm astăzi. De aci vor trebui să pornească în toate părțile pionierii credinței străbune. Acestei Academii Teologice îi incumbă o operă grea. Ea trebuie să devină izvorul nesecat al credinței creatoare de valori superioare, căci în special acum, după Marele Răsboiu, când desechilibrul moral a pătruns până și în cele mai fine fibre ale vieții noastre sociale, amenințând distrugerea acestui organism, introducând în locul adevăratelor valori morale și tradiționale valori fictive și relative, dând naștere acestei cangrene sociale.

Căroră altora mai mult decât acestor instituții le incumbă această datorie de inaugurare a unei opere de sanare a unui organism sufletește atât de bolnav, operă de renaștere și de întărire a valorilor prin care poate menține o viață sănătoasă, căci morala și credința nu sunt altceva decât expresia sănătății vieții sufletești, culturale și sociale. Opera acestei instituții deci constă în dezvoltarea ființei noastre naționale, culturale și în purificarea și sanarea vieții morale-sociale și individuale. Ca să poată satisface acestor cerințe superioare, ea va trebui să devie o instituție vie a vieții. Din ea va trebui să curgă o viață vie, o viață viu legată prin toate fibrele ei de viață reală externă. Căci aci, în această viață externă, trebuie ca să acționeze. Ea trebuie să devie izvorul credinței din care să se adape românismul din acest colț de țară.

Și acum mă adresez D-voastră, D-lor studenți, căroră vi-e dată fericita ocazie de a vă putea numi printre primii pionieri ce vor ieși din acest izvor al credinței noastre. D-voastră, împreună cu noi, corpul profesoral, în al cărui nume și din a cărui încredințare am fericita ocazie a vă vorbi în această zi istorică pentru biserica noastră, ne incumbă azi o sfântă datorie, un legământ ce trebuie să-l facem, obligându-ne a da cu adevărat viață

acestei instituții, obligându-ne a fi demni de zilele mari pe cari le trăim și a ne face datoria cum se cade, după maximul puterilor de cari dispunem. A inaugura aci o adevărată viață superioară, din ale cărei fructe să putem da cu prisosință neamului, ce are atâta nevoie de ea. Dar această viață nu se va putea câștiga decât prin muncă intensivă, serioasă și perpetuă, căci numai prin muncă ni se oțlesc forțele și numai prin ea câștigăm un conținut al vieții. Prin muncă se câștigă armele propășirii culturii și civilizației moderne. Numai provăzută cu aceste arme și animat de focul sacru al credinței, preotul de azi va putea corespunde cerinței Mântuitorului, care a zis: nu mergeți și cetiți, ci «mergeți și predicați Evanghelia dreptății», ceea ce va să spună că, pe lângă focul sacru al credinței, preotul care, după expresia țaranului, e părinte, el trebuie să-i fie, de fapt, părinte în toate manifestările vieții lui.

De aci urmează că el trebuie să posede cultura vremii, pentru a putea susține în orice situație valoarea credinței strămoșești. Căci dacă în trecutul vieții neamului nostru umilul preot român, ce propovăduia credința în Dumnezeu, a fost o stâncă de piatră, de care s-au izbit și sfărâmat toți dușmanii neamului nostru, cari ținteau să atace înseși fibrele inimii noastre naționale, zic, dacă acestui umil preot român din trecut (veac. XVIII) i-a fost destul numai credința, noi azi mai avem nevoie, pe lângă credință, și de celelalte arme ale culturii și civilizației, astăzi așa de mult avansate. Trebuie să ne știm găsi în ele, trebuie să ni le știm face utile în opera noastră sfântă. De aceea zic, D-lor studenți, că generației tinere de azi, în special preotului, i se cere o muncă serioasă, numai pentru ridicarea nivelului intelectual și moral, căci de la nivelul la care se va putea ridica în parte fiecare depinde și influența creatoare ce va putea-o exercita asupra acelor ce el e chemat să-i păstorească. Cu cât mai sus se vor ridica ei, cu atât se vor ridica și aceia cari se adapă la cuvântul și faptele lui. Deci muncă serioasă, D-lor, și aceasta să ne fie deviza! Căci numai așa vom putea satisface devizei poetului suferințelor noastre, care a spus așa de de frumos că, pentru consolidarea României de azi, ne trebuiesc români vechi în țară nouă.

Cu acest crez al muncii în ogorul neamului și bisericei noastre strămoșești, ce-l depunem în acest moment solemn și istoric, ținem să vă mulțămim, P.S. Voastră și D-le Ministru, și totodată să vă încredințăm că

munca și jertfa neobosită a D-Voastră, depusă pentru întemeierea acestei instituții, vor rămâne veșnic în istoria ei și vor fi pentru noi un imbold viu în activitatea noastră viitoare ca să creăm din această instituție un izvor viu și nesecat pentru întărirea și propășirea neamului și bisericii noastre”⁵.

După această cuvântare, aplaudată cu căldură de cei prezenți, corul teologilor a interpretat „Psalmul 100” de Mandicevschi, iar clericul cursului III, Teodor Ciuruș, a susținut o dizertație despre rolul și însemnătatea Institutului Teologic nou-înființat: „Mulțumită jertfelor unui șir întreg de mucenici, cari în toată truda lor viață au muncit pentru biserică și neam, Dumnezeu ne-a învrednicit pe noi, generația de acum, să vedem visul încheșării naționale împlinit. Din vălmășagul vremurilor apuse se desprinde biserica străbună, între bârnele căreia s-a făurit coroana României de azi. Este lucru dovedit că, în trecutul nostru național, biserica creștină ortodoxă a fost singura pavază de apărare și limanul de scăpare al strămoșilor și că numai prin cuvântul apostolilor a aprins candela neamului, care a luminat drumul visului împlinit. Străbătând cu mintea vremurile de existență zbuciumată a neamului românesc, te întărești tot mai mult în adevărul că această biserică, săracă în podoabe și modestă, a făcut tot numai ca să poată îmbrăca poporul cu podoaba sufletească a culturii. Ea a fost acea instituție, care a păstrat sufletul neamului de-a lungul veacurilor și toate comorile acestui suflet. Popor născut pe aceste plaiuri și crescut în mijlocul suferințelor, dar statornic în credința sa, streinii nemiloși l-au despoiat de tot ce a avut, cetăți, bani, ba chiar și pământ și ajunsă rob acolo unde domni odinioară. Lipsiți de orice ajutor, românii ardeleni aveau ca o singură mângăere sufletească nădejdea la Dumnezeu. Și pe Dumnezeu cei umili îl văd numai prin acei cari vorbesc, din chemare, despre Dânsul. O cântare de preot în ușa altarului li se pare solie venită atunci și anume pentru dâșii din cer și un Scaun de Vlădică, fie și un biet scaun aspru, tăiat cu ciocanul din piatră, înfățișează în ochii lor tronul dumnezeirii, care păstorește, judecă și răsplătește.

În aceste împrejurări umile, ei rugau pe Dumnezeu să le dea cel puțin un păstor român, căruia să-și încredințeze tot sufletul lor spre păstrare.

⁵ „Inaugurarea festivă a Institutului Teologic”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1924, pp. 4-8.

Această sfântă dorință a Românilor ardeleni o împlini acel Voievod mare și sfânt, care acum 400 de ani întemeiasse această Episcopie ca o pavază a credinței și unității religioase a neamului nostru. Acela care le-a dat singura posibilitate de păstrare a comorilor sufletești, adică Biserica, a fost Ștefan cel Mare, domn al Moldovei, ocrotitor și mândrie a românimii din timpurile sale și din toate timpurile. Cugetul nostru se îndreaptă plin de evlavie către Voievodul care – cum zice d-l Prof. Iorga – a făcut din ferul săbiei lui ferul plugului, ce spintecă pământul numai ca să rodească. Din brazda trasă de dânsul au răsărit așezăminte cari n-au pierit, ci trăiesc și acum, unele schimbate, desăvârșite cu timpul. Pătruns de credința Celui ce i-a dat cununa biruințelor, clădi o mănăstire, încă una pe lângă altele multe, și pentru românii ardeleni aflători în ținutul ce-l primi drept cadou de la Matei Corvinul pentru ajutorul dat. Așa se nascu pe pământul ardelenesc această mănăstire românească, având în fruntea sa și un păstor român. Gândul ce scânteiasse în mintea înțeleaptă și prevăzătoare de viitor a marelui Ctitor, ce-și doarme somnul de veci sub lespedea de piatră a mormântului din Putna, îl înțelesesă și domnii Munteni, înființând și ei, la rândul lor, tot atâtea cetățui de apărare a credinței și neamului nostru.

Și într-adevăr, aceste cetățui au fost zdiul de scăpare în timpul tulburărilor religioase ce au frământat bietul popor în secolii următori. Zile negre venit-au asupra lui. Lupi îmbrăcați în piei de oi bat la ușa sufletului pentru a-și părăsi legea strămoșească. Nici iobăgia seculară n-a fost în stare a-l îndupleca să-și părăsească credința sa. Celor ce încearcă a-l abate de la legea lui le răspunde cu o tărie sufletească, pe care o găsim numai la martirii creștinătății din veacurile prime: «Puteți să-mi luați jocul și cămașa de pe mine, vă dau și corpul meu, dar peste sufletul meu poruncește numai Dumnezeu!».

Împresurat de atâtea greutăți, pândit de atâtea curse ispititoare și amenințat în diferite chipuri, el stă neclintit, ca o stâncă de granit. Bătuți de împrejurări din ce în ce mai grele, românii de pe aceste plaiuri rămân în bătaia tuturor valurilor și a feluritelor persecuții, răpindu-le streinii și ultima mângâiere ce o aveau privind spre «Scaunul de Vlădică».

Convinși de adevărul că, pentru noi, ardelenii, și frații de dincolo, munții de la graniță nu sunt un zid de despărțire, ci mai mult un leagăn

ocrotitor pentru toți, sugrumă viața Episcopiei Vadului, voind să ne înstrăineze cu totul. Dar gândul barbar n-a învins, căci, deși Ctitoria lui Ștefan cel Mare își pierde urma, legătura sufletească cu care ne-a unit El, Domnul, s-a tăinuit de-a lungul timpurilor prin sufletele năcăjite, ce nădăjduiau sosirea zilelor de mântuire. A fost nimicită această Episcopie, în modestia ei, pentru ca plinirea vremii să reînvieze în toată măreția și splendoarea, iar vâlul întunecului, ce a apăsât sufletele credincioșilor, să-l alunge, aducând în locul lui Evanghelia mântuitoare de suflete. Acum a sosit vremea când, din sferele cerești, sufletul marelui Voievod își întinde sabia-i binefăcătoare, în semn de mulțumire lui Dumnezeu, că Ctitoria sa este pusă din nou în slujba legii strămoșești, pentru care ne-au răposat moșii și strămoșii.

Dar aducerea din nou la ființă a acestei Episcopii o pretindea nu numai trecutul ei istoric, ci și vremurile de acum, ca o dreaptă satisfacție națională a zilelor de jale și amar, ce le-au îndurat atâția și atâția mucenici. Trebuia ca pe Golgota neamului nostru să se înalțe triumfător semnul biruinții din zilele de suferințe a poporului drept-credincios de pe aceste meleaguri. Căci cu tot dreptul putem numi acest oraș, de care ne leagă un șir lung de amintiri dureroase, Golgota neamului. Ca dovezi recente ne servesc: procesul memorandumului și, în timpul războiului, temnițele Clujului, pline de preoți români. Dar în locul temnițelor, ce înăbușeau în zidurile lor avântul sufletelor nobile, ridicăm biserici mărețe și institute culturale ce vor împrăști în toate colțurile credință, pace și iubirea de-aproapelui, arătând tuturor că misiunea noastră pe acest pământ este dragostea de lege.

Abia au conținut înălțătoarele momente de la punerea pietrii fundamentale a măreței catedrale, ce se zidește pe ruinele vechilor bisericuțe din Vad și Feleac, și iată-ne, acum, adunați în această mică sală, la o nouă serbare, la un nou moment, poate tot asemenea de înălțător al tinerei Eparhii. În centrul muceniei noastre de veacuri, prin străduințele și jertfele păstoriului nostru iubit și a altor bărbați luminați și de neam iubitori, s-a întruchipat, prin înființarea Institutului Teologic, o vatră de jăratic, care va încălzi inima oricui se va apropia de ea, un focar de lumină a credinței ce va iradia focul dragostei de neam și biserică.

Episcopia ctitorului Ștefan cel Mare, reînviată ca prin minune, de azi înainte are frumoasa misiune de a trimite poporului drept-credincios păstorii sufletești, a căror necesitate în aceste timpuri se simte foarte mult. Dacă totdeauna, în timpuri de grea cumpănă, preotul era îndreptătorul și povățuitorul faptelor fiilor săi sufletești, cu atât mai mult azi, după Războiul Mondial, care a zdruncinat echilibrul societății. Pentru omenimea ieșită din mistuitorul războiu cu un suflet obosit și dezorientat, cuvântul Evangheliei lui Hristos vine, ca un izvor curat, să învieze mințile înfrigurate ale oamenilor de azi.

Dacă în trecut biserica, mama noastră, a fost silită să lupte mai mult pentru păstrarea ființei noastre naționale, decât pentru evanghelizarea vieții noastre, de azi înainte, în aceste zile de fericire națională, toată activitatea ei trebuie să tindă spre o înfrățire a cugetelor și sufletelor, în scopul unei munci de înălțare prin credință și morală a neamului nostru.

Iar la această înaltă chemare a regenerării noastre, după cum a zis P.S. nostru Păstor într-o cuvântare: «Eparhia noastră, cu sediul în capitala Ardealului, cu tradițiile unei Episcopii istorice, dar cu teritoriul întins până la frontierele țării, într-o regiune sărăcită și înapoiată, trebuie să fie cea dintâi la această mare operă a ortodoxiei românești, chemată să alunge întunerecul ce a apăsât veacuri întregi peste Nordul Ardealului, făcând să strălucească pretutindeni, în satele trezite la o nouă viață, lumina credinței, flacăra Evangheliei și roadele bogate ale unei vieți religioase».

De aceea, înființarea acestei școli trebuie privită nu numai ca o necesitate bisericească, ci și națională. Căci un cler cultivat și conștient de chemarea sa este interes de viață pentru orice stat creștin. Prosperarea și întărirea patriei noastre depind, în mare măsură, de viitorii slujitori ai altarului, cari, prin munca și sacrificiile lor, să nimicească orice patimi și porniri rele, răscolite de înfricoșatul războiu. Ei sunt datori să vestească adevărata credință și morală în această lume și să pună stavilă diferitelor secte ce caută a înstrăina bietul popor de la legea lui sfântă, prin uneltiri vrăjmașe. Pe umerii lor a pus biserica răspunderea nemijlocită a apostoliei sacramentale și culturale, în mijlocul mulțimei credincioșilor.

Neamul nostru și în trecut se învăța și se conducea în viața lui de către preoțime. Acel preot cu Ceaslovul și Psaltirea în mâini, blând, nefățărît și

ocrotitor al jertfelnicului și care era călăuza de viață a credincioșilor, astăzi are o chemare cu mult mai grea, recerând multă trudă, dar și mult devotament. Trăim în secolul luminii. Preotul trebuie să știe carte, trebuie să citească multă carte. Împrejurările de viață în cari ne aflăm ne arată că preotul e chemat, în cel dintâi rând, să fie conducător și santinelă neadormită. Față de nevoile și aspirațiunile poporului nostru, după înfăptuirea marelui ideal național, în noile împrejurări de viață, în era libertății, preotul trebuie să-și îndrepte toată activitatea spre consolidarea unității sufletești a tuturor fiilor neamului românesc. Drept garanție a acestei unificări sufletești va fi numai prosperarea în cultură, în așa măsură, ca, față de celelalte minorități, să-i asigure nației și țării române acel prestigiu care făcea cândva pe cetățeanul român să exclame cu mândrie «Cives romanus sum!».

Această mare și sfântă misiune a preotului se impune mai ales în părțile acestei Eparhii, care veacuri întregi a fost osândită de răuvoitori să stea în umbră și întunec. Iată nevoia imperioasă de organizare și dezvoltare atât pe terenul bisericesc, cât și cultural, în acest centru însemnat al Ardealului, ce până ieri a fost cuib de ură și dușmănie a unui neam oropsit de vremuri. Pătrunși de aceste adevăruri, am venit din toate colțurile la această școală, la acest izvor de întărire a minții, ca așa câștigându-ne cunoștințele necesare unei vieți pastorale, să fim adevărați apostoli ai bisericii și neamului nostru. Am venit în Clujul românesc, la acest Institut, să ne învățăm în legea noastră strămoșească, pe care azi-măine va trebui să o propovăduim. Am venit aici ca, prin muncă și rugăciune, să ne formăm adevăratul caracter de slujitori credincioși ai lui Hristos și întreaga noastră ființă de păstori sufletești.

Nu ne înșelăm în speranțe, deși vedem casa umilă în care se deschide această școală, împrejmuită de altele tot asemenea de mici. Gândul nostru că ea, prin munca noastră, prin stăruințele domnilor profesori și prin jertfele bărbaților vrednici ai bisericii și neamului nostru, va ajunge cât mai curând la o înălțime corăspunzătoare cerințelor bisericii și celorlalte instituții de înaltă cultură din acest oraș ne dă tărie în suflet, spor la muncă și nădejde în biruința dreptății. Când intrăm în primul an de activitate a acestui Institut, ne dăm bine seama și noi, acești mai mici, de înălțimea

momentului istoric pe care-l trăim. Această măreață zi a înviat în sufletele noastre nu numai străduințele și jertfele acelora ce s-au ostenit pentru aducerea la existență a acestui focar de învățătură și iubire, ci totodată și conștiința noastră; sufletele noastre nu se înalță numai în semn de rugăciune către Dumnezeu, de la Care cerem să-și reverse darurile Sale bogate, ci și în formă de jurământ că, prin împlinirea conștiințioasă a datorințelor noastre ca studenți și prin roadele bogate ca viitori păstori sufletești, vom aduce mângăere în sufletele tuturor prin stăruințele cărora s-a săvârșit această minune a întăririi noastre bisericești și naționale. Iar mai presus de toate vom căuta să ne conducem de cuvintele Sfântului Apostol Iacob, ca «să fim în toate ale noastre făptuitorii cuvântului, iară nu numai ascultătorii lui, amăgindu-ne pe noi înșine» (Iac .22)⁶.

Lucrarea, „conștiințioasă și bine îngrijită”⁷, a fost răsplătită din partea publicului cu aplauze bine meritate. Programul a continuat cu piesa corală „Iată ziua triumfală” de Humpel, executată de corul teologilor, sub conducerea dirigintelui Vasile Petrașcu.

În încheiere, P.S. Episcop Nicolae Ivan, cu adâncă mulțumire sufletească, s-a adresat publicului, profesorilor și elevilor, rostind următoarele: „S-au împlinit, ieri, trei ani de când, cu voia lui Dumnezeu și a bisericii și cu binecuvântarea preainaltă, am luat asupra mea conducerea acestei Eparhii. Gândul meu l-am îndreptat de la început spre Dumnezeu, de la Care am implorat ajutor. Am avut sprijin cu prisosință de la Dumnezeu, de la stăpânitorii lumești, de la organele de azi ale bisericii și de la societatea omenească. Acestui sprijin îi datoresc multă mulțumită, văzând astăzi realizată una din cele mai însemnate datorințe, de a putea crește clerul Eparhiei noastre în nemijlocită apropiere de Episcopia noastră; să pot crește un cler care, cu armele sfințeniei și ale culturii, să reverse în popor binefacerile luminii, culturii și păcii și tot ceea ce cere Evanghelia lui Hristos. Poporul nostru a fost năpăstuit de multe mizerii. Iobăgia l-a ținut și trupește, și sufletește încleștat în ghiarele ei veacuri de-a rândul. Altarele

⁶ Teodor Ciuruș, „Nou-înființatul Institut Teologic și însemnătatea lui”, în *Ibidem*, nr. 51-52, Cluj, 21 decembrie 1924, pp. 10-12.

⁷ „Inaugurarea festivă a Institutului Teologic”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1924, pp. 4-8.

i-au rămas pustii, școlile păraginite, intelectualii îi lipseau aproape cu desăvârșire. Primejdiile au trecut și trebuie să dăm mulțumită lui Dumnezeu pentru toate și de aci încolo să nu mai comitem crima de a face asemănări între trecut și prezent. Trecutul a fost plin de umilințe și suferințe, prezentul deschide cărări spre lumină, înaintare și înălțare, pretutindeni se revarsă razele binefăcătoare ale lui Dumnezeu asupra poporului și a țării noastre. Astăzi avem țara noastră românească, stăpânirea noastră, armata, primăriile, judecătoriile, oficiile statului, toate școlile, în frunte cu Universitatea, românești, conduse de oameni pătruși de dragoste curată cătră neam și țară. Și pentru aceasta trebuie să fim mulțămitori lui Dumnezeu.

Dacă Institutul acesta nu se poate deschide într-un palat, sunt mulțămit că îl putem deschide și în acest locaș modest. Am nădejdea în Dumnezeu și în oamenii cu cădere că nu va trece mult și ni se va da puțința să-l așezăm în alt locaș, unde să-și poată împlini chemarea cu mai multă tărie. Nu localul face însă un Institut, ci sufletul care bate într-însul. În acest local modest, cum este, am nădejde să cresc suflete creștine, suflete de apostoli, pentru răspândirea razelor de lumină și cultură de la altarele noastre sfinte și creștinești.

D-voastră, d-le Ministru, vă mulțămesec la locul întâi pentru că ați luat parte la această festivitate. Dacă nu aveam noi sufletul și dragostea D-voastră cătră biserică, nu prășnuiam astăzi această sărbătoare, tinerii noștri rămâneau împrăștiați la centre îndepărtate, pe la Sibiu, Arad, Oradea Mare și Caransebeș, și nu puteau crește sub ochii păstorului lor. D-voastră vă datorăm tot ce s-a recerut pentru înzestrarea acestei instituții cu strictul necesar. Rog pe Bunul Dumnezeu să ia sub scutul Său acest Institut, pe profesori și elevi și pe toți cei ce poartă la inimă binele și grija acestui așezământ, pentru ca, înarmat cu armele științei, ale culturii și, mai presus de toate, ale credinței, să-și poată împlini cu cinste misiunea apostolească în mijlocul poporului și în cele mai expuse părți din iubita noastră patrie”⁸. Cuvântarea P. S. Episcop Nicolae a fost primită cu furtunoase aplauze și ovații.

La aceste cuvinte frumoase, Ministrul Alexandru Lapedatu a răspuns în felul următor: „Ca și Oradea, Clujul capătă azi, în legătură cu restaurata

⁸ *Ibidem*.

Episcopie a Vadului, un nou așezământ de învățătură superioară specială, Institutul Teologic Ortodox, pentru creșterea și pregătirea tinerilor cu chemare pentru nobila și frumoasa vocațiune a preoției. Institutul acesta face parte din seria de așezăminte menite să completeze organizațiunea noii noastre Episcopii, fiind, desigur, cel mai important dintre ele, întrucât de la modul său de constituire și funcționare, de la capacitatea și zelul apostolic al profesorilor și de la silința și devotamentul elevilor săi atârnă în cea mai mare parte dezvoltarea vieții spirituale și morale a drept-credincioșilor din această Eparhie.

Creațiunea lui se datorează unei necesități peste care nu se va putea trece fără de pagubă pentru viața noastră bisericească, dar, negreșit, și voinței neînfrânte, stăruinței neobosite și energiei creatoare a Arhiereului rânduit să păstorească la reînființarea străvechii Episcopii ardelenne a lui Ștefan cel Mare. P.S. nostru Episcop Nicolae, care, spre cea mai mare satisfacție sufletească a credincioșilor săi, ridică, una câte una, cu o măiestrie demnă de toată lauda, instituțiunile de temelie ale Eparhiei sale. Căci în timp atât de scurt pentru vremuri atât de grele, P.S. Sa a fost în măsură nu numai să-și organizeze un model de Eparhie și s-o înzestreze cu o sumă de bunuri materiale și morale de cea mai mare importanță pentru dezvoltarea sa viitoare, dar să-și înceapă și să continue în condițiuni așa de mulțumitoare și de promițătoare construirea celei mai monumentale catedrale românești din Transilvania, iar acum să întemeieze în centrul de viață intelectuală și bisericească al României de dincoace de Carpați un Institut Teologic superior, care, prin această norocoasă împrejurare, are posibilități de dezvoltare specială față de alte instituții similare, să poată fi adică nu numai școală de cultură și educațiune pentru tinerii noștri preoți și slujitori ai bisericii, ci, în același timp, școala care, alături de celelalte, să contribuie și ea, în mod potențat, la progresul vieții noastre intelectuale, la prestigiul culturii noastre naționale.

În astfel de condițiuni, este, socotesc, o datorie din partea tuturor să susținem noul Institut, noul așezământ de cultură superioară specială al Clujului. Statul o face și o vor face profesorii și elevii, care vor fi și ei negreșit la datoria lor, în același scop. Iar noi toți, cei ce ne simțim legați sufletește și moralicește de opera de organizare a Eparhiei Vadului și

Clujului, ne vom face o datorie de amor propriu și de onoare de-a sprijini din toate puterile și cu toate mijloacele înaintarea și desăvârșirea acestei opere. Cu această promisiune, pe care țin să o fac nu numai ca șef al Departamentului de Culte, ci și ca membru al mai tuturor corporațiunilor și organelor Eparhiei noastre, prezint omagii de sinceră recunoștință vechiului nostru Arhiereu pentru înfăptuirea noului așezământ de lumină și progres pe seama bisericii și culturei naționale, exprimând, în același timp, mulțumiri călduroase tuturor celor ce l-au ajutat și-l vor ajuta pentru susținerea și propășirea acestui așezământ: profesorilor și elevilor. Căci de felul cum dâșii își vor îndeplini datoria lor atârnă tot rostul și viitorul Institutului de Teologie, ce azi își deschide oficial și solemn porțile, cum și toată mulțumirea și recunoștința ce vor putea oferi stăpânului și conducătorului lor, P.S. Episcop al Clujului”⁹.

În numele Facultății de Filosofie și Litere de la Universitatea din Cluj, Prof. Univ. Dr. Ioan Lupaș a rostit următoarele cuvinte: „Cu prilejul inaugurării festive a acestui nou așezământ de cultură și educație, am onorifica însărcinare, din partea Facultății de Filosofie și Litere a Universității noastre, de a aduce cele mai bune urări pentru o activitate mănoasă a profesorilor și elevilor acestui Institut, chemați a contribui prin munca lor nu numai la progresul vieții noastre bisericești-culturale, ci și la consolidarea națională a statului român.

Facultatea de Filosofie și Litere a Universității din Cluj a primit pe studenții Institutului Teologic Ortodox ca auditori ai săi, dându-le astfel prilej să-și completeze cunoștințele de specialitate, pe cari le dobândesc aici de la profesorii lor, cu altele neapărat necesare pentru activitatea lor viitoare, cunoștințe din domeniul istoriei și literaturii române, al limbei grecești, al pedagogiei și psihologiei, cari le pot fi de cel mai mare folos. În zilele noastre, preotul nu mai poate sta izolat de ceilalți îndrumători ai vieții culturale. El trebuie să-și însușească același grad de pregătire științifică, trebuie să fie înarmat cu toate armele culturii superioare, pentru ca să poată corespunde deplin misiunii sale sfinte, de a se face tuturor toate, ca pe toți să-i mântuiască.

⁹ „Cuvântarea D-lui Ministru Alexandru Lepedatu la inaugurarea Institutului nostru Teologic”, în *Ibidem*, nr. 51-52, Cluj, 21 decembrie 1924, pp. 7-8.

Noi, profesorii Facultății de Filosofie și Litere, dorim ca, prin contactul zilnic între studenții Universității noastre și studenții Institutului Teologic, să se pună bazele unei solidarități frățești între cei ce au să fie îndrumătorii de mâine ai vieții sufletești a poporului nostru. Se va continua, în felul acesta, vechea tradiție a Ardealului, care ne-a dat preoți și dascăli foarte buni prin coeducația acestor două elemente crescute sub aceeași aripă ocrotitoare a seminariilor din centrele eparhiale și adăpate la același izvor de lumină și înfrățire, astfel încât, intrați în viață cu pregătire aproape similară, au făcut cel mai bun serviciu bisericii și neamului. Sistemul acesta de co-educație teologică-pedagogică, dacă a putut să dea roade apreciabile în trecut, sub regim străin, ne va fi cu atât mai folositor în actualele împrejurări fundamentale schimbate, cu cât îl vom ști aplica mai prudent, făcând ca între acești studenți să se înfiripeze legături strânse de iubire frățască, legături de prietenie care durează viața întreagă, putând izvorî din ele bune îndemnuri spre progres, spre emulațiune nobilă și colaborare sinceră.

Fie-mi îngăduit a exprima, cu acest prilej, speranța că nu va trece multă vreme până când va intra acest Institut în legături și mai strânse cu Universitatea noastră, încorporându-se ca a 5-a facultate a ei, ca Facultate de Teologie, pentru ca să sporească numărul sfeșnicilor de lumină care lucrează tuturor conducătorilor de mâine ai scumpului nostru Ardeal.

Comisia instituită în vara anului 1919 pentru organizarea Universității noastre românești din Cluj s-a ocupat încă de atunci cu această problemă, și-a dat seama că tradiția tuturor Universităților din Europa își leagă începuturile de biserică și cu atât mai vârtos la noi a socotit că principiul de autonomie bisericească pretinde ca inițiativa pentru înființarea așezămintelor de educație religioasă în toate împrejurările să poarte de la organele bisericești în drept. P.S. Voastră nu ați întârziat. D-l Episcop a luat inițiativa aceasta, pentru care vă aducem prinos de recunoștință toți cei ce ne găsim în serviciul științei și culturii românești. Ca și ctitor și ocrotitor al acestui așezământ, dorim să culegeți cât mai multe roade de mulțămire sufletească pe urmele muncii săvârșite în numele Domnului și spre binele poporului.

Domnilor profesori le urăm să-i vedem cât mai curând devotați cu întreagă ființa lor operei de educație, deoarece pentru persoana acestor

studenți, e mai importantă problema educației decât a științei. Este adevărat cuvântul apostolului Pavel că «știința sumeștește, iară dragostea zidește». Biserica și patria noastră română nu pot să aibă niciun folos de la mulțimea celor sumești. Au însă mare și neapărată trebuință de mulțimea sufletelor întărite de patria credinței și luminate de flacăra dragostei pentru Evanghelia mântuitoare.

Acestor tineri studenți le trebuie, înainte de toate, educație sufletească, îngrijită și intensivă, pentru ca să-și poată pune, cu timpul, întreg sufletul lor în slujba Evangheliei lui Iisus Hristos. Ei au trebuință de duhul Evangheliei, duhul credinței, al smereniei, al înțelepciunii și dragostei creștinești, care nu se trufește, nu defaimă, nu caută ale sale, care toate le rabdă, la toate nădejde are, dar nici odinioară nu cade. Iar voi, iubiți studenți, să vă pătrundeți din zi în zi tot mai mult de acest duh dătător de viață, având pururea înaintea ochilor deviza de a fi, precum spune cântărețul că erau înaintașii noștri din timpul lui Ștefan cel Mare și Sfânt: «Statornici în cinstea de lege și tară, în focul credinței statornici»¹⁰.

În încheiere, corul teologilor clujeni a intonat Imnul Regal, după care, în curtea Institutului, întreaga asistență s-a fotografiat¹¹.

¹⁰ „Inaugurarea festivă a Institutului Teologic”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1924, pp. 4-8.

¹¹ *Ibidem*.

Academia noastră Teologică

Cu ajutorul lui Dumnezeu, în ziua de 4 octombrie 1925, s-a deschis „anul al doilea de funcțiune a Institutului nostru Teologic”, transformat cu această ocazie în Academie Teologică. Noul an de învățământ s-a inaugurat „în condiții mai mulțumitoare, după ce, prin cumpărarea casei din str. Avram Iancu, ni s-a dat posibilitatea să facem o plasare mai confortabilă a studenților noștri. În casa aceasta s-au aranjat sălile de prelegeri, rămânând casa din str. Nicolae Bălcescu numai pentru Internatul Academiei”¹.

În primul an de studii de la Academia Teologică, s-au înscris 25 de studenți „cu calificăție completă”², ajungându-se astfel la un număr de 65 studenți în teologie.

La festivitățile de inaugurare a noului an academic au participat P.S. Episcop Nicolae, însoțit de membrii Consistoriului, Prof. Univ. Dr. Ioan Lupaș, Dep. Dr. Petru Meteș, Insp. Dr. Gheorghe Vilt, Av. Dr. Teodor Popescu, Prof. Ion Oțoiu, medicii Dr. Constantin Stanca și Dr. Dominic Stanca, Ing. Ivașcu, profesorii academiei, un numeros public și, bineînțeles, studenții Academiei.

După săvârșirea Sf. Liturghii în Biserica parohială, publicul a fost invitat în noul sediu al Academiei, din str. Avram Iancu, unde a fost întâmpinat de corul teologilor cu cântarea „Pre Stăpânul nostru”. Asesorul

¹ „Academia noastră Teologică”, în Revista Renașterea, anul III, nr. 40, Cluj, 4 octombrie 1925, p. 5.

² *Ibidem*.

consistorial Andrei Ludu, împreună cu presbiterul Prof. Dr. Andrei Buzdug și asesorul consistorial Dr. Vasile Sava, în calitate de diacon, au oficiat sfințirea apei. Răspunsurile au fost date de corul studenților teologi, condus de Prof. Dr. Vasile Petrașcu. Serviciul religios s-a încheiat cu rugăciunile „Pentru deschiderea anului școlar” și „Tatăl nostru”³.

Pentru început, a luat cuvântul Decanul Academiei, Dr. Andrei Buzdug: „Preasfințite Stăpâne, D-nelor și D-lor, românul își începe toate lucrările sale făcând semnul crucii și rostind un: «Doamne, ajută!». Credincioși acestei datine strămoșești, să-mi fie îngăduit să ridic întâiul cuvânt, cu prilejul deschiderii festive a noului an școlar de la Academia noastră Teologică.

Clipa de față nu este numai o solemnitate tradițională, ci un moment de sărbătoare națională, însemnătatea ce o are în viața națională și culturală Biserica noastră strămoșească e un fapt atât de clar, ce cred că nu mai are nevoie de multe demonstrații. Căci în tot decursul vieții istorice a acestui neam, sunt așa de strâns legate ființa lui etnică națională, culturală și credința lui, încât și să vrei, nu le poți desființa.

Naționalitatea și credința formează în sufletul neamului nostru un ce nedespărțibil, ele sunt sintetizate, sunt numai două laturi ale unuia și aceluiasi conținut. Dacă această sinteză de neam și credință el a păstrat-o în decursul timpului, ce datorie mai mare avem azi, decât tocmai întărirea acestei credințe. Academiei noastre îi incumbă această operă grea. Ea trebuie să aprindă făclia culturii și a credinței. Ea trebuie să devină o instituție vie a neamului. Din ea va trebui să curgă o viață vie, viață legată prin toate fibrele ei de viața externă. Căci aci, în această viață externă, trebuie ea să acționeze. Ea trebuie să devie izvorul credinței din care să se adape românismul din acest colț de țară. De aci trebuie să pornească Pionierii credinței străbune, cari să fortifice viața prezentă a neamului, să-i idealizeze viitorul și să-i apoteozeze trecutul.

Conștient de rolul important al acestei instituții, anul trecut, vrednicul nostru Arhiepiscop i-a dat ființă. Dar pe când atunci eram restrânși într-o clădire mai modestă, astăzi vedem că festivitatea inaugurării se îndepli-

³ „Inaugurarea festivă a Academiei noastre Teologice”, în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 11 octombrie 1925, pp. 2-5.

nește într-un edificiu mai mare, în această sală impunătoare, cu miros de bisericească tămâie. Faptul acesta este a se atribui iarăși înțeleptei conduceri a P.S. Sale, care, de când este în fruntea Eparhiei noastre, muncește fără preget, călăuzit fiind numai de simțul datoriei față de biserică și neam și adevărul cuprins în cuvintele marelui poet Vlahuță: «Sfântă muncă e aceea / Ce răsplată-n ea-și găsește».

D-lor studenți, Profetul Osea la cap. 4 zice: «Poporul meu se prăpădește, pentru că nu are știință». Ce cuvinte mai frumoase v-aș putea adresa astăzi, decât ale acestui profet, care vă arată datoria D-voastră. Dacă poporul se prăpădește din cauza lipsei de știință, atunci de bună seamă trăinicia și existența noastră pe aceste plaiuri ni se asigură prin știință, dar acea știință care e bazată pe credință și din care izvorăște viața morală. Despre această știință vorbește și profetul când exclamă: «Pentru că ai lăpădat știința, și eu te voi lăpăda pre tine... și pentru că ai uitat legea Dumnezeului tău, și eu voi uita pe fiii tăi...». Vorba lui Alecsandri: «Cred că, treptat, se pierde a neamului ființă, / Când el se depărtează de-a bunilor credință».

Adevărata știință se câștigă însă prin muncă intensivă, serioasă și perpetuă, căci numai prin muncă ni se oțlesc forțele și numai prin ea câștigăm un conținut al vieții. Folosiți bine timpul, căci zilele grele sunt. Pe mulți îi auzim că viitorul este al tinerimei. Este adevărat. Dar viitorul pretinde datorii și jertfe. Aveți să îndepliniți o operă grea și mare, aveți să fiți lumina neamului. De aceea, munciți, cetiți continuu, ca poporul să nu rămână fără știință și pentru ca poporul să nu se prăpădească, purtați în inimă cuvintele poetului țărânilor noastre: «Spre soare ni-e gândul și mergem spre el, / Lumina ni-e țintă și binele țel. / Trăiască-ne țara și neamul!»⁴.

În continuare, P.S. Episcop Nicolae s-a adresat asistenței cu următoarele cuvinte: „Dându-ne seama de rostul vremurilor de astăzi și de rostul Academiei pe care o inaugurăm în acest moment, o singură îndatorire incumbă tuturor, atât profesorilor, cât și studenților, de a-și împlini datoria întreagă și deplină, în munca la care s-au dedicat. Vremile de acum și cele viitoare așteaptă să iasă de aici preoți vrednici, conștii de chemarea lor, apostoli adevărați ai Evangheliei lui Hristos. Sate multe sunt

⁴ *Ibidem*.

astăzi lipsite de conducători, altare stau pustii și lumea este dornică de refacerea sufletească, credința în multe părți se clatină, căzând jertfă ispitelor sectare. De aceea, se cere, mai presus de toate, ca fiecare să fie la locul său, om întreg și să-și pună în slujba chemării sale întreagă ființa sa. Fiecare slujbaș al Bisericii trebuie să fie un ostaș neînfricat al credinței străbune, al tradiției și al Evangheliei. Și unii, și alții sunt datori să-și dea seama că instituția Academiei are la temelia ei educația sufletului și în punctul acesta ea trebuie să fie superioară chiar și universității. Ea are să fie o instituție model, care să fie vrednică de cel mai înalt respect din partea tuturor. Și aceasta numai așa se poate, dacă fiecare își va împlini datoria cu deplină conștiințiozitate. Instituția aceasta s-a ridicat cu trudă și jertfe mari. Și noi, cari am ostenit pentru zemislirea ei, vom avea adevărată satisfacție numai atunci când fiecare își va împlini întreagă datoria. Nu cer mai mult de la nici umul, decât datoria. Și aceasta voi ști să o apreciez după cuviință față de fiecare muncitor în via Domnului. Nu voi întârzia însă să dojenesc și să dau mustrarea cuvenită celor ce nu vor fi la locul lor și nu-și vor împlini această datorie. Slujba Bisericii reclamă caractere ferme, oameni cu convingeri hotărâte, exponenți ai principiilor evanghelice și, pentru aceasta, fiecare e dator să-și facă seama cu sine de la început, dedicându-se cu tot sufletul slujbei în care a intrat. Rog pe Dumnezeu să-și reverse darul Său cel sfânt asupra acestui Institut, să lumineze mințile și sufletele profesorilor și studenților, pentru ca lucrarea lor să fie spre binele Bisericii, al neamului și al patriei”⁵. În aplauzele publicului, corul studenților a interpretat „Cântecul de jertfă” al lui Ludwig van Beethoven.

A urmat discursul Prof. Dr. Ioan Lupaș: „Am avut în anul trecut prilejul ca, în numele Universității din Cluj, să aduc un cuvânt de bună urare Institutului nostru Teologic din Cluj, care își deschidea atunci mai întâi porțile. Dorințele noastre de atunci sunt azi o realitate. Institutul s-a prefăcut în Academie, și-a lărgit cadrele și, în vreme așa de scurtă, a ajuns în situația ca să poată săvârși o muncă cu foloase deosebit de mari pentru Biserică. Și dacă s-a ajuns la acest rezultat îmbucurător, aceasta aveți să o mulțumiți dragostei Părintești a P.S. Sale Episcopului nostru Nicolae. Și această dragoste de adevărat Părinte nu i-o puteți răsplăti decât dând do-

⁵ *Ibidem*.

vadă de silințe hotărâte, pentru a împlini povețele ce vi le dă. D-voastră, profesori și studenți ai acestei Academii, sunteți mai avantajati decât toți ceilalți studenți de la teologiile din țară. Nici unii nu se bucură de o situație așa de privilegiată de împrejurări. Biblioteci bogate vă stau la dispoziție aici, în Cluj, ca nicăiri. Toate vă stau deschise. Profitați de acest privilegiu și vă îmbogățiți cunoștințele, fortificându-vă pentru chemarea sublimă ce o aveți în viața Bisericii și a neamului nostru, pentru că lumea noastră românească leagă nădejdi mari de munca Dv. și așteaptă formarea de adevărați apostoli ai Evangheliei în acest Institut.

E adevărat ce zice prorocul Osea: «Poporul meu se prăpădește, pentru că nu are știință». Lumea s-a îndepărtat de știința cea adevărată, s-a subțiat coesiunea credinței. D-voastră trebuie să călăuziți poporul la știința cea adevărată a credinței evanghelice. Nu toată știința este bună. Este și știință otrăvitoare. Vă veți feri însă de aceasta, ca să vă țineți curate sufletele și să puteți altoi curățenia și în sufletul poporului pe care îl veți păstori. Apostolul Pavel spune că «știința sumește, iar dragostea zidește». Vă veți feri de știința care vă poate face sumeți, pentru că aceasta vă ispitește să fiți egoiști, neînțelegători ai nevoilor obștești și ai rostului chemării de preot, ci veți îmbrățișa mai presus de toate dragostea față de turmă și Biserică, dragostea care nu se înalță și nu se trufește și care pururea iese biruitoare.

Problema acestei instituții nu este exclusiv știința, ci, mai întâi, dragostea evanghelică. Să îmbogățiți sufletul cu această dragoste care îngeneunche toate ambițiile și singură poate face adevărate minuni de binefacere. Vremile de azi au scos la suprafață credințe greșite. Sunt oameni cari vor să înlăture preoțimea de la rolul ei de conducere în trebile obștești ale poporului, spunând că astăzi această conducere se cuvine altor elemente. Și să girească de conducători mulți nechemați. Să nu vă lăsați ispitiți de aceste porniri rele. Preoțimea este datoare să-și menție rolul său tradițional din trecut și să-l generalizeze și mai mult, cu atribuții și mai largi ca în trecut. La toate popoarele culte, rolul de conducere îl are preoțimea. Am avut prilej să-mi confirm această convingere în țara cea mai cultă din Europa, în Suedia, unde nu există nici un analfabet. La Universitatea din Upsala, rolul de prorector este rezervat pentru toate timpurile arhiepiscopului de acolo, inspecțiunea învățământului popular este rezervată preoțimei, influența

Bisericeii este covârșitoare în toate manifestările vieții publice. De la rege, până la cel din urmă muncitor, toată lumea merge la Biserică și se închină cu adevărată pietate. Și aceasta pentru că preoția este conștie de chemarea ei și este la culmea acestei chemări.

Luați pildă, mențineți-vă rolul de conducători ai destinului poporului, fiți o preoție conștientă, cu o putere morală covârșitoare, pătrundeți-vă de concepția dinamică a învățăturilor Mântuitorului și în munca de apostoli căutați să atingeți maximul de bine, în folosul Bisericii și al desăvârșirii morale a poporului nostru drept-credincios”⁶.

Serbările prilejuite de deschiderea Academiei Teologice s-au încheiat cu cântarea „Pre Stăpânul nostru”, în interpretarea corului teologilor⁷.

La sfârșitul anului 1925, studentul Mihail Grecu, într-un interviu acordat Revistei *Renașterea*, a prezentat raportul „primului an de muncă al Societății Teologice «Credința Ortodoxă»”⁸, din care spicuim: „Ca studenți ai Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj, deja de la începutul anului trecut am înțeles că, pentru învingerea greutăților cari ni se vor ivi ca viitori preoți, se cer arme. Armele științei și ale credinței. Eram conștii că, pe lângă cunoștințele speciale, pe cari bunii noștri profesori ni le împărtășesc cu atâta râvnă, trebuie să ne câștigăm și noi cunoștințe, pe cari, pătrunzându-le, să le punem în aplicare, spre binele nostru și al neamului. Acesta ne-a fost și ne este scopul, iar ca cel mai potrivit mijloc spre ajungerea lui, am crezut organizarea unei societăți, care să ne adune într-un mănunchiu, spre o activitate comună, ducătoare la scop.

Astfel se constituie societatea «Credința ortodoxă», în cadrele căreia am avut fericitul prilej de a ne manifesta sufletește, printr-o activitate care, chiar de n-ar fi adus roade în sufletele acelor cari ne-au văzut muncind, totuși, a adus roade în sufletele membrilor ei, dându-le întărire sufletească. Acum, însă, după un an de muncă, e bine ca să privim greutățile pe care, întâmpinându-le, am învățat întrucâtva a le delătura, iar succesele avute să ne aducă nădejdi și noi puteri pentru viitor. Activitatea societății noastre s-a

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ Mihail Grecu, „Primul an de muncă a Societății Teologice «Credința Ortodoxă»”, în *Ibidem*, nr. 46, Cluj, 15 noiembrie 1925, pp. 7-8.

desfășurat atât în interior, și cât și în extern. Spre acest scop, are o Secție literară, iar pentru activitatea externă, o Secție de propagandă și muzicală.

Descinderile prin comunele din jur erau momente de rară însuflețire atât pentru membrii societății, cât și pentru poporul în mijlocul căruia ne prezentăm. Nu arareori zăream lacrimi în ochii ascultătorilor când acordurile înălțătoare ale unei cântări religioase mișcau inimile lor, iar când vreo cântare lumească izburcea din piepturile cântăreților societății, zâmbete de bucurie se furișau pe fețele tuturor. Conferințele noastre încă erau ascultate cu multe interes. Toate acestea făceau ca în sufletele noastre să crească dorul de muncă și convingerea că vom deveni păstori sufletești ai unui popor care știe să prețuiască pe conducătorii săi și pe cei cari le doresc binele.

Ținem ca acum, la împlinirea unui an de activitate, să aducem adânc simțitele noastre mulțămiri tuturor acelor cari ne-au dat binevoitorul concurs în această muncă. Preasfinției Sale Părintelui nostru Episcop Nicolae, care, pe lângă frumoasele îndemnuri și sfaturi părintești pe cari ni le-a dat ca protector al societății noastre, ne-a făcut și numeroase daruri în bani, plătindu-ne speșele de călătorie, cu ocaziunea ședințelor noastre de propagandă culturală. D-lui Dr. V. Cioban, pentru frumoasa bibliotecă donată societății noastre. D-lor profesori cari ne-au însoțit. D-lui Profesor Dr. Andrei Buzdug, care ne-a dat concursul predicând și ținând conferințe cu aceste ocazii. D-lui Prof. Dr. Gh. Stănescu, ca primul membru fondator. Comitetului «Corului Episcopiei», pentru repertoriul de cântări dăruit societății. Atențiunea dată de dânsii societății noastre este un îndemn pentru noi spre o muncă și mai intensă în «ogorul Domnului», pentru cinstirea sfintei noastre Biserici și propășirea spre bine a credincioșilor ei⁹.

⁹ *Ibidem.*

Academia Teologică din Cluj în anul 1926

Anul de învățământ 1925/1926 s-a încheiat, la Academia Teologică din Cluj, cu examenele anuale. Pentru studenții din anul al III-lea, evaluările au fost programate în zilele de 15, 16 și 17 iunie 1926, fiind prezidate de P.S. Episcop Nicolae. Pentru studenții din anul al II-lea, examenele de licență au fost fixate în intervalul 21-22 iunie 1926, în localul Institutului din strada Avram Iancu, nr. 6¹. Tot spre finalul lunii iunie, a fost stabilit, la sediul Episcopiei, „examenul de calificare preotească”², pentru 11 dintre absolvenții Academiei Teologice, în urma căruia au obținut calificativul „foarte bine”: Radu Buteanu, Iustin Deică, Ion Delu, Constantin Dumitrescu, Mihail Grecu, Axente Tomuș, Teodor Ciuruș, Silviu Jina și Alexandru Oltean, iar „bine”: Leonte Șerban și Mircea Tomuș³.

Festivitatea de sfârșit de an a avut loc în ziua Nașterii Sf. Ioan Botezătorul, care a căzut joi, 24 iunie⁴. Evenimentul a început cu serviciul religios, oficiat în Biserica ortodoxă de către prot. Nicolae Vasiu, asistat de profesorii presbiter Dr. Andrei Buzdug și Pr. Liviu Galaction Munteanu, ca diacon. După rugăciunea de mulțumire, manifestările au continuat la sediul Academiei din str. Avram Iancu, în prezența P.S. Episcop Nicolae, asesorilor consistoriali Dr. Sebastian Stanca, Dr. Vasile Sava, Andrei Ludu,

¹ Revista Renașterea, anul IV, nr. 24, Cluj, 13 iunie 1926, p. 6.

² „Examen de cualificație”, în Revista Renașterea, anul IV, nr. 26, Cluj, 27 iunie 1926, p. 6.

³ *Ibidem*.

⁴ „Încheierea festivă a anului școlar la Academia noastră Teologică”, în *Ibidem*, p. 4.

doamnelor Stanca, Buzdug, Bucevski, Petrașcu, profesorilor și studenților. Corul studenților teologi, condus de Prof. Dr. Vasile Petrașcu, a interpretat cântările „Pre Stăpânul nostru” și „Împărate ceresc”, după care a luat cuvântul Dr. Andrei Buzdug, Decanul Academiei Teologice, care a spus: „În școala înaltă a împărăției lui Dumnezeu, știința ocupă locul al treilea, după cum se vede aceasta din cuvintele profetului David: «Bunătate, și învățătură, și cunoștință mă învață, Doamne!» (Ps. 118, 66); și aceasta cu drept cuvânt. Căci vă întreb, pentru ce sunteți aici și pentru ce ați venit la acest Institut? Răspunsul este scurt și categoric. Sunteți aici pentru ca să vă câștigați învățăturile și cunoștințele necesare pentru binele și folosul Bisericii și neamului nostru. Sunteți aici pentru ca să vă învățați a cunoaște pe Dumnezeu și a vă inspira de la El, pentru că: «Dumnezeul cunoștințelor este Domnul» (1 Reg. 2, 3).

Din cuvintele lui Dumnezeu, vedem că știința stă în locul al treilea, iar locul prim îl ocupă: 1. Virtutea. «Începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu», după cum vorbește Duhul Sfânt prin gura regelui David (Ps. 110, 10). Deviza instituită de Însuși Dumnezeu pentru toate școalele și instituțiile. Frica de Dumnezeu nu este altceva decât frica fiiască, împlinirea poruncilor lui Dumnezeu de-a duce viață virtuoasă. «Teme-te de Dumnezeu și poruncile Lui le păzește, că aceasta este tot omul» (Ecl. 12, 13). Așa vorbește Duhul Sfânt prin gura înțeleptului Solomon, iar mai departe zice: «Veselește-te, tânărul, în tinerețele tale, însă așa, ca tu să poți răspunde înaintea judecății lui Dumnezeu!». De aceea, d-lor studenți, învățați în această școală a cunoașterii lui Dumnezeu a practica virtutea, a împlini cu mare zel voia lui Dumnezeu. Deprindeți-vă a duce o viață adevărat creștinească, înarmați-vă cu lepădarea de sine, precum și cu stăpânirea de sine. Mântuitorul ne-a chemat pe toți, pe d-voastră și pe noi, cu cuvintele: «Cel ce vrea să vie după Mine, să se lepede de sine» (Mt. 16, 24). Care voiește să fie ucenicul lui Iisus și moștean al împărăției Lui trebuie să își conformeze cugetarea, voința și toate acțiunile vieții poruncilor dumnezeiești: «Căutați mai întâia împărăția lui Dumnezeu și toate celelalte se vor adăuga vouă».

2. Cu săvârșirea virtuților stă în strânsă legătură învățătura: «Cel ce iubește învățătura, iubește știința» (Prov. 12, 1). Aceasta are două părți, una internă și alta externă, căci și dușmanii mântuirii noastre sunt în noi și

afară de noi. Afară de noi, Satana și lumea, iar înlăuntru, poftele și gândurile rele. Iisus Hristos și Apostolii Săi mărturisesc despre acești dușmani, dându-ne și armele împotriva lor prin cuvintele: «Priveghiați și vă rugați, ca să nu cădeți în ispită» (Mat. 26, 41). Gândul la Dumnezeu și rugăciunea să vă însoțească pretutindeni, ca și umbra proprie. Iar pentru ca munca d-voastre să fie fructiferă, trebuie să vă însuflețească un dublu zel: zel pentru studiu și zel pentru rugăciune. Rugăciunea însă premerge studiului, îl însoțește și face încheierea lui. Acesta este programul adevărat al bunului student, pe acesta să-l urmați. Dumnezeu încă voiește aceasta, de aceea zice: «Cereți și se va da vouă, căutați și veți afla» (Lc. 11, 11).

3. Acum, când, prin săvârșirea neîntreruptă a virtuților în legătură cu o viață religioasă, s-a pus baza, atunci și numai atunci s-a pregătit pământul adevărat cu sămânța învățăturilor și cunoștințelor, ca binecuvântarea lui Dumnezeu să aducă roadă în belșug. Dacă d-voastră ascultați cu drag glasul aceluia care întocmai așa vorbește inimilor d-voastre, precum David a strigat soților săi: «Veniți, fiilor, ascultați-mă pre mine, frica Domnului voi învăța pe voi!» (Ps. 33, 12), dacă cu fapte bune vă veți împodobi, atunci vă veți adăpa cu apa mântuitoare a învățăturilor și cunoștințelor lui Dumnezeu. Căutați să vă feriți de păcat, căci «Învățătura și știința nu progresează în corpurile cuprinse de păcat» (Sirah 1, 4). Acolo unde nu este credință, nici evlavie, nici virtute, nici frică de Dumnezeu, acolo învățătura și cunoștințele sunt ca o plantă veninoasă și sunt primejdioase atât pentru cel ce le posedă, cât și pentru societate.

Un om care știe multe și a învățat multe, care a priceput în oarecare învățătură, însă inima lui este plină de principii rele și nu are frică de Dumnezeu, pentru societate este foarte periculos; capul îi servește mijloc mâinilor, inima i-e stricată, practică răul, iar glasul cunoștinței este amuțit. Asta ne-o dovedește istoria și viața de toate zilele.

Din acestea rezultă pe veci adevărata axiomă dumnezeiască: «Începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu». De aceea, vă atrag atențiunea asupra acestui adevăr divin. Știți că sunt șapte daruri ale Duhului Sfânt. Locul întâiu îl ocupă înțelepciunea, iar la urmă este frica de Dumnezeu. Acestea două sunt cei doi străjeri neadormiți de amândouă părțile, ca dușmanul să nu poată sămâna neghină în împărăția lui Dumnezeu.

Am dovedit cu dumnezeiasca Scriptură că patronul și Domnul învățăturilor și cunoștințelor este Însuși Dumnezeu. De la Dânsul pleacă toată învățătura și cunoștința și la Dânsul se întorc toate. De aceea, rugați-vă neconținut și cereți: «Bunătate și cunoștință mă învață, Doamne» și aceasta: «pentru că am crezut poruncile Tale». Numai atunci când credința și știința își întind mâna de ajutor, crește adevărata învățătură; căci religiunea este, cum zice vestitul filosof creștin Baco de Verulam, aroma fără de care învățătura e zadarnică.

Iar d-voastre, celor cari ați terminat și părăsiți acum școala noastră, ce alte cuvinte v-aș putea adresa decât cuvintele Mântuitorului: «precum M-am trimis pre Mine Tatăl, și Eu vă trimit pe voi». Rog să fiți cu băgare de seamă, căci ogorul unde aveți să lucrați este înțelenit, de aceea să grijiți ca sămânța ce o aruncați să o cultivați și apărați; ceea ce lipsește să întregiți; pe cei slabi să-i întăriți; unde primejdia amenință, să apărați; unde este lipsă de ajutor, să ajutați. În toată vremea și în tot locul, după împrejurări și trebuințe, în case și pe câmp, la ocazie de bucurie și de întristare, să fiți la chemarea d-voastre. Prin sfaturi și mângâieri, încurajări și preveniri, imitați pe Hristos; întemeiați pe pământ adevărata viață în sensul Evangheliei, având totdeauna în vedere cuvintele: «lucrează până este ziuă!». Și acum: «Mergeți în întreaga lume și predicați Evanghelia la toate popoarele!...»⁵.

După ce corul a interpretat frumoasa compoziție a Prof. Dr. Vasile Petrașcu „Cuvine-se cu adevărat”, a luat cuvântul P.S. Episcop Nicolae: „La încheierea acestui an școlar, suntem datori să ne dăm seama de momentele petrecute în cursul anului trecut, pentru ca din acestea să tragem povețele necesare pentru viitor. Și aceasta se cere mai ales pentru cei ce vreau să se facă preoți, să devină luminătorii și conducătorii poporului, să fie, după cuvântul Scripturii, «sarea pământului». Cei ce ați terminat și plecați din acest Institut trebuie să fiți călăuziți de un gând: să fiți slujitorii Domnului, model de virtute, cinste și de hărnicie. Cel ce nu pleacă cu acest gând, nu va fi de folos nici sieși, nici familiei sale, nici Bisericii, neamului și patriei. Pentru că un preot care nu are aceste însușiri, nu poate aduce roade, iar preotul care nu lasă prin activitate urme de muncă cinstită în parohia sa, acela degeaba a trăit în lume, e un simplu părăsit al societății.

⁵ „Cuvântarea d-lui Dr. Buzdug la încheierea anului școlar de la Academia noastră Teologică”, în *Ibidem*, nr. 27, Cluj, 4 iunie 1926, pp. 3-5.

În vremea materialismului cras de astăzi, în toate miseriile, lipsele și brutalitățile sale, preoții nu pot forma o castă care să se desolidarizeze de popor. Ei trebuie să fie apostoli și să ridice poporul. Căci cel ce se coboară alunecă în patimi și nu este misionarul pe care îl așteaptă Biserica. Iar dacă ați săvârșit în cursul studiilor voastre și greșeli, acestea le atribui ispitelor și lipsei voastre de experiență. În sufletele noastre ele nu pot lăsa niciun fel de urmă, decât iertarea evanghelică. Să plecați de aici cu propusul de a vă feri de greșeli și de a împlini cuvântul Scripturii: «Ascultați de mai-marii voștri, cari vă învață cuvântul adevărului!».

Pentru voi, cei ce rămâneți să vă continuați studiile, sunt nevoit să ridic un cuvânt de mustrare față de cei ce nu și-au ținut de datorie să se prezinte la examenul obligatoriu. E un păcat față de voi înșivă, față de cei ce se trudesă să vă lumineze și față de părinții voștri, cari așteaptă să le duceți veste de ispravă bună și de bucurie. E măiestrie a folosi bine timpul, dar păcat să-l cheltuiești fără folos. Vă pun la inimă să veniți la toamnă cu gând curat de a vă face toți și pe deplin datoria. Aveți un corp profesoral distins, ca puține alte institute, nu vă rămâne decât să vă împliniți și voi chemarea.

Cel ce nu simte în sufletul său vocațiunea apostoliei mai bine să își caute din bună vreme alte rosturi de viață, pentru că un pumn de cenușă aruncat într-un vas cu apă tulbură toată apa. Cel ce vrea să se facă preot trebuie să aibă dragoste față de Biserică și problemele ei. Punându-vă la inimă acestea, doresc ca fiecare să umble în viață pe calea cinstei, a dreptății și a norocului”⁶. În încheiere, P.S. Sa a mulțumit corpului profesoral și directorului Institutului pentru „zelul și munca dezinteresată pentru binele acestui așezământ”⁷.

Pentru ca noul an academic 1926/1927 să se poată desfășura în bune condiții, Consistoriul Eparhial Ortodox Român a scos la concurs un post de profesor la Catedra de Teologie fundamentală și studii pedagogice. Potrivit anunțului publicat în Revista Renașterea, concurenții aveau să își înainteze cererile Consistoriului, până la data de 1 august 1926, însoțite de următoarele documente: „a) Act de naștere și botez. b) Diploma de doctor

⁶ „Cuvântul P.S. Nicolae la încheierea festivă a anului școlar la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 27 iunie 1926, p. 4.

⁷ *Ibidem*.

în teologie. c) Atestat de serviciul de până aci pentru cei ce sunt acum în funcțiune. d) Alte certificate despre studiile ce le au. e) Eventuale lucrări teologice”⁸. Conurenții care nu au mai profesat ca dascăli erau obligați să susțină un examen în fața Comisiei de specialitate, desemnate de Consistoriul Diecezan. Erau scutiți de această evaluare profesorii titulari de la alte institute teologice. Retribuția aferentă postului a fost fixată la suma de 2200 lei, la care se adăugau accesoriile legale⁹. În urma concursului, corpul profesoral al Academiei Teologice din Cluj a fost întregit cu al șaselea profesor, în persoana Dr. Ion Vască, predicator al Catedralei din Cernăuți, profesor și deputat¹⁰.

În anul 1926, deschiderea festivă a cursurilor academice teologice s-a făcut în data de 18 octombrie, în prezența P.S. Episcop Nicolae, a membrilor Consistoriului, corpului profesoral, studenților și a unui public ales. Conform relatărilor vremii, la ora 10.00, a fost oficiat un „Te Deum” la Biserica parohială, după care asistența a fost invitată în localul Academiei, din str. Avram Iancu, unde P.S. Episcop a fost întâmpinat „cu crucea și Evanghelia”, iar corul teologilor a cântat „Pre Stăpânul nostru”¹¹. S-a săvârșit apoi sfințirea apei de către asesorul consistorial Andrei Ludu și diaconul Dr. Vasile Sava, răspunsurile fiind date de corul teologilor, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petrașcu.

După terminarea serviciului religios, a luat cuvântul prodecanul Academiei, Prof. Dr. Andrei Buzdug, care a făcut o trecere în revistă a activității din anul școlar anterior. De asemenea, a subliniat faptul că, începând din actualul an academic, prin străduințele P.S. Sale, Institutul are propriul său local. În ce privește numărul studenților, au fost înscriși 64 studenți, au terminat anul 60, unul s-a retras, iar trei au fost eliminați. Cursul al treilea a fost absolvit de 13 studenți. Au fost remarcate munca și străduințele corpului didactic, care, pe lângă activitățile de învățământ curente, a desfășurat o bogată activitate științifică, publicând numeroase

⁸ „Concurs pentru profesor la Academia Teologică din Cluj, nr. 1231/1926”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 20 iunie 1926, p. 1.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ „Profesor nou”, în *Ibidem*, nr. 40, Cluj, 3 octombrie 1926, p. 4.

¹¹ „Deschiderea festivă la Academia Teologică din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 17 octombrie 1926, pp. 2-3.

lucrări de specialitate la revistele vremii. Studenții au fost antrenați în pregătirea și prezentarea lucrărilor de seminar, au rostit, pe rând, predici la vecerniile din Biserică și au făcut deplasări în satele din jurul Clujului, „în propagandă religioasă”¹². În încheiere, Prof. Dr. Andrei Buzdug și-a depus mandatul și l-a predat noului decan pentru anul școlar în curs, în persoana Dr. Ioan Pașca. Conform uzanței, acesta își va inaugura noua demnitate cu o conferință, intitulată „Morala independentă”¹³: „În jurul acestei morale, ostilă religiunii descoperită de Dumnezeu, s-au făcut de un șir de ani stăruitoare încercări de popularizare și, în unele țări, s-a încercat introducerea studiului «moralei independente» în locul moralei creștine. Astfel de încercări s-au făcut și la noi, chiar și în școlile publice. Avem, în schimb, mai multe încercări de popularizare, între cari, ca o ironie a sorții, trebuie s-o amintim: «Etica» d-lui Ion Găvănescul, profesor la Iași (Curs profesat la Universitatea din Iași în anii 1907-1908; 1920-1921).

Dl. profesor Găvănescul, cu toate că este unul dintre corifeii mișcării creștine în cadrele Ligii Apărării Naționale Creștine, în «Etica» sa, tipărită în anul 1922, dezvoltă principii direct opuse oricărei religii, deci cu atât mai vrăjmașe religiei și moralei ortodoxe creștine. Vorbind despre posibilitatea și necesitatea unei «Etici» positive, acuză în primul loc morala creștină ortodoxă: că nu îndește multe nevoi, cari nici nu sunt cunoscute de morala religioasă, deosebit de observația că, între prescripțiunile moralei religioase, sunt unele «al căror rost este explicabil numai istoricește».

«Formele și condițiile vieții moderne au ridicat la suprafață cerințe necuprinse în cadrul îndrumărilor religioase. Sufletul modern nu găsește în morala creștină călăuzire suficientă pentru activitatea impusă de istoria dezvoltării sociale. La acestea – continuă profesorul Găvănescul – spiritul critic mai adaugă o considerațiune, din care se deduce o micșorare a prestigiului autorității religioase din cauza naturii mobilului pus la baza sancțiunii divine. Considerația care cere amânarea dreptății dincolo de mormânt poate fi oare un mijloc așa de sigur, un mobil destul de puternic, pentru a hotărî voința omului la acte menite a-l lipsi de fericirea vremelnică, dar sigură, din lumea aceasta?!

¹² *Ibidem*.

¹³ Ioan Pașca, „Morala independentă”, în *Ibidem*, nr. 45, Cluj, 7 noiembrie 1926, pp. 1-3.

Și afară de aceea, dacă se nasc îndoieli asupra existenței unei vieți viitoare, asupra existenței unei ființe supranaturale, care cârmuiește lumea ca putere morală? Ce va ține omul în calea binelui dacă-i lipsește chiar sprijinul credinței pierdute? Ce va împiedeca anarhia? Omenirea nu poate a rămâne fără cârmă morală; necesitatea stabilirii pe mari baze a normelor vieții bune și drepte se impune».

Aceste sunt vederile d-lui profesor Găvănescul; ele sunt, în realitate, esența tuturor argumentelor raționaliste, prin cari se profesează îndreptățirea «moralei independente» față de morala religioasă. S-a petrecut în lumea potrivnică religiilor descoperite un proces destul de interesant; chiar aci, factori cari au putut suporta fără greață negarea și detronarea adevărilor teoretice dogmatice ale religiei au inventat, în locul moralei creștine, care nu se poate separa de adevărurile dogmatice, un surogat de morală oarecare.

Baza acestor surogate însă este greșită, morala independentă presupune că nu există Dumnezeu sau cel puțin că noi nu-l putem cunoaște. Neagă că omul ar avea un scop transcendental, neagă existența unei vieți viitoare. Presupune că omul s-a născut din lumea animalelor. Stând pe baza acestor negațiuni, e firesc că toate afirmațiile ei sunt greșite.

Mai presus de toate, e slabă «morala independentă», dacă nu de-a dreptul neputincioasă, atunci când este vorba ca să declare de unde provine sila morală, care ne obligă să săvârșim fapte bune și să evităm faptele rele, chiar și împotriva înclinărilor noastre. Morala creștină, stând pe baza adevărilor dogmatice, declară că obligațiunea provine de acolo de unde Creatorul a fixat scopul și modalitățile prin cari putem să ne realizăm scopul suprem. Orice abatere de la normele stabilite de Dumnezeu, prin legile Sale, este o injurie adusă Creatorului, prin urmare suntem obligați ca, între toate împrejurările, să urmărim voia lui Dumnezeu absolută și necondiționată. Tot acela spune că morala creștină este motivată în ultima analiză chiar prin voința manifestată a lui Dumnezeu.

«Morala independentă» este ceva arbitrar, lipsit de orice motiv bazat, chiar cea mai intelectuală bază a «moralei independente», filosofia kantiană, este foarte fragilă din acest punct de vedere. Kant, care admite că voința noastră este silită să afirme obligațiunea, nu poate să dea niciun alt răspuns, decât să afirme că obligațiunea este un imperativ categoric. Dar existența imperativelor categorice o declară Kant imediat ca mister pentru

mintea și firea noastră omenească. Imperativul categoric al lui Kant, „strömt aus nie entdeckten Quellen”, isvorește din isvor necunoscut (Grundlegung zur Metaphysik, der Sitten, pag. 32).

Tot în acel loc declară Kant că mintea omenească poate să cunoască, că imperativul categoric este un lucru necuprins de mintea omenească. Deci întreaga moralitate, după Kant, în ultima analiză, este bazată pe fatalitate. Fatalitatea, de altfel, este refugiul tuturor acelor care nu voiesc să recunoască că mintea omenească e silită de Dumnezeu, de Creatorul ei, ca să recunoască că legile obligă între toate împrejurările.

Și mai neputincioase sunt doctrinele care voiesc să declare obligațiunea ca un simplu rezultat al experienței omenești, câștigate în decurs de veacuri. Nu poate «morală independentă» explica de ce toți oamenii, ai tuturor timpurilor și pe întreaga suprafață a pământului, au în esență aceleași moravuri și aceleași noțiuni despre bunele moravuri. Faptul acesta nu se poate explica decât dacă admitem că natura omenească este alcătuită de Creatorul ei ca să cunoască legile fundamentale ale moralității.

«Morală independentă» laică este, pe de altă parte, ceva ce nu poate călăuzi în mod hotărât voința noastră. Numai acea morală este eficace, care dă acea valoare acțiunilor omenești care să întrecă orice bun, orice fericire vremelnică și, prin urmare, să fie în stare să determine voința în mod absolut. Valoarea absolută a acțiunilor morale bune este dependentă, în mod intim, de bunurile veșnice, pe cari ni le face cunoscute religia creștină, neîndoielnic. Îndată ce, în mod volnic, valoarea acțiunilor noastre nu o mai măsurăm cu cumpăna bunurilor veșnice, ci cu a celor trecătoare, motivele cari ne îndeamnă să facem ceva bine vor fi iluzorii. Dacă distrugem baza a ceea ce face «morală independentă», obligațiunea absolută nu mai are nicio lege față de noi. Chiar și atunci când admitem bunurile veșnice, suntem fragili și puțin rezistenți față de ispitele seducătoare ale lumii acesteia...

Obligațiunea impusă de Dumnezeu, stăpânul sorții noastre, nu se poate înlocui nici prin imperativele categorice, nici prin frica inspirată de sancțiunile omenești. Imperativul categoric este vorbărie goală, ceva misterios și nedeslușit.

Sancțiunile omenești impuse de stat ori de părinți nu ne îndrumă spre bine decât în cazul când admitem existența unei legi naturale, căreia sunt supuși și statul, și părinții. Existența acestei legi însă nu poate fi deslegată

de existența lui Dumnezeu. Sancțiunile interne sunt hotărâtoare în cazul când recunoaștem că ne-a obligat să le respectăm o ființă superioară și sunt absolut ineficace când toată puterea obligațiunii rezidă în voința noastră autonomă. Simțul de imitație nu este în stare să ne facă buni din punct de vedere moral atunci când, pe baza «moralei independente», binele moral nu este decât o icoană a fanteziei noastre. În cazul acesta, nimeni nu simte remușcări de conștiință, melancolia simte omul, dar niciodată remușcări de conștiințe sau părerea de rău adevărată, care curăță și înalță.

Anarhia de care se teme dl profesor Găvănescul și pe care voiește s-o previe prin morală laică este, în bună parte, chiar produsul moralei laice. Declarația făcută de anarhistul și atentatorul Emil Henry, pe care a cetit-o înaintea Tribunalului din Paris, este cea mai sinceră recunoaștere că «morală independentă» este extrem de periculoasă și neputincioasă. Numitul anarhist, înainte de a fi fost executat, a declarat: «Nu recunosc decât o singură instanță judecătorească, pe mine însumi (morală autonomă). Eu sunt anarhist, până nu eram anarhist, eram obișnuit să cinstesc patria, țara, familia, autoritatea de stat și proprietatea».

Institutorii de azi uită că viața, cu luptele ei și dezamăgirile, deschid ochii celor neștiutori și dispare orice iluzie. Și mie mi s-a întâmplat la fel, mi s-a spus și s-a încercat să mă convingă că viața este ușoară și celor iscușiți și muncitori, foarte darnică. Experința m-a învățat că cei nerușinați și lingușitori ocupă cele dintâi locuri la mese. Ni s-a spus că instituțiile sociale sunt întemeiate pe dreptate și egalitate și n-am văzut în jur decât minciună și ticăloșie.

Am înțeles îndată că vorbele maiestuoase, pe cari am fost învățat să le cinstesc, cinstea, jertfirea de sine și datorința, nu sunt decât mușamalele celor mai urâte fapte. Socialismul nu poate să îndrepte întru nimic ordinea societății, pentru că păstrează principiul autorității, care este un rest de credință într-o putere mai superioară. Eu am devenit materialist, ateist, am înțeles că ipoteza lui Dumnezeu este înlăturată și, totodată, și ordinea morală întemeiată pe această ipoteză trebuie să dispară (V. Cathreiu: Moral philosophie, vol. I. p. 418).

Ordinea morală întemeiată pe ipoteza lui Dumnezeu este cea care înfrânează anarhismul. Și socialiștii cari predică o «morală independentă» sunt conștienți că cel mai mare vrăjmaș al lor este religia creștină. Toți cei ce

defaimă morala creștină, din neștiință ori răutate, servesc cauzele socialismului și, în ultima analiză, anarhia. Chiar faptul că socialismul atât de primejdios societății și statelor a putut să ajungă la lățirea și puterea lui actuală, pe lângă stările rele economice de cari suferă mai ales proletarii, nu are altă cauză mai importantă decât faptul că religia și morală creștină au fost permanent defăimate și înlocuite cu principiile unei morale neputincioase, care nu este în stare să pună zăgaz pasiunilor, nici să îndemne pe om la jertfire de sine permanentă, fără de care nu poate să existe nici o morală serioasă.

Academia noastră Teologică are menirea ca să răspândească lumina adevărilor religiei ortodoxe creștine și va face aceasta arătând cu armele științei, în toată plinitudinea, învățăturile Mântuitorului nostru, cari satisfac tuturor cerințelor vieții moderne. Cu această deviză își va continua Academia noastră activitatea sa”¹⁴.

În finalul întâlnirii, Episcopul Nicolae s-a adresat asistenței cu următoarele cuvinte: „Aș dori din toată inima ca începutul noului an școlar să fie un început de muncă, de cinste și hărnicie, spre binele obștesc al tuturor. Aș dori ca studenții veniți la acest Institut să înțeleagă că și-au ales o carieră care nu le dă atribuțiile altor cariere, ca de exemplu de avocați, de medici, magistrați etc., ci că sunt și trebuie să fie păstori sufletești. Dându-și seama de aceasta, ar trebui să înțeleagă că în cariera aceasta nu-i așteaptă palate, comodități și trândăvie, ci muncă stăruitoare și apostolie adevărată, ca ei înșiși, prin această muncă, să-și creeze anumite comodități și ușurințe în viață. Altarele și bisericile cele mai multe sunt rămășițe ale vremilor trecute, casele parohiale sunt colibe cari nu mai corespund situației unui intelectual. Datoria candidaților de preoți nu este să caute ceea ce este gata, ca să se așeze în ceea ce au muncit și au lăsat alții, ci să creeze ei înșiși, ca să rămână ceva pozitiv pe urmele lor. Cumpănind aceste considerații, fiecare este dator să-și facă seamă și cu sufletul său. Este capabil să înfrunte toate greutățile, are destulă energie și voință ca să lupte și să câștige teren pentru o soartă mai bună pe seama sa și a credincioșilor săi. Și cei ce vor fi stăpâniți de gândul creștinesc de a nu se odihni, din straja dimineții până în noapte, aceia sunt chemați să fie adevărați păstori sufletești ai poporului.

¹⁴ *Ibidem.*

Când ar fi să aleg între doi oameni, între cari unul are carte multă, dar este păcătos și plin de defecte și altul cu carte mai puțină, dar cinstit și de omenie, mai ușor m-aș opri la cel din urmă, pentru că la preoție procedează totdeauna cinstea, curățenia moravurilor și pilda evanghelică a preotului. Nu cer de la nime muncă peste puterile lui. Profesorii să vă dea ceea ce au mai bun, o parte din sufletul lor, pe lângă cunoștințele de cari aveți nevoie în viață. Iar voi să respectați rânduielile acestui Institut, curățenia și demnitatea de viitori preoți, ferindu-vă de orice contrare moralei publice.

Deschiderea anului nou școlar se face și de astă dată în condiții favorabile. Ne-am îngrijit să nu duceți lipsă de nimic și nu vă cerem alta decât muncă și stăruință, ca să vă câștigați o pregătire vrednică de misiunea ce vă așteaptă. Iar dacă este vreunul care înțelege că nu va putea împlini aceste cerințe, făcându-se un bun și vrednic preot, mai bine să-și caute de acum alte drumuri pentru viață. Noi avem lipsă de oameni integri, căci loc pentru muncă este destul. Biserica preferă puțini și buni decât mulți și necorespunzători. Pe urma experiențelor și a convingerilor ce și le-a câștigat fiecare în trecut, sper că toți cei ce v-ați înrolat la munca pentru Biserică vă veți dovedi vrednici slujitori în via Domnului. Cu acestea, declar anul școlar nou deschis”¹⁵.

În încheierea întâlnirii sărbătorești, corul teologilor clujeni a interpretat un potpuriu de cântece religioase și patriotice.

Spre sfârșitul lunii octombrie, mai precis în 21 octombrie 1926, Societatea studențească „Credința Ortodoxă” își va ține Adunarea Generală, alegând pentru anul 1926 / 1927 noul Comitet de conducere: președinte - Nicolae Gavra; vicepreședinte - Sofroniu Bulz; secretar I - Gheorghe Gligor; secretar II - Ioan Bunea; casier - Nichita Avram; controlor - Leon Sava; bibliotecar - Octavian Nicola; vicebibliotecar - Gheorghe Albu; econom - Ioan Lazăr; Secția literară: președinte - Isidor Todoran. Membrii: Valer Dragotă, Dionisie Gog, Traian Dobra, Iacob Victor. Secția de propagandă: președinte - Nicolae Radu. Membrii: Pavel Dab, Andrei Dițiu, Iuliu Todea, Valer Fodoreanu. Secția muzicală: președinte - Mircea Fodoreanu, substituit - Iacob Bratu¹⁶.

¹⁵ „Deschiderea festivă la Academia teologică din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 17 octombrie 1926, pp. 2-3.

¹⁶ „Constituire”, în *Ibidem*, nr. 44, Cluj, 31 octombrie 1926, p. 6

Proiect de reorganizare a învățământului teologic din România

La începutul lunii ianuarie 1927, în cadrul Sf. Sinod, este prezentat un proiect de reorganizare a învățământului teologic de către o comisie compusă din: Î.P.S. Mitropolit Pimen al Moldovei, P.S. Episcop Vartolomeu, P.S. Arhiepiscop Andrei Magier-Crișanul, pr. Valeriu Iordăchescu, diaconul C. V. Dănău și Prof. Univ. Nae Ionescu.

Principiile care au stat la baza acestei reforme au fost următoarele: „Școalele pentru învățământul teologic se împart în: facultăți de teologie, academii teologice și seminarii de vocațiune. Facultățile de teologie funcționează în cadrele universității. Aceste facultăți vor conferi titlul de licențiați și doctori în teologie. Pe lângă fiecare universitate se va înființa câte o facultate de teologie. Biserica va înființa și un institut de înalte studii teologice ortodoxe.

Academiile de teologie sunt institute superioare în care știința teologică sistematică se îmbină cu practica teologică. În academii se vor primi absolvenți a 8 clase secundare cu bacalaureat și cei cu diplomă echivalentă cu bacalaureatul, precum și absolvenții a patru cursuri de la seminariile de vocație.

Învățământul în academii durează patru ani și conferă titlul de licențiat în teologie. Ele pregătesc profesori de științe teologice pentru seminariile de vocație, profesori de religie pentru școlile secundare și parohii. Câte o academie va fi în fiecare Eparhie. Licențiații academiilor se pot înscrie pentru doctorat la facultățile de teologie.

Seminariile de vocație sunt instituite în care se primesc absolvenții cu patru clase secundare (progimnaziu). Ele pregătesc preoți pentru parohiile rurale. Învățământul în seminarii durează șase ani, din cari patru ani învățământ teoretic, doi ani practică. Elevii seminarului de vocație, cari vor să-și completeze studiile la academie sau facultate, vor trece în aceste institute după absolvirea a patru clase.

În școlile teologice se predă: teologia istorică, teologia exegetică, teologia sistematică și teologia practică, apologetica, îndrumări misionare și citirea Sf. Scripturi. Materiile laice sunt: româna, franceza, germana sau engleza (facultativ), ebraica, latina, greaca, slava (facultativ), științele, filosofia cu ramurile ei, chimia, științele naturale, științele agricole, matematica, istoria, geografia, dreptul public, muzica bisericească și vocală, istoria artelor cu arta bisericească, educația fizică, igiena și medicina populară.

La academii, materiile teologice enumerate mai sus se predau în aceeași extensiune ca în facultățile de teologie. Materiile laice, în primii patru ani ai seminarului de vocație, vor fi identice materiilor din cursul liceal superior, iar cursurile din ultimii doi ani ai seminarului vor fi identice cu cursurile de filosofie, sociologie, pedagogie drept etc., de la academiile teologice.

În acest proiect, un capitol a fost rezervat educației religioase, care trebuie să fie sufletul învățământului teologic. Se precizează o serie de mijloace care ținesc o cât mai bună pregătire sufletească a elevilor, în vederea carierei pe care o vor îmbrățișa.

Elevii și studenții teologiei vor fi interni. Întregul învățământ teologic din țară se va centraliza sub o singură direcție a învățământului teologic, pusă sub autoritatea Sf. Sinod”¹.

Ca o addendă la proiectul de reorganizare a învățământului teologic ortodox din România, Prof. Nae Ionescu va publica într-un număr din ziarul „Cuvântul” știrea introducerii „Carnetului de conștiință” în învățământul seminarial. Este vorba de un caiet în care viitorul preot și/sau teolog „își înseamnă, de obicei, zilnic faptele pe cari le trăiește și cari sunt de natură a preciza graficul conștiinței sale. El este disciplinat prin aceasta la un examen al său propriu de fiecare moment și prin acesta chiar la o cunoaștere

¹ „Proiectul reorganizării învățământului teologic”, în Revista Renașterea, anul V, nr. 2, Cluj, 9 ianuarie 1927, p. 7.

precisă și la o stăpânire a sa. Dispozițiunile cari prevăd introducerea amintitului carnet adaugă obligațiunea pentru elevul seminarist de a prezenta la cerere însemnările sale duhovnicului școlii”².

Așteptându-se ca împotriva acestei dispoziții să se ridice voci care să protesteze și să arate „că regimul e inchizitorial și că el poate duce la nesinceritate desăvârșită” sau că „un control exercitat asupra vieții intime s-ar putea să fie o jignire a personalității elevului, care nu va întârzia să se sustragă acestui control vexatoriu, mințind”³, transformând carnetul de conștiință dintr-o binefacere într-o calamitate, Nae Ionescu atenționează: „Să nu ne grăbim cu plângerile! Cercetarea de către duhovnic a vieții intime a elevului nu este în niciun fel o inovație. Ea se exercită și astăzi în forma spovedaniei. Dar, se spune, pătrunderea aceasta a duhovnicului în cele mai intime cute sufletești ale elevului este o indiscreție și o siluire a personalității acestui elev. O diminuare a mândriei și siguranței lui individuale. Se poate să fie așa, dar oricât de paradoxal ar suna răspunsul urechilor noastre de «oameni liberi», e bine să fie așa. Biserica și disciplina ei nu cunosc și nu vor să cunoască «personalități» de invenție individualistă. Orice creștin și deci cu atât mai mult orice preot trebuie să-și înceapă viața maturității cu un act de abdicare. El încetează a trăi pentru el; trăiește numai pentru Dumnezeu; încetează de-a însemna ceva prin el; însemnează ceva prin harul lui Dumnezeu. Asta înseamnă disciplină creatoare!

Examenul acesta de conștiință ființează de mult în institutele teologice din Apus. Nu cunoaștem amănuntele acestei inovații, dar avem impresia că ar fi un lucru folositor în educația viitorilor preoți”⁴.

În luna iunie 1927, Consiliul Eparhial Ortodox Român din Cluj a publicat anunțul de concurs pentru primirea de studenți la Academia Teologică din Cluj, cu termen de înscriere până la 1 septembrie 1927. Candidațiilor li se cerea un dosar care să cuprindă „o cerere timbrată, scrisă cu mâna proprie, anexând în original următoarele documente: a) Actul de botez de la oficiul parohial; b) Atestatul de bacalaureat sau de absolvire a clasei a opta; c) Atestat medical, prin care să se constate integritatea

² „Carnetul de conștiință”, în *Ibidem*, nr. 4, Cluj, 23 ianuarie 1927, pp. 5-6.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

spirituală și corporală a petentului; d) Declarația petentului, subscrisă de părinți sau tutori, că, după absolvirea cursului teologic, va intra în slujba Eparhiei cel puțin cinci ani de zile, în caz contrar urmând a restitui fondului seminarial toate cheltuielile de întreținere, precum și bursele primite; e) Concurenții fără examen de bacalaureat dau o declarație că vor trece acest examen în cursul anului. Taxa de înscriere a fost fixată la 100 de lei”⁵. Studenții erau atenționați că începerea cursurilor a fost programată pe data de 2 octombrie, iar pentru întreținerea la internatul Academiei, urma să fie plătită, în două rate, o taxă anuală de 6000 lei.

Pentru anul școlar 1927/1928, Consiliul Eparhial a fixat „cinci burse integrale de câte 6000 de lei și zece semi-burse de câte 3000 lei, socotite în taxa de întreținere în internat”⁶. Doritorii „cari reflectează la aceste burse” urmau să anexeze la dosarul de înscriere un certificat de pauperitate de la primăria comunală. Studenților din anii superiori li se cerea în plus dovada că au promovat toate examenele.

Cursanții erau obligați să locuiască în internatul Academiei și să se conformeze normelor stabilite de regulamentul intern, care prevedea, printre altele, ca „fiecare student primit în Institut să aducă cu sine cel puțin patru schimburi de rufe în stare bună”. Nici unui student nu îi era permis să frecventeze în același timp alte instituții de învățământ⁷.

Deschiderea oficială a cursurilor universitare teologice din anul 1927 s-a făcut duminică, 16 octombrie, la Universitatea din Cluj, „în cadrul unei mari serbări, patronate de P.S. Episcop Nicolae Ivan”⁸. Solemnitatea a început la orele 11.00, cu oficierea unui parastas în memoria defunctului Rege Ferdinand I, la care au participat profesorii de la Academia Teologică: Dr. Ioan Pașca, Dr. Andrei Buzdug, Dr. Liviu Galaction Muntean, arhidiaconii Dr. Vasile Sava și Dr. Ioan Vască. Răspunsurile au fost date de corul teologilor clujeni, condus de Dr. Vasile Petrașcu. Au fost de față membrii Consiliului Eparhial, studenții, reprezentanții autorităților militare, civile și ai instituțiilor culturale din Cluj și un numeros public.

⁵ „Concurs pentru primirea de studenți în Academia noastră teologică din Cluj, nr. 4430/1927”, în *Ibidem*, nr. 33, Cluj, 14 august 1927, p. 8.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

⁸ „Solemnitatea Inaugurării noului an de Studii la Academia Teologică din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 43, Cluj, 23 octombrie, 1927, pp. 1-3.

Decanul Academiei Teologice, Prof. Dr. Ioan Vască, a rostit un cuvânt comemorativ pentru defunctul Rege Ferdinand I: „Preasfinte Stăpâne, iubitorilor credincioși și iubitori studenți, în cadrul solemnei festivități de astăzi, când am hotărât să inaugurm deschiderea unui nou an de studii la Academia noastră Teologică, ne-am simțit plăcut îndemnați să pășim întâi aci, în acest locaș sfințit, pentru ca să onorăm cu atențiunea noastră în primul rând un pe cât de important și istoric eveniment, un tot pe atât de întristător și dureros fapt petrecut de curând în viața și istoria neamului nostru.

Ne-am simțit plăcut îndemnați să dăm, cu prilejul prăznuirii festive de azi, atențiunea cuvenită îndeosebi acelei mari dureri naționale, care a fost moartea iubitului și mult regretatului nostru Rege Ferdinand I, primul monarh al patriei noastre întregite, sub a cărui înțeleaptă oblăduire a luat ființă și a fost îndrumată spre prosperare și progres scumpa noastră instituție de înaltă cultură teologică.

Iar atunci când petrecem în cucernică contemplare duioasele clipe, închinare memoriei celui mai nobil și mai mare dispărut dintre noi, să-mi fie îngăduit a evoca, prin câteva cuvinte, și unele din mărețele sale însușiri și fapte, cari vor constitui pururea un sublim exemplu de înalt patriotism și conștiințioasă împlinire a datoriei, atât pentru supușii săi dragi, cari l-au cunoscut și l-au iubit, cât și pentru nenumăratele generații românești, ce se vor părănda în noianul vremurilor viitoare.

Iubiții mei, pentru a depăna mai departe firul basmelor, firul atâtor tradiții din popor, a apărut ca o figură rătăcită în viața neamului românesc Prințul Ferdinand, prințul cu ochii blânzi, cu inima plină de credință și cu sufletul de vitejie, născut ca vlăstar al puternicei dinastii de Hohenzollern, a cărei pomenire urcă printre feodalii unor vremuri îndepărtate în trecut. A venit în țara noastră, România, pe când aceasta era încă mică, împreună cu unchiul său, marele Rege Carol, de la care și-a primit cele mai înțelepte îndrumări ale vieții. Iar la moartea acestuia, întâmplată atunci când din belșug se vărsa sânge la hotarele țării, atunci când cutremurul general de conflagrație sângeroasă a pus stăpânire pe aproape toate popoarele pământului, atunci i-a fost îngăduit de pronia cerească să ajungă rege pe tronul României.

Însă numai a primit în grija sa destinele patriei sale adoptive, că o luptă grea s-a încins în sufletul tânărului Rege Ferdinand. Căci se găsea la mijlocul unei mari și grele răspântii. Din toate părțile, făgăduieli de cinste, bogăție și de mărire îi precupețeau prețiosul său sprijin. Pe de-o parte îl chema în ajutor sânge de sângele său, pe de altă parte glas de rugă, pentru a fi izbăviți, se ridica cătră ființa lui vitejească din partea acelor cari, pe întinse câmpii de bătaie, erau siliți să-și deie viața pentru scopuri potrivnice înfăptuirii frumoaselor aspirații ale poporului său!

Dar Tatăl cel ceresc, al cărui ajutor neîncetat l-a cerut în clipele de zbucium și chin sufleteș, i-a luminat mintea și i-a arătat calea pe care trebuie să pornească. Și, pătruns de vocațiunea divină a destinului românesc, Regele Ferdinand al României și-a smuls din piept vechi sentimente firești, a suprimat într-o uriașă efortare glasul sângelui, a îmbrăcat zalele de Voievod păzitor al întâmplărilor ce se zbăteau furioase la ușa istoriei și, într-o binecuvântată clipă, a deschis larg drumul vitejiei tradiționale a poporului românesc, devenit, prin cea mai sublimă jertfă omenească, poporul său. Iar epopeea cea mai sângeroasă a istoriei noastre naționale a fost pornită astfel, în cursul ei, inevitabil.

La început, a răbdător suferinți, dezamăgiri și necazuri. Dar credința tare și neclintită în puterea Dumnezeirii și izbândirea dreptății l-a învrednicit de cea mai strălucită glorie, pe care ar fi putut s-o ajungă cândva vreun cap încoronat al neamului nostru. Când i-a fost dat lui să se întoarcă încununat cu laurii biruinței și întâmpinat de venerația întregului său popor, pentru că el a izbutit să fie desăvârșitul erou al celei mai frumoase legende a istoriei noastre naționale și cel mai fericit deplinitor al mărețului vis, a cărui tâlcuire de veacuri se șoptea pe întinsul pământului românesc. Iar încoronat apoi Rege al tuturor românilor, alături de eroica sa tovarășă de luptă, suferințe, ideal și izbândă, alături de augusta sa soție, Regina Maria, și-a dat cea mai stăruitoare silință ca, după crâncenul măcel mondial, sufletul său nobil și mare să-și însușească și dorurile, și visurile, și suspinele supușilor săi dragi, ale căror brațe l-au condus la biruință. Căci n-a fost clipă de avânt al scumpei sale patrii, pentru care inima lui să nu aibă o tresărire de bucurie; n-a fost poticnire, pentru care să nu simtă o strângere de durere; n-a fost suferință, pentru care el să nu verse o tănuită lacrimă de jale și o duioasă rază de mângâiere.

De aceea, în legăturile dintre poporul român și monarhul care, prin propriile lui acte de eroism și măreție, și-a deschis drum larg în istorie, iubirea a fost temelia trainică și indestructibilă. Din ea au izvorât, au crescut și s-au înălțat florile superioare ale cultului, dreptății și venerației față de un mare și neîntrecut Rege, care, cu lumina unei rare inteligențe, cu sufletul pătruns de o divină bunătate, cu un înalt simț al realităților, îmbinat cu viziunea idealului, a condus soarta țării și a supușilor lui, dând numai în câțiva ani României întregite prosperitatea de care ne bucurăm azi cu toții și gloria care face mândru până și pe cel mai umil fiu al acestei țări.

Iubiții mei, acest mare căpitan, acest superior om de stat, acest erou neasemănat al românismului, monarh între monarhi, într-un târziu de posomorâtă noapte de vară, s-a dus pentru vecie dintre noi. Ne-a părăsit pentru totdeauna, rupând ceva din ființa noastră națională. Moartea lui a fost marea durere a suflării românești de pretutindeni și, cu belșug de lacrimi în care se amesteca jalea unui întreg popor recunoscător, trupul lui neînsuflețit a părăsit, la 24 iulie, Bucureștii, pentru a se așeza spre veșnică odihnă în ctitoria domnească de la Curtea de Argeș.

Iar nouă, în aceste duioase clipe, pe cari am ținut de cuviință să le închinăm memoriei ilustrului și neuitatului Monarh Ferdinand I, evocând în aducerea aminte unele din strălucitele sale fapte și însușiri cari constituie pentru toți cel mai sublim exemplu de înalt patriotism și conștiincioasă împlinire a datoriei, nu ne mai rămâne alta decât să implorăm milostivirea Ceriului ca lui să-i dăruiască odihna fericită, spre care a năzuit, și pe noi să ne învrednicească a păzi neîncetat povățuirile lui înțelepte, pe cari ni le-a dat prin grai, scris și fapte în toată viața sa, atât spre binele nostru, cât și spre prosperarea scumpei noastre patrii”⁹.

A urmat un scurt „Te-Deum”, obișnuit la deschiderea fiecărui an școlar. În sala Aula Magna a Universității, erau prezenți: „P.S. Episcop Nicolae; Gheorghe Bogdan-Duică, Rectorul Universității; Prof. Ioan Lupaș, fost ministru; generalul Batâr; Dr. Teodor Mihali, primarul municipiului Cluj; col. Stătescu, prefectul poliției; consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca; Prof. Curea; Prof. Golumba; pr. Suci; Mușat; Vasinca; Bogdan, dir. V. Bogdan; Prof. Septimiu Popa; Prof. Romanțan; Prof. Gliga; Dr. Cărpinișan;

⁹ *Ibidem*.

Dr. Sevciciu; Dr. A. Dragomir; revizorii școlari Roșu și Bura; dir. Pescar; dl Ardeleanu; Societatea Femeilor Ortodoxe Române, reprezentată prin d-na prezidentă E. Voitești și viceprezidenta Bogdan-Duică, înconjurate de multe doamne din înalta societate clujeană, reprezentanți ai Academiei Teologice unitariene și reformat; Centrul studențesc «Petru Maior» etc.”¹⁰.

După interpretarea unui Psalm de către corul teologilor, a luat cuvântul fostul Decan, Prof. Dr. Orest Bucevschi, care a salutat oaspeții și a făcut o amănunțită dare de seamă asupra situației Academiei Teologice din anul precedent. După un scurt istoric al înființării instituției, cu accentuarea meritelor P.S. Sale Episcop Nicolae, „care a dat dovadă de adâncă pricepere a cerințelor vremii”, a fost prezentată situația corpului profesoral, studenților înscriși și examenelor absolvite, situația bibliotecii, activitatea școlară și extrașcolară (publicații, conferințe), vizitele înregistrate etc. Adresându-se apoi noului Decan, Dr. Ioan Vască, i-a predat în mod solem conducerea Academiei Teologice, urându-i „frumoase succese pentru progresul instituției”¹¹. În răspunsul său, noul Decan a mulțumit pentru frumoasele cuvinte ce i s-au adresat, pentru încrederea acordată, promițând că se va strădui să-și împlinească datoria în cel mai conștiincios mod. Conform uzului academic, deschiderea anului universitar a continuat cu o conferință festivă, încheiată cu omagii adresate Majestății Sale Regelui Mihai I. După ce corul studenților teologi a intonat Imnul Regal, a luat cuvântul P.S. Episcop Nicolae, care s-a adresat asistenței cu următoarele cuvinte: „Domnule Rector, doamnelor și domnilor, iubiți studenți! Înainte de toate, țin să mulțumesc domnului Rector al Universității, Gheorghe Bogdan-Duică, pentru amabilitatea ce a arătat-o față de noi și față de Biserică, pentru ca prin aceasta să ne dea primul îndemn la ridicarea Academiei Teologice la rangul de Facultate.

N-am avut în viața mea o mai mare bucurie ca acum 3 ani când, prin ajutorul d-lui Alexandru Lapedatu, actualul Ministru al Cultelor și Artelor, am putut înființa Academia Teologică. Îmi ziceam atunci: «În zadar zidesc Catedrală aici, în Cluj, și în zadar se zidesc biserici la sate, dacă amvonurile lor nu vor avea apostoli cari să răspândească cuvântul adevărului. În zadar îmi vor fi toate străduințele, dacă nu voi avea colaboratori devotați pentru răspândirea idealului creștin».

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

Trecând peste greutățile înființării acestui înalt așezământ de cultură teologică, astăzi mă văd înconjurat de un corp profesoral select și de un frumos număr de studenți, care promit mult. Însă eu zic tuturor aceloră, care n-au destulă dragoste de neam și lege, ca de acum să pășească spre alte cariere, căci misiunea preoțească, departe de a oferi comodități, este spinosă și cu multă răspundere.

Corpul profesoral este la culmea chemării. Deci și studenții au datoria de a-și însuși cunoștințele care să le fie armele de luptă și apărare pentru răspândirea învățăturilor creștine, căci poporul nostru are nevoie de mulți apostoli, mai ales în părțile în cari se simte nevoie de lumină și viitorii preoți, cari sunteți voi, iubiți studenți, aveți datoria să împrăștiati întunericul. Voi sunteți chemați să reparați stricăciunile veacurilor trecute și, mai ales, aveți datoria de a nu lăsa să străbată în Biserică învățături dăunătoare creștinismului și neamului nostru; iubirea cătră aproapele să vă fie ținta vieții și iubirea către institutele de cultură să vă fie mijlocul prin care să realizați acel ideal care este al întregului neam. Peste puțin, eu poate nu voi mai fi, însă mă voi veseli în groapă pentru râvna ce o veți depune pentru binele Bisericii și spre propășirea patriei noastre”¹².

După solemnitatea de la Universitate, profesorii Academiei Teologice au fost invitați la reședința episcopală, unde P.S. Episcop Nicolae le va înmâna „decretele de definitivare, pentru care Decanul, în numele corpului profesoral, va exprima gândurile de mulțumire, asigurându-l pe P.S. Episcop de tot devotamentul profesorilor”¹³. Într-o atmosferă de bună-dispoziție, invitații au participat la o masă festivă, oferită de P.S. Sa. Printre aceștia îi regăsim pe Rectorul Universității, Prof. Gheorghe Bogdan-Duică, Prof. Ioan Lupaș, consilierii eparhiali și profesorii Academiei Teologice¹⁴.

După câteva zile de la deschiderea anului academic, Episcopul Nicolae Ivan a înaintat Ministerului Cultelor un memoriu pentru acordarea fondurilor necesare înființării, în orașul Cluj, a unei Școli de cântăreți bisericești. Iată ce scria P.S. Sa: „Între multele necesități pentru consolidarea și întărirea Eparhiei noastre, este și înființarea unei Școli de cântăreți, la

¹² *Ibidem*, pp. 3-4.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

centrul episcopesc. Am avut dureroasa experiență că învățătorii cei noi, ieșiți din școalele normale de azi, nu sunt destul de bine pregătiți pentru a conduce strana de cântări bisericești, numărul cantorilor tot scade și la unele biserici abia găsim om care să dea răspunsurile liturgice, ca să nu vorbim de cântările de la Utrenie, care mai reclamă și cunoștințe temeinice de Tipic.

Azi, aceste cunoștințe nu se mai pot câștiga pe apucate, din cantor în cantor, ci trebuie organizate și învățate sistematic, în părțile nordice ale Ardealului și din punct de vedere al limbei mai curate, așa încât se impune înființarea unei Școli de cântăreți.

Dacă am întârziat până acum cu deschiderea Școlii de cântăreți aici, la Cluj, a fost pentru că nu aveam la dispoziție un local pentru internat și sala pentru cursurile de cântăreți. În anul acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom zidi și Internatul pentru Academia Teologică, pe terenul dăruit nouă de Ministerul Finanțelor, în Calea Dorobanților, nu prea departe de Catedrală. Așa, ne rămâne disponibilă casa din strada Avram Iancu, nr. 6, unde putem plasa cântăreții și ne rămân și săli de prelegeri.

Aceasta casă este în imediata vecinătate a bisericii noastre parohiale, unde vom griji să fie zilnic slujbe și să aibă și cursanții-cântăreți prilej să se deprindă în cântări în mod practic. Realizarea depinde curat numai de la D-voastră, Domnule Ministru, și nu ne îndoim că ne veți veni în ajutor să înființăm și să deschidem Școala de cântăreți în anul 1928, luna septembrie. Maestrul de cântări bisericești și Tipic al Academiei noastre va provide și aici instrucția în cântări și Tipic, iar pentru Internat și trebuințe materiale, vă rugăm să ne luați la bugetul pe 1928 aceea cotă de ajutor, care o ați acordat și la celelalte eparhii, cari întrețin aceleași cursuri, căci doar nicăiri nu sunt mai necesari ca în Eparhia noastră.

Și pentru ca să nu îngreunăm nici bugetul statului, ne cugetăm să primim în această școală numai 50 elevi, deci din fiecare protopopiat câte 3, cari, terminând după 2 ani învățământul, să fie dimiși și primiți alți câte 3, ca, astfel, cântările uniforme și într-o limbă corectă să străbată succesive în întreaga Eparhie. În chipul acesta, credem că vom pune stavilă și lățirii sectarilor, cari lucră cu mijloace și bani streini ca să ne strice Biserica și să ne otrăvească credincioșii.

Vă rugăm, Domnule Ministru, ca să nu treceți cu vederea rugămintea noastră, fiindcă ea reclamă și interesele imperioase ale statului”¹⁵.

La sfârșitul lunii noiembrie 1927, Societatea „Credința Ortodoxă” a studenților de la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj și-a prezentat raportul de activitate și a făcut alegeri pentru anul universitar 1927/1928. Noul comitet era format din: Președinte, Isidor Todoran; Vice-președinte, Dionisiu Gog; Secretar general, Ioan Bunea; Secretar de ședințe: Gheorghe C. Todea; Casier, Nichita Avram, Bibliotecar I, Constantin Popeanăș; Bibliotecar II, Paramon Tarnița; Econom, Ioan Buiu; Controlor, Zaharia Feier; Delegat la Centrul Studențesc „Petru Maior” din Cluj, Flore Mureșan; Președinte al Secției literare, Valer Dragotă; Președinte al Secției de propagandă, Coriolan Palade; Președinte al Secției muzicale: Caius Seviciu¹⁶.

¹⁵ „Școala de cântăreți bisericești”, în *Ibidem*, anul VI, nr. 6, Cluj, 5 februarie, 1928, pp. 4-5.

¹⁶ Revista *Renașterea*, anul V, nr. 51, Cluj, 18 decembrie 1927, p. 7.

Învățământul teologic clujean în anul 1928

În luna februarie 1928, Consiliul Eparhial Ortodox Român din Cluj a publicat pentru concurs postul de duhovnic la Academia Teologică a Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Salariul de bază era stabilit la 1600 lei, la care se adăugau „adausele bugetare de stat”. Condițiile impuse candidaților erau „să fie preoți, cetățeni români, care n-au suferit nicio pedeapsă infamă, au drept calificare cel puțin bacalaureatul și au absolvit un institut teologic”¹. Dosarul de înscriere trebuia să cuprindă o cerere, atestatul de botez, atestatul de serviciu, atestatul de bacalaureat, absolutoriul teologic sau certificatul de licență, atestatul de calificare preotească și hirotonie și, eventual, cartea canonică pentru cei din altă Eparhie. Actele urmau să fie înaintate în original sau în copii legalizate de notarul public².

Activitatea Societății „Credința Ortodoxă” a studenților teologi a început să devină tot mai vizibilă, fiind consemnată periodic de presa vremii. Astfel, duminică, 18 martie 1928, a fost semnalată prezența studenților teologi, în frunte cu Decanul Academiei, Dr. Ioan Vască, în comuna Someș-Sat, pentru săvârșirea Sf. Liturghii. După încheierea acesteia, poporul s-a adunat la școala primară din localitate, unde studenții teologi au desfășurat un frumos program, în cadrul căruia studentul Valer Dragotă, din anul III, a susținut o frumoasă conferință despre „Viața Domnului și Mântuitorului

¹ „Concurs nr. 812/1928”, în Revista Renașterea, anul VI, nr. 9, Cluj, 26 februarie 1928, p. 8.

² *Ibidem*.

nostru Iisus Hristos”, iar corul a interpretat „mai multe cântări religioase și lumești, spre mulțumirea tuturor”³.

Duminică, 8 aprilie, un grup de 14 studenți teologi, sub conducerea Decanului Academiei, Dr. Ioan Vască, însoțit de profesorii Dr. Orest Bucevschi și Dr. Liviu Galaction Munteanu, s-au deplasat în comuna Cojocna, unde „în biserica suprapopulată de credincioși, într-o atmosferă de adâncă evlavie, s-a oficiat Sf. Liturghie de către vrednicul preot din localitate, G. Suci, asistat de Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu și arhidiacon Prof. Dr. Ioan Vască. Răspunsurile au fost date de corul studenților teologi. În final, Prof. Dr. Ioan Vască a tălmăcit Evanghelia zilei pe înțelesul poporului prezent. După Sf. Liturghie, întreaga comunitate ortodoxă a fost invitată într-o sală a școlii confesionale, unde a putut audia conferința „Viața Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos”, susținută de studentul Valer Dragotă. Scene din viața Mântuitorului, „redate cu schiopticonul, au completat tabloul înfățișat de conferențiar”⁴. În continuare, au fost interpretate „cântări religioase, care, din lacrimile stoarse, se vede că au atins cele mai intime cute ale sufletului”⁵. Felul binevoitor și rugămințile țăranilor de a veni cât mai des cu astfel de programe în mijlocul lor „e o dovadă a efectului înălțător de suflete, produs de frumoasa misiune a studenților teologi”⁶.

În zilele de 15-16 mai 1928, la invitația P.S. Episcop Nicolae, Academia Teologică din Cluj i-a primit ca oaspeți pe profesorii Will și Strohl de la Facultatea Teologică Protestantă din Strasbourg. Cu această ocazie, profesorul Strohl a ținut, la Academia Teologică Protestantă, o conferință în limba franceză. La finalul vizitei, malițiosul redactor al Revistei *Renașterea* nota: „După impresiile noastre, se pare că ar fi avut și o oarecare misiune, căci, la plecare, ne-au dat asigurări că vor fi interpreți sinceri ai stărilor de aici, convingându-se că, în România, confesiunile streine sunt foarte bine aranjate și nu cum scriu agenții plătiți. Din Cluj au plecat la București”⁷.

³ „Societatea «Credința Ortodoxă» în misiune”, în *Ibidem*, anul VI, nr. 15, Cluj, 8 aprilie 1928, p. 7.

⁴ *Ibidem*, nr. 17, Cluj, 22 aprilie 1928, p. 6.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Ibidem*.

⁷ „Oaspeți francezi”, în *Ibidem*, nr. 22, Cluj, 27 mai 1928, p. 7.

Societatea studențească „Credința Ortodoxă” și-a continuat, în luna mai, misiunea, de data aceasta în comuna Cara, „pentru a înviora și a întări sufletele credincioșilor în credința noastră strămoșească și a le da sfaturi de purtare și gospodărie...”⁸. Printr-o fericită întâmplare, în aceeași zi a avut loc în comună Cercul cultural preoțesc. La ora 8.00, s-a oficiat Sf. Liturghie de către pr. Suciu din comuna Cojocna, președintele Cercului cultural preoțesc, asistat de Dr. Ioan Vască în calitate de arhidiacon, pr. Cherecheș din Apahida, pr. Vlaicu din Bonțida și preotul din localitate, răspunsurile fiind date de corul studenților teologi.

Într-o frumoasă și pătrunzătoare predică, Decanul Dr. Ioan Vască le-a explicat credincioșilor minunea săvârșită de Mântuitorul prin vindecarea slăbănogului din Capernaum. A arătat cât de nemilostivi erau oamenii înainte de venirea Mântuitorului, subliniind că 38 de ani a stat acel slăbănog în apropierea lacului Vitezda, unde venea Îngerul Domnului și tulbura apa, iar cel dintâi om bolnav care intra după tulburarea apei se făcea sănătos, dar nu s-a aflat un singur om care să se îndure de acel slăbănog și să-l ajute să intre în apă. Prin această pildă, a îndemnat poporul să fie milostiv cu bolnavii, săracii, călătorii, subliniind vorba Mântuitorului: „Și un pahar de apă, dat în numele Meu, va fi răsplătit la judecata de apoi”.

În cursul după-amiezii, poporul „s-a adunat în număr foarte mare la școală, unde s-a început serbarea cu «Tatăl nostru» după Muzicescu, executat de corul studenților. Părintele Suciu, președintele Cercului cultural preoțesc, a arătat, într-o frumoasă cuvântare, că și Societățile studenților în teologie, ca și Cercurile culturale preoțești, au același program și urmăresc același scop, adică luminarea și întărirea poporului român în credința strămoșească”⁹. A urmat apoi conferința studentului Dionisie Gog, din anul III, despre „Dreptate”, iar corul studenților teologi a interpretat piesele: „Cerurile spun”, de Davidov; „Vânătorii”, „Dulce soare”, de T. Popoviciu, „Ilenuța”, de I. Vidu, „De când mândra”, de Gheorghe Dima, „Vraja”, de I. Vidu și „Doinitorii” de A. Popoviciu.

În încheierea programului, Decanul Academiei Teologice, Dr. Ioan Vască, a mulțumit tuturor pentru concursul dat la reușita serbării și „în

⁸ „Societatea «Credința Ortodoxă» în misiune”, în *Ibidem*, nr. 23, Cluj, 3 iunie 1928, pp. 6-7.

⁹ *Ibidem*.

înălțătoare cuvinte, a arătat ce gând curat și intențiune nobilă mână pe cei ce, în numele Bisericii noastre drept-măritoare, se ostenesec mergând pe la săteni, împărtășindu-le ce au mai bun și frumos în sufletul lor”¹⁰.

În conformitate cu Regulamentul modificat în ședința Adunării Eparhiale din 15 mai 1928, mandatul Decanului Dr. Ioan Vască a fost prelungit pentru o durată de încă 2 ani¹¹.

Duminică, 27 mai 1928, Societatea studențească „Credința Ortodoxă” și-a continuat activitatea misionară în comuna Someșul-Rece. Serviciul religios a fost oficiat de preotul Ioan Stănescu din localitate și Dr. Ioan Vască, în calitate de diacon. Răspunsurile la Sf. Liturghie au fost date de corul studenților teologi. Predica rostită de către Dr. Ioan Vască, care a impresionat asistența, s-a referit la „tăria credinței părinților de la primul Sinod Ecumenic din Niceea, spiritul de jertfă și dragostea ce i-a animat și apoi bunătatea și grija Sf. Biserici creștine pentru toți fiii săi”¹².

Oaspeții au fost invitați la masă de preotul din localitate, unde s-a toastat în sănătatea P.S. Episcop Nicolae. Începând cu ora 14.00, în localul școlii primare, sătenii au putut audia conferința studentului Isidor Todoran, președintele Societății, despre „Iubirea creștină, faptele nobile care izvorăsc din ea și cele rele, care o întunecă”. Au urmat două recitaluri de poezie, susținute de studenții I. Bratu și Coriolan Palade, după care corul a interpretat doine și cântece românești¹³.

În zilele de 30 și 31 mai 1928, studenții Academiei Teologice din Caransebeș, sub conducerea Directorului Dr. D. Cioloca și a profesorilor Popescu și Munteanu, au făcut o vizită la Academia Teologică din Cluj, fiind primiți de către Decanul instituției, Dr. Ioan Vască, și o parte a corpului profesoral. Seara, corul teologilor clujeni și al celor din Caransebeș au intonat cântece, după care au fost invitați la cină. După ce și-au petrecut noaptea în internatul Academiei Teologice din Cluj, excursioniștii au plecat mai departe spre Oradea-Mare¹⁴.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ „De la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 23, Cluj, 3 iunie 1928, p. 7.

¹² „Serbare populară”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 17 iunie 1928, p. 4.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ O vizită plăcută”, în *Ibidem*, nr. 24, Cluj, 10 iunie 1928, p. 7.

Luni, a doua zi după Rusalii, consiliul parohial ortodox din Uioara, în frunte cu parohul local, S. Savu, a pregătit credincioșilor din această localitate „o strălucită sărbătoare”, iar Academia Teologică clujeană a fost invitată pentru a contribui la desăvârșirea acestei sărbări. Sub conducerea Decanului, Dr. Ioan Vască, corul studenților teologi s-a deplasat la Uioara cu o zi înainte, fiind primiți de directorul Salinelor, ing. Petre Ormoș. La Sf. Liturghie, corul studenților teologi „a dat în mod ireproșabil răspunsurile, iar Decanul Dr. Ioan Vască a rostit predica festivă”¹⁵. Iată ce relatează, entuziasmat, redactorul Revistei *Renașterea*: „Comuna Uioara este un orașel căutat de lume, fiind cunoscut pentru importanța sa ca loc balnear. Populația e compusă în majoritate din muncitori, iar din punct de vedere confesional, minoritatea o formează credincioșii bisericii ortodoxe. Cât de mare însă ne-a fost bucuria când, fără deosebire de confesiune, rang social sau naționalitate, cetățenii Uioarei au ținut să onoreze cu prezența lor slujba dumnezeiască săvârșită în biserica ortodoxă. Am putut observa printre cei prezenți tot ce are mai select acest centru de plasă: pretor, primar, proto-popul tractual, judecători, medici, profesori și profesoare de liceu, învățători și învățătoare, funcționari de diferite categorii și atâția reprezentanți ai muncitorilor și poporului de rând; cu toții au rămas profund impresionați și deplin mulțumiți de ceea ce au văzut și au auzit în biserica ortodoxă. Nu-i mirare dacă apoi, în continuarea sărbării, la concertul dat în seara aceleiași zile de corul teologilor, a participat aceeași lume mixtă, poate și mai sporită la număr... Iată de ce merită toată recunoștința și lauda cei care s-au gândit să pregătească această serbare. Atât părintele prof. S. Savu, preotul local, cât și ceilalți intelectuali, care cu atâta bunăvoință au găzduit pe studenții noștri și cu atâta interes au sprijinit cauza noastră, le exprimăm și pe această cale mulțumiri, dorindu-le să-și poată îndeplini tot astfel datoria de adevărați fii ai Bisericii noastre drept-măritoare. Manifestări religios-culturale de felul celei produse la Uioara ar fi de dorit să se repete cât de des și în alte centre mai expuse ale Eparhiei noastre. Succesul moral ne este asigurat”¹⁶.

¹⁵ „Studenții Academiei Teologice în Uioara”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 17 iunie 1928, p. 5.

¹⁶ *Ibidem*.

În a doua jumătate a lunii iunie, sub prezidiul P.S. Episcop Nicolae, au fost organizate festivitățile de încheiere a anului școlar 1927/ 1928, urmând ca examenele finale cu elevii cursului IV să se țină în zilele de 20, 22 și 23 iunie¹⁷.

Duminică, 7 octombrie 1928, la Academia Teologică a avut loc deschiderea noului an de studii. Spre deosebire de anul precedent, când inaugurarea cursurilor s-a făcut în cadrul unei serbări fastuoase, datorită „completerii Academiei și cu cel de-al patrulea an de studii, în anul acesta toată solemnitatea s-a petrecut în cadrul unei serbări modeste”¹⁸.

După oficierea unui „Te Deum” în biserică, profesorii și studenții s-au retras în încăperile Academiei, unde au așteptat pe P.S. Episcop Nicolae, împreună cu membrii Consiliului Eparhial. Serbarea a început cu un serviciu religios, în cadrul căruia s-a săvârșit sfințirea apei de către Prof. Dr. Andrei Buzdug. Răspunsurile au fost date de corul studenților teologi, condus de Prof. Dr. Vasile Petrașcu. Din raportul Decanului, Prof. Dr. Ioan Vască, s-a putut constata „prosperarea și avântul ce și-a luat această tânără instituție de înaltă cultură teologică... De asemenea, s-a putut constata faptul îmbucurător că studenții noștri teologi nu numai că-și dau toată silința în îndeplinirea datoriilor față de școală, dar cu concursul și călăuzirea profesorilor, dezvoltă și o activitate binecuvântată în afara școlii, contribuind cu modestele lor puteri, prin cântări alese, recitări potrivite, conferințe instructive și folositoare, la ridicarea moralului credincioșilor și la susținerea prestigiului bisericii noastre. Continuând astfel pregătirea lor, sperăm ca studenții noștri teologi să devină preoți vrednici, care să poată

¹⁷ În sesiunea de vară a examenului general, s-au prezentat șase studenți, obținând calificativul „magna cum laude” Ioan Bunea, calificativul „cum laude” G. Belean, V. Herdea și M. Leicu, iar calificativul „aprobat” E. Mureșanu și G. Petruțiu. La examenul II general, s-au prezentat următorii studenți ai anului IV: S. Bulz, L. Sava și D. Todea, toți trei obținând calificativul „magna cum laude”; T. Dobra, G. Gligor, N. Gavra, P. Dab au fost notați cu calificativul „cum laude”, iar T. Anca, T. Banciu, V. Giurgiu, St. Jurca, I. Lazar, V. Pop, G. Radu, E. Roman, G. Roșescu și T. Rusu, cu rezultatul „aprobat”. Un student a fost respins pentru 3 luni. La examenul de licență, s-a prezentat un singur candidat, absolventul S. Bulz, care a susținut teza „Rolul educativ al religiei”, notată cu calificativul „magna cum laude”, ceilalți studenți rămânând să susțină licența în toamnă; „Examene la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 28, Cluj, 8 iulie 1928, pp. 6-7; vezi și *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 24 iunie 1928, p. 8.

¹⁸ „Inaugurarea cursurilor la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 14 octombrie 1928, pp. 4-5.

corespunde tuturor cerințelor și așteptărilor vremurilor pretențioase în care trăim”¹⁹.

A urmat apoi cuvântul de înțelepciune al P.S. Episcop Nicolae, „care este ctitorul și întemeietorul acestei instituții și care, de câte ori are prilejul să asiste la vreo manifestare demnă, aranjată de aceasta, unde se pot constata semnele unei munci constructive, efectele unui real și binefăcător progres, sufletul său de adevărat părinte tresare de bucurie și se umple de mulțumire”²⁰. Cu satisfacție sufletească și pătruns de vie emoție, acesta s-a adresat tinerilor cu următoarele cuvinte: „... Poate că studiul pe care vi l-ați ales nu vă va procura averi și bogății destule, dar sunt convins că el vă va putea aduce celor zeloși și însuflețiți dintre d-voastră suprema satisfacție de care se poate împărtăși un adevărat fiu al Bisericii aici, pe pământ; el vă va putea da cea mai desăvârșită mângâiere și mulțumire sufletească. Cunosc cazuri precise când bărbați ajunși în funcțiuni înalte nu sunt deloc mulțumiți cu cariera lor și regretă mult că n-au îmbrățișat cariera preotească. Am speranța că toți câți ați venit aici vă veți putea dedica din tot sufletul studiului și muncii intensive, pentru ca, la vremea potrivită, să puteți fi de folos Bisericii și neamului din care v-ați trezit. Am simțit cea mai desăvârșită bucurie când, de curând, frunțașii unei parohii a Eparhiei noastre, cu lacrimi în ochi au venit să mă roage să nu le iau preotul, scumpul și iubitul lor părinte sufletesc, care i-a trezit la adevărata viață creștinească, cinstită și curată. Veți ști că acest preot este unul dintre foștii elevi ai acestei școli. Astfel, dorința mea cea mai fierbinte este ca să imitați pilda acestui antecesor al d-voastre. Cu bunăvoință și cu dragoste, toate se pot face. Fiți deci înțelegători, cu ascultare și harnici la muncă și nu mă îndoiesc că veți reuși... În acest înțeles, vă dau binecuvântarea mea și vă doresc tuturor, profesori și studenți, spor și prosperare la lucrul care-l reîncepeți pentru anul care vine!”²¹. În final, corul studenților teologi a interpretat Psalmul „Ție se cuvine cântare”, după care serbarea „s-a sfârșit în cea mai caldă și înviorătoare atmosferă”²².

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ *Ibidem.*

²¹ *Ibidem.*

²² *Ibidem.*

Corul studenților teologi, împreună cu profesorii Academiei, au participat, spre sfârșitul anului 1928, la două „grandioase serbări cultural-naționale”, prilejuite de sfințirea bisericilor ortodoxe din comunele Tresnea, tractul protopopesco Unguraș, și Luna de Sus, din apropierea Gilăului. Mulțimea mare de credincioși români adunați, „fii ai ambelor biserici naționale, au dat cea mai strălucită dovadă că evlavia moștenită de la străbuni nu cunoaște restricții de ordin sectar, separatist”... Astfel, „tradiția ce s-a brodat în legătură cu viața spirituală a poporului nostru român din Ardeal demonstrează că Biserica a fost neîncetat aceea care i-a dat tărie și curaj de a rezista în lupte. Biserica a fost și, spre fericirea noastră, a tuturor, a rămas centrul de gravitație, izvorul de putere, primenire și consolidare a vieții tuturor fiilor neamului nostru”²³. Întrucât biserica nu i-a putut cuprinde pe toți credincioșii între pereții săi, P.S. Episcop Nicolae l-a însărcinat pe Decanul Academiei Teologice, Dr. Ioan Vască, să le vorbească celor rămași afară despre măreția zilei de sărbătoare și despre învățătura binefăcătoare a Sfintei Scripturi²⁴.

Societatea Academică „Credința Ortodoxă” a studenților în Teologie din Cluj și-a ales, pentru anul administrativ 1928/1929, următorul comitet: Președinte: Isidor Todoran; vicepreședinte: Ioan Bunea; secretar general: Ioan Filip; casier: Valer Dragotă; secretar de ședință: Nicolae Puia; controlor: Zaharie Feier; econom: Ioan Clonța; bibliotecar I: Ioan Buiu; bibliotecar II: Vasile Deac; reprezentant la centrul „Petru Maior”: Liviu Buzdug; președintele Secției literare: Ieremia Șanta; președintele Secției de propagandă: Grigore Belean; președintele Secției muzicale: Caius Seviciu²⁵.

²³ „O grandioasă sărbare cultural-națională: Sfințirea bisericii ort.-rom. din Tresnea”, în *Ibidem*, nr. 44, Cluj, 28 octombrie 1928, pp. 1-4.

²⁴ *Ibidem*; vezi și „Sărbătoarea sfințirii bisericii din Luna-de-Sus”, în *Ibidem*, nr. 45, Cluj, 4 noiembrie 1928, pp. 5-7.

²⁵ Rev. Renașterea, anul VI, nr. 50, Cluj, 9 decembrie 1928, p. 7.

Reorganizarea învățământului teologic

Ministerul Cultelor a luat hotărârea ca, în data de 1 martie 1929, să se întrunească Comisia numită pentru întocmirea Proiectului de lege privind reorganizarea învățământului teologic din România. Din Comisie au făcut parte: Î.P.S. Mitropolit Nectarie al Bucovinei, P.S. Episcop Visarion al Hotinului, Arhiepiscopul Andrei Crișanul, ca aleși din partea Sf. Sinod, și Ion Savin, inspector general, din partea Ministerului Cultelor¹.

Reforma învățământului teologic urma să se desfășureze în conformitate cu Proiectul de lege întocmit de această Comisie. Proiectul prevedea ca seminariile din Vechiul Regat, considerate tipuri de școală potrivite pentru pregătirea viitorilor preoți, să fie extinse în toate eparhiile. Absolvenții Seminariilor nu puteau fi hirotoniți decât după absolvirea Facultăților sau Academii Teologice, care urmau să devină în întreaga țară școli superioare. În Ardeal rămăneau Academii de la Oradea, Sibiu și Cluj, iar în restul țării urmau să fie înființate Academii la Craiova și Galați².

Academia Teologică din Cluj și-a propus ca, prin reprezentanții ei, profesori și studenți, să își continue activitatea misionară după un plan stabilit de către Decan, în conformitate cu dorința și indicațiile P.S. Episcop Nicolae. Astfel, duminică, 24 martie 1929, Decanul instituției, Dr. Ioan Vască, a ținut o conferință în orașul Alba Iulia, sub auspiciile Societății Culturale „Astra”. Cu această ocazie, acesta a predicat la sfârșitul Sfințelor Liturghii de duminică și luni în biserica parohială din localitate³. Dascălii și

¹ „Reorganizarea învățământului teologic”, în *Revista Renașterea*, anul VII, nr. 9-10, Cluj, 3 martie 1929, p. 15.

² „Reforma învățământului teologic”, în *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 14 aprilie 1929, p. 7.

³ „Conferință”, în *Ibidem*, nr. 13, Cluj, 31 martie 1929, p. 6.

studenții Academiei Teologice și-au făcut simțită prezența și în comuna Războieni, unde au participat, în data de 5 mai 1929, la Sf. Liturghie, la slujba Vecerniei și la manifestările cultural-artistice care au urmat. Este vorba despre șezătoarea populară desfășurată în localul școlii primare, care a cuprins un program muzical și conferința studentului Isidor Todoran, din anul IV, „Despre rătăcirile și scăderile sectarilor și despre rostul și menirea Bisericii noastre strămoșești”⁴. Manifestarea a fost urmată de un concert de muzică religioasă și patriotică, susținut de corul studenților teologi, la care au asistat autorități locale și un numeros public⁵.

Prof. Dr. Vasile Petrașcu, de la Catedra de Muzică a Academiei Teologice din Cluj, a reușit să editeze, în aceeași perioadă, un volum cu partituri de cântări religioase pentru coruri de bărbați. Regăsim aici piese precum: „Cuvine-se cu adevărat” (axion); „Răspunsuri corale la «Te-Deum»”; „Pe Stăpânul; „Împăratul Cerurilor”; „Vrednic este”; „Lăudați pe Domnul” (priceasna); Axionul (Varianta a 2-a); „Bine ești cuvântat”; „Încunjuzați popoarelor”; „Luminează-te, Ierusalime”; „Al Domnului este” (priceasna). O inițiativă de toată lauda, întrucât „axionul și priceasna până acum n-au prea fost armonizate, încât și acolo unde era cor bisericesc, erau lăsate să fie cântate de cantori sau de alții, unison, stricând farmecul cântatului în cor, tocmai în momentele cele mai solemne ale serviciului divin. Același lucru se întâmpla și la sfînșirile de biserici, unde cântările speciale, interpretându-se unison, prin amestecul prea multora în cântare, fiind prilej de emulare a tăriei glasurilor, întotdeauna se strica frumusețea lor. Cântate în cor armonizat, toată această frumusețe rămâne neconturbată, ridicând înzecit solemnitatea serbării”⁶.

Încheierea anului de studiu a avut loc duminică, 23 iunie 1929, momentul fiind marcat printr-un „Te Deum”, oficiat în biserică la finalul Sf. Liturghii, în prezența P.S. Episcop Nicolae, profesorilor și studenților⁷.

⁴ „Academia Teologică în propagandă religioasă”, în *Ibidem*, nr. 20, Cluj, 19 mai, 1929, p. 7.

⁵ *Ibidem*.

⁶ Rev. Renașterea, anul VII, nr. 17, Cluj, 28 aprilie 1929, pp. 7-8.

⁷ „Din cauza congresului Ligii culturale, care s-a desfășurat în același timp, festivitatea școlară nu s-a putut dezvolta în dimensiunile dorite”; „De la Academia teologică”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 30 iunie 1929, p. 5.

Pentru Academie, sesiunea de vară a început cu examenul I general, la care studenții Vasile Deac, V. Fâșcu și Z. Feier au obținut calificativul „cum laude”, iar studenții I. Panga și C. Rațiu au primit calificativul „aprobat”. La examenul II final, studentul Isidor Todoran a obținut calificativul „magna cum laude”, studenții I. Bratu, N. Avram, V. Dragotă au primit calificativul „cum laude”, iar studenții R. Ciocan, V. Fodoreanu, D. Gog, A. Micle, C. Palade, G. Petruțiu, C. Popeanăș, E. Sămărghițan și I. Todea, calificativul „aprobat”. Absolvenții care au promovat examenul II general s-au prezentat și la examenul de calificare preotească. Trei dintre candidați au fost respinși, rămânând să își susțină examenele în sesiunea din toamnă⁸.

Solemnitatea deschiderii anului școlar 1929/1930 la Academia Teologică din Cluj s-a săvârșit joi, 10 octombrie 1929, în biserica ortodoxă, printr-o frumoasă serbare, în prezența P.S. Episcop Nicolae, a membrilor Consiliului Eparhial, corpului didactic, studenților teologi și a unui ales număr de intelectuali. Serbarea a fost precedată de un serviciu religios, oficiat de preoții prof. cons. ep. Dr. Vasile Sava, Dr. Andrei Buzdug, Dr. Liviu Galaction Munteanu și arhid. Dr. Ioan Vască. Corul teologilor, „sub iscusita conducere a Prof. Dr. Vasile Petrașcu, a dat răspunsurile și a intonat câteva cântări religioase, bine executate, cari au ridicat nimbul sărbării”. A urmat cuvântarea festivă, rostită de Decanul Academiei, Prof. Dr. Ioan Vască, care, printr-o expunere clară, a încercat „să arate roadele îmbucurătoare pe care din an în an le înregistrează Academia Teologică. De la întemeierea ei, această instituție de înaltă învățătură teologică a urmărit un scop măreț și bine determinat: pregătirea serioasă de elemente devotate cauzei noastre sfinte, de elemente cari, bine pregătite sufletește și luminate prin cunoștințe temeinice în domeniul teologiei, să contribuie la ridicarea prestigiului bisericii noastre drept-măritoare, propovăduind cu înțelepciune cuvântul Evangheliei și slujind cu dragoste în via Domnului. Acest scop măreț, această țință permanentă, a fost ajunsă cu succes din an în an. Două serii de absolvenți, reușiți în mare parte cu rezultate strălucite la examenele recerute, au putut fi întrebuințați cu folos în serviciul Eparhiei. Tinerimea noastră teologică manifestă în toate împrejurările seriozitate,

⁸ „De la Academia teologică”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 30 iunie 1929, p. 5.

pregătire corespunzătoare și purtare exemplară. Pe lângă activitatea școlară, studenții dezvoltă și o binecuvântată activitate extrașcolară. Fie în deplasări misionare, fie la alte servicii religioase, orânduite de Biserică sau autoritatea de conducere, contribuția Academiei Teologice, prin reprezentanții ei legitimi, profesori și studenți, nu a lipsit.

Un moment special, vrednic de toată lauda, este colaborarea studenților teologi la imprimarea Bibliei pentru orbi. Zilnic, câteva ore în șir, câte doi studenți lucrează, împreună cu tipograful orb de la Institutul de orbi din Cluj, la imprimarea textelor biblice, operă ce se înfăptuiește încet, dar cu remarcabil succes și care va rămâne unică în felul său, cunoscută în analele bibliografiei bisericești⁹.

A uramt cuvântul de învățătură al P.S. Episcop Nicolae Ivan: „Sunt pentru a șasea oară prezent la deschiderea noului an școlar la Academia Teologică și trebuie să vă mărturisesc că nu este pentru mine bucurie mai mare decât emoția și înviorarea sufletească ce o simt în aceste momente. Mi-am pus tot sufletul și energia trebuitoare la vremea sa, ca această școală de înaltă învățătură teologică să ieie ființă. Am avut arzătoarea dorință ca, în aceste părți ale Ardealului, unde biserica noastră strămoșească a fost în vremurile de urgie atât de vitreg tratată, să înalț prestigiul ei, să o fac să iasă din întunericul în care se găsea și am înființat această Academie spre a-mi pregăti preoți buni și devotați cauzei, adevărați apostoli în serviciul Bisericii noastre.

Azi, după ce mi-am văzut visul realizat, simt cea mai plăcută mângâiere și mulțumire sufletească. Și cum aş putea să nu mă bucur, când primii soli trimiși în via Domnului, pregătiți de această instituție, acum, de la începutul carierii lor preoțești, s-au dovedit a fi elemente atât de valoroase în parohiile ce le-au ocupat, încât cuvintele de laudă și apreciere din partea credincioșilor nu mai încetează...

Mă îndrept, ca de obicei, în asemenea momente solemne, îndeosebi către voi, celor nou intrați în rândurile colegilor voștri, mai vechi la Academia Teologică, și din dragostea părintească ce o simt neîncetat pentru bunul mers și prosperarea cauzei noastre sfinte, voiesc chiar de la început

⁹ „Solemnitatea deschiderii noului an de studii la Academia Teologică din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 20 octombrie 1929, pp. 1-2.

să vă pun în vedere următoarele: vremurile grele de sărăcie materială, dar mai ales de cea morală în care se zbate poporul nostru, reclamă un adevărat apostolat de la noi, slujitorii Bisericii. Trebuie de la început să vă examinați bine conștiința, căci bogății și însemnate comori materiale nu vă va putea aduce cariera pe care voiți să o îmbrățișați. Numai acei ce din adevărată dragoste și devotament simt o vocațiune internă spre a se dedica carierei preoțești, numai aceia nu vor simți nicio greutate, fiind feriți de orice deziluzii în viitor. Aici vor trebui să învețe, pe lângă cunoștințele temeinice din studiile vaste ale Teologiei, și felul cum să se poarte cu omenie în mediul în care vor avea să păstorească. Părăsind băncile școalei, vor trebui să părăsească, totodată, și orice urmă de patimi și scăderi sufletești, cari ar putea să le facă imposibilă exercitarea cu succes a nobilei misiuni ce-i așteaptă. Vor trebui să fie scutiți îndeosebi de patimi. Ei să fie cu adevărat pilda întruchipată de curăție și cinste, de ideal și virtute. Cine însă nu se crede în stare să parcurgă această cale de pregătire intelectuală și morală, mai bine e ca de pe acum să-și croiască altă cale. Până acum, am satisfacția să constat că Academia noastră Teologică își îndeplinește cu deplin succes rostul și menirea existenței ei și dorința mea fierbinte este ca aceeași cale să o urmeze și cu mai multă râvnă și sorți de izbândă în viitor.

În acest înțeles, mulțumind membrilor corpului didactic pentru munca prestată în trecut, le doresc spor și izbândă și pentru anul care începe; iar tinerimea noastră studioasă o chem la datorie, împărtășind tuturor, profesori și studenți, binecuvântarea mea arhierească pentru încheierea cu deplin succes și a noului an de studii”¹⁰.

La sfârșitul lunii octombrie, filosoful și profesorul Nae Ionescu a susținut la Academia Teologică din Cluj conferința „Renașterea ortodoxiei”, în urma căreia redactorul Revistei *Renașterea* a făcut următorul comentariu: „După titlul conferinței, noi ne așteptam ca dl Nae Ionescu să ne vorbească într-adevăr despre renașterea ortodoxă română, așa după cum o vede un gazetar de seamă, cum este dsa. Ne îndrituia spre această așteptare și rubrica religioasă din ziarul «Cuvântul» de duminică, în care și-a spus atâtea păreri îndrăznețe și campania înverșunată ce a dus-o contra calendarului îndreptat. Titlul conferinței a fost numai o amăgire, căci a

¹⁰ *Ibidem*.

vorbit prea puțin despre renașterea ortodoxiei. Conferința a fost un inteligent amestec de sociologie, politică, filosofie și religie, fără un fir roșu și o concluziune bine definită. Cu toate acestea, a fost ascultată cu atențiune și interes, căci în părțile ei singuraticе, în deosebi începutul și când a vorbit despre «căderea din demnitate» a științei și rațiunei, a fost interesantă și plină de frumusețe în expunere.

A spus multe adevăruri, despre cauzele cari ne despart încă de cei din Vechiul Regat, despre anumite dispoziții și concepții politice, cari cu toate acestea, ne duc la aceiași țintă de ideal național. A lăudat organizația sinodală a Bisericii noastre, în contrast cu Biserica Catolică. Foarte bine a caracterizat raportul dintre autoritatea bisericii și credincioșii ei. A spus, în schimb, și câteva lucruri cam riscate, că Sfântul Petru, când s-a lăpădat de Hristos, dormea, cât și concluziile trase din această afirmațiune etc. În general, conferința a plăcut și conferențiarul a fost viu aplaudat. Conferința a fost încadrată de câteva cântări religioase bine alese, cântate de corul bărbătesc al Episcopiei, condus cu multă pricepere de P. C. pr. Patriciu Curea, profesor de religie. La conferință a participat un numeros public¹¹.

Cu prilejul aniversării a 10 ani de la înființarea Eparhiei Clujului, P.S. Episcop Nicolae a acordat distincția „de a purta brâu roșu” profesorilor Dr. Andrei Buzdug și Dr. Liviu Galaction Munteanu de la Academia Teologică, Pr. Prof. Patrichie Curea de la școala normală din Cluj și preoților Ștefan Gheție din Vălenii-Șomcutei, Gheorghe Popescu din Zlatna, Alexandru Runcan din Târgu-Mureș¹².

Duminică, 10 noiembrie 1929, membrii societății „Credința ortodoxă” s-au deplasat în orașul Câmpeni, unde protopopul S. Furdui și arhidiacnul Dr. Ioan Vască au săvârșit Sf. Liturghie, iar corul teologilor clujeni au dat răspunsurile „în mod ireproșabil, sub iscusita conducere a studentului Caius Sevcicu”¹³.

După-masă, „intelectuali și popor, fără deosebire de confesiune și naționalitate, s-au adunat în mare număr în sala festivă a Școlii confesio-

¹¹ „Renașterea ortodoxiei - Conferința dlui Nae Ionescu”, în *Ibidem*, nr. 44, Cluj, 3 noiembrie 1929, p. 6.

¹² „Distincții”, în *Ibidem*, p. 7.

¹³ „Academia Teologică în Câmpeni”, în *Ibidem*, nr. 48, Cluj, 1 decembrie 1929, pp. 3-4.

nale, unde tinerii studenți le-au oferit câteva clipe plăcute, de adevărat reconfort sufletesc. Decanul, Dr. Ioan Vască, printr-un cuvânt de deschidere, i-a salutat pe cei prezenți, a arătat scopul venirii la Câmpeni, a expus sumar intențiile ideale și morale de cari sunt călăuziți profesorii și studenții Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj și a mulțumit pentru manifestația de simpatie și căldura cu care au fost primiți¹⁴.

După ce au fost interpretate câteva cântări religioase, a urmat „instruc-tiva și bine-reușita conferință a studentului Florea Mureșanu, din anul IV, care a tratat cele două laturi esențiale în dezvoltarea vieții noastre de stat, azi liber și întregit: cultul legii noastre strămoșești și cultul iubirii de neam”¹⁵.

Spre sfârșitul anului, Prof. Dr. Vasile Gheorghiu de la Facultatea Teologică din Cernăuți le-a prezentat profesorilor și studenților Academiei Teologice din Cluj volumul „Introducere în sfintele cărți ale Noului Testament”, lucrare științifică considerată „ca una dintre cele mai valoroase lucrări din literatura teologică contemporană”¹⁶.

Societatea studențească „Credința Ortodoxă”, împreună cu Societatea Femeilor Ortodoxe Române din Cluj au organizat, în luna decembrie 1929, două concerte, urmate de serate dansante, în orașele Huedin și Luduș, veniturile realizate fiind destinate „pentru scopuri culturale”¹⁷.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ „Un eveniment literar teologic”, în *Ibidem*, p. 6.

¹⁷ Rev. Renașterea, anul VII, nr. 52-52, Cluj, 25 decembrie 1929, pp. 10-11.

Pagina studenților teologi

Societatea „Credința Ortodoxă” a studenților teologi clujeni, de pe lângă ctitoria lui Ștefan cel Mare și Sfânt, reînviată prin sublima smerenie creștinească a Prea Sfințitului Episcop Nicolae Ivan, „având neprecupețitul concurs al profesorilor devotați cauzei”¹, a întâmpinat anul 1930 cu o pagină dedicată studenților teologi, care s-a dorit să apară constant în Revista *Renașterea*. Studentul Florea Mureșan, președintele Societății, a justificat această inițiativă prin publicarea următorului manifest: „Hotărât că nu plecăm la drum fără un program bine precizat și acesta este programul unei generații, căreia aparținem și care este chemată în slujba și sub flamurile unui sfânt ideal, unirea integrală a elementului românesc de pe aceste plaiuri. Nu ne putem opri în drumul firesc pe care trebuie să-l străbată acest neam. Unirea formală între granițele unui stat invidiat de toți nu este finalul, ci numai etapa menită să creeze mediul optim pentru desăvârșirea unității sufletești. Dacă generațiile trecute, care au alimentat cu milenare răbdări și jertfe idealul înfăptuit, nu s-au înșelat în nădejdlile lor, credem că justiția imanentă, ce-și pronunță sentința din timp în timp, nu le va înșela nici pe ale noastre, aceasta o credem atât de neîndoielnic, încât nu se poate să nu se întâmple așa. Acesta este idealul generației noastre.

Or, idealul fiind mobilul creator al vieții umane, el indică și calea ce duce în împărăția armoniei și desăvârșirii sale. O conștiință ortodoxă unică,

¹ Florea Mureșan, „Pagina studenților teologi. Programul unei generații”, în Revista *Renașterea*, anul VIII, nr. 1, Cluj, 5 ianuarie 1930, p. 5

care să străbată ca un fir roșu toate acțiunile de spiritualism și care să sintetizeze toate energiile noastre, va fi în măsură să biruie obstacolele ce se vor crea și să ridice pe victoriile câștigate ieftin de către profitorii oportuniști eterna cetate indestructibilă a acestui neam. Prin această conștiință ortodoxă, vom putea ajunge la realizarea idealului, iar mijlocul cel mai expeditiv este al slovei scrise, care să fie crainicul acestor gânduri și care să formeze o atmosferă prielnică și o opinie în acest sens.

Iată gândul care ne-a făcut să solicităm această pagină, care ni s-a pus la îndemână cu un înțelegător sprijin de către părinții noștri conducători, pe căile armoniei, în suflet cu iubirea de neam și de moșie, spre a clădi palatul în care să trăim fericiți. Din această pagină vom face interpretul sufletelor noastre tinere, frământate de problemele vitale ale ortodoxismului românesc și nervul de legătură între noi și între cei ce sunt ieșiți demult la lucru în via Domnului. Prin acest început modest, ne vom nizuși să ne înfrățim cu toți cari suntem chemați în slujba aceleiași cauze.

Ținând seamă de rezultatele trudei omenești și folosindu-ne de ele, preotul zilei de mâine nu poate rămâne numai la predania cu graiu viu, ci trebuie să fie bine înarmat cu toate armele pe care i le poate oferi civilizația umană, trebuie să fie și un bun mânuitor al cuvântului scris, care va deveni ecoul îndepărtat al gândurilor sale, creând acea tainică comunitate sufletească, ce va duce la înfrățirea după care însetoșează sufletul creștin.

Având în vedere și această considerație, modesta, dar bine intenționată noastră pagină poate să formeze o adevărată școală pentru viitorii slujitori ai altarului, introducându-i în tainele scrisului. Dacă prima slovă s-a scris în cerdacul bisericilor noastre, trebuie ca slujitorul lor să fie cel mai iscusit mânuitor de slovă”².

În pagina studenților teologi din numărul 2/1930 al Revistei *Renașterea*, în contextul hotărârilor Sfântului Sinod și Congresului Național Bisericesc privind înființarea de paraclise și capele în incinta universităților, studentul Florea Mureșan analiza situația pe plan național și mai cu seamă pe cea de la Cluj: „Spre grăitoare dovadă că studențimea română știe să-și respecte hotărârile, traducându-le în fapte, la București s-a și inaugurat biserica Sf. Anton, din piața de flori, ca biserică studențească. La Cernăuți și Chișinău,

² *Ibidem*.

unde sunt centre teologice, primul cu o temeinică tradiție, al doilea cu un mediu de misticism profund, situația acestei chestiuni este excepțional de favorabilă. Iar la Iași, unde în 1922, Z. Codreanu, pe atunci student, a fost în stare să oprească o jumătate de zi pătrunderea în Universitate, pentru că studenții evrei, prin corupere, au căutat să treacă peste tradiționala sfeștanie, prin care se deschideau în fiecare an cursurile, avem deplină încredere că se va rezolva această chestiune, în modul cel mai demn, așa cum au știut ieșenii să rezolve totdeauna marile probleme.

Care este însă situația la Cluj? Aici, unul din cele patru colțuri ale Universității îl formează biserica pe vremuri aparținătoare ei, azi cultului romano-catolic maghiar, și aceasta dintr-o greșeală de tactică. Această biserică servește și azi drept altar de închinare pentru școalele ungurești confesionale. În fiecare dimineață, între orele 7.00 și 8.00, întâlnești șiruri-șiruri de elevi care, însoțiți de preoții-profesori, merg să-și facă rugăciunea, trecând pe sub porțile Universității, sfidând studențimea română, care este nevoită să alerge pe la bisericuța din deal ori în alte părți ca să-și facă o închinăciune.

Până când să mai îndurăm această nerușinată sfidare! Să lichidăm odată acest proces! A sosit ceasul al unsprezecelea, ca odată cu inaugurarea capelilor la celelalte centre universitare, să treacă și biserica din corpul Universității din Cluj în slujba nevoilor ei spirituale. Trebuie – și să nu scăpăm și acest ultim moment de corectură a unei greșeli ce nu mai poate fi tolerată – ca în această biserică să răsunе în cel mai scurt timp psaltichiile ortodoxismului românesc”³.

În numărul următor al Revistei *Renașterea*, studentul teolog Ion Bunea caută să aducă noi argumente în revendicarea bisericii Universității. „Trecutul nostru național este teatrul unor nesfârșite lupte, pe care le-am încrestat pe răbojul vieții noastre politice și religioase. Sortiți să viețuim veacuri întregi sub pumn străin, am putut rezista datorită faptului că am moștenit de la strămoșii noștri o structură sufletească specifică, în care este impregnat un dar: al răbdării și resemnării. Acestea, alături de credința în justiția imanentă, ne-au călăuzit prin cele mai întortocheate poteci.

³ Florea Mureșan, „Problema capelilor universitare”, în *Ibidem*, nr. 2, Cluj, 12 ianuarie 1930, pp. 6-7.

Tăria și trăinicia unui popor este strâns îmbinată cu credința pe care o profesează. Istoria ne mărturisește că sufletul românesc s-a plămădit sub aripa Bisericii, sub pavăza credinței și sub căldura ceaslovului.

Aceștia sunt factorii cari au contribuit la închegarea unității noastre spirituale. Adversarii noștri au înțeles acest lucru și au început desăgrearea unității noastre sufletești, mai cu seamă după Unire, pornind tot de la Biserică. Catolicismul, inoculat ca uniație, s-a pus în serviciul politicei de deznaționalizare. Datorită acestei politici odioase, ni s-au creat situații de neiertat. Locașurile de închinare ne-au fost răpite, iar altele noi nu ne-am putut zidi, așa că azi ne aflăm în lamentabila situație de a avea, în Cluj, o singură biserică ortodoxă, și aceea neîncăpătoare.

O politică sănătoasă și înțeleaptă a bărbaților noștri de stat trebuia ca, la înfiriparea unității noastre naționale, să pretindă biserica Universității din Cluj pe seama Universității.

În favorul cererii noastre vorbesc următoarele considerații: a) împrejurările istorice ne-au împiedicat să avem locașuri suficiente pentru imensa mulțime a credincioșilor și, afară de aceea, numărul lor este incomparabil mai mic față de majoritatea zdrobitoare a ortodocșilor; b) îndreptățirea noastră este bazată și pe faptul că această situație s-a creat prin deținătorii puterii de atunci, nu în spiritul legalității, ci cu tendința vădită de exterminare a «schismaților». Generația de azi, adânc mâhnită de această stare, își revendică drepturile și cere ca locașul de închinare, care face parte integrantă din Universitate, să-i fie cedat; c) în sprijinul nostru vorbește și un argument de natură istorică: biserica Universității a fost zidită de la început ca o parte integrantă a Universității. Universitatea a fost înființată de stat și dată în mâna iezuiților. Mijloacele de clădire au fost adunate de iezuiți, însă acesta era un privilegiu acordat lor pentru serviciile pe cari le aduceau, scutind statul de jertfe prea mari. Chiar locul unde se află clădirea e cumpărat de erariu cu 15.000 florini; d) privită sub raportul stării fondare, situația este următoarea: ungurii, conform scopului pe care-l urmăresc, falsifică situația bisericii Universității. La 1868, se introduc în Transilvania cărțile funduare. Terenul pe care e zidită Universitatea e pus pe numele statului maghiar, iar biserica Universității, pe al «Fondului de studii rom. cat. regnicolar». La 1875, terenul Universității e pus pe numele «Fondului

de studii rom. cat. ardelean», dar după câțva timp e transcris tot pe numele Statului. La 1898, printr-o simplă petiție nemotivată, un oarecare jude aprobă legal transcrierea bisericii Universității pe numele «Fondului de stipendii al statusului rom. cat. ardelean» și așa a rămas până azi. Reiese de aici că posesorul terenului de sub cele două clădiri a fost «Fondul de studii» și nu putea fi pus în posesia Statusului catolic, care, nefiind persoană morală, n-avea dreptul la astfel de tranzacții.

Întrucât toate considerațiile confirmă punctul nostru de vedere și, pe lângă aceea, ținând seamă de necesitățile sufletești ale studențimii (reculegere etc.), glasul nostru i se îndreaptă către cei chemați să repare acest punct uitat din program”⁴.

În anul 1925, Prof. Univ. Gheorghe Bogdan-Duică încercase să pună în circulație ideea unui congres ortodox, care să închege un front de atitudine militantă în spirit ortodox și național, „spre a lupta cu succes împotriva relelor ce secătuesc țara și pentru îndreptarea acelor prin solidarizarea energiilor într-un fond ortodox militant”. Astfel, în suplimentul nr. 2/1925 al „Revistei Teologice” de la Sibiu, s-a lansat un apel către clerul român ortodox, prin care acesta era chemat să-și concentreze energiile împotriva ereziilor economismului contemporan și superficialității morale a așa-ziselor competențe sociale, aruncând în circulație adevăratele valori moral-sociale, capabile să producă o regenerare a puterilor sufletești și o armonizare a activităților sociale.

Pe marginea acestei inițiative, studentul teolog Gheorghe Mălin a făcut următorul comentariu: „...Aflându-ne în preajma primului congres general, ce se va ține în decursul acestui an aici, la Cluj, legând de faptele trecutului inițiativa noastră, ne însușim glasul acelor vremi, care, în decursul celor cinci ani ce au trecut de atunci, dacă nu s-au schimbat în mai bine, cred că suntem de acord în a spune și a aproba că au fost pentru Biserica noastră Ortodoxă ani de grele încercări, înscenate de către politicianismul oportunist. Spunem și noi că laicismul miop și autocrat al falsei democrații înseamnă o adevărată invazie de mediocritate morală în viața noastră publică și împotriva lui trebuie să ne concentrăm toate puterile, cu

⁴ „Dureri neuitate. În chestia bisericii Universității din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 3, Cluj, 19 ianuarie 1930, p. 6.

convingerea că netezim drumul biruințelor spirituale, pe care le visează și la care are dreptul neamul nostru. Vom răspica adevărul vieții sociale cu lumina Evangheliei și-l vom formula afirmativ și ofensiv, pentru a izbi frontal minciuna socială și indiferentismul etic. Problema centrală și actuală a neamului românesc este problema morală, adică o problemă a vieții interioare, deci a întregii lui vieți spirituale. Noi credem că întru dezlegarea problemelor vitale, Evanghelia singură va izbuti. Viața economică ea însăși este în funcție de valorificarea morală progresivă a sufletului omenesc. A purcede de la pâine la suflet înseamnă a pierde și sufletul, și pâinea. A purcede de la suflet la pâine înseamnă a câștiga toată lumea, împreună cu toate valorile puse în ființa ei, conform Scripturii, care zice: «Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu (adică împărăția spirituală) și toate celelalte se vor adăuga vouă».

Pe aceste căi indicate de înaintași înțelegem să îndrumăm duhul tinereții noastre, slujind altarul neamului, singurul care constituie pentru el adevărata disciplină a vieții. Iar dat fiind faptul că ortodoxia domină ideologia socială a clasei țărănești, elementul preponderent la noi, democrația, nu poate fi realizată fără a fi trecută prin prisma creștinismului ortodox. Însă dacă avem o politică națională față de minoritățile etnice, cine ne poate contesta îndreptățirea unei politici confesionale ortodoxe, atunci când elementul ortodox este absolut dominant? Nădăjduim în răspunsul vremilor ce vor să vie”⁵.

Continuând în același ton, un alt student teolog, Ioan Bunea, încerca să-și convingă colegii: „Unul dintre filosofi cei mai reprezentativi ai timpurilor noastre, Rudolf Christian Eucken⁶, remarcă faptul că lucrul cel mai arzător al timpului nostru este de a da o religie omenirii. Întrebarea pe care și-o pune spiritualistul german este următoarea: mai putem noi fi creștini? După meditații serioase, ajunge la concluzia că ar fi un păcat neiertat să nu fim creștini. Tendința lui Rudolf Christian Eucken nu este să ofere omenirii o religie nouă, ci să însuflețească creștinismul în toată profunzimea sa și să producă o zguduire prin care să trezească lumea din toropeala spirituală.

⁵ Gheorghe Mălin, „Pe marginea unui apel”, în *Ibidem*, nr. 4, Cluj, 26 ianuarie 1930, p. 4.

⁶ Rudolf Christian Eucken (5 ianuarie 1846 - 15 septembrie 1926), filosof german, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură în anul 1908.

Tendința aceasta de spiritualizare, plecând de la considerații de natură etică-religioasă, nu este încercarea izolată a unui spiritualist de talia lui Eucken, ci e supremul țel al celor mai iluștri savanți și filosofi (William James, Henri Bergson, Edouard Le Roy).

Datorită străduințelor pe care le depune sociologul român Dumitru Drăghicescu în domeniul realităților imediate, a apărut de curând, la Paris, opera intitulată «La nouvelle cité de Dieu». Titlul acestei lucrări e împrumutat de la Fericitul Augustin, întrucât evenimentele petrecute sub ochii lui Augustin sunt analoage cu cele înregistrate de autorul sus-menționatei opere.

Punctul de plecare al Fericitului Augustin a fost cuprinderea și jefuirea Romei de către goții lui Alaric. Mulți atribueau căderea Romei repeziciunii cu care se răspândea religia creștină. Augustin, frapat de această concepție, pledează în favorul creștinismului și arată că distrugerea Romei, precum și toate nenorocirile sunt opera unei Providențe, pentru a corecta și nimici corupția umană. Această apologie a creștinismului o face în opera «De civitate Dei».

Data fiind analogia dintre evenimentele văzute de Fericitul Augustin și cele văzute de Dumitru Drăghicescu, în lucrarea sa, «Noua cetate a lui Dumnezeu», acesta intenționează să dovedească că Războiul Mondial marchează sfârșitul unei epoci a omenirii și începutul unei alte lumi. Războiul Mondial, după Dumitru Drăghicescu, este piatra de hotar între solidaritatea fixată între granițele unei națiuni și confraternitatea universală, concentrată într-un supra-stat, Societatea Națiunilor. Aceasta va fi cetatea păcii, noua cetate a lui Dumnezeu, a cărei ideologie va fi un neocreștinism.

Aplaudăm cu bucurie acest deziderat, această prevestire vizionară, dar ne îndoim, deocamdată, de ideologia acestei confraternități universale, întrucât trecutul grăiește în alt sens. Conflictele internaționale, aplanate parțial, iar dezarmarea, simplă slovă, lăsând libertate agresorilor din Ungaria să se înarmeze, pretextând că alcătuiesc asociații sportive etc. Avem convingerea că viitorul va rectifica procedeul utilizat și se va întrona curentul care e în față. De remarcat este conversiunea postbelică a exponenților valorilor ideale, spre crearea unei atmosfere spirituale, pornind dinăuntru. Mentalitatea care se întronează acum întrevide că edificiul trainic al unei națiuni e asigurat contra pieirii, nu reformând circumstanțele materiale, ci înnoind și echilibrând pe omul spiritual.

Cât ne privește pe noi, pentru a inaugura o epocă unde valorile ideal-morale să prevaleze, e necesar să avem ca far călăuzitor credința strămoșească, îmbinată cu structura noastră etnică. Zbuciumul multor oameni iluștri este semnul unui curent care începe să se înstăpânească în cercurile intelectuale, care odinioară ventilau alte concepții. La epoca noastră se aplică cuvântul celebru al a lui St. Remy, care rezumă psihologia conversiunii: «Ea începe să adoare ceea ce a ars și să ardă ceea ce a adorat». Abstrăgând de la faptul că suntem într-o epocă de prefacere, să tindem să înglobăm într-un curent finalist spiritele sceptice în materie de credință, rămase încă izolate, iar atunci începutul atmosferei spirituale va urca panta pedestalului și zbuciumul lui Eucken va fi domolit”⁷.

La aceeași rubrică, dedicată teologilor de la Academia clujeană în Revista *Renașterea*, studentul Lazăr David a făcut o pledoarie în favoarea ortodoxismului: „... După trecerea izbeliștei Marelui Război, suportul moral al societății fiind sdruncinat, s-a simțit setea de credință ca niciodată. Astfel ne explicăm apariția fericită a curentului de regenerare a vieții spirituale prin credința strămoșească, curent inaugurat de gruparea din jurul marelui reviste «Gândirea». Ortodoxismul preconizat de numita grupare constă în orientarea spiritului către Ființa eternă, a cărei părțică este și perfectarea sa la focul sacru al iubirii eterne. Pentru că «o cultură nu este formată de rigide șabloane raționaliste, ci dimpotrivă, ea se face completă dându-i și credinței locul ce și-l merită»⁸. Credința ortodoxă tradițională, adânc înrădăcinată în sufletul poporului român, s-a manifestat la scriitorii noștri Mihai Eminescu, Grigore Alexandrescu, Lucian Blaga, Nichifor Crainic etc. Cu toate acestea, curentul de regenerare spirituală prin credința ortodoxă strămoșească este privit destul de sceptic de celelalte grupări literare. Să cităm, de exemplu, importanta revistă «Viața Românească» de la Iași, care, prin pana dlui Mihai Ralea, după ce acuză mișcarea de «rasputinism» și după ce afirmă că poporul român e ateu, la urmă încearcă o argumentație etnică a mișcării. D-sa susține că ortodoxismul este o formulă prea largă pentru ca să cuprindă întreaga suflare românească și mai adaugă că

⁷ Ioan Bunea, „Tendințe vădite spre un dinamism spiritual”, în *Ibidem*, nr. 6, Cluj, 9 februarie 1930, p. 5.

⁸ Radu Dragnea, „Veșnic și Universal”, în Revista „Gândirea”, anul IX, nr. 3.

ortodoxismul nu este specific poporului român. Mai sunt și alte popoare: rușii, bulgarii, sârbii etc. care au această credință. Ar reieși deci că ortodoxismul, ca mișcare spirituală-culturală directoare în viața poporului român, depășește etnicul, naționalul.

Pentru combaterea acestei obiecțiuni, dl Nichifor Crainic argumentează că nu există deosebire între catolici și ortodocși (în popor), deoarece ritualul este același și ritualul este expresia plastică-artistică a doctrinei. Reiese clar deci că nu există nicio deosebire între frați de același sânge, cu același trecut de suferințe și mai ales cu aspirații comune de viitor. Credința ortodoxă (ortodoxismul), ca normă de viață spirituală în cultură, are toate șansele de reușită. Numai ea are forța de a inspira sentimentul național în promovarea specificității culturii românești. Pentru generația nouă, care își asumă ridicarea credinței la rangul ce-l merită, «ideile conducătoare sunt statul istoric românesc și ortodoxia ca normă de ordine transcendentă», așa cum susține și Radu Dragnea”⁹.

În perioada 24 februarie - 1 martie 1930, la Praga s-a desfășurat primul Congres al „Micii Înțelegeri Studențești”, eveniment la care au fost prezenți și studenți ai Academiei Teologice din Cluj¹⁰. Teologul Florea Mureșan, unul dintre participanții la Congres, relatează împrejurările în care a luat ființă această organizație: „Este îndeobște cunoscută deșănțata propagandă revizionistă din ultimii ani, pe care o continuă și acum ungurii, necruțând nimic și jertfind totul pe altarul unei iluzii, crezând că vor putea îndupleca justiția Universală, prin intervenția Vicontelui Rothermere, să revoce sentința pe care erau convinși că memoria nu o va mai putea sluji ca să o pronunțe după o mie de ani, așa cum a pronunțat-o. Dar ce sunt o mie de ani în fața veșniciei, în fața divinității juste?! O mie, două și mii de ani vor fi încercare, dar niciodată piatră de poticnire pentru triumful dreptății. Îmbătați de această reverie revizionistă, pândeau și pâdesc orice ocazie pe care să o exploateze în favorul nedreptății lor. Dacă au reușit să cumpere convingerea unui mare și îmbătrânit anonim, setos de renume și mărire,

⁹ Lazăr David, „Ortodoxismul”, în Rev. Renașterea, anul VIII, nr. 8, Cluj, 23 februarie 1930, p. 5.

¹⁰ P.S. Episcop Nicolae Ivan, apreciind importanța Congresului, a pus la dispoziția studenților jumătate din taxa de participare, care s-a ridicat la suma de 5500 lei.

care vedea în această ofertă ultima ocazie de a deveni ceea ce dorea, de care sufletul englez cumpănit și obiectiv s-a desolidarizat, au crezut ungurii că, prin câștigarea de partea lor a elanului studențimii europene, din care să facă colportorul spasmurilor lor halucinate, vor înfăptui ceea ce prin baba-lăcescul ison nu au putut înfăptui.

În acest sens, au exploatat Congresul Confederației Internaționale Studențești, care a avut loc vara trecută la Budapesta, tocmai în timpul săptămânii revizioniste, al cărei patron l-au proclamat pe Sfântul lor Ștefan, care, el însuși indignat de mascarada pe care a fost invocat să o patroneze, în conțelegere cu Sf. Ilie, a trăznit în instalația de radio-difuziune menită să ducă în lumea largă discursurile incendiare de pe malul bătrânului Danubiu. Studențimea franceză, polonă etc. a fost luată în rândurile cortegiului care manifesta pe străzile Budapestei, cu pălăriile împodobite de tricolorul unguresc, urmând cu capetele plecate, văzându-se trași pe sfoară, mâna uscată a sfântului, ce era purtată în fruntea cortejului. Iar la plecare au fost codorisiți, în amintirea Ungariei sfâșiate, cu hărți în doliu, care reprezentau Austro-Ungaria dinainte de judecata anului 1918 și cu mulțime de cărți, toate îmbrăcate cu coperte în tricolorul unguresc și de un conținut otrăvitor, scrise în limbile diplomatice, spre a-și găsi un răsunset cât mai mare. Studenții români, cehoslovaci și iugoslavi, prevăzând toate acestea, și nu s-au înșelat în prevederi, s-au abținut de a participa la Congres. Odată prevederile lor traduse în fapte, au ținut să răspundă printr-o demnă solidarizare, în vederea unei intense colaborări, de natură să creeze un front unic de apărare a intereselor comune, pe care le vizează deopotrivă iridentia ungurească.

În lumina acestor considerațiuni, la inițiativa studențimii clujene, delegați ai studenților cehoslovaci și iugoslavi s-au întrunit în decursul lunii august, la Cluj, unde, după deschiderea solemnă a conferinței de către Prof. Gheorghe Bogdan-Duică, au urmat o serie de ședințe secrete, în Aula Universității, în care s-au pus bazele «Miciei Înțelegeri Studențești». Rolul ei l-a definit cu o indiscutabilă competență Ministrul de Externe al Cehoslovaciei, Edvard Beneš, numindu-o rezerva «Miciei Înțelegeri Politice», care este recunoscută ca o forță indispensabilă pentru menținerea politicii pacifiste europene. Cum însă marele rol al «Miciei Înțelegeri Politice» îi cere să fie o forță constantă, să fie mereu tare, alimentarea forțelor ei se va face din rezerva ce o oferă «Mica Înțelegere Studențească».

Dacă studenții celor trei state amice, când interesele comune sunt amenințate, au știut să răspundă așa cum cerea măreția ideii creatoare, vor ști să desăvârșească opera începută, valorificând solidaritatea printr-o intensă colaborare. Inaugurarea acestei colaborări s-a făcut în modul cel mai ideal posibil prin primul Congres de la Praga¹¹.

Deschiderea Congresului s-a făcut luni, 24 februarie, în sala „Smetana”, de către Ministrul Instrucției, Dr. Derer, în prezența Ministrului de Externe, Edvard Beneš, abatelui Zavoral, miniștrilor României și Iugoslaviei la Praga și altor personalități. Sala arhiplină de studențimea înfrățită a celor trei țări, în număr de cca. 1500, era decorată de un admirabil pitoresc al studentelor române, care toate erau în costume naționale.

După-masă, o delegație de studenți români a fost primită de către Ministrul Edvard Beneš. La întâlnire a participat și „marele filoromân, abatele Zavoral”, care „tot timpul s-a întreținut cu noi într-o simpatică românească”¹².

Discuțiile au fost purtate în patru comisii: Comisia pentru cooperarea culturală; Comisia socială; Comisia pentru excursii; Comisia sportivă. Lucrările au durat până vineri, iar sâmbătă, 1 martie, s-a ținut ședința de închidere, în care s-au citit rezoluțiile și s-a stabilit editarea unui buletin lunar, care să formeze nervul de legătură între studențimea celor trei țări.

În răstimpul lucrărilor comisiilor, participanții, dintre care 460 români, repartizați în grupe, au vizitat orașul cu monumentele și instituțiile mai de seamă.... Marți seara, serata românească a oferit un program de dansuri și cântece populare...¹³.

La data de 17 mai 1930, cu ocazia împlinirii de către P.S. Episcop Nicolae Ivan a 75 de ani, studenții și profesorii Academiei Teologice l-au întâmpinat pe acesta cu cântece, în sala de ședințe a Consiliului Eparhial. În numele Academiei, Decanul, Dr. Ioan Vască, a rostit următoarele cuvinte, pe care le redăm în rezumat: „În timp de 10 ani, s-au ridicat din temelii 53 de biserici în cuprinsul Eparhiei Clujului, iar 184 au fost renovate. S-au

¹¹ Florea Mureșan, „Congresul Miciei Înțelegeri Studențești de la Praga”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 16 martie 1930, pp. 3-5.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

înființat 70 parohii și 53 de filii. În citadela Clujului, românismul, sub oblăduirea cuvântului Vlădicei și altarului ortodox, își recucerește redutele ce le-a pierdut sub obida vitregiei și opresiunii seculare.

Adăugând la toate acestea realizările de ordin economic, atât de necesare pentru consolidarea începuturilor și garantarea dăinuirii lor, sentimentul de adâncă venerație îți umple sufletul, în fața aceluia prin care toate acestea s-au făcut și care este Preasfinția Sa Nicolae Ivan. De unde în 1919, primele lucrări ale Consistoriului Ortodox de Cluj, al cărui președinte era Preasfinția Sa, și le-a făcut într-un vagon la gară, unde avea singura avere un dulap cu acte, o masă și două scaune; azi, după zece ani, pe lângă reședința proprie, numără alte 6 clădiri. Academia de înaltă cultură și pregătire teologică, înzestrată cu un select corp profesoral, de asemenea este ctitoria Preasfințitului Nicolae Ivan¹⁴. În semn de omagiu, cu ocazia fericitului prilej, Decanul Academiei i-a oferit Preasfinției Sale un album „cu o adânc simțită dedicație”, iar din partea studenților, un Almanah editat cu această ocazie. Înspre seară, studenții și profesorii Academiei au dat o serenadă la reședința episcopală. Cuvântul de felicitare a fost rostit de consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca. A doua zi, duminică, s-a săvârșit Sfânta Liturghie de către P.S. Episcop Nicolae, asistat de prot. Dr. Sebastian Stanca, Al. Baba, N. Vasiu, I. Furdui, pr. I. Cociuban, arhidiacon Dr. Ioan Vască, diaconii V. Bogdan și C. Palade. Au fost prezenți membrii Adunării Eparhiale, șefii autorităților civile și militare și un numeros public¹⁵.

În deschiderea ședinței solemne a Adunării Eparhiale, desfășurată în perioada 20-22 mai 1930, P.S. Episcop Nicolae Ivan a făcut referire la marea sa dorință „de a vedea Academia Teologică și Internatul ei adăpostite în casa proprie, pe intravilanul câștigat cu multă alergare și rugăminți neîntrerupte pe seama Eparhiei, care așteaptă pe iscusitul arhitect, pentru a ne da un locaș nou de lumină, de unde să iasă apostolii, propovăduitorii credinței strămoșești, îndrumătorii vieții creștinești și culturale. În clipa aceea, voiu putea exclama ca bătrânul Simion: «Acum slobozește, Stăpâne, pe robul Tău în pace, că văzură ochii mei mântuirea ce ai gătit înaintea feței

¹⁴ „Sărbătorirea P.S. Sale Episcopului nostru Nicolae Ivan. Ședința solemnă a Adunării eparhiale”, în *Ibidem*, nr. 21, Cluj, 25 mai 1930, p. 3.

¹⁵ *Ibidem*.

tuturor popoarelor, lumină spre descoperirea neamurilor și mărirea poporului Tău!»

La propunerea formulată de Ion Micu și de către Comisia școlară, Adunarea a luat hotărârea de a cere echivalarea prin lege a diplomei absolvenților Academiiilor Teologice cu diploma de licență de la Facultățile de Teologie, în vederea admiterii acestor absolvenți la examenul de capacitate pentru profesorii de religie. În continuare, Dr. Sebastian Stanca a prezentat proiectul de regulament pentru funcționarea Academiei Teologice, întocmit în consonanță cu noua lege de organizare a Bisericii Ortodoxe Române. Proiectul a fost votat în întregime, cu o singură modificare de eliminare a alin. 2 din Art. 104¹⁶.

Luni, 2 iunie 1930, s-a deschis sesiunea de primăvară a Sf. Sinod, care a luat în discuție reforma învățământului teologic din România. Cu această ocazie, Î.P.S. Patriarh Miron a făcut importante aprecieri cu privire la necesitatea reglementării învățământului teologic, în sensul că Biserica ar trebui să conducă în mod direct acest sector al învățământului. Discuția proiectului a continuat pe articole (legea conținea zece articole), membrii Sinodului căzând de acord asupra necesității de a se da eparhiilor dreptul să înființeze fiecare câte o școală teologică, sub directa conducere a chiriarhului.

În încheiere, s-a hotărât ca proiectul să fie prezentat de cei patru mitropoliți, Î.P.S. Pimen, Î.P.S. Nicolae, Î.P.S. Nectarie și Î.P.S. Gurie, înaltei Regențe, primului ministru și ministrului de instrucțiune, cu rugămintea „ca el să fie votat de corpurile legiuitoare chiar în actuala sesiune, pentru ca la toamnă să fie pus în aplicare”¹⁷.

Luni, 9 iunie 1930, studenții Academiei Teologice, sub călăuzirea Decanului Dr. Ioan Vască, întovărășiți de părintele misionar Gheorghe Oprean și Prof. Dr. Vasile Petrașcu, au descins în parohia Mociu. Dimineața, la serviciul religios oficiat în sobor, răspunsurile au fost date în mod ireproșabil de corul teologilor. Predica festivă a rostit-o Decanul Academiei Teologice. În cuvântarea sa, între altele, acesta le-a mărturisit credincioșilor grija și dragostea părintească ce le-o poartă P.S. Episcop Nicolae Ivan și,

¹⁶ „Adunarea Eparhială. Ședința a treia”, în *Ibidem*, nr. 23, Cluj, 8 iunie 1930, p. 1.

¹⁷ „Ședințele Sf. Sinod”, în *Ibidem*, p. 4.

dacă le-a înțeles durerea și neajunsurile,,fiii săi sufletești sunt datori, la rândul, lor să se arate vrednici de acest înalt favor, dovedind întru toate o purtare cinstită și urmând povețele înțelepte ale prietenilor și binefăcătorilor lor”¹⁸.

După-masă a avut loc o șezătoare poporală, în curtea spațioasă a școlii primare. Cu această ocazie, studentul Florea Mureșan a prezentat „o instructivă conferință, vorbind despre importanța bisericii în promovarea faptelor mari și îndrumarea fiilor ei credincioși spre biruință și triumf... Au urmat apoi mai multe cântări frumoase, executate admirabil sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petrașcu”¹⁹.

În urma votării și aplicării noului Regulament al învățământului teologic din România, Decanatul Academiei Teologice a fost transformat în Rectorat, prilej cu care, la data de 11 iunie, Consiliul Eparhial l-a ales și confirmat ca Rector pe fostul Decan, Prof. Dr. Ioan Vască, pentru un mandat de 3 ani²⁰.

Încheierea festivă a anului școlar 1929/1930 la Academia Teologică a fost marcată în 24 iunie, „printr-o solemnitate impunătoare”, care a vut loc în biserica ortodoxă, în prezența P.S. Episcop Nicolae Ivan, a membrilor Consiliului Eparhial, corpului profesoral, membrilor clerului parohial și a unui public select. S-a oficiat Sf. Liturghie în sobor, după care a urmat un „Te Deum”, săvârșit de Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, Prof. Dr. Andrei Buzdug, Directorul Internatului Teologic, Pr. I. Goron, și Pr. I. Cociuban. Răspunsurile au fost date de corul teologilor, condus de Prof. Dr. Vasile Petrașcu. După încheierea serviciului religios, Rectorul Academiei a rostit „o impresionantă cuvântare”, în care a rememorat momentele mai însemnate, petrecute în ultimul an de învățământ: „Academia a avut în ultimul an 112 studenți înscriși, dintre care 11 termină acum. Prin reprezentanții ei, profesori și studenți, instituția a desfășurat și în acest an o intensă propagandă misionară. Centrele mai importante unde tinerii noștri au dus cuvântul învățăturilor înțelepte și au făcut să răsunе cântul înviorător sunt Huedin, Ludușul-de-Mureș, Câmpeni, Valea Drăganului, Mociu etc.

¹⁸ „Academia Teologică în propagandă misionară”, în Rev. Renașterea, anul VIII, nr. 24, Cluj, 15 iunie 1930, pp. 5-6.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ „Rectorat la Academia Teologică”, în *Ibidem*, p. 8.

Reprezentată cu demnitate a fost Academia și la festivități organizate în afara granițelor Eparhiei, cum au fost serbările centenarului Eparhiei Aradului sau Congresul preoțesc din Alba-Iulia. Studenții teologi au participat, prin delegați aleși, la Congresul studențesc din Craiova și la cel al studențimii «Micii-Antante» la Praga. Din fericitul prilej al jubileului P.S. Episcop Nicolae, Societatea studențească «Credința Ortodoxă» a editat un foarte bine îngrijit Almanah.

Se încheie cu acest an școlar un ciclu de șase ani de la înființarea instituției, iar cu ajutorul material al Veneratului Consiliu Eparhial și al P.S. Episcop Nicolae, s-a putut publica Anuarul Academiei, cuprinzând istoricul înființării, dezvoltării și activității ei. Din enumerarea evenimentelor mai însemnate, petrecute în sânul Academiei, s-a putut desprinde faptul îmbucurător că această instituție își îndeplinește conștiincios nobila ei chemare²¹.

A urmat cuvântarea P.S. Sale Episcopului Nicolae: „Cuvântul meu se îndreaptă întâi către profesorii Academiei, acești conștiincioși sămănători de semințe bune, și le exprim recunoștința mea, în numele Bisericii, pentru serviciile aduse. Înțeleg să apreciez munca lor, dar îi rog, în același timp, să stăruiască și pentru viitor din tot sufletul lor tânăr pentru a-și pune toate puterile și toată dragostea în serviciul cauzei. Cu cât se vor ridica la un nivel mai înalt de acțiune și gândire în exercitarea profesiei lor, cu atât vor corespunde mai mult măreței lor chemări, cu atât mai apreciate și urmate vor fi învățăturile ce le dau. Pilda vieții lor să nu lase nimic de dorit, virtuțile creștinești să-i împodobească în cel mai înalt grad, spre binele și fericirea proprie, cât și spre ridicarea prestigiului instituției. Se îndreaptă apoi cuvântul meu către absolvenții Academiei, care de azi înainte nu vor mai figura printre studenții înscriși în registrele anuale ale Instituției. Cu trupul se despart azi de localul școlii, dar cu sufletul se cade să rămână pururea legați de izvorul de luminare și educație, ce i-a pregătit pentru nobila carieră preoțească. Au datoria sfântă să cinstească acest prețios izvor prin vorbele și, mai ales, prin faptele lor. Împlinirea conștiincioasă a datoriei în cariera ce au îmbrățișat-o, viața lor morală și pilduitoare pentru

²¹ „Încheierea festivă a anului școlar la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 29 iunie 1930, pp. 4-5.

toți, purtarea lor cuviincioasă și înțeleaptă să vestească oricui că școala ce-au făcut-o a fost în adevăr o școală înaltă. Din parte-mi, le urez tot succesul, mângâierea și mulțumirea sufletească în viața nouă de muncă pe care în curând vor începe-o. Am cuvânt de povăț și pentru toți ceilalți tineri ai Academiei. Vă întoarceți pe la vetrele părintești, vă stă înaintea timp suficient de repaos și recreație, astfel că vă puteți reface corespunzător pentru reluarea firului studiilor întrerupte, când vă veți înapoia la începerea noului an de studii. Dar un lucru trebuie să vă fie neîncetat înaintea ochilor: părinții, rudele, cunoscuții și vecinii vă vor privi cu interes și atențiune. Purtarea voastră va trebui deci să fie ireproșabilă, modestă și prevenitoare. Îndeosebi atașarea de biserică trebuie să se manifesteze ori de câte ori veți avea ocazie. Numai astfel se va putea cunoaște că nu interese lăaturalnice, ci numai devotamentul și dragostea adevărată pentru biserică și cauza sfântă v-au îndemnat să vă dedicați studiului teologic. Cu acestea închei, implorând harul și binecuvântarea cerească asupra profesorilor și studenților Academiei și urându-le spor la muncă și pentru anul școlar viitor”²².

Anul de studii 1929/1930 a dat cea de-a treia serie de absolvenți ai Academiei Teologice, obținând rezultate frumoase studenții: Ion Bunea, Florea Mureșan și Sever Stănilă - „magna cum laude”, iar Grigorie Belean, Nicolae Cozma, Vasile Herdea, Teodor Lazăr și Mihail Licu - „cum laude”²³.

La data de 13 iulie 1930, a fost publicat primul Anuar (1924-1930) al Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj. Acesta cuprinde: „Istoricul Institutului Teologic, denumit mai târziu Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj”, sub semnătura Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu; apoi „Dezvoltarea și activitatea Academiei”, de Prof. Dr. Ioan Vască, în care regăsim pașii de început în organizarea acestui locaș de învățământ. Urmează datele școlare, cu prezentarea absolvenților, „88 la număr, majoritatea deveniți preoți harnici și devotați carierei de păstori sufletești”. Ca anexe sunt adăugate discursurile rostite cu prilejul inaugurării festive a Institutului Teologic, la 6 decembrie 1924, de către P.S. Episcop Nicolae Ivan, Ministrul Alexandru Lapedatu, Dr. Ioan Lupaș și Prof. Dr. Andrei Buzdug²⁴.

²² *Ibidem*.

²³ Noii absolvenți ai Academiei Teologice”, în *Ibidem*, p. 7.

²⁴ „Un Anuar”, în *Ibidem*, nr. 28, Cluj, 13 iulie 1930, pp. 1-2.

Solemnitatea inaugurării anului universitar 1930/1931 a avut loc marți, 14 octombrie 1930, în ziua prăznirii Sf. Paraschiva. Cu această ocazie, s-a săvârșit Sf. Liturghie în Biserica ortodoxă din Cluj, după care preoții-profesori, Dr. Vasile Sava, Dr. Ioan Vască, Rectorul Academiei, și Ion Goron, directorul Internatului Teologic, au săvârșit un „Te Deum”, urmat de câteva cuvântări ocazionale. Corul teologilor, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petrașcu, a dat răspunsurile. Întreaga serbare s-a desăvârșit în prezența P.S. Episcop Nicolae Ivan, a membrilor Consiliului Eparhial, profesorilor, studenților și a unui remarcabil număr de credincioși.

Bucuria începerii noului an de studii se datora și finalizării amenajărilor „mari și costisitoare de la Academia și Internatul Teologic”²⁵. În încheierea cuvântării sale, Rectorul a făcut un calduros apel către toți factorii sprijinatori ai instituției, rugându-i să-și dea și pe viitor concursul „spre a putea duce cu succes și spre mulțumirea tuturor onorifica, dar greaua însărcinare a conducerii Academiei, ce i-a fost încredințată pentru duurata de încă trei ani”²⁶.

A urmat apoi vorbirea bogată în povețe și sfaturi înțelepte și părintești a P.S. Episcop Nicolae: „Sunt peste 80 de ani de când preoții Bisericii noastre din Ardeal au început, sub oblăduirea nemuritorului Mitropolit Andrei Șaguna, să se poată pregăti în școli. Acei preoți însă, deși din punct de vedere științific erau mai înapoiați, erau tari și bine pregătiți sufletește. Poporul avea cel mai cald razim în ei. Duceau o viață morală ireproșabilă. Cu însușirile lor alese sufletești au biruit cele mai grele obstacole. Neamul nostru totdeauna s-a putut mândri cu ei. Școala i-a întărit și mai mult. Căci ea a înțeles, prin reprezentanții ei, profesori și studenți, să îmbine minunat dragostea de lumină a științei cu dragostea de Biserică și neam.

Când am stărut să punem și aici, în inima Ardealului, temelia unei asemenea școli teologice, gândul meu a fost s-o putem pune pe baze serioase, călăuzită de binecuvântate principii, de care au fost însuflețiți înaintașii noștri. Și azi am mângâierea sufletească să pot constata că această dorință fierbinte mi-a fost îndeplinită. Mă bucur de roadele binecuvântate, pe care Academia noastră Teologică ni le-a dat în decursul celor șase ani

²⁵ „Solemnitatea inaugurării noului an de studii la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 19 octombrie 1930, p. 2.

²⁶ *Ibidem*.

școlari trecuți și voi fi și mai împăcat sufletește când voi vedea că roadele sporesc și truda și jertfele noastre fizice și spirituale nu rămân zadarnice.

Am accentuat-o totdeauna și o repet din nou în acest ceas solemn al inaugurării noului an de studii, că, fără de tragerea de inimă către altar, în zadar se va încerca punerea unei temelii științifice. Această temelie se va dovedi șubredă. De aceea, mă îndrept îndeosebi către cei nou intrați în rândurile Academiei și de la început le atrag atențiunea să-și examineze bine conștiința cât mai e vreme, dacă din adevărată dragoste și devotament s-au dedicat carierii preoțești sau au fost aduși aici de alte speculațiuni și interese. Ar fi trist să se trezească prea târziu că și-au greșit cariera și să îndure neplăcute deziluzii în viitor. Școala noastră nu le va putea da decât o îmbogățire a mijloacelor sufletești pentru a putea fi muncitori vrednici în via Domnului.

Mulțumesc membrilor corpului didactic pentru munca depusă în trecut și le urez spor la muncă și pentru anul care începe. Iar Rectorului, care cu ziua de azi își inaugurează noua însărcinare, de a conduce destinele Academiei Teologice pentru durata de încă trei ani, îi doresc să-și poată îndeplini obligațiunile cu aceeași râvnă, pricepere și dragoste ca și în trecut. Cu aceasta închei, împărțășind tuturor binecuvântarea mea arhierească, pentru continuarea cu deplin succes a preocupărilor intelectuale și morale și în decursul noului an de studii”²⁷.

La sfârșitul lunii octombrie 1930, a avut loc, la București, Congresul Asociației generale a clerului ortodox. În cadrul dezbaterii, s-a tras semnalul de alarmă că „asupra țării s-a revărsat o largă propagandă de descreștinare”²⁸. Discutând subiectul, studentul teolog Ioan I. Buiu va face, în paginile Revistei *Renașterea*, următorul comentariu: „Într-una din primele ore de Sectologie, profesorul ne-a vorbit despre cauzele răspândirii sectelor. Între aceste cauze ne-a amintit și una căreia i-a zis neîndeplinirea misiunii preoțești. Este incontestabil că, alături de celelalte cauze care slujesc răspândirea cu așa repeziciune a diferitelor secte, cu caracter subversiv, străine de sufletul credincioșilor Bisericii noastre, aceasta ocupă un loc de

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Ioan I. Buiu, „Încreștări... Amvonul sau tribuna?”, în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 7 decembrie 1930, pp. 5-6.

frunte. Unii dintre preoții zilelor noastre nu sunt la înălțimea chemării lor, iar rezultatul este «o tot mai sporită slăbire a sentimentului moral, printr-o anarhie în moravuri, printr-o destrămare a familiei», după cum l-am auzit de atâtea ori pe Nichifor Crainic zicând... Mulți dintre preoții noștri, din reprezentanți ai Mântuitorului printre credincioșii Bisericii Lui, au devenit «trepăduși politici», s-au înregimentat în partide politice, au părăsit amvonul și, urcându-se la tribună, au aruncat nu sămânța iubirii creștinești, ci mărunțul discordiei... Iată recent, în duminica din 9 noiembrie, la așa-zisa mare adunare politică din Cluj, au participat și preoți, ba chiar protopopi din provincie. Cu toții și-au părăsit bisericile și credincioșii de dragul partizanilor politici. Bisericile au rămas goale, iar credincioșii, fără stăpân.

Două împărății față-n față: a lumii acesteia și a lui Dumnezeu. Slujitorii împărăției lui Dumnezeu au părăsit-o pe aceasta, de dragul împărăției acestei lumi. Ce s-au făcut credincioșii pe care i-au lăsat preoții, venind la întrunirea partidului? Desigur, în lipsa preoților, sectarii n-au dormit. Dacă acești credincioși n-au mers la capiștile sectare, în lipsa preotului de la Biserică, au alergat sectarii pe acasă, otrăvindându-le sufletul cu tot felul de învățăături și cărți.

Dar cum stăm cu ceea ce poruncește canonul 19 al Sinodului VI Ecumenic, care sună așa: «Mai marilor Bisericii se cuvine în toate zilele, iar mai ales în duminici și sărbători, să învețe pe toți clericii și pe popor cuvintele bunei cinstiri și ale dreptei credințe». Au lucrat acești preoți conform canonului acesta? Evident că nu! Pe unii preoți, ca aceștia, Sf. Vasile cel Mare îi aseamănă cu ucigașii, când zice: «Cui i s-a încredințat sarcina de a învăța, iar el va lipsi de a binevesti, unul ca acela să se socotească ca un ucigaș de oameni».

Preoții nu trebuie să se ocupe de politica de partid. Altul este rolul lor în societatea omenească. Amvonul nu trebuie părăsit pentru a ocupa tribuna. Preoții, «ca părinți duhovnicești», «ca pastori» (Sf. Ioan Hrisostom), ca «slujitori» ai lui Dumnezeu (I. Cor. 3. 5), trebuie neapărat să-și vadă de marea lor misiune duhovnicească. «Voi sunteți lumina lumii» (Matei 5. 14); «Voi sunteți sarea pământului» (Mat. 5. 13); «Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune, să preamărească pe Tatăl vostru, care este în ceruri» (Matei 5. 16). Nu-și îndeplinesc preoții misiunea cea mare? Trebuie obligați să propovăduiască cu

timp și fără timp, peste tot locul, împărăția lui Dumnezeu. Politica s-o lase pe seama altora. Mântuirea credincioșilor din turma încredințată lor să le fie centrul de ocupație, căci: «a mântui un suflet din rătăcire e de mii de ori mai de preț, decât a lupta pentru un scaun de deputat în parlament. Una e lucru dumnezeiesc, cealaltă - o deșertăciune oarecare. Politica sustrage pe preot de la misiunea lui, îl împiedică s-o exercite»²⁹, ba mai mult, după cum am spus anterior, din element împăciuitoare și propagator al iubirii creștinești, cum ar trebui să fie, el devine un element de învrăjbit, se ceartă cu credincioșii, care, din cauza preotului, părăsesc biserica și fac câte și mai câte rele. Politica deci «anulează tocmai rolul social pe care îl au preoții, acela de a fi factorul armoniei și al iubirii dintre oameni. Cine susține altfel e un dușman al preoției ca misiune divină și un dușman al Bisericii»³⁰.

Dorul după o salarizare mai bună să nu-l ducă pe preot în mocirla partidelor politice. Ele nicidecum nu se vor putea gândi la acest lucru. Dovadă declarația unui fost ministru: «poporul românesc mai are încă nevoie 10-12 ani de Biserică». Un lucru să nu uita preoții, că în lupta zilnică, muncind după preceptele legii evanghelice, vor câștiga multe, după cum a spus-o Mântuitorul: «...știe doar Tatăl vostru cel ceresc că aveți nevoie de ele» (de lucruri); numai: «căutați mai întâi împărăția și dreptatea Lui și acestea toate să vor adăuga vouă» (Matei 6,32-33). În caz însă când, neținând cont de nimic, neluând în seamă aceste porunci clare date de Mântuitorul, preoții vor asculta mai mult de oameni decât de Dumnezeu, atunci: «Vai ție, Charazine! Vai ție, Betsaido!» (Luca 10,13)³¹.

La data de 30 noiembrie, studentul teolog Florea Mureșan a transmis de la Strasbourg, unde se afla pentru continuarea studiilor în vederea susținerii doctoratului³², un material intitulat „Caută-L...”, care a fost publicat, în luna decembrie 1930, în Revista Renașterea: „A căuta pe Dumnezeu din tot sufletul nostru înseamnă, întâi de toate, a face să tacă în noi tot ceea ce nu este spiritualitate, tot ceea ce nu este suflet.

²⁹ Nichifor Crainic, în Revista „Curentul”, 1929.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ Ioan I. Buiu, „Încreștări... Amvonul sau tribuna?”, în Revista Renașterea, nr. 49, Cluj, 7 decembrie 1930, pp. 5-6.

³² Cf. „Bursieri în străinătate”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1930, p. 7.

Tăcere deci egoismului, ambițiilor, prejudecăților și să amuțească graiul cărnii! Tăcere tuturor glasurilor ce numai de noi înșine ne vorbesc, de sărăcia multelor noastre interese de tarabă, de vanitățile, de decepțiile și de tot ceea ce alimentează o bolnăvicioasă iubire de sine! Dacă un glas mai înalt decât al nostru trebuie să se desprindă din adâncul sufletului, dacă acest suflet cu adevărat trebuie și vrea să găsească Eternul, dacă murmurul rugăciunii noastre trebuie să se ridice până la El, cum se vor realiza toate aceste trepte în mijlocul confuz al lucrurilor, în conflictul pasiunilor și în sacul ambițiilor? Cum tainica voce a adâncului nostru sufletesc se va putea face auzită, dacă totul în noi este invadat de deșertul zgomot al preocupărilor exterioare?

O preliminară acțiune de purificare interioară ni se reclamă, care este însă acțiunea cea mai modestă, cea mai ascunsă și, prin însuși acest fapt, neglijată însă cea mai necesară efortului religios: A căuta pe Dumnezeu, întâi de toate, înseamnă a face tăcere în noi înșine. O, tăcere! Tăcere! Soră reculegerii și rugăciunii, fără de care nimic mare nu se creează. Unde toate realitățile eterne își înmoaie rădăcinile lor fecunde, ești tu, care cea dintâi ai slujit apropierii dintre oameni și Dumnezeu. Tu ai fost prima rugăciune, când omul, neștiind nici chiar să îngâne încă ceea ce avea să spună Dumnezeului său, rămânând încremenit înaintea Imensității ce se deschidea, fără margini, înaintea lui; și tu vei fi, fără îndoială, de asemenea cea din urmă, când, față în față cu Dumnezeu, nu vom mai avea nimic de cerut, nimic de dorit și nimic de nădăjduit. Tu ești singura atmosferă în care pot să răsară marile adevăruri, marile acțiuni și desăvârșitele iubiri, tu singura în care pot să se nască și să se cultive sentimentele divinului. Atât timp cât noi nu vom ști să-ți facem un loc în viața noastră, noi nu vom găsi pe Dumnezeu, pentru că nu tot sufletul nostru cu adevărat Îl caută, pentru că forțele acestui suflet uman se vor risipi în zadarnice zgomote, în frământări și agitații de o zi”³³.

Studenții Academiei Teologice, sub călăuzirea profesorilor lor, s-au deplasat, în a doua zi de Crăciun, la Prundu Bârgăului, „pentru a contribui cu modestele lor prestațiuni la înălțarea sufletească și trezirea conștiinței

³³ Florea Mureșan, „Caută-L...”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 14 decembrie 1930, p. 5.

religioase a credincioșilor din acest colț îndepărtat al Eparhiei”³⁴. Programul artistic-literar a fost compus din mai multe cântări religioase, populare și naționale, sub bagheta tânărului P. Șendrea. În conferința care a urmat, Rectorul Dr. Ioan Vască a tratat problema: „Criza economică în legătură cu credința”, arătând că „substratul îngrozitoare crize economice și materiale în care ne zbatem o constituie, de fapt, criza morală a societății, care, dacă nu va fi asanată, rezultatele vor fi iluzorii. Omenirea s-a prea îndepărtat de la izvorul adevăratei sale lumini și puteri dătătoare de viață, credința. Cei ce vor să asaneze lipsuri de ordin material trebuie să fie stăpâniți de cele mai elementare virtuți, pe care numai o credință tare le poate da. E nevoie de o imediată primenire sufletească, ca omenirea civilizată a zilelor noastre să se poată emancipa din criza în care se găsește”³⁵.

După terminarea programului artistic-literar, a urmat serata și dansul. Buna reușită a acestei serbări s-a datorat, în mare parte, „vrednicilor credincioși din localitate, îndeosebi deputaților sinodali din acele locuri: Dr. V. Pahone, Dr. G. Pavel, Dr. I. Lazar și dir. A. Bejan”³⁶. La serbarea studenților teologi au luat parte preoți, profesori, avocați, învățători și alți intelectuali, între care „văd. C. Dr. Hangănuț, dir. M. Șirlincan și fam., dir. V. Avram, dir. T. Ușeriu, văd. Tib. Dr. Borbolan, dir. I. Rusu, dir.-prof. Mihăilescu, dir.-prof. I. Beșa, căp. Crevato și dna, căp. Căciulă și dna, prof. C. Flămând, prof. L. Greabu, preoții: protoiereu Suceava, Buzdug, Cristea, Ciuruș, Flămând, I. Greab, inv. E. Costea, D. I. Moise, C. Croitor, N. Marcu, I. Șchiopu, P. Costea, V. Tiful și multe doamne și domnișoare”³⁷.

³⁴ „Academia Teologică în propagandă misionară la Prundu Bârgăului”, în *Ibidem*, anul IX, nr. 2, Cluj, 11 ianuarie 1931, pp. 3-4.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

Conferințele studențești din anul 1931

La începutul lunii februarie 1931, studentul teolog Florea Mureșan transmitea de la Strasbourg o cronică referitoare la cele două tendințe religioase pe plan european. Este vorba de obiectivismul protestant și subiectivismul ortodox. Revista lunară a Asociației Pastorilor din Franța, „La Confiance”, în numărul de pe septembrie-octombrie 1930, ocupându-se într-un articol de problema „Biserica și noile timpuri”, adică de ideile și tendințele ce agitau curentul protestantist, a ajuns la concluzia că se impunea în mod imperios nevoia unei reforme religioase de ordin cultural, element trecut până atunci pe planul al doilea.

Tânărul teolog a comentat problema astfel: „Dacă pentru Reforma din sec. XVI conta edificarea interioară a individului prin cuvântul ce pătrundea direct în adâncul inimii, fără niciun alt intermediar, simbol, icoană ori reprezentare, făcând să vibreze și ultima fibră a subiectivității umane, protestantismul actual are tendința de obiectivare a subiectivismului, în forme tradiționale creștine, considerate un nou dinamism al subiectivității religioase, ce unora li se pare că s-a sterilizat în ritualism anemic și banal. Căci dacă religia este nevoia practică a omului («lucrați până e ziuă»), răspunsul adecvat acestei nevoi nu poate să-l dea numai sentimentul, imaginația, o stare de conștiință ori o experiență, ci o acțiune practică, un cult. Sentimentul religios cere un cult, iar acesta, la rândul lui, condensând volatilitatea trăirilor individuale într-o conștiință religioasă colectivă,

solidară, constituie singurul mijloc de o continuă înprospătare și intensificare a conștiinței religioase trăite în cea mai înaltă și sublimă experiență, rugăciunea creștină de cerere și mulțumire («rugați-vă neîncetat...»). Or protestantismului îi lipsea coeziunea prosternării în fața Divinității unice, ideal al aspirațiilor eterogenității universale, ceea ce a intoxicat sufletul protestant cu îngâmfarea autonomiei individuale. Acest fapt a dus, în mod fatal, la răpciuga sectelor celor mai bizare. Pietismul sec. XVII este o ripostă la acest dezechilibru, între aspectul edificator și de adorare a vieții creștine protestante. Astăzi, după aproape trei veacuri, se cristalizează o fericită reacțiune împotriva unei tradiții unilaterale și îndeosebi după Marele Război, catalizator al atâtor soluții ajunse în decursul vremii la saturație.

Dacă înainte cultul protestant se mărginea exclusiv la cuvântul vorbit, la predică, în anul 1924 apare, la Paris, o carte semnată de Dr. C. Dieterlen, intitulată «Liturghia Evanghelică pentru uzul bisericii protestante», în care se preconizează un cult foarte bogat, împărțită în cultul propriu-zis, adică un cult de adorație, constatat din răspunsuri psalmodice obligatorii și, pe de altă parte, predica ce «în timpuri obișnuite, nu va trebui să treacă peste un sfert de oră».

În anul 1925 apare la Lausanne o altă carte, «Liturghie pentru uzul Cultului Protestant», a lui G. Moret. Este o liturghie muzicală cu cântări alternative, cor și comunitate. În Germania, aceleași preocupări culturale. Îndată după război, Friedrich Rittelmeyer a înființat, la Stuttgart, o «Comunitate Creștină», asociație ce nu urmărește alt scop decât a efectua prin intermediul unui nou cult o veritabilă renaștere a culturii sufletești dezechilibrate. Ba mai mult, Friedrich Rittelmeyer întrebuințează în ceremoniile sale lumânări, tămâie și veșminte sacerdotale, afectând tendințe sacramentale și de adorație. Și aici, în Strasbourg, la biserica protestantă pentru cult francez, în fiecare duminică după-masă se execută un program de muzică religioasă, cu instrumente ori cu voce, și o scurtă alocuțiune, ceea ce ar corespunde vecerniei noastre. Chiar și construcțiile bisericilor mai noi caută să răspundă noii tendințe, fiind construite după planul bisericilor ortodoxe, cu absidă pentru altar și pictate cu scene religioase...

Cu alte cuvinte, consider că nu avem nevoie de reforma formelor, ci de reforma noastră sufletească, care să ne facă accesibilă calea spre izvorul

tradiției armonice dintre formă și conținut, despre care un protestant ar putea spune: Biserica Orientului, care a părăsit amvonul, își amintește că cel mai magnific predicator al creștinătății a fost un Patriarh al Constantinopolului. Graiul său de aur însă abia apusese și predica s-a stins. Acum însă, după 1500 de ani, Cuvântul lui Dumnezeu își cere ieșire din mormântul în care teologia mistagogică și teurgia sacramentală L-au înmormântat”¹.

La începutul lunii martie 1931, Societatea Femeilor Ortodoxe Române din Bistrița a prăznuit „Duminica Ortodoxiei”, „un zel frumos, de adevărați fii iubitori ai Bisericii”² punând stăpânire pe credincioși. Sub auspiciile și îndrumarea P.S. Episcop Nicolae Ivan, la Bistrița s-au pus bazele unei solide comuniuni de iubire. Aici, comunitatea bisericească era inferioară ca număr față de celelalte confesiuni, după cum relatează presa vremii. Ea luase ființă în urmă cu numai două decenii, fără o biserică încăpătoare, lipsindu-i mijloacele corespunzătoare pentru susținerea și afirmarea ei. Ulterior, a fost ridicată „o biserică-catedrală de o rară frumusețe”³, care urma să fie dată întrebuințării obștești. Credincioșii și-au sporit simțitor rândurile, consolidându-se și dând semne de o adevărată viață religioasă și național-culturală, a cărui susținător era eminentul colaborator și membru al Adunării Eparhiale, avocat și fost prefect, Dr. Vasile Pahone. Prin străduințele acestui „fiu zelos al Bisericii”⁴ și cu concursul unui grup de intelectuali din elita societății românești din Bistrița, au fost puse bazele filialei locale a Societății Femeilor Ortodoxe Române, conduse de Claudia D. C. Zaharia. Societatea și-a început activitatea tocmai cu prăznuirea „Duminicii Ortodoxiei”, inițiativa fiind una peste așteptări. P.S. Episcop Nicolae l-a delegat pe Prof. Dr. Ioan Vască, Rectorul Academiei Teologice, să contribuie la desăvârșirea serbării, care a început cu un serviciu religios, oficiat în sobor de preoții Dr. Ioan Vască, V. Mureșan și P. Oniga și la care au fost prezenți aproape toți intelectualii din localitate - prim-preș. D. C. Zaharia, preș. C. Berariu, preș. Gheorghiu, dr. Vasile Pahone, dir. Bejan, dr. Lazar, coloneii Vâlvoreanu, Brașoveanu, Bălănescu, Andreiescu și soțiile

¹ Florea Mureșan, „Două tendințe”, în *Revista Renașterea*, anul IX, nr. 6, Cluj, 8 februarie 1931, pp. 3-4.

² „O strălucită serbare la Bistrița”, în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 8 martie 1931, pp. 4-5.

³ *Ibidem*.

⁴ *Ibidem*.

acestora, tineri și bătrâni deopotrivă. Serbarea a continuat în spațioasa sală a cinematografului „Omnia”, care a devenit însă neîncăpătoare pentru public. Corul liceenilor din Bistrița, condus de Prof. L. Bucur, a interpretat un cântec religios, oaspeții fiind salutați de Dr. Vasile Pahone. În continuare, Dr. Ioan Vască a vorbit despre însemnătatea „Duminicii Ortodoxiei”, iar în final, corul gimnaziului de fete și cel al orfelinatului, condus de profesoara Olimpia Dumbravă, a încântat auditoriul cu câteva cântări religioase. „A fost o emoționantă și strălucită afirmare a comunității bisericești din Bistrița”⁵, pomenită ca pildă demnă de urmat.

În numărul 10 din 1931, Revista *Renașterea* semnalează „o nedreptate ce se face absolvenților Academiiilor Teologice”⁶. În urma intervenției Mitropoliei Ortodoxe din Sibiu, prin care se cerea dreptul ca absolvenții Academiiilor Teologice să fie admiși la examenul de capacitate pentru profesori secundari la specialitatea religie, Decanatul Facultății de Teologie din București a hotărât că, deși finanțate din bugetul Ministerului Cultelor, Academiiile și Seminarile Teologice din Ardeal nu au personalitate juridică, întrucât nu sunt conduse după legile învățământului superior, ci după statutele și regulamentele alcătuite de Eparhii. Prin urmare, aceste instituții erau considerate școli confesionale, înființate și conduse de Biserică, iar absolvenții lor nu se puteau prezenta la examenele de admitere în învățământ, în condițiile în care diplomele nu le erau socotite echivalente cu cele universitare. Pentru acești absolvenți și pentru tinerii cu examenul de bacalaureat promovat, exista, în schimb, posibilitatea de a obține licența în Teologie și a de profesa ca dascăli dacă frecventau în plus, timp de doi ani, cursurile Facultății de Teologie din București.

Această restricție, impusă absolvenților de Academii și Seminarii Teologice din Ardeal, fusese introdusă cu un an în urmă, după ultimul examen de capacitate ținut la Universitatea din Iași⁷.

Redactorul Revistei *Renașterea* opinează că „argumentația Facultății de Teologie din București pare oarecum forțată, căci dacă ar fi cercetat lucrul

⁵ *Ibidem*.

⁶ „O nedreptate ce se face absolvenților Academiiilor noastre Teologice”, în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 8 martie 1931, p. 6

⁷ *Ibidem*.

mai îndeaproape, ar fi constatat că materiile de studiu sunt aceleași, adică pregătirea științifică este egală. În plus, nedreptatea constă și în faptul că la aceste examene sunt admiși absolvenții de teologie greco-catolică și romano-catolică, care sunt tot Academii. Deci, urmarea logică ar fi ca și ei să fie respinși și siliți să-și ia licența la o Facultate Teologică. O altă anomalie constă în faptul că profesorii de religie se numesc la propunerea episcopilor. Însă, pentru că există o lipsă de profesori de religie, se va continua ca posturile să fie ocupate de suplinitori, căci din actualii absolvenți, prea puțini sunt cei care vor urma încă doi ani de Facultate Teologică la București”⁸.

În data de 5 martie 1931, studențimea din Cluj a deschis un ciclu de conferințe, programate a fi susținute săptămânal în căminul „Casa învățătorilor”. Primul care a onorat invitația studenților a fost Prof. Dr. Andrei Buzdug, de la Academia Teologică, care a făcut un rechizitoriu asupra atitudinii minorităților din România: „Cu severitate, dar fără a putea fi bănuit de lipsă de obiectivitate”⁹, conferențiarul a catalogat atitudinea minorităților din România drept „o completă lipsă de loialitate față de statul român, care depune eforturi uriașe să satisfacă drepturile legitime ale oricărei minorități. Sunt multe cazurile când au fost satisfăcute și astfel de pretenții minoritare, care au lovit în națiunea dominantă. Lupta împotriva pretențiilor minoritare absurde și împotriva tendințelor de uzurpare a drepturilor națiunii dominante trebuie susținută de fiecare român. Calea sigură ce poate încununa cu succes această luptă, fără a aduce încurcături în viața politică, este, fără îndoială, cultivarea simțului național în păturile largi ale poporului, prin toate mijloacele. Studențimea română are un rol important în această luptă. Reprezentând clasa conducătoare de mâine, ea trebuie să ia contact cu națiunea, s-o îndrume, inspirându-se din idealurile ei. Să se ferească însă, în orice împrejurări, de uzarea mijloacelor nepermise, care nu fac decât să îndârjească spiritele și să facă jocul intereselor politici de partid în mijlocul poporului”¹⁰.

⁸ *Ibidem*.

⁹ „O conferință”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 15 martie 1931, p. 6.

¹⁰ *Ibidem*.

Cu ocazia prăznuirii celor „40 de Sfinți Mucenici din Sevastia”, preoțimea ortodoxă română de pe Valea Bârgăului s-a întrunit, la 9 martie 1931, în parohia Josenii Bârgăului pentru Conferința grupului religios II din tractul Bistriței. În ciuda vremii ploioase, Biserica a fost neîncăpătoare pentru credincioșii adunați să asculte Sf. Liturghie și cuvintele de învățătură ale păstorilor lor sufletești. Cu excepția preoților I. Rădulescu și A. Popovici, reprezentanții celorlalte parohii de pe Valea Bârgăului au răspuns prezent. După terminarea Utreniei, preoții s-au împărțit în două grupe, unul la altar, iar celălalt, format din preoții N. Cristea și T. Ciuruș, la conducerea celor două strane, pentru a putea celebra Sf. Liturghie. Toată Liturghia și în special părți precum „Lumina lui Hristos...”, cântarea „Să se îndrepteze rugăciunea mea”, „Acum puterile îngerești...”, „Tatăl nostru...”, artistic cântat de pr. I. Pop, „au rupt pentru un moment barierele indiferențismului pietrificat”¹¹.

Predica preotului A. Flămând, în legătură cu Evanghelia zilei, „a fost un tablou al vieții oamenilor zilelor noastre, care, prin felul lor de viață necreștinească, în contrast cu al primilor creștini hotărâți a-și sacrifica chiar și viața, supunându-se tuturor chinurilor, din moment în moment să năruie pe o prăpastie ducătoare la pieire. Istoria celor 40 de Mucenici din Sevastia, plină de suferințe și chinuri, a zugrăvit tăria în credință și lepădarea de sine, pentru Hristos cel răstignit¹². A urmat Conferința cu tema „Rolul mamelor în creșterea copiilor în spirit religios, spre a fi buni creștini și buni cetățeni”, susținută de preotul T. Ciuruș, „o expunere plină de exemple și dovezi luate din Sf. Scriptură și viața de toate zilele, adresată femeilor mame într-o formă convingătoare de a da fiilor lor o adevărată creștere și educație creștin-națională, devenind astfel membri folositori societății și patriei, producând și părinților onoare și cinste în viața pământească”¹³. La rândul său, parohul local, I. Buzdug, a mulțumit credincioșilor pentru participarea într-un număr impresionant, în final preoțimea stabilind ca

¹¹ „Conferința grupului religios II. (Valea-Bârgăului) tractul Bistriții”, în *Ibidem*, nr. 18, Cluj, 3 mai 1931, pp. 5-6

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

proxima întrunire să fie organizată la Mănăstirea „Piatra Fântânele”, alături de un pelerinaj¹⁴.

Tânăra generație, reprezentată de studenții români, cehi și sârbi, care în anul 1929 a pus la Cluj bazele „Micii Înțelegeri Studențești” sau „Micii Antante”, și-a programat cel de-al doilea Congres în anul 1931, la București. Întrunirea urma să aibă loc în perioada 15-21 martie, însă în condițiile în care studenții iugoslavi au fost puși în imposibilitatea de a onora cu prezența, Congresul a fost amânat. Programul aranjat în onoarea congresiștilor a rămas însă valabil, studenții români și cehi bucurându-se de o experiență frumoasă la București. Nu au lipsit festivalurile, vizitele și recepțiile organizate de tineri, programele artistice desfășurându-se „într-un entuziasm indescritibil”¹⁵.

Concomitent cu aceste manifestări, la București a avut loc și pre-congresul Asociației generale a studenților teologi ortodocși din România, la care au luat parte delegați ai tuturor Facultăților și Academii Teologice din țară. Cu această ocazie, a fost ales Comitetul Asociației și s-au făcut demersurile necesare pe lângă Sfântul Sinod pentru aprobarea statutului de funcționare a Asociației. Activi și implicați în viața cultural-religioasă, studenții teologi clujeni din cadrul Societății „Credința Ortodoxă” au putut fi prezenți la cele două manifestări grație susținerii financiare, „ocrotirii înalte și a deosebitei griji ce ne-o poartă Preasfințitul Episcop Nicolae Ivan”¹⁶.

La mijlocul lunii aprilie 1931, la București au fost organizate Concursurile Tinerimii Române între studenții Facultăților de Teologie, Litere și Științe. Dintre studenții Academiei Teologice clujene care au participat la competiție, a obținut un frumos premiu studentul Liviu Buzdug din anul IV, președintele Studenților în Teologie¹⁷.

În ziua de 17 mai 1931, marele om de cultură Nicolae Iorga a fost sărbătorit, cu ocazia împlinirii a 60 de ani, în cadrul unei ceremonii fastuoase, organizate la Academia Teologică din Cluj. La eveniment au

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ Gheorghe Todea, „Congresul Micii Înțelegeri Studențești”, în *Ibidem*, nr. 16, Cluj, 19 aprilie 1931, p. 4.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ „Distincție”, în *Ibidem*, nr. 20, Cluj, 17 mai 1931, p. 7.

participat consilierii Dr. Sebastian Stanca și Andrei Ludu, ceilalți profesori ai Academiei alături de soțiile lor, directorul Internatului Teologic, Ion Goron, preoții Cociuban și Mușat, diaconul V. Bogdan, studenții și o numeroasă asistență. Serbarea a fost deschisă cu troparul „Hristos a înviat!”, interpretată de corul teologilor, după care Prorectorul instituției, Dr. Orest Bucevski, a vorbit despre însemnătatea serbării: „Mai presus de orice interese, fiii unui neam totdeauna își respectă și sărbătoresc oamenii săi mari. Respectându-și celebritățile, se respectă pe ei înșiși. Astfel și Prof. Nicolae Iorga, în care se întruchipează tot ce are neamul nostru mai nobil, cu ocazia împlinirii a 60 de ani de viață, este sărbătorit și de noi”¹⁸.

A urmat la cuvânt Prof. G. Stănescu: „... Despre opera Prof. Nicolae Iorga s-ar putea bate recordul conferințelor, vorbindu-se zile întregi în șir, fără a se putea spune că nu mai există ceva inedit asupra domniei sale... Mă limitez însă la a aminti câteva date despre viața și opera maestrului de la Vălenii de Munte... Nicolae Iorga, născut în 5/18 iunie 1871, la Botoșani, e crescut în credință și pietate de mama sa, Zulnia; tatăl său, Micu Iorga, murise de timpuriu. E introdus în arta scrisului și a cititului de unchiul său, istoricul Manolachi Drăghici. La vârstă de 6 ani, copilul minune citise toate cronicile Moldovei, recita fabulele francezului Florian și citise o mulțime de autori români și francezi, încă de pe acum dând dovadă de o mare inteligență și o excepțională dragoste de carte. La etatea de 13 ani, scria articole de politică externă în «Românul», ziarul unchiului său Draghiropol, și se îngrijea de cronica externă a fiecărui număr al acestui ziar. O ceartă, pe care o avu ca elev în clasa a III-a liceală cu profesorul de muzică Fleury, fu cauza eliminării sale din Liceul Laurian. Nicolae Iorga, care de pe atunci se arăta plin de cutezanță și de încredere în sine, plecă la Iași, unde își luă bacalaureatul și la 19 ani își trecu cu deosebit succes licența în litere. La Universitatea din Iași, se face cunoscut prin articole și poezii în: «Convorbiri literare», «Contemporanul», «Revista nouă» și «Arhiva».

Pentru completarea studiilor, plecă în Apus, iar după strălucite studii făcute la Universitățile din Paris, unde prin lucrarea sa, «Philippe de Mesières», își câștigă titlul de elev diplomat al școlii de înalte studii - Berlin

¹⁸ „Sărbătorirea dlui prof. N. Iorga la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 21, Cluj, 20 mai 1931, pp. 3-5.

și Lipsca, își luă, în anul 1893, la aceasta din urmă, titlul de Doctor în filosofie, cu teza din istoria universală «Tomas III, marquis de Sluces».

Venind în țară, unde funcționează câțva timp ca profesor la Ploiești, ajunge la vârsta de 23 de ani profesor la Universitatea din București. În 1 noiembrie 1894, își inaugura cursul, tratând o lecție de deschidere, despre «Concepția actuală a istoriei și geneza ei». Doritor de cunoștințe noi și cunoscător al limbilor clasice și moderne, Nicolae Iorga a tot umblat și cercetat, nu numai orașele și satele țării sale, ci și străinătatea, adunând documente referitoare la poporul nostru, necunoscute până acum, astfel ajungând să cunoască toate manifestările de viață ale poporului român.

El nu s-a mărginit la cercetarea și cunoașterea istoriei noastre naționale, ci a studiat și istoria universală, publicând, între alte lucrări în limba franceză, și 4 volume de istorie a Cruciatelor. A publicat peste 20.000 de documente în Analele Academiei Române. El e un mare artist în ceea ce privește descrierea trecutului nostru. Prin felul cum descrie el toate lucrurile, ți se pare că le trăiești aieva. A publicat în limba germană o istorie a poporului Român, la îndemnul Societății germane pentru istoria universală din Lipsca, condusă de savantul profesor de istorie Langrecht. Tot la îndemnul acestei societăți, a scris «Istoria imperiului otoman», în 5 volume.

În anii 1908-1909, a scris pentru noi, teologii: «Istoria Bisericii Române și a vieții religioase a Românilor», în două volume. Vorbind despre această carte, Nicolae Iorga zice: «Nimic nu poate fi mai folositor pentru preoții noștri să înlăture anume ispite, pentru ca ei să asculte anumite îndelelniciri potrivit cu demnitatea și chemarea lor, nimic nu poate fi mai priincios pentru a-i face să înțeleagă marea misiune culturală, socială și națională ce li se impune, legătura strânsă ce trebuie să păstreze cu poporul, cultul de artă și carte cu care sunt datori, mândria la care ar avea dreptul îndată ce vor urma bunele tradiții, decât priveliștea unei vieți organizate, aproape milenar, în cursul căreia Mitropoliți, Episcopi, Egumeni și care de adeseori și smeriți călugări ori umili preoți de mir au dat poporului, ei singuri, aproape toată învățătura, au înzestrat limba neamului cu o limbă literară, cu o literatură sfântă, au sprijinit statul fără să se lase a fi înghițit, au călăuzit neamul pe drumurile pământului, fără a-și desface ochii de la cer,

și au ridicat mai sus toate ramurile gospodăriei românești, dând istoriei noastre cărturari, caligrafi, sculptori de lemn, argintari, oameni de stat, ostași, mucenici și sfinți». Printre lucrările cele mai recente sunt și «Memoariile», apărute anul acesta, în care lasă să se defileze toate evenimentele din țara noastră dintre anii 1917-1920. E membru la o mulțime de instituții din țară și străinătate și are cele mai multe decorații.

Pentru bogăția cunoștințelor și a muncii, e numit «Tit Liviu al Daciei». E un mare patriot și pasionat cititor. În orice loc și în orice timp s-ar afla, el se ține la curent cu toate publicațiile noi. Văzând greșelile politicianilor noștri, era firesc să se avânte și în politică, ca un patriot ce este. După mișcările din anul 1907, niciodată n-a lipsit din Parlament. În zilele grele din anii 1916/1917, el a fost unul din cei mai credincioși sfătuitori al Tronului.

Domnul Nicolae Iorga, cea mai măreață și deplină personalitate creatoare a noastră, a românilor, a primit din mâinile aceluia care i-a fost odată elev, din mâinile Majestății Sale Regelui, conducerea țării. Soarta a voit ca să se întâlnească iarăși la o muncă serioasă fostul elev cu fostul profesor; după cum a zis poetul Goethe: «Om mare este acela care, la vârsta înaintată a bărbăției, își vede realizat idealul tinereților sale». În acest sens, desigur, și Nicolae Iorga trebuie socotit printre cei mai mari bărbați ai istoriei noastre naționale și numele lui se va pomeni totdeauna în rândul întemeietorilor neamului românesc¹⁹.

În final, corul teologilor a interpretat „Balada Iancului”, consilierul Dr. Sebastian Stanca, delegat al Preasfințitului Episcop Nicolae, încheind sărbătoarea cu cuvintele: „S-a zis că Șaguna a avut o minte cât un colț de țară, dar eu zic că domnul Nicolae Iorga are o minte cât o țară întreagă. Trebuie să-i fim mulțumitori pentru descoperirile date Bisericii, iar noi doar să-i utilizăm materialul pentru construirea viitorului. În sfârșit, a ajuns la cârma țării noastre și nu dorim decât să fie și în fapte cum a fost în vorbe, după cum zice și Apostolul Pavel, că numai după fapte vom cunoaște credința cuiva și numai atunci îi vom putea urma²⁰.

¹⁹ *Ibidem.*

²⁰ *Ibidem.*

Încheierea anului academic 1930/1931 a avut loc duminică, 21 iunie, într-un cadru modest, în biserica ortodoxă din Cluj. A fost oficiat un „Te Deum” la care au participat P.S. Episcop Nicolae Ivan, Rectorul Academiei Teologice, Dr. Ioan Vască, membrii Consiliului Eparhial, corpul profesoral, studenții și un numeros public²¹.

Examenalele de la finalul anului au adus rezultate frumoase pentru studenții Academiei Teologice clujene. Astfel, la examenul I general, au obținut calificativul „magna cum laude” studenții Simion Coman și Gheorghe Nariță, iar calificativul „cum laude” - tinerii Emilia Dragomir, Ion Puia, Ion Borcan, Oliviu Cipou, Vasile Loga și Gavril Petruțiu. Examenul II general l-au promovat studenții Ion Buiu, Vasile Deac, Zaharie Feier, Iacob Panga, Ieremie Șanta, Gheorghe Todea și Vincențiu Vescan, care au primit „magna cum laude”, în timp ce Atanasie Bucur, Vasile Fâșca, Arsenie Golumba, Dionisie Harhoiu, Ion Oltean, Cornel Rațiu, Emil Șerban, Caius Seviciu și Emil Trifa au obținut „cum laude”; calificativul „aprobat” le-a revenit studenților Liviu Buzdug, Miron Ciocaș, Victor Deac, Valeriu Fărcașiu, Florian Lazea, Ion Lazăr, Liviu Muntean, Virgil Pașca, Atanasie Șerban și Ion Șuteu²².

În data de 10 iulie 1931, în cadrul unui ceremonial desfășurat la Palatul Regal, Prof. Univ. Dr. Ioan Lupaș, de la Academia Teologică din Cluj, a fost decorat de Regele Carol al II-lea cu Ordinul Ferdinand I, „acordat pentru merite câștigate pe terenul luptei naționale pentru întregirea neamului”²³.

La sfârșitul lunii septembrie 1931, la reședința episcopală din Cluj, 24 dintre absolvenții Academiei Teologice au susținut examenul pentru calificare preotească. Au obținut calificativul „foarte bine” tinerii Ioan Buiu, Vasile Deac, Valentin Fâșcu, Zaharie Feier, Ioan Oltean, Iacob Panga, Cornel Rațiu, Caius Seviciu, Eremie Șanta, George Todea, Vincențiu Vescan, calificativul „bine” revenindu-le absolvenților Atanasie Bucur, Liviu Buzdug, Miron Ciocaș, Victor Deac, Arsenie Golumba, Dionisie Harhoi, Florian Lazea, Liviu Muntean, Virgil Pașca, Atanasie Șerban, Emil Șerban, Emil Trifa, Ion Șuteu²⁴.

²¹ „De la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 28 iunie 1931, p. 5.

²² Examenale la Academia Teologică, în *Ibidem*, p. 6.

²³ „Decorarea dlui Profesor Dr. Ioan Lupaș”, în *Ibidem*, nr. 31-32, Cluj, 2 august 1931, p. 6.

²⁴ „Examen de calificare preotească”, în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 4 octombrie 1931, p. 6.

Academia Teologică din Cluj, „acest tânăr și modest, dar viguros focar de lumină, ...această eminentă instituție de cultură și educație religioasă” și-a deschis din nou porțile în anul de studii 1931/1932, „pentru a-și continua opera constructivă, de înviorare și animare a sufletelor, de trezire și înălțare a conștiinței religioase, contribuind la reconfortarea multor suflete greu încercate”, într-o perioadă marcată de o criză economică și financiară „fără precedent în lume, ...care consumă energii și vieți omenești”, după cum semnala redactorul Revistei *Renașterea*²⁵.

Inaugurarea festivă a noului an academic a avut loc duminică, 4 octombrie 1931, în prezența P.S. Episcop Nicolae Ivan, consilierilor eparhiali, membrilor corpului profesoral și a unui select număr de intelectuali. Prot. Dr. Ioan Vască, Dr. Liviu Galaction Munteanu, prot. N. Vasiu și directorul Internatului Academiei, pr. Ion Goron, au oficiat un „Te Deum”, răspunsurile fiind date în mod ireproșabil de corul teologilor, condus de Prof. Dr. Vasile Petrașcu. A urmat cuvântarea Rectorului Academiei, Dr. Ioan Vască: „Tinerii care își petrec anii în cadrul școlii noastre teologice, pe lângă cunoștințele teoretice, strict necesare, își îmbogățesc în primul rând inimile cu însuflețire și cu puterea credinței în mai bine. Ei sunt pătrunși, la fel ca îndrumătorii lor spirituali, de rolul însemnat, de chemarea înaltă ce au s-o desăvârșească în serviciul cauzei sfinte, spre binele și fericirea oamenilor. Lozinca vieții și activității lor este să clădească, să mângâie și să ajute. Să dregă ceea ce atâția răufăcători au lovit și au stricat! Asemenea tendințe binefăcătoare nu pot fi decât de cel mai mare folos spre mângâierea și animarea sufletelor, în toiul unei deprimante crize materiale și morale ca cea de azi.

Cei ce distrug instituțiile de educație și cultură sau dărâmă mănăstiri și biserici, cum se întâmplă în Rusia bolșevizată, dărâmă și temeliile familiei și ale societății, întronând imoralitatea și haosul în lume. Noi suntem reprezentanții unei instituții care, în programul ei, ca punct principal are tocmai contrariul: edificarea și înălțarea sufletelor omenești, cu tendința să cimentăm moralitatea în sânul familiei și al societății, să salvăm aceste coloane de boltă ale omenirii, iar nu să le distrugem. Reclamăm deci, cu tot

²⁵ „Inaugurarea solemnă a noului an de studii la Academia Teologică din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 11 octombrie 1931, pp. 1-3.

dreptul, spre binele și fericirea poporului din care ne-am născut, sprijinul și înțelegerea cuvenită din partea factorilor competenți de ocrotire și conducere”²⁶.

P.S. Episcop Nicolae a rostit apoi un cuvânt de învățătură: „Mă simt fericit când pot să vă mărturisesc că aproape toți tinerii ieșiți de sub călăuzirea și pregătirea Academiei noastre și-au înțeles perfect de bine chemarea lor și azi au ajuns să fie eminente păstori și îndrumători de suflete, săvârșind acte mărețe în locurile unde au fost puși, spre fericirea credincioșilor și spre mulțumirea și mândria noastră. Vremurile sunt grele, credincioșii, mai istoviți și lipsiți ca oricând, au neapărată nevoie de ajutor și mângâiere. Pe plata lor preotul nostru azi nu se poate bizui. Va trebui să facă apostolat în adevăratul înțeles al cuvântului, contând mai ales pe mulțumirea sa sufletească, de a-și fi făcut conștiințios întreaga datorie. Pentru aceasta însă, azi, mai mult ca oricând, aveți nevoie, iubiți studenți, de multă însuflețire și dragoste pentru cauza sfântă pe care voiți s-o serviți.

Am toată încrederea că în Academia noastră veți găsi toate îndrumările necesare în această privință; dar aceasta nu e de ajuns. Mai e nevoie și de aplicarea voastră spre profesiunea pe care ați ales-o. Astfel că îmi țin de datoria mea, ca părintele vostru sufletesc, să vă atrag de pe acum luarea aminte asupra inconvenientelor ce vă așteaptă și asupra însușirilor de care trebuie să dați dovadă, spre a fi apți întru promovarea cu succes a studiilor și activității voastre. Am contribuit de la început, cu modestele mele puteri, la susținerea și ființarea acestei instituții și vă pot asigura că și de acum înainte veți avea tot sprijinul meu și al colaboratorilor mei. În acest înțeles, vă împărtășesc binecuvântarea mea și rog pe bunul Dumnezeu să vă lumineze și în decursul noului an școlar pașii și mințile, ca lucrările voastre să fie de folos și să facă cinste Bisericii și neamului din care v-ați ridicat”²⁷.

La data de 11 octombrie 1931, printr-un anunț publicat în Revista Renașterea, Consiliul Eparhial Ortodox Român din Cluj aducea la cunoștința absolvenților Academiei Teologice posturile vacante de preoți. Acestea erau valabile pentru parohiile: Trâmpoele, Pădureni, Ciocotiș, Muntele-Rece, Dângău, Chendremal, Cupșeni, Botez, Hida, Brăzești,

²⁶ *Ibidem.*

²⁷ *Ibidem.*

Mogoș-Mămăligani, Orăști, Subpeatră, Stâna, Libotin, Berghia, Murgești și Sâncraiu de Mureș. Candidații doritori să slujească într-una din aceste parohii trebuiau să își înainteze cererile Consiliului Eparhial, care urma să întreprindă măsurile legale în acest sens²⁸.

O lună mai târziu, în data de 12 noiembrie, Academia Teologică clujeană a fost vizitată de Prof. Nichifor Crainic, de la Facultatea de Teologie din Chișinău. Distinsul oaspete a fost întâmpinat de corul teologilor și de Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, care i-a urat bun-venit. Aducând salutul corpului profesoral de la Chișinău, Prof. Nichifor Crainic a mulțumit pentru primirea călduroasă și a expus, în cadrul unei conferințe, câteva aspecte ale filosofiei spiritualiste a regretatului savant Nicolae Paulescu, fost profesor de fiziologie la Facultatea de Medicină din București, decedat în vara anului 1931. „Plecând de la constatarea unui neîndreptățit sentiment de jenă, care am înțeles că planează în cercurile noastre teologice, sentiment ce derivă din părerea că, față de progresul științelor pozitive, o seamă de adevăruri și atitudini creștine ar fi devenit anacronice, Nicolae Paulescu, unul dintre marii noștri savanți, consacrat ca atare de cercurile științifice de la Sorbona, unde a fost chemat ca profesor, bazându-se tocmai pe cercetările sale strict științifice în domeniul fiziologiei, a ajuns nu la o credință vagă într-o realitate transcendentă, ci la afirmarea lui Dumnezeu, încheind magistralul său tratat de fiziologie cu cuvintele: «Știu că există Dumnezeu!». Nicolae Paulescu nu a afirmat însă numai teoretic divinitatea, ci întreaga sa viață și-a conformat-o existenței lui Dumnezeu, fiind un adevărat creștin ortodox practicant, împărtășindu-se regulat la Biserica «Sf. Mina» a parohiei căreia îi aparținea, vreme de 30 de ani, cât a condus Catedra de Fiziologie de la Facultatea de Medicină din București. Concepția sa filosofică, finalită, bazată pe cercetările fiziologice, se încoronează cu o ideală concepție morală, care se identifică cu concepția moralei creștine evanghelice. Întreaga operă științifică a Prof. Nicolae Paulescu ne oferă un magistral arsenal de argumente și răspunsuri pentru toate semnele de întrebare ce s-ar putea ridica în fața adevărurilor religioase, prin acest fapt constituind o neprețuită comoară pentru cei ce slujesc cauza religioasă”²⁹.

²⁸ „Pentru absolvenții Academiei noastre Teologice”, în *Ibidem*, p. 8.

²⁹ „Dl Prof. Nichifor Crainic la Cluj”, în *Ibidem*, nr. 48, Cluj, 22 noiembrie 1931, pp. 2-3.

În decursul aceleiași zile, Prof. Nichifor Crainic a conferențiat și la Universitatea din Cluj, în cadrul Cercului de studii al Centrului Studențesc. În fața unei săli arhipline, oaspetele de la Chișinău a susținut conferința intitulată „Puncte cardinale în haos”, asistența fiind provocată să cugete dacă în haosul acestei lumi există puncte de orientare. „Vom analiza în cele ce urmează două concepții extremiste despre viață: idealismul și materialismul. Idealismul ca doctrină a vieții, la prima izbire cu capul de pragul de sus al realității, se volatilizează, iar materialismul cu adiacentele lui, democrația și comunismul, duce la desfrâul iresponsabilității, ce absolvă pe om de cea mai elementară atitudine morală, ceea ce are drept consecință sufocanta vreme pe care o trăim. O sinteză salvatoare a acestor extreme trebuie să triumfe, iar aceasta este concepția realistă, spiritualistă a creștinismului, ce oferă climatul cel mai prielnic unei intelectualități normale și armonice. «Atlasul» acestei concepții despre viață este însă credința. De la acest punct cardinal are datoria să plece generația tânără, spre a da lupte pieptis cu monstrul actualității, spre a reabilita o sănătoasă viață morală, a cărei lipsă este semnul unui sfârșit”³⁰. Aplaudat la scenă deschisă, Prof. Nichifor Crainic și-a lăsat puternic amprenta în rândul tinerimii universitare din Cluj, vizita sa având darul „de a stabili o comuniune spirituală și o unitate de năzuințe atât de necesare învățământului teologic”³¹.

Societatea studenților teologi „Credința Ortodoxă” și-a ales, la începutul lunii decembrie, Comitetul de conducere pentru anul 1931/1932. Acesta era format din: Ion Pop, președinte; Vasile Loga, vicepreședinte; Gheorghe D. Narița, secretar general; Iuliu Goșescu, secretar de ședință; Nicolae Onițiu, casier; Corneliu Sava și Petre Șuteu, bibliotecari; Traian Bompa, controlor; Nicolae Mărean, econom; delegați la Centrul studențesc „Petru Maior”, Pavel Șendrea, Ion Puia, Ion Ramba, Gavril Relea, Teodor Moldovan și Horia Stanca. Președintele Secției literare a fost desemnat Simeon Coman, președintele Secției de propagandă, Ion Clonța, iar președintele Secției muzicale, Pavel Șendrea³².

³⁰ *Ibidem*.

³¹ *Ibidem*.

³² Rev. Renașterea, anul IX, nr. 50, Cluj, 6 decembrie 1931, pp. 7-8.

Noul proiect al învățământului teologic din România

Anul 1932 a debutat cu publicarea, în presa vremii, a noului proiect de lege privind reforma învățământului teologic din România, întocmit de Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, care urma să intre în dezbateră Parlamentului în proxima sesiune. Proiectul Guvernului a stârnit însă numeroase reacții în rândul reprezentanților Bisericii Ortodoxe Române, cărora li se anunța, între altele, limitarea dreptului de implicare în organizarea școlilor teologice, precum și desființarea Academiilor Teologice din Ardeal și transformarea lor în Seminarii în cadrul Universităților.

În luna martie, Revista Renașterea, organul oficial al Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului, Geoagiului și Clujului, comenta noul proiect astfel: „Acesta depășește dispozițiile art. 34 din Legea de organizare a Bisericii Ortodoxe, care limitează obiectivul legii speciale, întocmită de Sf. Sinod în acord cu statul, la stabilirea programei și la normele pentru numirea profesorilor. Căci proiectul Guvernului îmbrățișează întreaga problemă a organizării școlilor teologice, care, în virtutea principiului de autonomie, trebuie să fie rezervată pe seama Bisericii. Nu i se poate contesta Bisericii dreptul firesc, garantat de legea ei de bază, precum și de Statutul de organizare, de a-și aranja o chestiune internă, atât de fundamentală, după libera ei determinare și potrivit cu marile idealuri de viață ce-o călăuzesc. Evident, nu ne gândim o clipă să înlăturăm concursul prețios al statului, mai ales când ne gândim la raporturile strânse de intimitate în care ține să se găsească cu el Biserica noastră Ortodoxă. Dar respectarea sferelor

de competență este tocmai o condiție elementară pentru menținerea rodnică a acestor raporturi dintre cele două așezăminte naționale. De aceea, nu ne îndoim că acest proiect de lege, înainte de a fi dus la Parlament, va fi trimis Sfântului Sinod, ca să se pronunțe asupra lui.

Al doilea inconvenient principiar este că nu înțelegem cum poate fi supusă chestiunea organizării învățământului clerical ortodox dezbatărilor unui Parlament eterodox. Nici un cult, nici o confesiune recunoscută în statul nostru nu este supusă unei asemenea măsuri, căci fiecare are libertatea deplină să-și hotărască singură și fără nicio intervenție externă modul cum să se înfățișeze școala pentru pregătirea preoților ei. E posibil ca numai școala teologică ortodoxă să fie organizată cu votul neavenit al catolicilor, protestanților, evreilor etc. din Parlament? Iată o situațiune penibilă, în care socotim că nu poate fi adusă tocmai Biserica neamului românesc.

Să trecem acum și la cuprinsul proiectului de lege, spre a vedea în ce măsură corespunde concepției și intereselor Bisericii. Textele, așa cum sunt formulate, vădese o tendință etatistă, prin faptul că, formal, școlile teologice stau sub autoritatea Bisericii, dar, în fond, ele sunt conduse de stat. Anume se instituie pe lângă Consiliul Central Bisericesc o direcțiune a învățământului teologic, ajutată de un Consiliu permanent, care hotărăște cu puteri depline în toate chestiunile mari ale școlilor teologice (cum ar fi numirile, transferările, definitivările, pensionările etc.). Acest Consiliu se compune din 5 membri, și anume: 2 profesori de la Facultatea de Teologie, 2 profesori de Seminar și un profesor de Academie. Dintre aceștia, 2 profesori (unul de Academie și altul de Seminar) sunt numiți de Sf. Sinod, iar 3 profesori, de către Minister. Directorul care prezidează acest Consiliu trebuie să fie profesor de Facultate, desemnat în înțelegere cu Ministerul și numit prin Decret Regal.

Prin urmare, de îndată ce statul numește majoritatea membrilor, ne întrebăm cum ar mai putea fi socotit acest Consiliu ca organ al Bisericii? De fapt, Episcopatul este cu totul înlăturat de la conducerea școlilor teologice, iar peste capul lui decid preoții din subordine, care fac parte din Consiliul permanent. Căci art. X spune categoric că hotărârile direcției se iau pe baza avizului conform al Consiliului, adică aviz obligatoriu, pe care voința

Patriarhului nu-l poate schimba. Până și pe membrii Comisiei de judecată îi desemnează în mod obligatoriu, pentru Patriarh, tot Consiliul permanent. Iar pe președintele Comisiei îl numește Ministerul Justiției, dintre magistrații Curții de Apel. Nici măcar diploma de absolvire a Seminarului sau Academiei n-o poate semna valabil Episcopul, decât dacă alături figurează și semnătura Ministrului. Pe când la Universități, invocându-se autonomia, s-a legiferat chiar zilele trecute ca diploma să fie iscălită numai de rector.

O dispoziție gravă a proiectului este aceea care se ocupă de Academii Teologice din Ardeal, decretând în art. VII că nu poate exista decât una în fiecare Mitropolie, iar în Eparhia unde funcționează o Facultate, n-are drept de existență și Academia. Ar urma deci ca Academiiile noastre din Ardeal, care au o tradiție frumoasă de peste 60 de ani, să fie condamnate la pieire, luându-le locul simple Seminarii cu 8 clase de grad secundar.

În acest context, Academia Teologică din Cluj ar fi desființată în baza art. XXI din proiect, locul ei urmând să-l ia o Facultate din cadrul Universității. Cu părere de rău, trebuie s-o spunem că Biserica noastră din Ardeal se simte lovită adânc prin aceste dispoziții și ea nu va putea consimți nicidecum la suprimarea Academiiilor sale, susținute cu mari și numeroase jertfe. Ele servesc în chipul cel mai fericit interesele de viață ale Bisericii, formând o preoțime devotată idealurilor și disciplinei serioase, în care am trăit, muncind cu rodnicie atâtea decenii de luptă. A renunța la ele și a accepta Seminarii ar însemna să mai fim puși și într-o inadmisibilă stare de inferioritate față de cultele minoritare, care toate au Academii Teologice. Aceste observații demonstrează că proiectul de lege întocmit de Minister, deși pornit, desigur, din cele mai bune intenții, nu satisface interesele Bisericii”¹. În final, reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române au făcut un apel public la sprijinul șefului Guvernului, Nicolae Iorga, de a găsi o cale de mijloc în rezolvarea problemei învățământului teologic².

La începutul lunii aprilie, un nou proiect de lege pentru învățământul teologic este întocmit de Î.P.S. Patriarh Miron Cristea, acesta fiind bine primit de clerul și profesorii ortodocși. Conținutul lui era următorul: „Secți-

¹ „Reforma învățământului teologic”, în Revista Renașterea, anul X, nr. 12, Cluj, 20 martie 1932, pp. 1-2.

² *Ibidem*.

unea I. Art. 1. Școlile pentru formarea clerului ortodox sunt Seminariile, Academii și Facultățile Teologice. Art. 2. Scopul învățământului teologic, conform art. 34 din Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, este de a cultiva știința teologică și de a forma clerul, dându-i o instrucție teologică superioară și o educație religioasă temeinică. Art. 3. Educațiunea și instrucțiunea teologică încep în Seminarii Teologice, ca școli pregătitoare de grad secundar, și se desăvârșesc în Academii și Facultăți de Teologie, care sunt institute de învățământ teologic cu caracter superior. Art. 4. Pentru pregătirea monahilor, există Seminarul de la Mănăstirea Cernica și, în caz de lipsă, se pot înființa și alte seminarii monahale. Acestea vor avea organizație specială și vor funcționa după un regulament întocmit de Chiriaria locală sau de Sf. Sinod. Art. 5. Educațiunea și instrucțiunea teologică se vor face în școlile teologice existente. Desființarea lor se poate face numai în înțelegere cu autoritatea bisericească parțială și a Sf. Sinod, prin legi speciale. Art. 6. Școli teologice noi de sub conducerea Bisericii, fie Academii, fie Seminarii, se pot înființa numai în înțelegere cu Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, întrucât Biserica dorește a le susține cu mijloace din vistieria țării. Art. 7. Sf. Sinod, cea mai înaltă autoritate pentru chestiunile spirituale, va stabili, cu ajutorul organelor sale competente, programa de studii teologice, iar programa studiilor profane din Seminarii se va stabili în înțelegere cu Ministerul Instrucțiunii și Cultelor. Sf. Sinod stabilește și regulamentele de funcționare a școlilor teologice de sub conducerea Bisericii; Art. 8. Școlile teologice, potrivit gradului lor, conferă titluri care vor fi recunoscute de stat. Art. 9. Toate școlile teologice vor avea internate. Organizarea și funcționarea internatelor vor fi normate de Sf. Sinod, prin regulamente speciale. Art. 10. Cheltuielile personalului și materialele pentru întreținerea școlilor teologice și ale internatelor vor fi puse la dispoziția Bisericii de către Ministerul Cultelor și Instrucțiunii, potrivit cu art. 21 din Legea de organizare bisericească.

Secțiunea II. Școlile pentru învățământul teologic. Cap. I. Art. 11. Facultățile de Teologie vor funcționa în cadrul Universităților, ca instituții autonome. Sf. Sinod își va exercita dreptul cu privire la numirea profesurilor, conform cu art. 2, lit. j) din Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, prin 2 membrii delegați ai săi, care vor lua parte ca

membrii în Comisia universitară și vor examina candidații de profesori la Facultățile Teologice din punctul de vedere al doctrinei Bisericii Ortodoxe; iar prin câte un delegat, care poate fi și în afară de membrii Sf. Sinod, va controla învățământul din Facultățile Teologice tot din punctul de vedere al doctrinei. Profesorii titulari ai Facultăților de Teologie trebuie să fie clerici hirotoniți. La Facultatea Teologică din Bucovina, câtă vreme va fi susținută din fondul bisericesc, Chiriarhul are dreptul de control și asupra gestiunii financiare. Art. 12. Pentru înființarea și desființarea catedrelor la Facultățile de Teologie se va cere consimțământul Sf. Sinod.

Cap. II. *Academiile de Teologie*. Art. 13. *Academiile sunt școlile teologice superioare, care funcționează în cadrul organizației bisericești conform regulamentelor stabilite de Sf. Sinod. Ele au patru ani de studii. Studenții lor se recrutează dintre absolvenții Seminariilor Teologice și absolvenții cu bacalaureat ai liceelor. Studiile sunt aceleași ca și la Facultățile Teologice, în extensiunea stabilită de program.* Art. 14. *Academiile de Teologie conferă titlul de licențiat în teologie.* Art. 15. *Academiile de Teologie se vor înființa numai prin lege. Nu pot funcționa în aceeași localitate și Academie susținută din vistieria țării, și Facultate de Teologie.*

Cap. III. *Seminariile Teologice*. Art. 16. *Seminariile sunt școli teologice de grad secundar, ce funcționează în cadrul organizației bisericești. Scopul lor este de a da absolvenților învățământului primar pregătirea necesară pentru a putea urma învățământul teologic superior sau, făcând bacalaureatul, a trece la alte facultăți.* Art. 17. *Învățământul în Seminarii se predă în limba română.* Art. 18. *Învățământul seminarial va fi împărțit în două cicluri: ciclul inferior gimnazial, cu patru ani, și ciclul superior, tot cu patru ani, întocmai ca la liceele de stat. Vor putea însă funcționa și Seminarii numai cu curs superior, cu elevi ai gimnaziilor sau ai Seminariilor Teologice inferioare.* Art. 19. *Elevii Seminariilor vor da examenele de clasă, iar absolvenții de clasa ultimă vor da un examen general, de absolvire a Seminarului. Candidații reușiți la acest examen vor primi o diplomă de absolvire a Seminarului, care se va elibera de direcțiunea școlii și va purta semnătura chiriarhului local și a comisarului său de la examen. Absolvenții Seminarului vor fi admiși la examenul de bacalaureat cerut de legea învățământului secundar. În scopul acesta, programul studiilor profane din Seminarii trebuie*

să fie același ca în liceele de stat. Art. 20 . Organizarea în amănunte a Seminariilor și a internatelor lor se va face prin regulamente speciale, aprobate de Sf. Sinod.

Cap. IV. Corpul didactic. Art. 21. Membrii corpului didactic de la aceste școli vor fi asimilați în leafă cu profesorii de la școlile de stat, în grad similar. (Anume, cei de la Seminarii, cu profesorii de la școlile secundare; cei de la Academii, cu profesorii agregați de la Universități). Art. 22. Toate drepturile, câștigate până în prezent de membrii corpului didactic de la școlile teologice în baza legilor și dispozițiilor ministeriale, rămân în ființă. Art. 23. Profesorii Academiiilor Teologice sunt ordinari și extraordinari (auxiliari). Profesorii auxiliari sunt cei de cântări bisericești și tipic, muzică vocală și igienă pastorală. Art. 24 . Profesorii ordinari ai Academiiilor sunt asimilați în leafă cu agregații Facultăților de Teologie, cei auxiliari cu profesorii secundari. Art. 25. Candiđații la catedrele de studii teologice și filosofice ai Academiiilor trebuie să aibă titlul de doctor sau licențiat de la o Facultate sau Academie ortodoxă. Cei ce ar fi absolvit alte Facultăți Teologice se admit la examene de nostrificare a diplomei cu deosebită atenție la doctrina ortodoxă. Candiđații la catedrele de muzică bisericească și la cea de muzică vocală trebuie să fie absolvenți cu diplomă ai Academiei de Muzică Bisericească sau să aibă altă pregătire similară în aceste specialități și să fi dat probe practice de iscusința lor. Art. 26. Corpul profesoral al Seminariilor se compune din profesori și maestri, care pot fi titulari definitivi, titulari provizorii și suplinitori. El este asimilat, în ce privește drepturile și datoriile, cu corpul didactic de la școlile secundare de stat. Art. 27. La materiile religioase, profesorii vor fi recrutați dintre licențiați și doctorii în teologie, care sunt sau vor putea fi trecuți pe tabloul candidaților de profesori pentru materii religioase la Seminarii, întocmit de Consiliul Central Bisericesc și aprobat de Sinodul Permanent, pe baza unui examen de capacitate profesorală, făcut înaintea Comisiunii Centrale, numite de Sinodul Permanent, constatatoare din trei membri. Comisia se întrunește de câte ori va fi nevoie. Ei trebuie să fie clerici hirotoniți. Profesorii și maestrii de materii profane se vor angaja dintre profesorii care sunt sau vor putea fi trecuți pe tabloul de capacitate al Ministerului de Instrucție. Vor fi preferați clericii hirotoniți și apoi candidații care, pe lângă licența respec-

tivă, au și pregătire teologică. Toți trebuie să fie cetățeni români și creștini ortodocși. Art. 28. Profesorii și maștrii care trec din învățământul secundar de stat în cel seminarial se bucură de toate drepturile câștigate acolo. Art. 29. Profesorii și maștrii suplinitori nu se pot angaja decât pe un singur an școlar. Reangajați vor fi numai când nu se găsesc profesorii cu examen de capacitate și serviciile lor au fost mulțumitoare. Nu se pot angaja profesorii suplinitori fără licență. Art. 30. Numirea rectorilor de la Academii, a directorilor de la Seminarii și a corpului didactic de la aceste școli teologice se face conform art. 144, lit. c) din Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române, votat prin Parlament în anul 1925. Art. 31. Instituirea, disciplinarea profesorilor și toată organizarea internă a școlilor teologice se va face pe baza dispozițiilor convenite, cuprinse în regulamente special votate de Sf. Sinod. Art. 32. Fiecare școală teologică stă sub conducerea și administrarea nemijlocită a Chiriarhului și a Consiliului Eparhial pe teritoriul căruia se află, având a observa strict dispozițiile legii și a regulamentelor în vigoare. Cei ce s-ar simți nedreptățiți de Chiriarhie sau organele sale au dreptul a apela în termen de 30 de zile la Consiliul Central al Patriarhiei, care va examina cazul și-l va refera în Sinodul Permanent, spre a hotărî și dispune cele legale. Art. 33. În conformitate cu dispozițiile art. 6, lit. c) din Statutul de organizare al Bisericii, Sf. Sinod poate convoca, din caz în caz, pentru luare de dispoziții și îndreptări principiare privitoare la învățământul teologic și la viața din școlile teologice, un consiliu din 3 delegați ai Facultăților de Teologie, 3 ai Academiiilor și 3 ai Seminariilor, sub prezidiul unui delegat al său. Dezideratele lor se vor examina și aproba de Sf. Sinod. Acești delegați pot fi și inspectorii școlilor teologice. La acest consiliu pot participa și doi delegați ai Ministerului de Culte.

Cap. V. Inspecția. Art. 34. Controlul și inspecția nemijlocită asupra școlilor teologice o are chiriarhul respectiv și Consiliul său Eparhial, conform art. 144, lit a) din Statutul de organizare al Bisericii Ortodoxe Române. Dar pentru menținerea unității necesare în viața acestor școli, Sinodul Permanent va institui, când va avea mijloace, dintre profesorii cu cel puțin cinci ani de serviciu de la Facultățile Teologice și de la Academii, pentru Academii, dintre directorii și profesorii Seminariilor, pentru Seminarii, inspectori speciali, atât pentru materiile religioase, cât și pentru cele

literare, științifice și limbile clasice. Referentul învățământului teologic de la Consiliul Central Bisericesc trebuie să fi fost profesor la Facultate sau Academie Teologică. El încă poate face inspecțiuni atât la Academii, cât și la Seminarii. Art. 35. Inspectorii inspectează toate școlile teologice din punct de vedere educativ, pedagogic, administrativ, disciplinar, raportând despre cele constatate Chiriarhului local și Sinodului Permanent, făcând și propuneri de îndreptare a eventualelor scăderi și de promovare a intereselor școlii. Art. 36. Sf. Sinod poate delega, în cazuri speciale, și un membru al său pentru inspectarea școlilor teologice.

Cap. VI. Dispozițiuni tranzitorii. Art. 37. Toate drepturile, câștigate până în prezent de membrii corpului didactic de la școlile teologice, în baza legilor și dispozițiilor ministeriale, rămân în vigoare. Art. 38. Toate dispozițiile anterioare, care contravin legii de față, se abrogă. Art. 39. Prezenta lege intră în vigoare în anul școlar următor anului promulgării ei”³.

La sfârșitul lunii martie, are loc deschiderea solemnă a conferințelor religioase de la Academia Teologică din Cluj. În fața unei selecte asistențe, Pr. Dr. Ioan Vască a adus calde felicitări Societății studenților în teologie pentru această inițiativă și a dat cuvântul Prof. Dr. Orest Bucevski, care a susținut o magistrală expunere despre „Formele crizei religioase în viața sufletească”: „... Cuvântul criză, care în ultimul deceniu are o circulație foarte intensificată, e împrumutat din medicină, unde înseamnă punct culminant și totodată hotărâtor. În viața sufletească, criza religioasă este oscilația între problemele religioase pe care persoana nu le respinge direct și între înclinarea de a cerceta criticile ce se aduc acestor probleme.

Între criză și dubiu se intervede o deosebire, ce aproape nu are importanță, căci în chestiuni de stări sufletești, această deosebire nu e tuturora conștientă. De altfel, granițele între dubiu și credință sunt fluide. Tonalitatea crizei este determinată de felul dubiului de care se apropie individul cuprins de criza religioasă.

1. Dubiul patologic, individul are sistemul nervos deranjat, el pretutindeni vede obscurități, chiar și acolo unde ele nu exista. Această criză nu poate fi înlăturată nici cu un contraargument.

³ „Proiect de lege pentru învățământul teologic”, în *Ibidem*, nr. 14, Cluj, 3 aprilie 1932, pp. 3-4; vezi și *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 10 aprilie 1932, pp. 5-7.

2. Dubiul adolescenței: motivul prim al acestui dubiu e în neîncrederea temeliei pe care e clădită credința copilăriei sale; al doilea motiv constă în procesele fiziologice ale anilor de dezvoltare și influența lor asupra sistemului nervos.

3. Dubiul intelectual e cea mai rară formă ce se poate ivi. Acest dubiu îl întâlnim la acei indivizi cărora li se pare că anumite adevăruri de credință nu sunt conforme gândirii disciplinate.

4. Dubiul religios începe atunci când cineva nu se poate împăca cu anumite forme ale pietății și cu formele fixe ale serviciilor divine.

5. Dubiul etic se naște atunci când poruncile impuse de Biserică li se par unora prea grele. Se ivește în ei îndoiala dacă Biserica poate pretinde așa ceva sau dacă poruncile sunt bune din punct de vedere moral.

6. Dubiul sentimental: nici în acest dubiu argumentele nu dau niciun rezultat. Acest dubiu e provocat de produsele fanteziei, de anumite dispoziții sufletești, cari, spontan sau pe îndelete, câștigă supremație asupra gândirii.

7. Dubiul nihilist se întâlnește la o anumită categorie de oameni, cari la orice chestiune răspund cu nu.

8. Criza latentă. Cei cari sunt cuprinși de această criză trăiesc după poruncile Bisericii, fac impresia de buni creștini, însă în sufletul lor plutește un dubiu fără să fie bine precizat. Ei se mulțumesc cu formula «cine știe de-i adevărat tot ce învață Biserica, nu pierdem nimic dacă acceptăm, chiar dacă nu-i totul adevărat». Dubiul nu-i îndreptățit, căci contestă Bisericii originea și menirea ei divină, ori Biserica există cu menirea ei divină. Omul de știință are datoria ca acolo unde nu-i lămurit să se apropie de religie, căci religia completează știința, iar cercetările o verifică⁴.

Sâmbătă, 2 aprilie, Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, vorbind despre „Iisus în lumea modernă”, a expus aspectul teologic al problemei, așa cum ni se înfățișează în evoluția istorică, începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea și până în zilele noastre. „Deși în atitudinea lumii moderne față de Iisus avem două capitole foarte interesante și contemporane nouă, unul din Franța, sub denumirea de «modernism», reprezentat prin linia Loisy, Alfarc, Turmel, susținut prin publicarea caietelor lui Couchoud, iar

⁴ „Deschiderea solemnă a conferințelor religioase de la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 14, Cluj, 3 aprilie 1932, pp. 5-6.

altul, cel din Rusia sovietică, totuși, prioritatea se cuvine a fi dată așa-numitului protestantism liberal, deosebit de cel originar al sec. al XVI-lea, care își zice protestantism ortodox.

În duhul negării lui față de tot ce purta aroma milenarei tradiții creștinești, protestantismul ortodox ajunge la dogmatizarea plăsmuirii că Sf. Scriptură a fost dictată de către Dumnezeu, literă de literă, și că este unica autoritate în materie religioasă. Liberalul, îmbătat de tămâia cultului raționalist din sec. al XIX-lea, caută să elimine din personalitatea divină-umană a lui Iisus tot ce depășește mărginirea omenescului, formulând o nouă dogmă, potrivit căreia Iisus nu este altceva decât un produs foarte reușit al lumii de jos, că nu este nimic mai mult decât un om.

Dualismului, păcat originar, har, nemurire, adică creștinismului revelat, o aberație care, profitând de naivitatea omenească, s-a înscăunat în locul de cinste, odată cu secolul al XIX-lea, i-a sosit însă scadența și va trebui să cedeze locul rațiunii omenești. Bardul acestei melodii negative a fost Reimarus. După el, Iisus nu este un trimis al lui Dumnezeu, ci a fost animat de nădejdele emancipării conaționalilor săi. Suferințele l-au surprins, nu au fost calculate în planul său de acțiune. Iisus cel spiritual este o creație a apostolilor, al căror zel îl explică prin psihologia trântorilor. Primele comunități creștine au fost nuclee comuniste întemeiate de Apostoli, susținea Reimarus, iar o poliție vigilentă, ca și cele moderne, le-ar fi zădărnicit opera.

Atare basme morbide, în tonul vremii lui Reimarus, nu au rămas fără numeroase victime. Una dintre acestea o reprezintă Venturini, care susținea existența unui ordin secret din care a făcut parte Iisus și cu ajutorul căruia a înscenat diferite minuni. Așa, de exemplu, înmulțirea pâinilor o explică în sensul că Iisus, cu ajutorul ordinului secret, a dus dinainte o mulțime de pâini într-o peșteră și apoi, atrăgând mulțimea, pe ascuns scotea mereu pâini din peșteră, împărțindu-le tuturor.

Cu Strauss și Bruno Bauer, protestantismul liberal intră în a doua fază, în a Cristologiei speculative. După Strauss, comunitățile creștine au creat pe Hristos, nu invers, așa că problema Iisus nu trebuie tratată istoric. Ea este o problemă literară, ale cărei origini trebuie căutate în Alexandria și Roma, pe timpul cezarilor, care coincide cu marile depresiuni sociale ce s-au sublimat în parte în crezurile unor comunități care, sub pesimismul vremii,

și-au făurit idealuri transcendente, îmbrăcându-le în nimbul unor nădejdi de mai bine. Aceste născociri literare din Germania îl vrăjesc și pe francezul Renan.

A treia fază a protestantismului liberal o inaugurează cercetările istorice ale lui Harnach. Acesta opune metodei raționaliste a înaintașilor valoarea personalității reale a lui Iisus, dar nu se poate descătușa complet de legăturile dogmei raționaliste, decât până la considerarea lui Iisus drept cel mai mare profet între profeți. Un om cu ideal moral și religios, ce se suprapune tuturor întemeietorilor de religii. Atât. Supranaturalul, ca de exemplu preexistenta lui Iisus din veac, învierea etc., îl elimină⁵.

Sâmbătă, 15 aprilie, în cadrul Cercului de studii a studenților teologi, profesorul de religie S. Vlad, de la Școala Normală de băieți din Cluj, a susținut conferința „Despre Rugăciune”: „... Religia, care a avut și are atâtea dușmani, dintre care cel mai înverșunat a fost materialismul secolului trecut și care cerea răsturnarea întregii religii, astăzi se confruntă cu altul: nepozitivismul. Auguste Sabatier susține că rugăciunea este esența religiei. Neopozitivistii, convinși de acest fapt, caută pe orice cale distrugerea ei. Pierzând pe Dumnezeu, lumea și-a pierdut și ideea de rugăciune, la care este trezită prin marile nenorociri și zguduirii sufletești, ce fac ca din instinctul adânc al sufletului omenesc să curgă izvoare de rugăciuni calde și purificatoare. Această primordială rugăciune instinctivă o găsim în religiile tuturor popoarelor, putând considera astfel rugăciunea ca un fapt firesc, adânc înfipt în sufletul omenesc.

S-a progresat în toate direcțiile, pe când rugăciunea a rămas la acest stadiu instructiv, ca și înainte de Hristos. Nu ne-am putut urca la o treaptă mai înaltă a iubirii de Dumnezeu, decât aceea a micilor copii care își iubesc părinții prin prisma darurilor primite. Rugăciunile noastre, departe de a fi convorbiri intime cu Dumnezeu, nu sunt decât cereri ca Acesta să ne îndeplinească anumite capricii. Adesea, nu ne rugăm, fiindcă ne credem prea mici și puțin însemnați față de măreția universului și prea mulți în comparație cu mulțimea sufletelor acestei lumi, pentru ca Dumnezeu să poarte grijă și de noi, uitând astfel cu totul de bunătatea și atotștiința Lui. În

⁵ „Pagina studenților în teologie. De la Cercul de studii religioase”, în *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 10 aprilie 1932, pp. 7-8.

acest context, lumea pierde adevărata concepție despre rugăciune, de care este străbătut întreg Noul Testament.

Mulți, chiar prin faptul că le este cunoscută bunătatea lui Dumnezeu, nu se roagă, spunând că nu voiesc să-i împiedice planul, lăsându-se în paza Domnului. Dar cine a cunoscut mai bine toate acestea decât Iisus Hristos, care ne dă mărețul îndemn spre rugăciune prin imperativele: «bateți, cereți și căutați!»? Unii văd în univers un mecanism întreg care se conduce după legi proprii, bine determinate, unde n-ar mai avea locul dumnezeirea. Da! Obscuritatea primelor dibuiri științifice așa ne-ar spune. Adâncirea cercetărilor științifice fac însă ca ochii noștri sufletești chiar în aceste legi mărețe ale universului să vadă mâna lui Dumnezeu, făcătorul cerului și al pământului. Având această concepție despre lume, vom face ca rugăciunea noastră să fie ascultată, ridicând-o din stadiul de instinct omenesc la adevărata-i însemnătate”⁶.

Evaluările sfârșitului de an la Academia Teologică din Cluj s-au soldat cu rezultate mulțumitoare. La examenul II general, au obținut calificativul „magna cum laude” studenții: Tr. Bompa, Clonța, G. Covrig, A. Filip, N. Onițiu, I. Pop, N. Puia, G. Sava, P. Șendrea și L. Todoran; „cum laude” le-a revenit tinerilor: G. Albu, I. Apahidean, C. Bărdășan, D. Biji, G. Câmpean, I. Chiorean, C. Ciora, R. Cotețiu, T. Drăgoiu, I. Hânsa, L. Groza, V. Mateiu, C. Moldovan, V. Puica, A. Primea, D. Rusu, A. Șendrea, P. Tarniță și V. Todea; calificativul „aprobat” l-au primit studenții: I. Bunea, T. Bucur, E. Grobei, V. Vârvaș și T. Vintilă. La examenul I general s-au prezentat, în sesiunea din iunie, doar câțiva studenți, restul urmând să îl susțină în sesiunea din toamnă. „Magna cum laude” au obținut studenții T. Moldovan și C. Sava, „cum laude”, C. Moldovan și D. Hămbășanu, iar E. Bența și V. Cinezan au primit calificativul „aprobat”⁷.

Deschiderea anului școlar 1932/1933 la Academia Teologică Ortodoxă din Cluj a avut loc duminică, 9 octombrie, printr-o serbare care a cuprins oficierea Sf. Liturghii la biserica ortodoxă și ceremonia festivă, desfășurată în Aula Academiei, unde Dr. Sebastian Stanca, mandatar al P.S. Episcop Nicolae Ivan, a rostit o cuvântare adecvată momentului: „Azi, când

⁶ „Pagina studenților în teologie”, în *Ibidem*, nr. 17-18, Cluj, 24 aprilie 1932, p. 11.

⁷ „Examene la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 27, Cluj, 3 iulie 1932, p. 5.

complexitatea vieții sociale a ajuns culmi nebănuite altădată, este necesar ca luminătorul satului să-și împrăpieze un echipament solid, prin care să fie capabil a para atacurile survenite atât pe teren teoretic, cât și practic. Deci timpul petrecut în instituție să fie un timp de îmbogățire a zestrei native și de purificare a vieții interioare, pentru ca Biserica să aibă slujitori integri, care să dea un aspect moral satelor noastre”⁸. În numele corpului profesoral, a luat apoi cuvântul Prof. Dr. Andrei Buzdug, care a accentuat asupra dificultăților cu care are de luptat preotul și asupra spiritului de jertfă de care trebuie să dea dovadă⁹.

Un grup de studenți teologi, membrii ai societății „Credința Ortodoxă”, în frunte cu părintele diacon Dr. Orest Bucevschi, profesor de teologie, au descins în după-amiaza zilei de 1 ianuarie 1933 în comuna Oprișani (Turda), unde a oficiat în biserica parohială o vecernie solemnă. Au servit pr. Avram Nechita, paroh și diacon Dr. Orest Bucevschi. Răspunsurile au fost date de corul Societății. În continuare, studenții au desfășurat un frumos program pentru popor, în localul școlii primare din localitate. A conferențiat teologul Vasile Loga, președintele societății. Acesta a vorbit despre familie, arătând originea divină a acestei instituții, scopul ei, rolul important pe care îl are în lume, precum și felul în care aceasta trebuie să fie întemeiată pentru a corespunde scopului pentru care a fost instituită.

Seara, corul Societății a dat un concert religios, urmat de dans, în pavilionul Fabricii de sticlă. Concertul a fost precedat de o conferință foarte instructivă și documentată, potrivită ascultătorilor, ținută de Prof. Dr. Orest Bucevschi, care a vorbit despre „Creștinism și problemele sociale”. După enumerarea, definirea și analiza problemelor sociale ale vremii, sub aspect economic, politic și cultural, conferențiarul a schițat contribuția creștinismului în rezolvarea acestor probleme și îndeosebi a problemei muncitorilor, punând în paralel scopul urmărit de diferitele forme ale socialismului și cel urmărit de creștinism. A fost evidențiată „superioritatea doctrinei evanghelice, spre binele muncitorimii și omenirii, cu pasaje luate din expunerile multor conducători ai socialismului, cari mărturisesc sincer că

⁸ „Deschiderea anului școlar la Academia Teologică Ortodoxă Cluj”, în *Ibidem*, nr. 43, Cluj, 23 octombrie 1932, p. 6.

⁹ *Ibidem*.

viața omenească trebuie să fie impregnată, în desfășurarea ei, de duhul evanghelic”¹⁰. În încheiere, s-a arătat netemeinicia atacurilor îndreptate împotriva Bisericii creștine și îndeosebi a celei românești, care s-a identificat totdeauna cu toate aspirațiile neamului nostru¹¹.

¹⁰ „Studenții teologi în misiune”, în *Ibidem*, anul XI, nr. 2, Cluj, 15 ianuarie 1933, p. 6

¹¹ *Ibidem*.

Frăția Ortodoxă Română

Z iua de 5 martie 1933 va rămâne însemnată în viața neamului nostru ca una din cele mai strălucite afirmări religioase a sufletului său. Trecuseră ani de zile de când nu s-a mai produs un eveniment istoric atât de mare și impresionant. A fost o retrăire a vremilor eroice de altădată, când cărturarii și poporul, în frunte cu Arhiereii lor, își înfrățeau inimile în flacăra sfintelor idealuri de luptă și de mântuire. Prin revenirea la această tradiție minunată, Ardealul își afirma cu hotărâre credința nezdruncinată că sănătatea și fericirea statului românesc nu este posibilă decât pe temeliiile religioase ale Bisericii noastre naționale. Spiritualitatea ortodoxă trebuie să domine toate frământările vieții publice și particulare. Iată crezul salvator, mărturisit țării întregi, în atmosfera de solemnitate biblică a neuitatului Sobor național de la Cluj, pe care o redăm în rândurile ce urmează.

„Sunt ani de zile de când în Biserica noastră se discută cu pasiune problema concentrării miren timer într-o mare organizație religioasă, menită să fie izvorul înoirii sufletești a intelectualității românești și, prin ea, a consolidării Ortodoxiei, ca temelie de renaștere morală a statului național întregit. Dificultățile enorme, prin care trece țara, au accentuat tot mai puternic gândul salvator al revenirii la Hristos, a cărui lumină dumnezeiască a îndrumat întotdeauna neamul nostru în ceasurile grele ale vieții sale istorice. Se aștepta deci, cu înfrigurare, fapta care să miște sufletele și să le pornească, într-o închegare solidă, spre larga mișcare de renaștere religioasă a neamului românesc. Ea a venit, generoasă și hotărâtă, din capitala Ardealului”¹.

¹ „Frăția Ortodoxă Română. Grandioasa adunare de la Cluj”, în Rev. Renașterea, anul XI, nr. 10-11, Cluj, 19 martie 1933, pp. 4-5.

În seara zilei Sf. Ierarh Nicolae din anul 1932, cincisprezece cărturari ai Bisericii Ortodoxe erau invitați la reședința episcopală din Cluj, unde Preasfințitul Episcop Nicolae Ivan le împărtăși, în cuvinte impresionante, planul măreț al organizării unei vaste asociații a intelectualității ortodoxe. Ideea a fost aprobată cu însuflețire, stabilindu-se în deplin acord liniile acțiunii pregătitoare, care avea să ducă la constituirea asociației.

Cel dintâi act a fost organizarea, în ziua de 14 decembrie 1932, a unei ședințe confidențiale la reședința episcopală, prezidată de P.S. Episcop Nicolae Ivan, la care fuseseră invitați intelectuali de seamă: Sextil Pușcariu, Ioan Lupaș, Gheorghe Bogdan-Duică, Alexandru Lapedatu, prot. Sebastian Stanca, prot. Vasile Sava, I. Mateiu, Victor Stanciu, Silviu Dragomir, Dr. Emil Țeposu, Nicolae Bogdan, Dr. I. Goia, V. Moldovan, Dr. Marius Sturza, Ionel Comșa, Al. Dragomir, Seb. Bornemisa, Oct. Sglimbea, Dr. Constantin Stanca, Dr. Dominic Stanca, Gheorghe Stănescu, Ion Oțoiu, Ion Zeicu, Eugen Beșa, Zaharie Bârsan, Petru Meteș, Vasile Petrașcu, Dr. V. Stănilă, Marțian Negrea, Laurian Gherman, Ionel Crișan, Dr. N. Cărpinișan, I. Orăștian, Adrian Iacob, Petru Vlad, Dr. I. Spârchez, Dr. A. Gociman, ziarist.

După o dezbatere îndelungată, ideea a fost adoptată și s-a dat citire, de către prot. D. Antal, Proiectului de Chemare. Adunarea a hotărât să se instituie un Comitet de inițiativă, care să se ocupe de acțiunile pregătitoare. Acesta era compus din: Sextil Pușcariu, președinte; Ion Lupaș, Gh. Bogdan-Duică, Gh. Sion, I. Popescu-Voitești, Silviu Dragomir, I. Cătuneanu, Victor Stanciu, V. Papilian, Nicolae Bogdan, Petru Meteș, Sabin Cioran, Gh. Stănescu și I. Mateiu. În aceeași ședință, a fost prezentat și Proiectul de Statut, care a fost adoptat cu unanimitate. S-a desemnat o comisie restrânsă, formată din Ioan Lupaș, Petru Meteș, Sabin Cioran și I. Mateiu, care să-l examineze, urmând apoi să îl trimită tuturor Eparhiilor pentru eventuale observații. „Chemarea” a fost trimisă celor 5 Episcopii, cu invitația de a lua act de ea și de a o aduce la cunoștința intelectualilor pentru aderare. Ierarhii au salutat cu deosebită bucurie acțiunea de la Cluj, făcând propagandă extinsă prin organele bisericești și strângând sute de adeziuni.

Comitetul de inițiativă a fixat adunarea constitutivă în data de 5 martie 1933, cu ocazia Duminicii Ortodoxiei. În vederea primirii participanților și a găzduirii lor, s-a instituit un Comitet de primire, compus din: D. D. Roșca,

președinte, Gh. Stănescu, I. Moga, Dr. Nic. Cărpinișan, Ing. Radu Comșa, Radu Paul, V. Goia, N. Iacob, Dr. Spârchez, Gh. Vlad, R. Ivan, I. Stroia, Tr. Putici, Pavel Dabu și N. Roman, membrii. Comitetul și-a stabilit un birou de informații în gara din Cluj, unde erau date toate lămuririle necesare și se împărțeau participanților insigne, bilete, legitimații de călătorie și tipărituri informative.

Sosirea oaspeților din orașele Transilvaniei a început încă de vineri seara. Sâmbătă la amiază, cu acceleratul de Oradea au sosit P.S. Episcop Roman Ciorogariu, P.S. Arhiereu Andrei Mager și Î.P.C. Arhimandrit Lăzărescu. Cu acceleratul de seara au venit Î.P.S. Patriarh Miron Cristea, însoțit de P.S. Arhiereu Tit Simedrea și doi diaconi; delegați de la Sibiu, Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan, însoțit de P.S. Arhiereu Vasile Stan, consilierii eparhiali Dr. Gh. Proca, Virgil Nistor și diaconul I. Dinu. Tot atunci au ajuns reprezentanți din Bistrița, Brașov, Sighișoara, Mediaș, Oradea, Deva, Sf. Gheorghe, Satu Mare, Carei, Arad, Timișoara, Caransebeș etc. Duminică, gara Clujului a fost umplută de poporeni din părțile Dejului, din Gherla, Turda, Huedin și satele din jur.

Sâmbătă seara, în ambele biserici a fost oficiată Slujba Privegherii și Litia. În biserica veche a oficiat Î.P.C. Arhimandrit Policarp Morușca, ajutat de prot. Sebastian Stanca, Laurean Curea, N. Vasiu și diac. V. Bogdan, la serviciul religios asistând și Episcopii Dr. Ioan Stroia și Dr. Grigore Comșa. În biserica nouă a slujit și predicat Î.P.C. Arhimandrit Dr. Vasile Lazarescu, ajutat de prot. Andrei Ludu, pr. Ioan Cociuban și arhid. Dr. Ioan Vască, în prezența Episcopului Roman Ciorogariu și Arhiereului Andrei Mager. Răspunsurile au fost date de corul mixt al Academiei Teologice, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petrașcu.

Duminică dimineața, în biserica veche, Sf. Liturghie a fost oficiată de P.S. Arhiereu Dr. Vasile Stan, asistat de arhimandritul Policarp Morușca, prot. Sebastian Stanca, Laurean Curea, D. Săcărea, N. Vasiu, diaconii I. Dinu și V. Bogdan, fiind de față Î.P.S. Mitropolit Nicolae și Episcopii Ioan al Armatei și Grigore al Aradului. Răspunsurile au fost date de corul bisericii, condus de prof. Ursu. În biserica nouă, a slujit și predicat P.S. Arhiereu Andrei Mager, asistat de arhimandritul V. Lazarescu, prot. Andrei Ludu, Alexandru Baba, pr. Borza-Carei și I. Cociuban, arhidiaconul Dr. Ioan

Vască și doi diaconi ai Patriarhiei. Răspunsurile le-a dat corul mixt al Catedralei, condus de Prof. Augustin Bena. La slujbă au participat Î.P.S. Patriarh Miron Cristea și Episcopii Roman și Nicolae.

După terminarea serviciului religios, clerul și credincioșii s-au adunat în sala Teatrului Național din Cluj, devenită arhiplină. Cei aproape două mii de spectatori s-au putut bucura de prezența unor înalte fețe bisericești: Patriarhul Miron Cristea, având la dreapta pe Mitropolitul Nicolae Bălan și Episcopul Nicolae Ivan, iar la stânga pe Episcopii Roman Ciorogariu și Grigore Comșa. În spatele lor, Episcopul Ioan Stroia al Armatei, Arhiereii Andrei Mager, Vasile Stan, Tit Simedrea, Arhimandriții Iuliu Scriban, Vasile Lăzărescu și Policarp Morușca, apoi prot. Ciuhandu, Sebastian Stanca, Ghorghe Proca, V. Nistor și membrii Comitetului de inițiativă. În spatele lor, un grup de studenți cu steagul școlii. În dreapta mesei prezidențiale erau așezați membrii Biroului adunării: Prof. Ioan Lupaș, președinte; Gheorghe Bogdan-Duică, vicepreședinte; I. Mateiu, secretar general; Gheorghe Stănescu și V. Vlaicu, secretari de ședință. La stânga scenei, se afla masa ziariștilor, cu reprezentanții principalelor gazete din capitală.

Întregul „tablou”, puternic luminat, era încadrat de un bogat decor teatral cu icoane bizantine, imprimându-i o atmosferă de solemnitate religioasă. Pentru început, corul mixt al Academiei Teologice, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petrașcu, a cântat din balconul Teatrului Național imnul religios „Tot pământul să se închine Ție”. Adunarea a fost deschisă oficial de P.S. Episcop Nicolae Ivan, care a rostit următoarea cuvântare: „Înalt Prea Sfințite, Prea Sfințiți Frați Episcopi și Arhierei, onorată Adunare generală! Mare și nespusă este bucuria mea, de a putea saluta, astăzi, aceasta strălucită adunare generală a românilor ortodocși din Mitropolia de dincoace de Carpați. Bucuria aceasta este cu atât mai mare, când îmi reamintesc că praznicul zilei de azi se desfășoară pe pământul istoric al Eparhiei Vadului, sfințit prin jertfele pentru creștinătate și neam, aduse de nemuritorii Voievozi Ștefan cel Mare și Mihai Viteazul. Devotați cu tot sufletul nostru tradițiilor sfinte, moștenite de la ei, ne-am întrunit astăzi, aici, în număr impresionant, pentru a afirma din nou, în forme trainice, hotărârea noastră, de a fi acum și întotdeauna luptători entuziaști ai Ortodoxiei românești.

Și dacă în hotărârea aceasta trăiește instinctul istoric al continuității noastre religioase, care nu ne îngăduie să renegăm cel mai scump patrimoniu sufletesc al generațiilor apuse, apoi nu e mai puțin adevărat că ceea ce ne împinge la o luptă nouă sub semnul Crucii sunt primejdiile reale, ce-și flutură aripile negre peste pământul statului național întregit. Din cele dintâi clipe ale înfăptuirii unității naționale, dușmanii interni și externi s-au așezat la pândă, spre a zdruncina prin acțiuni ascunse sau fățișe patria scumpă, pe care neamul nostru izbuti să o realizeze după veacuri de suferințe și sângerați fără nume.

Evenimentele triste, dar mult grăitoare, din zilele din urmă, ne-au dovedit tuturor că în jurul nostru roiesc vrăjmașii neîmblânzite, conspirații întunecate și la răspântii fulgeră dezordinea comunistă. Țara este serios amenințată. O vom lăsa să se dărâme? Nu, niciodată, nu! Bărbații noștri de stat, care au răspunderea conducerii, am văzut cu satisfacție că sunt la postul lor de veghe. Dar ei vor și înțelege să se bizuie pe întreaga conștiință națională a țării, pe sprijinul cald și patriotic al tuturor românilor.

Biserica noastră este cea dintâi care, pe deplin contopită cu viața și idealurile statului, solicită cinstea de a contribui, prin forțele ei numerice și morale, la împlinirea marilor porunci dictate de gravitatea ceasului de față. Biserica, la rândul ei, are convingerea că enormele dificultăți pot fi stăpânite și biruite de acea energie minunată a sufletului omenesc, care este credința religioasă. Trecutul cu învățămintele lui, prezentul cu durerile lui ne deschid ochii să înțelegem că cele mai perfecte și îndrăznețe formule omenești sunt neputincioase, dacă societatea este lipsită de rezonanța sufletească a credinței, ce mută și munții din loc.

Credința însă nu este o creație omenească, ci un dar neprețuit al cerului, adus pe pământ prin Iisus, Mântuitorul lumii. «Fără Mine, nu puteți face nimic», spunea El într-o zi ucenicilor Săi. Și câte state nu s-au prăbușit fără urmă, în cursul veacurilor, ca să vedem, în schimb, supraviețuind victorioasă și tot mai puternică împărăția Lui, concretizată în instituția divină a Bisericii. Ea, Biserica, n-a conceput acțiune omenească fără a se inspira din izvoarele eterne ale doctrinei Dumnezeiești. De aceea, zicem și astăzi: mântuirea din suferințele de astăzi nu este cu puțință decât prin Hristos, iar Hristos trăiește în lume prin Biserica Lui.

A întări această Biserică înseamnă a întări statul pe temelia pusă de Mântuitorul lumii. Credința ortodoxă însă este suprema soluție spirituală, care poate aduce vindecare durerilor de care pătimește astăzi neamul românesc. Hristos în familie și în largul vieții publice este solia închegării noastre naționale. Să ne apropiem deci de altare, în umilință și rugăciune, să ne împărtășim cât mai des cu trupul și sângele Domnului, să adâncim Sfânta Scriptură, de unde să învățăm iubirea, adevărul și dreptatea, căci numai acestea ne vor da suflet nou prin care să înnoim țara inimilor noastre. Să ne facem ostași ai lui Iisus, ca să putem deveni restauratorii morali ai vieții noastre naționale.

Intellectualitatea Mitropoliei noastre, în frunte cu cărturarii de la Cluj, a dat semnalul mobilizării sufletești, ca aici să dea viață organizației puternice, sortite să contribuie la biruința Ortodoxiei, pentru mântuirea statului. Ce gând înălțător și sfânt! El vine ca o întrupare a îndemnului biblic, pus în graiul apostolului Petru: «Și voi înșivă clădiți-vă, ca niște pietre vii, în casa duhovnicească, ca să aduceți jertfe spirituale plăcute lui Dumnezeu prin Hristos Iisus». (I Petru 2, 5). Casă duhovnicească vrem să clădim astăzi, nu din pietre fără glas, ci din suflete încălzite pentru credința noastră, ca să urmărim pilda acelor eroi și mucenici care fac pentru toate timpurile mândria Bisericii Ortodoxe din Ardeal. Această mare hotărâre o luăm în anul în care creștinătatea prăznuiește 1900 de ani de la strălucita Înviere și Înălțare a Domnului. Puterea Duhului Sfânt, care a plutit atunci peste Apostoli, să se coboare și aici, în mijlocul nostru, întărindu-ne pașii spre o viață creștină. Din partea mea, ca Episcop al locului, simt cea mai mare fericire sufletească în această zi istorică, în fața acțiunii de mâine, pentru refacerea spirituală a neamului nostru. Închei plin de încredere, cu cuvintele Mântuitorului: «Îndrăzniți, Eu am biruit lumea!». Implor binecuvântarea lui Dumnezeu asupra lucrărilor noastre”².

A urmat la cuvânt Prof. Univ. Ioan Lupaș, președintele Adunării: „Prea Fericite Părinte Patriarh, Înalt Preasfinte și Prea Sfințiți Ierarhi, onorată Adunare! Salut în numele întregii Adunări prezența Înalt Prea Sfințiților noștri îndrumători și părinți duhovnicești, mulțumindu-le cu profundă recunoștință că, în vârtejul feluritelor dificultăți de care suntem bântuiți

² *Ibidem*.

prin criza timpului de față, nu au pregetat a călători la Cluj, spre a contribui cu sfaturile lor, izvorâte din prisosița inimilor părintești, la reușita deplină a acestei Adunări. Mulțumesc, de asemenea, tuturor participanților care au alergat, cu acest prilej, din apropiere sau din depărtare, la obșteasca înfrățire în numele Domnului și sub pavăza Evangheliei mântuitoare. Întrunirea de azi, a intelectualilor mireni, determinată de scopul intensificării vieții sufletești prin harul credinței în Evanghelia lui Hristos, ne cheamă în memorie un precedent îndepărtat, care a avut loc tot aici, la Cluj.

În documente oficiale din a doua jumătate a secolului al XVI-lea, ni s-a păstrat amintirea unui Sinod convocat în iarna anului 1570, la Cluj, de către Episcopul ardelean de atunci, Pavel din Turdaș, care îndemna pe toți preoții de sub ascultarea sa a nu lipsi de la Sinodul cu înfățișare de congres biblic, sfătuindu-i să vină cu bani de acasă, ca să-și poată cumpăra cărțile românești apărute până atunci, anume Psaltirea și Liturgia...

Încercarea de răspândire a cărții românești din cetatea Clujului are, deci, o respectabilă vechime, de peste trei secole și jumătate, în trecutul acestui oraș. Păcat că vitregia vremurilor a zădărnicit continuitatea necesară pentru întemeierea unei tradiții culturale victorioase peste toate greutățile timpurilor! Felul întrunirii de azi, deși izvorăște dintr-un gând creștinesc asemănător, se deosebește, totuși, de acela al congresului biblic de la 1570. Atunci s-au întrunit la Cluj numai preoții convocați de Vlădica Pavel, spre a discuta împreună chestiuni privitoare la tălmăcirea Scripturilor Sfinte. Azi au alergat însă spre acest important centru de viață religioasă și culturală intelectualii mireni însuflețiți de dorința ferbinte de-a întemeia un nou așezământ religios, în cadrul căruia să poată deveni toți membrii împreună și fiecare în parte sprijinitori cu cuvântul și cu fapta, cu credința și cu jertfa cea fără prihană, ai sfintelor scopuri urmărite de Biserica noastră drept-măritoare.

Cred că nu greșim descoperind în taină sufletelor Dv. convingerea intimă, care începe să străbată din zi în zi mai mult în obșteasca opinie, că problema educației sufletești a mulțimilor nu e o simplă chestie popească sau vlădicească, după cum nici cea școlară nu este numai o chestie dascălească, nici cele de ordin igienic și sanitar nu formează atribuția exclusivă a medicilor, nici cele judecătorești pe aceea a magistraților și advocaților, ci

toate laolaltă intră în sfera preocupărilor permanente ale societății contemporane, reclamând o solitudine continuă, atentă și persistentă din partea tuturor elementelor ei componente.

Dintre toate aceste probleme, cea mai importantă este, fără îndoială, aceea a educației sufletești, fiindcă rezolvarea ei determină, în bună parte, întreagă desfășurarea vieții unui popor. În zilele noastre de criză cumplită, lumea se întreabă îngrijorată ce se va întâmpla când toate bogățiile ei materiale vor fi istovite, dar nu se prea lasă chinuită de întrebarea în ce prăpastie va cădea omenirea când vor seca toate izvoarele bogățiilor ei sufletești? Perspectiva aceasta din urmă este prea întunecată. De amenințarea ei nu ne vom înspăimânta însă, câtă vreme vom ști înțelege și urma cuvântul Mântuitorului: «Marto, Marto, te silești și spre multe te trudești, ci un lucru trebuiește». În speranța că noul așezământ al «Frăției Ortodoxe Române» nu va întârzia a-și dovedi utilitatea, mai ales pentru sporirea acestui lucru trebuitor mai presus de toate necesitățile vremelnice, declar Adunarea deschisă”³.

Dr. Petru Meteș a dat apoi citire telegramei adresate Majestății Sale Regelui Carol II: „Intelectualii mireni din Mitropolia Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului, întruniți la Cluj în Adunarea generală de constituire a societății «Frăția Ortodoxă Română», aduc celui dintâi Rege ortodox al României, simbolului și garanției unității noastre naționale, omagiile neclintitului lor devotament și a hotărârii de luptă în serviciul Tronului și Altarului străbun al Patriei întregite. Președintele adunării, Prof. Ioan Lupaș”⁴. A fost citită și telegrama adresată Ministrului Cultelor, Dimitrie Gusti: „De la Adunarea de constituire a societății «Frăția Ortodoxă Română», vă rugăm să primiți încredințarea distinsei considerațiuni și asigurarea străduinței noastre de colaborare armonică cu toate societățile culturale din cuprinsul țării. Președintele adunării: Prof. Ioan Lupaș”⁵.

Președinți de onoare ai societății „Frăția Ortodoxă Română” au fost desemnați Patriarhul Miron Cristea, Mitropolitul Nicolae Bălan, Episcopii Roman, Nicolae, Grigore și Ioan al Armatei.

³ *Ibidem*, pp. 5-6.

⁴ *Ibidem*, pp. 6.

⁵ *Ibidem*.

Patriarhul României, Miron Cristea, a rostit următoarele cuvinte: „Înalt Prea Sfințiți Ierarhi, Prea cucernici preoți și iubiți credincioși, Duminica Ortodoxiei este o sărbătoare instituită de Biserică pentru a prăznui biruința cultului icoanelor sfinte împotriva celor ce au luptat cu toate mijloacele pentru scoaterea lor din uzul nostru ritual, precum și din casele credincioșilor, nevoind a recunoaște că icoanele sunt cele mai intuitive mijloace întru a ne reaminti mărețele pilde de învățătură creștină, de fapte strălucite și neasemănate jertfe pentru idealul creștin, ale acelor persoane sfinte pe care le reprezintă în chip văzut. Dar Duminica Ortodoxiei ne impune nouă, tuturor, și o îndatorire mult mai generală, anume aceea de a ne încorda toate puterile, ca nu numai cultul Sf. icoane, ci nicio «iotă sau o cirtă» să se piardă din întreg cuprinsul credinței noastre drept-măritoare, așa cum o mărturisește Biserica Ortodoxă și precum am moștenit-o noi de la înaintașii care ne-au apărut-o în cursul veacurilor, cu mari și grele jertfe și ne-au păstrat-o în toată curățenia ei originală, apostolică, ca pe cea mai scumpă comoară a sufletului nostru și a vieții poporului nostru, care a dat nenumărate pilde în trecut; că o și iubește mai mult decât însăși viața sa.

Întru îndeplinirea acestei îndatoriri, Biserica și organele ei întâmpină și azi mari greutăți, ba prospectele din viitor amenință a deveni tot mai întunecate. Viforul curentelor atee și necreștine usucă în multe suflete floarea credinței de odinioară. Chiar în vecinătatea noastră am văzut reînviind cu toată furia cruzimile prigoanelor contra creștinilor, ca și în primele veacuri ale erei creștine. Dar nu numai în jurul nostru, ci, durere, chiar și în țara noastră se ivesc tot mai des semnificative simptome de asemenea anarhice porniri, cu scopul îndoit de a surpa Biserica lui Hristos și de-a distruge ordinea de stat, întronând tirania plină de cruzimi în locul orânduielilor democratice, ce evoluează tocmai în direcția de-a face dreptate tuturor și de a armoniza interesele diferitelor clase sociale, care în mod firesc alcătuiesc o țară și un neam, ca fiecare după aptitudini și muncă, să-și asigure un trai mulțumit.

De altă parte, secte în aparență creștine, conduse de agenți străini de neam și lege sau de români căzuți în păienjenisul lor, încearcă a atinge unitatea de credință, deci unitatea sufletească a poporului român, unitate creată tocmai de slujitorii Bisericii noastre, căutând a exploata neînțelegerile ce se ivesc, uneori, în sânul fiilor aceleiași corporații bisericești și slăbind prin aderenții lor. Toate aceste rele trebuie să ne umple de îngrijorare.

În fața acestor primejdii, toți fiii buni ai Bisericii noastre trebuie să fie vigilenți asupra trebuințelor vitale ale Bisericii lor, să se încurajeze unii pe alții, să se sfătuiască asupra mijloacelor de alimentare a iubirii către Biserica Ortodoxă și așezămintele ei, de practicare a învățăturilor ei divine, de întărire a conștiinței ortodoxe, ca să devină cât mai lucrativă, și de intensificare a forțelor, care să ușureze Bisericii plinirea grelei și îndoitei sale misiuni în vârtejul atâtor valuri potrivnice, educând poporul în sens religios și îndreptându-l pe calea virtuților creștine, din care în mod firesc izvoresc și virtuțile cetățenești.

În scopul acesta, strângerea rândurilor este o necesitate imperativă, iar înfrățirea credincioșilor Bisericii noastre în gândul lăudabil de a stăruii pentru afirmarea principiului creștin ca temelie a vieții noastre de toate zilele, fie publice sau private, însemnează a da Bisericii noi forțe sufletești în vastul ei câmp de muncă evanghelică. Astfel, Biserica va deveni un organism tot mai viu, activ în toate membrele sale constitutive, căci mulțimea fiilor credincioși formează, sub conducerea clerului și a ierarhiei din fruntea sa, Biserica Domnului, biserica cea vie, după cuvântul Apostolului Pavel (I Cor. 3, 16), «Voi sunteți Biserica lui Dumnezeu și duhul lui Dumnezeu sălășluiește întru voi». Am dat și eu înainte cu vreo 4 ani la Sf. Sinod ideea organizării întregii noastre intelectualități ortodoxe de ambele sexe într-o mare «Ligă creștină». Deci mă bucur acum că tocmai intelectualitatea din Ardeal, în frunte cu frunțașii noștri mireni din această Capitală, au luat, cu binecuvântarea ierarhilor lor, inițiativa de-a face începutul.

Văd ceva foarte firesc în aceasta inițiativă, deoarece Biserica Ortodoxă Română nicăieri n-a suferit în cursul veacurilor trecute mai multe strâmtorări, persecuții și nedreptăți, ca tocmai în aceste părți ale Românis-mului și deci tocmai intelectualii de aici trebuie să fie – și chiar sunt – mai convinși de necesitatea unei asemenea organizări. Pe de altă parte, frunțașii mireni din Ardeal și Banat încă n-au uitat ce rol important a avut clerul și Biserica, ajutată de mireni ei, pentru ambele mântuiri ale poporului român. Aceștia sunt deci mai pătrunși de rostul însemnat și neînlocuibil al acestei Biserici și pentru viitorul poporului nostru.

Sunt plăcut atins de faptul că glasul de chemare al frunțașilor mireni de aici, aprobat și binecuvântat de ierarhii săi, a produs un răsunet puternic

pretutindeni în Carpați, până la Tisa și la Dunăre, alergând în așa mare număr cu drag, chiar și în vreme de iarnă, la această grandioasă manifestare creștinească și frățească, spre a pune temelia «Frăției Românilor Ortodocși» din Ardeal și Banat. Și cum intelectualii din aceste părți au întreținut și în trecut cele mai intime legături cu poporul de la țară, fiind aproape toți descendenți din țărani, nu mă îndoiesc că activitatea creștină a acestei Frății de intelectuali va prinde rădăcini adânci și în masele largi ale păturilor poporului, va pregăti și cultiva terenul pentru a produce din belșug roadele binecuvântate ale unei vieți creștine pline de iubire pentru tot ce-i nobil și de folos... Dorim ca pilda acestei Asociații să deștepte conștiința ortodoxă a intelectualilor din toată țara și Patriarhia Română, încât nu peste multă vreme Frăția Ardeleană să se generalizeze și să devie Frăția Românilor Ortodocși din întreaga țară și de pretutindeni”⁶.

La rândul său, Mitropolitul Nicolae Bălan a spus: „Idea care ne-a întrunit în această Adunare era de mult o dorință generală a sufletelor noastre. Felicit Comitetul de inițiativă pentru că a avut fericita inspirație de a-i da la vreme cuvânt, pe care, trimițându-l de la om la om în tot cuprinsul Mitropoliei noastre ardelenе, ne-a chemat să facem, chiar în Duminica Ortodoxiei, această demnă și impunătoare afirmare a conștiinței noastre de creștini ortodocși. Ierarhi, preoți și poporul credincios din toate straturile, ziua de astăzi, cu grija și cu povara ei, ne găsește din nou în indisolubila comunitate sufletească, cum totdeauna am fost, pe temelia nebiruită a credinței și în jurul altarului Bisericii noastre strămoșești. Și în clipa aceasta, parcă simțim cu toții cum din împărăția dreptilor se desprinde gândul și duhul ocrotitor al Mitropolitului Andrei și, sălășluindu-se între noi și deslușindu-ne vrerea sufletelor, întors către Stăpânul ceresc, îi zice: «Aceștia sunt Biserica cea vie a Ta, Hristoase Dumnezeule care, cutremurându-se de misterul izbăvitoare Tale iubiri răstignită pe Golgota, a stat în răscrucea patimilor și a suferințelor sute de ani, dar Tu le-ai hărăzit să vadă lumina învierii și a libertății...

Onorată adunare și iubiții mei fii sufletești, și numai faptul întrunirii noastre de astăzi constituie o mărturisire de credință. N-am venit aici să cerem protecția unor interese egoiste. Nu! Și de astă dată, ca întotdeauna,

⁶ *Ibidem*, pp. 6-7.

Biserica noastră, prin așezămintele, prin slujitorii și prin poporul ei, reprezintă cele mai înalte interese și aspirațiuni ale sufletului românesc. Declar răspicat și în auzul tuturor că noi nu suntem clericali și n-am venit să ocrotim asemenea tendințe, fiindcă nu le avem în sufletele noastre, iar caracterul nostru le refuză categoric...

Nu încapе nicio îndoială că Biserica Ortodoxă este biserică ierarhică. Slujba preoției este din orânduire divină, ca în puterea darului de sus, să fie mijlocitoarea adevărului și a grației supranaturale. Ei i-a spus Mântuitorul lumii cuvântul de-a merge să boteze toate neamurile, învățându-le să păzească toate câte ne-a poruncit El nouă. Ea are covârșitoarea răspundere, care trebuie să-i apese conștiința cu greutatea unei misiuni divine, de a conduce sufletele la mântuire. Dar să nu uităm nici cealaltă dogmă a ortodoxiei, că Duhul Sfânt e cu Biserica în totalitatea ei, povățuind-o și inspirându-o... În sfera Ortodoxiei, ca orientare în lume și concepție de viață, intră și factorul național, asupra căruia credința aruncă o lumină caldă și-l adâncește. Noi vedem marea variațiune și bogăția de forme în care se înfățișează popoarele diferind prin originea lor, prin structura lor trupească și sufletească, prin limbă și obiceiuri, prin trecutul lor, prin conștiința de sine și de misiunea cu care se prezintă pe arena istoriei. Sub raport religios, națiunile se tâlmăcesc ca tot atâtea idei ale lui Dumnezeu, realizate în evoluția creatoare a istoriei. Prin urmare, națiunea, pentru noi, nu este un accident trecător, nu este ceva ce astăzi există, iar mâine poate să dispară ca o umbră, ci este o realitate care se încadrează în planurile veșnice ale rațiunii dumnezeiești... Un popor trăiește, mai presus de toate, prin sufletul său. De aceea, datoria cea mare a clipei de față, înconjurați cum suntem de urletul lupilor sfâșietori din toate părțile, este să întărim temeliiile sufletești pe care se razimă existența acestui neam...

Astăzi, mai mult ca oricând, ne trebuie un front unic al sufletelor, al convingerilor, încheșat printr-o credință care să mute munții și să oprească puhoiul cutropitor al barbariei bolșevice. Această credință nu poate să fie alta decât cea sfântă Ortodoxie, concrescută cu sufletul nostru, care scapare ni s-a făcut din neam în neam și care ne-a mai hărăzit un rol providențial în istoria universală prin acel «atlet al creștinătății» care aici, la răscrucea celor două lumi, a pus stavilă năvalei amenințătoare a semilunei. Același rol ne revine și nouă, azi, în fața bolșevismului...

Veniți cu toții, cei care ne înrolăm sub drapelul pe care-l înălțăm astăzi, să ne facem purtătorii și răspânditorii comorilor acestui capital spiritual. Veniți, voi, luminați dascăli ai Universității și reprezentanți consacrați ai literelor și științei, și primiți mâna unei armonioase colaborări, pe care cu încredere v-o întinde credința și Biserica... Veniți, voi, dascălii școlii românești, și vă formați idealul de educație, care să vă încălzească inimile, în contact cu idealul de viață al dumnezeiescului Învățător al lumii. Veniți, voi, tineri, care, ca o semănătură veselă de primăvară, purtați nădejdele de mâine ale neamului, veniți și vă adăpați sufletele voastre, însetate din apa cea vie a idealismului credinței și din duhul înviorător al lui Hristos Mântuitorul. Veniți, voi, fiicele neamului, cu candelile aprinse vă apropiați de Mirele care vă aduce în dar comoara virtuților pentru fecioara în haine albe, pentru mame bune, pentru soții credincioase și devotate. Veniți, voi, slujbașii țării noastre și învățați din înțelepciunea divină ce înseamnă conștiința împăcată a slugilor celor harnice, care n-au îngropat talantul, ci l-au făcut să rodească pentru binele tuturor. Veniți, voi, muncitorii fabricilor și atelierelor, ca și milioanelor ce răstoarnă brazdele gliei strămoșești, și vă apropiați de Fiul Teslașului și de Semănătorul care își aruncă sămânța Sa întru nădejde pe câmpiile sufletelor voastre. Veniți, toți fiii acestui neam, care în ortodoxa credință ați primit botezul Celui ce, prin dumnezeiasca-I ființă, gândurile le înalță și prin ideal și dar de sus le purifică. Veniți în acea comunitate a celor ce prin rugăciune se închină și proslăvesc pe Hristos, Stăpânul și Mântuitorul sufletelor noastre. Aici e atmosfera cu aer proaspăt, în care energiile se dezvoltă, caracterele cresc, se petrece procesul vieții statului, rodește cu îmbelșugare cultura și se bucură sufletul neamului. Aici, lumina și darul lui Hristos se pogoară, ca seva cea bună a sufletului, prin elementul divin al Ortodoxiei. Cu sufletul stăpânit de emoția cucernică din Duminica Învierii, închei cu apelul adresat întregii obști credincioase, zicându-i: «Veniți și luați lumină!»⁷.

P.S. Episcop Roman Ciorogariu al Oradiei a rostit apoi o rugăciune de binecuvântare, iar P.S. Episcop Grigorie Comșa al Aradului a încântat asistența cu un frumos cuvânt de învățătură⁸. În finalul primei ședințe,

⁷ *Ibidem*, pp. 7-11.

⁸ *Ibidem*, pp. 11-13.

Secretarul general al Adunării, Dr. Ion Mateiu, a dat citire telegramelor și adreselor de adeziune și felicitare, prima venind din partea Regelui Carol II: „Mulțumesc celor adunați la serbarea ortodoxă din Cluj pentru sentimentele frumoase de devotament ce le îndreptați către Mine cu acest prilej”⁹.

De la Paris, Prof. Sextil Pușcariu a transmis următorul mesaj: „Prea Sfinția Ta, reținut în străinătate de cursurile pe care le țin în calitate de profesor, regret din suflet că nu pot lua parte la Congresul «Frăției Ortodoxe Române», căruia îi doresc cea mai frumoasă reușită, urându-i să însemneze începutul unei acțiuni rodnice, de învioreare sufletească și românească. Cu cele mai respectuoase salutări, sunt al P.S. Tale credincios fiu sufletească”¹⁰. La rândul său, Ministrul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, Dimitrie Gusti, scria: „În fața frumosului program de muncă pentru înviorearea credinței strămoșești și pentru unirea într-o nouă râvnă a fiilor Bisericii Ortodoxe în jurul așezămintelor și adevărurilor ei sfinte, Ministerul Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, dându-și seama de cât folos poate fi țării și neamului românesc această întoarcere către Dumnezeu, care ne-a mărit și apărât ființa națională, vă roagă să primiți mulțumirea și îndemnul lui pentru calea aleasă”¹¹.

Au mai transmis telegrame de felicitare: P.S. Pimen, Mitropolitul Moldovei; Mitropolitul Nectarie al Bucovinei; Episcopul Caransebeșului, Dr. T. Bădescu; Episcopul Lucian al Romanului; Episcopul Nichita al Argeșului; Octavian Goga; Dr. Ioan Pop, Subsecretar de Stat; George Crișan, Ministru de Stat etc.¹².

În cursul după-amiezii, au fost prezentate Statutele Asociației „Frăția Ortodoxă Română”, cu următoarea expunere de motive: „Principiul ce ne-a călăuzit în alcătuirea lor a fost acela de a evita arhitecturi complicate, preferând simplitatea formelor și claritatea dispozițiilor. Astfel, am căutat, pe de-o parte, să fixăm lămurit scopul și mijloacele asociației, iar pe de alta, să determinăm precis cadrele în cari pot fi mobilizate toate forțele ortodoxe mirene, pentru idealurile noastre.

Convingerea urzitorilor acestei mișcări este că suferințele colective ale ceasului de față nu-și pot găsi vindecarea, decât în izvoarele cerești ale credinței religioase. Voim deci să asigurăm triumful ei în suflete printr-o

⁹ *Ibidem*, p. 13.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

largă manifestare de activism spiritual a intelectualității neamului nostru. Prin această nouă conștiință creștină, tindem să realizăm minunea solidarității ortodoxe, sortită să imprime vieții noastre de stat o sigură înnoire morală, stăpânită de luminile divine ale legii strămoșești. Iată gândul înalt și cuprinzător, căruia am încercat să-i dăm o formulare hotărâtă în Statute, pentru ca toți fiii Bisericii noastre să se încălzească de idealitatea lui cuceritoare. Dar conștiința de adevărul că toate biruințele din lume sunt în funcție directă de orânduirea fericită a oștilor de luptă, ne-am silit să stabilim cu grijă atentă și cadrul normal în cari să se desfășoare, avântat și rodnic, toate valorile sufletului românesc. Am conceput, prin urmare, o organizație unitară pentru Mitropolia noastră, cu postul de comandă la Cluj, dar ramificată în secțiuni eparhiale. Și una, și alta sunt plănuite cu organe identice, cărora le-am dat atribuțiunile necesare și libertatea de mișcare, cerute de perspectivele unei funcționări armonioase, ce-și poate întinde firele până în cel din urmă sat de munte. Sistemului electiv, practicat în viața publică modernă, am ținut însă să-i aducem retușările cuvenite prin instruirea membrilor de drept, alături de cei aleși, ca prin aceasta să diminuăm cât mai mult inconvenientele, ce le implică adeseori capriciul urnelor ocazionale.

Animăți de ideea finală a solidarizării ortodoxe, era firesc să ne gândim la strângerea tuturor elementelor intelectuale ale Bisericii noastre sub flamura Forului. Astfel, am creat posibilități de afirmare atât pentru sufletul feminin, cât și pentru tineretul academic. Sensibilitatea religioasă atât de minunată a unuia, ca și entuziasmul generator de străluciri al celuilalt, nu puteau lipsi în nici un chip din întinsa mișcare de misionarism ortodox, la care pornește asociația noastră. Numai dintr-o colaborare generală, unitară și disciplinată, sperăm să răsară, plină de bucurii, pentru neamul românesc, primăvara convertirii lui spre Domnul Mântuirii"... În urma votului, Prof. Ioan Lupaș a declarat înființată „Frăția Ortodoxă Română”, în Consiliul general fiind aleși următorii membrii: din eparhia Clujului - Prof. Sextil Pușcariu, Dr. Valer Moldovan, Victor Stanciu, Silviu Dragomir și Ion Matei; din Arhiepiscopia Sibiului - Gheorghe Bogdan-Duică, Aurel Vlad, Nicolae Colan, Ion Moșoiu și Aron Damian; din Eparhia Aradului - Dr. Marius Sturza, Ascaniu Crișan, Iustin Marșieu, Pompiliu Cioban și Coriolan Băran; din Eparhia Caransebeșului - Dr. Pavel Liuba, Dr. Constantin Morariu, Cornel Cornean, R. Boldea și N. Cornean; din Eparhia Oradiei - Dr. Ioan Papp, Pomp. Dan, T. Neș, T. Popa și R. Costa; supleanți - I. Popescu-Voitești, N. Bogdan, Dr. P. Meteș, I. Comșa, Gh.

Stănescu, I. Zeicu, V. Papilian, A. Popa, Prof. A. Goia, L. Chirilă, Seb. Bornemisa, D. D. Roșca, I. Oțoiu, I. Hotăran și N. Pop. În Comitetul de cenzori au fost aleși Dr. Laurian German, Dr. Octavian Sglimbea, A. Mandeal, Sabin Cioran și Vasile Vlaicu.

La propunerea Prof. Univ. Victor Stanciu, au fost aleși ca membri de onoare ai „Frăției Ortodoxe Române”: Î.P.S. Patriarh Miron Cristea, Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, P.S. Episcop Nicolae al Clujului, P.S. Episcopul martir al legii românești Roman al Oradiei, P.S. Episcopul Grigore al Aradului, P.S. Episcop Iosif al Caransebeșului; P. S. Ioan, Episcop al Armatei; P.S. Arhierei Vasile de Rășinari și Andrei Crișanul.

A urmat conferința Prof. Univ. Ioan Lupaș, intitulată „Opera culturală și educativă a Bisericii Ortodoxe în viața poporului român”, din care reținem: „Principiul spiritual care a călăuzit desfășurarea unitară a vieții sufletești și a procesului cultural, în trecutul românilor de pretutindeni, l-a oferit Biserica Ortodoxă; din învățăturile și tradițiile ei au izvorât, ca dintr-o nesecată fântână milenară, toate năzuințele lor de a se ridica de la pământ spre cer. De aceea, tot ce s-a putut realiza în domeniul vieții spirituale românești, prin creațiuni de ordin artistic, literar și cultural, poartă pecetea ortodoxiei, în care a fost plămădit însuși sufletul etnic al acestui popor. Pentru dovedirea acestei afirmații, vă punem dinainte fapte și argumente istorice atât din trecutul artistic, cât și din cel literar, școlar, ziaristic, cultural-educativ, din cuprinsul cărora rezultă că Biserica a organizat, în împrejurări grele, cea mai vastă operă de educație și cultură pentru îndrumarea sufletească a mulțimilor, izbutind să creeze vigurosul suflet unitar al poporului român și să înfrățească pe cei de sus cu cei de jos, în aceeași hotărâre de luptă și de sacrificiu neprecupețit pentru salvarea comorilor și legăturilor de unitate sufletească nezdruccinată de-a lungul veacurilor.

Deosebit de instructive sunt informațiunile istorice privitoare la dezvoltarea arhitecturii și picturii bisericești, cu note de originalitate românească în vechile bisericuțe de lemn, precum și în cele clădite mai târziu din piatră, sub influența stilului moldovenesc sau a celui brâncovenesc din Țara Românească. Tot asemenea, datele privitoare la vechimea multiseculară a unor școli românești din Transilvania, ca cele din Brașov, Geoagiu, Caransebeș, Hațeg, Lugoj, Săliște și Făgăraș, a căror dezvoltare istorică poate fi urmărită chiar din secolul al XVI-lea. Permiteți-mi să mă refer la cea mai veche lege de organizare a școlii făgărașene de la 1657, din textul căreia se vede clar că, în satele din Țara Oltului, existau mai multe școli românești,

după cum existau și mai târziu în secolul al XVIII-lea, când în repetate rânduri au fost emise decizii de pedepsire cu amenzi în bani uniți care își vor mai trimite copiii să învețe în «școlile șismaticilor» (ortodocșilor).

Opera desfășurată de Biserica Ortodoxă în domeniul organizării școlare, în cursul secolului al XIX-lea, este cu totul impunătoare. La fel și contribuția adusă de conducătorii și slujitorii Bisericii Ortodoxe din Transilvania la progresul istoriografiei și al ziaristicii românești. Amintesc aici cronica protopopului Vasile din Brașov, scrisă în românește pe la începutul secolului al XVII-lea, precum și cronicile multor preoți ortodocși, care s-au distins în sec. al XIX-lea ca apreciați istorici și publiciști.

Biserica Ortodoxa Română a creat și ocrotit, prin puterea ei divină, unitatea sufletească indestructibilă a poporului, fragmentat în trecut sub atâtea stăpâniri străine. De unitatea aceasta s-au izbit și s-au frânt toate năzuințele potrivnice existenței neamului românesc. De aceea avea dreptate Mihai Eminescu atunci când vorbea despre Biserica Ortodoxă ca despre însăși mama neamului românesc. În ultimul timp, chiar din partea minoritarilor se ivesc semne de apreciere mai justă a rolului pe care l-a avut Ortodoxia în păstrarea tradițiilor genuine ale creștinismului. Astfel, episcopul reformaților din Cluj, talentatul scriitor Alexandru Makkai, afirmă într-o publicație recentă că untdelemnul Evangheliei lui Hristos a fost păstrat în candelile modeste ale Bisericii Ortodoxe. Să nu lăsăm să se stingă vreodată aceste candelile sfinte, ci să priveghem ca ele să lumineze de-a pururi viața sufletească a poporului român!"¹³.

În încheiere, conducerea Societății „Frăția Ortodoxă Română” a anunțat că numărul de membri înscriși se ridică la 1170, din care 48 de membri fondatori, 242 de membri pe viață, 400 de membri activi și 480 de membri ajutători. Seara, la orele 21.00, Corul mixt al Catedralei a dat un foarte reușit concert în sala Prefecturii, sub conducerea maestrului Augustin Bena.

Duminică, 18 iunie 1933, în biserica Sf. Nicolae, după terminarea Sf. Liturghii, s-au făcut rugăciunile de încheiere solemnă a anului de studii la Academia Teologică, în prezența P.S. Episcop Nicolae Ivan, consilierilor eparhiali, Prof. Univ. Dr. Ioan Lupaș, generalului Marosin, corpului profesoral și studenților Academiei. Au servit prot. Dr. Vasile Sava, Dr. Liviu Galaction Munteanu, pr. A. Mușat, arhidiacon Dr. Ioan Vască și diacon Dr. Orest Bucevski, răspunsurile fiind date de corul teologilor, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petrașcu.

¹³ *Ibidem*, pp. 16-17.

După săvârșirea Sf. Rugăciuni, Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, a făcut o succintă expunere asupra rostului școlii teologice în viața Bisericii și neamului: „Chemarea la apostolat este însăși baza existenței unei instituții care, la fel ca Academia noastră Teologică, are menirea să pregătească pe urmașii Sf. Apostoli în răspândirea cuvântului evanghelic în lume.

Din an în an, această modestă instituție, de înaltă educație și cultură religioasă-morală, cheamă și pregătește pentru apostolat pe cei care, cu încredere și dragoste, intră sub aripile ei ocrotitoare. Ea se străduiește să sădească în sufletele învățăcelilor săi, pe lângă cunoștințele teoretice strict necesare, însușirea și puterea credinței de mai bine, să-i facă pătrunși de menirea însemnată, de chemarea măreață ce au s-o desăvârșească în serviciul cauzei sfinte, spre binele și fericirea oamenilor, într-o lume plină de răătăcirii și patimi. Lozinca vieții lor să fie neîncetat aceea de a clădi, de a mângâia, de a ajuta, de a spori binele, prosperarea și fericirea între oameni și de a înlătura răul, neînțelegera și răătăcirile de tot felul.

Cu vie mulțumire sufletească putem mărturisi că Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj a reușit să se impună, prin factorii ce o susțin și o reprezintă, ca o instituție prin excelență de serioasă pregătire pentru apostolat; ca o adevărată promovatoare a credinței adevărate, a moravurilor morale creștine și a tradițiilor sfinte ale neamului în cadrul patriei noastre românești”¹⁴.

Cuvântarea care a urmat, a P.S. Episcop Nicolae, a fost plină de îndemnuri și învățături practice adresate studenților, alături de elogiul adus corpului profesoral pentru munca fără preget depusă zi de zi, în vederea unei temeinice pregătiri a viitorilor preoți. Absolvenților le-a transmis că „a fi păstor sufletesc înseamnă cea mai sfântă și nobilă misiune de pe acest pământ, dar în același timp și muncă grea de fiecare clipă, mai ales în frământările vremurilor de azi. Misiunea păstorului sufletesc n-are să se rezume numai la săvârșirea serviciilor religioase, ci adevăratul păstor sufletesc, cel cu înțelegere și tragere de inimă pentru misiunea sa, trebuie să fie îndemnătorul credincioșilor săi în toate domeniile de manifestare ale vieții. El trebuie să-și cunoască bine credincioșii, vizitându-i cât mai des, să le cunoască toate nevoile de orice ordin ar fi acestea, vărsând pretutindeni

¹⁴ „Încheierea anului de studii la Academia noastră Teologică”, în *Ibidem*, anul XI, nr. 25, Cluj, 25 iunie 1933, pp. 1-2.

balsamul mângâietor al doctrinei lui Hristos, intervenind, unde e nevoie, efectiv și cu fapta”¹⁵. Serbarea s-a încheiat cu interpretarea cântării „Întru mulți ani, Stăpâne!”.

În cursul anului 1933, situația Academiei Teologice a fost clarificată prin Legea bugetului de stat, unde la art. 46 se preciza că ele ocupă „poziția imediată după instituțiile universitare, înaintea Academiei de muzică și educație fizică”. Cu același prilej, titlul de Institut a fost înlocuit cu cel de Academie, iar salariile profesorilor de teologie au fost echivalate cu cele ale profesorilor agregați universitari. Reacțiile nu au întârziat să apară, Ministrul Instrucțiunii și Cultelor, Dimitrie Gusti, fiind interpellat asupra modului în care acestea au fost trecute în rândul instituțiilor din învățământul superior¹⁶.

În baza acestei Legi, selecția tinerilor pentru Academii Teologice s-a dorit a fi mai riguroasă, așa cum reiese din anunțul de concurs, publicat la mijlocul lunii iulie: „Candidații care doresc să fie primiți vor înainta Consiliului nostru eparhial o cerere scrisă cu mâna proprie, anexând în original următoarele documente: a) Actul de naștere și botez de la oficiul parohial; b) Atestatul de bacalaureat; c) Atestat medical, prin care să se constate integritatea spirituală și corporală a petentului; d) Declarația petentului, subscrisă de părinți sau tutori, că, după absolvirea cursului teologic, va intra în slujba eparhiei cel puțin 5 ani de zile; la caz contrar, va restitui fondului seminarial toate cheltuielile de întreținere, precum și bursele primite. Cererile, însoțite de aceste documente, se vor înainta Consiliului, până la 15 septembrie. Cereri intrate după acest termen nu se vor lua în considerare.

Nu se vor primi decât candidați înzestrați cu darul de a cânta. Candidații acceptați se vor prezenta, în ziua de 28 septembrie, la viza medicală și la examinarea aptitudinilor lor muzicale, probă eliminatorie pentru primirea în Academie. Cu ocazia înscrierii, fiecare student va plăti 150 lei taxa de înscriere și 50 lei pentru bibliotecă. Pentru întreținerea la Internatul Academiei, studenții vor avea să solvească o taxă anuală de 8000 lei, în patru rate: la înscriere; la 1 decembrie; la 1 februarie; la 1 aprilie. Studenții sunt obligați să locuiască în internatul Academiei, fapt pentru care vor aduce cel puțin patru schimburi de rufe în stare bună. Nici un student nu poate frecventa în același timp alte institute de învățământ...”¹⁷.

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ „Care este situația actuală a Academiei noastre Teologice?”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 25 iunie 1933, pp. 3-4.

¹⁷ „Concurs nr. 3610/1933”, în *Ibidem*, nr. 28-29, Cluj, 16 iulie 1933, p. 7.

La examenul de calificare preotească din sesiunea septembrie, ținut la reședința Episcopiei în 21 și 22 septembrie, s-au prezentat următorii absolvenți ai Academiei Teologice: Ilie Brad, Simion Coman, Augustin Faur, Vasile Loga, Ioan Puia, Gavril Relea și Ioan Zăgrean. În unanimitate, Comisia examinatoare i-a declarat preoți de clasa I pe: Mihail Franc, Ioan Dănilă, Aurel Nicoară; preoți de clasa a II-a pe Gheorghe Muntean și Augustin Ranc, iar preot de clasa a III-a pe Paul Romul¹⁸.

Duminică, 8 octombrie 1933, a avut loc deschiderea festivă a noului an de studii la Academia Teologică din Cluj. La sfârșitul Sf. Liturghii, oficiată de consilierul eparhial Dr. Vasile Sava, preoții Aurel Mușat, Ion Goron și protodiaconul Dr. Ioan Vască, s-a săvârșit un „Te-Deum”. În continuare, Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, a vorbit despre rostul instituțiilor de cultură religioasă și de munca prestată în cei nouă ani împliniți de la înființarea Academiei. Serbarea s-a încheiat cu cuvântarea P.S. Episcop Nicolae Ivan, care a făcut referire la rostul preoției, la ce așteaptă lumea de la preoți și calitățile de care aceștia trebuie să dispună pentru a fi de folos creștinilor. În continuare, P.S. Episcop a arătat că slujitorii altarelor „trebuie să fie mântuitorii lumii din cumplita criză ce bântuie neamurile de la un capăt la altul al pământului. Leacul îl constituie renașterea morală, care nu poate veni decât de pe urma propovăduirii slujitorilor altarelor, dar mai ales de pe urma pildei pe care preoții o dau enoriașilor. Bagajul intelectual pe care și-l pot agonisi în anii de studiu și pe care trebuie să și-l îngrijească și să-l completeze mereu, ajunși în viața pastorală, are mare importanță. Pe lângă aceasta, este foarte importantă viața lor cea de toate zilele, care trebuie să fie de jertfă și devotament, căci preoția nu este carieră, ci vocație. Ea nu e loc de adăpost, ci cale plină de primejdii și greutăți. Ea nu trebuie îmbrățișată cu gândul de a găsi o pâine, ci cu gândul de a servi neamul. Zilele sunt grele, multe lucruri pot abate atenția preotului de la lucrul la care este chemat. Dar ei să nu se lase abătuți. Sufletul lor să nu fie drum de țară, nici piatră, nici loc plin de spini, ci ogor în care cuvântul lui Dumnezeu să aducă rod însutit. Ei singuri pot aduce mântuire lumii... Preoți! Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu! Dacă aveți credință, celelalte se vor adauga vouă!”¹⁹.

¹⁸ „Examen de calificare preotească”, în *Ibidem*, nr. 39, Cluj, 1 octombrie 1933, p. 7.

¹⁹ „Porunca vremii. Din prilejul deschiderii anului de studii la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 15 octombrie 1933, p. 1.

Sfințirea Catedralei Ortodoxe Române din Cluj

Prin muncă chibzuită și stăruințe nepregetate a fost restaurată, din risipirile-i seculare, Episcopia Vadului și a Feleacului, ale cărei începuturi istorice erau adânc înrădăcinate în trecutul acestei regiuni, până în zilele domniei moldovene a lui Ștefan cel Mare. Dar restaurarea aceasta trebuia adusă în legătură cu fostul centru politic și cultural-științific al provinciei, cu cetatea Clujului, unde erau cele mai grele probleme de dezlegat pentru încetățenirea și perpetuarea ideii de stat român. Dintre toate, în condiții deplin mulțumitoare, a putut fi dezlegată problema restaurării și organizării Episcopiei ortodoxe-române, fiind ea încredințată, prin votul Sinodului electoral din anul 1921, unui om cu vaste experiențe, cu neobosită putere de muncă și de inițiativă, cu uimitoare pătrundere a situațiilor dificile, cu darul creștinesc de-a face din dușmani prieteni, cu neprecupețită prețuire a forțelor de valoare pozitivă, la care putea să apeleze în scopul îndeplinirii proiectelor sale, și cu un fericit neastâmpăr de creațiune: P.S. Episcop Nicolae Ivan, prin râvna căruia poporul a avut șansa „de a vedea înfiptă, în inima Clujului, Catedrala Ortodoxă Română¹,”

¹ Scurt istoric al Catedralei Ortodoxe Române din Cluj: ideea zidirii Catedralei din Cluj a pornit de la P. S. Episcop Nicolae Ivan, când la 7/20 iulie 1919, în calitate de președinte al Consistoriului Episcopiei reînviată a Vadului, Feleacului și Clujului, a lansat un „Hrisov de ctitorie”, colectând cea dintâi sumă de 55.000 coroane.

La 22 august (4 sept.) 1919, s-a hotărât, în cea dintâi ședință a Consistoriului din Cluj, pornirea unei colecte generale. Consiliul Dirigent a votat un ajutor de 2 milioane lei. În

cea mai trainică și mai sfântă cheazășie a libertății și unității noastre naționale-politice”².

„De le începerea lucrărilor, sufletul păstorului a fost deseori cuprins de îndoială. Oare vârsta înaintată, oare povara bătrâneților nu-i vor grăbi

toamna anului 1920, s-a aprobat în mod definitiv cedarea, din partea Primăriei Municipiului Cluj, a terenului pe care s-a zidit Catedrala. La 11 ianuarie 1921, s-a publicat concursul pentru planul de zidire și, la 31 martie 1922, s-a ales (din 8 lucrări prezentate) planul întocmit de arhitecții Constantin Pomponiu și Gheorghe Cristinel din București, aprobat de Sinodul Eparhial în sesiunea din 11-24 aprilie același an și premiat cu 30.000 lei. La 1 februarie 1932, au fost întocmite planurile detaliate și s-a publicat concursul pentru construire. În ziua de 9 martie 1923, o delegație în frunte cu P.S. Episcop Nicolae Ivan s-a prezentat la Regele Ferdinand și apoi la Primul-ministru Ion I. C. Brătianu, pentru solicitarea ajutoarelor necesare zidirii. Ambii au promis un ajutor necondiționat. Întrucât rezultatul primului concurs pentru construire nu a fost satisfăcător, la 4 mai 1923, s-a publicat un al doilea anunț de concurs. S-a primit oferta pe prețuri unitare a firmei constructoare „Creditul tehnic, Ing. Tiberiu Eremia, București”, contractul încheindu-se la 6 iulie 1923. Valoarea lucrărilor a fost estimată la 5 milioane lei. La 7 septembrie 1923, s-a sfințit locul și au început lucrările. Punerea „Pietrei fundamentale” a fost făcută la 7 octombrie 1923, în prezența M.S. Regele Carol al II-lea, atunci principe moștenitor. Lucrările au continuat pe măsura obținerii fondurilor, care la început se alocau din bugetul anual al statului. Cu trecerea anilor, acestea au fost tot mai reduse, astfel încât, în anul 1932, lucrările au fost sistate. După lungi și grele stăruințe, s-a reușit obținerea unui împrumut de 4 milioane lei, sumă cu care s-a hotărât să se termine lucrările în mod provizoriu, pentru a putea fi sfințită.

Pentru toate lucrările Catedralei, de la început până la terminarea provizorie, s-a cheltuit suma globală de 57.112.452,50 lei, din care statul a dat 44.313.728,25 lei, Primăria Municipiului Cluj 3.150.000 lei, diferite bănci, în frunte cu „Banca Națională” și „Albina”, 3.057.729,70 lei, iar din colecte și donații - 8.506.377,43 lei, interese - 1.315.110,98 lei. Pictura cupolei principale a fost executată în frescă de către Prof. pictor Anastase Demian din Cluj, cea de pe bolta superioară din altar, tot în frescă, de către Prof. pictor Catul Bogdan din Cluj, iconostasul a fost proiectat și pictat de către pictorul Gheorghe Russu din München. Partea de tâmplărie a iconostasului a fost executată de Moise Șchiopul, tâmplar artistic din Cohalm-Rupea. Decorațiile în piatră artificială, amvonul, scaunele regal și arhieresc au fost executate de D. Tofan și Candida din București, după desenele arhitectului Gheorghe Cristinel. Mozaicul pardoselei a fost asigurat de firma „Petro Tofolo” București, ușile de firma „Borza și Nagy” din Cluj, stranele de Gheorghe Beu, instalația electrică și apeductul de firma „Roșca și Orban” din Cluj, chivotul de argint de pe prestol l-au executat argintarii frații D. și N. Popescu, București, policandru, dăruit de Măria Sa Regele Carol al II-lea, a fost executat în fier forjat de firma „Peter Feld” București, iar policandru donat de Patriarhul Miron Cristea, de către firma „N. Popescu” din București, ferestrele de Sofron Ghișe, iar sticlăria de Boca; Revista Renașterea, anul XI, nr. 46, Cluj, 5 noiembrie 1933, pp. 6-7.

² Ioan Lupaș, „La sfințirea Catedralei Ortodoxe din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 44, Cluj, 5 noiembrie 1933, pp. 1-2.

pasul spre patria cerească înainte de a fi văzut catedrala isprăvită și închinată dumnezeieștii sale destinații? Cei din apropiere, care avuseseră ocazia să-i cunoască trecutul de fapte și bunul obicei de a nu se opri niciodată la mijlocul drumului, au stăruit să-l îmbărbăteze în clipele de îndoială, cu nădejdea întemeiată pe cuvântul Scripturii: «Încredințează-ți lucrările în mâna Domnului și îți vor izbuti planurile» (Proverbe 16, 3)³.

Ajuns la punctul culminant al activității sale ierarhice, ca unul care a știut să desțelenească ogorul păraginit și să întemeieze în scurtă vreme o serie de așezăminte durabile, P.S. Nicolae își poate simți sufletul părintesc plin de secerișul bogat al celei mai meritate bucurii, știind că sub cupola și la altarul Catedralei, înălțate prin creștineasca lui osârdie, se vor întâlni, în taina rugăciunilor stăruitoare, sufletele celor adormiți în dreapta credință cu ale celor aflători în viață și cu ale celor ce vor urma după noi, să toarcă mai departe cu spor firul vieții neamului nostru pe aceste plaiuri străbune. Sufletul neamului românesc întreg va fi ocrotit la adăpostul monumentalei clădiri, căreia însuși acest suflet colectiv îi dă viață și-i asigură viitorul. Astfel, adevărul cuprins în versul lui Nichifor Crainic, cu privire la însemnătatea istorică a mănăstirilor, se va potrivi și monumentului religios-artistic, care constituie o nouă și neîntrecută podoabă a Clujului: «Catedrală, sufletul pe care-l porți, / Este supraviețuirea milioanelor de morți!»⁴.

Trăinicia noilor ziduri, în sensul unor tradiții populare, o garantează jertfa clădirii, care a fost oferită de către toți cei ce au luptat și s-au jertfit de-a lungul veacurilor pentru apărarea gliei și a credinței străbune. Pe oasele eroilor și mucenicilor sacrificați în luptele dezrobiri noastre sunt așezate, ca pe niște moaște sfinte, pietrele unghiulare și temeliile acestei sfinte Catedrale. Din sufletul lor, gata de orice sacrificiu pentru neam și lege, va răsări și se va înviora neconținut râvna tuturor slujitorilor ei, spre căile Domnului⁵.

Iată Actul comemorativ săpat deasupra ușilor de la intrare: în mijloc - „Acest sfânt și dumnezeiesc lăcaș cu hramul Adormirii Maicii Domnului, înălțat întru slava zilei de 15 August 1916, când oștile române liberatoare au intrat în pământul robirii milenare pentru înfăptuirea unității neamului

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

- s-a zidit și înfrumusețat prin râvna și osteneala smeritului rob al lui Dumnezeu, întâiul episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, P. S. S. D. Nicolae Ivan". În dreapta: „Început în zilele prea gloriosului Rege întregitor de țară Ferdinand I. S-a terminat în zilele drept-credinciosului Rege Carol II-lea, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române fiind Î. P. S. D. D. Miron Cristea, iar Mitropolit al Transilvaniei Î. P. S. D. Nicolae Bălan, în anul Domnului 1933. Monument mult grăitor despre puterea de viață a legii noastre strămoșești". În stânga: „Eu sunt lumina lumii, cea ce urmează Mie nu va umbla într-un întunec, ci va avea lumina vieții (Ioan VII. 52, 53); Intrați prin ușa cea strâmtă, că largă este ușa și lată calea ce duce la pierzare. Strâmtă este ușa și îngustă calea care duce la viață (Matei VII. 13, 14); Să vă iubiți unii pe alții, cum v-am iubit Eu, prin aceasta se va cunoaște că sunteți învățăceii Mei, dacă veți avea dragoste unii pentru alții (Ioan XIII. 34)"⁶.

Pentru pregătirea evenimentului sfințirii Catedralei, s-a ales un Comitet format din: Dr. Sebastian Stanca, responsabil cu organizarea serviciilor religioase; prot. Andrei Ludu și pr. V. Matei, responsabili cu distribuirea invitațiilor și biletelor pentru intrarea în Catedrală; prot. Dr. Vasile Sava, răspunzător de aranjarea banchetului; prot. Laurențiu Curea - însărcinat cu primirea oaspeților, preoților și aranjarea invitațiilor în jurul Catedralei. Aceștia erau ajutați de prot. Dumitru Antal, pr. Ioan Cioară, dicon Vasile Bogdan, Dr. Petru Meteș, prot. Patriciu Curea, Virgil Comșa, Dr. Oct. Sglimbea, Dr. Orăștian, Dr. Ioan Pașca, prot. Dr. Liviu Galaction Munteanu, prot. Dr. Andrei Buzdug, Dr. Gh. Stănescu, Dr. V. Stănilă, Dr. L. Chirilă, Dr. R. Tufeseu, Dr. A. Iacob, pr. I. Cioară, pr. Ion Goron, pr. S. Vlad, A. Popa, L. Vlad, T. Putici, I. Moga, Gh. Stelea, Gh. Mureșan, E. Huniade, I. Teodorescu P. Dabu și un număr mare de studenți teologi.

Autoritățile din Cluj, în special Siguranța și Poliția, au format o Comisie specială, pusă sub conducerea lui Emil Hațiegan, ministrul Ardealului. Acesta îi avea în subordine pe subsecretarul de la Interne, Dr. Ioan Pop, Dr. Fl. Medrea, inspectorul Siguranței, și Simion Hațiegan, chestorul Poliției. Din Comisie au mai făcut parte prot. Andrei Ludu, Dumitru Antal și Dr. Petru Meteș⁷.

⁶ „Actul comemorativ săpat deasupra ușilor de intrare”, în *Ibidem*, nr. 44, Cluj, 5 noiembrie 1933, p.4.

⁷ „Trei zile memorabile 4, 5 și 6 noiembrie 1933. Sfințirea Catedralei ortodoxe Române din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 45-46, Cluj, 19 noiembrie 1933, p. 3.

Înălții oaspeți au început să sosească încă de vineri seara. Este vorba de Patriarhul Miron Cristea, însoțit de consilier și trei diaconi, și de Mitropolitul Nicolae Bălan, însoțit de Arhiereul Vasile Stan și câțiva diaconi. Aceștia au fost întâmpinați la gară de corul Academiei Teologice, în frunte cu Rectorul Dr. Ioan Vască.

În aceeași zi, dimineață, a sosit P. S. Ioan Stroia, Episcopul Armatei, iar a doua zi, Episcopul Nichita Duma al Argeșului, P.S. Grigore Comșa al Aradului, Arhiereul Andrei Mager de la Oradea, P. S. Arhimandrit Policarp Morușca ș.a.

Sâmbătă dimineața a sosit Primul-ministru Alexandru Vaida-Voevod, însoțit de miniștrii Dimitrie Gusti, Mihai Popovici, Voicu Nițescu, Dimitrie R. Ioanițescu, subsecretarii de stat Viorel-Virgil Tilea și Mihail Șerban⁸.

Sărbăurile oficiale ale sfințirii Catedralei au început prin întrunirea Adunării Eparhiale, convocată în sesiune extraordinară în ziua de sâmbătă, 4 noiembrie 1933, la orele 17.00, în Biserica „Sf. Nicolae” din Calea Regele Ferdinand. La această întrunire solemnă au participat membrii Adunării Eparhiale, actuali și foști miniștri, profesori universitari și membri ai Academiei Române, înalți demnitari în serviciile publice și de stat.

În prezența Patriarhului Miron Cristea, a Mitropolitului Nicolae Bălan, Episcopilor Nichita Duma de la Argeș, Ioan Stroia, Episcopul Armatei, și Arhiereilor Andrei Crișanul de la Oradea și Vasile Stan de la Sibiu, festivitatea solemnă a început prin invocarea Duhului Sfânt, după care P.S. Episcop Nicolae a rostit cuvântarea festivă: „Onorată Adunare Eparhială, iubii mei fii sufletești! Cu sufletul plin de nemărginită bucurie cerească, deschid astăzi Adunarea festivă extraordinară a Eparhiei noastre. Era prea firesc ca evenimentul istoric al sfințirii Catedralei din Cluj să fie sărbătorit, înaintea tuturor, de către înșiși reprezentanții clerului și poporului din Eparhia pentru a cărei credință și mântuire le-a fost înălțată.

De aceea, am hotărât că cea dintâi datorie pe care o am este să strâng în jurul meu, la acest praznic al praznicelor, îndeosebi pe iubii mei fii sufletești, clerici și mireni, ca împreună să slăvim izbânda cea mare pe care Domnul ne-a dat-o în dragostea Sa nesfârșită către noi. Aducându-ne aminte, în această clipă, de cuvântul psalmistului, care zice că «de n-ar zidi

⁸ *Ibidem*.

Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc», inima noastră trebuie să se îndrepteze, înainte de toate, spre cerul îndurărilor, de unde ne-a venit darul și ajutorul, ca să putem îndeplini cu toții împreună minunea ce strălucește azi în fața ochilor noștri. Căci nu este, oare, minune faptul că vedem aievea aici, în cetatea îngrădirii, în orașul umilirilor și suferințelor noastre seculare, înălțându-se spre cer crucile falnicei Catedrale Ortodoxe?

Când mă gândesc la atâtea lăcașuri de închinare din trecutul nostru, când îmi aduc aminte că măreța noastră catedrală din Sibiu, unde mi-am lăsat o parte bună din sufletul meu, s-a putut ridica abia după 50 ani de încordări, atunci nu este, oare, o minune că Sionul românesc din Cluj s-a înălțat în podoaba lui neîntrecută de granit numai în timpul relativ scurt de un deceniu? Da, domnilor, el este o minune, pentru că înfățișează aici, în capitala de dincoace de Carpați, un simbol sfânt și scump nouă, tuturor, simbolul Dumnezeiesc adus Ardealului, prin jertfa patriei-mame, în ziua de 15 august 1916. În amintirea veșnică a acestei zile de slavă, am zidit noi catedrala cu hramul «Adormirii Născătoarei de Dumnezeu», ca prin ea să se vestească din veac în veac minunea cea mare a mântuirii neamului românesc.

Cu gândul la acest simbol, am închegat din piatră cioplită monumentul credinței noastre, punând la temelia lui iubirea nesfârșită și jertfele neprihănite ale tuturor acelor care se simt legați prin toată ființa lor de Biserica strămoșilor noștri adormiți în credința ei mântuitoare. Astfel, datorită înțelegerii pe care statul a arătat-o către Biserica neamului, ni s-au dat de la guvernele ce s-au succedat din anul 1920 până azi fonduri însemnate, care au atins suma de 54 milioane lei, la care s-au adăugat daniile credincioșilor, autorităților, societăților de credit și binefacere, în valoare de 13 milioane lei. Cu o dreaptă și bună chivernisire a acestor fonduri, despre care dăm socoteală cu inima împăcată înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, am izbutit, după ani de griji necurmăte și osteneli neîncetate, să înfăptuim cel mai frumos vis al inimilor noastre, am dat prin aceasta Ardealului dezrobotit cel mai strălucit monument național, menit să dovedească tuturor vrednicia și trăinicia stăpânirii românești pe plaiurile care au fost și vor rămâne de-a pururi ale noastre. Am dat, îndeosebi, poporului nostru un dumnezeiesc izvor de încredere în chemarea lui pe lume, de a domni aici în pace prin Evanghelia Mântuitorului.

De acum, va putea lua avânt lucrarea cea mare de înnoire sufletească a credincioșilor noștri din Cluj și Eparhie, căci ușile Catedralei vor fi mereu deschise pentru toți cei însetați după apa cea vie a Domnului nostru Iisus Hristos. Rugile ce se vor face zilnic la altarul ei, predicile ce se vor rosti fără odihnă din amvonul ei vor împrăștia lumină, încredere și mângâiere miilor de suflete chinuite de tainele vieții și de suferințele existenței pământești. Mulțimea de elevi și studenți de la toate școlile Clujului, a cărei creștere religioasă ne este așa de scumpă, va avea de azi înaintea biserica largă și frumoasă, care să-i cuprindă pe toți în duminici și sărbători, încălziți de flacăra curată a Sfintelor Scripturi.

Alături de misiunea ei religioasă, Catedrala va avea și o mare chemare națională, ocrotind și sporind comorile neamului nostru în aceste părți de țară, ca astfel unitatea națională, dinastia și Tronul să aibă în Eparhia Vadului forțe vii și puternice, pe care să se poată sprijini cu încredere în toate împrejurările istoriei noastre. Așa văd eu rolul covârșitor al Catedralei în dezvoltarea poporului nostru. Și, gândindu-ne la roadele binecuvântate ce se vor revărsa din zidurile ei sfinte, inima mea se pleacă cu smerenie și recunoștință în fața Providenței, care mi-a dăruit zile și putere, spre a vedea isprăvită cu bine această casă dumnezeiască, pe care Tatăl a zidit-o, Fiul a întărit-o și Duhul Sfânt a înnoit-o.

Răsplata grijilor și ostenețelor mele o găsesc în această bucurie duhovnicească, care este cea mai mare și mai deplină din toate câte mi-a hărăzit Dumnezeu bunătăților în lunga mea viață de trudă bisericească și națională. Unde aș putea simți mai desăvârșită toată fericirea acestei bucurii, decât aici, în Adunarea Eparhială, în mijlocul vrednicilor reprezentanți ai clerului și poporului, încredințați mie spre păstorie, între cei mai apropiați de mine, cu care împreună am împărțit timp de 12 ani gândurile, greutățile și jertfele numeroase, din cara a răsărit biruitoare Catedrala sufletelor noastre.

Ca părintele vostru sufletesc, adânc mișcat de iubirea curată ce mi-ați arătat și de sprijinul devotat ce mi-ați dat, țin să vă mulțumesc, astăzi, din toată căldura inimii mele și, împărtășindu-vă tuturor binecuvântarea mea Arhierască, mă îndrept către Părintele luminilor, rugându-l: «Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și cercetează via aceasta, pe care a sădit-o dreapta Ta și o desăvârșește pe ea. Amin»⁹.

⁹ *Ibidem.*

Expunându-și bucuria pentru marele eveniment din capitala Ardealului, Patriarhul Miron Cristea a adresat următoarele cuvinte: „Cu mult drag îmi aduc aminte de primirea pe care poporul o făcea delegaților Mitropoliei Ortodoxe Române de la Sibiu, Sighet, Săcel și din alte părți supuse azi Eparhiei Clujului. În aceeași perioadă, am fost escortat de jandarmii unguri între baionete dintr-un sat în altul, însă tăria în credință și alipirea de legea strămoșească a triumfat. Biserica noastră se poate lăuda azi că realizează aici progrese uriașe. S-au înființat numeroase parohii noi, iar cele vechi s-au întărit. Ne înveselesc stările de azi din capitala Ardealului unde, după 15 ani de muncă, Biserica Ortodoxă Română are excelente instituțiuni. Suntem mândri de gospodăria ce s-a purtat în Eparhia Clujului sub conducerea vrednicului Episcop Nicolae Ivan, iar măreața Catedrală ce se va târnosi mâine este una din strălucitele dovezi ale acestei cinstite gospodării. Mulțumesc lui Dumnezeu că m-a învrednicit să petrec în zilele bătrâneților mele aceste clipe de nemărginită fericire între voi. Doresc ca rădăcinile răsărite din sămânța ce voi ați aruncat-o aici să aducă drept roadă întărirea ortodoxismului românesc, să realizați progrese și mai mari pentru întărirea Bisericii strămoșești și a țării noastre întregi”¹⁰. La rândul său, Mitropolitul Nicolae Bălan a salutat Adunarea cu cuvintele: „Cu inima plină de veselie am venit la sfințirea Catedralei Ortodoxe din Cluj. Această catedrală este un simbol al biruinței neamului nostru și al Bisericii sale naționale. În sfântă simțire creștinească, Biserica noastră a știut întotdeauna să crească poporul. Noi ne vom pleca smeriți în fața altarului clădit cu atâtea jertfe, recunoscând că mari și minunate sunt lucrurile Domnului. Cerșesc binecuvântarea cerească asupra operei noastre și asupra întregului cler și popor al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului”¹¹.

În numele Adunării Eparhiale, Prof. Univ. Dr. Ioan Lupaș, a făcut următoarea declarație publică: „1. Adunarea Eparhială, întrunită în sesiune extraordinară în preziua sfințirii Catedralei, cu inima smerită aduce laudă și închinăciune Tatălui ceresc, pentru nesfârșita Sa milostivire spre poporul nostru drept-credincios, învrednicindu-l să vadă desăvârșită înălțarea sfintei noastre Catedrale în cetatea îngrădirilor din trecut, devenită acum cetate a credinței, culturii și libertății neamului românesc.

¹⁰ *Ibidem*, p. 4.

¹¹ *Ibidem*.

2. Adunarea se închină cu evlavie față de memoria neînfricatului atlet al lui Hristos, Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei și întâiul ctitor al Episcopiei Vadului, față de memoria marelui Mitropolit Andrei Șaguna, care de acum 70 de ani începuse a lupta și a stăruii pentru reînființarea acestei Episcopii în cetatea Clujului, precum și față de memoria gloriosului Rege Ferdinand, care a îmbrățișat de la început, cu interes părintesc, proiectul Catedralei, acordând înaltul său sprijin celor ce au ostenit pentru realizarea lui.

3. Adunarea Eparhială exprimă recunoștință P.S. Episcop Nicolae Ivan, care timp de 10 ani n-a pregetat a osteni, din straja dimineții până în noapte, pentru strângerea mijloacelor de trebuință, punând totul în mișcare și priveghind neconținut ca cel dintâi Sion al reînviarei noastre Episcopii să se înalțe pe temelii de nebiruită trăinicie, pentru propovăduirea Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

4. Adunarea exprimă mulțumiri M. S. Regelui Carol al II-lea, Prea Fericitului Patriarh Miron și Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan pentru darurile oferite Catedralei, precum și tuturor binefăcătorilor acestei biserici, clerici și mireni, care, cu dragoste creștinească față de așezămintele legii noastre străbune, au contribuit cu darul lor, de bunăvoie, la înălțarea Catedralei.

5. Adunarea îndrumă Consiliul Eparhial să facă un pomelnic amănunțit, din care să nu lipsească numele nici unui donator, iar Episcopului Nicolae îi adresează rugămintea de a binevoi să dispună citirea acestor nume de creștini darnici în fiecare an, la serbarea hramului (15 august) și la aniversarea sfințirii Catedralei (5 noiembrie).

6. Adunarea invită Consiliul Eparhial să pregătească un istoric al clădirii acestui monument religios-artistic, în care să se eternizeze și numele tuturor binefăcătorilor bisericii.

7. Adunarea exprimă recunoștință mai marilor dregători, guvernelor care s-au perindat la cârma țării, a județului și a municipiului Cluj în acest timp de 10 ani și care au contribuit, în măsura posibilităților, cu sume însemnate la accelerarea și terminarea lucrărilor.

8. Adunarea aduce mulțumiri tuturor celor ce au ostenit cu fapta și cu cuvântul pentru înfăptuirea acestei zidiri, mai întâi inginerului Gheorghe Cristinel, plăsmuitorul planurilor, apoi inginerilor Tiberiu Eremia, D.

Marcu și Nicolae Dordea, pictorilor Gheorghe Rusu, A. Demian și Catul Bogdan, protopopilor, preoților, membrilor Adunării Eparhiale și îndeosebi consilierilor eparhiali, care au sprijinit cu munca și sfatul lor pe conducătorul Eparhiei, ca să ducă la izbândă strălucită această lucrare, închinată lui Dumnezeu și poporului drept-credincios.

9. Adunarea îndrumă Consiliul Eparhial să țină mereu la suprafață problema completării lucrărilor rămase în stadiul de provizorat, să continue cu strângerea fondurilor necesare, pentru ca să se poată desăvârși lucrarea în conformitate cu planurile originale.

10. Adunarea Eparhială predă mâine edificiul Catedralei, cu hramul «Adormirea Maicii Domnului», în grija P.S. Episcop Nicolae și a Consiliului Eparhial, pentru ca să-i deschidă porțile pe seama drept-credincioșilor creștini, cărora să le fie izvor nesecat de lumină și înviorare a credinței străbune, îndeplinindu-și în viața poporului nostru menirea de «stâlp și întărire a adevărului»¹².

Drept răspuns, Preasfinția Sa a rostit următoarea rugăciune: „Doamne, Dumnezeul nostru, Cea ce toate dintru neființă întru ființă le-ai adus, Cea ce locuiești întru lumina cea neapropiată, Cea ce ai ceriul scaun și pământul razim picioarelor Tale, nădejdea tuturor marginilor pământului, auzi-ne pe noi, păcătoșii și nevrednicii robii Tăi, în ziua aceasta, când Îți aducem întru umilința gândului și a sufletului nostru mulțumită pentru mare milostivirea Ta, ce ai revărsat din belșug asupra noastră, ocrotind cu îndelungă bunătatea Ta silințele noastre întru înălțarea unui nou Sion în acest oraș, pentru preamărirea preasfântului Tău nume și propovăduirea cuvântului Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Să nu ne osândești pe noi pentru nevrednicia ființei, ci, trecând cu vederea păcatele noastre, primește prinosul smereniei noastre, ca să fie ochii Tăi căutând pururea spre lăcașul acesta și urechile Tale să asculte glasul rugăciunii celor ce se vor rugă în casa Ta aceasta.

Trimite peste dânsa pe Preasfântul Tău Duh, ca să o umple de lumină, fă-o scaun măririi Tale și celor înviforați adăpostire. Păzește-o neclintită până la sfârșitul veacului, pentru ca într-însa să se preamărească Preasfânt numele Tău, acum și pururea... Amin”¹³.

¹² *Ibidem*, pp. 6-7.

¹³ *Ibidem*, pp. 6-7.

În continuare, P.S. Nicolae a înmânat membrilor Adunării Eparhiale și protopopilor medalia comemorativă de argint, care avea pe o parte Catedrala în relief, cu inscripția „Catedrala Ortodoxă Română, Cluj 1933”, iar pe verso, o cruce cu inscripția „Cu noi este Dumnezeu”. Cu același prilej, au fost acordate următoarele distincții și promovări: gradul de protoierei onorari profesorilor Dr. Andrei Buzdug, Dr. Liviu Galaction Munteanu și Patriciu Curea; au fost distinși cu brâu roșu: diaconul Dr. Orest Bucevschi, presbiterii Emil Nicolescu, Ion Cociuban, Petru Sămărghițan, Ion Stănescu și Teodor Ciuruș; consilierii eparhiali Andrei Ludu și Dr. Vasile Sava au fost numiți protoierei stavrofori. În numele celor distinși, au răspuns consilierii Andrei Ludu și Dr. Vasile Sava.

Adunarea s-a încheiat la orele 18.00 cu Vecernia și Litia, oficiate de Arhimandritul Policarp Morușca, protopopii Petru Popoviciu, Ioil Ghiurițan, Alexandru Baba și Sorin Furdul, Arh. Evghenie Orghidan și diaconul Vasile Bogdan¹⁴.

A doua zi, duminică, 5 noiembrie, a avut loc ceremonia de sfințire a Catedralei. La ora 9.00, a început sfințirea apei, după care, într-un impozant cortegiu, au sosit înalții ierarhi, care s-au așezat în fața Catedralei pentru a-l aștepta cu Crucea și Evanghelia pe Majestatea Sa Regele Carol al II-lea. Acesta era însoțit de Voievodul Mihai, de Alteța Sa Regală Principele Nicolae și de membrii Guvernului¹⁵.

După începerea slujbei, Regele Carol al II-lea, observând că trupa nu s-a descoperit, a dat ordin să se descopere. A fost un gest care a impresionat sentimentul religios al asistenței. Au urmat Ectenia, rugăciunea, încunjurarea bisericii o singură dată în sunetul clopotelor și cântecele corului, cu trei opriri pentru citirea Evangheliilor de către P.S. Episcop Nicolae Ivan, P.S. Episcop Nichita Duma și P.S. Episcop Grigore Comșa. Ungerea cu sfântul mir și ulei a fost făcută de Episcopul Armatei, Ioan Stroia, iar stropirea cu apă sfințită, de P.S. Arhiepiscop Vasile Stan.

Pe treptele bisericii, Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan a citit Rugăciunea Împărătească, după care Patriarhul Miron a rostit: „Deschideți, voi, boieri, porțile!”. Un moment solemn, în care ușile Catedralei au fost deschise pentru veacuri.

¹⁴ *Ibidem*, p. 7.

¹⁵ *Ibidem*, p. 7.

În Catedrală au intrat mai întâi Regele Carol al II-lea, Voievodul Mihai și Principele Nicolae, Patriarhul și ceilalți înalți ierarhi și demnitari. Corul Episcopiei și cel al Academiei Teologice au început să cânte „Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime!”, precum și alte cântări¹⁶.

După sfințirea interiorului bisericii, M.S. Regele Carol al II-lea a fost condus în altar, unde a semnat Actul Comemorativ, care are următorul conținut: „Cu voia Tatălui, cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea Sfântului Duh, acest sfânt și dumnezeiesc lăcaș închinat Adormirii Maicii Domnului spre veșnică pomenire a istoricei zile de 15/28 august 1916, când oștile viteze ale gloriosului Rege Ferdinand I au intrat în războiul pentru dezrobirea neamului și unitatea națională, s-a ridicat, în curs de zece ani, de la 1923 la 1933, prin râvna neogoită și osteneala neobosită a celui dintâi Episcop al reînviatei Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului, ca să fie Biserică Catedrală a acestei de Dumnezeu păzite Episcopii și simbol, totodată, al dreptății divine ce s-a revărsat din belșug asupra poporului românesc din Ardeal, în anul izbăvirii sale de sub întristarea veacurilor de restriște, al Mântuitorului nostru Iisus Hristos 1916.

Și s-a sfințit cu mare pompă, după toate rânduielile bisericești și tradițiile strămoșești, azi, duminică, în 5 noiembrie 1933, în zilele de domnie ale binecredinciosului și de Hristos iubitorului nostru Rege Carol al II-lea, Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române fiind Î.P.S.D.D. Miron Cristea, Președinte al Consiliului de Miniștri Dl Alexandru Vaida-Voevod, Mitropolit al Românilor ortodocși din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș Î.P.S. D. D. Nicolae Bălan, Ministru al Instrucțiunii, Cultelor și Artelor, Dl Dimitrie Gusti, iar Episcop al locului P.S.D.D. Nicolae Ivan și în prezența mai marilor dregători civili, militari și bisericești ai Statului, precum și a frunțașilor clerului și poporului drept-credincios, care mai jos se vor arăta în acest act, menit să se așeze în temelia prestolului, spre eternă amintire a măreței serbări de sfințire a acestei întâi Catedrale Ortodoxe a Clujului românesc și pentru preamărirea tuturor celor ce s-au ostenit și jertfit pentru înălțarea ei”¹⁷.

În timpul semnării actului, în altar au intrat toți înalții ierarhi și preoții pentru ceremonialul sfințirii altarului. M.S. Regele Carol al II-lea, îmbrăcat

¹⁶ *Ibidem*, p. 8.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 8-9.

în cămașa ceremonială, s-a spălat pe mâni, apoi, cu o mistrie de zidar nichelată, împreună cu Î.P.S. Patriarh Miron au cimentat cutia cu sfintele moaște în groapa prestolului. În final, au turnat ceară topită cu arome și au zidit întreaga groapă. Masa de lemn a fost spălată de către Majestatea Sa, iar apoi unsă cu sfântul mir, ulei și apă de trandafiri. După punerea evangheliștilor, a fost așezată pânzătura albă și celelalte acoperitoare. Toți au ieșit înaintea iconostasului, unde au îngenunchat, iar Patriarhul Miron Cristea a citit rugăciunea. Regele Carol al II-lea s-a dezbrăcat de cămașa ceremonială și a fost condus la scaunul regal, pentru a asculta cuvântarea Episcopului Nicolae Ivan, din care spicuim: „«Binecuvântat este Domnul, că minunată a făcut mila Sa în cetatea îngrădirii»” (Psalm, 30 vers. 22)... Mi-au rămas adânc întipărite în memorie cuvintele rostite de fericitul întru pomenire și gloriosul nostru Rege Ferdinand, cu prilejul investiturii mele Arhieresti, în ziua de 8 decembrie 1921, când îmi spunea în ton impresionant: «Gândul nostru zboară înapoi la veacuri de mult trecute, dar mereu vii în amintirea neamului românesc, când Marele Ștefan și Petru Rareș își rânduiau episcopi pentru păstoria sufletescă a bine-credincioșilor români din Mitropolia Moldovei și Sucevei, care împrăștia lumina credinței ortodoxe în părțile de miazănoapte ale Ardealului, întocmai cum făcea și Mitropolia soră a Ungro-Vlahiei în părțile de miazăzi, în timpul lui Neagoe Basarab, al lui Mihai Viteazul și al altor voievozi însuflețiți de dragostea Bisericii naționale pentru românii de pretutindeni»...

Momentul e prea festiv, sărbătoarea e prea mare ca să pot arăta toate suferințele de care a avut parte poporul român secole de-a rândul din partea conducătorilor țării, ținându-l în robia întunericului și netolerând să se manifeste nici în viața națională, nici în cea bisericească. Nimicirea noastră era program de guvernământ. Pășirea mai timidă a Episcopului Vasile Moga în Dieta de la Cluj, în anul 1842, elocința puternică a marelui Andrei Șaguna, în Dieta din anul 1865 n-au putut pune stavilă pornirilor vrăjmașe. Dar dacă în anul 1865 nu s-a ținut seamă de protestul românilor și Dieta a hotărât înmormântarea noastră națională, aceasta a reînviat după 53 de ani, împlinindu-se destinul istoric prin hotărârea din 1 decembrie 1918, de la Alba Iulia. Această hotărâre ne-a dat putința să dezgropăm de sub ruinele seculare și ctitoria lui Ștefan cel Mare, Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului, ca să trăiască și să prospere până la sfârșitul veacurilor...

Pranznicul sfințirii Catedralei noastre este o izbândă meritată a ortodoxiei și o manifestare a veșnicei dreptăți dumnezeiești, pentru toate câte a știut răbda în cursul veacurilor poporul nostru mult încercat, fără a se clătina în speranța izbânzii sufletului său din cursele meșteșugite ale celor ce-i căutau pierzare. Cu sentimente de adâncă evlavie, îmi plec genunchii înaintea Ta, Doamne al puterilor, Dumnezeuul iubirii de oameni, și al milostivirei fără sfârșit și cu inima smerită ridic către Tine glasul rugăciunii mele pentru de a-Ți aduce laudă și mulțumită netrecătoare, căci m-ai învrednicit să ajung în anii bătrânețelor mele această clipă înălțătoare și măreață, unică nu numai în viața mea pământească, ci și în viața reînființatei ctitorii a lui Ștefan cel Mare și în viața românismului ortodox din Transilvania....

Fie ca la umbra acestui altar, sub bolta ocrotitoare a acestei sfinte Catedrale Ortodoxe, toți urmașii mei din veac în veac, în deplina dragoste frățească și contopire sufletească, să-și poată înălța gândul neprihănit spre rugăciune continuă, care să se înalțe spre cer ca fumul jertfei lui Abel, pentru consolidarea statului român întregit, pentru progresul sfintei noastre Biserici și pentru slava Domnului, care cu adevărat a făcut mila Sa cu noi, aici, în fosta cetate a îngrădirii, transformată în o frumoasă cetate a libertății, a credinței și culturii românești. Binecuvântat să fie în veci numele Domnului. Amin!”¹⁸.

În final, P.S. Nicolae a oferit Majestății Sale medalia comemorativă din aur masiv, iar Voievodului Mihai și Principelui Nicolae câte o medalie de argint.

Liturghia a continuat sub conducerea P.S. Episcop al Armatei, Dr. Ioan Stroia, cu înălțătoare răspunsuri date de corul mixt al Episcopiei și al Academiei Teologice.

Serbările au continuat cu vizitarea expoziției agricole și banchetul oferit de Dr. Victor Deleu, primarul Municipiului Cluj”¹⁹. Membrii Adunării Eparhiale și alți invitați au fost poftiți la Restaurantul „Central”²⁰.

La ora 17.00, în Catedrală a putut fi ascultat un concert dat de corurile reunite ale Episcopiei și Academiei Teologice. După Vecernie, musafirii au fost invitați la Opera Națională Română, pentru a urmări spectacolul de

¹⁸ *Ibidem*, pp. 9-10.

¹⁹ *Ibidem*, p. 11.

²⁰ *Ibidem*, p. 12.

gală „Flautul fermecat”, operă în două acte, în traducere românească de Dr. Sebastian Stanca²¹.

În zilele următoare, în tinda bisericii au fost așezate două plăci comemorative, pe care vedem și azi inscripționate numele consilierilor eparhiali²², cât și un scurt istoric al construirii Catedralei²³.

Luni, 6 noiembrie, a doua zi după sfințirea Catedralei, Asociația mirenilor „Frăția Ortodoxă Română” (F.O.R.) și Asociația clerului „Andrei Șaguna” și-au ținut în paralel adunările generale anuale, „înfrățindu-și în final ideile și străduințele pentru întărirea vieții creștinești”²⁴.

Sărbătoarea a avut și o parte intimă, prin recepția de la Episcopie. Cel dintâi a luat cuvântul Sextil Pușcariu, președintele „F. O. R.”: „Prea Sfințite! Pe o stradă strâmtă, în afară de zidurile cetății Clujului, a fost ridicată de niște negustori macedoneni bisericuța veche ortodoxă. Dosită cum este, era oglinda vremurilor trecute, când neamul nostru acumula forțe pentru izbânda zilelor de astăzi. În această bisericuță, totuși, am trăit vremuri înălțătoare, căci aici am mulțumit lui Dumnezeu pentru biruința câștigată; aici am pomenit mai întâi numele lui Ferdinand I, primul Rege al României Mari; aici a dat cea dintâi binecuvântare arhierescă primul Episcop ortodox al Clujului. Tot în această biserică, ne-a fost dat să vedem până nu demult în strana din stânga figura nonagenarului macedonean Nasta, ca un semn al unității noastre naționale prin biserică. Această biserică devenise prea mică și spiritul de organizator al Preasfinției voastre a pus temelia Catedralei sfințite ieri. Proporțiile ei trebuiau să fie mari, întâi ca să încapă

²¹ *Ibidem*, p. 12.

²² Consilieri Eparhiali din cler: Dumitru Antal, protoiereu; Laurențiu Curea, protoiereu; Vasile Gan, protopop stavrofor; Andrei Ludu, protoiereu; Dr. Ioan Lupaș, protoiereu, prof. univ.; Zaharia Man, protopop; Aurel Muntean, protopop; Iovian Mureșan, protopop; Gregoriu Pletosu, protopop stavrofor; Petru Popoviciu, protopop; Ștefan Rusu, protopop; Dr. Vasile Sava, protoiereu, ref. catedralei; Dr. Sebastian Stanca, protoiereu stavrofor; Dr. Ioan Vască, arhidiacon; Nicolae Vasiu, protopop. Mireni: George Bogdan-Duică, prof. universitar; Nicolae Bogdan, director de liceu; Dr. Sebastian Bornemisa, publicist; Dr. Lazar Chirilă, profesor; Dr. Alexandru Dragomir, decanul Baroului Cluj; Alexandru Lapedatu, prof. universitar; Antoniu Mandea, director de bancă; Dr. Petru Meteș, avocat; Dl. Valer Moldovan, prof. universitar; Dr. Ioan Pop, avocat Alba-Iulia; Dr. Victor Stanciu, prof. universitar; Ioan Zeicu, inginer silvic; *Ibidem*, p. 12.

²³ *Ibidem*, p. 12.

²⁴ *Ibidem*, anul XI, nr. 47, Cluj, 26 noiembrie 1933, pp. 1-2.

numărul mare al credincioșilor, apoi ca să fie un simbol al consolidării noastre naționale...”²⁵.

În aplauzele Adunării, Preasfințitului Episcop Nicolae i-a fost înmănat un act omagial, scris și încadrat în vechi motive din cărțile bisericești, de către pictorul N. N. Branea din Cluj: „Celui ce a despicat brazda roditoare în sufletul tineretului ca fost învățător și profesor de religie; Celui ce a cârmuit ca preot pe credincioși și a desfășurat o mănoasă activitate, în sens ortodox și românesc ca asesor; Celui ce a îndrumat opinia publică românească prin scrisul său; Celui ce a fost chemat să restaureze ctitoria lui Ștefan cel Mare și să organizeze Episcopia Clujului, Vadului și Feleacului; Celui ce a izbutit, prin străduință trează și muncă fără preget, să împodobească cetatea Clujului cu falnica Catedrală Ortodoxă Română, Prea Sfințitului Episcop Nicolae Ivan, în ziua sfințirii acestui altar, închinăm întregul nostru prinos de prețuire și recunoștință în numele «Frăției Ortodoxe Române», ea însăși inițiată și pregătită de grija păstorească și românească a prea iubitului nostru Arhiepiscop. Cluj, la 6 noiembrie 1933. Semnează Sextil Pușcariu, președinte; Ion Mateiu, secretar general”²⁶.

Marea sărbătoare a sfințirii și a celor două congrese s-a încheiat la Teatrul Național cu reprezentația piesei „Cerurile spun”, un mister religios pus în scenă de Victor Papilian, despre care Nichifor Crainic consemna în Revista „Calendarul”: „...Am intrat cu teamă de prieten. «Cerurile spun» mi s-a părut un titlu teribil. Și a fost un triumf, aclamat frenetic, al celei mai subtile și mai îndrăznețe inspirații creștine. Victor Papilian, profesor la Facultatea de Medicină din Cluj, a fost un ateu revoltat și e azi un creștin adânc. Scriitor cu o putere pe care critica literară nu i-a sesizat-o încă, el e un gânditor de ascutime nervoasă, care-și taie ideile artistice pe planurile unei vaste culturi.

Misterul său dramatic e povestea unui tânăr fecior de boier maramureșan, zugrav de icoane pentru biserica din sat, care pleacă în Occidentul veacului al XVI-lea să-și perfecționeze arta. Veacul al XVI-lea: catolicism rafinat, protestantism în primă efervescență, magie prelungită din obscuritatea Evului Mediu. Sufletul de ingenuitate ortodoxă al tânărului nu rezistă în haosul de idei din Occident. El cade, prin magie, în posesiune diabolică

²⁵ *Ibidem*, p. 3

²⁶ *Ibidem*, p. 3.

și ajunge la crimă. Prigonit de vedenia crimei sale, se reîntoarce în Maramureș. Aici, icoanele sfinte și naive, pe care le-a zugrăvit altădată, îl vor face să-și regăsească sufletul dintâi. Reconvertit la ortodoxie, el pleacă extaziat spre Mănăstirea Neamțului, ca spre un Ierusalim al mântuirii.

Lucrarea domnului Victor Papilian, adâncită în spiritul istoric, filosofic și religios al epocii, e ținută de la început până la sfârșit la temperatura cea mai înaltă a inteligenței. Totul e sinteză și simbol, halucinație și extaz. E un simpozion de idei dramatizate, înfățișat cu dogoarea și strălucirea unui talent literar ce-l egalează pe Lucian Blaga. Și totul e dominat de un fel de a gândi specific ortodox, inedit în literatura noastră. «Cerurile spun» e întâia mare apologie a ortodoxiei, făcută de o inteligență artistică surprinzător de subtilă. Publicul a primit pe acest Faust răsăritean cu tunete de aplauze. Victor Papilian a încoronat magistral marile serbări ale Catedralei din Cluj²⁷.

Societatea studenților teologi din Cluj, „Credința ortodoxă”, în Adunarea generală din 12 noiembrie 1933, și-a ales comitetul de conducere pe anul 1933/1934, în felul următor: Președinte, Teodor Moldovan, an. IV; Vicepreședinte, Constantin Tomuș, an III; Secretar general, Candin Anca, an II; Secretar de ședință, Ioan Ioaniciu, an I; Casier: Chiril Moldovan, an IV; Bibliotecar I: Teodor Ciceu, an II; Bibliotecar II: Vasile Pitea, an I; Controlor, Mihail Chiorean, an IV; Econom, Vasile Racolți, an II; Delegați la centrul studențesc „Petru Maior”: Marian Galu, an. IV; Nicolae Cotoșiu, an III; Iuliu Goșescu, an. III; Ion Stănescu, an. III; Aurel Oltean, an. III și Augustin Andrei, an II. Președintele Secției literare: Gheorghe Giurgiu, an IV; Președintele Secției de propagandă: Ilie Pop, an. III; Președintele Secției muzicale: Ion Țopu, an III²⁸.

Vineri, 8 decembrie 1933, Pr. Vasile Puica, absolvent al Academiei Teologice din Cluj, și-a susținut teza de licență cu titlul „Unde sunt morții”, obținând calificativul „cum laude”. Comisia examinatoare, prezidată de P.S. Episcop Nicolae Ivan, a fost formată din profesorii Ioan Vască, Orest Bucevschi și Liviu Galaction Munteanu²⁹.

Ca o încununare a anului 1933, Prof. Andrei Buzdug va lansa volumul „Merinde pentru sufletele credincioase. Predici la toate Duminecile anului bisericesc”, despre care Prof. Orest Bucevschi scria: „Urmărind și analizând

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, nr. 48, Cluj, 3 decembrie 1933, p. 12.

²⁹ *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 17 decembrie 1933, p. 6.

literatura omiletică din ultimii ani, trebuie să mărturisim că există și un număr de cărți care fac cinste teologiei românești. În rândul acestora, fără ezitare și încă la loc de frunte, trebuie înregistrat și volumul de predici cu titlul sugestiv de mai sus, publicat de distinsul predicator și profesor de omiletică de la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj, Dr. Andrei Buzdug. Autorul, învățând de la catedră pe viitorii preoți felul în care cuvântul divin poate mai ușor să pătrundă în tainele sufletului omenesc, pentru a-l îndruma spre cele cerești, și în acelaș timp «cunoscând mizeria de la sate, greutățile pastorale și curente potrivnice pe care le întâmpină astăzi frații preoți», s-a lăsat îndemnat să servească vestitorilor cuvântului dumnezeiesc acest mănunchi de predici, pentru a le fi «un razim în lupta grea ce o desfășoară», cum însuși spune atât de frumos, dar și atât de modest în «Cuvânt înainte». Și pentru faptul acesta, desigur, îi vor fi deplin mulțumitori toți cei ce-i vor citi volumul.

Frumos ca înfățișare tipografică, volumul e mult mai frumos după cuprins. Predicile sunt scrise în limbă poporală neaoș-românească, pe înțelesul tuturor, presărate cu frumoase și potrivite pilde; se pot rosti însă cu același strălucit efect și în fața celui mai select public. În fiecare propoziție citești tendința adevăratului învățător de a învăța pe cei neînvățați, de a mângâia pe cei întristați și de a încuraja pe cei lipsiți de curaj.

Cel ce citește această carte, vrând-nevrând se înalță spre înălțimi, oricât de jos ar fi fost înainte de citire. Preotul, care înainte de a urca amvonul a citit predica respectivă, a Prof. Dr. Andrei Buzdug, va avea un succes real și strălucit. Nu e mirare. Din traista cu merinde bune nu poți să împărtășești decât cele mai delicioase bunătăți. Dar nu intenționez să fac acestei cărți recenzia așa cum s-ar cuveni, căci ar însemna să scriu o broșură întreagă, pentru a-i putea reliefa toate frumoasele calități de care dispune, ci numai dau știre despre apariția ei, invitând vestitorii cuvântului divin să se servească a ajunge în posesia ei și să înceapă a gusta din «Merindele» oferite de Prof. Dr. Andrei Buzdug. Mai departe, n-am nicio teamă că nu vor fi ei înșiși mulțumiți de acest fel de hrană sufletească și că nu vor putea mulțumi cu ea și sufletele încredințate păstoririi lor”³⁰.

³⁰ „Merinde pentru sufletele credincioase”, în *Ibidem*, p. 7.

Zece ani de la înființarea Academiei Teologice clujene

La inițiativa P.S. Episcop Nicolae Ivan, a luat ființă la Cluj secția Ligii Antirevizioniste din Ardeal. La data de 8 ianuarie 1933, au fost convocați la reședința episcopală numeroși intelectuali, în fața cărora P.S. Nicolae a făcut o expunere limpede a motivelor care justifică înființarea acestei organizații în Ardeal. Aurel Gociman a dat citire Statutelor, după care s-a trecut la alegerea organelor de conducere. Au fost proclamați președinți de onoare: toți Mitropoliții și Episcopii români din Ardeal, vechii luptători naționaliști Octavian Goga, Vasile Goldiș, Iuliu Maniu, Alexandru Vaida-Voevod, Aurel Vlad, Teodor Mihali, Alexandru Lapedatu, Ștefan C. Pop și Francisc Hosu-Long. În calitate de Președinte a fost ales Ioan Lupaș, secondat de Vicepreședinții Gheorghe Bogdan-Duică, Iuliu Hațieganu, Onisifor Ghibu, G. Moroianu și Al. Dragomir, iar Secretar general: Aurel Gociman. S-a decis ca cea dintâi manifestare a Ligii să se țină în data de 24 ianuarie, la Teatrul Național din Cluj¹.

În prima duminică a lunii februarie, în bisericile Eparhiei Clujului s-a oficiat slujba de pomenire „pentru odihna fericitului binefăcător al națiunii române, Emanoil Gojdu”². Un omagiu de unanimă și eternă recunoștință, datorat unuia dintre cei mai mari ctitori ai vieții culturale și naționale

¹ „S-a înființat «Liga antirevizionistă» din Ardeal”, în Rev. *Renașterea*, anul XII, nr. 2, Cluj, 14 ianuarie 1934, p. 4.

² „Manifestația Ardealului pentru Fundațiunea Emanoil Gojdu”, în *Ibidem*, nr. 6, Cluj, 11 februarie 1934, p. 1

românești, căci, grație fundației lăsate moștenire neamului, s-au putut forma, timp de cinci decenii, sute de intelectuali, îndeosebi profesori, medici și avocați, care au fost tot atâția luptători devotați și îndrumători neobosiți ai poporului român de dincoace de Carpați³.

Beneficiarii, majoritatea fii de țărani, aducând de acasă un sentiment de firească dragoste față de Biserică, nu făceau decât să-i sporească intensitatea prin bursa ce le venea, devenind astfel cei mai însuflețiți apărători și sprijinitori ai Bisericii. Faptul explică în parte fenomenul, neobișnuit în alte colțuri de țară, al legăturii strânse ce există, în Ardeal, între cărturarii mireni și Biserica strămoșească. Pentru ei, altarele nu erau numai locuri de închinare ale poporului, ci și izvoare sufletești neîntrecute, spre care se îndreptau mereu, în vremile de urgie ale stăpânirii străine⁴.

Dacă în perioada a doua, Fundația Gojdu urma să facă un pas înainte, acordând burse viitorilor preoți, învățătorilor și artiștilor, în a treia perioadă ajutoarele erau destinate preoților și învățătorilor bătrâni, săracilor sau celor cu familii numeroase, și, în fine, după trecerea celei de-a treia perioade, surplusul veniturilor putea fi folosit pentru orice alte scopuri ortodoxe, socotite folositoare națiunii române. În anul 1933, se contata cu tristețe că „toate aceste scopuri înalte sunt zădărnicate, fiindcă fundația este sechestrată la Budapesta. Vecinii noștri, care știu ce reprezintă pentru Ardeal această instituție culturală, vor să șantajeze. Cu alte cuvinte, fără a avea niciun motiv legal, ungurii cer compensații pentru ca s-o elibereze de sub influența lor. Sfătuiți de partidele politice, aceștia cer, în schimb, cesiunea unor imobile din Sibiu și Cluj, care înainte de război se aflau în proprietatea statului maghiar”⁵.

Pentru a se pune capăt acestui joc politic, ce ofensa demnitatea României și interesele ortodoxei naționale, „Frăția Ortodoxă Română” a organizat, în data de 4 februarie 1933, o mare manifestație publică⁶.

La începutul lunii februarie, Societatea studenților teologi „Credința Ortodoxă” a organizat o frumoasă reprezentație cultural-artistică în comuna

³ *Ibidem.*

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

Iara din județul Turda. Cuvântul introductiv a fost rostit de Prof. Dr. Andrei Buzdug, care a arătat importanța Bisericii în viața neamului românesc. Au urmat câteva cântece interpretate de corul Academiei Teologice, sub conducerea studentului I. Țopu. Studenții au pus în scenă comedia „Cine vrea, îl va moșteni”, iar în încheiere, președintele societății, studentul T. Moldovan, a mulțumit publicului pentru primirea călduroasă⁷.

În data de 11 martie 1934, în Revista *Renașterea* a fost publicat Apelul Academiei Teologice din Cluj, la împlinirea a 10 ani de la înființare. Reținem că „această instituție a dezvoltat în decursul unui deceniu o activitate binecuvântată și rodnică. Sub părinteasca oblăduire a prea iubitului ei ocrotitor și ctitor, P.S. Episcop Nicolae Ivan, și cu sprijinul neprecupețit al Veneratului Consiliu Eparhial, tânăra noastră școală de înaltă cultură religioasă și morală, a pregătit un impunător număr de harnici muncitori în via Domnului. Peste 100 de preoți, formați la Academia Teologică, sunt validați în cel mai îmbucurător mod în parohiile Eparhiei Clujului, făcând cinste instituției care i-a pregătit și ridicând simțitor prestigiul Bisericii noastre strămoșești”⁸.

Pentru a celebra momentul, corpul profesoral de la Academia Teologică a decis să organizeze o manifestare solemnă și să publice un volum comemorativ, cuprinzând lucrări de specialitate ale profesorilor și colaboratorilor instituției. În acest sens, Rectoratul Academiei a adresat un apel către toți foștii studenți, de a susține financiar, fiecare după posibilități, editarea acestui volum. Cum era de așteptat, inițiativa dascălilor a fost primită cu însuflețire de tinerii formați la Academia clujeană. Iată un exemplu de „sincer devotament și gratitudine”⁹ a unui fost ucenic, devenit un distins preot într-una din parohiile Eparhiei Clujului: „Mult Onorate Domnule Rector, primind avizul nr. 156/1934, în sensul comemorării unui deceniu de rodnică activitate a instituției noastre de un deosebit prestigiu și un înalt rol religios-moral, Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj, am deosebita plăcere de a folosi primul moment întru prezentarea răspunsului meu respectuos. Nu voi uita niciodată zelul și dragostea pe

⁷ „Studenții teologi din Cluj, în propagandă”, în *Ibidem*, nr. 8, 25 februarie 1934, p. 3.

⁸ Ioan Vască, „Apelul Academiei Teologice”, în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 11 martie 1934, p. 2.

⁹ *Ibidem*.

care le-am constatat în cursul uceniciei mele, mijloace și calități atât de sublime, cu care prea stimații noștri profesori de la acest înalt focar de cultură au nizuit și se străduiesc în tot timpul a transplanta adânc în sufletele viitorilor preoți convingerea fermă că a lupta pentru apărarea dreptei credințe și promovarea ei nu este numai o datorie umană elementară, ci este și calea sigură de ieșire din haosul crizei morale și materiale ce predomină în întreg universul.

Ne-ați învățat cum să luptăm și lupta noastră astfel începută și continuată nu-i grea și ne duce zi de zi spre noi izbânzii, în câmpul vast de onoare al creștinismului ortodox. De aceea, aș putea ca eu să nu îmbrățișez cu drag apelul trimis de prea iubiții noștri comandanți? Nu! Din contră, mă grăbesc a prenota volumul comemorativ de care amintiți. În același timp, vă rog prea respectuos, Domnule Rector, binevoiți a primi și prezentul tablou (tabloul cuprindea în icoane aspecte frumoase din activitatea sa de preot), ca o fidelă reprezentare a unui modest rezumat de conștiințioase străduințe pastorale în anii de preoție; primiți-l, vă rog, în semn de sinceră, profundă și statornică stimă și recunoștință pentru întreg vrednicul corp profesoral de la Academia noastră Teologică. Cu întregul meu devotament de adâncă venerațiune”¹⁰.

În cadrul cercului de studii al Societății studentești „Credința ortodoxă”, deschis în ziua de 3 martie 1934, în fața unui numeros public, au conferențiat Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, care a prezentat importanța acestor manifestări, și Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, care s-a referit la „Religie și cultură”¹¹.

În data de 11 martie, „Frăția Ortodoxă Română” din Cluj a ținut, la Școala Primară de Stat din Mănăstur, o serbare religioasă, care s-a desfășurat după următorul program: „Tatăl nostru”, cor bărbătesc, de Ciprian Porumbescu, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petrașcu; Cuvântul de deschidere al președintelui; Conferința „Cum sparg sectarii legea strămoșească, furișându-se în ogorul lui Hristos”, susținută de Prof. Dr. Orest Bucevschi; „De tine se bucură” de Ciprian Porumbescu, cor bărbătesc; „Cerurile spun” de Stepan I. Davadov, cor bărbătesc; „Sfânt e Domnul”, de Gheorghe Dima,

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ „Cerc de studii”, în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 11 martie 1934, p. 4.

cor bărbătesc; „Pre noi înșine”, de S. Drăgoiu, cor bărbătesc; Cuvânt de închidere¹².

Cu ocazia cercului de studii al Academiei Teologice, în luna martie au avut loc, la sediul din strada Avram Iancu, nr. 6, conferințele profesorilor Dr. Ioan Pașca, despre „Viața și doctrina episcopilor romani Liberius și Vergilius”, și Dr. Orest Bucevski, despre „Probleme din filosofia lui Nikolai Berdiaev”¹³.

Continuând pe aceeași linie, duminică, 18 martie, în Aula Universității din Cluj, Prof. Dr. Andrei Buzdug a prezentat în fața unui public numeros conferința „Ortodoxia română”. După ce a făcut o privire succintă asupra trecutului, a arătat starea îngrijorătoare în care se află poporul român și mai ales lipsa de ideal, adică a acelei puteri îmbolditoare, lăuntrice, care să trezească în oameni puterile latente. În continuare, a opinat că atât fraudele din instituțiile publice, falimente din instituțiile comerciale, demagogia care se manifestă tot mai dezmațat, cât și lipsa de reacție împotriva a tot ce este în mod evident primejdios ordinii și progresului sunt tot atâtea efecte ale unei stări economice proaste, dar și ale unei stări morale bolnăvicioase. După părerea conferențiarului, pentru a îndrepta lucrurile, era nevoie de domnia virtuții în toate actele vieții publice și private. Și, precum în trecut „Ortodoxia română ne-a fost pavăză și călăuză, întocmai așa în viitor va fi mântuirea noastră”¹⁴.

În ce privește Fundația Gojdu, Președintele „Frăției Ortodoxe Române”, Prof. Dr. Sextil Pușcariu, a prezentat ministrului de externe, Nicolae Titulescu, o „moțiune” din partea Mitropoliei Ardealului, semnată de peste 100.000 credincioși ortodocși, care cereau „rezolvarea neîntârziată și predarea Fundației Gojdu către cei în drept”¹⁵.

În cadrul cercului de studii de la Academia Teologică din Cluj, desfășurat sâmbătă, 17 martie 1934, Prof. Dr. Orest Bucevski a reluat conferința despre „Problemele din filosofia lui Nikolai Berdiaev”. Marele teolog și cugetător rus a fost prezentat în adevărata lui valoare. După ce a făcut o

¹² *Ibidem*.

¹³ „Cerc de studii”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 18 martie 1934, p. 4.

¹⁴ „Ortodoxia Română”, în *Ibidem*, nr. 12, Cluj, 25 martie 1934, p. 4.

¹⁵ „F.O.R”, în *Ibidem*, p. 4.

analiză temeinică a problemelor din filosofia acestuia, Prof. Dr. Orest Bucevski a precizat că obiectivul gândirii filosofului se bazează pe doi factori: omul și Dumnezeu.

În ziua de 24 martie, în Aula Academiei Teologice, publicul interesat l-a putut audia pe Dr. Ioan Vască, Rectorul instituției, care a vorbit despre „Nietzsche și problema creștină”. După expunerea vieții lui Nietzsche, conferențiarul va încerca să analizeze doctrina filosofului, pe care a catalogat-o în contradicție cu creștinismul: „Religia, îndrumătoarea vieții în trecut, prezent și viitor a întregii omeniri, care este pururea vie, a fost mult atacată în toate timpurile de unii scriitori. Cel mai înverșunat dușman, campionul necredinței, este Nietzsche. Cunoaște filosofia etică al lui Arthur Schopenhauer și este în legătură cu scrierile lui Albrecht Ritschl. De viața și doctrina lui Nietzsche s-au ocupat mulți. Unii l-au prezentat în culorile cele mai vii, l-au admirat. Alții l-au socotit nebun, violent. El este cel dintâi care propovăduiește reîntoarcerea creștinilor la păgânism, căci omul cu voință puternică poate face orice. Luptă din răspuțeri pentru a înlătura din omenire creștinismul. După Nietzsche, bun este tot ce ridică voința omului la putere. La el, puterea, voința, bărbăția, războiul sunt cele ce trebuie cultivate, iar ce e slab, să moară, să dispară. Osândește creștinismul și Biserica creștină, care, după el, este o pată nemuritoare pentru omenire. El este acela care aduce mari blasfemii creștinismului, ceea n-a făcut încă nimeni. E mult influențat de etica lui Schopenhauer și teoriile budiste și orientale. El preconizează idealul «supraomului», contribuind mult la distrugerea iubirii de Dumnezeu și a dragostei între oameni. Devine cel mai mare revoltat împotriva creștinismului, pentru faptul că, ocupându-se cu scrierile sfinte, nu le înțelege, interpretându-le greșit. Trebuința curajului și a sufletului liber, numai în Dumnezeu, care este fericirea prin excelență, acolo unde Nietzsche n-a văzut-o, în sânul lui Dumnezeu, va rămâne un veșnic adevăr, căci își are izvorul nesecat în divinitate”¹⁶.

Duminică, 17 iunie 1934, în Catedrala Ortodoxă din Cluj, a avut loc încheierea festivă a anului școlar de la Academia Teologică. Asistența a rămas impresionată de simplitatea și discreția care au încadrat această

¹⁶ „De la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 13, Cluj, 1 aprilie 1934, p. 3.

solemnitate oficială, atât de fastuoasă la alte școli. Explicația era ușoară pentru cunoscătorii acestei înalte instituții culturale: ea contribuia la formarea apostolilor virtuților creștine, care exclud mândria înfumurată și afișarea pretențioasă din acțiunile lor binecuvântate printre oameni.

Profesorii Academiei, Dr. Ioan Vască, Dr. Liviu Galaction Munteanu, directorul Internatului Teologic, Ion Goron, și secretarul eparhial Laurențiu Curea, au oficiat serviciul religios, la care s-au săvârșit rugăciunile speciale. Corul Academiei a dat răspunsurile, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petrașcu.

În încheiere, Rectorul Academiei, Prof. Dr. Ioan Vască, a rostit cuvântarea festivă, din care spicui: „Sfânta Evanghelie ce s-a citit cuprinde semnificativa învățătură a Mântuitorului, ca omul să nu se îngrijească atât de cele trupești, ci să «caute mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate celelalte i se vor adauga»; adică să se îngrijească înainte de toate de sufletul său. Acest precept divin se cuvine să fie ascultat și urmat, în primul rând, de viitorii truditori în via Domnului. Mântuirea din haosul crizelor în care se zbate azi omenirea nu se va putea face decât numai printr-o aplicare strictă îndeosebi a acestei învățături divine, numai printr-o reală renaștere sufletească.

Academia Teologică Ortodoxă din Cluj pregătește pe tinerii intrați în rândurile sale în sensul preceptului evanghelic indicat acum. Pe lângă cunoștințele de ordin teoretic-științific, studenții teologi își îmbogățesc sufletele cu puterea credinței de mai bine, dându-și seama de rolul însemnat ce-l vor avea în mijlocul credincioșilor. Astfel, activitatea tinerilor atât înăuntru, cât și în afara școlii este foarte îmbucurătoare. Rezultatele în studii, conduita și manifestările lor în toate împrejurările sunt foarte mulțumitoare. Îndeosebi, sunt remarcabile numeroasele descinderi în diferitele centre ale Eparhiei, unde, prin învățături și cântări alese, au înălțat sufletele credincioșilor. Profesorii Academiei, printr-o serie de conferințe instructive, au contribuit, în afară de obligațiile lor școlare, la propovăduirea cuvântului evanghelic și răspândirea lui în masele largi ale poporului. Instituția a avut tot concursul forurilor competente. Îi amintim aici pe P.S. Episcop Nicolae Ivan, care, împreună cu Veneratul Consiliu Eparhial, au sprijinit cu toată sollicitudinea și în acest an bunul mers al

instituției, fapt pentru care le aducem calde mulțumiri, iar celor ce părăsesc Academia le dorin deplin succes în cariera pentru care s-au pregătit”¹⁷.

În numele P.S. Episcop Nicolae, care nu a putut participa la serbare, a răspuns consilierul eparhial Dr. Vasile Sava: „Domnule Rector, onorat corp profesoral, iubiți studenți în teologie!... Prea Sfințitul nostru stăpân m-a încredințat pe mine să exprim onoratului corp profesoral mulțumirile sale pentru munca trudnică de fiecare zi, depusă în ogorul Bisericii noastre, prin încălzirea sufletelor și luminarea minților viitorilor noștri preoți și slujitori la altarul Domnului. Asemenea, am plăcuta datorie să exprim și studențimii noastre recunoștința sa și a Consiliului Eparhial pentru sârguința cu care a căutat să-și însușească bazele cunoștințelor necesare, în greaua misiune ce îi așteaptă în ogorul Domnului, ca și pentru zeloasa grijă cu care au căutat să-și susțină nimbul lor de studenți și bunul nume al Academiei noastre.

Conducătorii bisericești simt o deosebită satisfacție când pot constata că, în pofida tuturor greutăților pe care ni le impune ziua de azi, cei chemați să devină mâine conducători ai poporului credincios înțeleg chemarea lor și își manifestă această înțelegere prin disciplina personală pe care și-o impun și prin creșterea valorii morale și intelectuale pe care o arată.

Bunii ostași sunt creațiunea lipsurilor și nevoilor. Numai truda poate avea adevărate succese și țin să accentuez că tinerii preoți ieșiți din Academia noastră, deși urmează să lupte azi cu lipsurile materiale și cu dezagregarea morală a credincioșilor, rămasă moștenire de la Marele Război, sunt în covârșitoarea lor majoritate buni preoți. În calitatea mea de referent încredințat cu disciplinarea clerului, constat că plângerile poporului contra acestor tineri sunt minime. Vă pun deci pildă pe acești antemergători, în speranța că vom putea spune și despre dumneavoastră același lucru...

Alături de linia de front a preoțimii, se formează noi linii de luptă a organizațiilor mirenilor din «Frăția Ortodoxă Română» și suntem convinși că Biserica, rămasă în umbră în huietul produs de izbânda neamului, va păși din nou cu crucea în frunte pentru a împrăști deznădejdea ce încearcă să copleșească sufletele. Dumneavoastră, prin munca colectivă pe care ați

¹⁷ *Ibidem.*

depus-o pentru ridicarea moralului oamenilor în numeroasele deplasări de propagandă din cursul anului, ați dat dovadă că știți să vă faceți datoria și în ogorul Bisericii, și al neamului. Eu doresc să nu pierdeți acest elan nici atunci când, desprinși de sub aripile ocrotitoare ale școlii noastre, vă veți simți la un moment dat singuri și, în aparență, neputincioși în fața vieții. «În lume necazuri veți avea», zice Mântuitorul, să nu deznădăjduiți niciodată, căci deznădejdea este cel mai mare călău al tuturor năzuințelor omenești.

Vă doresc deci să puteți părăsi școala noastră cu voie bună, iar cei care vă veți întoarce la toamnă să aveți puteri sufletești și trupești sporite, iar despre cei ce ieșiți în viață să auzim că norocul și izbânda creștină au împletit cărările voastre în viață”¹⁸.

Pentru Eparhia Clujului, serbarea a însemnat într-adevăr o clipă de bucurie și de reculegere morală. Se culegeau rezultatele unui an de muncă serioasă și se justifica din nou legitimitatea Academiei în viața spirituală a ctitoriei lui Ștefan cel Mare. Înțelegerea deosebită și interesul cald care l-au animat pe Prea Sfințitul Episcop Nicolae spre a da ființă, în urmă cu 10 ani, Academiei Teologice, s-au dovedit, ca în atâtea alte împrejurări, perfect motivate prin consecințele rodnice. Având norocul unor profesori bine pregătiți, conștiincioși și devotați misiunii lor, Academia a reușit să se situeze în centrul numeroaselor activități eparhiale, devenind coloana lor vertebrală...

Iată cum aprecia presa vremii Academia Teologică Ortodoxă din Cluj: „Progresele realizate de această instituție de învățământ sunt certitudini incontestabile. Să ne amintim cum s-a trecut succesiv la 4 ani de studii, la elevi numai cu bacalaureatul, la adoptarea programei universitare în ce privește materiile, cursurile, examenele, măsuri care au transformat, de fapt, Academia de aici și din celelalte centre episcopale ardelean, în adevărate Facultăți Teologice. Că statul nu le acordă și de drept această calitate, din cauza unor temeri de concurență primejdioasă, este desigur regretabil, mai ales că aceasta le-a fost recunoscută Academiei unite. Nu ne îndoim că soluția normală va trebui să vină în curând, deoarece o impune cadrul strict universitar în care se desfășoară singură și fecundă

¹⁸ *Ibidem*, pp. 1-2.

activitatea lor didactică. Un element de înaltă apreciere este și prezența printre profesorii Academiei a învățatului istoric și eminent academician Ioan Lupaș, care face cursuri speciale de istoria Ardealului.

Dar în afară de catedră, profesorii Academiei țin să-și afirme rosturile lor atât în lucrări științifice, cât și într-o bogată propagandă ortodoxă-culturală, risipită în atâtea orașe ale Eparhiei, pe care le străbat ajutați de însuflețită colaborare a studenților teologi. Iată alt aspect moral menit să lumineze și mai puternic rolul dominant al Școlii Teologice din Cluj în evoluția sufletească a clerului și a Eparhiei. În cursul unui deceniu, instituția a format peste două sute de absolvenți, printre care au fost și 7 studenți. Dintre aceștia, s-au hirotonit 130, adică tot atâția apostoli ai credinței și culturii românești în părțile cele mai expuse ale patriei întregite. Astfel, opera îndeplinită de Academie este dintre acelea care se impun în conștiința Bisericii și a țării, servind, fără zgomot inutil, la consolidarea națională a Statului românesc. Iată pentru ce ne permitem să fim mândri de această admirabilă instituție educativă, aducând aici un meritat omagiu Rectorului și profesorilor ei”¹⁹.

La examenele generale de la Academia Teologică din Cluj au participat șase studenți. Dintre aceștia, a obținut calificativul „magna cum laude” Candin Anca și „cum laude” Andrei Eftimie, Ioan Roman și domnișoarele Septimia Coman și Ileana Gherman.

În sesiunea a doua, s-au prezentat toți studenții anului IV, care au obținut următoarele calitative: „magna cum laude”: Mihail Chiorean, George Giurgiu, Nicolae Mărean, Ioan Suciu, Teodor Moldovan, Simion Puscilean, Cornel Sava; „cum laude”: Maria Avrămuțiu, Octavia Câmpean, Maria Miha, Emilian Bența, Ioan Bodea, Vasile Dălălău, Aurel Igna, Chiril Moldovan, Vasile Samoilă, Vasile Hereș, Aurel Velea, preoții Ioan Todea și Ioan Velțan; „aprobat”: Marian Galu, Viorel Onețiu și Vasile Pașca. Absolventul Ioan Suciu, în urma dizertației „Între misticism și raționalism”, a reușit să obțină la examenul de licență calificativul „cum laude”²⁰.

Deschiderea noului an școlar la Academia Teologică s-a făcut la începutul lunii octombrie, cu oficierea Sf. Liturghii în Catedrală, în pre-

¹⁹ „Academia noastră Teologică”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 24 iunie 1934, p. 1.

²⁰ *Ibidem*, p. 3.

zența tuturor școlilor din Cluj și a unui numeros public. A predicat părintele Ioan Rău, proaspăt reîntors din America. La sfârșit, s-au citit rugăciunile obișnuite pentru începerea anului. La ora 12.00, a avut loc solemnitatea inaugurării anului școlar la Internatul Teologic, din noua clădire amenajată în strada Iașilor.

După sfințirea apei, săvâșită de părintele Ion Goron, P.S. Episcop Nicolae i-a botezat pe cei de față. A luat apoi cuvântul Prof. Ioan Vască, Rectorul Academiei, care, într-o cuvântare scurtă și înțeleaptă, a expus menirea școlii în viața Eparhiei și posibilitățile ei tot mai mari de a-și intensifica activitatea științifică și educativă. După părintele Rector a vorbit P.S. Episcop Nicolae, care i-a lămurit pe studenți asupra grijii constante pe care o are față de ei, spre a le asigura o pregătire completă. Dacă dificultățile materiale nu i-au îngăduit să înalte clădirea măreață a Academiei pe terenul din Calea Dorobanților, începând cu anul 1934, studenții au Internat propriu²¹, iar cursurile urmau a fi susținute într-o aripă a noului palat episcopal din Piața Catedralei. I-a îndemnat să se dedice cu tot sufletul studiilor teologice, respectând ordinea și disciplina, cercetând Biserica și bibliotecile, ca astfel să poată deveni însuflețiți misionari ai Bisericii și îndrumători ai poporului din satele ce bâjbâie încă în ignoranță și sărăcie.

În încheiere, corul condus de prof. Dr. Vasile Petrașcu a cântat „Întru mulți ani, Stăpâne!”. La solemnitate au luat parte toți profesorii Academiei, consilierii eparhiali și câțiva fruntași clerici și mireni ai Bisericii²².

Ziua de 6 decembrie 1934 a rămas în amintirea tuturor ca una din cele mai impresionante din istoria Eparhiei, prin îndoita bucurie duhovnicească prilejuită de jubileul de 10 ani al Academiei Teologice și prăznuirea numelui P.S. Episcop Nicolae. După sfințirea Catedralei, realizare grandioasă care a dat tinerei Episcopii a Vadului o faimă binemeritată, al doilea eveniment însemnat l-a constituit aniversarea unui deceniu de la înființarea Academiei Teologice.

²¹ Internatul a funcționat într-o clădire închiriată de la Primăria Municipiului Cluj.

²² „Solemnitatea deschiderii anului școlar la Academia Teologică”, în Rev. *Renașterea*, anul XII, nr. 41, Cluj, 14 octombrie 1934, p. 2.

Festivitățile au început în Catedrala Episcopală printr-o Liturghie Arhierească, oficiată de un mare sobor de preoți, în frunte cu P.S. Episcop Ioan al Armatei. Răspunsurile le-a dat corul mixt, condus de maestrul Augustin Bena. La predica festivă, rostită de părintele Prof. Ioan Vască, a asistat un public neobișnuit de numeros, care umpluse marea Catedrală. Printre aceștia au putut fi zăriți „capii tuturor autorităților civile și militare, fruntașii vieții noastre religioase, culturale și științifice și elevii tuturor școlilor din Cluj”²³.

La ora 12.00, asistența a fost invitată în sala de festivități de la Episcopie. În cursul ședinței, au sosit și miniștrii Vasile Sasu și Alexandru Lapedatu. În deschidere, corul Academiei Teologice, condus de Dr. Vasile Petrașcu, a interpretat un poutpuriu de cântări religioase și patriotice. A urmat cuvântarea Rectorului Academiei, Dr. Ioan Vască, care a făcut o trecere în revistă a istoriei celor zece ani de muncă ai instituției: „Reînviata ctitorie a lui Ștefan cel Mare, slăvitul Domn al Moldovei, Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului, chemată prin situația sa geografică să împlinească un rol covârșitor de conservare națională și renaștere religioasă pe aceste meleaguri, avea neapărată nevoie ca Biserica să-i fie pusă în stăpânirea tuturor mijloacelor materiale și culturale, care să-i facă posibilă o acțiune largă și rodnică. Și unul din aceste mijloace, puternic reclamat de împrejurări, a fost o școală superioară pentru pregătirea corespunzătoare a unui cler luminat.

Alături de Armată, Biserica constituie cea mai puternică pavază de apărare și de propășire a statului și neamului românesc în noua epocă de temeinică și înfloritoare consolidare, la care ne-a chemat destinul fericit al istoriei noastre naționale. Statul român este dator să dea Bisericii, îndeosebi aici în Ardeal, unde, în urma suferințelor îndurate, se găsește în stare de inferioritate față de celelalte biserici, sprijinul său neprecupețit, spre a-și crea, pe de-o parte, situația corespunzătoare chemării sale naționale, pe de altă parte, spre a deveni un izvor de renaștere morală a poporului român în lupta și rivalitatea religioasă dintre diferitele biserici din acest colț de țară.

La rândul-i, statul, prin organele sale de conducere, a găsit întemeiate cererile, intervențiile și memoriile, minunat pregătite și îndrumate prin

²³ „Serbările jubilar ale Academiei Teologice”, în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 9 decembrie 1934, p. 1.

înțelepciunea și străduințele neobosite ale prea iubitului nostru Arhiereu și printr-o hotărâre a Consiliului de Miniștri, luată către finele anului 1923, încuviințează Eparhiei Clujului deschiderea înaltei Școli Teologice, care la 6 decembrie 1924 își deschide solemn cursurile...

Un rol hotărâtor în soluționarea fericită a acestei probleme l-a avut Ministrul Alexandru Lapedatu, căruia îi exprimăm deosebite mulțumiri cu acest prilej festiv.

La sfârșitul anului școlar 1926/1927, se încheie ultimele serii de absolvenți ai Institutului Teologic și încep seriile absolvenților și licențiaților Academiei Teologice, care dau anual 20-25 de absolvenți, viitori candidați la preoție. Astfel, Institutul Teologic a dat 37 absolvenți, iar Academia Teologică 178, dintre care 17 licențiați, care, cu puține excepții, au putut fi încadrați preoți sau profesori de religie în cuprinsul Eparhiei noastre sau în alte Eparhii ale țării.

Preoții ieșiți din școala noastră se validează pretutindeni prin activitate și conduită exemplară, mulțumirea vie a credincioșilor adevărând acest fapt. Apoi, studenții noștri, pe lângă rezultatele îmbucurătoare în studii, au dezvoltat și continuă să dezvolte o activitate foarte frumoasă în domeniul practic misionar. Corul Academiei și concursul profesorilor nu a lipsit de la nicio manifestare mai importantă religioasă, culturală sau națională din cuprinsul Eparhiei. În încheiere, să-mi permiteți, Preasfințite Stăpâne, ca la această strălucită sărbătoare a noastră, să vă exprimăm atât Preasfinției Voastre, cât și distinșilor colaboratori respectuoasele noastre mulțumiri, pentru tot ce-ați făcut pentru noi”²⁴. Dr. Ioan Vască a predat câte un exemplar, frumos legat, din volumul comemorativ Episcopului Nicolae, miniștrilor Vasile Sasu, Alexandru Lapedatu și Prof. Sextil Pușcariu.

În continuare, a luat cuvântul părintele Prof. Dr. Nicolae Popovici, care, într-o cuvântare originală și plină de mireasmă bisericească, a adus binecuvântarea Mitropolitului Nicolae Bălan și urările frățești ale Academiei Teologice din Sibiu. La rândul său, Rectorul Universității din Cluj, Prof. Florian Ștefănescu Goangă, a prezentat salutul instituției, care s-a declarat fericită de rezultatele Academiei Teologice și îndeosebi de opera

²⁴ *Ibidem*.

educativă atât de utilă pe care o desfășoară, ca un exemplu viu, în rândul studențimii clujene.

Prof. Sextil Pușcariu, savantul președinte al „Frăției Ortodoxe Române”, explicând într-o scurtă și vibrantă rostire înțelesul simbolic al cuvântului „părinte”, dat preotului de către poporul nostru, a urât Academiei să dea și în viitor aceiași buni și devotați apostoli ai legii străbune. Distinsul scriitor, părintele Ion Agârbiceanu, a vorbit în numele Bisericii greco-catolice, care și-a arătat bucuria pentru izbânzile reputate de sora ei mai mare, Biserica Ortodoxă. Tânărul I. Goșescu, președintele Societății studenților în teologie, a exprimat, vioi și simpatic, sentimentele acestora și mărturisirea lor hotărâtă de a urma întru totul pe căile de ideal și muncă arătate de profesorii lor iubiți.

Tuturor le-a răspuns P.S. Episcop Nicolae „într-o cuvântare duiosă, ce a mers la inima celor de față”²⁵. Acesta a ținut să-și exprime bucuria sufletului pentru această prăznuire aleasă, subliniind că Academia Teologică și-a făcut pe deplin datoria în cei dintâi zece ani de viață. A urmărit-o, zi de zi, cu interes și iubire părintească, deoarece vedea în ea instituția cea mai de seamă pentru înnoirea religioasă și prefacerea completă a Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului. Profesorii Academiei, aleși cu toată grija, s-au dovedit vrednici de încrederea ce li s-a anticipat, căci activitatea desfășurată de ei „a dat seceriș bogat pentru Biserică și scopurile ei dumnezeiești”. Dar dacă s-a putut ajunge în cel dintâi deceniu la realizări atât de frumoase, un merit considerabil le-a revenit și miniștrilor prezenți: Alexandru Lapedatu, care în anul 1924 a aprobat înființarea Academiei și i-a pus la dispoziție fondurile necesare, iar Vasile Sasu, prin înțelegerea sa deosebită, i-a dat puțința ca al doilea deceniu de muncă să-l înceapă în sălile luminoase ale splendidului palat episcopal din Piața Catedralei. Asigurându-i de recunoștința Eparhiei și mulțumind profesorilor Academiei pentru satisfacția ce i-au dat-o, P.S. i-a binecuvântat pe toți care au ținut să ia parte la praznicul atât de înălțător al Bisericii Ortodoxe²⁶.

După închiderea ședinței solemne din sala festivă, publicul a fost invitat în sala de recepție a noului palat episcopal, unde a avut prilejul să-l

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ *Ibidem.*

felicită pe Episcopul Nicolae, cu ocazia zilei numelui. Alături de miniștrii Vasile Sasu, Alexandru Lapedatu și subsecretarul de stat V. Roman, a participat Prof. Ioan Lupaș, care, într-o expunere plină de avânt, a rezumat contrastele izbitoare dintre trecutul de umilință al ortodoxiei ardelen, în speță al celei de la Cluj, cărei nu i-a fost îngăduit să aibă nici măcar o modestă bisericuță în cetatea magnaților trufași, și prezentul realizărilor strălucite, care făceau mândria românismului. „Această schimbare radicală se datorează în măsură covârșitoare P.S. Episcop Nicolae, care, încălzit de admirabila tradiție religioasă în care s-a format în tinerețe, a dus pretutindeni îndemnul de luptă al mucenicului preot Ioan din Aciliu, făcând să triumfe credința ortodoxă. De aceea, nu-i de mirare că la cea dintâi recepție în noul palat episcopesc, el însuși o mărturie neîntrecută de vrednicie arhierască, au venit atât de mulți credincioși și frunțași ai neamului, spre a-i înfățișa sentimentele de admirație și iubire ce i le păstrează”²⁷.

În numele „Societății Femeilor Ortodoxe” a vorbit Zina Moroianu, oferind P.S. Episcop o frumoasă icoană, bătută în argint, a Sf. Ierarh Nicolae. În răspunsul său, P.S. Episcop Nicolae a mulțumit celor de față pentru omagiile sincere ce i s-au adus, dar a ținut să spună că, dacă a putut înfăptui cele ce se văd azi în Cluj, ele se explică prin faptul că a avut norocul unor colaboratori, care sunt cei mai de seamă cărturari din cuprinsul Mitropoliei Ardealului. Tot așa, i-a felicitat pentru înțelegere și sprijin pe credincioșii din Eparhie, îndreptățiți să se bucure în această zi de obștească prăznuire.

La ora 18.00, a avut loc în Catedrală concertul religios dat de către corul Academiei Teologice, condus de Prof. Vasile Petrașcu. Au fost executate douăsprezece piese corale dintre cele mai alese: „Imn jubilar” de Vasile Petrașcu; „Tatăl nostru” de Ciprian Porumbescu; „Cu noi e Dumnezeu”, „Ochiul inimii mele” de Augustin Bena; „Lumină lină” de Eusebie Mandicevski; „Rugăciune” de C. Șandru; „De tine se bucură” de C. Porumbescu; „Iehova mă conduce” de Isidor Vorobchievici; „Psalm 100” de E. Mandicevski; „Sfânt, sfânt” de I. Mureșanu; „Cerurile spun” de Stepan I. Davadov; „Pe noi înșine” de Sabin Drăgoi și „Ție se cuvine” de I.

²⁷ *Ibidem*, p. 2

Vorobchievici. În atmosfera de tămie care învăluia Catedrala, sufletele au trăit un ceas de sfântă mângâiere și reculegere spirituală. Nu se putea imagina o încheiere mai impresionantă a serbărilor Academiei Teologice, decât acest concert religios neuitat²⁸.

În cinstea evenimentului, profesorii Academiei Teologice au publicat un volum festiv de 400 de pagini, intitulat „Zece ani în slujba Bisericii și a Neamului: 1924-1934”. Cartea a fost dedicată P.S. Episcop Nicolae Ivan, ctitorul acestei instituții de înaltă cultură bisericească. Pe aproape 300 de pagini, sunt prezentate nouă studii temeinice de specialitate, semnate de către profesorii Academiei Teologice: Ioan Lupaș - „Varlaam, Mitropolitul Moldovei”; Orest Bucevski - „Păcatul strămoșesc”; Liviu Galaction Munteanu - „Învierea lui Iisus”; V. Pârvulescu: „Analiza biologică individuală, ca bază de plecare în propovăduirea principiilor moralei creștine”; Vasile Petrașcu - „Importanța muzicii și rolul cântărilor bisericești în cultul divin”; Vasile Sava - „Biserica și Statul”; Gheorghe Stănescu - „Maniheismul”; Ioan Vască - „Un campion al necredinței: F. W. Nietzsche”; Ioan Pașca - „Contribuțiuni la istoria infailibilității papale”.

Cartea cuprinde și câteva contribuții ocazionale din partea unor foști și actuali elevi, prieteni și colaboratori ai Academiei, o expunere amănunțită a vieții și organizării instituției, a Internatului Teologic și a Societății studenților teologi. Numeroase ilustrații împodobesc această carte de valoare, tipărită în foarte bune condiții tehnice²⁹.

²⁸ *Ibidem*, p. 2.

²⁹ „Omagiul profesorilor: un volum comemorativ”, în *Ibidem*, p. 3.

Dispute privind organizarea învățământului teologic

La începutul anului 1935, Patriarhului Miron Cristea, în cadrul unei conferințe ținute la Seminarul Teologic Nifon, făcea următoarea apreciere cu privire la reorganizarea învățământului seminarial: „... Trebuie să precizez că este o veche preocupare a Sfântului nostru Sinod ca învățământul seminarial și toate aceste școli să fie trecute sub conducerea Bisericii. În nici o altă țară din lume nu se mai găsește această situație paradoxală, ca școlile pregătitoare de preoți să nu fie sub conducerea Bisericii respective. Astăzi, la Ministerul Instrucțiunii stă închis un al paisprezecelea proiect pentru reorganizarea întregului învățământ teologic, întocmit de Sf. Sinod. Motivul este că nu interesele instituției sunt luate în seamă, ci alte interese, despre care nu se poate vorbi. Dar, după cuvântul Sf. Scripturi, nădăjduim că se va împlini și cu noi ceea ce Domnul a spus: «Cel ce rabdă până la sfârșit se va mântui». Poate că Dumnezeu, în tainele providenței Sale divine, ne pune și pe noi la încercări de felul acesta.

În proiect am dispus ca seminariile să fie transformate în licee confessionale, astfel încât absolventul să-și poată da bacalaureatul și să poată merge unde este chemat de propria vocație într-una din ramurile învățământului superior. Și în învățământul superior teologic sunt multe lacune, ce-l fac impropriu pentru pregătirea preoților pe care-i așteaptă Biserica noastră. Nu cresc în atmosfera prielnică pentru preoție. În actuala atmosferă universitară, studenții vor să conducă pe profesori, ei vor să aibă directiva, nerespectând tradiționalele trepte conducătoare. Aceasta este o situație de

perversiune sufletească. Deci această atmosferă a studențimii universitare nu poate fi prielnică unor tineri ce se pregătesc pentru preoție.

Academiile Teologice din Ardeal, sub acest raport, sunt mai fericit organizate. Ele își au, pe lângă cursurile teologice, căminul teologic care cuprinde pe toți studenții teologi și-i obligă a trăi ca interni în regimul vieții educative-creștine, proprie pregătirii unui candidat de preoție. Tinerii bacalaureați veniți la o Academie Teologică vin mânați de propria lor vocație și nu constrânși de o diplomă de Seminar cu drepturi restrânse. Academiile se pot generaliza ca instituții teologice proprii nu numai instrucției teologice, ci mai ales educației religioase morale, de care se simte astăzi nevoie mai mult ca oricând.

Facultățile Teologice pot rămâne și pe mai departe școli superioare în învățământul universitar, la care s-ar face știință teologică și ar preocupa nu numai pe tinerii teologi ce se specializează, ci și pe studenții celorlalte facultăți, atrași de interesul pentru cunoașterea diferitelor probleme religioase. În chipul acesta, cred că, fără să năruim ceea ce a fost bun în trecutul învățământului nostru teologic, vom adapta organizarea învățământului teologic cerințelor pedagogice creștine ale timpului, ca și urgentelor nevoi ale Bisericii și neamului nostru”¹.

Pe marginea reformării învățământului teologic, nu au întârziat să apară și „propuneri bizare”, cum ar fi cea a „Asociația Prietenii Seminarilor”, care cerea desființarea autonomiei universitare și excluderea Academiilor ardelen². În ce privește organizarea Seminarului, „autorii au formule curat caragialești”³. Deși era vorba de o școală întru totul bisericască, totuși, conducerea ei didactică și administrativă se preconiza a fi trecută în mâna statului, Bisericii rămânându-i numai sarcina administrării internatului și asigurării educației religioase. Numirea directorului și a profesorilor era propusă să se facă de către Minister. Comentând acest lucru, redactorul Revistei *Renașterea* consemna: „Să ni se dea voie să zâmbim în fața unor asemenea ciudățenii. Căci a scoate Biserica din dreptul

¹ „Reorganizarea învățământului teologic”, în *Rev. Renașterea*, anul XIII, nr. 2, Cluj, 13 ianuarie 1935, p. 2.

² „La reforma învățământului teologic. Propuneri bizare”, în *Ibidem*, nr. 6, Cluj, 10 februarie 1935, p. 2.

³ *Ibidem*.

evangelic de a-și pregăti preoții și a-l atribui puterii laice a statului este cel puțin o concepție regretabilă. De îndată ce legea actuală de organizare atribuie Bisericii conducerea școlilor teologice, nu înțelegem zvârcolirea unor cercuri din Capitală și în speță a unei reviste bisericești pentru asemenea proiecte, din capul locului condamnate”⁴.

Comentând Legea pentru reorganizarea învățământului teologic, Rectorul Academiei Teologice din Cluj, Dr. Ioan Vască, a făcut, la rândul său, următorul comentariu: „De ani de zile, această mult așteptată și dorită lege n-a izbutit să ia ființă și să pună capăt atâtor nedumeriri și să definitiveze și să orânduiască odată învățământul nostru din școlile teologice. Vedem înfăptuindu-se până și codurile cuprinzătoare ale celor mai complexe legi, cu mii de articole, vedem cum se votează alte nenumărate și voluminoase proiecte de legi, dar nu s-a putut înfăptui și vota un proiect de lege care privește organizarea învățământului teologic și care nu cuprinde decât câteva articole.

Oare cine poartă vina? Autoritatea bisericească, reprezentată prin Sf. Sinod, și-a făcut datoria. A pregătit demult un bine studiat și documentat proiect de lege, pe care acum cinci ani l-a și înaintat corpurilor legiuitoare spre a fi votat. Dacă în Senat el a fost votat, s-a împotmolit însă în cartoanele biroului Camerei Deputaților, de unde n-a ieșit până în ziua de azi. Adversari neînduplecați și concepțiile ce stau la baza acestui proiect au sabotat cu deosebită stăruință votarea lui și au reușit să-l scoată de pe ordinea de zi. Între aceștia, cel mai înverșunat se prezintă părintele Popescu-Mălăești, profesor la Facultatea de Teologie din București. Sf. Sinod, care cu drept cuvânt revendică pentru sine dreptul de a-și reglementa învățământul teologic, dă o atenție deosebită în proiectul său Academiiilor Teologice din Ardeal și Banat, voind să ridice aceste instituții, cari s-au validat în trecut, la nivelul și prestigiul pe care-l merită. Ori acest lucru nu-i convine deloc părintelui Popescu-Mălăești. Sfinția Sa a publicat în ziarul «Curentul» două articole consecutive, în care, probabil, simțind că se actualizează din nou problema reorganizării învățământului teologic, polemizează iarăși cu proiectul Sfântului Sinod. Acesta socotește influența prea mare și hotărâtoare a Bisericii în patronarea și supravegherea acestui

⁴ *Ibidem*.

învățământ ca păgubitoare cauzei. Numai Seminariile și Facultățile Teologice sunt, după Sfinția Sa, singurele în măsură să dea pregătirea corespunzătoare viitorilor slujitori ai altarelor Bisericii lui Hristos. Pentru că, spune el, «aceste instituții, fiind sub controlul autorității laice, a statului, și numai în parte și sub cel al Bisericii, ne vor putea feri neamul de la prăbușirea la care fatal l-ar împinge acele afurisite Academii, ce s-ar găsi exclusiv sub controlul și conducerea autorității bisericești».

Părintele Popescu-Mălăești ignoră cu desăvârșire activitatea și opera înfăptuită de școlile teologice din Ardeal și Banat. Ne surprinde neplăcut și ne uimește faptul că un exponent al Școlii și Bisericii noastre ortodoxe, cum se pretinde a fi Sfinția Sa, nu-și ia osteneala să examineze mai de aproape rostul și menirea Academiilor Teologice și să țină seama de ce oare nu se ivesc nemulțumiri împotriva acestor școli, acolo unde ele funcționează? De ce, oare, membrii Sf. Sinod, care în primul rând poartă răspunderea pentru bunul mers și propășirea Bisericii și a slujitorilor ei, susțin în unanimitate sistemul Academiilor Teologice?

S-a întrebat, oare, în mod serios părintele Popescu-Mălăești ce ispravă fac preoții ieșiți cu pregătirea dobândită în Academiile Teologice? Corespund aceștia misiunii lor? Sunt credincioșii încredințați călăuzirii lor sufletești, nemulțumiți cu preoții lor? Cum se prezintă rezultatele pe teren religios-educativ, cultural și național, obținute sub oblăduirea preoților ieșiți din Academiile Teologice, în comparație cu cele obținute în alte regiuni ale țării? «Pomul se judecă după fructul său» și a pronunța nesperios o judecată asupra unor așezăminte de educație și cultură religioasă și morală, cu adânci rădăcini în viața unor conștienți fii ai Bisericii și neamului, pe lângă faptul că nu îl onorează pe autor, constituie o regretabilă confuzie și rătăcire ce se produce în mod voit din partea unei persoane de la care așteptăm lumină și încurajare, iar nicidecum mistificare și rea-voință.

A publicat și un laic, Iuliu Pascu, membru în Consiliul legislativ, moldovean de origine, ceva în legătură cu reorganizarea învățământului teologic (vezi «Parlamentul Românesc», 10/XII 1934 și «Universul», 13 ianuarie 1935). Am citit cu atenție articolele străbătute de adevăratul interes viu pentru cauză, scrise de acest brav și conștient fiu al Bisericii. Cu câtă convingere și dragoste pentru promovarea binelui pledează dl Iuliu Pascu

pentru singura școală superioară potrivită pentru pregătirea clerului, de care avem nevoie în împrejurările de azi, pentru Academia Teologică! Domnia sa dorește ca acest sistem al Academiiilor existente să fie perfecționat. Dar pregătirea necesară și corespunzătoare a clerului, de care se simte lipsă azi mai mult ca oricând în viața poporului nostru, numai Academiiile Teologice, sub directă și exclusivă conducere și supraveghere a Bisericii, o pot da.

DI Pascu face parte din marea masă a credincioșilor și, prin intervenția sa binevoitoare și izvorâtă din dragostea sinceră pentru cauză, deși nu corespunde întru toate vederilor noastre, ne înfățișează în același timp ecoul stârnit de această problemă, discutat cu obiectivitate de mulți fii luminați ai Bisericii noastre.

Cât de recunoscători i-am fi părintelui Popescu-Mălăești dacă Sfinția sa, de la locul înalt pe care este chemat să-l ocupe, ar veni și, în loc să ne ponegrească, ne-ar da, cu toată sinceritatea și bunăvoința de preot, sugestii despre cum să organizăm mai fericit aceste Academii, cum să ne putem realiza și desăvârși mai nimerit opera binecuvântată prin aceste așezăminte reclamate de împrejurări și de oameni, spre mulțumirea credincioșilor, spre înălțarea prestigiului și prosperarea Bisericii noastre strămoșești. De altfel, oricât ar stărui părintele Popescu-Mălăești în supărarea sa și în anatemiizarea Academiiilor Teologice, aceste școli sunt sortite, cel puțin în Ardeal și Banat, să se mențină, fiindcă ele corespund unei reale necesități, verificate de împrejurările de viață ale credincioșilor. Și câtă vreme oamenii care reprezintă și susțin aceste școli vor fi la înălțimea chemării, ieșiri dușmănoase, ca cele ale părintelui Popescu-Mălăești, vor rămâne totdeauna fără efect. Iar Legea de reorganizare a învățământului teologic, când în fine ne va fi dat s-o avem, suntem siguri că, și fără asentimentul celor ce nu ne îndrăgesc, ne va pune încercatele noastre școli teologice, prin îmbunătățirile ce i le va aduce, la adăpostul și rangul pe care-l merită”⁵.

Disputa din presă este transferată în sălile de curs, astfel încât la examenul de capacitate pentru profesorii de religie, care a fost ținut la București, toți candidații de la Academiiile ardelenene au fost respinși. Desigur, presa

⁵ Ioan Vască, „Legea pentru reorganizarea învățământului teologic”, în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 10 martie 1935, p. 1.

vremii se întreba cum a fost cu puțință să se producă un rezultat atât de anormal? Căci, deși obișnuiți de câțiva ani cu panica și finalurile dezastruoase ale examenelor de bacalaureat, totuși, era de necrezut să se înregistreze acest record de cădere a tuturor candidaților. Erau, oare, tinerii examinați atât de slab pregătiți, încât să nu poată obține nici cea mai mică notă de trecere? Greu de crezut, când ne gândim că toți erau și licențiați ai Facultății de Teologie din Cernăuți, recunoscută ca una dintre cele mai serioase instituții profesionale ale vremii. De acolo, tinerii au adus un spor de conștiință și de respect al sufletului ardelenesc, atât de sobru în structura lui față de obligațiile mari ale vieții. Și un examen de diplomă profesorală era, evident, printre aceste înalte datorii morale.

Pentru cei inițiați, dezlegarea misterului gravei surprize ce a venit din capitală nu era prea greu. Părintele Prof. I. Popescu-Mălăești, președintele comisiei de examinare, se distingea printr-o veche și ireductibilă pornire de antipatie contra ardelenilor. „Se pare că această nemiloasă adversitate este de ordin biologic, căci nu scapă niciun prilej de a o afișa și mai ales de a o concretiza cu un fel de plăcere satanică față de ardelenii pe care soarta îi aruncă din nenorocire în raza autocrației sale vindicative. Fie la catedră, unde-și debitează flașnetar un curs anticvat, ori în îngăimările răsuflăte din câte-o chinuită coloană de gazetă, se degajează statornic aceeași invectivă insolentă, cu adjectivele ei veninoase împotriva fiilor scumpei noastre Transilvanii și a creațiilor ei spirituale. De aceea, foarte mulți tineri ardeleni au fost siliți să părăsească Teologia din București și să se înscrie la Chișinău ori la Cernăuți. Era o atmosferă tulbure și sufocantă, pe care o întreținea dialectica veninoasă a unui exeget senil și înăcrit, răscolind valuri de indignare în inimile unor studenți adânc răniți. Mai mult decât atât, renegând toate poruncile Evangheliei, părintele Prof. I. Popescu-Mălăești nu s-a dat înapoi să încurajeze chiar acțiuni condamnabile de rebeliune și vandalism, numai de dragul infernalei satisfacții de a vedea zdrobit un fiu al Ardealului.

Cu câtă cruzime savantă a înțeles părintele Prof. I. Popescu-Mălăești să-și execute operația sinistră! Pentru ca lovitura să fie definitivă, candidații ardeleni au fost respinși cu toții încă de la proba scrisă, astfel încât calea la examenul oral, unde s-ar fi putut verifica pregătirea lor prin ceilalți membri ai comisiei, li s-a tăiat cu totul.

Iată una din acele provocări la adresa Bisericii ardeleni, care nu poate fi tolerată sub niciun motiv. Gândiți-vă o clipă nu numai la ofensa gratuită ce se aduce tradiției noastre de muncă și capacitate, dar și la consecințele practice ale acestei fapte de vrăjmășie și prigoană nesocotită. Candidații ardeleni respinși își vor pierde catedrele avute, care, scoase la concurs, cum cere legea, vor fi ocupate de fericii privilegiați ai părintelui Mălăești.

În consecință, se cere o reparație dreaptă și imediată, care nu poate fi alta decât înlocuirea președintelui pasionat și răzbunător cu un profesor echilibrat, imparțial și de inimă, autorizat să dea satisfacție victimelor de azi, prin admiterea lor la un examen nou”⁶.

Cercul de studii al Societății studenților teologi „Credința Ortodoxă” s-a redeschis în anul 1935 prin conferința Prof. Dr. Iuliu Pasca, despre „Personalitatea și alegerea marelui patriarh Fotie”, ținută în sala festivă a Episcopiei. Acesta a trasat mai întâi caracterele epocii și viața bizantină din sec. VI-VII, pentru a putea fi înțeleasă mai bine încadrarea lui Fotie în acel mediu bisericesc-politic-cultural. „Fotie a fost un legionar din falanga de elită a oamenilor culti ai epocii. Era de-o erudiție rară. A ocupat funcții importante în stat, a fost șef al gărzii, prim-secretar de stat, senator de prim rang. În anul 858, a fost ales Patriarh. A fost tuns monah și în cinci zile Arhiepiscopul Siracuzei l-a trecut prin toate treptele ierarhice. Alegerea lui Fotie nu constituie o abatere de la canoane. Au mai fost cazuri când episcopii au fost aleși dintre laici, cum a fost cazul Sf. Ciprian.

Era în obiceiul timpului ca laicul ales Ierarh să stea șase luni la mănăstire. Fotie n-a stat, dar el nici nu avea nevoie de această pregătire, pentru că avea cultura teologică și era de-o moralitate impecabilă. Având mulți dușmani, în special ignatienii, Fotie îl roagă pe împăratul Mihail al III-lea să convoace un Sinod spre a i se clarifica pe deplin situația. Sinodul a fost convocat, luând parte la el, pe lângă episcopi din Orient, și doi delegați ai Papei Nicolae I. Delegații Papei au recunoscut valabilitatea alegerii lui Fotie. Papa i-a pedepsit însă pe delegați și a protestat contra lui Fotie. Acest protest l-a adus în conflict cu împăratul, fapt care va contribui la pregătirea Marii Schisme. Împăratul Mihail al III-lea a fost ucis de Vasiliu, pe care Fotie n-a voit să-l recunoască, lucru pentru care a fost aruncat în exil. Mai

⁶ „Un om rău și o faptă condamnată”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 17 martie 1935, pp. 1-2.

târziu, împăratul îl recheamă pe Fotie, care în anul 877 ajunge din nou Patriarh și este recunoscut de toți episcopii și chiar delegații Papei de la sinodul din Sofia”⁷.

În seria întrunirilor organizate de Cercul de studii al Societății studenților teologi, sâmbătă, 6 aprilie, în sala festivă a Palatului episcopal din Cluj, a conferențiat Prof. Vasile Petrașcu despre „Chemarea, pregătirea și multiplele îndatoriri ale preotului”. A doua zi, duminică, după Sf. Liturghie, în cadrul conferințelor organizate de „Frăția Ortodoxă Română”, a vorbit Valer Moldovan despre „Drumul spre glorie și lumină a bisericii ortodoxe române din Ardeal”. După-masă, studenții Academiei Teologice s-au împărțit în două grupe. Unii, în frunte cu Prof. Vasile Petrașcu, s-au deplasat la școala primară de pe Dorobanți, unde au executat câteva cântări religioase și patriotice. Un alt grup, condus de clericul Mureșan, a fost la școala primară de pe Str. Grigorescu, unde au contribuit la programul serbărilor organizate de „Astra”⁸.

Duminică, 14 aprilie, corul studenților Academiei Teologice, sub conducerea Rectorului Dr. Ioan Vască, s-a deplasat în parohia Someșul Rece, unde au asistat la Sf. Liturghie. Părintele Rector a oficiat și rostit predica festivă, iar corul a dat răspunsurile. Participarea în număr mare a credincioșilor a dovedit că zvonurile referitoare la trecerea la sectari au fost „exagerate și neîntemeiate”. Cu această ocazie, s-a constatat că părintele paroh Stănescu, cunoscut ca un preot foarte conștiincios și un model în exercitarea funcțiilor sale liturgice, rămâne deplin stăpân pe situație în parohia sa. În curând, acesta va sfinți biserica nou zidită, „care își datorează existența exclusiv străduințelor și eforturilor sale”⁹.

Un grup de studenți, în frunte cu profesorii Academiei, Dr. Vasile Sava, consilier eparhial, și Dr. Vasile Petrașcu, s-au deplasat a doua zi de Paști în comuna Bandul de Câmpie, unde au susținut un concert de cântări religioase și laice. În prima parte a manifestării, Prof. Dr. Vasile Sava a conferențiat despre „Stat și Biserică”. Programul s-a terminat prin cuvântul

⁷ „Conferințele Societății studenților în teologie «Credința Ortodoxă» din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 14, Cluj, 7 aprilie 1935, p. 3.

⁸ Iosif Naghiu, „Viața ortodoxă din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 16, Cluj, 21 aprilie 1935, p. 3.

⁹ „Academia Teologică în propagandă misionară”, în *Ibidem*, p. 3.

de încheiere rostit de Iuliu Goșescu, președintele societății, care a arătat că scopul deplasării studenților este acela de a contribui și ei cu o mică părtică la ridicarea standardului de viață al poporului¹⁰.

Academia Teologică și-a încheiat primul an din al doilea deceniu de activitate în mod rodnic, atât în ce privește munca și viața în interiorul acestei instituții, cât și sub raportul manifestărilor extrașcolare. În sălile de curs s-a muncit cu râvnă, profesorii pentru a împlini nu atât datoria cerută de regulamentele omenești, cât mai ales cea cerută de porunca Mântuitorului, iar studenții pentru a-și câștiga cunoștințele, multe și variate, cerute de la adevărații păstori de suflete. În anul încheiat, profesorii au publicat studii în diferite reviste și au ținut un număr bogat de conferințe, în Cluj și în provincie, tratând probleme în strânsă legătură cu frământările sufletești ale societății. Sub acest aspect, „Frăția Ortodoxă Română” și „Astra” și-au primit din plin contribuția Academiei. În Cluj, aproape nu a existat manifestare de natură națională, culturală, religioasă la care să nu-și fi adus contribuția Academia Teologică, prin profesorii și puternicul cor al studenților săi. S-au adăugat apoi deseale descinderi în provincie, chiar 3-4 zile în șir, când, pe lângă participarea activă a profesorilor și corului la săvârșirea serviciilor religioase, au fost organizate conferințe și concerte pentru popor, înviorând pretutindeni viața religioasă și dragostea de neam și țară.

De asemenea, trebuie menționată și activitatea bogată a „Cercului de studii” al studenților teologi și a Societății studenților teologi „Credința ortodoxă”, concretizată în conferințe, concerte, șezători populare etc. Anul încheiat i-a mai oferit Academiei un foarte rar prilej de bucurie. P.S. Episcop Nicolae Ivan, întemeietorul și neobositul ei animator de totdeauna cu sfatul și fapta, și-a sărbătorit opt decenii de viață și peste o jumătate de veac de muncă trudnică și neîntreruptă în slujba Bisericii strămoșești și a neamului românesc. Profesorii și studenții au participat cu sufletul plin de bucurie la acest sărbătoresc eveniment, contribuind și ei la solemnitățile jubiliare.

Odată cu încheierea anului de studii, Eparhia a câștigat un nou contingent de 22 de candidați la preoție. În anul 1935, Academia a dispus

¹⁰ „Studenții Academiei Teologice din Cluj, în propagandă culturală la sate”, în *Ibidem*, nr. 19, Cluj, 12 mai 1935, p. 4.

de căminul propriu, amenajat cu tot confortul modern, și de săli de curs corespunzătoare în Palatul reședinței episcopale, astfel că a putut funcționa în condiții mult mai bune ca în trecut. Cu prestigiu sporit și cu perspective din ce în ce mai îmbucurătoare, Academia Teologică pășea cu pași siguri pe calea indicată de marele ei întemeietor și ctitor, cucerindu-și cu deosebit succes locul de cinste între instituțiile înalte din viața culturală și națională¹¹.

Duminică, 6 octombrie 1935, a fost inaugurat noul an de studii la Academia Teologică din Cluj. Profesorii Academiei, în frunte cu Rectorul Dr. Ioan Vască, au săvârșit Sf. Liturghie în Catedrală, în prezența profesorilor, studenților și a credincioșilor. Corul teologilor, sub conducerea Prof. Dr. Vasile Petrașcu, a dat răspunsurile. După încheierea serviciului religios, Rectorul Dr. Ioan Vască a arătat, în cuvântul său, care este rostul și care sunt tendințele pe care le urmărește Academia Teologică. „Reclamând pe seama noastră consecința apostolică, spre a o reprezenta cu demnitate și a o transmite și urmașilor noștri, de la întemeierea instituției noastre n-am urmărit alt scop decât să pregătim elemente devotate cauzei sfinte, bine înzestrate sufletește, să se poată încadra în șirurile vrednicilor urmași ai Apostolilor. Tindem să dăm totul binelui obștesc, iar dacă urmărim să promovăm și să chivernisim sentimente și virtuți omenești, să dirijăm voințe și suflete, o facem numai cu scopul de a cimenta binele și fericirea a generații de oameni. Năzuim să sădim întâi în sufletele și conștiințele tinerilor, încredințați călăuzirii noastre părintești, lumina înveselitoare de inimi și conștiințe omenești la o nouă viață și apoi, prin ei, în sufletele marii colectivități de credincioși care, primind-o, să poată păși luminați și încălziți de ea, cu încredere, fără șovăire, atât pe cărările pașnice ale prezentului, cât și pe cele necunoscute și anevoioase ale viitorului. În acest sens este îndrumat apostolatul nostru”¹².

După expunerea momentelor mai importante petrecute în decursul anului școlar anterior, Rectorul Academiei și-a încheiat cuvântarea, rugând pe reprezentantul Preasfințitului Episcop Nicolae să-i transmită omagiile de gratitudine și recunoștință ale Academiei pentru tot binele, dragostea și purtarea de grijă ce-a avut-o neîncetat pentru prosperarea instituției.

¹¹ „Academia Teologică 1934-1935”, în *Ibidem*, nr. 25, Cluj, 23 iunie 1935, p. 1.

¹² „Inaugurarea noului an de studii 1935/1936 la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 13 octombrie 1935, p. 3.

Profesorii și studenții și-au exprimat regretul profund pentru absența, din motive de boală, a P.S. Sale din mijlocul lor și, implorându-i har și sănătate deplină din milostivirea cerească, i-au transmis grabnică ușurare a suferințelor.

Consilierul referent Dr. Vasile Sava, ca mandatar al Episcopului, a răspuns prin următoarea cuvântare: „Domnule Rector! Onorat Consiliu profesoral! Iubiți domni studenți! Fiind Preasfinția Sa Domnul Episcop împiedecat să participe la solemnitatea deschiderii anului școlar 1935/1936, de la Academia noastră Teologică, m-a încredințat pe mine să tâlmăcesc binecuvântarea sa arhierească asupra muncii ce aici începe și să tâlmăcesc sentimentul purtării de grijă pe care Preasfinția Sa și Consiliul Eparhial îl simt, în acest moment, pentru acest tânăr institut de cultură teologică. Cu toții ne dăm seama de străduințele fără de seamă, pe care le-au depus Preasfinția Sa și Consiliul Eparhial pentru înfirișarea locașurilor de rugăciune și recreație morală a credincioșilor, pentru sporirea bazelor materiale absolut necesare pentru existența oricărei instituții, dar și pentru înființarea și prosperarea Academiei Teologice, care are să ne dea viitorii preoți, plini de zel și râvnă duhovnicească.

În această direcție, nu putem să nu accentuăm, astăzi, mângâierea celor ce cunosc lucrurile și să constatăm că Academia Teologică a lucrat până azi cu succes, dându-ne preoți tineri și pricepuți în a folosi darurile spirituale și a reprezenta Biserica în fața altor instituții sociale. Pentru acest lucru, își iau răsplata din partea poporului și sperăm că și cei ce conduc destinele acestui neam își vor da toată silința ca să facă posibilă munca dezinteresată a acestor îndrumători ai bisericilor noastre. Cea mai mare răsplată rămâne însă întotdeauna conștiința datoriei împlinite și iubirea dezinteresată, cu care înconjoară fiii sufletești pe păstorii lor adevărați. Această răsplată, pe lângă cea cerească, nu poate fi asemuită cu niciun bun din lume. Eu nu pot să nu accentuez că rezultatele pe care le-a dat școala noastră sunt urmarea străduințelor corpului nostru profesoral, a trudei sale de toate zilele și sunt urmarea însuflețirii și abnegației cu care intră tinerii noștri studenți la începutul fiecărui an pe poarta acestei școli... Știința nu este singurul scop, este mai mult arma cu care veți lupta pentru stârpirea necredinței și a înșelăciunii în lume. De aceea, nouă nu ne trebuie numai oameni înțelepți

ca șerpai, ci și blânzi ca porumbii, ne trebuie oameni de caracter. Oameni iubitori ai aproapelui lor, iubitori de legi, de cele bune și de cele sfinte. Oameni cinstiți și de cuvânt.

Caracterul apostolesc a cucerit lumea, caracterul preoțesc al d-voastră trebuie să lucreze mântuirea. Ne trebuie adevărați păstori, iubitori și grijulii de mântuirea tuturor fraților, și ai celor bogați, și ai celor săraci, și ai celor supuși, și ai celor umili, și ai celor prihăniți, și ai celor neprihăniți. Acesta este idealul unui teolog și, pentru izbânda lui, rog eu pe Atotputernicul Dumnezeu să dea tărie și căldură întregului corp profesoral în anul școlar ce începe și umilită, dar neconținută strădanie studenților care se apropie să ia de la dâșii focul credinței și lumina științei. Doresc har și spor la muncă tuturor. Amin”¹³.

După încheierea ceremoniei, într-o atmosferă impresionantă, corul teologilor a executat un concert de cântări religioase, iar profesorii s-au deplasat la Reședința episcopală, pentru a-l saluta pe P.S. Episcop Nicolae.

¹³ *Ibidem*, pp. 3-4.

Academia Teologică îl serbează pe P.S. Episcop Nicolae Ivan

Cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a P.S. Episcop Nicolae Ivan, la Academia Teologică din Cluj a fost organizat un eveniment omagial, în cadrul căruia au luat cuvântul profesorii și liderii studenților.

Rectorul Academiei Teologice, Dr. Ioan Vască: „«Eu, venind la voi fraților, n-am venit întru înălțarea cuvântului și a înțelepciunii, vestind vouă mărturisirea lui Dumnezeu; ci eu întru slăbiciune, întru frică și cutremur am fost între voi, iar propovăduirea mea nu a fost atât întru măiestria cuvintelor înțelepciunii omenești, ci întru arătarea Duhului și a Puterii». (II Cor., 1-4). Cuvintele acestea le-a scris odinioară slăvitul Apostol al neamurilor, Sf. Apostol Pavel, credincioșilor săi din Corint. Apostolul a voit să tâlcuiască prin ele scopul venirii sale în mijlocul lor. A voit să-i lămuirească pe corinteni asupra felului în care a înțeles să facă apostolat între ei. Nu pentru a le impune prin măiestria cuvântului, nici pentru a face paradă prin exteriorizarea înțelepciunii sfidătoare a vremii, ci, conștient ca orice muritor de slăbiciunea sa, s-a apropiat cu frică și cu cutremur spre a-L mărturisi pe Domnul în mijlocul unor credincioși iubitori de adevăr și lumină. Astfel a înțeles Apostolul să-și îndeplinească propovăduirea, încât pe urma ei să se evidențieze Duhul și puterea Aceluia în numele Căruia a venit.

Acest metod apostolic, de a-L propovădui pe Domnul și a-I înfăptui opera divină în mijlocul credincioșilor, l-a pătruns și l-a practicat în chip minunat și cu nebănuit succes, cum rar se întâmplă, prea iubitul nostru Arhipăstor, slăvitul urmaș întru propovăduire al Apostolului, P.S. Episcop

Nicolae. Fără pretenții de a-și satisface orgoliul prin măiestria cuvântului, pătruns de cea mai sinceră modestie, înțelept, dar fără a-și forța înțelepciunea prin gesturi și acte neprecugetate, care de atâtea ori îl pot umili, în loc să-l înalțe pe om, P.S. a venit în numele lui Hristos, ca și Apostolul, în această de Dumnezeu ocrotită și istorică Eparhie, pentru a săvârși fapte și nu vorbe, pentru a lucra cu sentimentul răspunderii și al chemării mai înalte, pentru a face ca Duhul, harul și puterea dumnezeiască, ce-i luminează mintea și-i călăuzește pașii, să fie neîncetat evidente tuturor.

Călcând în urmele Apostolului, a reușit să săvârșească acele mărețe și neîntrecute înfăptuiri, cunoscute de întreaga suflare românească, pentru care și-a dobândit merite nepieritoare și care l-au fixat definitiv în cadrul ilustrelor figuri, de mari Vlădici ai Bisericii noastre drept-măritoare. Astfel ne tâlcuim noi fericirea și mulțumirea sa în viață, mângâierea sufletului, succesele de orice natură, mâna sa norocoasă în toate întreprinderile binecuvântate..., toate având la bază darul cu care l-a înzestrat Dumnezeu, să aplice în mod minunat metoda ideal al Apostolului, în toate acțiunile sale.

Bunul Dumnezeu l-a învrednicit să împlinească cu bine al optzecilea an al vârstei și un deceniu și jumătate de fericită arhipăstorire. Noi, ca reprezentanți ai instituției de înaltă cultură și educație religioasă, care îi datorăm însăși existența noastră, atât ca instituție, cât și ca aceea ce reprezentăm fiecare în parte, nu-i putem manifesta mai potrivit profunda venerație și nedeșmințita dragoste ce ne animă neîncetat inimile, decât urându-i din tot sufletul și din acest fericit prilej de aniversare ca milostivirea Cerului să-i păstreze acest neprețuit dar, de «a umbla nesmintit pe urmele Apostolului» încă mulți și fericiți ani, spre binele, prosperarea și fericirea oamenilor și a instituțiilor pe care cu atâta vrednicie le conduce sau le patronează”¹.

Prof. Liviu Galaction Munteanu: „Cu trei ani în urmă, de ziua onomastică a P.S. Episcopului nostru, ministrul președinte, urându-i zile îndelungate, îl intitulează simplu: «Arhiereul». În aparență, nimic deosebit. O felicitare uzitată în asemenea împrejurări. Faptul a și trecut neluat în seamă.

¹ Ioan Vască, „Omagiul Academiei Teologice cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a P.S. Episcop Nicolae Ivan”, în Rev. Renașterea, anul XIII, nr. 21, Cluj, 12 mai 1935, p. 8.

În realitate, de pe înaltul scaun ministerial, se aduce un omagiu Vlădicului de la Cluj. Căci titlul «Arhiereul» în gura unei personalități de talia savantului Nicolae Iorga este semnificativ. Este o distincție poruncită de meritele celui ce i-o acordă. Eminentul bărbat de știință cunoaște ațâția vlădici ai Bisericii naționale, din trecut și prezent, cu toate că, oficial, toți sunt arhieri, dar în special pe unul îl numește «Arhiereul». De ce? Folosește terminologia numai la întâmplare? De asemenea neglijențe nu poate fi acuzat un adânc cugetător... Voiește cumva să lingusească pe un om ajuns în apogeul vieții sale? Cu ce interes? Departe presupunerea de acela care biciuiește slăbiciunile cu o fină, dar usturătoare ironie, indiferent de persoana vizată. Face acest lucru fiindcă îl consideră între puținii, dacă nu singurul, demn de înțelesul adânc al acestei titulaturi.

Realizările lui i-au cucerit locul de întâietate în Biserică, l-au făcut cunoscut și stimat de cei mai aleși fii ai neamului. Opera lui este mare pentru împrejurări favorabile, când nu lipsește concursul tuturor celor chemați la conlucrare. Este uriaș de mare, în condițiile puțin prielnice, în care a fost înfăptuită. Merită deci acest titlu de distincție, îndeosebi din partea acelor care l-au văzut și-l văd la muncă, care știu cât costă aceste realizări. Nimic durabil fără de jertfe. Partea leului sieși și-o rezervă. Îl vedem venind la Cluj, oțelit într-o continuă luptă de 40 de ani, pentru Biserică și neam. Înzestrat cu o vie inteligență, ajutat de o serioasă școală a vieții, însuflețit de idealul clădirii noii Eparhii, încredințate de providență, pornește la muncă.

Cu stăruința ce nu cunoaște margini, cu deosebit tact în acțiuni, cucerește pas cu pas, pentru Biserica strămoșească, locul ce i se cuvine în capitala Ardealului. Atmosfera în care este forțat să lupte este înăbușitoare. Încearcă atâtea deziluzii. Câte nopți nedormite, câte chinuri sufletești, după loviturile sistematic îndreptate împotriva operei sale, de 15 ani încoace! De dimineața până noaptea târziu, e nelipsit de la postul de comandă, veghind. Nimeni nu cunoaște mai bine punctele tari și slabe ale Bisericii sale. Nimeni nu știe mai bine preîntâmpina pericolele ce o amenință. Și iarăși e neîntrecut în a presimți tot ceea ce poate ajuta pe ai săi. Este păstorul despre care spune Mântuitorul că-și pune sufletul pentru turma sa.

Acum împlinește 80 de ani. Este un moment de popas la o înaintată răscruce a vieții. Îi datorăm recunoștința înțeleptului conducător. Îi datorăm o zi de deosebită bucurie. Să evocăm din trecutul apropiat și depărtat

toate acele zvâcniri de sincere aprecieri ale muncii lui și să împletim din ele cununa omagială, care să-i împodobească fruntea eroică în memorabila zi².

Prof. Dr. Andrei Buzdug: „Prea Sfințitul nostru Episcop, Nicolae Ivan, astăzi împlinește optzeci de ani. Este foarte importantă serbarea noastră, căci rar îi este dat omului să treacă limita vârstei cântate de Psalmist și mai rar să ajungă mai bine de o jumătate de secol în muncă și luptă necurmată pentru păstrarea și înălțarea legii, limbii și neamului și astfel să aibă dreptul să primească: «Cununa cea de laur, ce sfântă se-mpletește / Pe fruntea cea umbrită de bucle de argint». Când Preasfinția Sa face acest înalt și rar popas al vieții omenești, noi jubilăm și ne simțim fericiți că putem manifesta față de personalitatea distinsă și marcantă a Preasfinției Sale sentimentele de adâncă venerație și, mai ales, de iubire sinceră și neșărmurit respect.

Crezul Preasfinției Sale l-aș putea caracteriza, pe scurt, în două cuvinte: naționalism creștin și creștinism național. Tot ce a propovăduit, tot ce a scris și înfăptuit în cei peste 50 ani de activitate în ogorul neamului a servit acest scop, a servit aceste idealuri. Aceste două idealuri sintetizate în «legea românească» l-au condus, l-au încălzit, l-au însuflețit. A fost și este eroul, apostolul și martirul acestor idealuri! Fără frică, fără șovăire, fără târguială a muncit, a luptat, s-a jertfit, a făcut apostolat alături de Evanghelia lui Hristos, a propovăduit și evanghelia națională, muncind fără preget, călăuzit fiind numai de simțul datoriei față de Biserică și neam, așa că putem exclama cu profetul Ieremia: «Bindecuvântat să fie omul care se încrede în Domnul, căci el este ca un pom sădit lângă ape, care își întinde rădăcinile spre râu; nu se teme de căldură, când vine, iar frunzișul lui rămâne verde; în anul secetei, nu se teme și nu încetează să aducă roadă» (Ier. 17, 8).

În comparație cu faptele și cu meritele câștigate, recunoștința posterității de multe ori neînsemnată este. Dar nu aceasta este principalul. Multumita adevărată stă în conștiința datoriei împlinite și în seria lungă de fapte bune pregătitoare și însoțitoare a acestei conștiințe. Prea Sfințitul nostru Stăpân le are pe amândouă acestea. Cu mândria justificată poate face o reprieve asupra activității îndeplinite. Cu drept cuvânt i se pot aplica deci cuvintele poetului: «Bine e să știi la capăt, că o dungă lași, un nume, / C-ai săpat la

² Liviu Galaction Munteanu, „Arhiereul”, în *Ibidem*.

zidul nopții, c-ai muncit să-ți scoți în lume / Din al creierului zbugium, ca pe-un diamant, ideea / Urma-ți fi-va cunoscută pe-unde ți-ai purtat scânteia / Și-o scânteie-n alergare e o rază... Mângâiere» (Alexandru Vlahuță)³.

Prof. Dr. Orest Bucevski: „Prea Sfințitul Episcop Nicolae Ivan a împlinit frumoasa vârstă de 80 de ani. E o vârstă pe care mulți și-o doresc, puțini o ajung, iar și mai puțini în vigoarea fizică și spirituală de care se bucură și astăzi P.S. Episcop Nicolae. Și trebuie notat că anii P.S. Episcop nu s-au înșiruit unul lângă celalalt, numai așa, împinși de curgerea vremii, ci sunt ani trudiți, clipă de clipă, pentru binele Bisericii strămoșești și al neamului românesc. Sunt ani de stăruitoare muncă și de neasemuită pilduire pentru tot românul.

Și munca P.S. Episcop Nicolae împânzește toată viața neamului nostru, căci nu este domeniu în care să nu fi adus contribuție efectivă. Pe teren bisericesc, școlar, politic-românesc, P.S. Episcop Nicolae a fost și este deopotrivă activ, lăsând pretutindeni înfăptuiri de trainică rodnicie. Azi o biserică, mâine o școală, bancă sau alt așezământ pentru sporirea și întărirea vieții românești... Sau ce comoară de învățăminte constituie articolele împrăștiate prin diferite ziare și reviste, căci ziaristica de timpuriu îi este încă o îndrăgită ocupație! Ascuțișul și adâncul tâlc al slovelor românești, picurate pe hârtie din căldura sufletului și dreapta despicare a viitorului, de care totdeauna a dat dovadă P.S. Episcop Nicolae, i-a biciuit adesea pe dușmanii Bisericii noastre Ortodoxe și ai neamului românesc.

Clujul românesc, ca și celelalte orașe în care i-a fost dat să lucreze, se resimte din plin de inițiativele sănătoase, de sfaturile miresmuite de experiența deceniilor de muncă constructivă și de toată mulțimea așezămintelor românești întemeiate de P.S. Episcop Nicolae. Măreața Catedrală, Academia Teologică generatoare de cultură ortodoxă și românească, Biserica din Calea Regele Ferdinand, Capela din Mănăstur, Reședința Episcopală, Banca «Vatra», Revista «Renașterea», tipografia, librăria, corul episcopiei, o serie de frumoase clădiri și multe altele, iată ceva din înfăptuirile, numai în Cluj, ale octogenarului Episcop, reînviatorul vechii ctitorii a lui Ștefan cel Mare. Să dea Domnul ca anii P.S. Episcop Nicolae Ivan să sporească mereu, păstrându-i aceeași vigoare și putere de muncă, spre binele Bisericii strămoșești și al întregului neam românesc”⁴.

³ Andrei Buzdug, „Un jubileu”, în *Ibidem*, pp. 8-9.

⁴ Orest Bucevski, „Episcopul-ctitor de așezăminte românești”, în *Ibidem*, p. 9.

Prof. Dr. Vasile Petrașcu: „Eram student și conducător de cor la Teologia din Sibiu, când P.S. Episcop Nicolae Ivan, pe atunci vrednic consilier-referent la Sibiu, se interesa de corul teologilor, ca și de celelalte coruri existente, primindu-le cu deosebită dragoste la toate prilejurile binevenite. De sărbătorile Crăciunului, îi vesteau Nașterea Mântuitorului la locuința sa din Str. Carmen Sylva din Sibiu, întâi corul teologilor, apoi al meseriașilor români de sub președinția d-lui Victor Tordășanu și al elevilor români de la Liceul unguresc din Sibiu, știind să dea tuturor sfaturi părintești și îndrumări de încurajare. Încă pe atunci de multe ori îl însoțeam cu corul teologilor când, în calitate de mandatar ocazional al fericitului Mitropolit Ioan Mețianu, vizita comunele din Arhiepiscopie.

Importanța corului bisericesc în împodobirea cultului divin a știu-o aprecia nu numai atunci, ci mai mult în timpul păstoririi Sale de Episcop în Clujul românesc. Încă în anul 1921/1922 m-a autorizat cu înjghebarea și formarea statutelor Corului Episcopiei, care funcționează și azi, iar mai târziu, în anul 1924, cu înființarea corului Academiei Teologice, pe care îl conduc în prezent.

În șirul vizitelor canonice și al sfințirilor de biserici, nu o singură dată s-a exprimat că fără corul teologilor nu va mai sfinți nici o biserică, fiind perfect convins de rolul dominant al corului la măreția serviciilor bisericești și a serbărilor religioase, în genere. Muzica bisericească, fiind cel mai abundent element de artă în biserică, produce sentimente de pietate și emoții mistico-religioase, înduioșând inimile și predispunând sufletele spre cele înalte.

Prea Sfinția Sa a știut să cultive în toate manifestările pastorale elementele necesare și rodnice pentru îndrumarea Bisericii spre tot ce este sublim și nobil. Printre acestea, n-a uitat deloc nici muzica, fie melodică sau armonică-corală, pe care a privit-o ca pe un factor ce trebuie pus pe primul plan, având o importanță culturală-religioasă și națională. Atitudinea înțeleaptă în toate împrejurările culturale și economice bisericești a Prea Sfinției Sale Episcopului Nicolae Ivan va putea servi multora de exemplu viu în viață”⁵.

⁵ Vasile Petrașcu, „Prea Sfinția Sa, ca apreciator și protector al muzicii corale”, în *Ibidem*.

Funeraliile Preasfințitului Episcop Nicolae

În data de 3 februarie 1936, la ora 15.52, s-a săvârșit din viață P.S. Episcop Nicolae Ivan (1855-1936), un evenimentul dureros, care a zguduit toate sufletele românești, cufundând în jale fără margini Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului. După suferințe grele și neînchipuite, răbdate cu eroismul mucenicilor creștini, a închis ochii pentru totdeauna acela care, în cursul unei vieți lungi și rodnice, știuse să fie un imens izvor de mângâiere și bucurie. Optimismul lui robust și credința înflăcărată în triumful idealurilor înalte l-au situat din tinerețe în cele dintâi tranșee de luptă, izbutind în scurtă vreme să se impună în posturile de comandat al națiunii.

Minte ageră și voință sigură, temperament de diplomat și fire realistă, acesta s-a ilustrat printr-o inepuizabilă pasiune de muncă, care i-a îngăduit să fie un creator oriunde avea o misiune de îndeplinit. Nicăieri însă aceste calități excepționale nu s-au reliefat mai surprinzătoare și mai productive decât în splendida activitate desfășurată ca Episcop al Clujului. În ciuda celor 64 de ani cu care venise în capitala Ardealului, el cuteză să se angajeze la înființarea și organizarea unei Episcopii noi, uimindu-și colaboratorii și credincioșii cu valurile unei tinereți creatoare, din care a răsărit, după 15 ani de încordări neobosite, o minunată operă bisericească și națională.

Arhitectul fără pereche, care a fost Preasfințitul Episcop Nicolae, a organizat până la ultimele celule o Eparhie în cele mai înapoiate părți ale Ardealului de nord, înzestrându-o cu instituții solide și oameni destoinici, care a culminat cu superba Catedrală din inima Transilvaniei. Scoasă din

amintirile unui trecut de neuitată glorie voievodală, Preasfințitul Episcop Nicolae Ivan s-a dovedit omul ales de Dumnezeu, singur în măsură să restabilească această impresionantă tradiție a ctitoriei lui Ștefan cel Mare și Sfânt.

Grație unor colaboratori luminați și devotați, pe care a avut norocul deosebit de a-i putea găsi aici, în cetatea culturii universitare, a înfăptuit una din acele gigantice creațiuni, care constituie cea mai mare podoabă a Bisericii Ortodoxe din Ardealul dezrobii. Călăuzit neconținut de sfintele aspirațiuni ale unui neam în plină dezvoltare, el s-a dăruit realizării lor cu toată iubirea sufletului său în elanuri de muncă, ce n-au cunoscut niciodată odihna sau îndoiala oamenilor de duzină. Personalitate tăiată din blocul de granit al virtuților românești, el a înfruntat cu eroism vijeliile, prevenind dificultățile și mergând totdeauna cu luciditate și siguranță direct spre biruințele înălțătoare. De aceea, i-a fost dat să se afirme în atâtea domenii ale vieții publice, ca un incomparabil îndrumător de nație și stăpânitor de vremuri. Prin energiile lui de-o mobilitate constructivă fără asemănare, Episcopul Nicolae a depășit toate așteptările ce se înfiripaseră odată cu urcarea lui în scaunul de mari răspunderi bisericești de la Cluj, redându-i în bucuria nesfârșită a inimilor poporenilor, vechea strălucire a tradiției șaguniene. Așa a trecut el din viață la nemurire, luându-și locul în fresca marilor vlădici, consacrați de unanimitatea nației recunoscătoare¹...

Împărțășit ultima dată cu Sfintele Taine sâmbătă, 2 februarie, de către duhovnicul lui, părintele Simeon Vasinca, împăcat cu Cerul și pământul, P.S. Episcop Nicolae Ivan a închis ochii senin și liniștit, ca o candelă de altar, ce se stinge încet la icoana Mântuitorului. Erau ceasurile trei și jumătate după-amiază când Episcopul Nicolae adormise întru Domnul... Lângă el curgeau cele dintâi lacrimi de jale ale Eparhiei îndoliate. Îndată ce s-a constatat în mod oficial încetarea din viață a Prea Sfințitului Episcop Nicolae de către Dr. Petru Vlad, medicul-șef al municipiului Cluj, împreună cu profesorii universitari Dr. Emil Țeposu și Dr. Ioan Goia, în calitate de medici curanți, s-a redactat actul de deces și s-a procedat la îmbălsămarea corpului său. Îmbrăcat în ornate arhieresti și cu mitra pe cap, P.S. Episcop a fost pus într-un sicriu de metal și așezat provizoriu pe un catafalc, în

¹ „A murit Episcopul nostru”, în Rev. Renașterea, anul XIV, nr. 6, Cluj, 3 februarie 1936, p. 1.

salonul cel mare al reședinței episcopale. În același timp, clopotele Catedralei și ale celorlalte biserici din Cluj au început să sune îndelung, vestind moartea Preasfințitului Ierarh².

În aceste momente, au fost făcute publice onorurile și disticțiile pe care P.S. Episcop le-a dobândit în cursul vieții: Membru onorar al Academiei Române, senator de drept, membru al tuturor instituțiilor culturale și naționale din Ardeal, decorat cu ordinele „Steaua României” în grad de mare cruce, „Coroana României” în grad de mare cruce, „Regele Ferdinand I” în grad de mare ofițer, „Vulturul României” în grad de comandor, „Meritul Cultural” în grad de cavaler cl. I, „Răsplata Muncii pentru biserică” cl. I, fondatorul „Frăției Ortodoxe Române”, cetățean de onoare al municipiului Cluj și comunei Aciliu din județul Sibiu³.

Ca semn de apreciere a întregii sale activități, Guvernul României a hotărât funeralii naționale⁴, fapt pentru care luni, 3 februarie 1936, la ora 20.00, secțiunile Consiliului Eparhial s-au întrunit în ședință plenară, sub conducerea P.S. Episcop al Armatei, Dr. Ioan Stroia⁵.

În ce privește înmormântarea, conform ultimelor dorințe ale Episcopului, s-au stabilit următoarele: luni, în ziua morții, a fost pus pe catafalc în salonul cel mare al reședinței episcopale, de unde urma să fie transportat marți dimineața la Biserica Sf. Nicolae din Calea Regele Ferdinand, una din fundațiile răposatului Episcop, unde trebuia să rămână până joi, 6 februarie, când urma să fie adus în procesiune la Catedrală. Aici a fost programată prohodirea, săvârșită de către un mare sobor de preoți, în frunte cu Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului. S-a decis că rostirea cuvântărilor se va face de către: Î.P.S. Mitropolit, reprezentantul Guvernului, reprezentantul Eparhiei Clujului, reprezentantul „Frăției Ortodoxe Române” (FOR), delegatul Academiei Române, al Ligii Antirevizioniste,

² „Săvârșirea din viață și punerea în mormânt a Prea Sfințitului Episcop Nicolae Ivan”, în *Ibidem*, nr. 7-8, Cluj, 16 februarie 1936, p. 2.

³ *Ibidem*, nr. 6, Cluj, 3 februarie 1936, p. 2.

⁴ „Guvernul a hotărât funeralii naționale marelui Arhiepiscop Nicolae al Clujului”, în *Ibidem*.

⁵ La ședința plenară a Consiliului Eparhial au participat: Președinte, Dr. Sebastian Stanca; Notar, Laurențiu Curea; Consilieri votanți: Dr. Vasile Sava, Laurențiu Curea, Ioan Lupaș, Nicolae Vasile, Ioan Vască, Petre Meteș, Ion Mateiu, Victor Stanciu, Lazar Chirilă, Ioan Zeicu, Valer Moldovan, Sebastian Bornemisa. Au asistat la ședință și Laurian German și casierul eparhial Ioan Cioara; *Ibidem*.

Primarului orașului Cluj, Protopopul Alba-Iuliei și Protopopul Clujului. Conform dorinței scrise de către însuși Episcopul Nicolae, nu au fost aprobate alte cuvântări.

S-a hotărât de către Consiliul Eparhial ca, în loc de coroane de flori, să se facă daruri pentru săracii Eparhiei Clujului, la care totdeauna s-a gândit milostivul Episcop⁶.

Potrivit hotărârilor luate de Consiliul Eparhial, a fost tipărit pentru obștea românească un anunț funebru, iar protopopilor din Eparhie le-a fost trimisă următoarea circulară: „Circulară nr. 721/1936. Către toți Prea Cucernicii protopopi și preoți din Eparhie.

Cu adâncă durere, aducem la cunoștință Prea Cucernicilor noștri protopopi și preoți că P.S. Episcop Nicolae, ctitorul și îndrumătorul reînviarei Episcopiei a Vadului, Feleacului și Clujului, a trecut la cele veșnice, împărțat fiind cu Sfintele Taine în ziua de luni, 3 februarie 1936, orele 15 și jumătate. Pentru îndeplinirea celor prescrise de rânduielile noastre bisericești, dispunem deci următoarele: Numele P.S. Sale Episcopului Nicolae se va introduce în pomelnicul fiecărei parohii și va fi pomenit la fiecare Proscomidie și Liturghie ce se va săvârși. Până în ziua înmormântării, se vor trage clopotele în toate bisericile de trei ori pe zi, precum și în ziua înmormântării, la ora 11.00, începând din 6 februarie. În proxima duminică de după înmormântare, fiecare preot va sluji în biserică sa un parastas, rostind o predică în care se va schița activitatea și personalitatea preavrednicului nostru Episcop. Bisericile din întreaga Eparhie vor păstra un doliu de șase săptămâni, iar în ultima duminică, adică în 15 martie, se va sluji un parastas pentru odihna sufletului adormitului în Domnul. Îndeosebi preoții hirotoniți de P.S. Sa sunt obligați să pomenească în toată viața lor, la toate serviciile divine, numele P.S. Episcop Nicolae. În timpul cât va fi vacant scaunul episcopesc, se va pomeni la locul convenit în locul P.S. Sale Episcopului numele «Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae»”⁷.

Foaia oficială „Renașterea” a fost scoasă și ea marți dimineața, 4 februarie, într-o ediție specială de 4 pagini, fiind împărțită gratuit în sute de exemplare printre cetățenii orașului Cluj, spre a lua cunoștință de moartea Preasfințitului Episcop Nicolae. Postul de emisiune radiofonică din

⁶ „Fureraliile Prea Sfințitului Episcop Nicolae”, în *Ibidem*, p. 4.

⁷ „Circulară nr. 721/1936”, în *Ibidem*, pp. 3-4.

Capitală a anunțat trista veste luni seara, la ora 19.00, evocând în cuvinte mișcătoare personalitatea celui care a fost P.S. Episcop Nicolae Ivan⁸.

Regretatul Episcop, cu spiritul său de largă prevedere, gândindu-se din vreme și la clipa dispariției sale dintre cei vii, a așternut pe hârtie, amănunțit și precis, toate dispozițiile referitoare la înmormântare. „Dispoziții pentru cei mai de aproape ai mei: Îndată ce se va constata că Dumnezeu m-a chemat la Sine, nepoții mei medici și medicii curanți vor stabili dacă e cazul să se facă îmbălsămarea. 1. Aceasta trebuie făcută imediat. 2. După spălarea corpului cu apă caldută, ștergerea cu burete și ungerea cu untdelemn, mă vor așeza în sicriu, care va fi de metal. 3. În ziua morții, corpul neînsuflețit se va pune pe catafalc în Reședința-Salon, iar seara ori dis-de-diminează în ziua următoare mă vor transporta în biserica Sf. Nicolae, zidită de mine. 4. Acolo, preoții și clericii vor citi Evangheliile morților și cele prescrise, ca evlavie și liniștea recerută. 5. Biserica va fi îndoliată cu negru. 6. În ziua înmormântării, se va celebra, dimineața, la ora 9.00, Sf. Liturghie de către consilieri, protopopi și preoți, sub conducerea unui Arhiereu ori a Mitropolitului. 7. La ora 10.30, va porni cortegiul prin Calea Regele Ferdinand, Piața Regina Maria, până la Catedrală, iar aici se face prohodul și se țin vorbirile. 8. Vorbiri pot fi: Mitropolitul ori delegatul său, Guvernul, Consiliul Eparhial, «Frăția Ortodoxă Română», Academia Română, Liga Antirevizioanistă, Municipiul Cluj, Protopopul Alba-Iuliei și Protopopul Clujului, ca paroh - toate scurte. 9. Întreg serviciul trebuie să fie terminat la ora 13.00. 10. Așezarea în criptă, după spusa arhitecților, se poate face prin biserică sau altar, iar dacă așezarea va fi grea, se va desface pământul din fața altarului și se va așeza prin ușa de dinafară. 11. Carul mortuar să fie tras de cai, dar mânați de vizitii în haine (costume) românești, ori apoi de patru boi frumoși. Cioclii cu uniformă ungurească să fie delăturați de la înmormântarea mea. 12. Episcopii vor lua masa în Reședință cu Miniștrii și cu reprezentanții autorităților veniți din afară, protopopii și preoții în Internatul Teologic, iar poporul tot acolo, în două rânduri. 13. Inscripția se face pe o tablă de marmoră: «Primul Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului, Nicolae Ivan, mort după o păstorire de ani, în etate de ani. 1855-193....» 14. Tot din cinci în cinci ani se va face la Sf. Nicolae un

⁸ *Ibidem*, p. 4.

Parastas și se va împărți săracilor mâncare fără băutură. La 15 februarie 1935. ss. NICOLAE Episcop⁹.

Luni, la ora 20.00, toți membrii Consiliului, în frunte cu P.S. Episcop al Armatei, Dr. Ioan Stroia, și Dr. Sebastian Stanca, președintele Consiliului, au asistat la un serviciu religios, săvârșit la catafalcul defunctului din salonul cel mare al reședinței episcopale, de către părintele duhovnic Simion Vasinca, Florea Mureșanu și diaconul An. Scurtu. În cursul nopții, au rămas în priveghi câțiva preoți și studenți teologi. Marți dimineața, la ora 6.00, sicriul a fost ridicat din reședință și dus de către 6 preoți într-un automobil mortuar închis la biserica Sf. Nicolae din Calea Regele Ferdinand, fiind așezat pe catafalcul din fața altarului. Aici a rămas până joi, în ziua înmormântării, străjuit fără încetare, ziua și noaptea, de profesorii Academiei Teologice, numeroși preoți și clerici, de rudeni și prieteni, în fumul de tămâie al rugăciunilor și slujbelor pentru odihna sufletului său zbuciumat.

În cursul celor trei zile de doliu, a urmat un întins pelerinaj de lume românească la biserica îndoliată, pentru a se închina lângă sicriul iubitului Arhiereu și a rosti calde rugi de mântuire¹⁰.

Joi, 6 februarie, avea să urmeze înmormântarea, potrivit programului fixat de Consiliul Eparhial. Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan, fiind suferind, a rămas la reședința episcopală, unde la ora 8.00 a ascultat în capelă slujba Sf. Liturghii, săvârșită de părintele Ioan Cioara, pentru sufletul defunctului. La Biserica Sf. Nicolae, funeraliile au început cu Sf. Liturghie, celebrată de către Episcopii Vasile al Caransebeșului și Andrei al Aradului, înconjurați de un impunător sobor de preoți, și anume: P.C. consilieri eparhiali Dr. Sebastian Stanca, Dr. Vasile Sava, Andrei Ludu, Laurențiu Curea, Traian Scorobet, Nicolae Colan, Nicolae Popovici din Sibiu, prot. Nicolae Vasiu, St. Rusu, R. Popa, Al. Baba, A. Muntean, St. Gheție, Z. Man, Alex. Latiș, I. Furdui, P. Popovici, I. Pop, G. Munteanu, cons. eparh. Oradea și diaconii Dr. Ioan Vască, Rectorul Academiei Teologice, V. Bogdan, T. Roșea și N. Dărău. Răspunsurile au fost date de corul mixt al Catedralei, sub conducerea lui Augustin Bena. Biserica, prea mică pentru o asistență atât de covârșitoare, n-a putut primi decât rudele răposatului Episcop, pe

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

reprezentanții oficiali ai Guvernului, ai Bisericii, Armatei, autorităților civile și instituțiilor culturale și de binefacere.

Deși s-a anunțat de către Consiliul Eparhial că obișnuitele coroane de flori se răscumpără în folosul săracilor ortodocși din Cluj și Eparhie, totuși, s-au adus la biserică numeroase coroane, ca semn de nestăpânită dragoste pentru răposat. Au depus coroane: M.S. Regele Carol al II-lea, Guvernul, Octavian Goga, Mitropolitul Nicolae al Ardealului, Senatul României, „Astra”, Academia Teologică, Magistrații Curții de Apel din Cluj, Municipiul Cluj, Episcopul Ioan Stroia, Mioara, Viorica, Cornel și Flaviu, membrii ai familiei, nepotul Laurean Gherman cu soția, nepotul Nicolae Gherman, nepotul Nicolae Ivan, Prof. Ioan Oțoiu cu soția, Protopopul Clujului, Nicolae Vasiiu, preoțimea Protopopiatului Tg.-Mureș, Parohia Centrală și Protopopiatul Alba-Iulia, neconsolații fii sufletești din Protopopiatul Reghin, D-na și D-l Ionel Comșa, Spitalul de Ortopedie din Cluj, familia Generalului Al. Hanzu, familia ing. Leo Bohățiel.

După terminarea Sf. Liturghii, a urmat un moment de emoție unică. P.S. Episcop Andrei al Aradului s-a urcat pe catafalc, stropind cu vin corpul defunctului, apoi a turnat în sicriu o amforă de țărână de la mormântul Voievodului Ștefan cel Mare și Sfânt, adus cu evlavie de către Arhimandritul Atanasie Prelipceanu, starețul mănăstirii Putna. Când P.S. Andrei anunțase acest gest simbolic, asistența a tresărit de o dulce înfiorare, ce proiecta parcă icoana gloriosului ctitor pe mândrul tricolor care înfășura trupul tot așa de mărunțel al vrednicului restaurator adormit în Domnul. Sicriul a fost apoi ridicat și luat pe umeri de către părintele arhidiacon Dr. Ioan Vască, diacon V. Bogdan, preoții Simion Vasinca, Ax. Tomuș, A. Mușat și D. Coșeriu, protopopii R. Popa, N. Vasiiu, St. Russu și consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca, care l-au scos din biserică, așezându-l în carul mortuar. Era ultima ieșire a Vlădicăi Nicolae din cea dintâi ctitorie clujeană, care îi veșnicește amintirea¹¹.

Cortegiul funerar, întins pe kilometri, a străbătut Calea Regele Ferdinand, Piața Unirii, str. Regina Maria și Piața Cuza Vodă, îndreptându-se spre Catedrala Ortodoxă¹².

¹¹ *Ibidem*, p. 5.

¹² *Ibidem*, p. 6.

La ceasurile 11 și jumătate, a început slujba înmormântării, săvârșită de un numeros sobor de preoți, în frunte cu Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan și Preasfințirii Episcopi Vasile al Caransebeșului și Andrei al Aradului. Evangheliile Sf. Ioan, cu divina lor solie despre viața cerească, căpătau o semnificație și mai revelatorie în graiul arhieresc ce le împărtășea, iar cântecele funebre, executate de un puternic cor teologic, sub bagheta Prof. Vasile Petrașcu, își trimiteau în surdină acordurile sfâșietoare de inimi. „Scăldate în apele sublimei filosofii a durerii umane, aceste imnuri răscoleau simțiri zguduitoare și gânduri negândite, punând sufletele în atingere cu marile taine ale eternității. Iar sus, pe bolțile zugrăvite, chipurile de sfinți luau și ele, în aceste clipe, expresii de tristețe, privindu-și lung ctitorul fără suflare de pe catafalcul neființei. Era o atmosferă de comuniune mistică, ce se înfiripa spontană între cei vii și fericitul defunct, mângâiată de lacrimile unei iubiri mai tare ca moartea. Duhul blândului Păstor își va fi dobândit atunci împăcarea cea mare cu lumea, iar rostirile ascultate, în cari un neam întreg îi aducea curată închinare, i-au fost scara bucuriilor imense, pe care s-a înălțat la Părintele dreptelor răsplătiri”¹³.

Șirul cuvântărilor a fost deschis de Î.P.S. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, care, în numele Bisericii, a rostit următoarele: „«Nu mă oprîți, că Domnul a îndreptat calea mea: sloboziți-mă ca să merg la Stăpânul meu!»” (Facerea 24, 56). Abia cu câteva zile înainte de aceasta, am însoțit la lăcașul odihnei de veci pe neuitatul Episcop Roman al Oradiei și, copleșiți de durere, ne găsim astăzi în jurul sicriului ce cuprinde rămășițele pământești ale bunului Ierarh, care a cărmuit cu râvnă și înțelepciune Eparhia de Dumnezeu păzită a Vadului, Feleacului și Clujului, Preasfințitul Episcop Nicolae. Ca niște patriarhi binecuvântați de Dumnezeu cu bătrânețe bune, așa se duc unul după altul, la părinți, în pace (Facerea 15, 15) și cu conștiința de a-și fi împlinit datoria acești doi păstori ai sfintei noastre Biserici, reprezentanți ai generației care a purtat în sufletul ei sicriul legii cu toate făgăduințele și așteptările și care s-au învrednicit să aibă și bucuria dreptului Simeon, de a vedea cu ochii mântuirea poporului lor.

Înconjurați de stima și iubirea fiilor lor duhovnicești, care cu jale se despart de cei ce le-au fost părinți și povățuitori, parcă desprindem de pe

¹³ *Ibidem*, pp. 6-7.

buzele lor abia închise dorința din urmă: «Nu ne opriți, că Domnul a îndreptat calea noastră; sloboziți-ne ca să mergem la Stăpânul nostru!». «Nu mă opriți» - are dreptul să ne spună, după o viață plină de muncă și de jertfă, Preasfințitul Episcop Nicolae al Clujului. El, care în atâtea rânduri și-a chemat după sine poporul credincios spre frumoase și înalte înfăptuiri, pornește acum spre culmea pe care o poate atinge fiecare muritor numai singur, purtat de mâna bunului Părinte ceresc. Oricât de grea ne este despărțirea, noi știm că nu-l putem opri, căci atunci când Domnul de sus își cheamă sluga cea bună, ea trebuie să-L asculte și să-I urmeze. Ne rămâne însă, ca o consolare, icoana vieții lui pilduitoare și întipărit în minte chipul lui, de pe care cetim biblicele cuvinte: «Domnul a îndreptat calea mea». Și cu adevărat, de la începutul și până la sfârșitul ei, Domnul a îndreptat căile lui.

Născut în comuna Aciliu de lângă Sibiu, dintr-o familie fruntașă de țărani, fericitul adormit întru Domnul a primit prin naștere, ca însușire fundamentală a caracterului său, acea puternică și vioaie impulsivitate spre fapte, care formează nota dominantă a țăranimii noastre din așa-numita «mărginime». Tot ceea ce și-a adăugat prin școală, la liceul și la Institutul Teologic din Sibiu, pe care le-a cercetat cu sârguință, s-a altoit pe tulpina acestei moșteniri primite din nepuizabila vistierie a etnicului nostru.

Trecând în ogorul vieții publice, mai întâi ca învățător în Săliște, apoi ca spiritual al Institutului de Corecție din Aiud, de aici ca protopop la Alba-Iulia, iar de la 1897 ca asesor al Arhiepiscopiei Sibiului, pretutindeni s-a știut face folositor, valorizându-și prin muncă darurile cu care a fost înzestrat. Când, îndată după războiul întregirii neamului, sosise timpul pentru a dezgropa de sub ruinele mașterului trecut vechea ctitorie de la iad a lui Ștefan cel Mare și a așeza aici, în cetatea Clujului, scaunul ei vlădicesc, s-a făcut apel la încercata experiență a Consilierului Nicolae Ivan, spre a îndeplini lucrările pregătitoare necesare. Iar când totul a fost gata și Arhimandritul Nicolae, primind darul Arhieriei, a fost așezat în scaun, a pășit cu orientări sigure la organizarea Eparhiei. Din mulțimea lucrărilor ce trebuiau săvârșite cu cugetarea lui practică și cu simțul realității, care nu i-a lipsit niciodată, a știut alege totdeauna ceea ce era mai necesar, iar cu stăruința lui neistovită, folosind împrejurări și oameni, a dus la îndeplinire tot ceea ce a început.

La întrebarea: ce-a găsit când a venit în Cluj și ce lasă acum, când pleacă, să răspundă faptele. Acolo unde, până la venirea lui, o smerită bisericuță înfățișa vitregia trecutului, astăzi, o întreagă așezare de instituții bisericesti și culturale, grupate în jurul scaunului episcopal, reprezintă cu demnitate credința noastră strămoșească. Alcătuirea Consiliului Eparhial, cu bărbați bine pregătiți, înființarea Academiei Teologice pentru formarea clerului la înălțimea nevoilor de azi, întemeierea librăriei și a tipografiei și a organului eparhial «Renașterea», achiziționarea reședinței și, coroana tuturor, clădirea măreței Catedrale, toate acestea sunt rodul ostenelilor Preasfințitului Episcop Nicolae.

Tuturor așezămintelor chemate la ființă, printr-un remarcabil talent de bun gospodar, le-a dat suportul material care să le asigure dezvoltarea în viitor. N-a fost o fire contemplativă, dar în mijlocul realizărilor concrete care i-au înlănțuit cu deosebire atenția, a găsit, totuși, răgazul necesar pentru a împărți poporului învățăminte duhovnicești și preoțimei îndrumări de bună păstorire. Și la viața culturală, economică și politică a neamului a participat activ, cu fapta și cu scrisul, sprijinind instituțiunile și încurajând inițiativele care tindeau la sporirea binelui obștesc. Nu egoismul, nici dorul de mărire deșartă a fost izvorul neîncetatei sale activități, ci munca. El a fost un element de viață și o datorie la care îl chema dragostea lui de Biserică și neam. De aceea, dorul de muncă i-a înviorat sufletul până în zilele din urmă și la o vârstă în care alții se cred îndreptățiți la odihnă, adormitul în Domnul a știut culege încă roduri coapte din pomul vieții.

Acum, munca lui s-a curmat și Domnul, Care în toată vremea i-a îndreptat calea lui și Care în purtarea lui de grijă știe să aleagă ceasul de odihnă pentru toți cei ce s-au ostenit în viața Lui, punându-i mâna pe fruntea obosită i-a zis: «Destul a fost, acum vino la Mine!» Primind cu supunere această chemare de sus și împărtășind iubitei sale turme credincioase o ultimă binecuvântare din Catedrala în care se va sălăslui trupul lui spre odihnă, îi face rugămintea: «Sloboziți-mă, ca să merg la stăpânul meu!». Iar noi, cu toții, reprezentând Sf. Sinod, clerul și poporul întregii noastre Biserici, rugăm pe Bunul Părinte ceresc să-i așeze sufletul în lăcașul dreptilor. Amin”¹⁴.

¹⁴ *Ibidem*, pp. 7-8.

Au urmat cuvântările Ministrului Dr. Constantin Angelescu, în numele Guvernului¹⁵; Prof. Univ. Ioan Lupaș, în numele Academiei Române¹⁶; Prof. Nicolae Bănescu, în numele Senatului României¹⁷; Medicului General, Dr. Nicolae Marosin, în numele Armatei¹⁸; Dr. Sebastian Stanca, în numele Eparhiei Clujului¹⁹; Rectorului Florian Ștefănescu-Goangă, în numele Universității din Cluj²⁰; Primarului Nicolae Drăganu, în numele Municipiului Cluj²¹; Prof. Sextil Pușcariu, Președintele „Frăției Ortodoxe Române”²²; Prof. Onisifor Ghibu, în numele Ligii Antirevizioniste Române²³; P.C.S. Alexandru Baba, Protopopul Alba-Iuliei²⁴; P. C. Nicolae Vasii, Protopopul Clujului²⁵.

Terminându-se seria cuvântărilor, Î.P.S. Mitropolit a citit Molitva dezlegărilor, iar corul a cântat cu sensibilitate „În veci pomenirea lui”. Asistența, copleșită de lacrimile despărțirii, a mai îmbrățișat o dată cu ochii pe Chiriarhul iubit, apoi sicriul s-a închis pentru totdeauna. Preoții l-au luat din nou pe umeri și-n cântece de jale l-au coborât în cripta de sub altarul Catedralei, însoțit de vlădici și rudele nemângăiate²⁶. În zilele următoare, zeci de telegrame și scrisori au fost primite de către Episcopia Clujului de la notabilități sau oameni simpli, din popor, care și-au exprimat regretul pentru trecerea la cele veșnice a P.S. Episcop Nicolae Ivan²⁷.

În data de 7 februarie 1936, în cadrul ședinței plenare a Consiliului Eparhial Ortodox Român din Cluj, a fost desfăcut codicilul testamentului răposatului Episcop Nicolae Ivan, care a fost predat spre executare executorilor testamentari P.S. Episcop Ioan al Armatei și Laurian Gherman. De asemenea, a fost prezentat actul Nr. 41/1936 al Mitropoliei Ardealului, prin

¹⁵ *Ibidem*, p. 8.

¹⁶ *Ibidem*, pp. 8-9.

¹⁷ *Ibidem*, p. 9.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*, pp. 9-10.

²⁰ *Ibidem*, pp. 10-11.

²¹ *Ibidem*, p. 11.

²² *Ibidem*, p. 11-12.

²³ *Ibidem*, p. 12.

²⁴ *Ibidem*, pp. 12-13.

²⁵ *Ibidem*, p. 13.

²⁶ *Ibidem*, pp. 13-14.

²⁷ *Ibidem*, pp. 14-16.

care Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae, potrivit art. 121 al Statutului de organizare al Bisericii, prelua asupra sa păstoria duhovnicească a Eparhiei Clujului. Au fost prezenți - Președinte: Sebastian Stanca. Notar: Laurențiu Cureau. Consilieri votanți: Sebastian Stanca, Vasile Sava, Andrei Ludu, Laurențiu Cureau, Ioan Lupaș, Nicoale Vasiu, Ioan Vască, A. Baba, din cler și Alexandru Lapedatu, V. Moldovan, Ioan Mateiu, Petru Meteș, Sebastian Bornemisa, L. Chirilă, mireni și Ioan Cioara, casierul eparhial²⁸.

Testamentul Episcopului Nicolae Ivan: „În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh. Eu, mai jos semnatul Nicolae Ivan, drept-credinciosul Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, mulțumesc Tatălui ceresc că m-a învrednicit a prăznui, în deplină putere sufletească, încunjurat de mulțimea preoților și a mirenilor drept-credincioși de toate vârstele și de toate stările, a 80-a aniversare a nașterii mele, aducându-mi cu evlavie și cu recunoștință aminte de toate binefacerile primite de la Părintele luminii și al milostivirii fără de sfârșit, de la neuitații mei părinți după trup Ioan și Maria Ivan din Aciliu, de la foștii mei dascăli și povățuitori pe cărările vieții, de la numeroșii prieteni și colaboratori cari n-au pregetat a-mi da tot sprijinul de trebuință pentru îndeplinirea chemării mele duhovnicești și între care am putut vedea cu deosebită mângâiere, alături de mine, în toate momentele hotărâtoare, pe doi dintre foștii mei elevi din timpul când eram profesor de religie la liceul de stat din Sibiu: pe Octavian Goga și Ioan Lupaș.

După ce m-am învrednicit a-mi sluji Biserica și neamul, potrivit cu voința lui Dumnezeu, până la vârsta de 80 de ani și mai bine, în diferite slujbe, începând cu cea de învățător la școala ortodoxă română din Săliște și încheind cu cea de Episcop la reînviata ctitorie a lui Ștefan cel Mare și Sfânt, simțind că puterile trupesti mi se împrăștiează din zi în zi și sfârșitul vieții pământești mi se apropie, țin să-mi îndeplinesc în cea mai limpede conștiință datoria de Arhiepiscop, arătând în cuprinsul acestui testament care este voința mea cea din urmă, care sunt dispozițiunile de trebuință a se lua din partea conducerii eparhiale pentru cazul morții mele și cum aş dori ca, și după ce îmi vor fi așezate rămășițele trupesti la locul odihnei de veci, să pot rămâne sufletește împreună cu turma ce mi-a fost încredințată spre

²⁸ *Ibidem*, p. 16.

păstorire și pentru a cărei propășire am luptat fără încetare, în fiecare clipă a strădaniilor mele duhovnicești, din straja dimineții până în noapte.

Dispozițiunile mele testamentare sunt: 1. Întreagă averea mea - constatatoare din o casă în Cluj, Str. Grigorescu 96, grădina din A. Murășanu și averea mea mobilă, ca depuneri în bănci și acții - va forma o fundațiune, care va purta numele «Fundațiunea Episcopul Nicolae Ivan». 2. Din venitul averii fundațiunii, pe care o va administra Consiliul Eparhial al Clujului - sub controlul Adunării Eparhiale - se vor capitaliza în fiecare an 20%, iar restul de 80% se va distribui: 1/3 parte pentru întreținerea Catedralei; 1/3 parte pentru trebuințele Internatului Teologic, ca burse și ajutoare pentru studenții săraci din Eparhie. De aceste burse și ajutoare, fiind studenți buni, pot beneficia și strănepoții mei la orice școală din țară ar fi; 1/3 parte se vor da unul, două ori mai multe ajutoare preoților cari au copii buni și eminenți la școli, licee ori Uuniversitate, fii ori fiice tot din Eparhia Clujului. 3. Fundațiunea «Episcopul Nicolae Ivan» este și rămâne indivizibilă și din ea nu se poate da nimic unei alte Eparhii ce s-ar mai înființa. 4. Nepoatele mele Mioara, măritată Dr. Vilt Flaviu, și Viorica, măritată Dr. Manta Cornel, au primit, fiind eu în viață, partea lor legală și nu pot beneficia din averea rămasă, decât cel mult ca suvenire, de unele obiecte, pe care li le vor designa executorii testamentului Dr. Ioan Stroia și Dr. Laurean Gherman. 5. Biblioteca mea rămâne Eparhiei, iar alt mobilier, cum vor afla executorii testamentului de bine, îl pot valoriza în favorul fundațiunei sau îl pot dărui. 6. Engolpionul și crucea dăruită de femeile ortodoxe rămân la Eparhie se predau următorului meu în scaun, pe lângă dreptul de a le folosi, iar decorația de la Săliște, în o piesă de aur de 5 napoleoni, rămâne muzeului eparhial. 7. Executorii testamentari, în înțelegere cu Consiliul Eparhial, vor mai da, dacă fratele meu Iacob va fi în viață, o vacă ori prețul ei. 8. Din numerarul și disponibilul de la Banca Națională se vor acoperi spesele de înmormântare și se vor acoperi cheltuielile delegaților din Aciliu și Alba-Iulia oraș, care vor participa la înmormântare, din fiecare localitate 6-8 persoane, spese de drum. Restul să se adauge la fundațiune. 9. Însăși înmormântarea mea să se facă fără multe cheltuieli și să fiu așezat în o criptă sub altarul Catedralei, pentru care am sacrificat cele mai multe zile din viața mea de Episcop. 10. Tot la cinci ani se va face câte un parastas în

cele trei biserici din Cluj: Catedrală, Biserica Sf. Nicolae și biserica cea veche, și se vor da săracilor anumite ajutoare modeste, iar preoților slujitori și diaconilor și cântăreților, sumele ce se pot da din venitul fundațiunei, fără să se altereze scopul principal pentru care s-a înființat. 11. Doresc ca scrisorile mele particulare, aflătoare în masa de scris și în alte părți ale dulapurilor de cărți, să se deie exclusiv Dlui Dr. Ioan Mateiu, care va binevoi a le sorta, aranja și eventual a face o biografie a mea, pe care o va da la tipar în tipografia eparhială înființată de mine și în condiții mai avantajoase, care se va da preoțimei din Eparhie, pe lângă prețul de cost, iar autorului ei îi va da Consiliul Eparhial o remunerație potrivită din venitul anului prim al fundațiunei, așa că fundațiunea se va inactiva numai în anul al doilea după moartea mea. 12. Îndată după trecerea mea la cele vecinice, se vor sigila toate camerele și pivnița, și senatul episcopesc va purcede, conform prescrișelor legale, mai întâi prin desfacerea testamentului, care se va da publicității numai după ce vom fi înmormântat, iar nicidecum înainte. 13. Vestmintele mele, cele câteva piese de aur și puținele bijuterii ce am, le las nepoatelor mele Mioara și Viorica.

Cu acestea, mulțumind lui Dumnezeu pentru toate bunătățile de care m-a făcut părtaş în viață, iertând pe cei ce mi-au greșit, închei aceste dispozițiuni testamentare, și rog pe bunul Dumnezeu să așeze și sufletul meu în locașurile celor ce și-au pus toată viața în slujba Bisericii noastre drept-măritoare. Cluj, la 17 Ianuarie 1936. Aceasta este voința mea din urmă pe care citind-o o aprob și o semnez. Cluj, la 17 Ianuarie 1936 ora 19.25. NICOLAE IVAN ss.

Subsemnații martori testamentari adevărim că testatorul P. Sf. Sa Nicolae Ivan Episcop, domiciliat în Cluj, cunoscut de noi personal, după ce i s-a citit acest testament din cuvânt în cuvânt în prezența concomitentă a noastră, a declarat că acest act cuprinde testamentul său și în fața noastră a semnat acest testament cu mâna sa proprie. Cluj, la 17 Ianuarie 1936. IOAN CIOARA ss. Prof. EMIL ȚEPOSU ss. DUMITRU COMȘA ss. VICTOR STĂNILĂ ss”²⁹.

²⁹ „Testamentul Episcopului Nicolae Ivan”, în Rev. Renașterea, anul XIV, nr. 24, Cluj, 14 iunie 1936, pp. 2-3.

Un nou Episcop al Clujului

După trecerea la cele veșnice a vrednicului de pomenire P.S. Episcop Nicolae Ivan, Colegiul Electoral al Bisericii Ortodoxe Române, întrunit la București în ziua de 29 aprilie 1936, l-a ales cu o majoritate de voturi pe părintele protoiereu Nicolae Colan¹, distins teolog sibian, în calitate de Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului. Un eveniment fericit, care a pus capăt unei perioade de doliu, prefăcând lacrimile durerii în cântece de bucurie.

Iată cuvântarea noului ales în fața Sfântului Sinod: „Cer iertare onoratului congres dacă cuvântul meu va fi fragmentat de emoția clipei. Obârșia acestei emoții este, pe de-o parte, cinstea pe care mi-o acordați,

¹ Nicolae Colan s-a născut în Arpătac, jud. Treiscaune, în 28 noiembrie 1893, din părinți plugari. Școala primară a făcut-o în satul natal, iar cea secundară la Liceul ortodox din Brașov. Teologia a urmat-o la Sibiu și Berlin, iar Literele la Universitatea din București, unde a luat licența în anul 1921. Anii 1917-1918 i-a petrecut în Basarabia, unde a făcut apostolat românesc împreună cu O. Ghibu, I. Mateiu, Gh. Tofan, A. Banciu, A. Oțetea etc., fiind colaborator la gazetele „România Nouă” și apoi redactor la „Sfatul Țării”. În anul 1922, a fost chemat în postul de secretar al Consiliului Arhiepiscopal din Sibiu, iar în anul 1923, la Catedra de studii biblice al Noului Testament de la Academia Teologică din Sibiu, în anul 1929 fiind numit Rector al acestei Academii. În anul 1934, a fost hirotonit diacon și presbiter, iar un an mai târziu, protoiereu. A făcut parte din toate corporațiile bisericești, de la Consiliul parohial până la Congresul național bisericesc. Lucrări publicate: „Sf. Pavel către Filimon” (studiu biblic); „Biblia și intelectualii”; „La luptă dreaptă” (un capitol de strategie misionară); „Hristos și viața omenească”, două volume (traducere din Fr. W. Foerster). Începând cu anul 1924, a fost numit directorul „Revistei teologice”, iar în anul 1934, a întemeiat și condus revista „Viața Ilustrată” (organ de cultură creștină pentru familia ortodoxă); „Date biografice despre noul Episcop P. C. Nicolae Colan”, în Rev. Renașterea, anul XIV, nr. 18, Cluj, 3 mai 1936, p. 3.

indicându-mă vrednic de înalta slujbă de păstor sufletesc al Eparhiei Clujului, a doua oară ctitorită cu atâta înțelepciune și jertfelnicie de neuitatul Episcop Nicolae Ivan. Pentru această cinste, vă aduc respectuoasele și caldele mele mulțumiri. A doua obârșie a emoției este conștiința clară a sarcinii grele pe care bunul Dumnezeu mi-o pune pe umeri. Desigur, numai cu puterile mele n-aș putea nici măcar încerca să port această sarcină. Ceea ce mă încurajează este credința pe care am avut-o totdeauna că Dumnezeu nu dă nimănui sarcini fără să-i îmbie și sprijinul Său hotărâtor. Îmi dau seama că sarcina la care mă cheamă Dumnezeu, prin graiul încrederii d-voastră, este deosebit de grea. Se spune că preotul trebuie să fie îngerul satului. Atunci, vlădica trebuie să fie arhanghelul unui colț de țară, vestitorul Evangheliei lui Hristos și al mântuirii nației românești, cu cuvântul, cu fapta și cu pilda vieții sale integrale, după cuvântul Sf. Apostol Pavel, pildă făcându-se obștei credincioase în toate cele bune.

Îmi sporește nădejdea în putința de a purta cu demnitate vrednicia de Episcop și împrejurarea fericită că știu că mă așteaptă în Eparhia Clujului o preoțime disciplinată și cu râvnă în chemarea sa. Îmi pun toată nădejdea în marea oaste a luminaților intelectuali pe care-i îmbie Bisericii noastre strămoșești tânăra și, totuși, glorioasa Universitate «Regele Ferdinand» din Cluj, oaste al cărei ajutor i-a fost atât de prețios și în veci pomenitul Vlădică Ivan, în marea operă bisericească și națională pe care a înfăptuit-o. În sfârșit, îngăduiți-mi să mă încred și în puterea propriului meu devotament față de Biserică și neam, devotament care izvorăște din credința creștină că nimeni nu poate fi domn decât în măsura în care s-a hotărât să fie slugă. Fiindcă la asemenea ocazii sunt îndătinat și mărturisirile de credință, le fac și eu în fața domniilor voastre și în fața bunului Părinte ceresc. Cred în mesianismul Bisericii Ortodoxe în mijlocul neamului nostru și chiar dincolo de granițele lui. Fiindcă această Biserică a fost în toate veacurile nebiruita cetate a sufletului românesc. Cred în destinul de mărire al neamului meu de sub domnia înțeleaptă a Majestății Sale Regelui Carol al II-lea. Acestui crez o să-mi închin viața pe care mi-o va dăruia Dumnezeu, silindu-mă să-mi fac slujba deplin. Așa să-mi ajute Dumnezeu!”².

² „Cuvântarea nou alesului Episcop al Clujului, Nicolae Colan”, în *Ibidem*, p. 4, preluat din Rev. „Universul”.

Înscăunarea noului Ierarh s-a făcut în zilele de 28 și 29 iunie 1936, printr-o grandioasă serbare națională. Episcopul a fost primit încă de pe peronul gării, frumos decorat cu ghirlande de flori și steaguri naționale, de către un public numeros, format atât din elita intelectuală a Clujului, cât și din poporeni. În numele acestora, consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca și-a exprimat bucuria deosebită de a-l putea saluta „pe mirele mult așteptat”³, mărturisind că, după pierderea marelui Episcop Nicolae Ivan, clerul și poporul, doritor de lumină și povață, primesc pe vrednicul urmaș cu sufletul deschis și cu încredere deplină, fiind convingși că vor fi cârmuiți cu iubire și înțelepciune⁴.

În cuvântul său, P.S. Episcop Nicolae Colan a mulțumit pentru primirea atât de frumoasă și neașteptată: „Acest moment va rămâne neuitat în toată viața mea. Îmi dau seama prea bine că vin în mijlocul unor credincioși distinși și culți, obișnuiți să vadă în Episcop un îndrumător destoinic, la înălțimea vremilor de azi. Spre a răspunde acestei așteptări, mărturisesc că mă încred, înainte de toate, în ajutorul Părintelui ceresc. El mă va povățui să fiu preoților nu numai cârmuitor, ci și un frate, iar poporului sfătuitor drept și neobosit. Domnule General comandant! Cuvintele pe care mi le-ați adresat în numele vitezei noastre armate m-au înălțat, fiindcă știu ce reprezintă ea pentru apărarea patriei și liniștita ei dezvoltare. Tot astfel m-au mișcat cuvintele dlui Primar al municipiului, căruia îi promit să merg pe aceleași cărări deschise de marele meu înaintaș, stând mereu în slujba intereselor naționale. Deosebit de scumpe îmi sunt cuvintele dlui președinte al «Frăției Ortodoxe Române», un vlăstar pururea verde al Bisericii noastre. Domnia sa știe cât de mult mă simt legat de această mare asociație a intelectualilor noștri, asistând la nașterea ei și oferindu-i concursul meu de atunci și până azi. Vă mulțumesc încă o dată tuturor și rog pe bunul Dumnezeu să vă binecuvânteze”⁵.

Suita s-a deplasat în procesiune către Catedrală, în fața căreia aștepta un sobor de preoți, împreună cu mulțimea credincioasă. Aici, părintele

³ Nicolae Onițiu, „Praznicul înscăunării P. S. Episcop Nicolae Colan”, în *Ibidem*, nr. 27-28, Cluj, 5 iulie 1936, p. 2.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

Andrei Ludu i-a adresat P.S. Episcop Nicolae următoarele cuvinte: „Dacă întreg Clujul este atât de viu și plăcut animat de venirea și instalarea Prea Sfinției Voastre ca Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, cu atât mai vie și întemeiată este bucuria și mândria noastră, a preoților Catedralei, Eparhiei și Consiliului nostru Eparhial. Nouă nu ne vine numai Arhiereul și Episcopul prevăzut de organizația noastră bisericească, ci ne vine Arhiereul luminat și apostolul entuziast și, mai presus de acestea, omul investit de la Dumnezeu cu toate virtuțile dorite de noi și reclamate de multiplele exigențe ale Clujului românesc și cultural. Noi, preoțimea, în acțiunea noastră de spiritualizare a vieții sociale, de trezire a puterilor adormite, poate ale sufletelor copleșite de materialismul caracteristic vremii de azi la o viață mai creștinească, aveam nevoie de un om de înalt prestigiu și cultură, de inspirații idealiste, care să ne ție în permanență vie sensibilitatea morală, care să ne prefacă pe noi, iar prin noi, Biserica vie, în izvor de idealizare morală și de armonie socială. Slova măiestrit scrisă până azi a P.S. Voastre, cuvântul înțelept și entuziast, rostit la atâtea prilejuri, experiența bogată câștigată în institutul de înaltă educație și făurire de caractere specifice preoțești ce l-ați condus ne dau garanția că Episcopia Clujului din pronia cerească și-a găsit omul, Arhiereul, Episcopul, care să creeze suflete și conștiințe și să ducă mai departe, din biruință în biruință, opera de afirmare creștinească, românească și ortodoxă. Cu inimile larg deschise și deplin devotate, vă zicem bine ați venit și într-un mulți ani, stăpâne!”⁶.

Sărutând crucea și Evanghelia și mulțumindu-le tuturor pentru primirea făcută, P.S. Episcop Nicolae a intrat în Catedrală și s-a așezat pentru întâia oară în scaunul episcopal, pentru a asista alături de mulțimea credincioșilor la slujba Vecerniei, Litie și Priveghere. Răspunsurile au fost date de corul teologilor, care în final a interpretat un „Imn de urare”, compoziție a Prof. Vasile Petrașcu, dedicată noului Episcop: „Stăpâne-nțelept, de cărje purtător, / Cu-n tainic dor de lumină / V-așteaptă strigând al turmei popor / Osana, o minte senină! // În numele Domnului, bine-ați venit, / Aleasă vă fie calea, / Bogată în fapte, de rele ferit / Și-a noastră întreagă iubirea. // Veniți, ne binecuvântați, / Cu darul păcii sfinte, / Păstor duhovnic

⁶ *Ibidem*, p. 3.

drept ne fiți / Mulți ani, mulți ani înainte!“. După încheierea serviciului religios, P.S. Episcop a fost condus la reședința episcopală, unde a asistat la un recital de cântări, executate de corul mixt al Catedralei, sub bagheta Prof. Augustin Bena, corul „Doina“, dirijat de Prof. Sava Golumba, și noul cor mixt, condus de părintele Anatolie Scurtu⁷.

Cea de-a doua zi a festivităților a început cu Sf. Liturghie, săvârșită în Catedrală de Î.P.S. Mitropolit Nicolae al Ardealului, Preasfințirii Episcopi Nicolae Colan al Clujului și Nicolae Popovici al Oradiei, ajutați de un impunător sobor de preoți și diaconi. Răspunsurile au fost date de corul Academiei Teologice și de corul mixt al Catedralei. Monumentala biserică a devenit neîncăpătoare pentru mulțimea de români, din Cluj și Eparhie, veniți să asiste la înscăunarea noului Episcop. Guvernul a fost reprezentat la manifestare de ministrul Cultelor și Artelor, Alexandru Lapedatu, însoțit de colegii Stancu Brădișteanu și Moise Ienciu din același Minister. Au fost de față delegația Bisericii Greco-Catolice, alcătuită din canonicii Octavian Domide, V. Bujor, Ion Agârbiceanu, profesorii Titus Mălaiu și V. Bălibanu; reprezentanții bisericilor minoritare – episcopul unitarian, I. Boross, episcopul reformatilor, I. Vasarhelyi, preotul romano-catolic Aron Marton, pastorul bisericii luterane, Alberti, și rabinul comunității israelite, Moise Weinberger. Au ținut să fie prezenți și consulii Franței, Cehoslovaciei, Suediei, Norvegiei, Germaniei, Poloniei și Angliei⁸.

După terminarea Sfintei Liturghii, a avut loc solemnitatea actului de înscăunare în fața altarului. Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan, înconjurat de ceilalți doi Episcopi și de clerul slujitor, l-a invitat pe reprezentantul Ministerului Cultelor, Stancu Brădișteanu, să dea citire Înaltului Decret Regal prin care M.S. Regele Carol al II-lea l-a confirmat în scaunul de Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului pe Preasfințitul Nicolae Colan. La rândul său, consilierul mitropolitan Traian Petrișor a dat citire Gramatei mitropolitane de întărire și hirotonie a noului Episcop. A urmat cuvântarea Mitropolitului Nicolae Bălan: „Domnul a zis lui Pavel noaptea în vedenie: «Nu te teme, ci vorbește și nu tăcea. Pentru că Eu sunt cu tine și nimeni nu va cădea asupra ta, ca să te vatăme. Căci am mult popor în

⁷ *Ibidem*, pp. 2-3.

⁸ *Ibidem*, p. 3.

orașul acesta» (Fapt. Ap. 18, 9-10). Ieri am așezat în scaunul Eparhiei Oradiei pe Prea Sfințitul Episcop Nicolae, astăzi are aceeași bucurie Eparhia de Dumnezeu păzită a Vadului, Feleacului și Clujului, care-și primește noul păstor, în persoana Preasfințitului Nicolae Colan. Dumnezeu a voit ca Preasfințiile Lor să primească darul arhieriei la sărbătoarea Pogorârii Duhului Sfânt și să intre în misiunea la care sunt chemați la Sărbătoarea Sf. Apostoli Petru și Pavel, pentru ca amândouă aceste praznice, cu semnificațiile lor duhovnicești, să-i întoarcă cu gândul la originile apostolatului creștin și să-i oblige a considera acest apostolat, în a cărui succesiune neîntreruptă s-au învrednicit a se înșira, ca un factor fundamental pe care se sprijină, prin care se dezvoltă și prosperă în toată vremea Biserica lui Hristos. Mai ales astăzi însă, când atâtea curente potrivnice credinței se învâlmășesc în viața lumii și în viața poporului nostru, apostolatul Bisericii trebuie să vesteacă cu nou curaj idealurile spirituale ale Evangheliei și să păstreze viața poporului român în albia marilor și încercatelor tradiții care l-au călăuzit la mântuire, printre grele primejdii și năpăstui, în tot trecutul său.

Pornind de la cuvintele pe care le-a adresat Domnul Apostolului Pavel, Preasfințite și prea iubite Episcop Nicolae, ai mult popor dornic să primească lumina lui Hristos în orașul acesta și în Eparhia ce-ți este încredințată... Prima fază din istoria reînființatei Episcopiei a Vadului, Feleacului și Clujului a fost una de organizare și de înzestrare cu așezămintele necesare pentru dezvoltarea ei mai departe. Neuitată are să rămână amintirea primului Episcop, Nicolae Ivan, că a știut să înzestreze Eparhia cu instituțiile cele mai trebuincioase. Faza a doua, care trebuie să înceapă cu venirea Preasfinției Tale la conducerea ei, va fi o fază de lărgire a programului de activitate, o fază de aprofundare a problemelor vieții spirituale, o epocă de misionarism vii, pentru a da vieții credincioșilor un cuprins mai duhovnicesc, în aceste vremuri în care se simte nevoia unei urgente refaceri a întregii vieți publice...

În scopul acestei refaceri, sunt adânc convins că Preasfinția Ta, cu tinereasca putere pe care o ai, cu cultura superioară ce ți-ai câștigat-o și cu dragostea curată de care ești pătruns față de Biserică, vei porni la lucru spornic, netemându-te de nicio oboseală. Vei chema preoțimea, pe cei mai

în vârstă ca mai buni de sfat, pe cei mai tineri ca mai plini de energie la munca de luminare a poporului nostru. Te vei îngriji de Școala Teologică a Eparhiei, ca astfel preoțimea noastră să fie și în viitor la culmea chemării sale, ridicându-se la înălțimea pretențiilor și problemelor vremii... Vei chema tineretul universitar și pe intelectualii din capitala Ardealului ca să le arăți că știința și credința trebuie să fie strâns însoțite, căci numai așa vom putea așeza viitorul pe temelii puternice... Te vei interesa de muncitorii din ateliere, de toate clasele sociale, căci toți sunt mădulare scumpe ale neamului și ale Bisericii noastre.

Neuitând problemele sociale, vei sprijini ideea națională pe toate terenurile. Trăim într-o epocă de renaștere religioasă și de întărire a ideii naționale pe baze religioase ortodoxe. Acest fenomen confirmă și mai mult legătura strânsă dintre ortodoxie și neamul nostru. Și astăzi, ca și în trecut, noi, preoții, suntem purtătorii de steag ai neamului românesc. Noi ajutăm neamului să-și dezvolte puterile sale, făcându-l tare prin virtuțile și credința evanghelică. Spun de aici, ca să se audă în toată țara, că Biserica noastră este sprijinitoarea naționalismului românesc, a cărui vatră caldă a fost ea întotdeauna. Avem convingerea profundă că, precum în numele ideii naționale a fost întregit statul român, tot prin puterea naționalismului înfrățit cu ortodoxia se va consolida el. Dar naționalismul pentru Biserică nu este partid, ci este suflet. Naționalismul este sufletul românesc pătruns de conștiința drepturilor și a misiunii sale pe acest pământ, de conștiința că nu trebuie să se lase sufocat de alte neamuri, căci însuși Dumnezeu îi poruncește, odată ce l-a așezat pe acest pământ, să trăiască. Într-un cuvânt, să fii, Preasfințite, al tuturor fiilor duhovnicești, luminându-i, mângâindu-i și ajutându-i pe toți... Eu rog pe Tatăl ceresc să povățuiască pașii Preasfinției Tale spre o rodnică și lungă păstorire... Intră în slujba Preasfinției tale cea nouă, ocupă tronul ce te așteaptă și pune-ți toată nădejdea în ajutorul lui Dumnezeu, pentru că El ne spune și nouă, ca Apostolului Pavel, a cărui zi o prăznuim astăzi: «Eu sunt cu tine și nimeni nu va cădea asupra ta ca să te vatăme». Amin⁹.

În numele Guvernului, a vorbit Ministrul Cultelor, Alexandru Lapedatu: „... Prin voința clerului și poporului drept-credincios, prin

⁹ *Ibidem*, pp. 3-4.

consacrarea Sfântului Sinod și prin grația M. S. Regelui, Preasfinția Ta ești azi urmașul nemijlocit al P.S. Nicolae Ivan, rânduit să duci mai departe, pe aceleași căi, dar cu noi puteri și mijloace, opera sa și căutând, ca și dânsul, să o crești și sporești neconținut... Și nu ne îndoim că vei fi acest vrednic urmaș. Ne-o garantează vigoarea vârstei încă tinere a Prea Sfinției Tale, lumina minții, împodobită cu bogate și înalte învățături și râvna sufletului închinat idealurilor vieții creștinești și românești. Ne-o garantează apoi iubirea și încrederea cu care ești înconjurat din toate părțile... Ne-o garantează, în sfârșit, părintele sufletesc și stăpânul duhovnicesc sub a cărui conducere și îndrumare a crescut și s-a format, ca păstor și îndreptător de suflete, Preasfinția Ta, Înalt Preasfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae Bălan. Așa fiind, nu ne rămâne, în aceste momente solemne ale instalării Preasfinției Tale în scaunul de Episcop al Clujului, Vadului și Feleacului, decât să-ți facem cele mai vii și calde urări de viață cât mai îndelungată și puteri mereu reînnoite..."¹⁰.

Preasfințitul Nicolae Colan s-a adresat asistenței cu următoarele cuvinte: „Înalt Preasfințite, Preasfințiți Părinți, Domnule Ministru, Preacernici Părinți, preestimați și preaiubiți domni și frați. Vrerea lui Dumnezeu a fost ca sfințirea mea întru Arhiepiscop să se întâmple la Rusalii, iar așezarea mea în scaunul vlădicesc al Vadului, Feleacului și Clujului să se facă la sărbătoarea slăviților Apostoli Petru și Pavel, pentru ca întreaga mea viață și misiune arhipăstorească să se inspire din semnificația religioasă și națională a acestor două praznice ale sfintei noastre Biserici. Ca și Sfinții Apostoli, asupra cărora Duhul Sfânt s-a pogorât în limbi de foc, întărindu-i și luminându-i, am simțit și eu la sfânta hirotonie că Duhul mă luminează și mă întărește, ca să propovăduiesc Evanghelia Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Duhul Sfânt a dat apostolilor minunată putere de a grăi în limbile naționale ale neamurilor, iar mie mi-a pecetluit prin aceasta, ca oricărui preot român, dreptul și datoria să propovăduiesc românește credința noastră ortodoxă și să zidesc poporul credincios în duhul strămoșeștilor datini întru care a trăit el, trecând biruitor prin toate viforitele istoriei sale zbuciumate.

¹⁰ *Ibidem*, p. 4.

Împrumutând o înțeleaptă povață din Scripturile Sfinte, Înalt Preasfințitul Părinte Mitropolit Nicolae mi-a spus: «Nu te teme, ci grăiește fără teamă!». Eu îl ascult și-i răspund cu o vorbă a Sfântului Pavel, a cărui pomenire astăzi o săvârșim: «Amar mie de nu voi propovădui!» (I. Cor. 9, 16). Voi vesti cu tinerească însuflețire ascultarea și bucuria credinței izbăvitoare bătrânilor iubitori de înțelepciune și tinerilor răpiți de elanuri sfinte, bărbaților dornici de eroism creștin și femeilor care țin cu ardoare la buna podoabă a casei lui Dumnezeu și la alinarea suferințelor omenești, bogaților care vor să sărăcească întru ajutorarea fraților lor năpăstuiți, săracilor care vor să adune bogății pentru viața ce va să vină, înțelepților și neînțelepților deopotrivă. Tuturora mă voi face de toate, așa încât să încerc să-i îndrept prin Hristos pe drumul izbăvirii vieții acesteia și a celei viitoare. Voi purta grijă neadormită așezămintelor întemeiate de neuitatul meu înaintaș, Vlădica Nicolae Ivan, și, pe măsura puterilor mele, le voi da nouă viață și nouă îndreptare. Voi îndruma cu părintească dragoste și râvnă clerul de Dumnezeu păzitei mele Eparhii, ca să stea veșnic în devotata slujbă a sfintei noastre Biserici, a neamului și slăvitului nostru Rege Carol al II-lea, cheazășia tuturor aspirațiilor noastre naționale.

Știu că sarcina-mi este deosebit de grea. Dar hotărârea mea de a o purta cu cinste nu izvorăște atât din încrederea în propriile mele puteri, cât din credința în ajutorul bunului Părinte Ceresc și din încrederea pe care o am în devotamentul clerului și poporului și, mai ales, în concursul pe care mi-l va da puternica oaste de cărturari credincioși, care e incomparabila mândrie a Clujului românesc. Devotamentul lor solidar în slujba neamului și a Bisericii lui drept-măritoare îmi va spori totdeauna entuziasmul misionar. De aceea, mă rog și în clipa aceasta solemnă, cum s-a rugat într-o clipă tragică însuși Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos pentru ucenicii săi: «Părinte Sfinte, păzește-i pe dâșii întru numele Tău, pe care i-ai dat Mie, ca toți să fie una, cum una suntem Noi» (Ioan 17, 11).

Făcând aceste mărturisiri, mulțumesc Înalt Preasfințitului Părinte Mitropolit pentru părinteasca grijă ce a purtat Eparhiei în timpul sedisvacanței și îndeosebi pentru părinteasca iubire cu care mi-a îndrumat toate strădaniile mele și pentru înaltele sarcini cu care mi-a cinstit modesta mea vrednicie în cei 15 ani de slujbă bisericească. Toată viața mea îi voi rămâne

recunoscător, ca unui bun Părinte. Mulțumesc din toată inima Dlui Ministru Alexandru Lapedatu pentru atât de prețiosul sprijin pe care l-a dat totdeauna Eparhiei, ca și pentru caldele urări ce mi-a făcut și cu prilejul înscăunării mele. Mulțumesc Preasfințitului meu frate întru Hristos Nicolae Popoviciu, Episcopul Oradiei, pentru bucuria ce mi-a făcut-o participând la actul solemn al instalării mele și aceleași calde mulțumiri le adresez tuturor fraților întru preoție și celor întru credință, care, prin prezența lor la așezarea mea în scaunul vlădicesc al Clujului, au sporit strălucirea praznicului istoricei Eparhii a lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Darul Domnului nostru Iisus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toți”¹¹.

Momentul festiv din Catedrală a fost încheiat de corul studenților teologi, care a cântat „Pre Stăpânul nostru” și a intonat imnul ocazional al Prof. Vasile Petrașcu. A urmat recepția oficială în salonul cel mare al Palatului episcopal¹².

Încheierea anului de studii 1935/1936 la Academia Teologică din Cluj a avut loc miercuri, 24 iunie 1936. După serviciul religios din Catedrală, profesorii, studenții și invitații s-au adunat în sala festivă a Consiliul Eparhial, unde corul teologilor a intonat un Psalm, iar Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, a prezentat darea de seamă asupra activității din anul precedent. În anul de învățământ 1935/1936, au fost înscriși 81 de studenți, dintre care 30 și-au terminat studiile. Pe lângă activitatea curentă, profesorii și studenții au desfășurat numeroase acțiuni extrașcolare, precum susținerea de conferințe, publicarea unor studii, organizarea de concerte, șezători ș.a. În încheierea serbării, în numele Consiliului Eparhial a luat cuvântul Dr. Sebastian Stanca, care le-a oferit studenților o serie de sfaturi practice¹³.

În sesiunea iunie 1936, studenții Academiei Teologice au susținut evaluările finale. La examenul I general, tinerii Vasile Hodoș, Arghir Oprea și Aurel Puia au obținut calificativul „cum laude”, iar Nicolae Coman - „aprobat”. La examenul II general, studenții teologi Candin Anca, Teodor Ciceu, Septimia Coman, Ileana Gherman, Ion Pop, Ion Roman, Vasile

¹¹ *Ibidem*, pp. 4-5.

¹² *Ibidem*, pp. 5-6.

¹³ *Ibidem*, nr. 26, Cluj, 28 iunie 1936, p. 4.

Ștefănescu și Petre Timișan au primit „magna cum laude”, Mihail Bartoș, Iosif Florea, Virgil Guțiu, Viorel Bodea, Racolți Vasile, Constantin Brișan, Emil Colceriu, Ioan Fărcaș, Traian Mocan și Ioan Pinteă - „cum laude”, iar Emil Androne și Gheorghe Pavel - „aprobat”¹⁴.

Noul an de învățământ 1936/1937 a fost deschis oficial la Academia Teologică din Cluj în ziua de miercuri, 30 octombrie 1936, printr-un serviciu religios desfășurat în Catedrala Ortodoxă. Ulterior, întreaga asistență, în frunte cu P.S. Episcop Nicolae Colan, patronul Academiei, consilierii eparhiali Dr. Sebastian Stanca, Dr. Vasile Sava, preoții Andrei Ludu, Laurean Curea și Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, s-au deplasat în sala festivă a Consiliului Eparhial, unde corul teologilor a intonat „Întru mulți ani, Stăpâne!” și „Ție se cuvine”.

În cuvântul inaugural, Dr. Ioan Vască a subliniat importanța Academiei Teologice din Cluj pentru formarea tânărului cler: „Ca să-și poată îndeplini misiunea, clerul are nevoie, mai ales în vremile în care trăim, când atâtea curente contrare se afirmă tot mai mult, de o pregătire serioasă. Înarmați cu făclia cunoștințelor evanghelice și conduși de idealul creștin, absolvenții și-au împlinit misiunea, făcând cinste instituției. Pentru a continua pe aceeași linie, cerem și de acum înainte sprijinul Preasfințitului Episcop Nicolae Colan și al Veneratului Consiliu Eparhial, dorind succes și putere de muncă profesorilor și studenților”¹⁵.

P.S. Episcop Nicolae Colan și-a început cuvântarea cu amintirea plăcută a celor paisprezece ani în care a trăit în mijlocul studenților teologi la Sibiu. Cu voia lui Dumnezeu, a devenit patronul unei instituții similare, în care spune că și-ar dori să se formeze adevărați apostoli. Ierarhul a făcut apoi o serie de considerații judicioase asupra vremurilor în care își desfășoară activitatea Școala Teologică, exprimându-și bucuria pentru faptul că mulți dintre cei care priveau cu indiferență Academii Teologice încep să le recunoască importanța. „În seminarii, băieții de 11 ani nu-și pot cunoaște vocația, iar pregătirea teologică nu corespunde cu vremurile de

¹⁴ „Rezultatul examenelor generale la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 27-28, Cluj, 5 iulie 1936, p. 8.

¹⁵ „Deschiderea anului de studii la Academia Teologică din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 41, Cluj, 11 octombrie 1936, p. 2.

azi. La Facultăți se face, ce e drept, multă știință, dar nu se poate face educație. În Academii Teologice se înlătură ambele neajunsuri, prin faptul că studenții sunt deja capabili să își dea seama de vocația pe care o au și, fiind sub directa supraveghere a conducerii bisericești, pot primi și educație”. Adresându-se clerului tânăr al Eparhiei, P.S. Sa a îndemnat la muncă intensă și întărirea în credință. Serbarea s-a încheiat cu un imn religios, interpretat de corul studenților teologi¹⁶.

În ziua de Sf. Nicolae, Societatea „Credința Ortodoxă” a studenților teologi a avut lăudabila inițiativă de a-l comemora pe vrednicul de pomenire Nicolae Ivan, primul Episcop al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului. Ședința festivă s-a ținut după-amiaza, la ora 16.00, în sala mare a Episcopiei, în prezența P.S. Episcop Nicolae Colan, consilierilor Dr. Sebastian Stanca, Dr. Vasile Sava, Andrei Ludu, Laurean Curea, Gheorghe Sion, profesorilor universitari Ioan Lupaș, Ioan Mateiu, D. Roșea, Orest Bucevski, Ioan Vască, I. Crăciun, Liviu Galaction Munteanu, Vasile Petrașcu, G. Stănescu, Lazăr Iacob, Sanda I. Mateiu, părintelui Ion Goron etc. În cadrul manifestării, Prof. Univ. Ioan Lupaș a susținut o conferință despre „Personalitatea Episcopului Nicolae Ivan”, iar corul studenților teologi a interpretat o suită de cântece religioase¹⁷.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ „Comemorarea Episcopului Nicolae Ivan”, în *Ibidem*, nr. 51-52, Cluj, 27 decembrie 1936, p. 6.

Problemele tineretului universitar

Din inițiativa tânărului ziarist Horia Stanca, gazeta „Națiunea Română” a întreprins, la începutul anului 1937, o anchetă printre profesorii universitari cu privire la arzătoarea chestiune studențească. Cel dintâi răspuns a fost dat de către savantul Prof. Sextil Pușcariu, președintele „Frăției Ortodoxe Române”: *„Ce credeți, domnule profesor, despre tineretul actual în raport cu cel antebelic? Între tineretul de azi și cel antebelic văd o mare deosebire. Copii ai secolului al XIX-lea, tinerii de dinainte de război subordonau impulsiiile lor generoase rațiunii; credeau că logica trebuie să elimine misterul și că materia este factorul de căpetenie de care depind faptele noastre. Tineretul de azi a scuturat lanțul în care mașinile au robit pe cel ce le inventase. Setea lui de spiritualism caută să treacă dincolo de realitate. Reînvierea creștinismului l-a făcut pe om iarăși prieten omului, gata să se sacrifice pentru semenii săi.*

Există vreo deosebire între naționalismul tineretului de dinainte de război și naționalismul tineretului de astăzi? Între naționalismul tineretului de dinainte de război și între al celui actual există deosebirea firească, dictată de marea realizare de la 1918. Idealul național era atunci: întregirea neamului, eliberarea fraților de sub jug străin. Ar fi fost un păcat de neiertat dacă, după ajungerea acestui ideal, ideea națională ar fi fost înlocuită cu clișeele primejdioase ale internaționalismului: dreptate socială, pacifism cu orice preț etc. Unitatea noastră națională avea să fie numai temelia din care creștea noul naționalism, alimentat din dorul de a ridica poporul român întregit la culmile la care bogățiile lui sufletești, intelectuale și materiale îi dau dreptul să se înalte și îi impun datoria să aspire.

Care ar fi, după D-voastră, mijlocul cel mai indicat de participare a tineretului în viața publică? Mijlocul cel mai indicat de participare a tineretului la viața publică este ca bătrânii să îi dea tot mai mult prilejul să arate ce poate. Încăpățânarea celor ce continuă să fie înfiți cu toate convingerile lor în secolul al XIX-lea, de a rămâne la posturile de conducere, fără să înțeleagă și să prețuiască concepțiile noi, este mai condamnabilă decât dorința legitimă a tineretului de a se arăta utili națiunii. Cu atât mai mult, cu cât cea mai mare parte a acestui tineret nu se gândește la folosul imediat și personal ce poate răsări din lupta lui națională. Nimic pentru sine, pentru țară tot, este lozinca adevăratului patriotism.

Ce credeți că ar trebui să se facă, în actualele circumstanțe, pentru spiritualizarea tineretului? Nu cred că pentru spiritualizarea tineretului ar trebui «să se facă» ceva. El simte în măsură atât de mare trebuința de spiritualizare, încât n-ar trebui decât să fie urmărit cu dragoste în dezvoltarea lui, sfătuit în caz de nevoie, dar nu împiedecat. Experiența celor oțeliți în luptă poate fi oricând folositoare tineretului; teama bătrânilor de a ceda locul tinereții n-a putut nicicând opri mersul istoriei”¹.

Tema discuției a fost reluată în următorul număr al Revistei *Renașterea*, de această dată punându-se problema tinerelor care doresc să urmeze teologia. Pentru o mai bună înțelegere a problemei examinate, este nimerit să reproducem, cu titlu documentar, articolul d-nei Sanda I. Mateiu, apărut în nr. 2 al revistei „Familia de mâine”, din anul 1931: „În revista studenților în teologie «Raze de lumină» a apărut un articol, într-adevăr luminos și plin de un optimism cât se poate de simpatic, al d-lui Prof. Teodor Popescu, despre studentele în teologie. D-sa se bucură că în ultimii ani s-au înscris un număr impresionant de studente la o Facultate, unde până acum nu mergeau decât seminariștii și câțiva bacalaureați, mânați de convingerea de a se pregăti să slujească Altarului.

Astăzi, mai multe tinere și-au luat ca obiect secundar sau chiar ca unic studiu teologia, fără a avea nicio perspectivă sigură de a-și putea valorifica diploma de mai târziu. Dl Teodor Popescu vede în aceasta și un semn al vremii: «inflația intelectuală», precum așa de sugestiv o numește. Dar cu

¹ „Problema tineretului universitar”, în *Rev. Renașterea*, anul XV, nr. 16, Cluj, 18 aprilie 1937, pp. 1-2, material preluat din gazeta „Națiunea Română”.

multă însuflețire încearcă a ne convinge că nu socoteli de ordin material au atras pe aceste studenți la niște studii foarte grele și neobișnuite. E un lucru pe care eu, în primul rând, vreau să-l cred. Am luptat și am afirmat prin faptă, adică punându-mă pe lucru, convingerea mea neclintită că femeia are dreptul, consfințit de martirele creștinismului, care sunt zugrăvite pe zidurile bisericilor noastre alături de ceilalți sfinți și că e bogat înzestrată de Dumnezeu, prin firea și sensibilitatea ei sublimă, ca să slujească Evangheliei. Nu am nevoie să mă duc la alte biserici și să spun că trei sferturi din cei ce se ostensc pe ogorul creștin sunt femei, misionare la protestanți, călugărițe la catolici.

Privesc pe mamele din trecutul nostru, care au lăsat o dâră luminoasă prin jertfa lor neștiută decât de copiii lor, ce au dus ca singur patrimoniu de credință, mai târziu, în viață, scânteia ce le-au dat-o ele, în pruncie... Femeia română, bine pregătită, va fi un element admirabil în renașterea religioasă, care clocotește la noi, pretutindeni, de câțiva ani și care va izbucni odată, poate mai înainte ca noi, cei de azi, să închidem ochii. Mă întreb însă dacă această pregătire se poate căpăta la Facultatea de Teologie? Evident că nu. Facultatea de Teologie este o instituție eminamente științifică. Lucrul poate părea curios celor care cred că viitorii preoți învață numai ritualul și cântările bisericești. Nu știu mulți că studiile teologice, cu ebraică, greacă, teologia morală, exegeza ș.a., sunt cele mai abstracte, minuțioase și complicate studii. Dacă un preot este bine să fie un savant se poate discuta. Părerea mea umilă este că nu la noi.

Creștinii noștri sunt așa de puțin înaintați în cultură biblică, așa de puțin evoluți din punct de vedere spiritual, încât o predică savantă trece, mai mult sau mai puțin, peste capul lor. De aceea, preotul, deși pornește la drum cu un frumos bagaj intelectual, în fond, în practica zilei, aproape trebuie să facă abstracție de ceea ce a învățat, pentru a vorbi mai mult de ceea ce simte. Și, dacă nenorocirea vrea ca el să nu simtă nimic sau nu mult, biserica lui va fi rece și va rămâne goală. De aceea, eu cred că o lacună și a Facultăților de Teologie este că se dezvoltă prea mult mintea, neglijându-se inima viitorilor păstori sufletești. Sau poate aceasta să fie un gând greșit al meu, de femeie...

În orice caz, fetele care vor să se pregătească pentru o muncă închinată lui Hristos, puțin vor avea de câștigat din studii prea înaintate teologice. În schimb, ar trebui pregătite în mod practic, deoarece ele niciodată nu vor fi chemate să ajute la slujbe de ritual, decât în rare cazuri, dacă se vor călugări, dar vor putea fi mâna care să îngrijească bolnavii, ca misionare-infirmiere; glasul care să întărească și să învioreze, ca misionare-propovăduitoare; educatoarele de mâine, ca misionare, pedagoge și profesoare. Și sublima, eterna, dumnezeiasca făuritoare de suflete, ca misionara-mamă... Nouă nu ne trebuie o carieră nouă pentru femei, ci femei cu o chemare nouă. Și poate că institutul ce le va forma va lua ființă mai curând decât credem..."².

Modificările propuse de Guvern la Legea învățământului superior au avut darul să provoace agitații printre profesorii universitari. Asociația acestora s-a întrunit la București, în luna martie, în adunare permanentă, combătând cu vehemență noile măsuri care prevedeau desființarea autonomiei universitare și restrângerea libertății profesorilor. Un comunicat declara că lupta va fi dusă cu hotărâre până la biruință. Dar legea a fost în final votată de Senat și Cameră.

Comentând noul act normativ, presa vremii consemna: „Se prea poate că unele dispoziții să fie exagerate, dar tot așa de adevărat este că o seamă de profesori nu-și fac datoria, locuiesc în alte orașe, profesează cum vor și ce vor de la catedră, iar de studenți nu se ocupă, lăsându-i pradă curentelor anarhice. De aceea, puțin control din partea statului se impune, chiar cu restrângerea autonomiei, care nu poate fi absolută. Pe cei conștiințioși nu-i poate supăra faptul că statul vrea să-și exercite mai sever drepturile lui de susținător al Universităților”³.

La Facultatea de Tologie a Universității din Cernăuți, s-a ținut în luna mai un concurs pentru ocuparea catedrei de Teologie morală, rămasă vacantă în urma morții profesorului D. Spânu. Cea mai mare notă (20) a obținut-o Păr. Dr. Orest Bucevski, profesor la Academia Teologică din Cluj⁴. Printr-o frumoasă coincidență a sorții, Prof. Dr. Ioan Vască, Rectorul

² Sanda I. Mateiu, „Studentele în teologie”, în *Ibidem*, nr. 9, Cluj, 28 februarie 1937, pp. 1-2, material preluat din Revista „Familia de mâine”, nr. 2/1931.

³ „Profesorii universitari protestează”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 14 martie 1937, p. 3.

⁴ „Un concurs universitar” în *Ibidem*, nr. 22, Cluj, 30 mai 1937, p. 4.

Academiei Teologice clujene, a primit demnitatea de protopop al Catedralei din Cernăuți și Inspector misionar al Mitropoliei Bucovinei. Plecarea celor doi a fost considerată „o pierdere reală pentru tânăra instituție de cultură teologică clujeană, fiindcă amândoi s-au distins ani îndelungați printr-o activitate pricepută și rodnică atât la catedră, cât și în alte domenii ale vieții bisericești-naționale. Identificându-se deplin cu toate preocupările și idealurile noastre, ei le-au servit cu însuflețire în orice împrejurări, recoltând iubirea și recunoștința tuturor. Ducându-se pe pământul sfânt al Voievodului Ștefan cel Mare, ei poartă, de fapt, o solie de bucurie ortodoxă de pe plaiurile ce i-au cunoscut dărnicia religioasă. Această conștiință a legăturii minunate dintre Bucovina și Episcopia Vadului istoric se dorește un factor sufletesc care să întrețină mereu vii legăturile celor doi profesori cu școala ce i-a consacrat, iar Eparhia Clujului, care le urează din tot sufletul bucurii și izbânzi curate la vatra lor părintească, nu vrea să-i uite niciodată pentru tot ce i-au dăruit din prisosul științei și dragostei lor ortodoxe”⁵.

În luna iunie 1937, părintele Prof. Dr. Andrei Buzdug a publicat a doua ediție a volumului de cuvântări funebre „Doamne, Mântuește-ne, că perim”, adresată preoților și studenților teologi, în vederea pregătirii cursului de omiletică⁶.

Încheierea anului de studii la Academia Teologică Ortodoxă din Cluj a avut loc la 24 iunie 1937, în ziua „Nașterii Sf. Ioan Botezătorul”. La ora 10.00, s-a oficiat Sf. Liturghie, de către un sobor de preoți, între care Prof. Liviu Galaction Munteanu, Ioan Cioara, Ion Goron, Florea Mureșan, V. Mateiu și Arhid. Dr. Ioan Vască. Răspunsurile au fost date de corul Academiei Teologice, condus de Prof. Dr. Vasile Petrașcu. După Liturghie, toți preoții au îngenunchat în fața Sf. Altar și s-au rugat pentru „robii lui Dumnezeu, profesori și studenți ai Academiei Teologice” și au mulțumit Proniei divine pentru frumoasa activitate pe care i-a învrednicit s-o desfășoare în decursul anului academic care s-a încheiat.

La Sf. Liturghie au asistat, între alții, consilierii Dr. Sebastian Stanca, Dr. Vasile Sava, Andrei Ludu și Laurean Curea, profesorii Orest Bucevschi,

⁵ „Ne părăsesc doi profesori”, în *Ibidem*, nr. 38, Cluj, 19 septembrie 1937, p. 2.

⁶ „Succesul unei cărți”, în *Ibidem*, nr. 24, Cluj, 13 iunie 1937, p. 4.

Ioan Pașca, G. Stănescu, precum și un număr mare de credincioși. De la Catedrală, publicul s-a îndreptat spre sala festivă a Palatului episcopal, unde s-a desfășurat serbarea, de la care a lipsit P.S. Episcop Nicolae, patronul Academiei, pe motiv de boală. Festivitatea a început cu cântarea „Cerurile spun”, executată de corul Academiei Teologice. Rectorul Academiei, Dr. Ioan Vască, a făcut o amplă dare de seamă asupra activității instituției în anul școlar 1936/1937. Al 13-lea an al Academiei Teologice s-a încheiat cu un bilanț îmbucurător, înregistrând muncă devotată și rodnică, atât în ce privește știința teologică, cât și în ceea ce privește activitatea misionară și în diversele manifestări culturale și religioase. Profesorii au desfășurat o rodnică activitate extrașcolară, prin predicile și conferințele pe care le-au ținut atât în Cluj, cât și în alte centre ale Eparhiei. Au publicat diverse lucrări științifice și au colaborat la diferite publicații bisericești și laice. Studenții au satisfăcut exigențele programei de învățământ și au dat dovadă de multă însuflețire pentru cauza sfântă a Bisericii. Întreaga activitate a instituției urma să fie expusă în „Anuarul Academiei Teologice”, care, din nefericire, nu a putut să apară în ziua de 24 iunie. În încheiere, Rectorul a mulțumit P.S. Episcop Nicolae și Consiliu Eparhial, pentru grija părintească pe care o poartă Academiei și pentru sprijinul material acordat (burse, ajutoare, fonduri pentru bibliotecă etc).

Părintele Consilier Dr. Sebastian Stanca, în numele P.S. Episcop Nicolae Colan, s-a declarat foarte mulțumit de progresul instituției de învățământ, accentuând că „Academia Teologică din Cluj e pe cale să devină una din cele mai bune instituții teologice ale țării”. A elogiat activitatea profesorilor și a lăudat zelul studenților, încheindu-și cuvântarea cu câteva sfaturi adresate studenților, ca vacanța să o întrebuințeze în așa fel, încât să profite mult în ce privește formația lor duhovnicească, făcând practică la biserica din satul lor natal.

Serbarea s-a încheiat cu piesa „Ție se cuvine cântare”, interpretată de Corul Academiei, și o scurtă cuvântare a absolventului Ioan Ioaniciu, teolog absolvent, care, într-o formă aleasă, a mulțumit în numele studenților pentru dragostea părintească pe care o au forurile conducătoare ale Academiei Teologice și pentru frumoasele învățături pe care le-au primit de la profesori. În numele celor 12 teologi absolvenți, tânărul le-a adresat

mulțumiri profesorilor pentru munca depusă, asigurându-i că învățăturile primite vor aduce roade îmbelșugate acolo unde Dumnezeu îi va rândui ca păstori ai turmei celei cuvântătoare⁷.

În ziua de 23 iunie, a fost programat examenul I general, la care au obținut „magna cum laude” Iuliu Coman și Dragotin Georgiu și „cum laude” Cherecheș Francisc, Marius Rusu, Ioan Voica și Veniamin Pârvu. Pentru studenții anului IV, examenul II general s-a ținut în ziua de 28 iunie, comisia examinatoare fiind prezidată de P.S. Episcop Nicolae Colan. S-au prezentat 15 studenți, obținând „magna cum laude” Florian Geomolean, Ioan Ioaniciu, Emil Macavei, Ioan Maloș, Alexandru Nicoară, Savu Savu, Iosif Trifon și Vasile Truța; „cum laude” Augustin Andrei, Romulus Buda, Iuliu Mălinașiu, Ioan Foltiș, Ioan Mihon, Ovidiu Pop și Aurel Puia⁸.

Prin plecarea Prof. Dr. Ioan Vască, Consiliul Eparhial a numit în demnitatea de Rector al Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj pe Pr. Dr. Liviu Galaction Munteanu, personalitate care s-a distins printr-o rodnică activitate didactică și științifică, ce a legitimat distincția acordată și speranțele de viitor în conducerea pricepută de la Academie⁹.

Deschiderea festivă a anului de studii la Academia Teologică a avut loc luni, 1 noiembrie, începând cu ora 11.30, cu oficierea Sf. Liturghii de către preoții-profesori Dr. Liviu Galaction Munteanu, Dr. Andrei Buzdug și părintele Ion Goron. Răspunsurile au fost date de corul Academiei Teologice, condus de Prof. Vasile Petrașcu. Au asistat păr. cons. Dr. Vasile Sava, Andrei Ludu și Laurean Curea. În accentele mistice ale cântărilor bisericești, întreaga asistență a implorat binecuvântarea Cerului asupra stăruințelor Academiei. De la Catedrală, participanții s-au îndreptat spre sala festivă a clădirii Episcopiei, unde au fost așteptați de P.S. Episcop Nicolae Colan. La sosire, corul Academiei a început să cânte imnul „Pe stăpânul și Arhiereul nostru”, iar apoi „Tatăl Nostru”, după notația lui Ciprian Porumbescu.

⁷ Iosif Ascetul, „Încheierea anului de studii la Academia Teologică Ortodoxă din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 27-28, Cluj, 4 iulie 1937, p. 3.

⁸ „Rezultatele examenelor generale (fundamentale) ținute la Academia Teologică din Cluj”, în *Ibidem*.

⁹ „Noul Rector al Academiei Teologice”, în *Ibidem*, nr. 39, Cluj, 26 septembrie 1937, pp. 3-4.

Rectorul Liviu Galaction Munteanu a arătat, în cuvântul său, că Școala Teologică din capitala Ardealului caută să facă educație religioasă, să cultive sentimentele disciplinei în Biserică. „Academia Teologică e sistemul nervos al Eparhiei, integrată în viața bisericească”, a adăugat acesta, cerând concursul binevoitor al autorității bisericești, iar din partea studenților - muncă și supunere. Protectorul Academiei, P.S. Episcop Nicolae Colan, ca un iubitor al tineretului teologic, a vorbit familiar și cu toată dragostea sufletului, recomandând studenților încadrarea în ritmul bisericii și muncă, amintindu-le că preotul de mâine va trebui să fie înarmat cu alese însușiri duhovnicești și intelectuale. „Azi, ritmul vieții social-culturale cere mai multă muncă. Din fericire, opinia publică de azi e foarte preocupată de probleme religioase. Presa aduce zilnic studii bisericești și informații teologice. Dar în această epocă se răspândesc diverse curente subversive, care cer să fie combătute. Combaterea cu succes presupune cunoașterea doctrinei Bisericii noastre”, a completat Episcopul. Serbarea inaugurală s-a încheiat cu cântarea: „Cu noi este Dumnezeu”¹⁰.

Spre sfârșitul anului, a apărut „Anuarul Academiei Teologice din Cluj” pentru perioada 1935/1937¹¹. Volumul a fost publicat de Arhid. Dr. Ioan Vască, fost Rector al Academiei, care a semnat „Cuvântul introductiv”. În cuprins se regăsesc patru studii teologice, semnate de profesorii Dr. Andrei Buzdug, un studiu omiletic intitulat „Predica de azi și noi”, Dr. Ioan Lupaș despre „Mucenicia Brâncovenilor”, aducând contribuții noi la cunoașterea acestor martiri ai ortodoxiei românești. Părintele Dr. Liviu Galaction Munteanu scrie un studiu biblic intitulat „«Pentateuchul» în fața criticii

¹⁰ Iosif Ascetul, „Deschiderea festivă a anului de studii la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 45, Cluj, 7 noiembrie 1937, p. 3.

¹¹ În istoria literaturii pedagogice românești, cel mai vechi anuar, datând din anul 1809, este „Însemnarea puselor înaintea învățaturii” (Buda, Crăiască Tipografie a Universității ungurești, 1809), din care reiese că 31 de școlari de la Școala Normală a Nației Românești din Pesta, prin cursul de iarnă au studiat cu învățătorul Constantin Diaconovici-Loga (citad de Dr. Andreiu Veress, *Bibliografia Româno-Ungară*, vol. II, București, Ed. Cartea Românească, 1931, p. 173). În „Anuarul Gimnasiului și internatului din Iași”, pe anul școlar 1862/1863, Titu Maiorescu cerea ca toate școlile să fie obligate a tipări anuare. La Academia Teologică Ortodoxă din Cluj, până în anul 1937 s-au tipărit 3 Anuare: primul pe anii 1924/1930, al doilea pe anii 1930/1934 și al treilea pe anii 1935/1937; Iosif Naghiu, „Anuarul Academiei Teologice din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 17 octombrie 1937, p. 4.

moderne", iar Dr. G. Stănescu publică studiul „Epoca de aur a literaturii creștine armene” (sec. al V-lea), aducând o reală contribuție învățământului teologic. Partea literară urmează linia Anuarelor școlilor superioare „de a face știință”. Partea oficială este alcătuită după exemplul Anuarelor publicate de P.S. Episcop Nicolae Colan, pe când era Rectorul Academiei „Andreiane” din Sibiu¹².

În seara zilei de 12 noiembrie 1937, intelectualitatea ardeleană din „Frăția Ortodoxă Română” a participat la prima ședință a studențimii universitare, înrolate în această organizație. Cel care a reușit să organizeze tineretul a fost Prof. Dr. Emil Țeposu, președintele „Frăției” din Eparhia Clujului. Nu l-a constituit în secții, cu comitete, ci a chemat întregul tineret ortodox al Universității din Cluj în comunitatea spirituală a „Frăției Ortodoxe Române”. Chiar la prima întâlnire, s-au pus bazele unui cor studențesc, care și-a programat să cânte la bisericile din Cluj și din alte orașe.

În ziua de 23 noiembrie, s-a ținut a doua consfătuire, în care s-au fixat definitiv coordonatele spirituale și s-a hotărât ținerea ședinței festive în 28 noiembrie, după Sf. Liturghie. Ședința festivă a fost un moment de înălțare sufletească, un document palpabil de renaștere religioasă și națională în Capitala Ardealului. După Sf. Liturghie, la care a asistat P.S. Episcop Nicolae Colan, un număr mare de intelectuali și studenți, împreună cu întreaga asistență, s-au îndreptat spre sala festivă a Episcopiei. Din numerosul grup făceau parte: Prof. Univ. Sextil Pușcariu, Onisifor Ghibu, Ioan Lupaș, Ion Mateiu, Victor Stanciu, C. Marinescu, Emil Țeposu, G. Stănescu, Rectorul Liviu Galaction Munteanu, G. Sion, cetățean de onoare al Clujului, consilierii Sebastian Stanca și Laurean Curea, precum și un număr impresionant de studenți. La intrarea în sală a P. S. Episcop Nicolae Colan, corul studenților teologi, condus de Dr. Vasile Petrașcu, a intonat „Pe Stăpânul și Arhiereul nostru”.

Ședința a fost deschisă de Prof. Univ. Emil Țeposu, care, în calitate de președinte al „F.O.R.”-ului eparhial, i-a salutat în cuvinte calde pe studenții și studentele care s-au înscris în această Asociație. Rolul lor se dorea unul dintre cele mai însemnate, pentru ca prin elanul tinereții și pasiunea

¹² Iosif Naghiu, „Anuarul Academiei Teologice din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 42, Cluj, 17 octombrie 1937, p. 4.

credinței, să poată deveni apostolii deșteptării religioase a satelor și promotorii spiritualității ortodoxe în sânul clasei culte. Universitarul le-a urat bun-venit și izbândă în munca națională la care s-au angajat cu atâta hotărâre și entuziasm. A urmat la cuvânt Prof. Sextil Pușcariu, președintele general al „Frăției Ortodoxe Române”, care și-a exprimat bucuria văzând cum tineretul universitar se încadrează în marea mișcare de renaștere religioasă, „Frăția Ortodoxă Română”. În acest act însemnat, Prof. Sextil Pușcariu vedea un pas spre realizarea idealului de a extinde acțiunea „Frăției” asupra țării întregi. Președintele a urat tineretului activitate rodnică și menținerea elanului manifestat de la bun început. În numele studenților, a luat cuvântul V. Dimoflache și studenta Radu, care au arătat că tineretul universitar creștin și naționalist se înrolează cu drag în „Frăția Ortodoxă Română” și va activa cu tot elanul creator al tinereții idealiste.

În încheiere, P.S. Episcop Nicolae Colan a mărturisit asistenței că aștepta de mult timp ca tineretul să se apropie de Biserică. „Acum, când marele pas e făcut, mă simt fericit. Doresc ca tineretul să-și păstreze și pe mai departe elanul. Tinerețea se caracterizează prin curiozitate. În Evanghelia din duminica a 27-a după Rusalii se vorbește despre un tânăr care Îl întreabă pe Mântuitor: «Bunule Învățător, ce să fac ca să moștenesc viața cea de veci?» (Luca 18, 18). Acel tânăr avea curiozitatea de a ști care e rostul lui pe pământ și cum va putea ajunge la fericirea veșnică. Preocupat de aceleași probleme, tineretul de azi participă la marea resurrecție religioasă. Totdeauna resurrecția religioasă a premers sau a însoțit resurrecția națională. La toate mișcările naționale, Biserica a fost prezentă”, a spus P.S. Nicolae. Ședința festivă s-a încheiat pe acordurile Psalmului „Cu noi este Dumnezeu”¹³.

Evenimentul a stârnit bucurie și apreciere în cercurile bisericești și mirenești din întreaga țară, fiind socotit „o piatră de hotar în orientarea generației tinere către valorile cele veșnice, care stau la temelia existenței noastre ca neam: ortodoxia și românismul”¹⁴. Comentând evenimentul într-un

¹³ Iosif E. Naghiu, „Tinerimea universitar a intrat în F.O.R”, în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 5 decembrie 1937, pp. 1-2.

¹⁴ „Cronică: intrarea studenților de la Universitatea din Cluj în F.O.R”, în *Revista Teologică*, anul XXVIII, nr. 1, ianuarie 1938, pp. 34-35.

judicios editorial al „Telegrafului Român”¹⁵, părintele Rector Dr. Dumitru Stăniloae, de la Academia Teologică „Andreiană” din Sibiu, a venit chiar cu propunerea de a se înființa o catedră sau cel puțin de a fi organizată o conferință pe tema concepției religioase creștin-ortodoxe a poporului român. „În zadar se înființează catedre speciale pentru câte-un mare gânditor sau om de știință cu care nația respectivă se mândrește. Și atunci, n-ar fi, oare, cazul să i se dea tineretului român posibilitatea de a-și adânci un crez către care se îndreaptă conștient și voit? E datoria «F.O.R.»-ului, în primul rând, să militeze pentru înfăptuirea acestui cuminte deziderat. Ar fi cel mai frumos și mai folositor dar pe care i-l poate face tineretului înregimentat în rândurile lui”¹⁶.

Duminică, 28 noiembrie 1937, la școala primară „Gheorghe Lazăr” de pe strada Fântânele din Cluj, s-a ținut o șezătoare culturală organizată în cadrul „Astreii” de către harnicul director al școlii, Vasiliu. Ședința a început cu rugăciunea „Tatăl nostru”, executată de corul Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj, condus de președintele Secției muzicale, Ion Crăciun. Au urmat cântările religioase: „Sfânt, sfânt” și „Îngerul a strigat”. „Miezul” șezătorii l-a reprezentat conferința doctorului Leon Prodan despre „Igiena alimentației”, care a insistat asupra importanței vitaminelor în alimentația copilului, adolescentului și omului matur. După ce a prezentat felurile de vitamine, a recomandat celor prezenți și alimentele care le conțin. În încheiere, conferențiarul a menționat binefacerile unei alimentații raționale, adaptate sezonului și după preceptele igienei moderne. În continuare, au fost prezentate bucățile muzicale „Idilă bihoreană” și „Ernani”, executate tot de corul Academiei. „Publicul strâns în număr mare, deplin mulțumit de reușita serbării, a aplaudat frenetic pe conferențiar și pe cântăreți”¹⁷.

Societatea studenților „Credința Ortodoxă” de la Academia Teologică din Cluj a organizat în 30 noiembrie, în sala mare a Episcopiei, o ședință

¹⁵ „Telegraful Român”, nr. 49/1937.

¹⁶ „Cronică: intrarea studenților de la Universitatea din Cluj în «F.O.R.»”, în Revista Teologică, anul XXVIII, nr. 1, ianuarie 1938, pp. 34-35.

¹⁷ V. P. Harda, „Șezătoare cultural-religioasă”, în Rev. Renașterea, anul XV, nr. 49, Cluj, 5 decembrie 1937, p. 3.

festivă pentru comemorarea Mitropolitului Andrei Șaguna. La eveniment au luat parte P. S. Episcop Nicolae și un număr însemnat de clerici și mireni fruntași ai Clujului. Cuvântul de deschidere l-a rostit stud. V. Hodoș, iar Prof. Univ. Marin Ștefănescu a vorbit despre creștinism și naționalism în legătură cu figura nemuritorului Arhiepiscop. Corul studențilot teologi a interpretat cântările: „Tatăl nostru”, „La mormântul marelui Andrei”, „Priceasnă”, solo de David Lazăr, „Ție se cuvine”. Cu această manifestare, s-a dorit a se arăta lumii întregi că, la Cluj, cultul lui Șaguna își găsește un altar curat, întreținut de entuziasmul tinerilor teologi¹⁸.

¹⁸ „Pomenirea Mitropolitului Andrei”, în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 5 decembrie 1937, p. 3.

Iarăși despre învățământul teologic

Praznicul Sf. Ierarhi Vasile, Grigore și Ioan, din ziua de 30 ianuarie 1938, va rămâne o dată memorabilă în analele Bisericii Ortodoxe Române, prin discursul istoric rostit de Majestatea Sa Regele Carol al II-lea la festivitățile centenare ale Seminarului Central din București. În fața unui mare număr de intelectuali, clerici și mireni, cu răspunderi hotărâtoare în viața statului, Majestatea Sa a elogiat călduros activitatea atât de bogată, desfășurată timp de un veac de către Seminarul Central din București. Alături de Colegiul „Sf. Sava”, această școală a luptat victorios spre a da neamului nostru o serie nesfârșită de slujitori ai altarului, dintre care mulți au ajuns să poarte cu vrednicie cârja arhierască, iar atâția absolvenți, îmbrățișând carierele profane, să ilustreze în chip deosebit știința și cultura românească, ducându-i faima dincolo de hotarele țării. Școala își îndeplinea astfel o remarcabilă misiune impusă de nevoile culturale ale neamului nostru la începutul secolului. În continuare, Regele a făcut următoarele mărturisiri, pe care le redăm textual: „Astăzi, această școală, care a fost menită să dea generații întregi de preoți, a trecut pe un nou plan: din ce în ce mai mult ea se îndreaptă spre acea idee de liceu confesional, lucru care, poate, în Vechiul Regat nu era necesar. Astăzi însă, într-o țară mărită și în care celelalte confesiuni au un număr mare de licee, avem nevoie de a ridica și tineretul nostru într-o școală oblăduită de Biserică. Această reformă o cred cu atât mai utilă, cu cât, până nu demult, ideea de a lua un copil din frageda lui tinerețe și a-i zice că va fi un bun preot era o erezie. Preoția nu este numai un produs al învățaturii, ci este, mai presus de toate,

un produs al credinței și al chemării sufletești. Nu în zadar în învățăturile Bisericii, preoția este o taină și taină trebuie să rămână, căci dacă ea nu este inspirată de puterea Celui de Sus, preotul niciodată nu va fi un adevărat slujitor al Altarului. În această școală se vor putea pregăti acele suflete și se vor putea dezvolta menirile și chemările lor”¹.

„Iată o confesiune publică, care consacră ideea centrală a educației tinerimii în spirit religios-moral, așa cum o preconizau nu numai marii pedagogi ai omenirii, ci cum o cerea mai ales tradiția de veacuri a neamului nostru. În al doilea rând, este un lucru știut că această educație creștină nu poate fi dată mai bine decât în licee organizate și conduse de către Biserică. Nu numai pentru că le au în număr însemnat și minoritățile etnice ale țării noastre, ci fiindcă valoarea lor deosebită a fost experimentată, timp de veacuri, chiar de către românii din Ardeal, prin școlile lor confesionale, devenite un titlu de mândrie în istoria culturii românești de dincoace de Carpați. Ungurii înșiși au fost siliți să recunoască, nu o dată, prin inspectorii lor șoviniști, că o seamă din școlile noastre, cum era, de pildă, Liceul Ortodox din Brașov, lasă în urmă până și cele mai reputeate licee ale statului. Iată o splendidă satisfacție dată concepției noastre tradiționale, la care am ținut cu tărie și în cadrul țării întregite, oricât de grele au fost renunțările ce ni s-au impus de o veche ideologie laică. În al treilea rând, Majestatea Sa Regele vine și confirmă superioritatea sistemului nostru pentru pregătirea clerului, față de cel practicat în Vechiul Regat prin Seminariile cu grad de școală secundară. E o erezie, afirmă Suveranul, să se creadă că, luând un copil la o vârstă așa de fragedă, cum este cea de clasa întâi, îl vei face neapărat un preot bun, fiindcă preoția este un rezultat al credinței și al vocațiunii, o taină ce vine prin harul lui Dumnezeu, și nicidecum prin bogăția instrucției din școală. Iar de vocație, la vârsta de 10 ani, nu se poate vorbi decât doar ca o excepție miraculoasă. Ea presupune cultură, predispoziții și maturitate, care să-ți dea puțința unei introspecții sufletești a unui autoexamen riguros, sortit a-ți desemna drumul de ales în viață. El este posibil în momentul când ai luat bacalaureatul, fiindcă cei 19-20 de ani dau tânărului la răscruce destule elemente de cercetare critică,

¹ „Suveranul și școala confesională”, în Rev. Renașterea, anul XVI, nr. 6, Cluj, 6 februarie 1938, p. 1.

spre a nu ajunge la concluzii false. De aceea, regimul Academiiilor Teologice s-a dovedit incontestabil superior nu numai pentru că favorizează descoperirea vocațiunilor preoțești, ci și fiindcă stau sub nemijlocita conducere a Bisericii, care ea este chemată să-și pregătească ostașii de luptă, și nu o instituție laică cum este statul”².

În luna martie 1938, Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a votat în unanimitate proiectul de lege referitor la organizarea învățământului teologic. Faptul a constituit unul din cele mai mari evenimente ale vieții bisericești ortodoxe, fiindcă a rezolvat în mod definitiv și fericit problema centrală a pregătirii clerului. Prin art. 34 al Legii de organizare din anul 1925, școlile pentru formarea clerului și a cântăreților fuseseră puse sub conducerea Bisericii. Această dispoziție a rămas însă numai pe hârtie, căci timp de 13 ani s-au purtat discuții nesfârșite în jurul unei serii întregi de proiecte, care n-au putut întruni niciodată adeziunea celor două părți interesate, Biserica și statul. Aceasta din motivul că guvernele nu se puteau încă desprinde din tiparele unei concepții vechi, care vedea și în învățământul teologic o chestiune de stat, dar și din pricină că interveneau anumite influențe de club din partea acelor factori clericali interesați, care nu priveau cu ochi buni sporirea autorității episcopale prin trecerea școlilor teologice sub conducerea ei.

Intervenția Suveranului, făcută cu ocazia centenarului Seminarului Central din București, prin care declara că Seminarul preoțesc trebuie să se transforme în liceu confesional, „căci într-o țară mărită și în care celelalte confesiuni au un număr mare de licee, avem nevoie să ridicăm și tineretul nostru într-o școală obləduită de Biserică”, a fost hotărătoare. Cu această declarație, principalele dificultăți ce zădărniceau înfăptuirea organizării firești a învățământului teologic erau înlăturate. Norocul a mai voit ca, în noul regim constituțional, primul guvern să fie condus chiar de către Î.P.S. Patriarh Miron Cristea, care a prezidat și la alcătuirea proiectului de lege, supus avizului Sfântului Sinod și acceptat de acesta cu deplină satisfacție morală, în ședința din 17 martie 1938.

Principiile noii organizări a învățământului teologic erau următoarele: mai întâi, acest învățământ era trecut efectiv sub conducerea și controlul

² *Ibidem.*

Bisericii. În al doilea rând, toate seminariile erau transformate în licee seminariale (după modelul liceelor confesionale din Ardeal). În al treilea rând, în fiecare centru eparhial din cuprinsul țării, unde nu existau astfel de seminarii, urma a fi înființat câte un liceu seminarial, prin transformarea unuia din liceele de stat. În al patrulea rând, Academii Teologice din Ardeal rămâneau deschise, hotărându-se a se mai întemeia Academii similare în toate centrele mitropolitane, cu excepția acelor unde funcționau Facultăți de Teologie. Aceste Academii aveau să capete dreptul de a elibera diplomă de licență la sfârșitul celor 4 ani de studii, în baza frecvenței și a examenelor anuale, iar pe temeiul celor două examene fundamentale și a unei teze scrise, puteau să acorde candidatului licențiat titlul de magistru. Numai magiștrii urmau să aibă dreptul să se prezinte la examenul de doctorat, valabil în Facultățile de Teologie. În sfârșit, în ceea ce privește Facultățile de Teologie, s-a decis ca acestea să rămână și pe viitor încadrate în Universități, dar cu anumite modificări: comisia de recrutare a profesorilor urma să fie prezidată de un membru al Sf. Sinod, învățământul - supus din punct de vedere dogmatic și moral controlului direct al Sf. Sinod, iar profesorii exceptați de el sub cele două aspecte urmau să fie îndepărtați de la catedră de către Ministerul Educației Naționale³.

Societatea „Credința Ortodoxă” a studenților Academiei Teologice Ortodoxe Române a descins duminică, 20 martie 1938, în cartierul mărginaș al Clujului Dâmbul-Rotund. Înainte de masă, corul Academiei a dat răspunsurile la Sf. Liturghie, oficiată de pr. Gavril Relea în bisericuța cartierului. După-masă a avut loc un concert religios în sala „Armonia”. În fața unui numeros public, format în majoritate din personalul C.F.R.-ului, corul Academiei, condus de studentul Ion Crăciun, președintele Secției muzicale, a executat următoarele partituri: „Tatăl nostru” de Ciprian Porumbescu, „Sfânt, sfânt” de Gheorghe Dima, „Cerurile spun” de Stepan I. Davadov. A luat apoi cuvântul președintele Secției de propagandă a Societății „Credința Ortodoxă”, David Lazăr, care a dezvoltat subiectul „Pregătiri pentru mântuire”, în care a insistat asupra importanței postului, timp în care

³ „Un act mare: rezolvarea problemei învățământului teologic”, în *Ibidem*, nr. 13, Cluj, 27 martie 1938, p. 1.

fiecare creștin este dator să se pregătească sufletește în vederea așteptării Învierii Domnului. Trasând în câteva linii viitorul popoarelor care Îl au pe Hristos în mijlocul lor și reliefând dezastrul celor ce L-au alungat, conferențiarul s-a oprit la fixarea rostului de creștini și buni români. Au fost interpretate apoi cântările: „Luminează-te” de Ciprian Porumbescu, „Ție se cuvine cântare” de Isidor Vorobchievici, „Ernani” de Giuseppe Verdi și „Imnul Regal”. După terminarea programului, a luat cuvântul părintele Gavril Relea, care a mulțumit studenților pentru frumosul program⁴.

Potrivit dispozițiilor din noua Constituție, Regele Carol al II-lea l-a numit pe P.S. Episcop Nicolae Colan în fruntea Ministerelor Educației Naționale și al Cultelor și Artelor. Faptul a constituit, fără îndoială, o noutate ce a impresionat profund opinia publică românească, mai ales în Transilvania și Banat. Deși această înaltă numire n-ar fi trebuit să surprindă prea mult într-un guvern prezidat tocmai de către capul Bisericii naționale, Preafericitul Patriarh Miron Cristea, totuși, ea purta caracteristicile unui „novum”, fiindcă până atunci România n-a avut un Ierarh la cârma celor două ministere...

Pe cât de mult a cinstit Eparhia Clujului și, în genere, Biserica Ortodoxă această numire, pe atât de adâncă a fost și semnificația ei în noua ordine a vieții de stat. Iată ce opina presa vremii în acest sens: „Într-adevăr, nu mai este un secret faptul că școala de toate gradele și categoriile s-a intelectualizat așa de mult, încât educația a fost cu totul neglijată. Elevii «se neurastenizează» sub presiunea continuă a cunoștințelor exagerate ce li se cer și văd în școală un supliciu greu, de care vor să scape cât mai repede. Căci s-a răsturnat de mult acel echilibru firesc dintre știință și educație ce făcea mândria școlii de ieri, fiindcă dădea caractere și suflete dornice de viață și creație. Chiar schimbarea titulaturii Ministerului de Instrucție Publică, întâmplată de curând, este o recunoaștere oficială a povârnișului spre care aluneca școala românească. Ea se desfigura din ce în ce mai mult, amenințând toată dezvoltarea sufletească a națiunii”⁵.

⁴ P.V. Harda, „În propagandă religioasă”, în *Ibidem*, nr. 13, Cluj, 27 martie 1938, p. 3.

⁵ „Noul Ministru al Educației Naționale, Cultelor și Artelor, P.S. Episcop Nicolae Colan”, în *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 10 aprilie 1938, p. 1.

Deși modul înțelept în care a rezolvat Sfântul Sinod problema învățământului teologic a fost salutat cu adâncă satisfacție de toate centrele bisericești, nemulțumiții nu au întârziat să apară. Astfel, părintele P. Partenie, în numele așa-zisei „Asociații generale a clerului din toată țara”, a înaintat un memoriu Sfântului Sinod și Ministerului Educației Naționale, în care, încă de la început, acesta se declara categoric pentru sistemul Seminariilor Teologice, cerând nu numai menținerea celor existente, ci și generalizarea lor pentru fiecare Eparhie din cuprinsul Patriarhiei Române, conduse de o autoritate centrală, un consiliu permanent de pe lângă Sf. Sinod, compus din profesori de la Facultățile Teologice și Seminarii. În opinia părintelui P. Partenie, cei de la Academii Teologice urmau excluși. Acest for urma să numească profesorii în felul următor: „pe cei de științe profane, după analogia profesorilor secundari, iar pe cei de științe religioase, prin concurs special”. Autorul ținea să adauge aici o motivare socotită drept „deplasată” de opinia publică, susținând că nu poate fi dat dreptul instituirii profesorilor în mâna consiliilor eparhiale, pentru că acestea ar fi incompetente în materie. Controlul propus de părinte trebuia să fie și el tot dublu: cel religios-educativ, în atribuția Chiriarhului, iar cel tehnic-didactic, în competența Ministerului. Academii Teologice din Ardeal urmau să treacă la rândul lor sub conducerea forului central din București, iar Facultățile de Teologie să rămână în continuare în cadrul Universității, Sf. Sinod fiind îndrituit să cerceteze numai moralitatea candidaților și aspectul dogmatic al lucrărilor prezentate.

Majoritatea clerului a considerat că memoriul părintelui P. Partenie se constituie într-o „gravă eroare, care încearcă să răstoarne o soluție oficială a Bisericii, întemeiată pe învățătura Sfintei Scripturi și pe interesele religioase ale statului românesc. Acest caz demonstrează că o serioasă disciplină de gândire și acțiune a clerului nu poate fi dobândită decât în școli teologice conduse exclusiv de Biserică”⁶.

În „Monitorul Oficial” din 19 mai 1938, a fost publicat Decretul-Lege pentru organizarea învățământului teologic din România: „Art. 1. Învățământul teologic se predă în Facultăți și Academii Teologice. Art. 2. Facultățile de Teologie, în număr de 3 și anume: din București, Iași și Cernăuți,

⁶ „Opinie separată”, în *Ibidem*, nr. 18, Cluj, 1 mai 1938, p. 1.

funcționează în cadrul Universităților respective. Art. 3. La recrutarea profesorilor și conferențiarilor de la Facultățile de Teologie, care se va face după normele Legii învățământului universitar, va lua parte și un delegat al Sfântului Sinod, dintre membrii săi, care va prezida la chemări consiliul Facultății, iar la numiri de profesori și conferențieri comisiunile administrative. Delegatul Sf. Sinod va fi ales, de preferință, dintre chiriarhii care au sau au avut un grad în învățământul universitar teologic. Definitivarea la catedră se va face numai după hirotonie. Art. 4. Facultățile Teologice conferă titlurile de: licențiat, magistru și doctor în teologie. Art. 5. Pe lângă fiecare Facultate de Teologie va funcționa, sub conducerea directă a Bisericii, câte un internat, în care vor fi primiți studenții Facultății. Aceștia vor fi preferați la hirotonie.

Academiile Teologice: Art. 6. Afară de Academiile Teologice care funcționează la Sibiu, Arad, Caransebeș, Oradea și Cluj, se va mai înființa câte o Academie Teologică pentru Mitropoliile Ungro-Vlahiei, Moldovei, Bucovinei și Basarabiei, după posibilitățile bugetare. Art. 7. Academiile Teologice stau sub conducerea directă a Bisericii și sub jurisdicția chiriarhilor în ale căror eparhii funcționează. Art. 8. Durata studiilor la Academiile Teologice este de patru ani pentru licență. Art. 9. Academiile Teologice conferă titlurile de licențiat și magistru în teologie. Art. 10. Profesorii Academiilor Teologice se recrutează dintre candidații care au titlul de doctor în teologie ortodoxă și care au publicat lucrări de specialitate după analogia de la art. 3. Definitivarea la catedră se face numai după hirotonie. Art. 11. La Academiile Teologice se pot înscrie absolvenții cu diplomă ai seminariilor și bacalaureații liceelor seminareale și clasice. Art. 12. Pe lângă fiecare Academie Teologică va funcționa câte un internat, în care sunt obligați să intre toți studenții înscriși. Art. 13. Academiile Teologice vor funcționa potrivit normelor unui regulament pe care-l va alcătui Sfântul Sinod.

Seminariile: Art. 14. Actualele Seminarii Teologice, cu organizarea lor de licee seminareale, trec sub conducerea Bisericii. Asemenea licee seminareale se înființează, tot sub jurisdicția Bisericii, în fiecare eparhie, prin transformări de licee de stat. Unde interesele Bisericii o cer, se pot înființa școli normale confesionale, în locul liceelor seminareale. Art. 15. Recrutarea

profesorilor, a corpului administrativ, programa analitică și, în general, funcționarea liceelor seminariale vor urma normele unui regulament întocmit de către Sfântul Sinod, de acord cu Ministerul Educației Naționale. Art. 16. Toate legile, regulamentele și dispozițiunile care contravin prezentului Decret-Lege sunt și rămân abrogate. Art. 17. Prezentul Decret-Lege intră în vigoare odată cu promulgarea lui. Dat în București, la 18 mai 1938. Președintele Consiliului de Miniștri, Miron Cristea, Patriarhul României; Ministrul Educației Naționale și al Cultelor și Artelor, Nicolae Colan; Ministrul Justiției, Victor Iamandi”⁷.

Decretul cuprindea următoarea expunere de motive: „Sfântul Sinod, apreciind necesitățile organizării învățământului teologic și seminarial al Bisericii Ortodoxe Române pe baze care să corespundă adevăratei meniri a acestui învățământ, a elaborat în cele din urmă, în ședința sa de la 18 martie 1938, alăturatul proiect de Decret-Lege, pe care ni-l însușim. Proiectul de față năzuiește pe de-o parte să împace deosebirile de vederi care până acum au ținut departe una de alta diferitele școli teologice din Vechiul Regat și provinciile alipite. Într-adevăr, de aproape 15 ani, Sfântul Sinod, cât și conducerile acestui Departament s-au străduit să dea o lege de organizare a învățământului teologic al Bisericii Ortodoxe Române, fără să se fi putut ajunge până acum la un acord, deși s-au redactat în acest timp numeroase ante-proiecte de lege, care însă nu au reușit să îmbrace putere de lege. Este locul să o spunem, pe de altă parte, că întrucât punctele de vedere între diferitele tendințe din însuși sânul Bisericii au fost atât de departe, a fost nevoie chiar să treacă o vreme destul de îndelungată până ce s-a putut face apropierea și înțelegerea din care a ieșit proiectul actual.

Acest proiect are în vedere principiul că învățământul teologic trebuie să stea sub aripa și conducerea Bisericii. El prevede două tipuri de școli teologice: Liceul Seminarial – ca școală de grad secundar, familiar în Vechiul Regat și în Basarabia, și Academia – ca școală de grad superior, familiară în Ardeal. Facultățile de Teologie rămân să funcționeze în cadrul Universităților respective, urmând ca numai la recrutarea profesorilor și conferențiarilor, care se va face după normele învățământului universitar, să ia parte și

⁷ „Decretul-lege pentru organizarea învățământului teologic”, în *Ibidem*, nr. 23, Cluj, 5 iunie 1938, p. 2.

un delegat al Sf. Sinod, care va prezida Consiliul Facultății sau Comisiile examinatoare. O condiție nouă introdusă aici este că definitivarea profesorilor Facultăților de Teologie se va face numai după hirotonie. Normele de recrutare a profesorilor, materiile de studii, programele și disciplina, în genere, vor fi determinate după normele în vigoare în școlile cu grad similar ale statului, printr-un Regulament care va fi elaborat de către Sf. Sinod și care va fi adaptat necesităților și scopului pe care îl urmăresc școlile teologice prin noua lor alcătuire”⁸.

Indisolubila legătură a prieteniei și a frăției a rechemat la întrunire seria absolvenților anului 1928 de la Academia Teologică din Cluj. La chemarea ei au răspuns, în ziua de 24 iunie 1938, preoții răsfirați la posturile lor în diferitele părți ale Eparhiei. Au lăsat griji și greutatea ca să-și împrăspăteze trecutul și, înviorați, să se întoarcă cu puteri noi de muncă în via Domnului. Chemarea lor a fost ascultată și de profesorii instituției, care s-au prezentat la eveniment alături de membrii Consiliului Eparhial. Astfel, s-a reconstituit pentru o zi întreaga familie duhovnicească de altădată.

Comemorarea primei serii de absolvenți a inițiat o frumoasă tradiție pentru seriile viitoare de teologi din Cluj. Ca slujitori ai altarului Domnului și propovăduitori ai Evangheliei Lui, au început serbarea prin creștinescul obicei al rugăciunii. A fost impozant serviciul religios din Catedrală, oficiat de Rectorul Academiei, Liviu Galaction Munteanu, înconjurat de discipolii săi, deveniți preoți cu o vechime de zece ani. Predica rostită de preotul Nicolae Radu a fost impresionantă. Drept prinos de amintire pentru cei despărțiți pe veci, a fost oficiat un parastas, pentru vrednicul de pomenire P.S. Episcop Nicolae Ivan și colegii Dumitru Nanu și Andrei Dițiu. După slujbă, foștii absolvenți, membrii Consiliului Eparhial și profesorii Academiei Teologice clujene au eternizat momentul prin câteva fotografii realizate în fața Catedralei și Reședinței episcopale. Întreaga asistență a trecut apoi în sala festivă a Episcopiei, unde s-a ținut serbarea de sfârșit de an de la Academia Teologică. Corul studenților, condus de Prof. Dr. Vasile Petrașcu, a intonat rugăciunea „Tatăl nostru”, după care a urmat darea de seamă a Rectorului Dr. Liviu Galaction Munteanu. Cu același prilej, preotul Prof. Nicolae Gavra a evocat timpurile când și cei întruniți acum se aflau în

⁸ *Ibidem*.

situația de studenți. Cuvântul de încheiere l-a rostit consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca, făcând legătura între trecutul și prezentul generațiilor de teologi, arătând calea cea bună de urmat pentru binele și prosperarea tuturor. În continuare, a fost vizitat Muzeul Eparhial și a fost servită o masă la Internatul Teologic din str. Iași, nr. 14. Într-o atmosferă familiară, au fost depănate amintiri dragi și au toastat: consilierul eparhial Sebastian Stanca pentru P.S. Episcop Nicolae Colan; pr. Adrian Flămând pentru Consiliul Eparhial; pr. Nicolae Radu pentru fosta și actuala conducere a Internatului; Dr. Virgil Ciobanu pentru viața studențească; consilierul Laurean Curea pentru Pavel Dab, ca organizatorul și sufletul întrunirii; Rectorul Liviu Galaction Munteanu pentru studenții teologi⁹.

Continuând o veche tradiție, Prof. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Academiei Teologice clujene, a coordonat în luna august tipărirea „Anuarului” instituției pentru anul școlar 1937/1938. Volumul de 102 pagini cuprinde patru studii, semnate de: Prof. Dr. Andrei Buzdug despre „Învățământul religios de azi” și modul lui de tratare ca principiu educativ, și nu ca simplu obiect de învățământ; Prof. Ioan Pașca - „Atmosfera în care s-a desăvârșit dezbinarea bisericească de la 1054”, Prof. Dr. V. Ciobanu - „Un capitol de medicină pastorală”; Prof. Dr. Vasile Petrașcu - „Îndatoririle și condițiile de viață ale adevăratului păstor sufletesc”. În partea a doua a „Anuarului” sunt consemnate datele oficiale despre parcursul Academiei Teologice. Astfel, în anul de studii 1937/1938 au funcționat 6 profesori, 6 conferențieri și au fost înscriși 49 de studenți. Profesorii au dezvoltat o frumoasă activitate didactică, literară și de propagandă religioasă, iar studenții organizați în societatea „Credința Ortodoxă” au căutat să-și sporească eforturile pentru promovarea religiei și culturii în cadrul acțiunilor de misionarism organizate în satele din Eparhia Clujului. Internatul teologic a funcționat normal. Prin purtarea de grijă a P.S. Episcop Nicolae Colan, care a vizitat în repetate rânduri Academia Teologică, instituția se consolida cu fiecare zi, dovedind că ține pasul cu vremurile¹⁰.

⁹ V. Mateiu, „Întrunirea colegială de la Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 27, Cluj, 3 iulie 1938, p. 3.

¹⁰ „Academia Teologică din Cluj - Anuar pe anul școlar 1937/1938”, în *Ibidem*, nr. 34-35, Cluj, 21 august 1938, p. 4.

Deși noua Lege de organizare învățământului teologic a fost promulgată, polemicele pe seama Academiiilor Teologice au continuat. Dacă, potrivit acestei legi, Academiiile Teologice erau recunoscute ca făcând parte din învățământul universitar, iată că Ministerul Educației Naționale nu le-a mai recunoscut acest caracter, coborându-le pe o treaptă intermediară, între școlile universitare și cele secundare. Noile prevederi au apărut în Legea de raționalizare a învățământului superior teologic, care la art. 1 arăta: „Învățământul superior se predă în Universități, școli politehnice și Academii comerciale”. Prin urmare, numai aceste trei categorii de școli aveau dreptul să se considere ca făcând parte integrantă din învățământul universitar. Toate celelalte școli, care prin legile anterioare erau recunoscute sau asimilate cu cele dintâi, au fost reduse la nivelul unor „școli speciale” situate între cele secundare și universitare. Iată ce prevedea art. 15 al noului act normativ: „Școlile speciale sunt școli de învățământ intermediar, între învățământul superior și cel secundar. Ele sunt conduse de un director numit de ministru. Sunt școli speciale: Academiiile teologice, Institutul de educație fizică din București, Academiiile de arte frumoase din București și Iași, Academiiile de muzică și artă dramatică din București, Cluj și Iași”.

Totuși, în art. 9 al noii legi se spunea: „Academiiile Teologice conferă titlul de licențiat și magistru în teologie”. Așadar, aceste titluri nu puteau fi conferite decât de școli de învățământ superior, fiind prin excelență titluri universitare. Dacă nu li s-a acordat și dreptul la doctorat, aceasta s-a întâmplat numai pentru motivul de a menține în Universități și Facultățile Teologice, care altfel își pierdeau rațiunea de existență. Aceeași situație o avusese și Academia de Drept din Oradea, care putea conferi titlul de licență, pe când doctoratul trebuia susținut de studenți la una din Facultățile de Drept. Academiiile comerciale și agronomice, ca și școlile politehnice aveau acest drept de doctorat tocmai pentru că nu existau alături de ele Facultăți similare.

Când Academiiile Teologice au fost legiferate ca învățământ superior, justificarea o dădea faptul că ele nu mai primeau decât elevi cu bacalaureat, durata studiilor era de 4 ani, iar materiile și examenele erau organizate exact în același fel ca în Facultățile Teologice. Din punctul de vedere al pregătirii sufletești, le întreceau chiar pe acestea, prin regimul internatelor

bine îngrijite. Noua Lege de raționalizare a învățământului superior a răsturnat situația legală, dobândită în urma atâtor eforturi, făcând din Academii „școli intermediare”. Din punct de vedere strict juridic, această dilemă s-ar fi putut rezolva ușor, prin întoarcerea la manualele de drept, din care aflăm că între două legi privitoare la același subiect, în speța de față una specială (Legea de organizare a învățământului teologic, din 19 mai) și alta generală (cea nouă, de raționalizare), legea specială trece întotdeauna înaintea celei generale.

Intenția Bisericii nu era de a lămuri această problemă în fața instanțelor judecătorești. „Dimpotrivă, concepția ei tradițională o îndruma la metode de rezolvare amiabilă, mai ales când era vorba de înțelegeri cu statul. S-a produs în mod evident o gravă eroare, desigur neintenționată, tocmai pentru că s-a scăpat din vedere consultarea Bisericii, sub a cărei autoritate și conducere se găsesc Academii Teologice. Menținerea acestei erori ar fi putut aduce mari prejudicii ortodoxiei naționale. Întâi o diminuare de prestigiu a clerului din Ardeal, care ar fi pus în inferioritate față de cel minoritar, înarmat cu titluri universitare din străinătate. Al doilea, o salarizare inferioară față de cea a clerului ortodox ieșit din Facultăți, pentru care se prevăd lefuri superioare. Al treilea, părăsirea Academiiilor de către studenți și, în consecință, distrugerea acestor instituții”¹¹.

Ziarul „Viitorul” din data de 19 octombrie 1938, aparținând profesorului Boroianu, cu câteva săptămâni înainte de reformarea învățământului superior și special, a anunțat „că Legea asupra învățământului teologic va fi refăcută”. Motivele acestei „refaceri” au fost dezvoltate de Prof. I. Gh. Savin: „În fața prea multelor Academii, cu aceleași drepturi ca și Facultățile, acestea încep să devină prea multe. Din cauza acestei situații, chiar legea nouă trebuie modificată, redând învățământului teologic structura cerută de vechea noastră administrație bisericească, care este cea a bisericii din Vechiul Regat și nu a celei din Ardeal: Seminarii și Facultăți Teologice. Academii Teologice trebuie să dispară”.

La polul opus, susținătorii Academiiilor Teologice și-au prezentat public punctul de vedere: „Legea de organizare a Bisericii Ortodoxe

¹¹ „Situația Academiiilor Teologice. O eroare ce trebuie reparată”, în *Ibidem*, nr. 46, Cluj, 13 noiembrie 1938, pp. 1-2.

Române prevede că Sf. Sinod își dă avizul pentru toate legile care interesează Biserica, în mod special pentru legile referitoare la învățământul teologic. De aceea, nu putem admite că Ministrul Educației, în materia raționalizării învățământului teologic, a lucrat în mod absolut independent și n-a consultat anumiți factori și sfetnici. E deci foarte probabil că acești sfetnici s-au recutat dintre adversarii Academiiilor Teologice, care au reușit, de astă dată în mod practic, să desființeze aceste școli. Căci ce fel de Academie Teologică e aceea care nu poate să dea absolvenților nici măcar acel elementar drept, ca absolvenții ei, să zicem licențiații ei, să se poată înscrie între candidații pentru școlile care pregătesc profesori de religie? Care tânăr bacalaureat se va înscrie la o astfel de școală?

Deci, în mod practic, școlile teologice din Ardeal sunt ca și desființate și s-a revenit la sistemul bisericii din Vechiul Regat, după cum a preconizat Prof. Savin. Sistemul Academiiilor Teologice care să merite, de fapt, acest titlu a dispărut. Ceea ce a mai rămas din acele școli are să înceteze automat, fiind amenințate cu depopularea desăvârșită¹².

Sensibila problemă a Academiiilor Teologice a fost abordată și cu ocazia Congresului general al „Frăției Ortodoxe Române”, organizat în luna decembrie la Târgu-Mureș. În ședința consiliului general au fost date ample lămuriri cu privire la această problemă, ajungându-se la un punct de vedere comun, exprimat în dezideratul din Moțiunea votată cu mare însuflețire de către Congres. Prin aceasta, „F.O.R.” cerea ca Academiiile Teologice să fie menținute în cadrul învățământului superior, așa cum se stabilise prin legea specială din 19 mai. Motivația acestui punct de vedere se baza pe faptul că slujitorii Bisericii ardeleni sunt factorii principali de îndrumare ai poporului nostru. Date fiind legăturile așa de strânse dintre preoți și mireni în Ardeal, nu numai pe urma unei vechi tradiții de lupte comune, ci și în virtutea unei credințe religioase mai puternice a plaiurilor noastre, nu era decât prea firesc ca laicii cărturari, grupați sub steagul „F.O.R.”-ului, să fie alarmați de dispozițiile noii legi de raționalizare a învățământului superior în ce privește Academiiile Teologice. Căci aceste feluri de școli existau la acel moment numai în cuprinsul Mitropoliei Ardealului și, cum s-a dovedit

¹² „Iarăși despre învățământul teologic”, în *Ibidem*, nr. 47, Cluj, 20 noiembrie 1938, p. 1.

după o experiență îndelungată, ele răspundeau pe deplin menirii bisericesti și naționale.

S-a desfășurat o luptă aprigă și tenace, îndată după Unire, între reprezentanții celor două concepții de creștere a clerului în Academii de tip ardelean sau Facultăți și Seminarii, cum existau în Vechiul Regat. Înțelegerea n-a fost cu putință, fiecare parte rămânând pe poziția ei inițială, fără a face vreo concesiune. Pentru că se ciocneau două teze principiare de la care se pleca: una autonomistă și cealaltă etatistă. Adică unii susțineau că pregătirea clerului este un drept al Bisericii, pe când ceilalți pretindeau că-i un atribut al statului. În legea de reorganizare bisericească din anul 1925, a triumfat doctrina autonomiei, hotărându-se prin art. 34, că „școlile pentru formarea clerului stau sub conducerea Bisericii”. Practic însă nu s-a întâmplat așa, din cauza rezistenței obstinate a etatiștilor, care inventaseră tot felul de piedici spre a zădărnici unificarea învățământului teologic și trecerea lui în administrarea Bisericii. Astfel, a fost necesară intervenția Suveranului, care prin cuvântarea sa din luna ianuarie, de la serbarea centenară a Seminarului Central din București, a tăiat nodul gordian, proclamând principiul școlii confesionale, iar în 19 mai făcând să apară în Monitorul Oficial Legea pentru organizarea învățământului teologic...

De aceea, Ierarhii din Ardeal, îndată ce au luat cunoștință despre cuprinsul Decretului-Lege apărut în Monitor, au ținut să intervină prin memorii documentate la forurile în drept spre a retușa ceea ce, desigur, fără voie, a neliniștit întreaga Biserică. S-au „mișcat” și cele cinci Academii Teologice ardelen, arătând în adrese lămuritoare consecințele nefavorabile ce ar apărea dacă dispozițiile acestei legi s-ar menține. La fel au făcut Asociația clerului „Andrei Șaguna” și „Frăția Ortodoxă Română”. Și-au spus astfel cuvântul toți factorii hotărâtori ai Bisericii Ortodoxe de dincoace de Carpați. Cei de dincolo nu s-au alarmat, din simplul motiv că acolo nu exista nici o Academie Teologică, fiind preconizat ca astfel de instituții să ia ființă, într-un viitor apropiat, la București, Iași, Cernăuți și Chișinău. Și, evident, nu adversarii lor aveau să facă propagandă pentru a fi create „în coastele” Facultăților Teologice¹³.

¹³ „F.O.R.-ul și Academii Teologice”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 11 decembrie 1938, pp. 1-2.

În urma intervențiilor bisericești, Ministerul Educației Naționale a socotit necesar să vină cu un comunicat explicativ: „Față de unele nedumeriri ivite în legătură cu situația școlilor speciale prevăzute în noua reformă universitară, Ministerul Educației Naționale lămurește că toate aceste instituții fac parte din învățământul superior, depind ca administrație de direcțiunea învățământului superior din Minister, iar absolvenții lor sunt admiși la concursul pentru primirea în școlile normale superioare”¹⁴. Mai rămâneau de rezolvat chestiuni în legătură cu situația profesorilor, titlurile studenților, drepturile și beneficiile preoților formați în aceste Academii. Toate acestea trebuiau să fie soluționate prin decizie ministerială, până la rectificarea Legii cu formele obișnuite. Reprezentanții „F.O.R”-ului vedeau soluția simplă și propuneau ca, printr-un articol unic, să se afirme că Academiiile Teologice nu fac parte din „școlile speciale”, ele avându-și legea lor organică, din 19 mai, după care se conduc¹⁵.

La 1 decembrie 1938, în cadrul Adunării generale, Societatea studenților teologi „Credința Ortodoxă” și-a ales următorul comitet de conducere pentru anul 1938/1939: Președinte - Ioan Gherman; Vicepreședinte - David Lazar; Secretar general - Ioan Mateiu; Controlor - Iuliu Coman; Casier - Leon Bândilă; Bibliotecar - Ștefan Roșu; Econom - I. V. Spiridon; Secretar de sedință - Viorel Oprea; Președinte al Secției literare - Ioan Voica; Președinte al Secției de propagandă - Gh. Lupșe Chioreanu; Președinte al Secției muzicale - Ioan Crăciun¹⁶.

¹⁴ „Se lămurește situația Academiiilor Teologice”, în *Ibidem*, nr. 49, Cluj, 4 decembrie 1938, p. 3.

¹⁵ „F.O.R.-ul și Academiiile Teologice”, în *Ibidem*, nr. 50, Cluj, 11 decembrie 1938, pp. 1-2.

¹⁶ „De la Academia Teologică”, în *Ibidem*, anul XVII, nr. 1, Cluj, 1 ianuarie 1939, p. 4.

Moartea părintelui Prof. Andrei Buzdug

În după-masa zilei de 24 februarie 1939, moartea a răpit din mijlocul comunității de credincioși un distins fiu al Bisericii Ortodoxe Române, pe protoiereul Dr. Andrei Buzdug. Aripile morții au răpit din lumea pământeană un om în floarea vârstei – avea doar 47 de ani – și în plină activitate culturală și bisericească. Trupul neînsuflețit, sleit de o boală nemiloasă, a fost expus în sala de ședințe a Consiliului Eparhial Cluj. Studenții teologi, întristați de pierderea unui părinte sufletesc, a Profesorului Andrei Buzdug, care înțelegea sufletul tineretului, neîntrerupt citeau Psalmi la căpătâiul celui dispărut. În zilele de 25 și 26 februarie, la catafalcul celui decedat s-au perindat nenumărați cunoscuți și prieteni, aducând ultimul omagiu.

Clericii în stihare verzi au citit până noaptea târziu Psalmi, monahinele au privegheat, învărtind de nenumărate ori mățăniile sfinte, iar cucernicii părinți au făcut slujbe pentru cel plecat. În ziua de 26 februarie, a sosit la Cluj P.S. Episcop Vasile Lăzărescu al Caransebeșului, fost coleg seminarist al părintelui Andrei Buzdug. În acea duminică frumoasă, cu aspect primăvărat, dar, totuși, tristă, sicriul cu trupul neînsuflețit a fost dus la Catedrală, în ritmul duios al citaniilor sfinte. După-masă, la orele 15.00, a început prohodul, săvârșit de un sobor format din 15 preoți și 3 diaconi, în prezența Preasfințiților Episcopi Nicolae al Clujului și Vasile al Caransebeșului. Răspunsurile au fost date de corul studenților teologi, condus de Dr. Vasile Petrașcu. Textele de profundă și înțeleaptă metafizică ale cântărilor funerare și mai ales troparul „Cu adevărat deșertăciune sunt toate, viața

aceasta este umbră și vis” au stârnit lacrimi în ochii asistenței. P.S. Episcop Nicolae, cu glasul parcă înecat în lacrimi, a citit dezlegarea arhierască. După prohod, a început seria discursurilor funebre, străbătute toate de admirație deosebită pentru omul de caracter, care luase drumul veșniciei.

În numele Episcopiei Clujului, a vorbit consilierul Dr. Vasile Sava: „Prea Sfințiți Părinți, jalnică asistență, când am auzit, vineri după-masă, sunetul clopotelor de la Catedrală, ni s-a strâns tuturor inima, pentru că ne temeam fiecare ca aripa morții să nu fi atins viața celui mai iubit prieten al nostru, pe care îl știam pe patul de suferință, a profesorului de teologie Andrei Buzdug. Nădejdea noastră a fost zadarnică, temerea a fost întemeiată. Sunetul clopotelor a aruncat jalea nu numai asupra celor mai apropiați ai săi, asupra familiei, ci a aruncat lințoliul de doliu asupra Eparhiei noastre întregi. Cu Dr. Andrei Buzdug nu pleacă dintre noi un simplu credincios al Bisericii noastre, nu pleacă nici un simplu profesor preot și protoiereu, ci pleacă o personalitate care avea un loc bun determinat în viața acestei Eparhii, căreia i-a închinat toată viața, tot zbuciumul și toate resursele sale de viață, de la întemeierea ei și până azi.

Eu l-am cunoscut prin anul 1920, când se puneau temeliile acestei Eparhii. Era cel mai îngrijorat de soarta Eparhiei, cel care pune cel mai mult suflet, după cea mai bună cunoștință a sa, întru aranjarea primelor începuturi de viață nouă bisericească aici, în metropola Ardealului. Iar când, în anul 1924, se deschide noua Academie Teologică din Cluj, se înrolează și el în șirul profesorilor acestei Academii, unde a dezvoltat o muncă considerabilă. Această muncă nu l-a împiedicat însă să-și pună întreaga sa ființă în slujba Bisericii și a neamului. De câte ori avea această sfântă Catedrală nevoie de un bun purtător al cuvântului, el era gata să împărtășească din prinosul sufletului și al cunoștințelor sale și altor frați creștini. Cuvântările sale avântate, pline de întărire sufletească, vor rămâne veșnic în memoria noastră, iar cărțile sale de predici vor servi ca far îndrumător păstorilor de suflete viitori.

A fost membru al Adunării eparhiale a nou înființatei Eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului, de la prima alegere a acestei adunări din anul 1919 și până azi, reprezentând circumscripția electorală a Bârgăului. Dacă comisiunile bisericești și culturale ale acestei Adunări aveau nevoie

de un raportor iscusit, cine altul putea să îndeplinească cu mai multă conștiinciozitate această chemare, decât Andrei Buzdug. A fost membru al Consistoriului Mitropolitan și în această calitate era, poate, mult mai bun și mai iertător decât l-ar fi iertat litera legii, era de o bunătate molipsitoare pentru colegii săi din Consistoriu.

În lanțul multiplelor sale preocupări bisericești, Andrei Buzdug mai găsea răgaz să participe în mod intens și la viața publică. A făcut parte din rândul celor ce luptau pentru apărarea temeinică a elementului românesc în acest oraș, în calitate de membru al Blocului Românesc și în calitate de consilier la Primărie, trimis de acest Bloc. Era membru în organizațiile de conducere a Ligii Antirevizioniste și a Națiunii Patriotice, la a căror lucrare a participat cu mult spor. Andrei Buzdug a trăit numai o jumătate de viață în timp, dar a trăit o bogată și adâncă viață prin lucrarea sa și foloasele ei. Locul pe care l-a ocupat în sânul diferitelor instituțiuni bisericești și naționale îl va îndeplini, poate, Dumnezeu și timpul, dar locul pe care îl lasă gol în rândul nostru, ca prieten, vai, nu poate fi îndeplinit niciodată. Pentru aceasta, jalea și regretul nostru sunt atât de adânci și nemărginite, pomenirea lui va rămâne în veci în viața noastră de toate zilele și, mai cu seamă, în rugăciunile noastre către Atotputernicul, până la sfârșitul vieții.

Pleci, iubite prietene, pe un drum fără de întoarcere și noi nu putem decât să tălmăcim înaintea Tatălui ceresc cuvintele Mântuitorului, citate de Tine în fruntea unei cuvântări: «Eu, în calitate de slujitor al Tău, Te-am preamărit pe Tine pe pământ; lucrul pe care mi l-ai dat să-l fac l-am săvârșit. Arătat-am numele Tău oamenilor pe care mi i-ai dat mie și cuvântul Tău păzitu-l-am. Și acum mă preamărește, Tu, Părinte, cu mărirea care este la Tine, în veci, Amin»¹.

Din partea parohiei căreia i-a aparținut Prof. Dr. Andrei Buzdug și al preoțimii din Protopopiatul Clujului, a vorbit părintele Nicolae VasIU, Protopopul Clujului: „Jalnică asistență, din șirul propovăduitorilor învățăturii lui Hristos se desprinde azi unul dintre cei mai vrednici, dintre cei mai zeloși, dintre cei mai cu adevărat credincioși. Preotul care își închinase toată puterea lui de muncă, toată comoara de cunoștințe și tot

¹ „Din prilejul morții Prof. Dr. Andrei Buzdug”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 12 martie 1939, pp. 1-3.

avântul de tălmăcitor al sfintelor adevăruri religioase de acum nu mai este printre noi.

Meșterul elocinței ortodoxe contemporane, preotul Prof. Andrei Buzdug, a încetat de-a mai scrie și a încetat de-a mai cuvânta. Moartea și-a rostit judecata ei și trupul lui, mistuit de boala cea mai fără de leac, este parte din pământul din care toți suntem făcuți și întru care toți ne întoarcem. Lângă acest trup, stors și sleit de energia roditoare, care a nutrit timp de două decenii un număr extraordinar de mare de suflete, doritoare de dumnezeiască credință, stau, în acest moment, copleșiți de durere: soție, două fiice, rude, prieteni, colegi, cunoscuți de aici și din depărtare.

Soția își jelește fericirea ce n-o va mai întâlni în drumul vieții sale pământești niciodată, copilele orfane strigă în casa lor pustie un nume la care nu mai știe să răspundă cu aceeași dragoste nimeni din această lume, rudele se vor desprinde cu greu să nu-l mai caute pe cel dintre cei mai buni, iar prietenii, colegii și cunoscuții, care au stat vreodată sub farmecul vorbei lui domoale, aproape că nu pot crede știrea morții lui necruțătoare.

Dar moartea n-a rostit cuvânt de judecată, decât pentru ceea ce este trecător în ființa lui Andrei Buzdug. Pentru că el n-a fost numai praf și pulbere pe care-o bat vânturile, ci harul dumnezeiesc a aprins întru el și în ființa lui trecătoare o flacără ce va încălzi și lumina, din veac în veac, până la desăvârșirea împărăției lui Dumnezeu, al cărui deosebit de devotat slujitor a fost în pământeasca sa întrupare. S-a spus odinioară că oratorul este «vir bonus bene dicendi peritus», adică om nobil, priceput să vorbească frumos, iar azi, când tehnica, materialismul pozitivist și oportunismul egocentric a rănit de moarte orice preocupare altruistă și idealistă, dacă se mai întâlnește un om preocupat aproape exclusiv numai de asemenea țeluri, fără îndoială nu i se poate aduce un omagiu mai binemeritat ca acela că cine vorbește în sens moral, frumos este un om atât de bun, încât valoarea lui «sub specie aeternitatis» este infinit mai mare decât a oricărei mărimi lumești.

În domeniul teoretic al propovăduirii lui Hristos, preotul Prof. Andrei Buzdug este considerat aici, în Ardeal, cel mai popular și corespunzător orator bisericesc al vremurilor noastre. Cuvântările sale, cuprinse într-o serie de volume și potrivite celor mai importante momente din viața

credincioșilor, sunt mărturii nepieritoare pentru adecvata înțelegere a necesităților pastorației moderne.

În numele preoților, care muncesc zi de zi în ogrorul cel mai spinos al vieții bisericești, mă simt astfel deplin îndreptățit să-i aduc eu această supremă recunoștință, pentru că lucrările sale omiletice sunt azi sfetnicii și îndrumătorii cei mai prețioși ai preoțimii ortodoxe. Dar pentru ca să se poată aprecia, după cuviință, importanța acestui mare fiu al Bisericii Ortodoxe, trebuie să lăsăm să se reflecteze în oglinda amintirii, pe lângă opera sa omiletică și didactică, și viața sa de toate zilele, ca om și ca preot. Era mic de statură, dar acest trup măunțel era un ales vas al Duhului Sfânt prin virtuțile morale care străluceau în afară prin toate gândurile, prin toate simțămintele și prin toate faptele sale. Devotamentul față de misiunea sa nu l-au putut umbri niciodată, nici cu ambiții deșarte, nici cu patimi meschine, nici cu renunțări compromițătoare. Profilul caracterului său moral a păstrat întotdeauna și în toate împrejurările vieții aceeași frumusețe a preotului care trăiește în climatul purificat al concepției de viață creștină. Soț ideal și tată iubitor, n-a uitat însă pentru o clipă măcar ceea ce spusese apostolul că «mie a vieții este Hristos». Și astfel s-a adevărit că acela care a cuvântat și a scris frumos știuse să și trăiască tot atât de frumos în sensul etic al cuvântului. Și într-adevăr, ultimele momente ale vieții sale trebuie să rămână, pentru totdeauna, ca o elocventă pildă a modului cum se pregătește de moarte un creștin convins și care, ca preot, și-a mărturisit în fața lumii, prin grai și faptă, credința sa. Ultimele sale cuvintele au fost cele ale rugăciunii de la împărtășanie: „Cred, Doamne, și mărturisesc...”, iar spasmul trupului ce nu voia să se lase biruit de moarte n-a încetat, decât în momentul când a primit, ca ultima licărire a conștiinței, sfânta cuminecătură. Atunci, ca prin minune, zbuciumul a încetat brusc și sufletul lui, descătușat de obida trupească, a putut să se desprindă de trup. Așa a murit un distins orator bisericesc aici, pe pământ, ca tot atunci glasul Tatălui ceresc să răspundă din înălțimea dreptei sale judecăți: «Bine, slugă bună și credincioasă, intră întru împărăția fericirii vecinice, de care te-ai învrednicit pe deplin după viața ta»².

² *Ibidem*.

În numele Academiei Teologice și al profesorilor colegi, Rectorul Liviu Galaction Munteanu a prezentat panegiricul colegului dispărut: „Andrei Buzdug s-a născut în data de 9 decembrie 1891, în comuna Josenii Bârgăului, județul Năsăud. Tatăl său, un preot venerabil, urmaș al unei tricentenare familii preoțești, îl desemnează de la început misiunii preoțești. Cursul primar îl urmează în satul natal, alături de copiii grănicerilor. Studiile liceale le urmează la Năsăud și Blaj. În anul 1910, se înscrie la Facultatea de Teologie din Cernăuți. Are fericirea de a asculta pe vestiți profesori Eusebiu Popoviciu, Vasile Găină, Emilian Voiuțchi, Vasile Gheorghiu etc. Devine Doctor în Teologie în anul 1917. Înmarmat cu o bună pregătire, în septembrie 1918 este numit profesor de religie la școlile din Bistrița. În același an, este ales deputat sinodal al Protopopiatului Bistriței, distincție pe care și-o menține până la moarte. În această calitate, participă activ la furtunoasele ședințe ale Sinodului arhidiecezan de la Sibiu, iar după înființarea Episcopiei Clujului, la toate Adunările eparhiale, în calitate de raportor al diferitelor comisii. În toamna anului 1919, se stabilește la Cluj, unde funcționează ca profesor de religie la liceul „Gheorghe Barițiu” până în anul 1924, când este chemat profesor la nou-înființata Academie Teologică. Între timp, predă și la Seminarul Pedagogic din Cluj. Pe lângă lecțiile la catedră, indiferent de școala unde a funcționat, lecții bine pregătite și ținute cu regularitate de un om conștient de importanța studiului pe care-l predă nu numai din punct de vedere științific, ci și educativ, găsește timp pentru a activa pe toate terenele vieții publice românești. În biserică, în asociațiile patriotice, la tribunele publice prezența lui este dorită, cuvântul îi este ascultat. Deși mic de statură, glasul lui vădește un suflet mare. Timpul de reculegere și-l petrece în sânul familiei, citind, pregătindu-și cursurile de teologie practică, editând manuale de religie pentru clasele primare și 4 volume de predici pentru toate ocaziile. Cea mai bună apreciere a valorii acestor scrieri este faptul că, la câteva luni după apariție, s-a cerut o a doua ediție.

Îi rămânea timp să satisfacă și obligațiile sociale, să se întâlnească cu prietenii, să glumească, fiind cunoscut ca om de spirit. Unde venea, aducea cuvântul înveselitor pentru cei buni și demni, dar fiind și tăios pentru parveniți. Era tocmai în epoca de intensă productivitate intelectuală. Avea

de unde da din belșug pentru toți câți doreau lumina. Moartea a întrerupt nu numai firul unei vieți omenești, a stins o lumină, menită încă a lumina căile vieții tineretului nostru.

Pentru ceea ce a fost și pentru ce a înfăptuit în lume, cu resemnarea ce ne rămâne în fața morții, noi, colegii lui de la Academie, rugăm pe bunul Dumnezeu, să-l odihnească cu dreptii. Pe Domnul l-a servit cu credință și dragoste toată viața, Domnul să-l fericească în împărăția vieții veșnice”³.

Prof. L. Chirilă a adus, la rândul său, ultimul salut al „Frăției Ortodoxe Române”, în slujba căreia răposatul a cuvântat de nenumărate ori. Dumitru Nacu a elogiat activitatea desfășurată în cadrul Fondurilor grănicerești nășăudene. În final, Prof. Emil Hațieganu a vorbit în numele prietenilor, care au aflat cu surprindere că iubitul lor camarad Andrei Buzdug nu mai este între cei vii.

Cuvântările au trezit șiroaie de lacrimi. Preoții au intonat cea din urmă cântare: „În veci pomenirea lui...”. După prohod, cortegiul funebru l-a însoțit pe ultimul drum, prin Cluj, pe profesorul Andrei Buzdug. Cruci și prapori, corul teologilor, clerul precedau coșciugul încărcat de coroane dintre cele mai frumoase. După coșciug, plângeau amarnic văduva și cele două orfane, înconjurare de rude, urmate de cei doi episcopi triști, ca de altfel întreaga asistență. Printre aceștia, s-au aflat Prof. Univ. Constantin Angelescu, Nicolae Drăganu, Emil Hațieganu, profesorii Academiei Teologice, Sanda I. Mateiu, părintele Turja (Caransebeș) etc.

La groapă, în numele studenților, David Lazăr, vicepreședintele societății „Credința Ortodoxă”, a luat un ultim rămas-bun de la fostul profesor și îndrumător, animatorul neobosit al năzuințelor acestei societăți. În accentele jalnice ale textelor funebre cântate de teologi, sicriul a fost lăsat în groapă, căci: „Din pământ ești și în pământ vei merge”. În fața mormântului, cu toții au meditat asupra morții și a durerii pe care o provoacă, mângâiați fiind însă de credință, după cuvintele poetului: „*Triumf ceresc e moartea / Când moare muncitorul / Urmașilor din lume / Lăsând brăzdat ogorul.. / Iar cei rămași în viață / Admir' pe cel ce moare, / Zicând: «Pentru a lui țară / Trăit-a și-a murit»*”⁴.

³ *Ibidem*.

⁴ „Moartea Prof. Dr. Andrei Buzdug”, în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 5 martie 1939, p. 4.

Sfințirea Paraclisului și inaugurarea noului local al Academiei Teologice clujene (1939)

La începutul lunii aprilie 1939, în a doua zi de Paști, după Sf. Liturghie, în Catedrala Ortodoxă din Cluj s-a săvârșit parastasul de 6 săptămâni de la moartea regretatului Prof. Andrei Buzdug. Au oficiat preoții Dr. Vasile Sava și Ion Goron, consilieri eparhiali, Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Academiei Teologice, Prof. I. Todoran, I. Cioara, V. Mateiu și diaconii An. Scurtu și Sever Suciu. Au asistat membrii familiei și un public numeros, în frunte cu P. S. Episcop Nicolae Colan¹.

În ziua de 9 aprilie, Dr. Sebastian Stanca a prezentat în fața studenților și profesorilor Academiei Teologice volumul „Viața și activitatea Episcopului Vasile Moga 1774-1845”, Cluj, 1939, 125 pagini. În recenzia Revistei *Renașterea*, se spune: „Cel dintâi Vlădică ortodox român de după dezbinarea religioasă din anul 1700 nu s-a bucurat de atenția meritată a posterității. Din contră, mențiunile sumare ce s-au făcut de unii istoriografi prin manuale și monografii îl prezentau în culori nefavorabile, făcând să se acrediteze legenda că Vasile Moga a fost unul din cei mai slabi Vlădici ai Bisericii ardelenene. Era o greșeală profundă și o regretabilă nedreptate. Numai Mitropolitul Andrei Șaguna a avut cuvinte bune pentru el în «Istoria Bisericii Ortodoxe». A trebuit să treacă aproape 100 de ani de la moartea sa, ca să iasă la iveală adevărul istoric, pe temeiul actelor noi din arhive și a unor cercetări mai atente a împrejurărilor. Părintele consilier Sebastian Stanca vine cel dintâi și ne dă o biografie condensată, dar justă și obiectivă a

¹ „Parastas pentru Prof. Andrei Buzdug”, în *Revista Renașterea*, nr. 16, Cluj, 16 aprilie 1939, p. 4.

venerabilului Ierarh. În 16 capitole, ne vorbește despre antecedentele și alegerea ca Episcop din anul 1810, datele biografice, hirotonia, restricțiile cuprinse în cele 19 puncte odioase, reședință, seminar, instrucția clerului, manualul de Teologie morală, activitatea pastorală a Episcopului, propaganda catolică, școala românească «Gh. Lazăr», activitatea național-politică și luptele cu sașii.

Autorul ne prezintă un portret nou de Vlădică, învățat, conștient de misiunea lui, apărător neobosit al Bisericii sale, luptător îndârjit pentru drepturile nației, sprijinitor generos al tineretului doritor de cultură înaltă și convins susținător al mișcărilor de progres românesc. Cartea îți dă o mare satisfacție morală, pentru că reabilitează un Episcop merituos, vrednic de recunoștința Bisericii și a neamului”².

Luni, 8 mai 1939, în jurul amiezii, la sfârșitul ședinței ordinare a Adunării Eparhiale, a avut loc slujba de sfințire a noului local al Academiei Teologice. Localul a fost ridicat „din râvna arzătoare a P.S. Episcop Nicolae Colan de a răspândi cât mai multă lumină și a cimenta caractere. Pentru a putea realiza acest ideal, iată că se îmbină și posibilitatea în condițiuni mai prielnice. Căci, după cum a spus P. S. Episcop Nicolae în cuvântarea sa, de la preotul prezentului și al viitorului se cer mai mult decât de la cel al trecutului. Acela a fost apostolul național de rezistență îndârjită împotriva încercărilor străine, santinela de veghe la ușile sanctuarului național păstrat în credință. Cum azi și în viitor această sarcină se împarte și între ceilalți factori din viața noastră de stat, preotului îi revin cerințe noi de lumină multă, de viață culturală și socială. De viață duhovnicească și zidire integrală a neamului”³.

Noua instituție urma să le ofere din belșug, de bun augur fiind însuși edificiul, după cum a remarcat și Î.P.S. Mitropolit Nicolae de la Sibiu, „numai lumină”. Aprecierea deplină a acestui eveniment au avut-o toți cei care au ascultat întregul proces de evoluție, expus de Rectorul Liviu Galaction Munteanu, de la cel mai umil început al școlii și până la condițiile nou create, în special, preoții care și-au făcut studiile în acele condiții. Slujba sfințirii a fost săvârșită de ctitorul instituției, asistat de profesorii ei⁴.

² „Dr. Seb. Stanca: *Viața și activitatea episcopului Vasile Moga 1774-1845*”, în *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 9 aprilie 1939, p. 8.

³ „Sfințirea noului local al Academiei Teologice”, în *Ibidem*, nr. 20, Cluj, 14 mai 1939, p. 3.

⁴ *Ibidem*.

Odată cu instalarea Academiei Teologice în noul local, se spera rezolvarea vechii probleme a adăpostirii fiilor de preoți de la școlile din Cluj, Căminul preconizat urmând să se înființeze în localul din str. Iașilor, nr. 14, unde au stat studenții teologi⁵.

În ziua Sf. Apostoli Petru și Pavel s-au împlinit trei ani de la descinderea P.S. Episcop Nicolae Colan în capitala Ardealului, ca să preia cârma vechii ctitorii a lui Ștefan cel Mare. Iată cum semnală evenimentul Revista Renașterea: „O fericită inspirație emanată din taințele providenței a determinat acest pas hotărâtor. Cu el a început un nou capitol de istorie și viață bisericească. Pentru persoana Arhiereului, a adus mărire, pentru Eparhie și chiar pentru întreaga Biserică, binecuvântare și progres. Ajunși pe scara a treia a anilor săpată în urcușul timpului, la popasul întăritor, se cuvine să reprim din înălțimea lor calea bătătorită. Perspectiva clară și complexul lucrurilor ne dă icoana fidelă, iar efortul depus îi ridică valoarea. Valoarea crește prin măreția realizărilor multiple, atât pe teren material, cât și spiritual. Biserica Ortodoxă întreagă a avut prilejul să simtă fiorii de înălțare, Episcopia Clujului, în special. Căci orice cinstire și apreciere a capului ei viza și Biserica, în care se încadrează perfect. Apoi vrednicia și cinstirea persoanei oferea și anumite drepturi și beneficii instituției, în temeiul cărora s-a resimțit un început de nouă organizare și prosperare spirituală bisericească.

Spicuiind în liniamente mari măsurile de îmbunătățire luate în virtutea puterii ministeriale, înregistrăm cu bucurie duhul nou al educației integrale, bazat pe vibrațiile credinței religioase înstăpânit în școli. Grijă față de dezvoltarea armonioasă a trecutului a pus la temelia științei apa vie a credinței, în care să se scalde intelect și suflet. În lumina străveche și puternică a religiei să se reflecte toate mijloacele de progres cultural. De o importanță esențială este inițiativa de normalizare a învățământului teologic, care reclamă prin însăși organizarea ei posibilitățile de funcționare și ocrotire a Bisericii. Experiența îndelungată de la Sibiu confirmă apoi și rostul și efortul ce l-ar putea da trecerea unei școli normale sub conducerea bisericii de fiecare eparhie.

Din proiectele și măsurile realizate în domeniul cultelor, înșirăm în primul rând împlinirea vechiului deziderat bisericesc. Completarea scau-

⁵ „Căminul fiilor de preoți”, în *Ibidem*, nr. 20, Cluj, 14 mai 1939, p. 3.

nului vlădicesc de la Maramureș, drept stăvilă contra încercărilor de convertire și stâlp de razim național. Dublarea ajutoarelor acordate pentru preoții din Munții Apuseni și Secuime. Noul proiect de salarizare a preoților, cu pregătire academică și recunoașterea gradației a V-a. Luarea la buget a diurnelor protopopești după numărul lor, salarizarea tuturor cântăreților bisericești cu pregătire, noul proiect de Lege a Cultelor, reglementarea sectelor religioase. Iată un program frumos de acțiune merituosă pentru Biserică. Unele s-au împlinit, altele n-au apucat să se îplinească. Dar și așa au un merit de bun început. Odată puse pe tapet, ele vor pătrunde, pe rând, în arsenalul realizator.

Edificarea noului local pentru Academia Teologică și instalarea noului internat în actuala Academie. Importanța și soluționarea fericită a acestui aranjament o pot aprecia îndeajuns preoții noștri, care au cunoscut neajunsurile din str. Bălcescu, nr. 21. În comparație se cunoaște valoarea faptei. Vechiul neajuns cu frigul din Catedrală s-a înlăturat prin introducerea caloriferului. Lucru greu, de proporții mari, dar binevenit și laudabil. Urmează să se mai introducă și în Reședință și Academia Teologică.

Capela Academiei Teologice pentru trebuințele teologilor. Noul aranjament din Reședință s-a făcut cu simț estetic și gust de artă pentru a corespunde oricăror cerințe. Înfăptuirea «Internatului fiilor de preoți» de la diferitele școli din Cluj, pentru a putea primi o îngrijire și educație specială, pe lângă înlesnirile acordate preoților. Concomitent, se va aranja și neajunsul «Căminului preoțesc», care va putea oferi găzduire confortabilă și ieftină preoților veniți la Cluj.

Între proiectele de viitor, putem aminti edificarea unei case pentru plasarea «Fondului Preoțesc de Ajutorare». Fundațiile au fost sporite prin înființarea celor două noi: Fundația «Gheorghe Sion» și Fundația «Dr. Vasile Covrig», ambele de mărime considerabilă.

Mai presus de toate, trece însă viața nouă spirituală, culturală. A luat ființă un apostolat viu și intens manifestat prin propovăduire și slovă. Acolo unde Biserica și împrejurările cer, cuvântul arhieresc răsună cu căldură și prestigiu. Îngrijita apariție a revistei «Viața Ilustrată», alături de «Renașterea» își fac datoria misionară din plin. Mult apreciatele conferințe au avut răsunet puternic în sufletul auditorului, lăsând urme adânci de înnoire și primenire sufletească”⁶.

⁶ „Trei ani”, în *Ibidem*, nr. 27, Cluj, 2 iulie 1939, pp. 2-3.

Duminică, 29 octombrie, a avut loc deschiderea noului an școlar la Universitatea din Cluj, în sala cea mare a Colegiului Academic. Au fost de față P.S. Episcop Nicolae Colan și reprezentanții celorlalte culte, șefii tuturor instituțiilor civile și militare, numeroși intelectuali din oraș și studenți. Serbarea a început cu intonarea Imnului Regal, după care Prof. Florian Ștefănescu-Goangă, Rectorul Universității, și-a ținut discursul inaugural, în care s-a referit la misiunea Universității și nevoile ei urgente. Apoi, Prof. Ioan Lupaș a rostit o admirabilă lecție de deschidere, vorbind despre „valoarea educativă a istoriei naționale”. Publicul l-a răsplătit cu aplauze îndelungate pentru învățămintele frumoase. Corul studentesc a interpretat o suită de cântări. Publicul a fost însă surprins de lipsa slujbei religioase și de sfințire a apei, așa cum se practica la celelalte instituții de învățământ superior din Cluj. Referitor la aceasta, reporterul Revistei Renașterea a făcut următoarea remarcă: „Numai rugăciunile de la Biserică nu ajung. Trebuie împlinită toată tradiția religioasă a țării. Sperăm că în viitor așa va fi”⁷.

În dimineața zilei de 5 noiembrie, s-a săvârșit de către P.S. Episcop Nicolae Colan inaugurarea noului local al Academiei Teologice, precum și sfințirea noului paraclis al așezământului. A fost un moment de izbândă și bucurie, ce s-a dorit a cinsti cu o nouă pagină cartea frumoaselor înfăptuiri ale tinerei Eparhii a Clujului⁸. La eveniment au participat Miniștrii Petre Andrei și Traian Pop, numeroase notabilități, profesorii și studenții Academiei Teologice, un numeros public.

Sf. Liturghie a fost slujită de P.S. Episcop Nicolae Colan, consilierii eparhiali Dr. Sebastian Stanca, Dr. Liviu Galaction Munteanu, Ion Goron, Dr. Isidor Todoran și diaconul V. Bogdan. Răspunsurile au fost date de corul teologilor, condus de Prof. Dr. Vasile Petrașcu. Cu această ocazie, a fost hirotonit diaconul N. Coman.

După Sf. slujbă, P.S. Episcop Nicolae s-a adresat participanților cu următoarele cuvinte: „Domnilor Miniștri, Prea cucernici părinți, doamnelor și domnilor, iubiți studenți, praznicul nostru de astăzi va umple o luminoasă pagină din cronica de Dumnezeu păzitei Eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului. Fiindcă prin el dăm destinației celor două lăcașuri

⁷ „Inaugurarea anului universitar”, în *Ibidem*, nr. 45, Cluj, 5 noiembrie 1939, p. 4.

⁸ „Inaugurarea noului local al Academiei Teologice”, în *Ibidem*, p. 3.

menite să deschidă cele mai bune perspective pentru pregătirea științifică și educația religioasă a clerului drept-credincios, dintr-o întreagă parte a României întregite. Unul din aceste lăcașuri este închinat minții, iar celălalt inimii. În localul cel nou al Academiei noastre Teologice, tinerii care au luat eroica hotărâre de a se pregăti pentru misiunea izbăvitoare de suflete a preoției vor adânci, prin atenta ascultare a cursurilor și prin stăruitoarea ispitire a scripturilor, învățătura de credință a legii noastre creștine, iar în Paraclisul acestei școli, ei își vor pleca genunchii zilnic spre rugăciune, curățindu-și inima, luminându-și cugetul și întărindu-și duhul. Într-un lăcaș își vor făuri armele științei duhovnicești, cu care se vor putea lupta plini de izbândă împotriva vrășmașilor lui Hristos și ai legii celei sfinte a neamului, iar în celălalt vor îmbrăca armura credinței, cu care vor fi în stare să mute munții potrivniciilor de tot felul, cu care-i împreună viața peste tot și a unui preot mai cu deosebire.

Într-adevăr, numai din organica îngemănare a unei serioase pregătiri științifice cu o îngrijită educație religioasă se poate zidi o adevărată personalitate de preot. Acest adevăr a intrat de multă vreme în conștiința cârmuirii noastre bisericești și în primul rând a ierarhilor, care prin hirotonire au luat poruncă dumnezeiască de a se îngriji de creșterea slujitorilor lui Hristos. De aceea, îndată după războiul întregirii noastre naționale, când vechile noastre Institute Teologice s-au organizat în Academii, ei au sporit numărul anilor de studiu în aceste școli de la trei la patru ani, lucru pe care Facultățile noastre de Teologie nu l-au făcut decât mai târziu.

Nu mai puțină grijă au dovedit acești ierarhi când a fost vorba de recrutarea profesorilor de teologie, cărora le-au pretins titlul de doctor în știința sacră, studii de specializare în străinătate și lucrări alcătuite cu temeinică zăbavă. Din lumina unor profesori pregătiți în asemenea condiții, aveau ce lua și tinerii ucenici care veneau în Academiile noastre Teologice cu diploma de bacalaureat liceal sau cu cea de absolvire a seminarului din Vechiul Regat. Dar știința singură, oricât de temeinică ar fi, nu poate zidi suflete de apostoli. Nici în alte domenii, cu atât mai puțin în domeniul religios. Ucenicul întru teologie se deosebește de ceilalți studenți. El trebuie să ia atitudine personală față de știința pe care și-o însușește. El trebuie să se identifice cu ea din tot sufletul și din toată inima, spre a o putea propovădui cu căldură și cu sinceră însuflețire. Altfel, va ajunge să fie cel mult vestitorul dibaci al unui fel de cod penal religios. Și cu codul penal poți face

rânduială externă într-o obște, dar nu poți converti lăuntric sufletele, iar idealul suprem al unui preot rămâne convertirea sufletelor la Hristos.

Pentru a se putea ajunge la această putere cu adevărat taumaturgică, se cuvine să intervină educatorul și duhovnicul, iar educația și înduhovnicirea studenților nu se poate face decât în atmosfera familiară a unui internat, prin contactul intim dintre ucenici și dascăli, dintre «catehumeni» și duhovnic, sub părinteasca îndrumare și supraveghere a Episcopului. Cei ce au avut răspunderea pentru creșterea clerului nostru niciodată n-au pierdut din vedere acest postulat pe cât de limpede, pe atât de categoric. De aceea, de când există școală teologică în Ardeal, ea nu există decât împreună cu internatul ei și adaug imediat, împreună cu biserica ei. Aceasta însă nu atât pentru că tinerii clerici să aibă unde-și face exercițiile rituale pe care le pot săvârși chiar în sălile de curs, ci spre a avea în nemijlocită apropiere locul potrivit pentru obșteasca lor rugăciune de dimineața și seara și spre a se putea adăposti, chiar individual, oricând le cere sufletul, în atmosfera harică din preajma sfântului prestol. În Paraclisul școlii sunt chemați să intre și să se roage studenții și profesorii ori de câte ori sunt încercați de-o ispită, sau sunt îngreuiți de-o remușcare, sau sunt întunecați de o durere, sau sunt frământați de-o îndoială. Căci în fața altarului, durerile se alină, ispitele fug, remușcările – prin căință – își domolesc biciuirea, îndoielile se limpezesc și slăbiciunile duhovnicești se prefac întru puteri nebănuite. În Paraclis, viitorii preoți învață să se roage pentru ei și pentru alții. Căci un preot care nu știe să se roage sincer și cu căldură până la lacrimi pentru sine, nu poate să se roage nici pentru alții.

Acum, dăm slavă și mulțumită bunului Părinte ceresc că iubiții noștri studenți au lăcașuri potrivite unde să învețe, să se roage și să se zidească zilnic. Și eu nu mă îndoiesc că, ajutați de înțelepții și devotații lor dascăli, vor cinsti după cum se cuvine jertfa pe care a adus-o Consiliul Eparhial spre a le crea cele mai prielnice condiții de a crește întru preoți plini de râvnă pentru legea Domnului și legea neamului.

Domnilor Miniștri, iubiți credincioși, cele două lăcașuri, care, fiind în nemijlocita apropiere a mea, mă vor lega și mai mult de dragii noștri studenți și profesori, iar pe ei îi vor lega și mai mult de mine, s-au ridicat în taină, aș putea spune aproape clandestin. Cu atât mai mare ne este bucuria că le putem inaugura astăzi, în mijlocului unui atât de luminos praznic. Și cu atât mai fierbinte este mulțumita ce-o aducem lui Dumnezeu, care ne-a ajutat

să împlinim la arătare lucrul început în taină. Gândul nostru cel mai curat se îndreaptă și de astă dată, profund recunoscător și omagial, către M. S. Regele Carol II, sub a cărui augustă îndrumare înalta Cărmuire din care cu atâta vrednicie faceți parte, Domnilor Miniștri, s-a îngrijit de buna liniște a Țării și ne-a îngăduit astfel și nouă să ne dăm, prin lucrarea noastră, partea modestă la marea operă de renaștere națională, sub semnul căreia viețuim.

În același timp, vă rugăm, Domnilor Miniștri, să primiți caldele noastre mulțumiri pentru atât de prețiosul sprijin material pe care ni l-ați dat întru strădaniile noastre, încununute cu praznicul de astăzi, ca și pentru deosebita bucurie ce ne-ați făcut-o cinstind acest praznic cu înalta prezență a Excelențelor Voastre. Eu sunt sigur că nu ne veți lipsi nici pe viitor de sprijinul trebuitor și am neclintita nădejde că bunul Dumnezeu vă va ajuta să vă faceți și ctitorul dreptății Academiei noastre Teologice și, prin ele, a întregului nostru cler din Ardealul unit pe veci cu patria mamă.

Mulțumesc d-lui Inginer Bohățiel, care s-a ostenit întru alcătuirea planului Academiei noastre Teologice și îndeosebi maestrului A. Demian, care ne-a îmbrăcat Paraclisul întru atâta frumusețe. Nu mai puțin recunoscători suntem față de Societatea femeilor ortodoxe din Cluj, care și de astă dată și-a făcut datoria către Biserică și față de toți cinstiții oaspeți, care prin prezența lor au ținut să ne sporească bucuria zilei.

Rog pe bunul Dumnezeu să-și reverse darurile Sale bogate peste lucrarea ce se va săvârși în Academia noastră Teologică, al cărei nou local l-am inaugurat și al cărui Paraclis l-am sfințit astăzi, și să ne păzească țara de primejdii și de toată reaua întâmplare, iar pe Regele ei să-l țină întru mulți fericiți ani și să-l încunune cu glorie neveștejită. Amin”⁹.

După această concisă încadrare a chemării și misiunii preoțești, a urmat frumoasa expunere a Rectorului Dr. Liviu Galaction Munteanu: „Prea Sfințite Stăpâne, Domnilor Miniștri, Prea Cinstiți Oaspeți, Domnilor Colegi și Domnilor Studenți, am înălțat rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu pentru ajutorul dat la amenajarea acestui nou lăcaș de închinăciune, de întărire sufletească în duhul buneii credințe. Și pentru înzestrarea Academiei noastre cu un local mai propriu, mai corespunzător misiunii ce-i revine în cadrul Bisericii și neamului românesc. Am implorat revărsarea în

⁹ „Sfințirea Paraclisului și inaugurarea noului local al Academiei Teologice”, în *Ibidem*, nr. 46, Cluj, 12 noiembrie 1939, pp. 1-2.

sufletul celor ce se vor adăposti aici duhul luminii, care călăuzește pe om pe drumul adevărului; duhul iubirii de Dumnezeu și oameni, care rodește fructul credinței și al faptelor mari, puse în serviciul neamului; duhul jertfelniciei, care activează puterea de muncă pentru tot ce este bun și frumos, până la suprema limită a puterilor omenești. Faptul iese din comun. Noua realizare, ca importanță, depășește cadrul îngust al înzestrării unei instituții de educație oarecare, atât sub raportul spațial, cât și temporal. Ea satisface lipsa de mult simțită a instituției menite să formeze pe luminătorii și îndrumătorii satului românesc pe linia credinței și tradițiilor strămoșești, pe linia progresului zilei, în toate domeniile vieții. Ea este o posibilitate în plus ca formarea preotului de mâine să fie cât mai deplină, cât mai corespunzătoare cerințelor noi ale sufletului omenesc. Ea pune Academia noastră în fericita situație de a umple cât mai neîntârziat golurile vieții spirituale în cele mai oprimate ținuturi românești de stăpânirea străină. Căci numai o preoție bine selecționată, formată în bune condiții instructive și educative, hotărâtă la muncă constructivă, dusă până la jertfa de sine, este în măsură a da poporului de pe aceste meleaguri liniștea sufletească, îndoită putere de muncă, reclamată de greutatea condițiilor lui de viață, nădejdea de mai bine, râvna spre progres.

Noua realizare, deși s-ar părea paradoxal, își are adânc înfipite rădăcinile în trecutul neamului românesc din Ardeal. Este o piatră unghiulară în solida construcție a ideologiei șaguniene. Căci dacă acum șaisprezece ani a luat ființă Academia Teologică din Cluj, aceasta s-a făcut din nevoia urgentă de a trezi românismul din mijlocul Ardealului la conștiința supremației naționale și religioase, instituția fiind organizată și îndrumată după principiile marelui mitropolit ardelean. Clujul înstrăinat nu putea deveni românesc decât făcându-l un centru al ținutului românesc din jur, în care să pulseze viața românească, cu tot specificul ei tradițional. În acest specific nu putea să lipsească tocmai esențialul, cultura religioasă. Ori experiența trecutului în această privință avea de spus un singur cuvânt: duhul șagunian să troneze și la Cluj. Căci acestuia îi revine meritul de a fi organizat viața românească de dincoace de Carpați, dându-i puterea de rezistență în cele mai grele încercări de suprimare, dându-i curajul de afirmare, pregătind marele act istoric al dezrobirii. El a creat satul românesc ardelean grupat în jurul Bisericii, ca un vast laborator de muncă creator de instituții culturale și economice. El creează în mijlocul statului maghiar un

stat român al Ardealului, cu o viață culturală și economică proprie. Instrumentul prin care se propagă este preoțimea ortodoxă, crescută în Academia ardeleană. O preoțime care grupează în sânu-i cele mai de seamă valori ale satului, selecționate cu grijă, formată în școala disciplinei necondiționate, în școala muncii fără preget, școala idealismului, hotărâtă să lupte cu dârzenie pentru Hristos și națiune. Pentru această școală, Șaguna și-a pus sufletul, iar ochiul lui supraveghea neîntrerupt pe fiecare dintre viitorii preoți. În statul român cu împrejurări de viață neschimbate, pentru Ardeal rămân încă de rezolvat marele probleme ale trecutului și anume: culturalizarea și organizarea rezistenței naționale în fața minorităților naționale și confesionale, întărite prin protecția regimului politic din trecut. Roadele culese de Academia noastră în scurta ei viață confirmă acest adevăr. Două sute de tineri preoți ieșiți dintre absolvenții acestei școli au umplut golurile din Eparhie, au înprospătat complet cadrele vechi. Despre felul cum au știut să-și înțeleagă chemarea ne vorbesc cele 100 de biserici noi, 120 reparate, 45 de cămine culturale. Prin ei este susținută munca de renaționalizare în ținuturile secuiești, ei au stăvilit progresul sectarismului dezagregant unității naționale, ei sunt în fruntea vieții satești cu toate străduințele în spre mai bine, iar aceasta în condiții cât se poate de grele. Apreciate după dreptate, munca lor înseamnă mucenicie, o muncă grea, fără răsunet, fără roade imediate, slab răsplătită și adesea neapreciată, căci preoțimea ardeleană, din lipsa unei legi corespunzătoare a învățământului teologic, după pregătirea ce o are și după munca ce o depune, este și azi ținută într-o stare de inferioritate față de cealaltă preoțime a țării.

Cel ca ar da școlii teologice ardelene legislația corespunzătoare ar avea meritul de a fi reparat o nedreptate și ar fi dat satisfacție preoțimii noastre. Duhul șagunian deci nu și-a terminat misiunea, este și va rămâne încă multă vreme necesar. Și dacă ar încerca cineva să-l înlocuiască, formând o preoțime călăuzită de altă mentalitate, n-ar reuși, căci este prea adânc înfipt în toată structura vieții românești de dincoace de Carpați. Un preot funcționar n-are ce căuta în satul ardelean, rămâne străin de suflete. Poporul îi refuză încrederea, oricât de frumoase i-ar fi intențiile.

Domnilor, ziua de azi pentru Academia noastră este un moment de justificată bucurie. Suntem onorați de prezența Excelenței Sale, Domnul Ministru al Educației Naționale, Petre Andrei. Participarea Domniei Sale ca

suprem îndrumător al culturii românești înseamnă o bună apreciere a realizărilor făcute de Școala Teologică ardeleană. Mai mult decât atât, D-l Ministru Petre Andrei, precum puțini dintre înaintașii D-sale în conducerea Ministerului Educației Naționale, a venit în ajutorul Academiei noastre prin importante contribuții materiale, în împrejurări excepțional de grele pentru finanțele Statului român. Suntem onorați cu prezența reprezentanților învățământului universitar din Ardeal, reprezentanților autorităților clujene, un semn de prețuire care ne cinstește, ne încurajează și ne obligă.

Bucuria zilei trezește în sufletul nostru, al profesorilor și al studenților acestei Academii, adânci sentimente de recunoștință față de Preasfinția Sa Episcopul nostru Nicolae, vajnicul nostru protector, îndrumător și ajutător, față de D-l Ministru Petre Andrei, înțelegătorul nevoilor noastre, și suntem siguri și sprijinitor în viitor al doleanțelor și străduințelor noastre spre mai bine și față de toți aceia care, prin munca lor, cu obolul lor, cu ajutorul lor moral, au contribuit la această realizare creștinească și românească.

Suntem convinși că nu este formă mai demnă de exteriorizare a acestor sentimente decât muncind pentru a nu dezminți nădejtile puse în noi. În fața Sf. Altar luăm azi o hotărâre: obolul material investit în aceste ziduri să-l transformăm într-un obol spiritual rodnic de viață nouă, pentru binele neamului românesc și slava Bisericii strămoșești¹⁰.

Drept răspuns, Ministrul Petre Andrei a spus următoarele: „Biserica are un mare rol: prin ea, ardelenii vor putea trăi întăriți sufletește, iar cei din Vechiul Regat vor avea speranța de bine în zilele de apoi. Sperăm în vigoarea națiunii noastre și în destinul ei istoric, care se va împlini, în ciuda dușmanilor care își îndreaptă privirile asupra noastră, din toate părțile. Credința sacră ne va ajuta să rezistăm pretutindeni, să ținem piept chiar tehnicii și mașinismului. Aici, la Academia Teologică Ortodoxă, aș dori să văd ieșind minți luminate, care să înțeleagă că haina preoțească nu îngăduie orice, ba dimpotrivă, ea creează obligații. Apoi, preoții nu trebuie să se mărginească numai la altar. Ei trebuie să înțeleagă să ia parte activă în viața socială. Slujitorii Domnului trebuie să se coboare în mijlocul poporului, să se apropie cu drag de semenul lor, să propovăduiască unire, dând Cezarului ce-i al Cezarului, iar lui Dumnezeu ce-i a lui Dumnezeu.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 2-3.

Cu prilejul sfințirii acestui nou edificiu al Academiei, țin să declar că voi fi întotdeauna acolo unde vor fi și exemple bune, unde se va munci și unde va trona un spirit nou, pentru ca să se readucă vechea credință strămoșească, preoții vrednici ardeleni având aici un rol din cele mai importante, pe care nu-l putem uita”¹¹.

După încheierea întâlnirii festive, întreaga asistență a fost invitată în noul edificiu al Academiei Teologice, pentru a vizita sălile de curs și dependențele, iar de aci a trecut la Muzeul eparhial, care le-a oferit lucruri interesante, de certă valoare istorică.

Masa de prânz a fost servită în saloanele Automobil-Clubului Regal Român, la care au fost invitați reprezentanții autorităților civile, militare și ai vieții culturale din Cluj. A fost un prilej de plăcută apropiere frățească. Au toastat P.S. Episcopul Nicolae, accentuând asupra rolului și chemării de înfrățire creștinească și românească a celor două serbări inaugurale; Ministrul Petre Andrei, care a arătat că înfrățirea celor două evenimente culturale din Cluj este în nota tradiției noastre românești, școala însăși avându-și originea în Biserică. Acesta a evocat un amănunt din alte vremuri, petrecut într-o bisericuță din Ardeal, și și-a exprimat bucuria că biserica de aici și-a păstrat cu aceeași însuflețire și abnegație tradiționala ei devoțiune pentru ridicarea și păstrarea valorilor etnice, în atmosfera purificată a credinței; P.S. Episcopului Iuliu Hossu, care și-a arătat bucuria cu care participă la praznicul de inaugurare a unui nou focar de cultură și credință românească. Preasfinția Sa și-a exprimat dragostea de înfrățire la o asemenea bucurie, când, în ciuda împrejurărilor, se afirmă o nouă cetate de credință și temeinică creștere pentru cei ce vor ieși să semene sămânța bună a dragostei și păcii, bazată pe doctrina creștină. A urat prosperare și înflorire cu îmbelșugare de rod locașului inaugurat, spre mulțumirea și bucuria ctitorului său, P.S. Episcop Nicolae, pentru care a închinat¹².

În programul de după-masă, au fost vizitate instituțiile culturale românești din Cluj, iar la ora 18.00, s-a servit un ceai la Colegiul universitar¹³.

¹¹ *Ibidem*, p. 3.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*.

Biserica Ortodoxă Română în anul 1940

Întrezărind norii negri care aveau să se abată asupra pământului strămoșesc, Episcopul Nicolae Colan va susține la începutul anului 1940, în fața studenților adunați în sala Colegiului Academic din Cluj, conferința cu titlul „Conștiința religioasă și pasiunea muncii profesionale”: „Vestitor al împărăției lui Dumnezeu aici, pe pământ, poate fi nu numai preotul, care în această privință are o chemare specială, iar propovăduitor al ei, bineînțeles că într-un sens mai larg, este și orice om care cu grijă își păstrează în el nestinsă ceea ce îndeobște numim licărire divină a sufletului nostru. Așa, un țăran care își începe lucrul cu semnul sfintei cruci și cu invocarea cea atât de creștinească «Doamne, ajută!»; gospodina ce-și împodobește căminul ei vizitat de prietene și cunoscuți cu icoane sfinte; surugiul de azi sau de altădată ori șofeurul vremii noastre, care în văzul mușteriilor lor poartă cu ei așa-numitele amulete, ce exprimă credința lor religioasă, via și intima lor dorință ca pe drumurile îndeletnicirii lor profesionale să fie, pe lângă toată grija lor, ocrotiți și de pronia cerească...

Ci profesorilor atributul de vestitori ai Împărăției Cerurilor le revine într-un sens cu mult mai adecvat, ca unora care, prin menirea și pregătirea lor profesională, sunt chemați să trezească și să zidească în suflete, din generație în generație, acea ordine morală care asigură din veac în veac izbăvirea unui neam. Și geniul omenesc s-a dovedit într-atâtea cazuri că îi neputincios în a descoperi o ordine morală, socială mai desăvârșită decât cea pe care ne-a lăsat-o drept moștenire Fiul lui Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos prin Evanghelia Sa. Iată deci de unde acel imperativ,

pentru orice bună educație: să sfârșească cu formarea unui caracter religios-moral, cu organizarea unei personalități a cărei sinteză și chintesență are să fie o «Conștiință omenească luminată de Raza de Sus». De aceea, deosebit de bun lucru a făcut direcția Școlii Normale Superioare din Cluj, orânduind în cadrul ultimei serii de conferințe și două subiecte de natură religioasă. Asta fiindcă nimic nu e în stare să zidească sufletul și să lumineze conștiința misiunii viitorilor profesori decât credința în Dumnezeu și în porunca Evangheliei Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Și mai văd în acest gest nu numai o faptă plină de bună cucernicie, pe care conducătorii acestei înalte instituții o aduc spre a cinsti Biserica neamului nostru, ci frumosul gest mai indică și un corectiv binevenit al lacunei programului de învățământ, care la această înaltă școală nu are și o catedră pentru învățământul religios, respectiv pentru pregătirea profesorilor de religie.

Este cu totul greșită părerea celor ce afirmă existența unui conflict de fond între știință și credință. În special, între religia creștină și știința care-i cu adevărat știință nu poate exista acest pretins conflict, nici în ceea ce privește cercetarea adevărului și nici în ceea ce am putea numi aprecierea și valorificarea vieții noastre trupești și pământești. Căci viața noastră de aici, de pe pământ, cu toate bunurile și cu întreg confortul ei, e afirmată și de creștinism, fie sub aspectul ei individual, fie ca fenomen colectiv sau social. Nu numai știința, dar și credința creștină are drept scop, măcar parțial, promovarea vieții omului.

Religia creștină, în opoziție cu atâtea secte sau religii, de pildă cea budistă, nu neagă viața trupului nostru și nu desconsideră viața pământească, oricât de vremelnică ar fi ea. Dacă n-ar fi așa, atunci nenumăratele vindecări făcute de Mântuitorul ar fi tot atâtea non-sensuri, precum de neînțeles ar fi și acele îndemnuri din Sfânta Evanghelie și scrierile Sf. Apostoli care privesc îngrijirea trupului, precum inexplicabile, dacă nu de-a dreptul ridicole ar fi și textele din Sf. Scriptură, care ne poruncesc atât de categoric, sub amenințarea necruțătoarelor pedepse veșnice, faptele milei trupești față de aproapele nostru. Dacă, totuși, Ecclesiastul ne vorbește cu atâta amărăciune și pesimism despre tot ceea ce se întâmplă și vedem sub soare, declarându-le peste tot ca «deșertăciunea deșertăciunilor», și dacă aflăm până și în Noul Testament expresii ca «răutatea lumii», «suspînăm în

acest trup», «fericiți veți fi când vă vor prigoni» sau îndemnul atât de aspru adresat celui ce simte în el vocația sfântă de a urma întru toate pe urmele lui Hristos: «să se lepede de el însuși, să-și ia crucea sa»; ba ceea ce-i și mai mult, adevăratului ucenic i se cere ca să rupă toate legăturile sale pământești cu părinții și frații săi, urându-și nu numai tot trecutul, ci până și viața, și sufletul său, atunci toate acestea trebuie înțelese într-o anume perspectivă care ierarhizează și valorifică diferit pluralitatea planurilor vieții noastre.

Când Biserica condamnă sinuciderea ca pe un păcat greu, de moarte, afirmă că viața trupului nostru este și ea un dar de Sus, pe care nu avem dreptul să o curmăm mai înainte de ce ar fi aceasta hotărâtă de însuși autorul ei, care este însuși Dumnezeu. Dar aceeași învățătură așează, tot din porunca divină, și mai presus de viața materială, corporală, o viață nepieritoare a sufletului, încărcată cu rodul faptelor bune și cu comorile cele nepieritoare ale slujirii adevărului, binelui și frumosului. Iar mai presus de tot și toate, ca spre un bun incomparabil în frumusețe, slavă și fericire, ochii minții și ai credinței noastre Mântuitorul ni-i fixează spre idealul suprem al sufletului nostru, spre viața de veci.

Oare, într-adevăr, ce poate însemna ca valoare viața trupească și pământească a ucenicului, cu toate treburile și legăturile ei, când, lepădându-se de ea, ajunge la privilegiul de a-și însuși duhul lui Hristos, printr-o a doua naștere, prin naștere «de sus?» Ori, raportată la splendorile și bunurile hărăzite aleșilor lui Dumnezeu în viața de veci, viața noastră trupească și pământească nu ne apare, și pe drept cuvânt, ca «visul unei umbre și umbra unui vis», ca o «deșertăciune a deșertăciunilor?» Ci, totuși, calitatea și vrednicia vieții noastre încă aici, pe pământ, o dovedim. Putem îndrăzni afirmând că în această perspectivă hristică au judecat și au așezat lucrurile și personalitățile cele mai proeminente ale științei. Toate gloriile ei. Un Copernic, Newton, Kepler, Volta, Ampère, Lavoisier, Pasteur, Marconi, Edison, iar dintre români Babeș, Țițeica, Marinescu și alții, prin strădaniile cărora a sporit așa de mult patrimoniul cultural al omenirii, ca și întreg confortul vieții, civilizația noastră de azi. Ei, pe lângă adevărurile de știință, cărora cu nobilă pasiune și devotament deplin și-au închinat viața, au afirmat plini de convingere credința lor în Dumnezeu, în nemurire, în viața

viitoare, ca și credința în izbăvirea care s-a arătat lumii prin Iisus Mântuitorul. De altfel, nici vechiul adagiu: «Tres fisici, duo atei» nu-și află verificarea. E concludent în privința aceasta rezultatul la care a ajuns vestit statisticianul german Dennert, care, prin cercetări minuțioase, a stabilit că dintre 300 de celebrități ale științei, 242 au fost religioși, 38 fără categorie precisă, 15 indiferenți și numai 5 la număr (2%) au fost atei declarați.

Ceea ce în istorie s-a înregistrat, totuși, drept conflict între aceste două activități atât de nobile ale sufletului omenesc, știință și credință, nu poate fi catalogat decât drept «excescențe» cauzate când de ingerințele reprezentanților Bisericii într-un domeniu ce nu le aparținea exclusiv (cazul lui Galilei), când de prea marea încredere pe care au avut-o, nu o dată, oamenii de știință în însăși puterea îndeletnicirii lor. Cei din urmă, în special, plini de uimire în fața minunatelor lor descoperiri, au putut crede sincer și la un moment dat (sec. XVII-XVIII), că adevărul nu poate fi altundeva decât în știința pe care ei cu multă demnitate o reprezentau. Astăzi însă, în fața pericolului care pândește viața omenirii întregi, când omul e gata-gata să dezlanțuiască urgiile iadului tocmai prin mijloacele pe care nobila știință i le pune la îndemână, se constată până la evidență deplină că știința singură nu ne poate mântui, ci numai așa, dacă împrumută și ea idealurile de viață pentru care militează din credința și conștiința noastră religioasă.

Rămâne deci bine stabilit că religia noastră creștină prețuiește just viața noastră pământească, o afirmă și cere pentru împlinirea ei, pentru desăvârșirea ei, în toate dimensiunile ei utile, binecuvântările ca și harul și toate îndurările Celui de Sus.

Viața atât de complexă, ca și deosebitele înclinări și chemări ale oamenilor au zămislit multiplicitatea îndeletnicirilor omenești. Unele din aceste îndeletniciri promovează viața trupească, înlăturând tot mai mult greutățile ei și sporindu-i confortul. Altele stau în slujba bunei îndrumări a sufletului, care încă însetoșează după pace, după mângâiere, după fericire.

Viața sufletului și viața trupului deopotrivă își au o anumită autonomie. Dar această autonomie nu înseamnă independență absolută. Dimpotrivă, sănătatea sau boala trupului se răsrânge, măcar în parte, și asupra sufletului; după cum puterea sufletească este un factor deosebit de important în diriguirea sănătății noastre trupesti. Asta o știu medicii mai bine decât

oricine. Consecința firească a acestui adevăr este că virtuțile sufletului promovează și buna sporire a muncii profesionale, pe orice tărâm s-ar desfășura aceasta. Evident, cea mai puternică și cea mai rodnică dintre aceste virtuți este credința în Dumnezeu, ziditorul, ocârmuitorul și judecătorul a toate. Cine-și face datoria profesională numai de rușinea oamenilor, de frica legii, din dorul de-a se îmbogăți sau de dragul recunoștinței urmașilor nu și-o face întreagă. Fiindcă poți scăpa și de rușinea oamenilor, și de pedeapsa legii. Renumele și bogăția le poți câștiga, adeseori, și pe căi piezișe. Cât despre recunoștința generațiilor viitoare, ea este foarte dubioasă și foarte efemeră. Adevărata obârșie a pasiunii și a eroismului profesional al omului este credința în dreapta judecată și răsplată a Părintelui din cer și conștiința frăției noastre, a tuturor, întru Hristos. Dovada acestui adevăr o găsim, între altele, în faptul, că majoritatea covârșitoare a marilor eroi ai diferitelor îndeletniciri, inclusiv cele științifice, o alcătuiesc oamenii evlavioși, tari în credință. Pilduitoarea viață a acestora trebuie să fie un îndreptar și pentru tineretul nostru de astăzi”¹.

Evenimentele politice interne, ca și cele internaționale, s-au răsfrânt și asupra Bisericii noastre naționale. Era de așteptat ca atacurile de nimicire a țării să fie îndreptate, direct sau indirect, împotriva ei, iar ea, fiind inima însăși a neamului românesc, să le simtă tăria cu toată intensitatea.

În ce privește situația internațională a României, ea se putea asemana cu aceea din anul 1918, după pacea de la Buftea. Atunci, după o luptă eroică, fiind România părăsită de aliatul său cel mai apropiat, țara a fost îngenunchată și teritoriul său ciuntit. În anul 1940, fără cea mai mică rezistență, România, izolată și nesuținută de aliații săi, iar în interior slăbită din cauza liniei politice lipsite de un ideal moral, țara a fost umilită și granițele sale etnice, sfâșiate. Biserica a rămas singurul refugiu al conștiinței naționale și altar de regenerare morală pentru neamul istovit. Pentru orice încercare obștească, Biserica a avut remedii de salvare și pentru orice suferință, leac de tămăduire, căci la izvorul dumnezeiesc al Evangheliei lui Hristos, fiecare suflet omenesc își poate liniști setea după dreptate și adevăr.

¹ Nicolae Colan, „Conștiința religioasă și pasiunea muncii profesionale”, în Rev. *Renașterea*, anul XVIII, nr. 10, Cluj, 10 martie 1940, pp. 2-3.

„Așa a fost în trecut și, pentru ca să putem ieși cât mai curând din căderea prezentului, așa trebuie să fie și acum!”, semnala presa vremii, adăugând: „Negreșit că, spre acest scop, menirea Bisericii trebuie văzută din perspectiva acestui mare postulat al ceasului de față. Biserica este inima organismului nostru național, deci inima trebuie să fie întărită și funcțiunile sale morale și sociale sporite, pentru ca neamul să-și recapete încrederea în propriile sale puteri.

Ar fi o mare greșală să se creadă că am trecut peste toate greutățile și că destinul nostru s-a împlinit. Căci cine ar fi putut bănuși la începutul anului ce se sfârșește că, într-un interval atât de scurt, va pieri integritatea teritorială, ca și mândria unei uniri politice, abia realizată. Cu toate acestea, am cedat, fără cel mai mic protest, 100.000 km² cu o populație de șase milioane și jumătate, ceea ce este o pierdere incalculabilă pentru un stat, ocolit pretutindeni de dușmani, chiar dacă se face abstracție de ceea ce trebuie să fie demnitatea unei națiuni și de răspunderea sa, în fața istoriei. Dar cu ce a rămas populația acestui teritoriu înstrăinat, mai mare de două ori decât întinderea Elveției, pentru ca să-și apere ființa etnică?

Administrația, învățământul, justiția și tot ceea ce privește organizarea propriu-zisă a unui stat se află în mâna statului ocupant, care acordă protecția sa elementului românesc numai în măsura intereselor sale etatice. O singură instituție românească se află încă intactă, dăinuind ca o cetate inexpugnabilă pe care, în profetica înțelegere a cuvintelor lui Hristos, nici porțile iadului nu o pot birui: Biserica strămoșească. De aici pornește, cum se scrie recent din partea Episcopiei Ortodoxe din Cluj, acea uriașă voință care îndreaptă viața românească ardeleană înspre doi poli în jurul cărora s-a cristalizat ea din cele mai îndepărtate vremuri: legea și limba...”².

În răstimpul anului 1940, Biserica a continuat să-și consolideze poziția sa în orientarea istorică a României. La începutul anului, s-a constituit Episcopia Ortodoxă a Timișoarei, la început fiind Episcop locțiitor P.S. Dr. Andrei Magier, Episcopul Aradului, iar mai târziu P.S. Dr. Nicolae Popovici, episcopul Oradiei. În Eparhia Clujului, în decursul lunii ianuarie, s-a ținut o importantă conferință cu toți protopopii, când P.S. Episcop

² Nicolae Vasiliu, „Biserica Ortodoxă Română în anul 1940”, în *Ibidem*, nr. 42-43, Alba-Iulia, 25 decembrie 1940, pp. 3-4.

Nicolae Colan a preconizat măsurile necesare pentru intensificarea vieții religioase la sate și orașe. În luna februarie, printr-un decret-lege s-a reglementat statutul sectei baptiste. Acest statut s-a modificat însă în decursul anului, periclitzând credința strămoșească prin dispoziții contrare intereselor neamului. În luna mai, s-au ținut adunările eparhiale pe întreg cuprinsul țării, având astfel poporul o icoană fidelă a înfăptuirilor. Tot în această lună, Mitropolitul Visarion Puiu al Bucovinei a demisionat.

Pentru a reglementa în mod uniform ocuparea posturilor vacante de parohi, a fost publicat un nou regulament al parohiilor. În zilele de 11-13 iunie, s-au completat: scaunul de Mitropolit al Bucovinei, fiind ales Episcop al Hotinului Tit Simedrea; scaunul Episcopiei nou înființate la Timișoara, fiind ales P.S. Dr. Vasile Lăzărescu, Episcop al Caransebeșului și scaunul de Episcop la Huși, fiind ales P. S. Grigore Leu, Episcop la Argeș.

În zilele de 16-17 iunie, a fost organizat congresul anual al „Frăției Ortodoxe Române” la Sibiu. Tot aici, cu prilejul praznicului Rusaliilor, a fost sărbătorit Î.P.S. Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, de către toată suflarea românească, pentru rodnică sa activitate de 20 de ani de arhipăstorire.

La 20 iunie, s-a încheiat acordul de la Budapesta între delegații Mitropoliei Ardealului și guvernul maghiar privitor la reglementarea definitivă a afacerilor Fundației Gojdu, urmând să intre în vigoare la data de 5 iulie 1940. La 27 iunie, Basarabia și nordul Bucovinei au fost cedate Uniunii Sovietelor Rusești, măsuri în urma cărora s-au pierdut Mitropolia Basarabiei cu episcopiile arondate, precum și partea nordică a Mitropoliei Bucovinei, cu Cernăuții și Facultatea de Teologie. Mitropolia și Facultatea s-au stabilit la Suceava. În urma acestor evenimente, România a renunțat la garanțiile date de Anglia și Franța și, începând cu data de 6 iulie, s-a declarat stat totalitar, părăsind, totodată, Societatea Națiunilor.

În luna august, s-a reglementat situația juridică a evreilor și au fost interzise căsătoriile între creștinii români și evrei. La 30 august, s-a pronunțat Arbitrajul de la Viena, în urma căruia 44.000 km² din nordul Ardealului au fost cedați Ungariei, teritoriul fiind ocupat până la 15 septembrie 1940. Astfel, a început prigoana împotriva românilor, fiind uciși mai mulți preoți, între care Protopopul Aurel Munteanu de la Huedin și preotul Costea de la Trăzneu, cu aproape toți credincioșii săi.

Clujul, fiind ocupat în luna septembrie, Eparhia Ortodoxă de aici a fost împărțită în două, P.S. Episcop Nicolae hotărând să înființeze, pentru partea rămasă în România, un vicariat, în fruntea căruia a așezat un consiliu. În ziua de 6 septembrie, Regele Carol al II-lea a demisionat, urmând la tron Regele Mihai I. România a devenit stat legionar, avându-l în frunte pe generalul Ion Antonescu. Ungurii au început să îi expulzeze pe episcopii ortodocși ai Ardealului ocupat. Astfel, P.S. Episcop Dr. Vasile Stan al Maramureșului a fost nevoit să plece din Sighet, iar pe întreg cuprinsul Eparhiei sale nu au rămas decât doi preoți ortodocși. P.S. Episcop Dr. Nicolae Popovici al Oradiei a fost la rândul-i expulzat, fiind închis într-un tren de marfă, stabilindu-se apoi la Beiuș.

La 10 noiembrie, s-a produs un groaznic cutremur de pământ, distrugând nenumărate orașe și sate.

La București s-a organizat în ziua de 21 noiembrie o mare procesiune religioasă. Universitățile românești, ca și celelalte școli de toate gradele, și-au început activitatea școlară prin slujbe religioase.

La 1 decembrie, ziua Unirii Ardealului, s-au rostit înflăcărâte discursuri la Alba-Iulia, aprinzând din nou flacăra încrederii în scăparea de sub jug străin a Ardealului. În zilele de 2-4 decembrie, s-a ținut o importantă sesiune a Sfântului Sinod, reglementându-se multe probleme religioase de actualitate. La 7 decembrie, s-a inaugurat Școala superioară de pictură bisericească de pe lângă Patriarhie.

Concluziile acestui sumar bilanț al vieții bisericești din tragicul an 1940, ce s-a abătut peste România, se impun de la sine. Ce e val ca valul a trecut și tot așa va trece și de aici înainte. Se prăbușesc împărății, se schimbă regimuri, dispar personalități socotite culmi ale culturii, o inepuizabilă curgere deci a prefacerilor peste tot și întru toate. Numai Biserica rămâne aceeași, cu dumnezeiasca sa îndrumare către adevărata lumină a lumii, de unde răsare viața biruitoare a neamurilor ce pot să creadă. Cea dintâi și cea mai mare grijă a neamului românesc trebuie să fie îndreptată deci spre Biserica sa, pentru că și noi numai printr-o nefățărîtă credință vom lua locul demnității printre celelalte popoare ale lumii³.

³ *Ibidem.*

În luna iunie 1940, în cadrul Adunării Eparhiale din Cluj, a fost dezbătută situația Academiei Teologice, cea mai de seamă instituție a Episcopiei Clujului. Creată pentru a forma în spiritul tradițional un cler cult, activ și însuflețit de misiunea ce-i revine în mijlocul maselor poporului din cel mai împilată ținut românesc sub dominația străină, luptând cu multe greutăți, a reușit totdeauna să se achite conștiincios de îndatoririle sale. An de an, seriile ei de absolvenți, plini de entuziasm, au purtat lumina ortodoxiei și culturii noastre naționale, prin atâtea locuri unde prăpădul înstrăinării de neam și credință făcuse adevărate ravagii. Prin spiritul lor de jertfă, mândre altare românești împodobesc azi orașele, satele și cătunele plaiurilor din mijlocul Transilvaniei. 16 ani de muncă a tinerilor preoți i-a făcut demni de înaintașii lor, care singuri au înfruntat vrăjmășia veacurilor, păstrând neștirbită ființa neamului.

Era deci firesc ca, față de această instituție, care reprezenta inima vieții religioase din Eparhie, factorii diriguitori să arate tot interesul și o deosebită purtare de grijă. Buna ei funcționare era garantul unei continue ascensiuni pe linia progresului vieții religioase. Dacă de la începutul existenței ei, an de an, Adunarea Eparhială, ca suprem factor de conducere a Eparhiei, putea să se bucure de prosperitatea acesteia, în anul 1940 a trebuit să se sesizeze de trista situație legală în care se zbătea. Care împrejurare a cauzat această schimbare? Nu una de ordin intern, ci extern. Prima lege care urma să fixeze situația de drept a Academiei Teologice din Transilvania, în cadrul larg al învățământului din România, a lovit greu în prestigiul acestor școli și, indirect, în prestigiul clerului Bisericii strămoșești de dincoace de Carpați.

Astfel, în scurta existență a Academiei, se disting două perioade. Prima, de la înființare, în toamna anului 1924, până la 4 noiembrie 1938, când apare Legea de raționalizare a învățământului superior, iar a doua, de la 4 noiembrie 1938 până în iunie 1940. În prima perioadă, s-a organizat și a funcționat conform normelor tradiționale de funcționare a celorlalte Academii surori mai vechi, norme împământenite în timpul dominației politice străine și menite să apere interesele și aspirațiile bisericești și naționale.

Episcopatul cu organele sale legale, fiind forul suprem, trasa directivele ei de funcționare. Trei Regulamente votate de Adunarea Eparhială, în anii 1924, 1926 și 1930, au avut menirea unei cât mai corespunzătoare îndrumare a instrucției și educației viitorilor preoți. A funcționat cu șase profesori titulari definitivi, asimilați în grad cu profesorii agregați, un profesor de cântări și tipic și câțiva profesori onorari. Materiile teologice erau organizate în patru ani de studii, cu examene semestriale și generale. Studenții erau recrutați dintre bacalaureați, locuiau în internat, unde primeau o specială educație preotească, frecvența fiind absolut obligatorie. Statul lua la cunoștință despre numirea profesorilor de către autoritatea bisericească, susținea materialicește instituția, salariind profesorii și personalul de serviciu și ajutând funcționarea internatului cu o sumă globală anuală.

Dacă, din punct de vedere intern, s-ar părea că situația era destul de bună, sub raportul extern, această perioadă de existență se caracteriza printr-o oarecare nesiguranță. Adică lipsea o lege în care să fie încadrate Academiiile, care să fixeze raportul lor față de celelalte școli teologice din țară, care să dea profesorilor și absolvenților lor drepturile ce li se cuveneau pentru munca prestată. Lipsa acestei legi puneau Academiiile transilvănene și, indirect, preoțimea într-o stare de inferioritate față de celelalte școli similare și față de preoțimea din restul țării.

Câtă vreme concomitent la Facultăți ai căror profesori nu aveau o pregătire superioară, care erau obligați numai la jumătatea numărului de ore și ai căror studenți erau tot bacalaureați sau seminariști, acestea aveau o frecvență tot de patru ani și aceleași examene: a) profesorii, după trei ani de agregatie, deveneau aproape automat titulari definitivi, cu un salariu de bază de 2.600 lei, nefiind loviți decât în parte de curbele de sacrificiu din anii 1932-1933, iar începând cu anul 1937, au început să primească un spor salarial în valoare de 30% din salariul brut; b) absolvenții erau licențiați, cu drepturi superioare absolvenților de Academii. Neîntrerupt s-a dus lupta pentru obținerea acestei legi, care să pună și Academiiile într-o situație echitabilă. Legea a venit abia la sfârșitul acestei perioade, în 16 mai 1938, mulțumită P.S. Episcop Nicolae, care era Ministru al Educației Naționale. Durere însă, legea n-a ajuns să fie aplicată, fiind înlocuită prin Legea de raționalizare a învățământului superior din 4 noiembrie 1938. Cu această

lege, a început o nouă perioadă în existența Academiei, o perioadă de umilință legiferată.

Amintita lege, sub auspiciile căreia Academii Teologice o duceau atât de greu, pe de-o parte, nu a reglementat raportul dintre aceste instituții și celelalte tipuri de școli teologice, iar pe de altă parte, i-a pus într-o stare de inferioritate atât pe profesorii, cât și pe absolvenții Academiei. Academii Teologice au fost încadrate în învățământul special, definit ca un învățământ intermediar dintre învățământul universitar și cel secundar, alături de Academii de Muzică și Artă Dramatică și Institutul de Educație Fizică. Profesorii, prin dispariția agregăției, au fost retrogradați la starea de conferențieri, în timp ce agregății de la Facultăți au fost titularizați, trecând automat într-un grad superior. Cu toate acestea, pentru recrutarea profesorilor, s-au pretins aceleași norme ca în învățământul universitar, în speță, concurs în fața unei comisii alese după normele din învățământul superior, dreptul de a se prezenta la concurs avându-l numai asistenții definitiv și doctorii în teologie cu o vechime de cinci ani, cu marele inconvenient că Academii nu aveau asistenți, deci nu puteau avea candidați la concurs. Pentru studenți s-au stabilit patru ani de studii, cu aceleași discipline ca și la Facultate, fără însă a primi licența, ci tot vechiul absolutiv.

Efectele acestei legi au fost dezastruoase: pe de-o parte, fiind încadrați la aplicarea legii numai 19 profesori aflați titulari definitiv la toate cele cinci Academii (profesorii provizori și suplinitori rămânând pe dinafară), iar pe de altă parte, prin pensionări și decese, numărul lor s-a redus la 15. În schimb, nu s-a ocupat niciun post vacant. Astfel, de pildă, Academia Teologică din Cluj funcționa cu 5 profesori, în loc de 8. Pe de altă parte, studenții s-au îndreptat tot mai puțin spre Academii, fiindcă în același număr de ani și în condiții mai favorabile, puteau obține o diplomă superioară din punct de vedere de drept. Iar în cazul când un absolvent de Academie voia să-și ia licența, Facultatea îl puneă într-o situație umilitoare, cerându-i repetarea tuturor examenelor, ba chiar și anumiți ani de frecvență.

Pe viitor, perspectivele se anunțau din ce în ce mai triste, căci lipsa de profesori însemna scăderea nivelului învățământului, iar lipsa studenților, imposibilitatea selecționării.

În fața acestei situații, Adunarea Eparhială, prin cuvântul autorizat al celor mai de seamă exponenți ai vieții bisericești și naționale, cerea respectarea drepturilor Bisericii în formarea clerului, drepturi specificate în Legea de organizare a Bisericii Ortodoxe din România, precum și o colaborare echitabilă a puterii de stat, în interesul căreia era ca în educația clerului să se pună cât mai multă grijă, mai cu seamă în Transilvania, regiune expusă atâtor influențe străine și potrivnice românismului și credinței strămoșești. În consecință, s-a solicitat ca toate acele dispoziții ale legii din 4 noiembrie 1938, care puneau Academii Teologice și pe absolvenții lor într-o situație umilitoare, să fie înlocuite printr-o nouă lege, care să țină seamă de interesele Bisericii, care se confundă cu ale românismului.

Într-o impresionantă unanimitate, Adunarea Eparhială a hotărât următoarele: P.S. Episcop Nicolae, împreună cu Consiliul Eparhial să înainteze în regim de urgență forurilor competente un protest energetic împotriva dispozițiilor Legii de raționalizare a învățământului superior, privitoare la Academii, lege care nu ținea seamă de drepturile Bisericii arătate în sfintele canoane și specificate în Legea de organizare a Bisericii Ortodoxe din România; P.S. Episcop Nicolae, de comun acord cu ceilalți Episcopi din Ardeal, în frunte cu Î.P.S. Mitropolit Nicolae, să intervină până la cele mai înalte foruri ale vieții de stat, cerând, în numele Bisericii strămoșești din Transilvania, precum și în numele poporului român din această provincie, soluționarea echitabilă a problemelor Academiiilor Teologice, elaborându-se o lege în care să se respecte drepturile canonice ale Bisericii de a-și conduce aceste școli și să li se creeze profesorilor și studenților lor o situație egală și de drept cu a celor de la Facultăți⁴.

⁴ Liviu Galaction Munteanu, „Academia Teologică, în dezbaterile Adunării Eparhiale din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 23, Cluj, 9 iunie 1940, pp. 1-2.

Ardealul ocupat

V iitorul Bisericii Ortodoxe din Ardealul ocupat începea să se lămurească tot mai mult în anul 1941, dar acest viitor ridica mari semne de îngrijorare. Poporul se afla în pragul unui adevărat dezastru nu numai bisericesc, ci în același timp și național. Statul maghiar a luat dispoziții legale de așa natură, încât efectul lor nu a putut fi interpretat decât ca un atac în plin la însăși existența Bisericii Ortodoxe Române.

Grăitor în acest sens este textul Ordonanței nr. 1441/1941 M. E. a Consiliului de miniștri ungar, privitor la imobilele din Ardeal, apărut în „Belügyi közlöny”, nr. 45 din 23 februarie 1941 și publicat în românește în gazeta săptămânală „Tribuna refugiaților” din Alba-Iulia. În paragraful 2 din această ordonanță, dată de guvernul ungar și semnată de primul-ministru al Ungariei, se spun următoarele: „Sunt nevalabile (nule de drept) toate actele juridice (hotărârile administrative și actele de dispoziție) ulterioare zilei de 15 martie 1939, privitoare la imobilele situate în teritoriile neîncorporate, care au fost proprietatea vreunei instituțiuni publice, vreunei asociațiuni publice și vreunei fundațiuni (fond) ce servește vreun interes public, precum și Băncii Naționale a României și în temeiul cărora s-a dobândit vreun drept de proprietate, vreun drept de ipotecă sau altă sarcină sau vreo pretențiune privitoare la prestațiune tabulară. Dispozițiunile de mai sus sunt a se aplica și pentru actele juridice (hotărârile administrative, actele de dispoziție) făcute înainte de 15 martie 1939, dacă s-a dobândit în întregime sau în parte, gratuit, vreun drept asupra vreunui imobil, care în ziua de 27 octombrie 1918 era proprietatea statului maghiar

(Erariarul maghiar) al vreunei instituțiuni publice, asociațiuni publice sau vreunei fundațiuni (fond) maghiare, ce privește un interes public.

În temeiul actului de Dispoziție sau în baza dreptului aceluia, care a dobândit vreun drept nevalabil în temeiul dispozițiunilor de mai sus, terțul nu poate câștiga niciun drept și dreptul câștigat astfel este nevalabil. Dispozițiunile de mai sus nu se referă la dobândirea locurilor de casă, ce s-au făcut în urma executării reformei agrare românești prin împărțirea proprietăților persoanelor juridice de mai sus; în privința acestora se vor lua dispozițiuni speciale”¹.

Dispozițiile acestei ordonanțe a guvernului unguresc aveau deci un efect retroactiv, privind toate actele administrative sau de dispoziție, înfăptuite de la 27 octombrie 1918 (data revoluției și a descompunerii statului feudal unguresc) până la 30 august 1940 (data Arbitrajului de la Viena). Orice act de natura celor amintite mai sus, făcut după această dată, era declarat pur și simplu inexistent. Europa tindea de acum spre stabilirea unei ordini bazate pe justiție și dreptul liberei dezvoltări a națiunilor. Arbitrajul de la Viena a enunțat în mod categoric recunoașterea acestor principii, asimilând întru toate națiunea română din Ungaria, în ceea ce privește drepturile ei, cu poporul maghiar. Civilizația europeană nu mai cunoștea de un veac și jumătate legi retroactive, care, prin dispozițiile lor, să desființeze, pur și simplu, nu situații juridice personale, ci drepturi definitiv câștigate, care constituie însăși temelia instituțiilor fundamentale ale unei națiuni. După principiile dreptului modern, legi retroactiv nu se pot edicta decât într-un număr limitat de cazuri, fiind legi care să guverneze acte juridice anterioare promulgării lor și, mai ales, dacă este vorba să producă efecte care ating existența însăși a unui neam dintr-o țară oarecare, nu se fac decât în cazuri de mari perturbări sociale sau de excesive abuzuri revoluționare.

Arbitrajul de la Viena n-a avut și nu se poate admite că ar avea un asemenea caracter. Cu toate acestea, declarându-se, conform art. 2 menționat, nulitatea de drept a tuturor actelor juridice în baza cărora s-a dobândit, după data de 27 octombrie 1918, gratuit, în întregime sau în parte, vreun

¹ „Atac în plin împotriva Bisericii Ortodoxe din Ardealul ocupat”, în Rev. Renașterea, anul XIX, nr. 11, Alba-Iulia, 16 martie 1941, p. 1.

drept asupra vreunui imobil în Ardealul cedat, apoi avându-se în vedere dispozițiile aceleiași ordonanțe care reglementează și efectele reformei agrare de după Unire, fără îndoială că eram în situația de a sesiza opinia publică a României și Guvernul României că Ungaria a încălcat condițiile Arbitrajului de la Viena și, în loc să contribuie la menținerea ordinii, periclită, prin măsurile sale, existența însăși a elementului românesc din Ungaria.

Luările de poziții vizavi de aceste măsuri nu conteneau: „Românii din Ardealul cedat nu au azi decât o singură instituție, în cadrul căreia își pot conserva naționalitatea, limba, obiceiurile și credința, iar aceasta este Biserica. Biserica românească și-a întărit poziția, însă numai după anul 1918, mai ales în acele părți unde acțiunea de maghiarizare a lucrat, în timpul erei ungurești, cu cele mai diabolice mijloace. Aplicându-se numita lege, Bisericii i se taie dintr-odată orice puțință de viitoare activitate. Aproape în toate orașele, terenurile pe care s-au clădit bisericile s-au dobândit după anul 1918 și în condițiile stipulate în articolele acestei ordonanțe, încât toate vor trece imediat și fără nicio altă formalitate în proprietatea statului ungar. Același lucru la sate și la fel cu toate sesiile parohiilor dobândite prin reforma agrară sau prin acte juridice, care cad sub sancțiunile prezentei legi. Cine s-ar putea obișnui măcar cu gândul ca marea Catedrală Ortodoxă din Cluj să devină proprietatea ungurească? Și, totuși, aici pare c-am ajuns. Mai ales că pentru ortodocșii din Ardealul cedat, încă nici până azi nu s-a recunoscut vreo Episcopie. Biserica trăiește acum un ceas de grea cumpănă. E în joc existența bisericească a fraților noștri din Ardealul ocupat. Să ne rugăm deci lui Dumnezeu să le dea și lor putere să reziste și să ne dea și nouă voința necesară ca să-i putem apăra. Dar nu cu vorba, ci cu fapta, chiar dacă ar trebui să fim retroactivi nu până la 27 octombrie 1918, ca ei, ci mai departe, până în jurul anului 1000. Căci în fața lui Dumnezeu anii sunt ca o clipă”².

„Cu cât adâncim mai mult povara împrejurărilor dureroase ce ne este dat să trăim, cu atât mai mult ne întărim și convingerea în adevărul că unitatea sufletească a poporului român s-a ocrotit și perpetuat sub scutul Bisericii străbune. Dar înainte de a ocroti, ea însăși a creat prin puterea ei

² Nicolae Vasiu, „Atac în plin împotriva Bisericii Ortodoxe din Ardealul ocupat”, în Rev. Renașterea, anul XIX, nr. 11, Alba-Iulia, 16 martie 1941, p. 1

spirituală această unitate românească, contribuind la sfințirea elementelor naturale ce alcătuiesc baza vieții naționale. Așa au văzut și crezut toți cei ce și-au iubit neamul. Mihail Eminescu spunea, cu tot dreptul, că Biserica Ortodoxă este «maica spirituală a neamului românesc, care a născut unitatea limbii și unitatea etnică a poporului, care domnește puternică, dincolo de granițele noastre și e azilul de mântuire națională întărit, unde românul nu are stat».

Cei ce au slujit această operă națională și creștină au fost preoții și ierarhii Bisericii. Prin cuvântul și faptele lor s-a propovăduit credința străbună și, odată cu aceasta, s-a făurit și întărit și ideea unității naționale. Vrednicia preoțimii noastre o dovedesc veacurile zbuciumate, în care ea a strălucit ca un far ce-și trimite razele în bezna întunericului, spre a arăta calea adevărată. Și vremurile strălucitoare ale fericirii naționale s-au împărțat din belșug din opera binecuvântată a preoțimii care, prin puterea adevărului creștin, a turnat „viață” poporului nostru. Numai răuvoitorii au urmărit ponegrirea clerului sau despărțirea lui de altar, ca astfel să compromită așezământul. Adevărul însă a biruit. Astăzi vedem preoțimea liberă de smintelile lumii acesteia, angajată în lucrarea ei misionară pentru Hristos și neam.

Purtați de această îndoită îndatorire a preoțimii, propovăduitorii ortodoxiei și părinții neamului, ierarhii Bisericii au creat pretutindeni focare de cultură, în care se oțeau sufletele tinerilor chemați să devină slujitori lui Hristos. Când se puneau temeliile reînființatei Episcopii a lui Ștefan cel Mare în Cluj, deschiderea Academiei Teologice a constituit una dintre pietrele fundamentale. Întunericul adus de valurile urgiilor trecute și rodirea credinței, înăbușită de atâta înstrăinare, trebuiau alungate prin vrednicia preoțească. Pentru îndeplinirea acestui scop, trebuia o preoțime conștientă de chemarea ei. Și cei ce au deschis porțile Școlii Teologice din Cluj, în toamna anului 1924, s-au dovedit a fi creatori de puteri redeștăptoare în viața românească.

De atunci, an de an porțile acestui așezământ de educație și cultură în duhul «legii românești» se deschid și primesc pe toți cei ce vor să fie luminătorii lui Hristos și părinții adevărați ai fiilor și fraților lor greu încercați. Toate generațiile formate în cadrul Academiei Teologice din Cluj

s-au dovedit elemente vrednice de chemarea primită și neamul își culege fructele devotamentului cu care își sfințesc locul. Astăzi, Academia Teologică a rămas acolo, de veghe, și își deschide mereu brațul ocrotitor spre a crește alte generații de misionari ai «legii». Nu o îngrijorează sărăcia ce are de înfruntat în susținerea existenței proprii, ci vede numai credința străbună pe care dorește să o slujească până la jertfă. Codusă de un grup de profesori devotați și încălzită de dragostea și înțelepciunea dascălului luminat, care este însuși P.S. Părinte Episcop Nicolae Colan, iscusit profesor al Academiei «Andreiane» din Sibiu. Ea își dă tributul cel mai curat în slujba neamului. Preoții crescuți la sânul său sunt astăzi pionii mântuirii fraților noștri. Prea puțină lume își dă seama de aportul național ce aduce această școală, în împrejurările create. Și foarte puțini cunosc și greutățile morale și materiale ce poartă pe umerii săi, pentru a-și putea menține continuitatea. Conduc deci nu de un sentiment profesional, ci de obligația morală a mărturisirii adevărului, spun: Academia Teologică din Cluj luminează și încălzește apusul întunecat, pentru ca răsăritul soarelui să poată săruta, ca razele fericirii, câmpul inimilor de frați. Să ne gândim deci la biruința pregătită prin acest focar de educație românească și, odată cu admirația și recunoștința ce-i păstrăm, să o asigurăm de toată grija și atențiunea ce-i datorăm. Este aceasta o poruncă a vremii!”³

În anul 1941, Academia Teologică din Cluj a funcționat cu următorii profesori: Rector Dr. Liviu Galaction Munteanu; Dr. Vasile Sava; Dr. Ioan Pașca, E. Nicolescu, Florea Mureșanu și S. Cureaua, având un efectiv de 52 de studenți. Au mai ținut cursuri P.S. Episcop Nicolae Colan (Exegeza Noului Testament) și Prot. Stavr. Ion Goron (Apologetică). În această formație, Academia a putut funcționa aproape normal. În sesiunea din iunie, au absolvit patru studenți, iar șapte candidați, învățători, au fost promovați pe cale extraordinară⁴.

³ Teodor Ciuruș, „Academia Teologica Ortodoxa Română din Cluj”, în *Ibidem*, anul XX, nr. 40, Alba-Iulia, 4 octombrie 1942, p. 1.

⁴ „Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului în 1941”, în *Ibidem*, nr. 22, Alba-Iulia, 31 mai 1942, p. 2.

Consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca

O personalitate deosebit de impunătoare a vieții bisericești a fost, fără îndoială, Protoiereul Stavrofor Dr. Sebastian Stanca, Consilier Eparhial. P.O. Sa, după 35 de ani de muncă rodnică și având vârsta de 63 de ani, după legile țării, a trebuit să treacă la pensie, pe data de 1 iulie 1942. Fiind încă în deplinătatea puterilor sale fizice și intelectuale, autoritatea sa bisericească a crezut că-l poate menține și mai departe în serviciul activ al Bisericii și de aceea a amânat să dea un caracter de publicitate unui act prin care se încheiea o activitate de un mare și real folos pentru neam.

Referindu-ne la momentul în care pensionarea Dr. Sebastian Stanca a devenit un fapt împlinit și definitiv, corpul profesoral având norocul deosebit de a-l avea alături pe Prea Sfințitul Episcop Nicolae al Eparhiei Clujului, săvârșim nu numai un simplu act de deferență, ci o sfântă datorie, vorbind, în acest loc, despre viața, meritele și vrednicia părintelui Sebastian Stanca.

Pr. Dr. Sebastian Stanca s-a născut la 17 octombrie 1878 în comuna Petroșani, jud. Hunedoara, într-o familie preotească, pe care a binecuvântat-o Dumnezeu nu numai cu mulți, ci totodată și cu valoroși copii. Gimnaziul l-a făcut la Școala germană din Sebeș-Alba, iar liceul și bacalaureatul la liceul „Andrei Șaguna” din Brașov. După trei ani de studii la „Seminarul Andreian” din Sibiu (1888-1901), a urmat cursurile Facultății de litere de la Universitatea din Budapesta (1901-1905), trecându-și doctoratul la Universitatea ungurească din Cluj, în anul 1910. În viața bisericească a intrat la 23 iunie 1907, fiind ales paroh al parohiei Vulcan, jud. Hunedoara, unde a rămas până la 2 februarie 1911. Din acest post a trecut, tot prin alegere, ca paroh al parohiei Sebeș-Alba, funcționând în această calitate până la 30 aprilie 1922. Între timp, s-a organizat Episcopia Vadului, Feleacului și Clujului și astfel a fost chemat, cu titlu provizoriu, în postul de consilier eparhial. De la 1 mai 1922 și până la 1 septembrie 1940, a funcționat cu titlu definitiv în calitate de consilier eparhial referent, în Cluj, iar de la această dată și până la 1 iulie 1942, ca refugiat, la Vicariatul din Alba-Iulia. În anul 1922, a fost hirotesit protoiereu, iar în anul 1930, a primit distincția de stavrofor din partea Episcopului Nicolae Ivan.

Pe durata ciclului legislativ 1933-1937, a fost ales senator al județului Cluj, în Parlamentul țării. Pentru merite a primit următoarele decorații: Coroana României în gradul de cavalier, 1922; Aceeași pentru servicii în slujba C.F.R., 1923; Răsplata muncii cl. I. merite bis., 1925; Aceeași pentru activitate culturală, 1930; Vulturul României, ca parlamentar, 1933; Ordinul Regele Ferdinand în grad de cavalier, 1936.

A fost membru al diferitelor societăți bisericești, culturale, economice, precum „Astra”, „Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române”, Banca „Vatra”, „Casa Clerului” etc. A fost președintele Asociației Clerului „Andrei Șaguna”, despărțământul Cluj, președinte al Uniunii foștilor internați politici, membru al Congresului național bisericesc și al celui mitropolitan, membru al Adunării Eparhiale Cluj etc. Este autorul a 34 lucrări, unele cu caracter literar (dramă, comedie), altele cu caracter istoric și bisericesc, fiind binecunoscut și apreciat scriitor.

Mai mult însă decât aceste drepturi și obligații personale, dobândite prin strădania pilduitoare a vieții sale, o valoare deosebită o reprezintă contribuția preotului Dr. Sebastian Stanca la organizarea Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, pentru ridicarea prestigiului preoțimii ardelenice și pentru întărirea ortodoxiei românești în Ardeal. Acestea sunt trei capitole de o importanță fundamentală pentru caracterizarea corespunzătoare a activității sale publice și ele trebuie să formeze temelia unui studiu biografic special. Aici vom schița numai unele caracteristice ale muncii îndeplinite în decursul celor 35 de ani de activitate, pentru ca să apară cât mai bine luminată personalitatea sa. Fiind colaborator, de la bun început, al marelui Episcop Nicolae Ivan, ca asesor (consilier referent) al Secției bisericești din Consistoriul diecezan (Consiliul eparhial), a luat parte activă și determinantă la toate acțiunile de plămădire și progres ale Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului ce s-a înființat în 1919, cu reședința în Cluj, fără să fi avut la început nicio avere sau organizare bisericească proprie.

Priceperea și râvna dovedită într-un lung șir de ani, l-a impus astfel, după moartea primului Episcop al acestei Eparhii, și până la ocuparea scaunului episcopal de către P.S. Episcop Nicolae Colan, ca președinte al Consiliului Eparhial. Și în această calitate, numai modestia și bunele intenții i-au întrecut zelul de conducător bisericesc înțelept. „Condiția principală însă și pentru preotul de astăzi este păstrarea demnității sale morale, care singură poate compensa toate celelalte lipsuri pe care le-ar avea”, scrie Dr. Sebastian Stanca în lucrarea „Demnitatea preotului” (p. 5), tipărită în anul 1937. Însirând defectele care ar putea întuneca această demnitate morală preoțească, drept corolar arată că „premergând noi cu exemplu, să se îndrepte mai ales starea din afară a predaților noștri... pentru ca demnitatea personală a preoților noștri să se refacă tot mai mult, căci împrejurările s-au schimbat și ziua de mâine va putea trece vertiginos peste noi, nesocotindu-ne și înlăturându-ne” (p. 14).

Preotul Sebastian Stanca și-a înțeles deci după cuviință îndatorirea de a fi „exemplu” pentru personalul bisericesc și prezentând „demnitatea morală a preotului ca o însușire principală a idealului pe care trebuie să-l urmeze; cuvintele izvorâte dintr-o conștiință adecvată și dintr-o pildă aievea trăită formează o profeție de care e bine să se țină seamă în preajma vremilor ce bat la ușă, mai ales că stăpâniile întunericului sunt încă multe, pândind în cele patru vânturi, cu gând de destrămare” (Idem, *Carmen Saeculare*, p. 19).

Ca exponent al acestei concepții despre rostul preotului în viața neamului, evident, a avut de suferit atât în timpul Primului Război Mondial, fiind internat la Șoproș de la 28 august 1916 până la 17 februarie 1917, cât și după evenimentele din 30 august 1940, când a trebuit să se refugieze din Cluj. O mărturie mult grăitoare a acestei pagini din viața sa este lucrarea: „Contribuția preoțimii române din Ardeal la războiul pentru întregirea neamului”.

În privința întăririi ortodoxiei românești în Ardeal, Părintele Sebastian Stanca, întrezărind de la începutul activității sale preoțești marea primejdie a dezbinării neamului nostru în grupe confesionale sau chiar sectare, a ridicat vâlul de pe multe taine ale trecutului românesc, scriind o serie de lucrări în care a prezentat binefacerile Bisericii Ortodoxe naționale și necesitatea unității religioase. Vremurile viitoare vor da, cu siguranță, dreptate și în această privință tezei susținute de Dr. Sebastian Stanca. Această scurtă prezentare a unei bogate activități de preot și intelectual ar fi însă incompletă, dacă nu s-ar spune câteva cuvinte și despre însușirile mai intime ale individualității părintelui consilier Sebastian Stanca. A fi intelectual, cu bogate resurse pentru viața publică, este, fără îndoială, un titlu impunător. Și domnia sa a avut acest titlu, după cum rezultă din datele prezentate. A fi un preot „cu frica lui Dumnezeu” și cu respect față de comandamentul moral impus de învățătura creștină și orânduirea bisericească este o calitate care ridică valoarea omului înzestrat cu ea. Pr. Sebastian Stanca a fost o pildă vie a unui astfel de preot.

A avut darul de a îmbina armonic aceste două însușiri distinctive ale unui adevărat caracter, făcându-l atrăgător și plin de farmec: lipsa, în mod voit și conștient, a oricărui orgoliu și mândrii. O asemenea însușire este un dar ceresc, primit numai de puțini muritori și aceia care o au sunt adevăratele ființe alese ale omenirii. Pe drept cuvânt, Părintele Dr. Sebastian Stanca a făcut parte dintre aceste ființe demne de stimă și iubire pentru valoarea lor intrinsecă⁵.

⁵ Nicolae Vasiliu, „Consilierul eparhial Dr. Sebastian Stanca”, în *Ibidem*, nr. 41-42, Alba-Iulia, 18 octombrie 1942, p. 7.

O zi de bucurie

La puțină vreme după înființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului, într-o modestă tipografie și-a început apariția Revista „Renașterea”, săptămânal de îndrumare a vieții religioase a românilor din Ardeal. S-a născut din necesitatea firească a strângerii legăturilor dintre centrul episcopal și preoțimea din cuprinsul Eparhiei Clujului, dintre Vlădică și poporul credincios. Săptămână de săptămână, cuvântul de îndemn și încurajare, cuvântul de îndrumare pastorală, cuvântul de adâncire și promovare a vieții creștine era dus până în cele din urmă cătune ale Ardealului de Nord. Revista „Renașterea” suplinea în mare măsură lipsa ziarelor și cărților românești din satele oropsite. Cine poate calcula marele câștig cultural și moral realizat pe nesimțite în sufletul mulțimii dornice de bună învățătură? Numai cel ce-și dă seama de puterea pe care o reprezintă presa în dirijarea vieții spirituale a maselor poate înțelege valoarea unui ziar, orientat pe linia învățăturii lui Hristos, pătrunzând cu regularitate în mijlocul satelor unei provincii¹.

Începând din anul 1940, ziarul „Renașterea”, oficiosul Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului, a încetat să apară în Cluj și să ducă binecuvântările slovei românești în toate satele celor 12 județe din Ardealul de Nord, care fusese alipit, prin dictatul de la Viena, la Ungaria. „Cinci ani sunt multă vreme și în împrejurări normale, dar încă în vremuri grele și de restriște, cum au fost anii de război. Tocmai în acest timp, clerul și poporul au fost lipsiți de revista în coloanele căreia ar fi

¹ Liviu Galaction Munteanu, „O zi de bucurie”, în Rev. Renașterea, anul XXIII, nr. 1, Cluj, 7 octombrie 1945, pp. 1-2.

putut sta de vorbă...². Dar, iată, a sosit ceasul bucuriei, când „Renașterea”, întreruptă de la apariție la data de 30 august 1940, a pornit din nou pe drumul creștineștii propovăduiri, purtând învățătura „legii românești” și rodnicia preoțimii vrednice, pentru întreaga Eparhie a Clujului. Furtuna năpraznică din toamna anului 1940 a pricinuit Eparhiei Clujului, odată cu ruperea Ardealului în două, multe suferințe și prigoniri. Nici măcar dreptul de publicitate al unui organ oficial nu a putut fi obținut ori înfăptuit. Și astfel, jumătatea Eparhiei înstrăinată, păstorită de P.S. Episcop Nicolae Colan, nu a putut gusta bucuria slovei românești, împărtășită prin paginile Revistei „Renașterea”. Împrejurări de viață mai fericită și străduința conducerii bisericești din jumătatea liberă a Eparhiei, constituită în Vicariatul de la Alba-Iulia, sub președinția Protopopului Stavrofor Alexandru Baba, au făcut ca „Renașterea” să-și poată continua apariția în Alba-Iulia, orașul Unirii și al încoronării.

În patru ani de luptă continuă, din 10 noiembrie 1940 și până în 8 octombrie 1944, „Renașterea” s-a străduit să poarte îndemnuri și realizări în viața preoțească și românească, alături de credința neclintită în dreptatea neamului. Glasul ei nu s-a mărginit numai la înfăptuirile din țara liberă, ci a încrestat, cu toată bucuria, opera mare săvârșită de clerul drept-credincios din Ardealul de Nord, în frunte cu P.S. Episcop Nicolae Colan. Cu ziarul nr. 29/1944 s-a încheiat timpul refugiului și s-a reîntors în Clujul doririlor ei.

„Este atâtă farmec în această zi, încât sufletul nostru și al celor ce ne primesc nu-l poate cuprinde în întregime. Necazurile celor patru ani din urmă și urmele crâncenului război ne-au oțelit sufletele și astfel stăm cu fruntea senină în fața problemelor de viață, pe care le ridică ceasul zilei. Țara răvășită trebuie reclădită pe temeliile iubirii creștine, ale iubirii de neam și de lege, ale dreptății sociale și ale muncii cinstitute pentru obște. Biserica noastră, tovarășă nedezipită a poporului, continuă să lupte cu același avânt pentru înfăptuirea tuturor idealurilor de dreptate, pe care neamul românesc nu și le-a renegat niciodată.

Credem deci că prin înnodarea firului reapariției gazetei noastre, vom contribui la călăuzirea preoțimii eparhiale, în munca ei constructivă. Pornim din nou la muncă, încărcăți cu zestrea unei activități modeste de peste douăzeci ani, având credința neclintită că răspundem unei dorințe generale a

² Vasile Sava, „Renașterea”, în *Ibidem*, p. 1.

clerului și poporului nostru, care a văzut în «Renașterea» un bun sfătuitor și îndrumător al problemelor de actualitate bisericească și românească.

Trăim zile de mari frământări sociale, când se încearcă stabilirea hotarelor de viață obștească, iar Biserica trebuie să fie prezentă în toate compartimentele vieții. Reînviind spiritul înfăptuirilor de măreață amployare ale trecutului și formând pe preotul român, iubit de popor, «Renașterea» cheamă din nou sub steagul său pe toți care au muncit pentru cauza Eparhiei, cler și popor deopotrivă, ca din această luptă comună să se înalțe patria noastră refăcută, în care numele lui Dumnezeu să fie slăvit”³.

Chemată din nou la ființă, vechea Episcopie a Vadului, Feleacului și Clujului trebuia să fie înzestrată cu apărătorii altarelor din satele lipsite de preoți. Preocupat de această arzătoare problemă, nemuritorul ctitor al reînviarei Eparhiei a Clujului, Episcopul Nicolae Ivan, a făcut totul ca școala pregătitoare a viitorilor apostoli să ia ființă cât mai curând și, astfel, în toamna anului 1924, se deschidea Institutul Teologic din Cluj. An de an, din această școală au ieșit serii de tineri pregătiți pentru chemarea preoțească și prin activitatea acestora Biserica a înfăptuit atâtea fapte minunate.

Purtarea de grijă a conducerii bisericești a desăvârșit modestul început al Institutului Teologic care, sub păstoria P.S. Episcop Nicolae Colan, a devenit o școală vrednică de admirația tuturor. Înzestrată cu local nou și cu mijloace de luminare în științele teologice, Academia Teologică putea înfrunta, cu fruntea senină, vijelia anului 1940. Ba mai mult, ea a devenit, în anii de grea urgie din 1940-1944, singura școală unde idealul „legii românești” își putea afla adăpostul trebuincios.

În data de 14 octombrie 1945, Academia Teologică din Cluj și-a deschis larg porțile, spre a-i primi pe viitorii tineri dornici de a purta jugul Mântuitorului Iisus Hristos și, mulțumind bunului Dumnezeu pentru ajutorul dat în cei douăzeci ani de ființă, a cerut același dumnezeiesc ajutor și pentru viitor. Experiența vieții pastorale, verificată prin activitatea preoților pregătiți la altarul acestui așezământ de cultură teologică, a rămas mărturia vrednică a felului în care a slujit Biserica și neamul, deopotrivă. Ne gândim la anonimele și nenumăratele înfăptuiri ale preoților din cele douăzeci de serii, realizate în Eparhia întreagă, prin a căror prezență neamul și-a justificat tăria viitorului său.

³ „Pornim din nou la muncă”, în *Ibidem*, pp. 2-3.

Teodor Ciuruș nota, pe marginea acestui eveniment, următoarele: „Încadrând Academia Teologică în lumina acestor prețioase mărturii, ea trebuie încurajată de toată dragostea, căci rămâne pionul nădejdei în spiritualizarea vieții sociale de acum și din viitor. În toate colțurile țării se ridică azi potop de energii pentru formarea noului cadru de viață a societății. Biserica trebuie să fie prezentă și să nu lase ca drumul drept și curat, bătătorit veacuri de veacuri de acest neam, în lumina inspirației creștine, să fie cumva uitat. Toți cei care ne-am luminat sufletele cu cunoștințele împărtășite de școala teologică, alături de pilduitoarele chipuri preoțești ale celor mai bătrâni, se cuvine ca, prin zelul și devotamentul chemării preoțești, să renaștem societatea pentru Hristos. Noi suntem convinși că, fără duhul lui Hristos, lumea nu-și poate afla pacea după care râvnește în urma atâtor dureroase încercări. De aceea, preotul este chemat să dovedească, prin activitatea sa spirituală, competența Bisericii în lume. În acest sens, pornește din nou la muncă Academia Teologică, pregătind aluatul ce trebuie să dospească întreaga frământătură a obștei noastre. Tinerii înrolați în armata duhovnicească a lui Hristos află aici zestrea bogată a atâtor înaintași vrednici și-și pot întări vocația preoțească pentru preîntâmpinarea, cu bărbăție creștinească, a valurilor potrivnice din viitor. Încălziți la focul dragostei de Evanghelia lui Hristos, profesori și studenți, credem că și în viitor vor justifica munca lor, necesară acum mai mult ca oricând, pentru progresul vieții intelectuale și pentru prestigiul culturii naționale. Toți cei ce se simt legați sufletește și moralicește de viața acestui așezământ de cultură teologică, își îndreaptă privirile spre porțile ei, pentru a binecuvânta noul început de an școlar în Transilvania liberă și reîntregită”⁴.

În vara anului 1945, Academia Teologică din Cluj a anunțat data limită, de 27 octombrie, pentru înscrierile în noul an academic⁵. La 28 octombrie 1945, s-a deschis prima Adunare eparhială din Cluj, după tragicele evenimente ale anului 1940. Frântă în două, n-a avut posibilitățile unei legale întruniri reprezentative, atât de-o parte, cât și de alta. Cele patru convocări ale Adunării eparhiale, făcute de P.S. Episcop Nicolae sub regimul unguresc, nu s-au putut constitui din lipsă de cvorum. Au trebuit să vină zilele de reîntregire a Ardealului, ca glasul de chemare al Arhipăstorului să fie

⁴ Teodor Ciuruș, „Academia Teologică”, în *Ibidem*, nr. 3, Cluj, 21 octombrie 1945, p. 1.

⁵ „De la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 4, Cluj, 28 octombrie 1945, p. 4.

auzit și îndeplinit. La convocarea din anul 1945, deși cu mari greutate de deplasare, au răspuns majoritatea membrilor Adunării...⁶. A doua zi, membrii Adunării eparhiale au asistat la deschiderea solemnă a cursurilor de la Liceul ortodox de băieți „Mitropolitul Simion Ștefan” și de la Liceul ortodox de fete „Doamna Stanca”, constituite în acel an. Încă de dimineață, Catedrala s-a umplut de mulțimea elevilor și a elevelor de la cele două licee ortodoxe eparhiale, care, în frunte cu corpul profesoral, au venit să invoce bunătatea lui Dumnezeu pentru noul an școlar. La praznicul elevilor, au venit și cei de la Seminarul Pedagogic Universitar, părinții și mulți binevoitori ai Bisericii. La solemnitate au asistat și studenții Academiei Teologice. Pe brazdele proaspăt deschise ale sufletelor celor aproape cinci sute de elevi, P.S. Episcop Nicolae a semănat cuvântul blând, părintesc și înțelept, prin următoarea rostire: „Un mănunchi întreg de fapte ne sporește bucuria clipelor așa de adânc trăite. Ieri s-a deschis Adunarea eparhială, iar azi inaugurăm anul școlar la trei din cele mai însemnate așezăminte ale sfintei noastre Biserici: al Academiei Teologice, al Liceului ortodox de fete «Doamna Stanca» și al Liceului ortodox de băieți «Mitropolitul Simion Ștefan».

Studenților Academiei noastre Teologice aș vrea să le amintesc o vorbă înțeleaptă. Vorba e adresată tuturor conducătorilor noștri, dar îi privește mai ales pe preoți: Rămâneți lângă popor, ca să nu rătăciți! Preoțimea și-a luat această vorbă ca o călăuză a vieții, dar aș dori să o întregesc: rămâneți lângă popor, însă întotdeauna cu Evanghelia Domnului, pe care să o propovăduiți înaintea oricărei evanghelii ce purcede de la oameni, căci Evanghelia Domnului e bună pentru toate veacurile. Deci s-o propovăduiți și în această zodie de prefaceri a lumii... În privința drumului bune creșteri în omenia românească și în legea Domnului, ne-a lămurit slujba rugăciunilor frumoase de la Sf. Altar: să pășim în știință și-n ascultare de Legea Domnului...”⁷.

În ziua de 28 noiembrie 1945, la centrul Episcopiei Clujului s-a ținut examenul de promoție pentru preoți. Cu acest prilej, au fost promovați următorii preoți: Ioan Hânza din Poiana-Turda, Augustin Ranca din Gâmbaș, Nicolae Coman din Pogăceaua și Grigore Cucerzan din Găbud.

⁶ „Dezbaterile Adunării Eparhiale”, în *Ibidem*, nr. 6, Cluj, 11 noiembrie 1945, p. 2.

⁷ *Ibidem*.

Cu aceeași ocazie, pr. Valentin Pop din Domoș a susținut examenul de calificare preoțească⁸.

Apostolul duminicii

Evangelia nu este după om (Galateni 1, 11-20)

„De câte ori rostim cuvântul Evanghelie, întotdeauna ne gândim la vestea cea bună, adusă din cer și dăruită oamenilor de Iisus. Când Dumnezeu a găsit cu cale că omul a orbecăit îndeajuns prin întunericul păcatelor, a trimis pe Fiul Său să facă lumină. Iisus a venit să lumineze sufletele și calea care duce în împărăția lui Dumnezeu. Iisus a venit să binevestească oamenilor că s-a plinit vremea când omul trebuie să se împace cu Dumnezeu și să se deschidă iarăși porțile Raiului. Atât amar de vreme omul a purtat în suflet dorul după Paradisul de odinioară, dar cu de la sine putere, în veac n-ar fi putut redobândi nici bunăvoința lui Dumnezeu, nici locul de cinste pierdut prin neascultare.

Înainte de Hristos, omul s-a trudit mereu să-și găsească un rost în viață, dar toată truda lui a rămas zadarnică. Minți luminate au alcătuit felurite învățături, care se trudeau să tâlmăcească rostul omului pe pământ, dar toate s-au stins ca fulgerul în miez de noapte. Mintea omenească nu s-a putut ridica deasupra vremelniceii, n-a putut trece hotarele acestei lumi, neputincioasă și schimbătoare fiind, ca și noi, oamenii. Din care pricină ce-azis un om și o vreme, a dezis alt om și altă vreme. Cu toată zdroaba omului, drumul mântuirii n-a putut fi găsit. Pe zi ce trecea, întunericul se făcea tot mai mare și omul tot mai rătăcit.

Acela care a făcut lumină deplină e Iisus. Acela care ne-a împăcat cu Dumnezeu e Hristos. Acel care ne-a răscumpărat cu prețul vieții e Mântuitorul. Acela care ne-a arătat drumul ce duce la ceruri e Fiul lui Dumnezeu. Acela care ne-a deschis porțile Raiului e Însuși Dumnezeu. Pentru a se putea înfăptui această nouă creație a omului, Fiul lui Dumnezeu s-a pogorât pe pământ, a luat chip de rob, ca să ne poată vorbi gură către gură, inimă către inimă, ca noi să vedem și să credem cât de mult ne iubește Dumnezeu pe noi, oamenii. Această nouă și aleasă învățătură, menită să ne mântuiască și să ne redea Paradisul pierdut, a fost propovăduită de Iisus cu vorba, dar mai ales cu fapta.

⁸ „Examen de promoție”, în *Ibidem*, nr. 10, Cluj, 9 decembrie 1945, p. 4.

Aceasta sfântă învățătură poartă frumosul nume de Evanghelie. Precum vedem, Evanghelia nu vine de la oameni. Evanghelia e noutatea cea mare și sfântă, pe care Iisus a pogorât-o din cer. Evanghelia își are izvorul în înțelepciunea lui Dumnezeu, nu în înțelepciunea oamenilor. De aceea, soarele se va stinge, luna și stelele se vor prăpădi, pământul se va face praf și pulbere, dar Evanghelia Domnului va rămâne în veac. «Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece» (Mt. 24, 35). Învățăturile omenești ne învață cum să trăim mult și bine pe pământ. Evanghelia Domnului ne învață cum să trăim mult și bine pe pământ ca să ajungem în cer. Noi credem că se cade să ascultăm mai întâi de Dumnezeu și apoi de oameni. De aceea, în orice vreme, Evanghelia Domnului va rămâne pâinea noastră cea de toate zilele: fiindcă ținem morțiș să se pogoare cât mai de vreme pacea pe pământ și bunăînvoirea între oameni”⁹.

Apostolul duminicii

Împreună cu Hristos m-am răstignit (Galateni 2, 16-21)

„Tot creștinul poate și ar trebui să se răstignească împreună cu Hristos. Nu pe muntele Golgota, ci pe muntele răutății omenești. Nu pe crucea de lemn, ci pe crucea vieții de creștin. Nu asemenea celor doi tâlhari, ci asemenea omului creștin care se lepădă de lume și de sine și, luându-și crucea, Îl urmează pe Hristos. Fericit creștinul care poate spune și pe bună dreptate: împreună cu Hristos m-am răstignit; dar nu cu trupul, ci cu duhul. Răstignirea cu trupul e mai mult pentru cei ce au ochi și văd, au urechi și aud, dar nu înțeleg. Din răstignirea Domnului nu trebuie să desprindem numai crucea, piroanele și sulița. Dincolo de aceste unelte de tortură și dincolo de răutatea oamenilor ce le-au născocit și mânuit, noi trebuie să vedem și să desprindem purtarea cu totul nouă a Fiului Omului, care toate le-a răbdât fără un cuvânt măcar de ură sau de împotrivire. Pe aceeași cruce au fost răstignite împreună cu Iisus și neascultarea, și mândria, și ura, și mânia și răzbunarea.

Tot omul ce vine în lume e un răstignit pe crucea vieții. Fericirea noastră și pe pământ, și în cer e strâns legată de felul cum ști suferi. Cine nu

⁹ Teodor Ciceu, „Apostolul duminicii - Evanghelia nu este după om”, în Revista Renașterea, anul XXIII, nr. 1, Cluj, 7 octombrie 1945, p. 2.

poate spune cu sinceritate: împreună cu Hristos m-am răstignit, acela n-are haznă nici de suferințele lui, nici de patimile Domnului. E și el un răstignit, dar asemenea tâlharului de-a stânga, care din vârful crucii n-a găsit altceva mai bun de făcut, decât să hulească și să-și bată joc de Iisus. Acest tâlhar e apostolul tuturor răzvrătiților și nemulțumiților din lume. Acest tâlhar, deși a fost răstignit împreună cu Hristos, totuși, după moarte n-a mers împreună cu Hristos decât cel de-a dreapta, care, smerindu-se, s-a răstignit și cu duhul pe crucea căinței și astfel s-a înălțat împreună cu Hristos nu numai cu trupul pe cruce, ci și cu sufletul spre cer.

Nimic din câte a vorbit, din câte a făcut și din câte a pătimit Iisus nu sunt de prisos sau zadarnice. Toate vorbele, toate faptele și toate patimile Domnului își au rostul și tălmăcirea lor. Iisus n-a vorbit și n-a făcut nimic pentru El, ci toate pentru noi s-au făcut. Dar nu ca să râdem, nici ca să plângem, ci ca să ne fie spre învățătură și spre fericire. Cea dintâi învățătură ce se desprinde din patimile Domnului e ceva cu totul nou pentru noi, pământenii. Din vârful Crucii, Iisus ne propovăduiește cu fapta să nu răsplătim răul cu rău. E adevărat că răul trebuie distrus. Chiar pentru aceasta a venit Iisus în lume. Dar răul trebuie distrus mai întâi în propriile noastre mădulare și atunci va dispărea și din lume. Nu răul din afară ne poate neferici, ci numai răul dinlăuntru. Neascultarea și mândria au prefăcut o parte din îngeri în draci și au scos pe Adam și Eva din Paradis. Ura, mânia și răzbunarea sunt izvorul tuturor relelor din lume.

Un om nesupus nu ascultă nici de Dumnezeu, nici de oameni. Un om mândru în orbia lui disprețuiește pe toți oamenii. Afară de el nu mai este om pe lume care să prețuiască ceva. El e totul. Ceilalți nimic. Un om care urăște pe fratele său zi și noapte se trudește cum să-i facă rău. Un om care se mânie pentru toată nimica e mai periculos ca un animal sălbatic. Iar un om care se răzbună pentru te miri ce e mai rău decât un drac. Și, din păcate, oamenii se lasă așa de ușor prinși în mrejele acestor păcate. Omului îi place să fie liber. Nu prea iubește poruncitorii, nici poruncile. Ascultarea și supunerea fără condiții, fie către Dumnezeu, fie către oameni cere smerenie și lepădare de sine. Aceasta n-o pot face decât sfinții. A nu urî, a nu te mânia și a nu te răzbuna pe cei ce-ți fac rău e lucru dumnezeiesc. Pentru a putea face acest bun și sfânt lucru ți se cere să-ți iubești semenii cu dragostea lui Hristos, care atât de mult ne-a iubit, încât și-a dat viața pentru noi. Cine după necurmată luptă și cu ajutorul lui Dumnezeu ajunge să răstignească toate aceste păcate pe crucea vieții, acela poate spune fericit:

«Împreună cu Hristos m-am răstignit, așa că de acum nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine»¹⁰.

Apostolul duminicii

În dar suntem mântuiți (Efeseni 2, 4-11)

„Pentru orice dar, fie cât de mic, se cade să mulțumim și să rămânem recunoscători binefăcătorului în toată vremea. Așa e omenește și așa e creștinește. Cu toate acestea, nu toți oamenii sunt recunoscători. Recunoștința e o floare foarte rară. Ea nu crește decât în grădina sufletelor luminate de soarele vieții, Hristos. A fi recunoscător înseamnă a fi creștin. Cu toate acestea, atâția dintre creștini nu știu să mulțumească nici oamenilor, nici lui Dumnezeu. Ba dimpotrivă, cu cât e mai mare și mai de preț darul primit, cu atât se arată mai nemulțumitori și răi. Odată scăpați de năpastă, din mila și cu ajutorul lui Dumnezeu, se laudă ca și cum din puterea lor ar fi mântuiți de cel rău.

Se spune, și pe drept cuvânt, că dragostea părinților față de copii e cea mai aleasă și cea mai sfântă dintre toate dragostile pământului. E așa pentru că ea se dăruiește în toată vremea întreagă și fără să aștepte ceva în schimb. Nici un copil nu întoarce părintelui una măcar din câte a jertfit pentru el. Nici nu așteaptă părintele așa ceva. Dorința părintelui e să-și vadă copilul fericit. Aceasta e cea mai aleasă bucurie și cea mai mare răsplată ce se poate da unui părinte. Și nu poate fi fericit nici un copil care nu îndeplinește sfaturile date de părinții lui. Dar și aceea e adevărat că nici un părinte nu-și urăște copilul, oricât ar fi de rău. Dacă, totuși, unii părinți sunt siliți să-și pedepsească copiii, nu o fac spre distrugere, ci spre îndreptare.

Povestea copilului neascultător și rău e povestea întregii omeniri. Omul sosit în lume din dragostea și bunătatea lui Dumnezeu, era dator să se supună dumnezeieștii porunci, că doar spre fericirea lui era orânduită. Scopul acestei porunci nu era asuprirea sau umilirea omului, ci, dimpotrivă, ea dădea omului ocazia de-a lucra la propria lui fericire. Dacă Adam păzea porunca dată lui de Dumnezeu, cu vremea ar fi ajuns asemenea îngerilor, ar fi ajuns la asemănare cu Dumnezeu, ar fi scăpat de păcat pentru totdeauna, împreună cu toți urmașii lui.

¹⁰ Idem, „Apostolul duminicii - Împreună cu Hristos m-am răstignit”, în *Ibidem*, nr. 2, Cluj, 14 octombrie 1945, p. 2.

Păcatul, odată săvârșit, cu puteri omenești n-a mai putut fi îndreptat. Din propria lui vină, omul a ajuns în dușmănie cu Dumnezeu, cu lumea și cu el însuși. Din vina lui, omul a ajuns din liber rob, din stăpân slugă și din fiu al lui Dumnezeu, fiu al satanei. Dar Dumnezeu, ca un părinte bun și iubitor, a trimis pe unul născut Fiul Său în lume, ca să mântuiască lumea prin El și ca să se arate încă odată cât e de bogat în milă și dragoste față de făptura Sa. Cine ar putea spune că a contribuit cu ceva la pogorârea lui Iisus printre noi? Taina mântuirii noastre își are izvorul în dragostea și bunătatea Părintelui nostru ceresc. Cine ar putea spune că Fiul lui Dumnezeu s-a jertfit îndemnat sau silit de cineva dintre pământenii? Noi știm că până și apostolii erau împotriva acestei jertfe. Iisus de bunăvoie s-a dat morții, ca noi viață să avem. Noi, oamenii, n-am contribuit cu nimic nici la venirea noastră pe lume, nici la mântuirea din robia păcatului. Deci să nu se mândrească cineva. Ci să recunoaștem că din voința liberă, dată nouă de Dumnezeu spre fericire și înălțare, am făcut armă aducătoare de rău și de moarte. Așa a făcut Adam atunci și așa facem noi astăzi. Păcatul lui Adam a atras după sine pedeapsa lui Dumnezeu. Din zi în zi și din tată în fiu, păcatul s-a făcut tot mai mare și robia tot mai grea. Omenirea trăia de capul ei, fără ajutorul lui Dumnezeu. De aceea, nu știa nici de unde vine, nici unde merge. Bietul om era asemenea pulberii bătute de vânt. La plinirea vremii, a venit Iisus să arate lui Adam și tuturor urmașilor lui că omul poate să se supună poruncilor lui Dumnezeu. Prin jertfa de pe cruce, Iisus ne-a redat libertatea, ne-a împăcat cu Dumnezeu și ne-a scăpat de păcatul strămoșesc. Prin lemnul Crucii s-a șters rușinea intrată în lume prin lemnul pomului oprit.

Pentru unele ca acestea, se cuvine să nu mai slujim celui necurat, să nu mai umblăm după poftele trupului, căci nu mai suntem fii ai mâniei, ci fii ai lui Dumnezeu. Nici se cade să se laude cineva, că nici viața, nici mântuirea nu sunt din puterea noastră, ci din darul lui Dumnezeu. În dar suntem mântuiți”¹¹.

¹¹ Idem, „Apostolul duminicii - În dar suntem mântuiți”, în *Ibidem*, nr. 3, Cluj, 21 octombrie 1945, p. 2.

La început de an nou

Din articolul „La sfârșit de an și început de an nou”, semnat de Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Academiei Teologice, și publicat la începutul anului 1946 în Revista *Renașterea*, ne putem face o impresie asupra activității Eparhiei, în general, și Academiei, în special, în anul anterior. „... Pe tărâmul vieții religioase din Eparhia noastră, iată cum se prezintă bilanțul anului care moare, în lumina faptelor mai importante. Lăsământul anului 1944 a fost un haos pe întreg cuprinsul țării și în special al Ardealului de Sus. Trecerea frontului pe aceste meleaguri, plecarea vremelnichilor stăpânitori cu criminala lor legislație față de populația românească au lăsat în urmă dezorganizare administrativă, sărăcie, deznădejde, ruină și pustiu. În acest haos nu era cine să adune rândurile, să însuflească nădejdea de mai bine, să restabilească ordinea, să înscăuneze dreptul la locul ce i se cuvine. Biserica strămoșească, care de atâtea ori în cursul istoriei a fost factorul prim de regenerare al vieții neamului îngenuncheat de evenimente, și-a înțeles și de această dată chemarea.

Trebuie să accentuăm azi, când zăririle s-au limpezit, nu pentru a trâmbița un merit, ci de dragul adevărului, că în primele luni ale anului care se încheie, singură Biserica s-a străduit pentru lămurirea haosului. Și a reușit prin muncă și stăruință, având o singură armă: credința în puterile vii ale neamului. Biserica a intrat în administrație și școală, chemarea ei a repopulat satele, a reintrodus ordinea, a adunat bunurile împrăștiate, a liniștit sufletele învolburate, a oprit pașii aprig porniți spre răzbunare, a pus plugurile în brazdă. Ea a pornit carul vieții. Preoțimea noastră a știut să

administreze atât de bine medicamentul nădejdiei în mai bine și credinței în ajutorul Dumnezeiesc, încât a grupat în juru-i toate puterile vii ale neamului, a învins toate ostilitățile dușmane. Preotul face pe notarul și primarul, pe judecătorul și jandarmul, pe învățătorul și liturghisitorul. Cumințenia, cultura, experiența și credința în Dumnezeu îl sfătuiește și întărește. Câteva luni retrăiește apostolatul multilateral al strămoșilor lui. Roadele n-au întârziat a se arăta.

Anul care se sfârșește în Eparhia noastră n-a fost numai un an de muncă neobișnuită, ci și de glorie. Alipirea și credința în Biserică a crescut neobișnuit de mult la orașe și sate. Biserica este azi cea mai cinstită instituție în mijlocul neamului și cea mai odioasă înaintea dușmanilor. În această atmosferă de cinstire, s-a plămădit înființarea și deschiderea Liceului ortodox român de băieți și fete din Cluj, care și-a deschis porțile în 9 ianuarie 1945, iar în octombrie s-a scindat în două licee complete, a căror funcționare este asigurată printr-o hotărâre specială a Consiliului de Miniștri, s-au mărit cele două internate de băieți și fete de la 36 și 40 locuri la 60 și 80 locuri; a crescut numărul studenților teologi de la 54 în 1944/1945, la 70 în 1945/1946; s-a desfăcut întreg stocul de cărți religioase tipărite în ultimii ani la centrul Eparhial în mii de exemplare, iar calendarul pe 1946 în 10.000 exemplare. S-au reparat și au fost reînzestrate aproape toate bisericile stricate și devastate. Bisericile sunt pline de credincioși în duminici și sărbători. Parohiile vacante cer de urgență preoți, chiar și filiile nebugetare angajându-se să-și întrețină preoții lor proprii. Prin dărâmarea nefireștilor granițe vieneze și încadrarea Ardealului de Nord în trunchiul țării-mame, cad și granițele care patru ani de zile au despărțit Eparhia Clujului în două. Începând cu data de 31 martie, se desființează Vicariatul Alba-Iulia, funcționarii lui în mare majoritate fiind încadrați la centrul Episcopal Cluj. Pentru preoții refugiați se dă posibilitatea revenirii în parohiile părăsite sau în alte parohii vacante.

«Renașterea», organul eparhial ce apăruse în Alba-Iulia timp de patru ani, își reia apariția la Cluj. Jurisdicția canonică a P.S. Episcop Nicolae Colan asupra Episcopiei Maramureșului, Oradiei de Nord și Secuimii încetează. Se completează prin alegeri cele cinci protopopiate, Lupșa, Abrud, Huedin, Cluj și Târgu Mureș, rămase vacante prin pensionări,

decese sau demisii. Pentru prima oară după cinci ani, se poate întruni Adunarea Eparhială în număr complet, luând la cunoștință rapoartele asupra desfășurării vieții bisericești în cei mai cumpliți ani de cumpănă și suferințe. A fost o adunare istorică, rapoartele fiind decretate din partea Adunării drept document istoric.

La finele anului 1945, situația este incomparabil mai bună decât la începuturile lui. Moștenirea pe care ne-o lasă este o prielnică atmosferă pentru aprofundarea și intensificarea vieții religioase, o mare încredere în Biserica și preoțimea noastră, o năzuință unanimă spre pace, liniște și muncă de redresare. E drept că, din cauza lipsurilor de tot felul, lupta pentru existență este foarte dârză, neliniștea în ceea ce privește viitorul stăruie încă în sufletele celor slabi, neîncrederea în puterile vitale ale neamului încearcă să-i scoată pe unii din luptă, propaganda dușmană de învolburare a sufletelor, de dezagregare a forțelor morale din zi în zi își intensifică acțiunea.

În consecință, perspectivele anului 1946 sunt perspective de muncă pentru Biserică, pe de-o parte, folosind la maxim atmosfera spirituală pentru întărirea credinței strămoșești și, pe de altă parte, cointeresarea tuturor păturilor sociale la propășirea moștenirii Mântuitorului pe toate tărâmurile vieții. Avem de dat o luptă de cucerire. În domeniul vieții sociale, Biserica noastră trebuie să lucreze la pacificarea sufletelor și sfărâmarea barierelor care îi despart pe oameni. Pe tărâm economic, tot Biserica trebuie să înțeleagă lipsurile celor mulți, îndemnând la muncă și chivernisire. Neamul și țara sunt la început de epocă nouă, munca și cruțarea sunt porunca zilei pentru toți, Biserica trebuie să premeargă cu exemplu, iar strădania nu-i va fi de prisos. În măsura în care-și va face datoria, va fi cinstită și prețuită¹.

La sfârșitul lunii ianuarie 1946, licențiații Facultăților de Teologie și absolvenții Academiei Teologice clujene au fost invitați să se înscrie la concursurile organizate de Consiliul Eparhial Ortodox Român din Cluj pentru ocuparea unui post vacant de preot la Catedrala din Cluj și a unuia de revizor eparhial. Conform hotărârii Consiliului Eparhial, printre condițiile

¹ Liviu Galaction Munteanu, „La sfârșit de an și început de an nou”, în *Rev. Renașterea*, anul XXIV, nr. 1, Cluj, 6 ianuarie 1946, p. 1.

impuse candidaților se numărau cele de absolvire a examenului de capacitate cu calificativul „foarte bine”, vechimea de cel puțin cinci ani în slujba Bisericii, calități de buni predicatori și cântăreți, respectiv abilități scriitoricești².

Miercuri, 20 martie 1946, preoțimea și intelectualii din Ardeal au primit trista veste a trecerii la cele veșnice a Prof. Dr. Ion Mateiu, „distins fiu al Bisericii, erudit profesor și fost Rector al Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj-Brașov”³. Acesta s-a născut în anul 1884 în Sebeșul de Sus, jud. Sibiu, fiind vlăstarul unei distinse familii preoțești. Studiile și le-a făcut în satul de obârșie, iar apoi la Sibiu și la Cluj. Dacă la Sibiu „s-a îndeletnicit cu știința sacră”, în cadrul Institutului Teologic „Andreian”, în orașul Cluj și-a luat titlul de Doctor în Drept. Înzestrat de Dumnezeu cu însușiri dintre cele mai alese, tânărul Ion Mateiu a dovedit că face parte din elită, indiferent de școala prin care a trecut.

Inteligența sa scilpitoare și statornica sa râvnă de a ști cât mai mult și cât mai temeinic l-au ajutat să-și zidească o cultură largă, pe care a fructificat-o apoi în viața obștească, în care a intrat cu elanul celei mai darnice tinereți. Și-a început cariera ca dascăl de școală primară în Săliște. Experiența dascălească și cultura pe care și-a îmbogățit-o tot mai mult l-au dus apoi în scaunul de coreferent al treburilor școlare la Consistoriul Arhidiecezan din Sibiu. După Războiul întregirii naționale, pe vremea Consiliului Dirigent, a împlinit cu cinste și slujba de Director general al învățământului din Ardeal, după care vrednicia sa l-a urcat la Catedra de Drept a Academiei de Înalte Studii Comerciale și Industriale din Cluj. Slujbele administrative și catedra universitară n-au epuizat însă niciodată puterea de muncă și însuflețirea apostolică a celui care a fost Ion Mateiu.

Adormitul în Domnul a cheltuit o neostenită energie și pe tărâmul scrisului științific și gazetăresc. O serie întreagă de volume tipărite în domeniul dreptului și al istoriei profane ori bisericești și multe sute de articole și studii, care îmbrățișează aproape toate domeniile vieții obștești, fac mărturia prodigioasei activități cărturărești cu care Dr. Ion Mateiu a

² Concurș nr. 416/1946; Concurș nr. 417/1946, în *Ibidem*, nr. 5, Cluj, 3 februarie 1946, p. 4.

³ „† Prof. Dr. Ion Mateiu”, în *Ibidem*, nr. 13, Cluj, 31 martie 1946, p. 3; vezi și „† Prof. Dr. Ion Mateiu”, în *Rev. Renașterea*, anul XXIV, nr. 14, Cluj, 7 aprilie 1946, p. 1.

ținut să-și împodobească viața. Opera științifică a Prof. Ion Mateiu se distinge prin obiectivitate și temeinicie, iar graiul scrisului său, prin limpezime și frumusețe stilistică. Articolele lui de gazetă atacau întotdeauna esența problemelor, cucerind cititorul prin verva și căldura expunerii. Cele mai multe din aceste articole le regăsim în coloanele «Telegrafului Român» din Sibiu și în ale «Renașterii», al cărei director iscusit a fost timp de șapte ani de zile. Adunând într-un volum, când va fi cu putință, măcar o seamă din aceste articole, Episcopia Clujului îi va cinsti într-un chip rodnic amintirea distinsului și devotatului ei fiu duhovnicesc.

Prin trecerea la cele veșnice a lui Ion Mateiu, „încă pribeagul așezământ de cultură din Cluj-Brașov pierde pe unul dintre cei mai buni dascăli ai săi, Societatea «Frăția Ortodoxă Română» pe înțeleptul și entuziastul său îndrumător, iar Biserica Ortodoxă pe unul dintre cei mai devotați luptători din falanga cărturarilor săi. Pierde? Nu, căci profesorul Ion Mateiu, prin scrisul său, își slujește neamul și Biserica și de dincolo de mormânt. Bunul Dumnezeu să-l odihnească în latimea celor drepte!”⁴.

În ziua de 26 martie 1946, în prezența Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Academiei Teologice clujene, și a părintelui spiritual Pavel Șendrea, la Academia Teologică a avut loc ședința de reconstituire a societății studențești „Credința Ortodoxă”. După ce Rectorul a expus menirea acestei societăți, îndemnându-i pe tineri să continue cu mai mult elan rodnică activitate din trecut a societății, studenții teologi și-au ales noul comitet de conducere. Acesta urma să fie format din: Silviu Iovan - Președinte; Teodor Codila - Vicepreședinte; Gheorghe Ciobanu - Secretar general; Teodor Abrudan - Secretar de ședință; Aurel Bodirca și Constantin Lazăr - Bibliotecari; Eremie Albuțiu - Președintele Secției muzicale; Donică Oprea - Președintele Secției literare; Teodor Misarăș - Casier; Aurel Roșea, Ioan Georgea, Gheorghe Popovici și Aurel Pârlea - Cenzori.

În final, Președintele societății, Silviu Iovan, a mulțumit pentru încrederea ce i s-a acordat, promițând că va veghea la păstrarea spiritului Evangheliei în toată activitatea. Exprimând, în numele studenților, întregul atașament sufletească față de distinsul patron al societății, P.S. Episcop Nicolae Colan, vorbitorul a adresat forurilor de conducere și colegilor

⁴ *Ibidem*.

rugămintea de a-și da tot concursul pentru desfășurarea unei activități cât mai rodnice⁵.

La sfârșitul lunii mai, Academia Teologică din Cluj a scos la concurs un post de profesor la Catedra vacantă de Teologie practică. Candidații trebuiau să aibă cetățenie română, religie ortodoxă și titlul de Doctor în Teologie, obținut la una dintre Facultățile de Teologie Ortodoxă din țară. Cererile candidaților, înaintate Consiliului Eparhial din Cluj, trebuiau însoțite de actul de naștere, atestatul de botez, certificat de la parohul propriu asupra apartenenței religioase și a moralității petentului, cazier judiciar, dovadă militară, diplomă de Doctor în Teologie, eventualele lucrări tipărite, atestat de serviciu și Curriculum Vitae. Retribuția pentru post urma să fie asigurată din bugetul statului⁶.

La sfârșitul lunii iunie, în ziua Sf. Apostoli Petru și Pavel, cu prilejul împlinirii a zece ani de la înscăunarea întru vladicie a P.S. Nicolae Colan, clerul și poporul drept-credincios și-au sărbătorit Episcopul. După săvârșirea Sf. Liturghii cu marele sobor al Catedralei, a urmat recepția de la reședința episcopală. La praznic au fost de față: P.S. Episcop Iuliu Hossu, însoțit de membrii Consiliului Episcopal Român-Unit; consilierii Episcopiei Ortodoxe Române, Dr. Vasile Sava, R. Popa, Liviu Galaction Munteanu, Augustin Faur, Vasile Bogdan, precum și funcționarii serviciilor episcopale. În fruntea mirenilor s-au aflat profesorii universitari Silviu Dragomir, Victor Papilian, M. Șerban, V. Stanciu, L. Țeposu, inspector Timotei Vâlcu, Sofia Meteș, Președinta Societății Naționale a Femeilor Ortodoxe Române, Epimanoda Lucaci, Președinta Asociației Refugiaților și Expulzaților din Ardeal, precum și numeroși credincioși.

Îmbrățișându-l pe „fratele” său întru „lege românească”, P.S. Episcop Iuliu Hossu a rostit cuvinte pline de har, amintind auditoriului că „frați” fiind, întru frăție creștină și română vor trăi: „Ca doi brazi dintr-o tulpină, / Ca doi ochi dintr-o lumină”. În numele clerului din Eparhie, a funcționarilor și instituțiilor, a luat apoi cuvântul consilierul eparhial Dr. Vasile Sava, prezentând P.S. Episcop Nicolae un exemplar legat din numărul

⁵ „Reconstituirea societății studenților în Teologie «Credința Ortodoxă»”, în *Ibidem*, nr. 15, Cluj, 14 aprilie 1946, p. 4.

⁶ „Concurs nr. 2958/1946”, *Ibidem*, nr. 24-25, Cluj, 16 iunie 1946, p. 4.

omagial al Revistei „Renașterea” și albumul preoților, întocmit de părintele Lupșe. La rândul său, Prof. Victor Papilian, Președintele Societății Scriitorilor Români din Ardeal, a ținut o cuvântare plină de har și înaltă ținută academică, „o caldă mărturisire a literaților ardeleni pentru Vlădicul poet al limbii și al literaturii creștine de pe aceste plaiuri”. Cuvinte de laudă și mulțumire au adus, de asemenea, Sofia Meteș din partea femeilor române, Prof. M. Șerban, insp. Timotei Vâlcu, preotul Curea, care a prezentat din partea Protopopiatului Cluj cartea „Biserici și Preoți” a părintelui Florea Mureșan.

Tuturor celor prezenți le-a răspuns și mulțumit P.S. Episcop Nicolae, amintind „că pentru tot și pentru toate se cuvine slavă numai unuia singur, lui Dumnezeu. Sunt de-a dreptul copleșit de semnele de iubire și prietenie ce-mi arătați astăzi. Delicați ca totdeauna, mi-ați adus aminte de ceea ce am făcut. Eu văd mai ales ce n-am putut încă înfăptui. Rog pe bunul Dumnezeu să-mi dea și pe mai departe ajutorul Său în slujba Bisericii Sale”⁷.

Cu același prilej, Prof. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Academiei Teologice, a publicat în paginile Revistei *Renașterea* un articol omagial. „...Înaintea ochilor îmi stăruie figura Arhiereului Profesor Nicolae Colan. E unul din aspectele multilaterale ale activității P.S. Episcop Nicolae. Se desemnează această figură îndeosebi în cei patru ani de stăpânire străină asupra Transilvaniei de Nord. De altfel, precum era firesc, Profesorul ajuns Arhiereu nici un moment n-a întrerupt contactul cu școala de toate categoriile. În cadrul preocupărilor pastorale, a găsit totdeauna timpul necesar pentru studiu, inspecții școlare, conferințe didactice și pentru legătura strânsă cu profesorii, studenții și elevii. Prin acest contact, a căutat să introducă un duh nou în școală, un duh de dragoste față de așezămintele strămoșești, de muncă intelectuală, de ordine și disciplină, de apropiere între Arhiereu, profesori și tineret.

Biblioteca lui personală este pusă la dispoziția profesorilor de la Academia Teologică. An de an, Biblioteca Academiei se îmbogățește cu opere de valoare, fie donații personale, fie prin înțelegătoarea contribuție materială a Episcopiei. Și de îndată ce situația financiară a Eparhiei i-a permis, a instalat Academia într-o clădire nouă, corespunzătoare, ame-

⁷ „Sărbătorirea P. S. Episcop Nicolae Colan”, *Ibidem*, nr. 28-29, Cluj, 14 iunie 1946, pp. 1-2.

najată cu tot confortul și utilajul didactic necesar unei bune pregătiri. Studenților le înlesnește posibilitatea de studiu, ajutându-i cu burse, până la echivalentul întreținerii gratuite. Tipografia o pune la dispoziția Academiei să-și poată tipări Anuare din ce în ce mai voluminoase, iar profesorilor le face condiții avantajoase de tipărire și desfacere. Înțelege râvna și greutatea fiecărui profesor, venindu-i în ajutor de câte ori este nevoie. Cunoaște și apreciază pe tinerii studenți de pe băncile Teologiei. Zelul de studiu, buna purtare, entuziasmul pentru misiunea preoțească le-o răsplătește nu numai în Academie, ci și la numirea în parohii.

Dar oricât de viu ar fi fost contactul cu Academia și școala până în toamna anului 1940, e departe de ceea ce urmează după această dată. De atunci, Arhiereul intră în școală ca Profesor de Noul Testament. În septembrie 1940, Academia Teologică rămăsese numai cu doi profesori titulari. Era școala care cu orice preț trebuia să funcționeze, pe de-o parte pentru a pregăti preoți pentru două eparhii văduvite în bună parte de păstori sufletești; pe de altă parte, alături de Academia Teologică soră erau singurele instituții de cultură religioasă și națională spre care se îndreptau toate privirile neamului obidit și prin care trebuia să se afirme cultura românească. În luna octombrie, tinerii studenți, rămași fără nicio posibilitate de a-și continua studiile, se îndreaptă spre Teologie. P.S. Episcop Nicolae ia o hotărâre eroică: Academia își va deschide porțile în 5 noiembrie, completându-se corpul profesoral prin consilierii Eparhiali, doi profesori suplitori recrutați dintre profesorii de liceu rămași în Cluj și însuși premerge cu exemplu de abnegație și muncă, luând disciplina Noului Testament. Cursurile au început cu o însuflețire și o voință de muncă egale doar de acțiunile hotărâtoare ale timpurilor de bejenie. De două ori pe săptămână, cu o regularitate matematică, Episcopul apărea la ora 9.00 în cancelaria profesorală, ca să-și țină cele 4 ore săptămânale de cursuri Neo-Testamentare. Un gest încurajator pentru profesori și studenți, un gest de jertfelnicie și muncă în plus, care trebuia suplinită în ore de muncă până noaptea târziu. A redevenit iarăși profesorul care lăsase în urmă 14 ani de activitate științifică.

Între profesori, este colegul și nu Arhiereul, fără a căuta vreodată să-și impună voința, discutând de la egal la egal toate problemele școlare la ordinea zilei. Între studenți, este profesorul stimat și iubit nu pentru calitatea de Arhiereu, ci pentru frumusețea cursurilor. Zi de zi se sudează legăturile trainice între școală și Arhiereu, care vor rămâne neștirbite în sufletul tuturor profesorilor și studenților din acea epocă de luptă și râvnă deosebită.

Anii 1940-1944 au format o tradiție care nu se va mai șterge. Episcopul Nicolae Colan, cu toate că azi catedrele își au titularii lor, a dorit să figureze în Programul de învățământ cu două ore, săptămânal, de Conferințe Neo-Testamentare. Continuă a rămâne profesorul de ieri. Și aceasta spre binele Academiei și cinstea Arhieriei. Academia se bucură nu numai de un prestigiu deosebit, ci și de faptul că este pusă în afara fricțiunilor inerente instituțiilor surori față de forurile conducătoare, făcând față tuturor greutăților timpurilor, prin hotărâri luate în comun cu căpetenia bisericească. Episcopul mandatar al Mântuitorului, în mijlocul poporului credincios, urmând tradiției apostolice, este în primul rând propovăduitor al Evangheliei și educator al viitorilor păstori sufletești, cunoscându-i de la începutul formării lor. Prin această frățească colaborare între Episcop și Școala Teologică, în aparență de mică importanță, stă în picioare principiul străvechi că Biserica își formează clerul ei.

Au rodit și pe tărâm literar-teologic ultimii 6 ani de profesură ai P.S. Sale. Consecutiv, la scurte intervale tipărește în două ediții traducerea după original a Noului Testament, «Omul cel nou» și «În legături», trei lucrări care zidesc sufletul preoților noștri. Toți câți apreciem strădania dăscălească a Episcopului Nicolae Colan, la împlinirea primului deceniu de Arhieriească păstorire, îi urăm sănătate, viață lungă și putere de muncă, așteptându-l să continue a coborî în mijlocul nostru ca profesor”⁸.

La 19 iunie 1946, Consiliului eparhial a anunțat că sesiunea examenelor de toamnă a studenților de la Academia Teologică din Cluj urma să aibă loc în perioada 20-30 septembrie, iar cursurile au fost programate să înceapă la data de 1 octombrie 1946⁹.

Conform tradiției, absolvenții Academiei Teologice clujene, promoția 1936, au plănuț ca în data de 6 decembrie, de ziua Sf. Nicolae, să sărbătorească 10 ani de la absolvirea Academiei. Întâlnirea colegială urma să aibă loc la sediul Sf. Episcopii¹⁰.

La sfârșitul anului 1946, prin decizia nr. 51760 / 1946 a Ministerului Cultelor, Dr. Vasile Sava a fost numit în funcția de Vicar al Sfintei Episcopii a Clujului. Dintr-un comentariu al reporterului Revistei *Renașterea*, ne

⁸ Liviu Galaction Munteanu, „Arhierieul Profesor”, în *Ibidem*, nr. 26-27, Cluj, 30 iunie 1946, p. 4.

⁹ „Comunicat nr. 3384/1946”, în *Ibidem*, nr. 28-29, Cluj, 14 iulie 1946, p. 4.

¹⁰ „Întâlnire colegială”, în *Ibidem*, nr. 47, Cluj, 24 noiembrie 1946, p. 4.

putem face o impresie asupra profilului părintelui Vasile Sava, așa cum îl știu cei mulți, preoți sau mireni: „S-a înălțat în cea mai înaltă treaptă bisericească a preoților de mir prin vrednicie, muncă și deosebită perseverență pe drumul marilor preoți ieșiți din neamul românesc. Blând ca un moșneag din zugrăvelile vechilor ctitorii boierești, boier cu sufletul și spornic la lucru ca un slujitor vrednic al lui Dumnezeu, vicarul nostru este îmbrățișat cu dragoste, respect și reverență deosebită de toți preoții și enoriașii Eparhiei.

Sfetnicul cel mai de preț al tuturor realizărilor pe târâm bisericesc și național din reînviata Eparhie a Clujului, Dr. Vasile Sava a fost cel dintâi ajutor al regretatului Episcop Nicolae Ivan, ca să ajungă azi, prin aceeași vrednicie și dreaptă prețuire, vicarul drag și harnic al P.S. Nicolae Colan. Conducător, pe rând, al secțiilor economice, bisericești, profesor la Academia Teologică, spirit practic și adânc înțelegător al problemelor bisericești și românești, poartă și azi făclia lăsată lui de ctitorul Nicolae Ivan, aducând contribuția de preț, spiritul încercat, priceperea și dragostea de muncă și lege scaunului arhieresc, împodobit atât de frumos de marele nostru Vlădică Nicolae Colan.

Pentru toate aceste vrednicii, pentru chipul lui nins de poveri și împodobit cu cinstea și prețuirea unanimă a românilor, pentru frumosul lui gest de a nu-și părăsi slujba la vremea bejeniei din 1940, pentru alte virtuți câte singur Vlădica și poate noi, simpli credincioși, știm că ard în sufletul lui, vrednicului părinte Sava a fost înălțat de fapte în scaunul de Vicar al Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului. Urarea ce face această foaie bisericească națională, la care a scris și scrie cu sârg părintele Vicar este glasul nevinovaților copii în ajunul Nașterii Mântuitorului Iisus Hristos: «Florile dalbe ale vârstei patriarhale să vă înflorească mereu și să vă învrednicească Bunul Dumnezeu să vedeți mântuirea neamului în legea lui Hristos și în drepturile lui firești”¹¹.

¹¹ „Părintele Dr. Vasile Sava, Vicar al Sf. Episcopii a Vadului, Feleacului și Clujului”, în *Ibidem*, nr. 48-49, Cluj, 8 decembrie 1946, p. 1.

Vizita Patriarhului Alexei al Moscovei la Cluj

În anul 1947, torța învățământului teologic clujean a fost reaprinsă cu o mai mare vitalitate de studenții Societăților „Credința Ortodoxă” și „Frăția Ortodoxă Română Studențească”, care și-au intensificat activitatea misionară și de propagandă religioasă, chemând în rândurile lor pe toți studenții aparținători Bisericii Ortodoxe.

Societatea „Credința Ortodoxă” a studenților Academiei Teologice clujene și-a început activitatea joi, 30 ianuarie 1947. În cadrul primei ședințe din șirul celor programate săptămânal, a luat cuvântul tânărul student Viorel Popa, în calitate de Președinte, referindu-se la istoricul înființării Societății și la scopul ei. „În ziua de 24 octombrie 1924, tinerele vlăstare și studenți ai Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj se întrunesc în localul Internatului Teologic din str. Bălcescu, nr. 21, din Cluj, pentru a alege un comitet provizoriu, care să elaboreze un proiect de statute și un regulament pe baza cărora să funcționeze noua organizație studențească, numită «Societatea Credința Ortodoxă». Imediat după deplina constituire, Societatea și-a început activitatea în două direcții: una internă și alta externă. Scopul activității pe plan intern constă în aprofundarea chestiunilor teologice, prin diferite lucrări, și în punerea materialului necesar la dispoziția studenților. Activitatea externă are o extensiune mai mare, răspândind în cercurile populare ale satelor învățături cu caracter moral, național și economic. În general, scopul societății este desăvârșirea în cunoștințele teologice, promovarea intereselor profesionale, răspândirea cuvântului Evangheliei oriunde este cerut și cimentarea raporturilor cu celelalte organizații studențești...

Știm care este scopul societății noastre și care ne este misiunea. O societate studențească cu tradiție, cum este «Credința Ortodoxă», are menirea ca, într-un centru studențesc, să poarte torța învățaturii evanghelice și să lupte contra tuturor acelor care sapă la temelia Bisericii noastre strămoșești. Se vorbește de diferite asociații creștine care, alături de Biserică și, uneori, din nefericire, în legătură cu ea se manifestă cu destulă putere în societatea românească de astăzi. După cum umanitarismul cosmopolit caută nivelarea individualităților etnice, tot astfel în domeniul religios se tinde la nivelarea confesiunilor, spre a se ajunge, treptat, la o religie cu caracter general, o religie universală. Într-o fază viitoare, se va tinde, poate, la apropierea între creștinism și alte credințe, spre a ajunge la religia tuturor și a nimănui.

La noi, acest curent cosmopolit religios a început să pătrundă pe două căi: pe de-o parte, în masele populare la sate, prin intermediul sectelor, iar pe de altă parte, în păturile culte de la oraș, prin mijlocirea societății „Tinerilor creștini”, patronată de străini.

Creștinismul, din punctul nostru de vedere teoretic și practic, are valoare de catalizator și armonizator al tuturor antitezelor apărute, pentru că cei mai iluștrii oameni, cele mai ilustre personalități și genii ale omenirii i-au recunoscut și confirmat originea divină - atât a creștinismului, în genere, cât și a Bisericii lui Hristos și numai semidocismul se găsește să-l nege. Credința noastră e neclintită în adevărurile dogmatice și în Biserică, iar rolul nostru de mâine este să încercăm o lămurire a maselor urbane și rurale pentru un creștinism practic și pentru popularizarea dogmelor creștine. Sectarismul nu este decât falsa popularizare a dogmelor. Noi suntem cei chemați să-l combatem și să luptăm contra lui, precum și contra tuturor curentelor străine care ar periclita existența neamului și a credinței noastre strămoșești.

Există personalități puternice, cu idealuri înalte, capabile să-și riște chiar viața pentru realizarea idealurilor lor, dar fără să tulbure ordinea socială. Astfel de personalități nu renunță la ideal, ci se sacrifică, pentru ca prin sacrificiul lor, să salveze și ordinea socială, și idealul, care vor rămâne în urma lor ca un far luminos pe orizontul îndepărtat al vieții sociale. Este triumful altruist al personalității. Exemplul tipic de astfel de personalitate

este în primul rând Iisus Hristos, Apostolii și primii creștini din Imperiul roman. Știm cu toții și cunoaștem din cele studiate torturile grozave la care erau supuși aceia pe care astăzi îi venerăm pentru un ideal bine determinat: mântuirea.

Iisus Hristos a venit pe pământ cu voința de a mântui omenirea, ridicând-o la înălțimea idealului său. Lumea însă nu L-a înțeles, iar El n-a luptat împotriva ei, s-a lăsat să fie prigonit și batjocorit, dar nici la idealul Său n-a renunțat. În momentul când, pe cruce fiind, a pronunțat cuvintele: «Iartă-le, Doamne, că nu știu ce fac», El marca triumful idealului Său, care a încălzit sufletele atâtor milioane de oameni de aproape două mii de ani. Mântuitorul a fost învins trupește, sufletește însă a câștigat victoria.

Un măreț exemplu ne oferă viața primilor creștini din Imperiul roman, care erau dați pradă fiarelor sălbatice, drept pedeapsă pentru credința lor creștină. Ar fi fost de ajuns să pronunțe câteva cuvinte, că renunță la creștinism și că acceptă păgânismul, pentru ca să scape de furia animalelor sălbatice și să capete chiar numeroase avantaje. Dar oamenii aceștia nu și-au renegat idealul, ci în momentul când fiarele se năpusteau asupra lor, ei cu mâinile încrucișate și cu privirea spre cer, se rugau Domnului. Era triumful spiritului asupra trupului. Moartea lor lasă o dâră luminoasă a idealului, pe care nu-l părăsiseră niciodată. Personalități capabile de sacrificiu pentru ideal, nu sclave ale simțurilor, personalități în care triumfă altruismul, nu egoismul. Iată personalități model!

Noi, ca viitori slujitori ai altarului, noi, lampadoforii ce trebuie să ducem în mijlocul poporului de unde ne-am recrutat torța învățăturii evanghelice, trebuie să ne înțelegem pe deplin misiunea, să urmăm pilda acelor care s-au sacrificat pentru idealul creștin, să ne dăruim întreaga ființă, trup și suflet, pentru Hristos și învățătura sa. La fel au făcut și înaintașii noștri, lăsându-ne pe noi să ducem mai departe făclia. În credința că cerul ne va ajuta și va îndeplini dezideratele neamului în cadrul credinței ortodoxe, pornim!

Acesta ne este gândul și-l mărturisim la începutul lucrului, luând martor pe Dumnezeu de buna noastră intenție și făgăduind mucenicilor creștini ai neamului nostru că vom aprinde făclia la care să lumineze întunericul și să sfărâme zăgazul de ceață și de neștiință. Suntem tineri,

plini de forțe, plini de speranțe, nimeni și nimic nu ne poate opri sau stăvili avântul. Vom merge înainte fără să plecăm fruntea, ne vom îndeplini conștiința misiunea și nu ne vom abate nicicând de la pilda vie și nemuritoare de vrednicie și idealism, dată atât de sublim de cele mai ilustre personalități ale creștinismului. Cu deplină încredere în puterile și în colaborarea noastră, a tuturor, precum și în sprijinul moral al mai marilor noștri, pornim pe drumul datoriei și al realizărilor”¹.

Finalul întâlnirii a fost urmat de un moment muzical, la care și-au dat concursul studenții Donică Oprea, Constantin Lazăr, Titus Dănilă și Ion Șerb².

Concomitent, Societatea „Frăția Ortodoxă Română Studențească” (F.O.R.S.) de la Universitatea „Regele Ferdinand” din Cluj a lansat un apel către toți studenții aparținători Bisericii Ortodoxe Române de la această universitate, pentru a participa activ la ședințele săptămânale³. Prima dintre acestea a fost programată sâmbătă, 15 februarie 1947, la Facultatea de Drept din Cluj, unde a avut loc Adunarea generală a Societății „F.O.R.S.” pe anul 1946/1947. Episcopia Ortodoxă din Cluj a fost reprezentată de Prot. Augustin Faur, reprezentantul P.S. Episcop Nicolae, econom stavrofor A. Svetlov, preoții Pavel Șendrea, Virgil Șeulean și Prof. Ioan Pop. După rugăciunea „Tatăl nostru”, cântată de corul Academiei Teologice, Radu Cărpinișanu, Președintele societății, a declarat adunarea deschisă, fiind prezentat pentru început raportul activității pe anul 1945/1946 și darea de seamă asupra primei ședințe de comitet din anul 1947. A urmat cuvântul părintelui Prof. Ioan Bunea, duhovnicul studențimii ortodoxe, care a scos în evidență importanța trăirii religios-morale pentru tineretul universitar. „Trăim un moment crucial pentru destinul ființei umane, când se încearcă o detașare a omului de idealurile lui metafizice și o fixare a lui exclusiv în immanent. Făcând o comparație între omul tributar moralei hedoniste și utilitariste și omul ce-și rostuiește viața la lumina harului ei, este demonstrat că statornicirea unei lumi mai bune nu se poate asigura

¹ Viorel Popa, „Societatea Academică «Credința Ortodoxă»”, în Rev. Renașterea, anul XXV, nr. 6, Cluj, 9 februarie 1947, p. 3.

² *Ibidem*, nr. 5, Cluj, 2 februarie 1947, p. 4.

³ „Apel”, în *Ibidem*, nr. 7-8, Cluj, 16 februarie 1947, p. 3.

decât prin promovarea celui din urmă. Omul este străbătut de chemarea asemănării cu Domnul. El își face întâi rânduială în compartimentul vieții sale interioare, pentru ca de aici să se reflecte și în afară, în societate. Studentul încadrat în «F.O.R.S.» această idee programatică trebuie s-o îmbrățișeze, modelându-și sufletul după îndreptarul binelui și adevărului, adăugând la știință și virtute”⁴.

Protopopul Augustin Faur le-a transmis membrilor „F.O.R.S.” binecuvântarea și urările de bine ale P.S. Episcop Nicolae Colan, stăruind asupra importanței pe care o are activitatea Societății în opera de spiritualizare a studențimii. „Sub ea, studenții vor face cu mult mai mult bine semenilor lor decât dacă s-ar dedica unei reci și exclusiviste pregătiri științifice. Aprofundarea valorilor religios-morale ale ortodoxismului românesc și punerea lor în practică vor face ca studenții să fie apreciați de neam și Biserică. Biserica invocă harul divin asupra «F.O.R.S.», rugându-se pentru deplina ei reușită”⁵.

Sâmbătă, 1 martie 1947, a avut loc o nouă ședință a Societății „F.O.R.S.”, al cărei program cu caracter hristocentric a avut ca scop aducerea în conștiința tuturor a persoanei Mântuitorului. După rugăciunea de deschidere „Să se îndrepteze”, a fost prezentată darea de seamă asupra Adunării Generale. În continuare, părintele V. Șortan, vicepreședintele Societății, a făcut o evocare istoric-dogmatică a evenimentelor ce au instituit praznicul Duminicii Ortodoxiei. Arătând lupta ce s-a dus acum unsprezece veacuri împotriva cultului sfintelor icoane, părintele Șortan a evidențiat motivele pentru care ea nu a izbândit, ci dimpotrivă, a consfințit venerarea lor, așa cum vedem din Hotărârea celui de al VII-lea Sinod Ecumenic: „Cinstirea icoanei trece la original și cel ce se închină icoanei se închină persoanei celui pictat”. Amintirea birunței icoanelor este sărbătorită în prima duminică din Postul Mare, cunoscută de atunci sub numele de Duminica Ortodoxiei.

În continuarea programului, au fost recitate poezii de George Coșbuc, Octavian Goga, Lucian Blaga, Panait Cerna, Ion Pilat, Mihai Codreanu, un îndemn la contemplație și rugăciune, pentru deplina apropiere de Mântuitorul Hristos, izvor de viață, har și fericire pentru oricine. A urmat

⁴ Ion Răileanu, „F.O.R.S.-ul în acțiune”, în *Ibidem*, nr. 9, Cluj, 2 martie 1947, pp. 2-3.

⁵ *Ibidem*.

apoi poezia „Apocalipsa” a studentului Octavian Udriște, un tablou zguduitor, un strigăt răscolitor, trezind conștiințele la realitatea crudă a lipsei de Dumnezeu și de suflet din lume. În încheiere, părintele duhovnic Ioan Bunea a expus, într-un scurt cuvânt, concluziile întâlnirii, iar în final toți cei adunați au intonat cu însuflețire cântarea „Cu noi este Dumnezeu”⁶.

În cadrul Consiliului Eparhial din ziua de 26 martie, P.S. Episcop Nicolae Colan a anunțat că Prea Cuviosul Prof. Dr. Ioan Zăgrean a fost desemnat, în urma concursului ținut la începutul lunii martie, ca titular la Catedra de Teologie practică a Academiei Teologice⁷.

În tot cursul anului, studenții din Societatea „F.O.R.S.” au fost cuprinși de un entuziasm debordant, având întâlniri săptămânale, toate calate în jurul modelului Iisus Hristos. Iată câteva din temele dezbătute: „Iisus în poezia cultă românească”; „Sensul suferinței în creștinism”. La dezbateri și-au dat contribuția: Aspasia Oțel, studentă la Litere („Iisus în poezia românească”), Octavian Udriște, student la Medicină (interpretarea poeziei „Iisus” de M. R.); Zorica Lațcu (poezii originale: „Trezirea din Samaria”, „Ghetsemani”, „Tu ești aici” și „Golgota”); Ion Răileanu, student la Medicină („Meditație: Slujbă de seară”); D. Vatamanu, student la Litere („Interior”, poezie originală), diaconul Ion Ienciu, student la Medicină („Crucea, simbol al suferinței și biruinței creștine”); Donică Oprea, student la Teologie („Meditație”) și D. Păcurariu, student la Litere („Poem simplu”, poezie originală)⁸.

Ședința din data de 15 martie a fost onorată de prezența P.S. Episcop Nicolae Colan, prilej cu care Preasfinția sa a subliniat rolul credinței în formarea și echilibrarea sufletului tineresc. Activitatea „F.O.R.S.” din luna martie a culminat cu „Săptămâna misionară” din perioada 22-30 martie, organizată cu scopul de a pregăti studențimea pentru praznicul Învierii Domnului. Săptămâna misionară a început prin conferința părintelui Prof. Dr. Nicolae Mladin, de la Academia Teologică din Sibiu, cu subiectul: „Tineretul și creștinismul”. Esența conferinței a reprezentat-o accentuarea de către creștinism a valorificării năzuințelor înalte ale sufletului omenesc.

⁶ Idem, „Activitatea F.O.R.S.-ului”, în *Ibidem*, nr. 11, Cluj, 16 martie 1947, p. 3.

⁷ „Ședință plenară”, în *Ibidem*, nr. 14-15, Cluj, 13 aprilie 1947, p. 6.

⁸ „Răbojul F.O.R.S.-ului”, în *Ibidem*, nr. 24-25, Cluj, 22 iunie 1947, pp. 2-3.

„Singur creștinismul poate îndruma tineretul spre idealurile lui superioare, împărtășindu-i darurile Aceluia ce a fost expresia purității și desăvârșirii tinerești”⁹.

Duminică, 23 martie, părintele Prof. Nicolae Mladin a predicat la Catedrală despre „Iubirea divină și nerecunoștința umană”. În aceeași zi, a conferențiat, în cadrul Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române și „F.O.R.S.”, Prof. Dr. Eugeniu Speranția despre „Comuniunea spirituală a omenirii”. Arătând semnificația deosebită a limbajului pentru omenire, mijlocindu-i comuniunea, conferențiarul a făcut o nimerită legătură între rolul cuvântului în viața spirituală a omenirii și „Cuvântul lui Dumnezeu”, prin care se realizează desăvârșirea morală a omenirii.

Luni, 24 martie, a vorbit părintele Prof. Dr. Grigorie T. Marca de la Academia Teologică din Sibiu, despre „Iisus-tânăr”, arătând că în persoana Lui se îmbină într-o unitate desăvârșită natura umană cu natura divină. Iisus, prin neprihana vieții Lui, este prototipul moral al omenirii, deci demn de a fi imitat de tineretul însetat de ideal.

Mărți, 25 martie, de Bunavestire, la Catedrală a predicat părintele Prof. Dr. Nicolae Mladin despre „Sf. Fecioară Maria”. La orele 12.00, a conferențiat Rectorul Academiei Teologice din Cluj, Dr. Liviu Galaction Munteanu, despre „Hristos în zilele noastre”. Înfățișând și combătând teoriile potrivnice existenței istorice și divinității lui Iisus, conferențiarul a adus dovezi peremptorii în sprijinul ființei divino-umane a lui Iisus și a conchis că prezența Lui e indispensabilă în viața zilelor noastre. Seara, la orele 18.00, părintele Prof. Dr. Nicolae Mladin a vorbit despre „Familia creștină”, scoțând în evidență înaltele și sfintele ei rosturi în viața omenirii, punând accentul pe chemarea ce revine familiei creștine în desăvârșirea religios-morală a omului.

Miercuri, 26 martie seara, s-a slujit denie la Biserica din Deal. După slujbă, a vorbit studenților părintele Protopop Florea Mureșanu despre „Libertate și păcat”, arătând că libertatea e un apanaj al omului și misiunea ei este de a alege binele. Când omul se folosește rău de acest dar al libertății, pierde maiestatea ființei sale și devine rob al păcatului.

⁹ Ibidem.

Joi, 27 martie, a vorbit Părintele Prof. Gheorghe Noveanu despre: „Geneza mântuirii noastre”. Plecând de la relativitatea și unilateralitatea cercetărilor științifice, acesta a arătat că ieșirea omului la limanul izbăvirii este condiționată de cunoașterea adevărurilor eterne și de practicarea virtuților.

Vineri, 28 martie, după denie, la Biserica din Deal, părintele Prof. Petre Dumitreasa a ținut o meditație cu subiectul „Slobozire din cătușile păcatului”, scoțând în relief zbuciumul sufletesc al celor ce s-au îndepărtat de Dumnezeu și au căzut în mrejele păcatului, precum și calea de redresare pe care le-o deschide creștinismul.

Sâmbătă, 29 martie, în sala „Simion Bărnuțiu” a Facultății de Drept din Cluj, a avut loc întâlnirea festivă, în prezența Preasfinției Sale Nicolae Colan, precum și a unui numeros și select public. Punctele programatice ale acestei înălțătoare ședințe au fost susținute de: studenții Academiei Teologice clujene (Cor: „Tatăl nostru” de Ciprian Porumbescu și „Nădejdea mea” de Vasile Petrașcu; Octavian Udriște, student la Medicină (interpretarea poeziei „Golgota” de Donar Munteanu); Zorica Lațcu - „Prohodire”, poezie originală; Aspasia Oțel - „Așteptând învierea Lui”, meditație; Ioan Păun, student la Medicină - „Religia și viața, indisolubila lor legătură în cucerirea înălțimilor” și Ion Răileanu - „Din nou”, poezie originală. În cadrul acestei întâlniri, a vorbit părintele Prof. Ioan Bunea, duhovnicul universității, despre „Crucificare și înviere”, arătând îngemănarea ce-a existat întotdeauna între jertfa curată și biruință. Creștinismul a consfințit acest adevăr etern, valabil pe Golgota.

În încheiere, P.S. Episcop Nicolae Colan și-a exprimat mulțumirea pentru reușita săptămânii misionare, stăruind asupra însemnătății renașterii spirituale ce trebuie să preocupe pe fiecare creștin în preajma praznicului Paștilor.

Duminică, 30 martie, s-a făcut mărturisirea și împărtășirea studenților la Biserica din Deal. Aceasta a fost ziua când studențimea clujeană a dat dovadă că, practic, slujește nu numai idealurilor științifice sau literare, de care este legată prin preocupările cotidiene, ci și idealului de a-L servi pe Dumnezeu, întruchiparea desăvârșită a valorilor spirituale.

În intervalul de la Paști până la încheierea anului universitar, Societatea „Frăția Ortodoxă Română Studentească” din Cluj și-a continuat cu

asiduitate munca de îndrumare duhovnicească a studențimii. Programul desfășurat în această perioadă de timp a avut ca obiectiv formarea conștiinței creștine a tineretului universitar. În acest sens, a vorbit părintele Prof. Ioan Bunea despre „Idealul creștin”, arătând că idealul creștinului este de a-și valorifica darurile lui naturale, miruindu-le cu untdelemn sfințeniei, pentru a face saltul spre veșnicie. Tot acesta a tratat, în cadrul sedinței festive de încheiere, subiectul „Morală laică și morală religioasă”, în care a făcut o paralelă între cele două sisteme de morală. A arătat relativismul moralei laice și influența binefăcătoare a moralei religioase creștine în zidirea sufletească a omului.

Diaconul Vasile Șortan (student medicinist) a vorbit despre „Doctorii fără de arginți” și a înfățișat dezideratul F.O.R.S.”-ului în legătură cu obținerea dreptului asupra bisericii Universității. Studentul în Medicină Radu Cărpinișanu, președintele „F.O.R.S.”, a elaborat și prezentat lucrările: „Religiile lumii” și „Tinerete creștină”, stăruind asupra darului pe care-l are religia creștină, de înzdrăvenire a ființei umane. A urmat un alt student medicinist, Ioan Păun, care a dezbătut într-o conferință solid încheată „Problema crizei morale a tineretului”, arătând dezaxarea pe care a adus-o flagelul războiului în sufletul omenirii, implicit al tineretului și a conchis că panaceul eficace de redresare este întoarcerea la Acela „de la care vine tot darul cel bun și toată darea desăvârșită”.

Studenta Maria Arsin de la Facultatea de Litere a tratat subiectul „Idealul feminin – ideal creștin”. Dezbaterea acestei probleme a trezit un viu interes în rândurile tinerimii universitare. Conferențiera a demonstrat că, în pofida tuturor exibiționismelor vremilor, chemarea femeii este de a fi soție, mamă și educatoare. De la aceeași Facultate, studenta Aspasia Oțel, în meditația „Rătăcire”, a adâncit problema trăirii în Hristos, ca singurul reazem cinstit și invincibil în viață. Aceleași teme i-a consacrat o lucrare substanțială studentul teolog Silviu Iovan, intitulată „Trăirea creștină prin credință și har”. Au mai prezentat referate: Zorica Lațcu despre „Pateric”, Ion Curescu (st. med.) despre „Eroism”, Dina Teglariu (stud. litere) despre „Fecioara Maria”, Polixenia Mihăescu (stud. med.) despre „Rolul mamei în apropierea de Domnul”, Ioan Pârlea (stud. teol.) „Fragment din istoria unei bisericiuțe” și Ion Răileanu - „Sfârșit de an forist”.

Au fost recitate poezii originale de către studenții de la Litere: Dimitrie Vatamanu - „Rugă de seară”, „Tristețe” și „Troică”; Dimitrie Păcuraru - „Poeme simple”; Ioan Răileanu - „Înviere” și „Vecernie” și Zorica Lațcu - „Mama” și „Danie”.

Momentele muzicale au fost prezentate de: studenți mediciști frații I. Rujdea și N. Rujdea, care au interpretat „Melodie” de Haidel și „Invențiune” de Bach; Ion Dănilă (student teolog) - „La râul Babilonului”; Octav Udriște (student medicinist) - „Psalmul 100” (compoziție originală) și corul studențesc, dirijat de N. Tănăsescu (student medicinist).

Urmând linia tradiției, în bisericuța din parcul sportiv al Universității s-a oficiat Sf. Liturghie, la care au dat răspunsurile studenții teologi. Conferințele au fost ținute de pr. Prof. Ioan Bunea - „Misiunea femeii creștine și valoarea credinței”; pr. Prof. Petre Dumitreasa - „Setea de divinitate” și Prot. Al. Svetlov - „Providența divină”.

În ședința festivă din data de 31 mai, s-a redactat un memoriu, care a fost înaintat oficialităților școlare și bisericești, prin care s-a cerut intensificarea învățământului religios în școlile primare și secundare, introducerea unui curs de problemă creștină în Universități și înființarea de posturi de duhovnici pentru toate centrele universitare¹⁰.

Miercuri, 4 iunie, Capitala Ardealului a primit vizita Î.P.S. Alexei, Patriarhul Moscovei și a toată Rusia¹¹. Acesta a fost însoțit de Mitropolitul Grigore al Leningradului și Arhiepiscopul Vitalie. Din partea Bisericii Ortodoxe Române au participat P.S. Iosif al Argeșului, P.S. Nicolae al Oradiei și Radu Roșculeț, ministrul Cultelor. Aceștia au fost primiți de P.S. Episcop Nicolae Colan, care i-a salutat în numele Bisericii din Eparhie,

¹⁰ „Răbojul F.O.R.S.-ului”, în *Ibidem*, nr. 24-25, Cluj, 22 iunie 1947, pp. 2-3.

¹¹ Patriarhul Alexei s-a născut la 27 octombrie 1877, dintr-o familie de înalți demnitari. De la tatăl său a moștenit o religiozitate profundă și un atașament deosebit față de Biserică. După terminarea cursurilor secundare, a studiat Dreptul și Teologia la Moscova, urmând mai apoi și câțiva ani de specializare la școlile înalte din Paris. În anul 1902, când era student în anul al II-lea de Teologie, a intrat în cinul monahal. În anul 1904, ieromonahul Alexei ajunge subdirector al Seminarului de Teologie din Tula, fiind ridicat la rangul de arhimandrit. În anul 1913, este hirotonit arhiereu-vicar al Nevgorodului. Războiul l-a aflat Mitropolit al Leningradului, unde a păstorit cu multă demnitate și curaj până în 1945, când a urmat la cârma Bisericii rusești, după trecerea la cele veșnice a Patriarhului Serghe; *Ibidem*, nr. 22-13, Cluj, 8 iunie 1947, p. 1.

arătându-și bucuria ce o simte când știe că distinsul oaspete poposește pe pământul Ardealului dezrobit de armatele eliberatoare româno-sovietice. În cuvântul său, rostit în limbile română și rusă, Prof. Ion Petrovici, Rectorul Universității din Cluj, a amintit că din A.R.L.U.S., organizația pe care o reprezintă, fac parte membrii din toate confesiunile locale. De asemenea, nu a uitat să evidențieze faptul că, odată cu venirea Î.P.S. Sale Patriarhul Alexei, se spulberă seria de calomnii așa de des repetate cu privire la Biserica din Rusia Sovietică¹².

A urmat un „Te Deum”, oficiat în Catedrală de P.S. Episcop Nicolae Colan, alături de un mare sobor de preoți și diaconi, răspunsurile fiind date de Corala „Cântarea Ardealului”, condusă de Prof. Surlașiu. La sfârșitul serviciului religios, P.S. Episcop Nicolae a rostit următoarea cuvântare: „Înalt Prea Sfinția Voastră, dăm slavă și mulțumită lui Dumnezeu că, după atâtea necazuri și încercări, ne-a rânduit aceste zile de bucurie, în care Țara Românească și poporul ei drept-credincios sunt cercetate, cu frățească dragoste în Hristos, de Înalt Preasfinția Voastră, Patriarhul Moscovei și al întregii Rusii. Înalta vizită cu care ne cinstiți ne aduce aminte de legăturile strânse pe care Sfânta noastră Biserică le-a întreținut de-a lungul veacurilor cu Sfânta Biserică Ortodoxă a Rusiei. Semnele adânci ale acestor legături au rămas în istorie și ele alcătuiesc una dintre cele mai scumpe comori ale sufletului nostru creștinesc. Ne-am dăruit frățeste și ierarhi, și învățătură, și avere, ca să fie între noi cum scrie la Scriptură: «Celui ce n-are să nu-i lipsească și celui ce are să nu-i prisosească».

Înalt Preasfințite, suntem destul de modești ca să recunoaștem că neamul nostru românesc are și metehne, dar am fi nedrești dacă nu i-am recunoaște cel puțin trei virtuți: iubirea de lege, iubirea de limbă și iubirea de pământ. Pentru aceste virtuți, poporul nostru a suferit nespus de mult: și prigoană, și temniță, și moarte. Dușmanii au vrut să ne răpească mai ales legea drept-măritoare, care a fost și a rămas temeiul unității și tăriei noastre naționale, mai ales pentru noi, românii din Transilvania. În lupta de rezistență împotriva asupritorilor, n-am avut ajutor, în afară de bunul Părinte ceresc, decât pe frații noștri de dincolo de Carpați și pravoslavia marei Rusii. La Moscova s-a dus pentru ajutor, în anul 1645, Mitropolitul

¹² „Î.P.S. Sa Patriarhul Alexei la Cluj”, în *Ibidem*, p. 1.

Ardealului, Ilie Lorest, care, pe lângă nenumărate alte umiliri, a fost silit să îndure și 9 luni de temniță calvinească. Rusiei i-a cerut sprijin în 1668 Mitropolitul Ardealului, Sava Brancovci, cel ce pentru statornicia sa în legea ortodoxă și pentru drumul făcut la Moscova, avea să fie izgonit din scaunul mitropolitan și bătut în chip sălbatic cu vergi și aruncat în închisoare, cu toate că era bolnav și bătrân de aproape 80 de ani.

De la țarevna Elisaveta Petrovna au primit întărire duhovnicească și ajutoare bănești Brașovenii și Biserica «Sf. Nicolae» din Schei păstrează până azi, în slovele de deasupra intrării, semnul dărnicii pravoslavnicei împărătese. Și aceeași credincioasă împărăteasă a luat sub ocrotirea sa Biserica noastră ardeleană în anul 1748, când, la cererea Protopopului Nicolae Pop din Balomir și a mai multor preoți și mireni din părțile Sibiului, a făcut energice intervenții diplomatice pe lângă Curtea din Viena, ca să înceteze silniciile catolice împotriva Bisericii Ortodoxe din Ardeal.

Prigoanele, oricât au fost de cumplite, le-am uitat, fiindcă suntem creștini. Dar, tot fiindcă suntem creștini, n-am uitat și nu vom uita niciodată binefacerile ce ne-au venit de la Moscova pravoslavnică în cele mai înviforate clipe ale Bisericii și neamului nostru din Ardeal. După cum nu vom uita niciodată că, prin jertfa eroică a ostașilor sovietici, al căror monument împodobește piața Catedralei noastre, jertfă înfrățită cu a vitejilor noștri ostași, a fost eliberată și întregită a doua oară Transilvania, în dreptele ei hotare.

Vizita Înalt Preasfinției Voastre leagă, în chip atât de plăcut inimilor noastre, prezentul cu trecutul. De aceea, după aceste mărturisiri, îngăduiți-mi, Înalt Preasfințite, să vă înfățișez omagiile de recunoștință și de respect ale clerului și poporului credincios din Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului, rugând pe bunul Dumnezeu să binecuvinteze cu roduri bogate ostenele Înalt Preasfinției Voastre, spre slava Sfintei noastre Biserici și spre fericirea popoarelor noastre pe care le povățuiește spre tot mai caldă frăție¹³.

Luând cuvântul, Î.P.S. Patriarh Alexei și-a exprimat bucuria că i s-a dat prilejul să poată rosti o rugăciune caldă în frumoasa Catedrală a Clujului, unde a venit să-i vadă pe români la ei acasă și să le spună că cunoaște tot

¹³ „Î.P.S. Sa Patriarhul Alexei la Cluj”, în *Ibidem*.

trecutul zbuciumat al istoriei lor. „După cum în trecut Biserica Rusiei a înțeles să fie una cu Biserica Ortodoxă Română, sărindu-i în ajutor ori de câte ori ierarhii ei au înțeles să-i ceară ajutorul, la fel și de aici încolo, unindu-ne în Hristos să ducem și pe mai departe stindardul credinței între fiii prea iubiți ai patriei pe care îi păstorum”. În încheiere, Î.P.S. Patriarh Alexei a binecuvântat mulțimea de credincioși, după care a intrat în Altar, închinându-se cu evlavie. După încheierea recepției de la Episcopie, Î.P.S. Patriarh Alexei a plecat spre Sibiu, ca oaspete al Î.P.S Mitropolit Nicolae Bălan al Ardealului¹⁴.

La data de 16 iulie, Consiliul Eparhial Cluj a anunțat condițiile de înscriere la Academia Teologică pentru anul școlar 1947/1948. Cererile urmau să fie înaintate Consiliului Eparhial din Cluj, Piața Malinovski, nr. 18, până la data de 20 august, iar dosarul trebuia să cuprindă următoarele acte în original: extrasul de botez de la Oficiul Parohial; diploma de bacalaureat sau diploma de absolvent al unei școli normale; certificat de bună purtare de la Oficiul Parohial; certificat medical.

Candidații declarați admiși urmau să se înscrie la Academie până la data de 29 septembrie, iar începerea cursurilor a fost fixată pentru data de 1 octombrie. Fiecare student urma să achite la Rectorat 100.000 lei taxă de înscriere și 100.000 lei pentru Bibliotecă. Exista obligativitatea ca studenții să fie interni, costul întreținerii fiind de 10.500.000 lei anual, cu posibilitatea plății în trei rate. Pe lângă această taxă, fiecare student era obligat să aducă de acasă următoarele alimente și produse de igienă: 130 kg făină de pâine cernută, 20 kg făină zero, 15 kg făină de mălai cernută, 8 kg untură, 6 kg ulei, 6 kg brânză de oaie, 150 de ouă, 5 kg magiun, 150 kg cartofi, 15 kg fasole, 25 kg ceapă, 40 kg varză, 3 kg săpun de haine și 2 ștergare pentru bucătărie. La acestea se adăugau două rânduri de haine de pat și patru rânduri de albituri în stare bună, veselă și tacâmuri. Pentru ținută, se specifica obligativitatea purtării vestei de culoare închisă. În afară de taxele de mai sus, fiecare student urma să mai achite 50.000 lei taxă de mobilier¹⁵.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ „Concurs nr. 4662/1947”, în *Ibidem*, nr. 30-31, Cluj, 3 august 1947, p. 4.

Pentru anul școlar 1947/1948, cursurile Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj s-au deschis în ziua de joi, 9 octombrie¹⁶. O lună mai târziu, Episcopia Clujului intra în doliu, în urma trecerii la cele veșnice, în orașul Sibiu, a merituosului consilier eparhial, referent în retragere și fost redactor al Revistei *Renașterea*, Dr. Sebastian Stanca. Acesta a fost fiul renumitului preot Avram Stanca din Petroșani, ctitor a șapte biserici și a tot atâtea parohii în creierul munților. De la tatăl său va fi moștenit fiul Sebastian dragostea mare de muncă și dragostea mare față de aproapele. Acolo, la Petroșani, în mediul minerilor care își pun zilnic viața în mâinile Celui Atotputernic, și-a câștigat și adâncile sale convingeri religioase, care i-au îndreptat pașii spre preoție și Biserică, pe care le-a servit cu devotament neprecupețit, ca preot în Vulcan, apoi în Sebeșul-Săsesc și, începând cu anul 1922, în calitate de consilier referent al Secției bisericești la Consiliul Eparhial din Cluj și ca președinte al Asociației Clerului Eparhiei Clujului¹⁷.

Defunctul a fost preocupat, până în ultima clipă a vârstei de 69 ani, de dorința nepotolită de a însemna cu sânguință toate faptele petrecute în cuprinsul Eparhiei, căreia i-a fost devotat până la mormânt, deși vârsta de pensionar l-ar fi îndreptățit la odihnă binemeritată. Pentru a da cea din urmă cinstire celui ce a fost sfetnicul apropiat al regretatului Episcop Nicolae Ivan și a P.S. Episcop Nicolae Colan, în numele Episcopiei Clujului a fost delegat Părintele consilier Pavel Șendrea pentru a prezenta, în numele Preasfinției Sale și a Consiliului Eparhial, omagiile îndururate.

Slujba prohodului a fost săvârșită la Catedrala din Sibiu de un sobor de șapte preoți, în frunte cu P.S. Arhiereu Vicar Teodor Scorobeț, răspunsurile fiind date de corul studenților Academiei Teologice „Andreiane”. Cel dintâi cuvânt l-a rostit P.S. Arhiereu Vicar, dând glas durerii pricinuite de pierderea unui prieten devotat și vrednic colaborator în ogorul Evangheliei Mântuitorului, arătând calitățile care i-au împodobit sufletul. La rândul său, delegatul Episcopiei Clujului, părintele consilier Pavel Șendrea, a rostit un cuvânt omagial: „Cu inima frântă de durere mă găsesc astăzi în fața sicriului consilierului eparhial Prot. stavr. Dr. Sebastian Stanca, pentru a

¹⁶ „Școlare”, în *Ibidem*, nr. 40-41, Cluj, 12 octombrie 1947, p. 4.

¹⁷ Vasile Sava, „† Dr. Sebastian Stanca”, în *Ibidem*, nr. 46-47, Cluj, 23 noiembrie 1947, p. 1.

reprezenta cu acest prilej pe Preasfințitul Episcop Nicolae Colan, Consiliul Eparhial și preoțimea din Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului, spre a spune cuvântul de omagiu și durere pentru pierderea devotatului slujitor, care a luminat ca o făclie în viața tinerei noastre Episcopii... Zadarnic am încerca să încreștăm în puținele clipe ale ceasului de față toată munca de organizator în multe slujbe cu care a fost cinstit în calitate de consilier, de locotenent al scaunului episcopal din Cluj, ca și aceea de colaborator și prim-sfetnic al regretatului Episcop Nicolae Ivan, precum și a Prea Sfințitului Episcop Nicolae Colan, sau ca deputat al Congresului Național Bisericesc, președinte al Asociației Clerului «Andrei Șaguna», secția Cluj, ca ostentor la organizarea Eparhiei Maramureșului. Toate acestea vor trebui arătate cu prilejul unei comemorări în cinstea acestui făclier care a luminat destinele Eparhiei Clujului. Anul 1940, prin granița nedreaptă care despărțea pe frații de același sânge și lege, a frânt și linia de continuitate a consilierului Sebastian Stanca, trebuind să ia drumul pribegiei, unde n-a conținut să-și pună și pe mai departe munca în slujba Bisericii și neamului”¹⁸... Cuvinte omagiale a adresat și părintele Prof. Ioan Lupaș, arătând geniul și munca neostenită a celui care a fost scriitorul și neobositul publicist Dr. Sebastian Stanca. Cortegiul funebru, format dintr-o numeroasă asistență, s-a îndreptat apoi spre cimitirul central din Sibiu, pentru a așeza trupul neînsuflețit în lăcașul de veșnică odihnă¹⁹.

Societatea „Credința Ortodoxă” a studenților Academiei Teologice clujene și-a ținut prima întâlnire din noul an universitar în ziua de 17 noiembrie. După cuvântul de deschidere al studentului teolog T. Crăciun, colegul său Ioan Halic a recitat poezia „Iisus” de Panait Cerna, iar tânărul T. Durgheu a prezentat o „Mică bibliografie teologică”. Întrunirea s-a încheiat cu un mic concert de colinde²⁰.

¹⁸ „La mormântul consilierului Dr. Sebastian Stanca”, în *Ibidem*, pp. 1-2

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ „Școlare”, în *Ibidem*, nr. 48-49, Cluj, 7 decembrie 1947, p. 4.

Moartea Patriarhului Nicodim și instalarea Patriarhului Iustinian Marina

La începutul lunii martie 1948, la vârsta de 83 de ani, a trecut la cele veșnice Nicodim Munteanu, Patriarhul României. Acesta s-a născut în anul 1865, în comuna Pipirig, județul Neamț. După absolvirea școlii primare în comuna natală, urmează cursurile Seminarului Teologic din Iași, de unde este trimis de către Î.P.S. Iosif Naniescu, Mitropolitul Moldovei, la Academia Spirituală din Kiev. În anul 1894, primește tonsura monahală, în anul 1895 devine predicator la Catedrala mitropolitană din Iași, iar în anul 1896 este ieromonah. Între anii 1898-1902 figurează ca arhimandrit vicar al Mitropoliei Moldovei, apoi vicar al Episcopiei Dunării de Jos (1902-1909). Între anii 1903-1909 funcționează ca director la Seminarul Teologic din Galați. Devine apoi arhieru vicar al Mitropoliei Moldovei (1909-1912), Episcop al Hușilor între anii 1912-1924, Arhiepiscop delegat al Chișinăului (1918-1919), stareț la Mănăstirea Neamțu între anii 1924-1935. În anul 1935, ajunge Mitropolit al Moldovei și Sucevei, până în anul 1939, când trece la București ca Mitropolit al Ungro-Vlahiei și Patriarh al României.

Cărturar între cărturari, creștin între creștini, vlădică între vlădici, moștenirea Patriarhului Nicodim a fost o comoară de puteri mântuitoare pentru întreg poporul. Departe de frământarea orașelor mari, magul culturii ortodoxe se retrăgea an de an la lavra Neamțului, unde muncea cu scrisul, cu îndemnul și cu rugăciunea. Contemporanii l-au surprins desfă-

șurând activități diverse, „de la planuri pentru alcătuirea unui joagăr pe vatra mănăstirii, până la comentarea unor texte anevoiase din clasicii ruși, care încăpeau anevoie în vocalica noastră limbă latină. Atunci duhul lui se aprindea ca sub vraja unei dăruiri tainice, iar diavolul lenei sau a deznădejdiei se rușina totdeauna înaintea voinței titanice de a birui pentru Hristos”¹.

După cum mărturisea singur, „Pentru mine, scrisul este o pasiune, o necesitate și o recreație sufletească în același timp. Scrisul parcă mă fortifică, mă odihnește...”². A publicat peste douăzeci de lucrări teologice originale sau în colaborare, pastorale și binecuvântări, memorii, lămuriri, prelucrări, traduceri, articole și studii în numeroase reviste. O remarcă deosebită merită, „Mica Biblie”, „Biblia ilustrată” și „Biblia întreagă”, apoi prețioasa colecție „Ogorul Domnului” în 35 de volume, în care sunt redată în românește operele marilor scriitori Petr V. Stratilatov, Lev Tolstoi, Frederic William Farrar, Inocențiu, Serghie Cetfericov, Evgheni Petrov, precum și monumentală lucrare a lui A. P. Lopuhin: „Istoria Biblică”.

Ceremonia oficială de înmormântare a Patriarhului Nicodim s-a făcut joi, 4 martie. La ora 9.00, în Palatul Patriarhal a avut loc o ședință solemnă a Sf. Sinod pentru comemorarea Patriarhului decedat, la care au luat parte toți chiriarhii Bisericii Ortodoxe Române și delegații Bisericilor Ortodoxe din țările vecine. A fost citit de către Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, Decretul Prezidiului Republicii Populare Române pentru convocarea Sf. Sinod în sesiune specială. A vorbit apoi Î.P.S. Justinian Marina, care a făcut elogiul Patriarhului Nicodim. Ministrul Stanciu Stoian, în numele guvernului, a elogiât de asemenea viața și activitatea Patriarhului Nicodim. În numele Bisericii Ortodoxe din U. R. S. S., a luat cuvântul Î.P.S. Elefterie, reprezentantul Î.P.S. Alexei, Patriarh al Moscovei, care a prezentat condoleanțe pentru pierderea pe care a încercat-o Biserica Ortodoxă Română prin moartea conducătorului ei. În numele Bisericii Ortodoxe Bulgare și al Î.P.S. Exarh Ștefan, a vorbit P.S. Partenie. După ședința de comemorare, a avut loc în Catedrala Sfintei Patriarhii ceremonia oficială a înmormântării. Au luat parte: Prof. Dr. C. I. Parhon, președintele Prezidiului Republicii

¹ „Patriarhul neamului”, în Rev. Renașterea, anul XXVI, nr. 11-12, Cluj, 21 martie 1948, pp. 1-2.

² *Ibidem*.

Populare Române, Mihail Sadoveanu, Ion Niculi și Ștefan Voitec, membri ai Prezidiului Republicii Populare Române. Din partea guvernului au luat parte: Dr. Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri, Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ministrul Industriei și Comerțului, Traian Săvulescu, Ministrul Agriculturii și Domeniilor, Teohari Georgescu, Ministrul Afacerilor Interne, Emil Bodnăraș, Ministrul Apărării Naționale, ing. N. Profiri, Ministrul Comunicațiilor, Dr. Florica Bagdasar, Ministrul Sănătății, Th. Iordăchescu, Ministrul Lucrărilor Publice, Octav Livezeanu, Ministrul Informațiilor, Ioan Pas, Ministrul Artelor, Romulus Zăroni, Ministrul Coope-rației, Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, Ion Popescu și Grigore Geamănu, Miniștri subsecretari de Stat la Afacerile Interne.

Corpul Diplomatic a fost reprezentat de S. I. Kavtaradze, ambasadorul URSS, R. Golubovici, ambasadorul Jugoslaviei, D. Ganev, ambasadorul Bulgariei, P. Simansky, ambasadorul Poloniei, Patrik de Reutesward, ambasadorul Suediei.

Înaltul cler a fost reprezentat prin: Î.P.S. Justinian Marina, Î.P.S. Nicolae Bălan, Î.P.S. Vasile Lăzărescu, Î.P.S. Firmilian, P.S. Emilian Antal, P.S. Iosif al Argeșului, P.S. Chezarie al Constanței, P.S. Nicolae Colan al Clujului, P.S. Nicolae Popovici al Oradiei, P.S. Veniamin al Caransebeșului, P.S. Sebastian al Maramureșului, P.S. Grigore Leu al Hușilor și P.S. Antim al Buzăului.

Delegațiile clericale străine au fost reprezentate prin: Arhiereu Elefterie, reprezentantul Î.P.S. Alexei, Patriarhul Moscovei, însoțit de Protoiereul Marcov al Moscovei, P.S. Partenie, Vicarul Î.P.S. Exarh al Bisericii Bulgare, Ștefan, preot Meraitachis, reprezentând Patriarhia Ecumenică a Constantinopolului. De asemenea, au fost de față Arhieriei delegați ai Bisericii Catolice și ai Cultului mozaic, preoți din Capitală și delegați ai preoților din provincie. Din Arhiepiscopia Timișoarei au participat părintele iconom stavrofor I. Crăciunel, vicar și părintele diacon V. Perianu.

Slujba religioasă a înmormântării a fost oficiată de Î.P.S. Mitropoliți Justinian al Moldovei, Nicolae al Ardealului și Vasile al Banatului, de Episcopii prezenți și de un sobor de preoți și diaconi. În numele Sf. Sinod, a luat apoi cuvântul Î.P.S. Mitropolit Justinian Marina, locotenent patriarhal, care a amintit începuturile modeste ale Patriarhului Nicodim, pornit din

mijlocul țărânimii muncitoare. Schițând cariera Patriarhului, a subliniat faptul că acesta și-a făcut studiile în Rusia, dedicându-se tipăriturilor și devenind astfel cel mai rodnic ierarh al vremii³.

La începutul Marelui Post din anul 1948, P.S. Episcop Nicolae Colan i-a îndemnat și binecuvântat pe profesorii Academiei Teologice „Sf. Nicolae” din Cluj să organizeze la vecerniile din sâmbetele Postului Paștilor un ciclu de meditații religioase. Acestea au avut ca temă centrală problema convertirii, așa cum s-a dezvoltat ea istoric în sufletele marilor inițiați ai creștinismului sau în poporul mântuit. Ciclul conferințelor a fost deschis de Păr. Prof. Dr. Isidor Todoran, titularul Catedrei de Dogmatică și Apologetică, care, intitulându-și prelegerea „Psihologia convertirii”, a făcut o amplă privire asupra convertirii, în general, și a convertirii creștine, în special. Cea de-a doua meditație, „Spovedania ca mijloc de convertire”, a fost ținută de tânărul pe atunci profesor al Academiei, Arhidiaconul Dr. Ioan Zăgorean, de la Catedra de Liturgică și Morală Creștină, care a aprofundat valoarea psihologică a mărturisirii ca mijloc de înnoire duhovnicească. A treia meditație, intitulată „Convertirea Sfântului Apostol Pavel”, a fost expusă de „umblatul în scripturi Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu”, Prorectorul Academiei Teologice. Cea de-a patra meditație, „Convertirea fariseului Nicodim”, a fost expusă de Păr. Prof. Gheorghe Noveanu, duhovnicul Academiei Teologice. Încadrând pe Nicodim în culoarea locală a epocii, Prof. Gheorghe Noveanu a trasat procesul interior al acestui sinedrist, medic, cu studii și cunoștințe temeinice în cultura contemporană. Nemulțumirea lui față de materializarea ideii de Messia, care trebuia să vină pentru Israel și numai pentru împărăția lui, îl face să-L caute pe Hristos și să-L cunoască. Conflictul normal dintre mentalitatea liberală a fariseului Nicodim și egocentrismul exclusivist al sinedriului, îl duce pe Nicodim, din curiozitate, din pasiune pentru adevăr și dor de noutate, la convorbirea cu Mântuitorul (Ioan 3, 1-36). Convorbirea este hotărâtoare pentru mintea fariseului, dar conveniențele vieții îl opresc să acționeze. Momentul crucial al convertirii este însă luarea apărării lui Iisus când sinedriul trimite să-l prindă: „Au legea pedepsește pe cineva înainte de a-l asculta și a afla vina lui?” (Ioan 7, 51). Prin această faptă, Nicodim se

³ *Ibidem*.

situează pe treapta mărturisitorilor. Ultimul gest de participare cu toată compasiunea la punerea în mormânt a Domnului este concludentă pentru apartenența spirituală a lui Nicodim la creștinism. Considerațiuni de natură onomastică ne dau indicii că Nicodim a fost socotit de contemporani ca un fiu al Bisericii și prin păstrarea numelui lui în onomastica creștină, a fost considerat ca un convertit. Chiar dacă nu a fost un convertit ca Pavel, el poate fi considerat un mântuit prin harul lui Dumnezeu⁴.

Continuându-se firul conferințelor religioase începute în primăvara anului 1948 la Catedrală, în după-amiaza zilei de 3 aprilie, a conferențiat Protopopul Florea Mureșanu, dezvoltând subiectul „Convertirea Sf. Iustin Martirul”, suflet de elită din lumea mare a gânditorilor vremii, care a încercat toate sistemele filosofice, rămânând însă nemulțumit. În urma unei viziuni, s-a încreștinat. De aici a început o viață nouă, hotărât mai degrabă să moară, decât să se lepede de Hristos. În ziua de 10 aprilie, a conferențiat Prof. Ioan Bunea despre „Convertirea fericitului Augustin”, fire zbuciumată și închinată până la pasiune plăcerilor, care, simțind însă în suflet glasul tainic al harului, i-a urmat cu hotărâre, reușind mai apoi ca tot talentul său să și-l pună în slujba Bisericii. Un exemplu evident de tărie a harului și de biruință prin Hristos. În ziua de 17 aprilie, a conferențiat Pr. Cons. Augustin Faur despre „Convertirea Sf. Veronica”, femeia care a venit spre Mântuitorul Hristos îndemnată de suferință. Aflând mai multă înțelegere decât își închipuise și fiind, în final, vindecată, L-a urmat pe Mântuitor până la sfârșitul vieții. Sfânta tradiție o identifică cu femeia care I-a dat Mântuitorului năframa capului să-și șteargă fața pe drumul calvarului. Prof. Emil Nicolescu a conferențiat în ziua de 24 aprilie despre „Convertirea Mariei Magdalena”, femeia care, după o viață zbuciumată, în urma întâlnirii cu Mântuitorul în casa fariseului Simon, a devenit o făptură nouă în Hristos. Pilda vieții de mai târziu constituie un îndemn pentru fiecare persoană care conștientizează răutatea păcatului și frumusețea morală după care râvnește sufletul.

Conferințele inaugurate în primăvara anului 1948 de Episcopia Clujului au fost un început bun și folositor, având darul să stârnească un viu interes în rândul credincioșilor din orașul Cluj⁵.

⁴ „Pentru întărirea dreptei credințe. Meditații religioase”, în *Ibidem*, nr. 13-14, Cluj, 4 aprilie 1948, p. 2.

⁵ „Pentru întărirea dreptei credințe”, în *Ibidem*, nr. 15-18, Cluj, 2 mai 1948, p. 7.

În ziua de 6 iunie 1948, a fost ales noul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române, în persoana Î.P.S. Iustinian Marina. Acesta s-a născut la 22 februarie 1901 în satul Cermeghești din județul Vâlcea, dintr-o familie de preoți. În anul 1915, a intrat la Seminarul Teologic din Râmnicu Vâlcea, pe care l-a absolvit în anul 1923, obținând diploma de învățător. Și-a început activitatea în Parohia Băbeni, județul Vâlcea, fiind preot și învățător în același timp. Este remarcat de Episcopul Vartolomeu, care îl sfătuiește să se înscrie la Facultatea de Teologie din București, pe care o absolvă în anul 1929. Este numit preot în orașul Râmnicu Vâlcea, la Parohia Sf. Gheorghe, la 1 noiembrie 1932 încredințându-i-se și postul de director al Seminarului „Sf. Nicolae”. Pentru meritele personale, în luna august 1945, a fost chemat de răposatul Mitropolit al Moldovei, Irineu Mihăilcescu, în postul de Vicar-Arhiereu la Iași. La 19 noiembrie 1947, Marele Colegiu Electoral Bisericesc l-a ales Mitropolit al Moldovei, iar după trecere la cele veșnice a Patriarhului Nicodim, a fost chemat ca Patriarh-Locotenent în treburile Bisericii Ortodoxe Române.

Învestirea noului Patriarh a avut loc în ziua de 6 iunie, într-un cadru solemn, în prezența membrilor Prezidiului Marii Adunări Naționale, în frunte cu Prof. Dr. Constantin I. Parhon, a membrilor guvernului, în frunte cu prim-ministrul Dr. Petru Groza, a membrilor corpului diplomatic, precum și a înaltelor personalități civile, militare și bisericești. Solemnitatea citirii Decretului de confirmare a conducătorului Bisericii Ortodoxe Române s-a desfășurat în Palatul Marii Adunări Naționale. Au participat de asemenea delegațiile Bisericilor Ortodoxe străine și anume: delegația Bisericii Ortodoxe Ruse, compusă din Î.P.S. Nicolae Crutitschi, Mitropolitul Moscovei, P.S. Arsenie, Episcopul Kalininului, P.C. Protoiereu Const. Rujitschi, Directorul Afacerilor particulare din Exarhatele întregii Ucraine, Serghie Ivanovici Filipov, secretarul particular al Î.P.S. Mitropolit Nicolae Crutitschi, precum și delegația Bisericii Ortodoxe Bulgare, alcătuită din Î.P.S. Mitropolit Chiril al Plovdivului și Arhiereul Partenie, vicarul Exarhatului Sofiei.

Solemnitatea s-a deschis prin intonarea Imnului Republicii Populare Române și a imnului religios tradițional la primirea noului Patriarh. Apoi Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, a citit Decretul de confirmare a Î.P.S.

Patriarh Iustinian de către Prezidiul R. P. R., după care Prof. Dr. Constantin I. Parhon, președintele Prezidiului Marii Adunări Naționale, a înmânat cu formula sacramentală cârja patriarhală Î.P.S. Iustinian Marina.

Noul Patriarh a rostit apoi un cald și vibrant cuvânt, după care Prof. Constantin I. Parhon a subliniat semnificația alegerii noului Patriarh al Bisericii și misiunea pe care o are de îndeplinit. După celebrarea Sf. Liturghii, pr. Petre Vintilescu, directorul Sf. Sinod, a citit Gramata Sf. Sinod, prin care acest înalt for bisericesc a confirmat alegerea noului Patriarh.

În numele Sf. Sinod, Î.P.S. Mitropolit Bălan al Ardealului i-a urât Patriarhului Iustinian Marina păstorie rodnică și îndelungată. A urmat apoi la cuvânt Ministrului Cultelor, Stanciu Stoian, care cu acest prilej i-a înmânat Î.P.S. Iustinian Marina însemnul patriarhal. În numele delegației Bisericii Ortodoxe Ruse, Î.P.S. Mitropolitul Nicolae Crutitschi a rostit apoi o înșuflețită cuvântare, citind tuturor scrisoarea Patriarhului Alexei al Moscovei. După aceasta, a rostit un cald cuvânt și Î.P.S. Mitropolit Chiril al Plovdivului, în numele delegației Bisericii Ortodoxe Bulgare⁶. În final, noul Patriarh a rostit următorul discurs: „Înalt Preasfințite Președinte, Înalt Prezidiu, Onorat Guvern, Mărit Colegiu, sunt adânc mișcat atât pentru dragostea, cinstea și încrederea arătată prin votul Dv., față de umila mea persoană, cât și pentru deplina conștiință a marilor și grelelor răspunderi ce trebuie să-și ia pe umeri acela care primește conducerea Bisericii Ortodoxe Române și drept-credincioșilor ei și cercetându-mă pe mine însumi, îmi zic ca și Sf. Ioan Gură de Aur: «Eu îmi cunosc sufletul, slăbiciunea și micimea lui; cunosc și măreția acestei slujiri și cât de nespus de grea este înfăptuirea ei, căci mai multe sunt furtunile ce zguduie sufletul Episcopului decât vânturile care zbugiumă marea» (Despre preoție, cartea 3, Cap. 8, v. 210-211).

Plecându-mi cu umilință grumazii, răspund Tatălui ceresc cu cuvintele Apostolului Pavel: «Dacă în Sulul cărții scris este pentru mine aceasta, ca să fac voia Ta, Dumnezeuule, iată, viu. Iată viu, ca să fac voia Ta. (Evrei X, 7, 9). Iată-mă deci ostaticul dragostei dv., prea venerabili și iubiți frați și fii ai Bisericii, primind să merg pe calea plină de spini și de greutatea a Patriarhiei, purtând însă în suflet nădejdea cu care ne încurajează în asemenea clipe Apostolul Pavel, sfătuindu-ne: «Stați (acolo), încingând mijlocul vostru cu

⁶ „Alegerea noului Patriarh”, în *Ibidem*, nr. 23-24, Cluj, 13 iunie 1948, p. 2-3.

adevărul și îmbrăcându-vă cu zaua dreptății și încălțându-vă picioarele întru gătirea Evangheliei păcii» (Efeseni XI, 14 16). Căci, după spusele psalmistului, «Dumnezeu este care pune o sarcină și tot El este care ne ajută» (Ps. 68 v. 20) a o purta.

Biserica este chemată azi să purifice, să înnoiască și să înnobileze viața omenească, propovăduind dreptate și omenie, tuturor muncă pașnică, cinste și ordine; este chemată să împuternicească sufletul poporului drept-credincios cu tăria iubirii, a solidarității și a unirii. Pentru înfăptuirea acestor idealuri, cel dintâi și cel mai de seamă lucru pe care îl voi avea de făcut în hotarul tradițiilor bisericești este păstrarea credinței, care în decursul istoriei s-a arătat a fi o piatră de temelie tare, înlăturând dureroasa spărtură provocată de dușmani acum 350 de ani, credința unitară ortodoxă va deveni «un chivot de mântuire și izvor nesecat de fapte mari și de propășire duhovnicească și morală pentru poporul nostru». Deoarece credința noastră ortodoxă, curățită de orice nedesăvârșire omenească și înfățișată în forma ei adevărată, nu izbuteste să fie în sânul poporului nostru vie, energică și rodnică prin fapte de dragoste, de pace și de sfințenie, decât prin ajutorul unui cler pregătit, plin de demnitate și ascultător, devotat cu suflet și cu mintea chemării sale sfinte pentru lămurirea și întoarcerea poporului drept-credincios, pregătirea cât mai bună a clerului va fi una dintre grijile de căpetenie ale sarcinii mele patriarhale.

Obiectivul misiunii Bisericii este omul, temelia patriei și societății. Înălțarea omului condiționează îmbunătățirea tuturor celorlalte realități ale vieții omnești. Formarea unui om nou, a unui om conștient de rosturile lui pe pământ, pătruns de nepieritoarele adevăruri ale dreptății și păcii, iată o vastă lucrare la săvârșirea căreia este chemată să contribuie și Biserica. Lăsată pradă tuturor rătăcirilor și tuturor suferințelor, omenirea strigă și cere pace, înfrățire și dragoste. Biserica trebuie să răspundă acestei strigări și să fie prezentă acolo unde se dă lupta. Slujitorilor Bisericii le revine toată datoria de a îndepărta din sufletele oamenilor toată zgura lăsată de păcatele trecutului și de a-și da și viața pentru apărarea păcii și libertății omenirii, după pilda dată nouă de Iisus”⁷.

În luna iunie 1948, de ziua Sfinților Apostoli Petru și Pavel, a fost prăznuită sărbătoarea instalării în scaunul episcopal, în urmă cu doisprezece

⁷ *Ibidem.*

ani, a P.S. Episcop Nicolae Colan. Referindu-se la eveniment, reporterul Revistei *Renașterea* scria: „Acum doisprezece ani, a poposit pe culmea Feleacului nădejdea cea nouă. Și an de an, nădejdea s-a împlinit, rodind altele noi. Așa am petrecut puținele zile bune, dar mai ales multele zile de obidă. Episcopul Nicolae s-a arătat și se arată mare atunci când vântul suflă mai puternic. Și-a făcut din împlinirea datoriei lege și din credință biruință nezdruncinată. Faptele i-au încununat numele cu o poreclă: «cel bun». La aceasta alții au adăugat: «cel înțelept». Și darnic, Cel de Sus a arătat că este mai ales «cel plin de dar»”⁸. Într-adevăr, P.S. Episcop Nicolae s-a dovedit „doctor necazurilor obștești”, „înțelept” pentru cei nevoiți cu priceperea celor înalte, purtându-se după datina marilor vlădici prin puterea harului pe care i l-a sădit în suflet Mântuitorul Hristos. Considerat „fratele cel mare a norodului muncitor cu sapa, cu unealta sau cu pana”, Episcopul Nicolae a devenit „Părintele Nicolae”, care a păstorit turma prin exemplu și câștigându-și dreptul de întâistătător prin muncă. „Țăran între țărani, înțelept între înțelepți, vlădică între vlădici, Episcopul nostru drag duce făclia luminii și mândria noastră de drept-credincioși români din pragul Clujului până în cetatea Academiei Române. El ne vestește ființa și ne apără nevoințele de mai bine înaintea tuturor cu mărimea dragostei și prețul jertfei personale. De aceea, îndatorirea noastră de a-l cinsti se transformă azi în entuziasm nemijlocit și spunem tuturor: «noi avem Vlădică așa cum am dorit și cum râvnesc alții. Vlădicul nostru nu-i nici aur, nici sâmbrii. Este mai cu osebire altceva: este Părintele nostru și Stăpânul nostru întru dreapta credință și mântuire»”⁹.

⁸ „Sărbătoarea noastră”, în *Ibidem*, nr. 25-26, Cluj, 27 iunie 1948, p. 1.

⁹ *Ibidem*.

Transformarea Academiei clujene în Institut Teologic de rang universitar

În luna august 1948, a fost publicat în Monitorul Oficial Decretul nr. 178 cu privire la regimul general al cultelor religioase¹. La Capitolul VI, intitulat „Învățământul religios”, se specifică:

„Art. 44. Cultele religioase sunt libere a-și organiza învățământul pentru pregătirea personalului cultului sub controlul Statului. Crearea școlilor și alcătuirea programelor școlare se vor face de către organele competente ale cultelor religioase respective și vor fi supuse spre aprobare Ministerului Cultelor.

Art. 45. Membrii Corpului didactic se numesc de organele statutare ale cultului religios respectiv, în conformitate cu statutul și normele aprobate de minister, având pentru cei salariați de Stat recunoașterea prealabilă a ministerului, iar pentru cei plătiți de cult confirmarea în termen de 15 zile de la numire. Ministerul Cultelor poate anula numirile făcute, când motive de ordine publică sau siguranța Statului cer acest lucru.

Art. 46. Diplomele și certificatele eliberate de către școlile de învățământ pentru pregătirea personalului cultului au valabilitatea numai în cuprinsul cultului respectiv. Echivalarea diplomelor și certificatelor din străinătate, în ceea ce privește pregătirea religioasă, va fi stabilită de comisiuni speciale, recunoscute de Ministerul Cultelor.

¹ Monitorul Oficial, Nr. 178 din 4 august 1948.

Art. 47. Culele religioase sunt obligate a comunica Ministerului Cultelor toate datele cu privire la organizarea și funcționarea învățământului pentru pregătirea personalului ecleziastic.

Art. 48. Culele religioase pot organiza, cu aprobarea ministerului, pentru pregătirea deservenților cultului, școli de cântăreți și școli pentru pregătirea cleruli. Școlile de cântăreți vor avea la bază cel puțin gimnaziul unic sau șapte clase primare (învățământul elementar de șapte clase). Școlile pentru pregătirea clerului mirean și monahal pot fi seminarii teologice, având la bază gimnaziul unic sau șapte clase primare, institute teologice, având la bază absolvența liceului sau a școlii normale (pedagogice) și institute teologice de grad universitar, având la bază bacalaureatul sau diploma de școală normală (pedagogică). Fiecare cult își va avea pentru formarea clerului una dintre aceste forme de așezământ școlar. Pentru pregătirea monahilor, culele pot organiza, cu aprobarea ministerului, seminarii speciale, cu bază de gimnaziu unic sau școală primară de șapte ani.

Art. 49. Cultul ortodox va putea avea, pentru pregătirea clerului, două institute teologice de grad universitar. Cultul catolic va putea avea un singur institut teologic de grad universitar, cu secțiile speciale necesare. Culele protestante de asemenea vor putea avea un singur institut teologic de grad universitar, cu secțiile speciale necesare.

Art. 50. Culele pot avea internate pentru elevii sau studenții care urmează școlile, respectiv institutele de pregătire a clerului, însă exclusiv pentru aceștia și numai pe lângă școala sau institutul respectiv.

Art. 51. Jurisdicția canonică și învățătura dogmatică în școlile de cântăreți, seminarii și institute sunt pe seama cultului respectiv, iar controlul didactic și administrativ aparțin Ministerului Cultelor, indiferent de felul și gradul lor.

Art. 52. Încadrarea profesorilor actuali se va face prin decret, la propunerea Ministerului Cultelor.

Capitolul VII. Dispozițiuni finale și tranzitorii.

Art. 53. Actualele seminarii teologice, în care se predă și cultura generală, se desființează. Corpul didactic de specialități laice de la aceste seminarii, împreună cu prevederile bugetare respective, trec de la Ministerul Cultelor la Ministerul Învățământului Public. Profesorii care intră în această

categorie vor fi încadrați, după posibilități, la catedre de aceeași specialitate sau specialități înrudite. Absolvenți cu diplomă ai seminariilor teologice și care au obținut această diplomă până la data apariției legii de față, se bucură de aceleași drepturi de a urma învățământul teologic superior ca și bacalaureați liceelor teoretice sau diplomații școlilor normale (pedagogice).

Art. 54. Facultatea de Teologie din București se transformă în Institut Teologic de grad universitar, iar personalul didactic și administrativ, împreună cu prevederile bugetare respective, trec de la Ministerul învățământului Public la Ministerul Cultelor.

Art. 55. Toate chestiunile cu privire la împărțirea bunurilor între diferitele comunități religioase locale ale cultelor, nerezolvate încă, se vor rezolva potrivit dispozițiilor art 37 din legea de față”².

Legea pentru reforma învățământului, intrată în vigoare la data de 3 august 1948, cuprindea și un decret, care prevedea trecerea în proprietatea statului a bunurilor bisericilor, congregațiilor, comunităților sau particularilor ce au servit pentru funcționarea și întreținerea instituțiilor de învățământ general, tehnic sau profesional³.

În virtutea noii legi, Comisia pentru reglementarea învățământului religios de pe lângă Sfântul Sinod, din care făcea parte P.S. Episcop Nicolae Colan, a conceput un proiect de regulament, completat cu cererea de înființare a încă două institute teologice, la Cluj și Arad, pentru cultul ortodox. În memoriu se motiva că înființarea celor două institute teologice se justifică prin proporția numerică a credincioșilor în raport cu numărul de institute, precum și de nevoia de a putea plasa personalul educativ de grad universitar de la cele 5 Academii Teologice existente⁴.

Spre sfârșitul anului 1948, Institutul Teologic Ortodox de rang Universitar al Clujului a devenit o realitate. „Cine va comenta, cândva, istoria acestui eveniment va avea prilejul unei lungi adăstări asupra hrisoavelor zilelor noastre. Institutul Teologie Ortodox din Cluj este un act de dreptate și o răsplată legitimă, întârziată, ce se dă Clujului și Ardealului. Cei ce au

² „Noul regim al Cultelor Religioase”, în Rev. Renașterea, anul XXVI, nr. 31-34, Cluj, 29 august 1948, p. 4.

³ „Reforma învățământului”, în *Ibidem*, p. 6.

⁴ *Ibidem*, nr. 37-40, Cluj, 3 octombrie 1948, p. 4.

săvârșit acest act de dreptate se pot aștepta la răsplata întregii mase intelectuale românești și pot fi siguri că hotărârea lor va fi încununată de roadele muncii tuturor factorilor: profesori și studenți de la Școala nou înființată.

Dreptul Clujului de a avea un institut superior de cultură ortodoxă a fost neglijat voit de fostele stăpâniri, deși Academia Teologică ce funcționa în Cluj a dat dovadă că pe ogorul restrâns, cu mijloace de-o sărăcie jalnică, a știut să realizeze momente culturale impresionante, cu larg răsunet în inimile poporului.

Acum, când putem face bilanțul Academiei Teologice Ortodoxe ce își încheie activitatea prin înființarea Institutului (Facultății) de Teologie, dintre multele ei merite subliniem îndeosebi unul: Academia Teologică Ortodoxă din Cluj, înființată prin strădania și cu tot sprijinul Episcopului Nicolae Ivan, a păstrat și înmulțit sufletul ortodox al Ardealului, reușind să creeze în Cluj farul de lumină ortodoxă ce deslușea orizontul neamului din Munții Rodnei până în marginea Bălgradului. Aceeași Academie și-a probat utilitatea și valoarea cultural-națională în anii lungii bejenii din 1940-1944 când, sub ascultarea P.S. Episcop Nicolae Colan, a devenit refugiul marelui suflet al Ardealului, căci Academia Ortodoxă din Cluj, sub regimul horthyst, a rămas unul din singurele institute de rang superior din Ardeal.

Prin înființarea Institutului Ortodox de rang universitar, fosta Academie devine Facultate cu drepturile și obligațiile cuprinse în noua lege. Profesorii devind egali în drepturi și obligații cu profesori universitari și studenții nu vor mai avea de suportat starea de paria între colegii lor de la celelalte facultăți”, semnala presa vremii⁵.

Având în vedere dispozițiile art. 44-52 din Decretul Nr. 177 din 1948 pentru regimul general al cultelor religioase, în baza art. 7 din Decretul Nr. 178 din 1948 pentru organizarea Ministerului Cultelor, s-a decis ca „Profesorii facultăților și centrelor de îndrumare pot căpăta, după necesități, prin senatul respectiv, în cadrul specialității lor și al Institutului, și alte însărcinări didactice, decât cele prevăzute în această decizie. Hotărârile senatelor în această privință trebuie să aibă încuviințarea Bisericii și

⁵ G. N., „S-a împlinit!”, în *Ibidem*, nr. 45-48, Cluj, 28 noiembrie 1948, pp. 1-2.

aprobarea Ministerului. Durata de studii pentru licență va fi de 4 ani, iar durata de studii pentru doctorat va fi încă 3 ani”⁶.

La Art. 13 se prevedea că în institutele de grad universitar ale cultului ortodox, materiile de învățământ pentru licență la facultățile de teologie se predau în 4 secții: exegetică, istorică, sistematică, practică. Aceste secții cuprindeau următoarele catedre, conferințe, lectorate și asistența:

Catedre: a) Studiul Vechiului Testament (introducerea în cărțile Vechiului Testament și exegeza cărților respective, arheologia biblică); b) Studiul Noului Testament (introducerea în cărțile Noului Testament și exegeza cărților respective); c) Istoria bisericească universală, cu noțiuni de artă creștină și patrologie; d) Istoria Bisericii române, cu noțiuni despre arta și literatura Bisericii române; e) Istoria religiilor și teologia fundamentală; f) Teologia dogmatică, simbolică și îndrumări misionare; g) Teologia morală; h) Pastorală liturgică și omiletică; i) Catehetică și noțiuni de pedagogie modernă; j) Drept canonic și administrație bisericească.

Conferințe: a) Limba slavo-rusă și istoria literaturii teologice ruse; b) Muzica bisericească și ritual.

Lectorate: a) Limba ebraică; b) Limba elină; c) Limba latină.

În cadrul celor trei institute, urmau să funcționeze și câte 4 asistenți, unul pentru fiecare secție. Facultatea de Teologie din București conferea titlul de doctor în teologie. Pentru cursul de doctorat, se adăugau în plus trei catedre: a) Patrologia și patristica; b) Teologia simbolică; c) Studiul comparat al religiilor, cu specială privire asupra celorlalte culte creștine.

La Art. 14 se preciza că Centrele de îndrumare ale clerului vor avea câte trei catedre: a) Teologia exegetică, sistematici și istorică; b) Teologia practică; c) Probleme misionare și de actualitate. Fiecare centru urma să aibă câte un asistent. Programa fiecărei catedre trebuia completată cu probleme indicate după necesități, iar programa fiecărei perioade de cursuri - aprobată de Ministerul Cultelor⁷.

La sfârșitul anului 1948, Cetatea Clujului a avut prilejul unei duble sărbători: Consfințirea unei înfrățiri spirituale și inaugurarea celui mai înalt Institut de Cultură Teologică Ortodoxă din Ardealul de Sus. În seara zilei

⁶ „Deciziunea Ministrului Cultelor (Extras)”, în *Ibidem*, pp. 1-2.

⁷ *Ibidem*.

de 4 decembrie, a sosit la Cluj Ministrul Cultelor, Stanciu Stoian, însoțit de Dr. Petre Vintilescu, Rectorul Institutului Teologic din București și Directorul General Titus Țifu, din Ministerul Cultelor. În sala de festivități a Episcopiei, oaspeții au fost întâmpinați de P.S. Episcop Nicolae Colan, Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic din Cluj, de corpul profesoral al noului Institut și de preoțimea clujeană.

Ministrul Stanciu Stoian și-a exprimat bucuria față de aleasa primire, spunând că a voit să fie de față la inaugurarea noului Institut pentru a cunoaște oamenii și a primi legământul de muncă de la cel mai îndepărtat far de lumină al ortodoxiei românești. „Nu eu sunt ctitorul acestui Institut, ci întreg Guvernul și D-Voastră înșivă, care ați avut dreptul acesta și pe care Guvernul Republicii l-a împlinit în faptă”⁸.

Duminică, 5 decembrie, la ora 10.30, în Catedrala Ortodoxă din Cluj a fost săvârșită Sf. Liturghie de către P.S. Episcop Nicolae Colan și P.S. Episcop Nicolae Popovici al Oradiei. În jurul prânzului, întreaga asistență s-a adunat în Sala festivă a Episcopiei, unde, după intonarea Imnului Republicii de către Corul Episcopiei, condus de Ioan Brie, și după citirea deciziei Ministeriale de înființare a Institutului de către părintele Titus Țifu, Director în Ministerul Cultelor, solemnitatea inaugurării Institutului Teologic Ortodox de rang Universitar din Cluj, a fost deschisă prin cuvântarea P. S. Episcop Nicolae Colan: „Domnule Ministru, Domnilor și fraților! Biserica Ortodoxă Română trece printr-o epocă de bucurii, cum rar i s-a dat să mai treacă în îndelungata și zbucumata ei istorie. Căci iată, după însângerarea pricinuită acestei Biserici acum 250 de ani, de dușmanii neamului - Vaticanul și Burgul împărațesc din Viena - ea se întregeste din nou, prin revenirea fraților noștri uniți la sânul cel cald și pururea ocrotitor al ortodoxiei strămoșești. De câteva săptămâni, fiii neamului românesc din Ardeal se închină iarăși în aceeași Biserică drept-măritoare, iar părinții lui duhovnicești slujesc din nou la aceleași altare, plinind cuvântul Psalmistului: «Iată acum ce este bun sau ce este frumos fără numai a locui frații împreună» (Ps. 132, 1).

Sărbătoreasca noastră bucurie de astăzi este prilejuită de inaugurarea Institutului Teologic Ortodox din Cluj, Institutul pe care-l reclamau

⁸ „Sărbătoarea Clujului”, în *Ibidem*, nr. 49-52, Cluj, 25 decembrie 1948, p. 4.

credincioșii celor șase eparhii românești ce-au ființat până de curând pe teritoriul Ardealului de Sus, precum și prestigiul cărturăresc al Capitalei acestui Ardeal reunit pe veci cu patria mamă, prin jertfa nebiruitei armate sovietice, înfrățite cu jertfa ostașilor noștri viteji. Dar întemeierea unei școli superioare de Teologie Ortodoxă la Cluj o reclamau și alte multe nevoi ale vieții noastre obștești. D-voastră, Domnule Ministru, ca profesor și devotat om al culturii, ați înțeles aceste nevoi și le-ați tratat cu o superioară bunăvoință. Aceeași superioară bunăvoință am găsit-o la Î.P.S. Patriarh Iustinian și la toți membrii onoratului Guvern din care faceți parte. De aceea, îngăduiți-ne să vă socotim ctitorul Institutului nostru Teologic de grad Universitar, ctitor pe care nu vom înceta să-l pomenim în rugăciunile noastre, ca pe un autentic binefăcător al Sfintei noastre Biserici. În aceste rugăciuni vă rugăm să primiți mulțumirile noastre și vă asigurăm că noi, cei de-aici, ne vom îngriji de noul Institut ca de cea mai scumpă instituție bisericească din Ardeal. Suntem încredințați că și D-voastră îi veți acorda tot sprijinul necesar, ca să-și poată consolida cât mai temeinic existența și să-și poată împlini pe de-a-ntregul înalta chemare ortodoxă și națională pentru care a fost creată.

Care este această chemare? Să crească, prin studiu, rugăciune și meditație, preoți devotați pentru altarele Sfintei noastre Biserici, preoți înzestrați cu armele științei teologice și cu inima încinsă de dragostea de Hristos și de poporul lui drept-credincios. Din această școală trebuie să iasă preoți care să înalțe în mijlocul poporului nu numai torța de lumină a vieții de veci, ci și torța călăuzitoare spre o viață mai dreaptă, mai bună, mai fericită și pe pământ. Din aceste două ținte superioare ale năzuințelor omenești, ei vor învăța poporul, cu cuvântul și cu fapta, să asculte și să plinească legile împărăției lui Dumnezeu și legile Republicii Populare Române deopotrivă, dând astfel, după îndemnul Sfintei Scripturi, Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu.

Împlinirea poruncilor privitoare la mântuirea sufletului alcătuiește esența firească a preocupărilor unui preot. Dar nici ascultarea de poruncile vieții cetățenești nu este o sarcină grea pentru preoții noștri. Căci urmărind acest scop, ei nu sunt siliți să îndoiaie Evanghelia Domnului, cu duhul ei democratic, nici nu trebuie să-și scuture cine știe ce poveri ancestrale sau

să-și învingă porniri pe care n-au de unde le avea. Pentru că cei mai mulți din ucenicii Institutului nostru vor fi, ca și în trecut, fii ai țărânimii și muncitorimii noastre harnice. Ei ies din popor pentru ca, după cei patru ani petrecuți în școala preotească, să se întoarcă iarăși în mijlocul poporului, ca părinți ai lui. Va fi ca în rugăciunea liturgică: «Ale Tale dintru ale Tale».

Iată cum vedem noi, Prea Stimate Domnule Ministru, perspectivele și misiunea Institutului Teologic, a cărui inagurare o prăznuim astăzi și suntem încredințați că în cele spuse de noi am găcit măcar în parte și gândurile D-voastre precum și ale Guvernului pe care-l reprezentați la această solemnitate.

Acum, înainte da a termina, vă rog să-mi îngăduiți un intermezzo învăluit într-un firesc sentiment de duioșie. Mă uit cu gândul înapoi și îmbrățișez cu iubirea mea trecutul de douăzeci și patru de ani al fostei noastre Academii Teologice, în care și-au dobândit buna creștere și învățătură trei pătrimi din vechii preoți de astăzi ai Eparhiei noastre. Foștii ei dascăli și învățăcei, unii trecuți în lumea veșnicei, sunt de față și ei cu gândul la praznicul nostru și se bucură împreună cu noi, văzând cum școala lor dragă crește, lărgindu-și cadrele și orizontul, cu vrerea lui Dumnezeu și a oamenilor buni. În numele Bisericii, eu le aduc tuturoră călduroasa mea mulțumită pentru jertfelnicia cu care au stat în slujba acestei vetre de lumină ortodoxă.

Mulțumind încă odată, din toată inima, Înalt Preasfințitului Patriarh, întregului guvern și îndeosebi D-voastre, Domnule Ministru, pentru istorica faptă ce-ați săvârșit prin legiferarea Institutului nostru Teologic, rog pe bunul Dumnezeu să-și reverse darurile Sale peste munca științifică și educativă a profesorilor acestui așezământ, ca și peste tinereasca strădanie a studenților lui. «Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și cercetează via aceasta pe care a sădit-o dreapta Ta și o desăvârșește pe ea!»⁹.

După cuvântarea P.S. Episcop Nicolae Colan, a luat cuvântul Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic, care, expunând situația și deziderantele celor două Biserici unite, și-a manifestat întreagă gratitudinea față de actul de dreptate săvârșit de guvern și a asigurat pe Ministrul Stanciu Stoian de munca și de împlinirea tuturor nădejdlor ce

⁹ *Ibidem.*

s-au pus în înaltul Institut de cultură ortodoxă. Rectorul a expus, de asemenea, Ministrului toate nevoile materiale ce se leagă de buna funcționare a Institutului, rugându-l să se facă ctitorul deplin și apărătorul intereselor acestei școli care îi va purta totdeauna recunoștința. A luat apoi cuvântul Dr. Alexandru Filipașcu, Decanul Facultății Teologice din Cluj, care, arătând cum în trecut Biserica unită a fost una cu poporul, mărturisind aceeași Lege și apărând același neam, „astăzi, când s-a descătușat de puterea papală și de legăturile Romei, se simte liber, iar frăția de astăzi este prilej de bucurie deplină, poporul considerând-o un act de reparație istorică”¹⁰.

În numele Institutului Teologic Ortodox Român din București a luat cuvântul Părintele Prof. Dr. Petre Vintilescu, care, plecând de la cuvintele lui Petru Movilă, mlădiță valahă crescută la Kiev, a adus salutul celui dintâi Institut Teologic din țară și, ca delegat al Patriarhului, a adus binecuvântarea acestuia peste noul așezământ ardelean. În numele Institutului Teologic din Sibiu și în numele Î.P.S. Mitropolit Nicolae Bălan, a vorbit Pr. Prof. Dr. Nicolae Neaga, care a adus cuvântul de îndemn și frățeasca îmbrățișare a Sibiului pentru noul Institut: „În această dimineață a muncii, noi, cei din Sibiu, ca și frații din Cluj, muncim pentru binele poporului și pentru mântuirea lui”. În numele Universității „Victor Babeș” din Cluj, cuvântul de bun-venit a fost adus de Dr. Ioan Tănăsescu, Prorectorul Universității: „Iubirea neprecupețită a aproapelui și dorința de a ști ne unește într-un frățesc elan, deopotrivă”. Acesta a asigurat întreaga asistență de profunda prețuire și de sprijinul factorului universitar față de noul Institut. În numele Biserici Reformate, a luat cuvântul Episcopul Vásárhelyi, care l-a asigurat pe P.S. Episcop și pe Ministrul Stanciu Stoian de frățeasca colaborare între cele două Biserici și cele două națiuni, spunând că, așa cum în trecut între el și P.S. Episcop Nicolae al Clujului a fost o bună vecinătate, pe viitor, prin aceeași strădanie a religiei, națiunile conlocuitoare se vor înfrăți spre fericirea lor și a păcii.

Într-un mod elogios, Ministrul Stanciu Stoian a adus salutul Guvernului și primului-ministru, Dr. Petru Groza, la această sărbătoare: „Această inaugurare nu este numai o sudare a unui fapt împlinit anterior, ci este în

¹⁰ *Ibidem*.

acelaș timp un prilej de mărturisire reciprocă a dezideratelor ce ne animă deopotrivă. Este un prilej de a avea un steag nou care să îmbrățișeze amândouă Bisericile care acum una sunt, servind aceeași mântuire, al aceluiași neam. Institutul este făcut ca să cimenteze printr-un act istoric reîntregirea Bisericii românești”¹¹. Făcând un lung expozeu, Ministrul Stanciu Stoian a constatat că în realitatea strictă a documentelor n-au existat niciodată două biserici pentru neamul românesc, ci doar „două strane prin care se invoca același Dumnezeu, pentru același neam. Înainte de-a se putea consolida democrația și binele public, poporul trebuia să se unească. Evenimentele de azi trebuiau să se petreacă, urmând un făgaș normal, încă din anul 1918, când unirea politică a românilor necesita și unirea sufletească. Nu s-a putut face unirea deplină pentru că în anul 1918 s-a făcut doar unirea claselor privilegiate, iar dacă anul 1948 a săvârșit actul unirii sufletești, aceasta se datorează faptului că în 23 august 1944, poporul însuși s-a descătușat din lanțurile robiei și a pornit pe calea împlinirii sale, pe calea democrației și a Republicii.

Mai sunt și acum oameni care nu vor sau nu pot înțelege sensul cuvântului de libertate. Libertatea este una singură, care pornește de la popor, pentru popor. Dar sunt unii oameni care cred că libertatea înseamnă dreptul de exploatare, dreptul de a asupri. Acestora le răspundem că există o singură libertate: aceea a binelui poporului. Uniația a plecat dintr-un gând pur politic: dorința Burgului Vienei de a avea un partid pe temei religios în Ardealul cotropit. În anul 1918, interesele meschine ale claselor privilegiate au oprit sentimentul unanim de unire a poporului și însăși Regele Ferdinand cu guvernul de atunci, sub inspirația iezuiților, a oprit actul unirii. Ceea ce n-a putut realiza sau au oprit să se împlinească clasele conducătoare din anul 1918 a realizat astăzi poporul însuși. Este nedrept să socotim că actul reîntregirii Bisericii s-a făcut la îndemnul Î. P. S. Mitropolit Bălan, prin cuvântarea de la 15 mai 1948, sau prin chemarea Î.P.S. Iustinian, făcută ceva mai târziu. Nu aceste cuvântări au determinat unirea. Poporul însuși a dorit reîntregirea spirituală a sa. Noi am eliberat poporul și el însuși și-a făcut unirea. Inițiativa a plecat de la protopopii și preoții adunați în Cluj și de aici poporul și-a făcut dreptatea lui proprie. Actul unirii este

¹¹ *Ibidem*, pp. 4-5.

un act popular făcut de poporul însuși. Dacă se vorbește de o rezistență a unor rămășițe greco-catolice, acestea își au tâlcul lor. Episcopul greco-catolic dorea menținerea situației sale, pentru a-și putea păstra latifundiile. Fiindcă la 12.000.000 de ortodocși existau în total 4000 hectare teren agricol, iar la 1.500.000 de uniți existau 6000 de hectare. Fluviul neamului, pentru ca să-și poată face curs nou și temeinic în istorie, a trebuit să-și unească astăzi forțele pentru ca astfel întărit să pornească la desăvârșirea sa. Institutul Teologic din Cluj este finalul acastui act de unire și este piatra de încercare a ei”¹².

În continuare, Corul Catedralei a intonat un imn religios, după care întreaga asistență a luat parte la agapa oferită de P.S. Episcop Nicolae Colan. Cu acest prilej, Episcopul Clujului a toastat pentru guvern, pentru Patriarhul Iustinian și pentru Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor. Asigurându-l pe Ministru de întreg devotamentul clerului și profesorilor, de recunoștința poporului pentru actul de dreptate ce s-a făcut Clujului ortodox și întregului Ardeal, Preasfinția Sa a spus: „Coborând faptele la proporția lor potrivită, voi zice prin glasul psalmistului «Aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, ca să ne bucurăm și să ne veselim». Țara și Biserica s-au găsit și se găsesc totdeauna laolaltă, așa cum astăzi ne aflăm la un loc. Ne aflăm la un loc la sărbătoarea acestei fapte mari și citim, prin perspectiva istorică, valoarea ei viitoare. Și îmi fac o datorie dragă inimii mele să pomenesc cu acest prilej numele Excelenței Sale Prof. Dr. I. Parhon, Președintele Prezidiului, Domnului Prim Ministru, Dr. Petre Groza, Președintele Consiliului de Miniștri, al întâiului stătător al Sf. noastre Bisericii, Î.P.S. Patriarh Iustinian, pe care astăzi îl simțim între noi cu sufletul și cu dorința de a vedea în lucrătorii acestui Institut pionerii înfrățirii și deșteptării poporului”¹³.

¹² *Ibidem*, p. 5.

¹³ *Ibidem*, pp. 4-5.

Cursurile de îndrumare preoțească din anul 1949

Institutul Teologic Ortodox de grad universitar din Cluj și-a deschis cursurile în ziua de 8 ianuarie 1949, când au fost de față toți studenții și întregul corp profesoral. Institutul a funcționat în localul din Piața Malinovski, nr. 18, iar studenții aveau aceleași drepturi și îndatoriri ca și ceilalți studenți de la universitățile din țară¹.

În Duminica Ortodoxiei din 13 martie 1949, în bisericile din Cluj a început seria de meditații din Postul Mare. Meditațiile au fost programate în cadrul Vecerniei, pe tot parcursul Marelui Post, fiind organizate sub auspiciile Societății Naționale a Femeilor Ortodoxe. Seria prelegerilor a fost deschisă de Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului de Teologie, care a vorbit despre „Rugăciunea Arhierască”. Plecând de la cuvintele Mântuitorului Hristos, „Sfințește-i pe ei întru adevărul Tău; cuvântul Tău adevăr este” (Ioan 17, 17), acesta a arătat dragostea nemărginită a Părintelui Său față de Biserică și toate bunele roade ce decurg din ea. Biserica, păstrătoarea întregului tezaur divin, reprezintă divinul pe pământ și oricine simte în El nostalgia veșniciei nu va putea să se bucure de fericire dacă nu se va păstra în curătenia morală și dogmatică pe care ea o propovăduiește. Rămânând în cadrul Bisericii lui Hristos, credinciosul se menține în „adevăr”, de unde apoi crește în har, ajungând la sfințenia pe care Mântuitorul o dorește tuturor². Cea de-a doua meditație s-a ținut în aceeași

¹ Rev. Renașterea, anul XXVII, nr. 49-52, Cluj, 25 decembrie 1948, p. 12.

² „Meditațiile din Catedrală”, în *Ibidem*, nr. 13-14, Cluj, 1 aprilie 1949, pp. 2-3.

zi, tot în cadrul Vecerniei, la Biserica „Schimbarea la Față”, unde a vorbit Prot. Augustin Faur despre „Unitatea credinței”. Conștient de locul unde vorbește, conferențiarul s-a străduit să arate că Mântuitorul Hristos, întemeind Biserica, a avut de grijă să păzească în întregime învățătura pe care a propovăduit-o, ferind-o de orice abateri ulterioare. De același crez au fost conduși și Apostolii Săi. De aceea, ori de câte ori au ajuns în situații care cereau o clarificare sigură, s-au întrunit în sinod spre a lămuri adevărul. Așa au făcut Sf. Apostoli în Sinodul din Ierusalim și așa a făcut Biserica în primele opt veacuri, când ereziile au încercat să sfâșie unitatea dogmatică a Bisericii³.

În duminica următoare, în cadrul Vecerniilor din Catedrala Episcopală și Biserica „Schimbarea la Față” din Cluj au conferențiat Dr. Dumitru Bodea de la Catedra de Liturgică și Prof. Dr. Petru Deheleanu, profesor de Noul Testament și Sectologie de la Institutul Teologic Universitar din Cluj. Primul conferențiar a dezvoltat tema „Obârșia Sf. Liturghii”, arătând originea divină a acesteia și insistând asupra actului mare care se petrece în cadrul ei. Prin Sf. Liturghie, Biserica continuă de fiecare dată drama de pe Golgota, aducându-ne sub forma pâinii și a vinului trupul euharistic al Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Prof. Dr. Petru Deheleanu a prezentat o meditație pe marginea cuvintelor Domnului „Paște oile mele”, adresate Apostolului Petru. Conștient de greșeala făcută, Sf. Petru a „plâns cu amar”. Lacrimile lui au fost ca cele ale lui Ieremia pe ruinele Ierusalimului sau ca ale fiului risipitor pe ruinele conștiinței sale zdruncinate. Lacrimile lui, ca orice lacrimi sincere, au fost mijlocul ce a deschis cerul ca să reverse ploaia de binecuvântare peste pământul vlăguit al inimii⁴.

În duminica din 27 martie au conferențiat Dr. Ioan Zăgorean de la Catedra de Morală a Institutului Teologic și Prof. I. Pop de la Institutul Teologic Universitar. Primul dintre vorbitori s-a referit la „Muncă și rugăciune”, un frumos imn înălțat Părintelui cersc, care în bunătatea sa prin muncă și rugăciune revarsă asupra noastră darurile materiale și spirituale de care avem neapărată nevoie în zbuciumata viață pământească.

³ „Meditațiile din Catedrală”, în *Ibidem*, pp. 2-3.

⁴ „Meditațiile din Catedrală”, în *Ibidem*, nr. 15-16, Cluj, 15 aprilie 1949, pp. 5, 7.

Prof. I. Pop a vorbit despre „Biserică și problemele sociale”. Ca instituție divină, Biserica întotdeauna s-a străduit să împace diferențele ce s-au ivit între oameni, ca una ce are menirea să aducă pacea deplină pe pământ. În acest scop, conferențiarul a insistat asupra îndatoririi unei mai echitabile împărțiri a bunurilor materiale, asupra mamei și asupra familiei. Pentru fiecare problemă aparte a precizat temeiurile legale care ne cer să fim cu înțelegere creștină și umană, căci numai așa pacea, după care însetează inimile noastre, va veni pe pământ⁵.

În duminica din 3 aprilie, Prof. Dr. Isidor Todoran, de la Catedra de Dogmatică și Apologetică a Institutului Teologic, a prezentat meditația intitulată „Cum ne mântuim”, care i-a dat prilej să poarte auditoriul prin lumea plină de păcate în care, din slăbiciune, trăim cu toții, pentru a arăta apoi felul în care mântuitorul Hristos a lucrat pentru a ne da posibilitate să fim fii ai Părintelui Său din ceruri. Prin Hristos ne împăcăm și sfințim, după cum tot prin El putem deveni frați ai Lui și cetățeni ai împărăției lui Dumnezeu. Cealaltă conferință a fost ținută de Prof. Dr. Nicolae Balcă, de la Catedra de Omiletică, Catehetică și Pedagogie, care a abordat subiectul „Tinerilor din Sf. Evanghelie”, adresând tineretului un apel de ascultare și împlinire a cuvântului Evangheliei⁶.

În data de 10 aprilie, programul meditațiilor a suferit o ușoară modificare. Prof. Dr. Al. Filipescu fiind nevoit să plece din localitate din motive familiale, meditația a fost ținută la Catedrala Episcopală de Părintele Prot. Augustin Faur, care a vorbit despre „Petru Movilă, Mitropolitul Kievului”, mai precis despre situația Bisericii de Răsărit în a doua jumătate a sec. al XVI-lea și prima jumătate a sec. al XVII-lea. La Biserica „Schimbarea la față”, Prof. Ioan Bunea, Lector de Limba greacă la Institutul Teologic Universitar din Cluj, a vorbit despre „Dragostea lui Dumnezeu în opera mântuirii”, arătând felul în care această dragoste s-a evidențiat îndeosebi în sacrificiul Mântuitorului Hristos⁷.

În Duminica Florilor, la Catedrala Episcopală, Pr. Prof. Dr. P. Suci a conferențiat despre „Patimile Mântuitorului în lumina prorociilor mesianice”,

⁵ *Ibidem*, pp. 5, 7.

⁶ *Ibidem*, pp. 5, 7.

⁷ *Ibidem*, pp. 5, 7.

cu referire la preludiul suferințelor pe care fiecare creștin este îndatorat să le suporte cu resemnare, știind apoi că la capătul drumului îl așteaptă învierea cea plină de mărire întru Domnul. La Catedrala „Schimbarea la față” a vorbit Prof. V. Rusu despre „Irmoasele Învierii”, exemplificând cu pasaje din Canonul Sf. Paști pentru a convinge auditoriul despre adevărul Învierii⁸.

La sfârșitul lunii aprilie, Pr. Prof. Dr. Petru Deheleanu va lansa la Institutul Teologic Universitar din Cluj un „Manual de Sectologie”, cu o prefață semnată de P.S. Dr. Andrei Magieru, Episcopul Aradului. „Manualul de Sectologie” se prezintă ca o operă bine încheată, în care se tratează într-un mod sistematic și științific problema sectelor religioase⁹.

În data de 22 mai 1949, în Duminica Samarinenței, a fost convocată Adunarea Eparhială a Clujului. Conform instrucțiunilor factorilor politici, au fost luate toate măsurile ca sesiunea să se desfășoare într-o singură zi, în cadrul a două ședințe de dezbateri.

Evenimentul a început cu oficierea serviciului religios la Catedrala Episcopală de către P.S. Episcop Nicolae, înconjurat de un sobor compus din Dr. Vasile Sava, vicar pensionar, S. Truția, vicar, I. Rușdea, P. Șendrea, Dr. I. Moldovan - consilieri, Ax. Tomuș, precum și diaconii Dr. Ioan Zăgorean și Ștefan Călugăru. Răspunsurile au fost date de Corul Episcopiei, condus de Ioan Brie. Predica zilei a fost rostită de Părintele Prot. P. Șendrea, consilier eparhial.

Adunarea Eparhială s-a deschis în sala festivă a Episcopiei, unde, imediat după Sf. Liturghie, deputații eparhiali, clerici și mireni au putut să se cunoască reciproc, să schimbe un cuvânt de circumstanță și să se familiarizeze în vederea dezbaterilor. Dezbaterile au început la ora 12.20, sub conducerea P.S. Episcop Nicolae și a celor doi vicari, Dr. Vasile Sava și S. Truția. Adresându-se cu salutul creștinesc „Hristos a înviat!”, la care sala întreagă a răspuns deodată cu aceeași îndătinată binețe cunoscută „Adevărat a înviat!”, P.S. Episcop Nicolae a spus: „Ziua de lumină a Învierii Domnului ne învăluie și astăzi în dulceața Praznicului, de aceea salutul meu nu putea să fie altul decât acela izvorât din strămoșeasca

⁸ „Meditațiile din Catedrală”, în *Ibidem*, nr. 17-18, Cluj, 1 mai 1949, p. 6.

⁹ „Bibliografie”, în *Ibidem*, nr. 15-16, Cluj, 15 aprilie 1949, p. 7.

noastră datină străbună. S-au scurs doi ani de când nu ne-am mai întâlnit, doi ani care pot să fie și puțini, pot să fie și mulți. Puțini, pentru că doi ani în răstimpul unei vieți se pot pierde ușor, dar pot să fie și mulți, pentru că zilele în care trăim noi, cei de azi, sunt așa de bogate în înfăptuiri la toate nivelele de muncă, încât în alte împrejurări îți trebuie un veac întreg să le înfăptuiești. În acest interval de timp s-au săvârșit din viață deputații: Dr. Mihail Șerban, Inspectorul Ioan Ciupe și savantul Profesor Universitar Dr. Emil Țeposu. Chipul lor cel duhovnicesc îl păstrăm în mintea și inima noastră.

Adunarea noastră Eparhială, în felul în care se prezintă acum, e nouă din mai multe privințe: e nouă prin felul în care este alcătuită, prin numărul redus de membri, prin faptul că din rândurile ei fac parte astăzi și reprezentanți ai fostei Biserici Greco-Catolice din Eparhie și prin împrejurarea că are între membrii ei reprezentanți din toate clasele și categoriile sociale. Adunarea Eparhială de astăzi este icoana fidelă a Sf. Apostol Pavel, care a spus credincioșilor săi «Voi sunteți Biserica lui Dumnezeu celui viu», înțelegând prin Biserică nu numai clerul, ci și poporul care o compune, formând astfel o unitate omogenă. În ortodoxie, de altfel, această unitate a fost întotdeauna, dându-ne astfel prețioase ajutoare pentru mai buna conducere a Bisericii prin valurile atâtor încercări prin care am trecut. Nemuritorul Mitropolit Andrei Șaguna, cuprinzând în Statutul Organic această legiuire, n-a făcut altceva decât a dat glas și existență concretă unei convingeri care subzista și până atunci în conștiințele părinților noștri. O asemenea Adunare mă bucură pentru că ea îmi dă posibilitatea să văd înaintea ochilor poporul nostru întreg.

În cei doi ani ce s-au scurs de când nu ne-am văzut, mari evenimente s-au petrecut în viața internațională, ca și în viața internă a țării noastre. Eu nu mă voi opri la cele întâmplare dincolo de granițele patriei, căci avem evenimente mari la noi acasă. În cursul ultimilor doi ani, țara și-a pus bazele unei noi stăpâniri, devenind Republică Populară, a elaborat o nouă Constituție, iar din punct de vedere bisericesc, înalta Stăpânire, prin onoratul Minister al Cultelor și cu concursul Sf. Sinod, a promulgat noul Statut pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române. Ne bucurăm că și acest Statut este clădit pe temelia Statutului Șagunian, care a intrat așa de

adânc în conștiința obștii noastre ardelene, încât până în ziua de astăzi bătrânii din Rășinarii Sibiului, când merg la Adunarea bisericească, poartă acest Statut în șerpar. Subliniez lucrul acesta, pentru că el vădește un atașament față de legiuirea marelui Mitropolit ce-și doarme somnul în cripta de la Rășinari.

În timpul acestor doi ani din urmă a trecut la cele veșnice și fericitul întru pomenire Patriarhul Nicodim. Durerea din inimă însă a fost curmată prin așezarea în scaunul patriarhal a Î.P.S. Iustinian Marina, om tânăr și plin de îndreptățite nădejdi. Sub cârmuirea Î.P.S. Sale, s-a votat noul Statut, iar Episcopia noastră a primit un Institut Teologic de grad Universitar în Cluj. Pentru unele ca acestea, suntem și rămânem recunoscători atât Î.P.S. Patriarh, cât și înaltei stăpâniri a tinerei noastre republici.

Pe teren bisericesc, viața noastră a stârnit un avânt deosebit. Acum doi ani, în 4 iunie, s-a primit la Cluj vizita Î.P.S. Patriarhul Alexei al Moscovei și al întregii Rusii, care a venit la noi în țară să reîntoarcă vizita fie-iertatului Patriarh Nicodim și să ne cunoască la noi acasă. De asemenea, a stârnit interes marea serbare comemorativă a autocefaliei Bisericii Ruse, care în vara anului 1948 a împlinit frumoasa vârstă de o jumătate de mileniu de independență. Cu acest prilej, s-a ținut la Moscova și un mare sinod Panortodox. Pe lângă festivitățile și dezbaterile de acolo, acest sinod a avut și marele merit de a apropia ierarhii ortodocși din întreaga Biserică ecumenică, ce au avut prilejul să se cunoască și să se pună de acord pentru a strânge rândurile în vederea unei lupte comune pentru o mai bună consolidare a ecumenității.

Pe plan intern, Biserica s-a întărit. Bucurându-se de încrederea stăpânirii, ea a mers și merge înainte. Stând pe baza tradiției ei de veacuri, Biserica mărturisește cele două porunci ce au format pedestalul ei: Cezarul și Dumnezeu. Prima ne spune că trăim pe pământ și suntem obligați «să dăm stăpânirii ce este a stăpânirii», iar a doua ne amintește că suntem fiii lui Dumnezeu și, prin urmare, cu ochii și cu sufletul trebuie să fim îndreptați spre cer. Așa am trăit și așa vom trăi. Această învățătură ne-a fost hrana de fiecare zi a sufletului și aceasta voim să o lăsăm și generațiilor viitoare”¹⁰.

¹⁰ Nicolae Colan, „Cuvântare rostită în deschiderea Adunării Eparhiale - 1949”, în Ibidem, nr. 21-22, Cluj, 1 iunie 1949, pp. 1-2.

În cadrul lucrărilor, între dările de seamă asupra activității din ultimii doi ani a Eparhiei Clujului s-a numărat și cea a Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic Universitar, în calitate de raportor al Comisiei bisericești. Printre chestiunile amintite de acesta, un moment deosebit l-au reprezentat sublinierile Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu în legătură cu activitatea depusă de P.S. Episcop Nicolae în calitate de raportor al Sf. Sinod, pentru reorganizarea învățământului teologic superior. „Datorită acestei strădanii, ca și situației care s-a creat Clujului prin acțiunea de revenire a fraților greco-catolici, avem astăzi la Cluj un Institut Teologic de grad Universitar, în care-și primesc educația viitorii noștri preoți”¹¹.

Nu a fost omisă nici „activitatea laudabilă” a organizațiilor studențești „Credința Ortodoxă” și „Frăția Ortodoxă Română Studențească”, raportorul Comisiei culturale, Părintele Prot. S. Furdui din Câmpeni, amintind punctual manifestările organizate de cele două foruri în anii 1947 și 1948.

La rândul său, raportorul Comisiei economice, Alexandru Maghiaru, a prezentat bilanțul financiar aferent anilor 1947 și 1948 și a supus la vot proiectul de buget pentru anul 1949, întocmit în conformitate cu noile dispoziții ministeriale. Acesta a fost aprobat de Adunarea Eparhială, însumând la venituri și cheltuieli suma de 9.855.000 de lei. De asemenea, a fost aprobat și proiectul de buget al Institutului Teologic pentru anul 1949, în valoare de 1.684.000 de lei.

În final, P.S. Episcop Nicolae Colan a anunțat că în ziua de 29 iunie 1949 se vor inaugura la Cluj cursurile Centrului de îndrumare preoțească, în prezența Î.P.S. Patriarh Justinian și Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor¹². „Aceste cursuri care se inaugurează la Cluj sunt ceva nou pentru Biserică. Ele vin ca să umple un gol adânc, reclamat pentru mai buna propășire religios-morală și socială a parohiilor. Cursanții vor putea veni în contact cu profesorii de Teologie de altădată sau cu alte înalte personalități din lumea științei și a culturii teologice, precum și cu colegi din eparhie sau din alte eparhii. Urmând aceste cursuri, preoții vor putea să-și reîmprospăteze studiile teologice, să facă cunoștință cu ultimele cercetări științifice,

¹¹ Rev. Renașterea, anul XXVII, nr. 21-22, Cluj, 1 iunie 1949, p. 2.

¹² „Adunarea Eparhială”, în *Ibidem*, pp. 1-2.

să înțeleagă lucrurile în lumina realităților de astăzi, să cunoască spiritul timpului, să-și împărtășească experiențele și să învețe din experiențele altora, într-un cuvânt, preotul va avea prilejul să trăiască șase săptămâni degajat de grijile casei și ale gospodăriei sale, numai în lumea senină și înaltă a misiunii lui de adevărat păstor de suflete.

Oricâtă strădanie ar depune un preot, după ce a părăsit băncile școlii, nemaivenind în contact direct cu personalități culturale, cu biblioteci de specialitate și cu colegi care să-i stimuleze energiile spirituale, încetul cu încetul focul devotamentului său va începe să se răcească până când, absorbit de grijile materiale și gospodărești, va deveni un simplu slujitor care se va mulțumi cu îndeplinirea rituală a îndatoririlor sale. Ori pastorația adevărată nu constă numai în simple forme de cult. Preotul, mai întâi de toate, este duhovnic, părintele spiritual al credincioșilor săi și în această înaltă ipostază este chemat să fie prezent oriunde interesele sufletești ale credincioșilor îl cer să fie prezent cu ființa sa, dar mai ales să fie prezent cu înțelepciunea și sfatul său plin de tact și calm duhovnicesc, spre a putea îndruma pe calea cea bună orice pornire a credincioșilor săi¹³.

Cursurile de îndrumare preoțească erau generale și obligatorii pentru toți preoții din Patriarhia Română, alături de orașul Cluj, centre similare fiind organizate la Institutele Teologice din Sibiu și București. La finalul instruirii, cursanții urmau să susțină un examen de calificare¹⁴.

Conform instrucțiunile primite, din Eparhia Clujului într-o primă serie au fost selectați să participe la aceste cursuri, cu o durată de 45 zile, un număr de 60 preoți. Participanții trebuiau să aducă pentru întreținerea în căminul Institutului Teologic, unde urmau să fie cazați, 3 kg de slănină (untură) sau 4 l de ulei, 1 kg de săpun, lenjerie de pat și o saltea fără paie. Taxa pentru cazare a fost stabilită la 4500 de lei, taxa de înscriere la 1000 de lei, iar taxa pentru acoperirea cheltuielilor de întreținere la 600 de lei, cu posibilitatea recuperării a 50% din valoarea acestei contribuții de la parohia de care aparținea fiecare preot. Cheltuielile cu deplasarea urmau să fie suportate de cursanți.

¹³ „Centrul de Îndrumare Preoțească”, în *Ibidem*, nr. 23-24, Cluj, 15 iunie 1949, p. 1.

¹⁴ *Ibidem*, p. 1.

Prima serie a preoților obligați să participe la cursurile Centrului de îndrumare preoțească a fost organizată astfel: *Protopopiatul Cluj* - Păr. Dr. Florea Mureșan, Cluj, Păr. Virgil Pașca, Gilău, Păr. Ioan Costea, Cluj II, Păr. Simion Curea, Cluj III; *Protopopiatul Cluj revenit*: Păr. Ilarie Deac, Cluj, Păr. Ioan Traica, Popești-Cluj, Păr. Vincențiu Poruțiu, Cluj; *Protopopiatul Huedin*: Păr. Prot. Petru Pop, Huedin, Păr. Dumitru Potra, Fildul de Mijloc, Păr. Traian Man, Brăișor, Păr. Aciu Simion, Aghireș; *Protopopiatul Hida*: Păr. Ioan Pop, Jimbor, Păr. Leontin Florean, Almaș-Cluj; *Protopopiatul Gârbou*: Păr. Gavril Borz, Gârbou-Someș, Păr. Cornel Hossu, Cernuc-Someș; *Protopopiatul Ileanda*: Păr. Gheorghe Micu, Dolheni-Someș, Păr. Emil Filipan, Glod-Someș; *Protopopiatul Tg. Lăpuș*: Păr. Gheorghe Todea, Tg. Lăpuș, Păr. Pavel Picu, Dobric-Someș; *Protopopiatul Dej*: Păr. Dumitru Purdea, Dej, Păr. Romul Buda, Câțcău-Someș; *Protopopiatul Dej revenit*: Păr. Ioan Cătălinaș, Ocna Dejului, Păr. Emil Neagoș, Cetan-Someș; *Protopopiatul Reteag*: Păr. Alexandru Paul, Cuzdrioara-Someș, Păr. Liviu Marica, Canciu-Someș; *Protopopiatul Beclean*: Păr. Torna Bulea, Beclean, Păr. Ioan Maxim, Rusu de Jos-Someș, Păr. Adrian Peter, Căianul Mare; *Protopopiatul Gherla*: Păr. Ioan Galea, Stoiana-Someș, Păr. Iulian Pop, Țop-Someș; *Protopopiatul Iclod*: Păr. Prot. Dr. Nicolae Costin, Iclod-Someș, Păr. Adrian Silaghi, Giula-Someș; *Protopopiatul Câmpia*: Păr. Ioan Fârtan, Sânicosoară; *Protopopiatul Năsăud*: Păr. Petre Zagrai, Mititei-Năsăud; *Protopopiatul Bistrița*: Păr. Gavril Relea, Prundu Bârgăului, Păr. Virgil Guțiu, Unirea (Aldorf), Păr. Vasile Deac, Simionești-Năsăud; *Protopopiatul Bistrița II*: Păr. Gheorghe Zagrai, Bistrița Bârgăului, Păr. Iuliu Drăgan, Corvinești-Năsăud; *Protopopiatul Budac*: Păr. Ioan Fonogea, Bârla-Năsăud, Păr. Iustin Grigore, Budac-Năsăud; *Protopopiatul Luduș*: Păr. Ioan Todea, Valea Largă-Turda, Păr. Vasile Samoilă, Luduș-Turda, Păr. Ioan Fanea, Gherla-Turda; *Protopopiatul Lupșa (Baia de Arieș)*: Păr. Prot. Vasile Loga, Baia de Arieș, Păr. Ifrim Bordea, Cioara de Sus - Turda; *Protopopiatul Câmpia Turzii*: Păr. Alexandru Căian, Câmpia Turzii, Păr. Gheorghe Urcan, Bărboși-Turda; *Protopopiatul Turda I*: Păr. Prot. Aurel Gliga, Turda, Păr. Nicolae Radu, Mihai Viteazul, Păr. Viorel Stanciu, Gura Arieșului; *Protopopiatul Turda II*: Păr. Nicolae Pepene, Turda, Păr. Iuliu Crișan, Micești-Turda; *Protopopiatul Câmpeni*: Păr. Roman Răslog, Bistra - Turda, Păr. Dumitru Ciurea, Vidra-Medie Turda; *Protopopiatul Iara*: Păr.

Aurel Dulău, Lita-Turda, Păr. Vasile Lupu, Șchiopi-Turda; *Centru*: Păr. Dr. Ioan Moldovan, Cluj, Păr. Prot. Pavel Șendrea, Cluj, Păr. Prot. Alexandru Svetlov”¹⁵.

Serbarea de încheiere a anului universitar la Institutul Teologic din Cluj a fost fixată în data de 11 iunie, iar programarea examenelor anuale, în perioada 16-27 iunie. Sesiunea examenelor de licență s-a desfășurat între 1 și 15 iulie¹⁶.

În ziua Sf. Apostoli Petru și Pavel, Clujul ortodox a trăit o zi de îndoită sărbătoare. Praznicul a fost prilejuit de închiderea cursurilor de la Institutul Teologic de grad Universitar și solemnitatea inaugurării Centrului de îndrumare Preoțească din Cluj. La solemnitate au participat Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor și P.S. Episcop Dr. Nicolae Popovici de la Oradea. La cuvântul cald de bun-venit, Ministrul Cultelor a răspuns că a venit la Cluj pentru a asista atât la solemnitatea de închidere a celui dintâi an de școală al Institutului Teologic, cât și la deschiderea cursurilor Centrului, convins că strădania ce s-a depus și se va depune este spre folosul Bisericii și al Republicii.

A doua zi, Ministrul Cultelor a făcut o vizită Institutului Protestant, iar seara, după sosirea în localitate a Prof. N. Dogaru, Director General, și a lui V. Ursucaș, Inspector General, a avut loc o consfătuire cu Dr. Liviu Galaction Munteanu, pentru a pune la punct programul conferințelor.

Evenimentul a început în Catedrală cu oficierea Sf. Liturghii, slujită de P.S. Nicolae al Oradiei, înconjurat de marele sobor alcătuit din vicarii Dr. Vasile Sava și Sabin Truția, I. Rușdea, Dr. Ioan Moldovan, Vasile Bogdan, Aurel Mușet, Cornel Sava, Dr. Isidor Todoran, Toma Bulea, Dr. Flore Mureșan, Ioan Pop și Alexandru Fărcaș, precum și diaconii Leon Bândilă și Paulin Popescu. La Sf. Liturghie au fost de față Ministrul Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, P.S. Episcop Nicolae al Clujului, preoții cursanți și poporul drept-credincios. La sfârșitul Sf. Liturghii, P.S. Nicolae Popovici a rostit o vibrantă predică despre însemnătatea praznicului Sf. Apostoli Petru și Pavel, desprinzând îndeosebi două momente esențiale din viața lor: mărturisirea de credință a Sf. Apostol Petru din preajma Cezareei lui Filip

¹⁵ „Deschiderea cursurilor de îndrumare preoțească - Comunicat”, în *Ibidem*, p. 6.

¹⁶ *Ibidem*, p. 6.

și mărturisirea vieții Sf. Apostol Pavel. „Iisus Hristos s-a retras în părțile Cezareei lui Filip, unde stă de vorbă cu ucenicii Săi, întrebându-i: «Cine-mi zice oamenii că sunt?», primind felurite răspunsuri. Mântuitorul însă voia să audă de la Apostoli ce cred ei despre El și-i întreabă: «Dar voi cine îmi ziceți că sunt?» (Marcu 8, 29). Petru a răspuns în numele tuturor: «Tu ești Mesia» (Mc. 8, 29), «Tu ești Hristosul lui Dumnezeu» (Luca 9, 20).

Ce deosebire între mărturisirea lumii, care spune de Iisus că este Ioan Botezătorul, Ilie sau unul din proroci, și mărturisirea Apostolului. Una era a judecății după aparența înșelătoare, alta sub influența Duhului Sfânt; una eroarea, cealaltă adevărul veșnic. Această mărturisire e temelia întregului apostolat. Nimeni nu este ucenic și apostol al lui Hristos dacă nu crede în filiațiunea metafizică a Mântuitorului. Acestei mărturisiri scurte Mântuitorul îi răspunde cu o altă mărturisire: «Tu, Petre, prin mărturisirea ta, te-ai săltat pe un plan atât de înalt, încât de acum nu te vei mai numi Simon, fiul lui Iona, ci Petru, tare ca piatra. Pe această mărturisire a ta voi zidi Biserica Mea și porțile iadului nu o vor birui pe ea». Mântuitorul anunță în Cezareea întemeierea Bisericii Sale, prin propovăduire, jertfă, iertare și har.

Aceasta este mărturisirea lui Petru, mărturisirea în dumnezeirea lui Iisus Hristos. Ce crezi tu, preotule, despre Hristos, despre viața ta și a păstoritorilor tăi? Ce crezi tu în momentele tale de tărie și slăbiciune? Ai fost credincios întotdeauna mărturisirii tale? Credința în Iisus Hristos, Dumnezeul cel adevărat, aduce mântuirea. Filosofia și înțelepciunea lumii acesteia nu pot atenua adevărul acestei mărturisiri. Și pentru tine, preotule, Iisus Hristos nu poate fi decât Fiul lui Dumnezeu, prin El trăim, fără de El nimic nu putem face. Mărturisirea lui Petru să fie prilej de înviorare a activității noastre pastorale. Noi să ne întemeiem pe adevărul absolut al dumnezeirii lui Iisus Hristos. O exemplificare a acesteia o avem în viața Sf. Apostol Pavel. El a înțeles pe calea Damascului rătăcirea vieții sale și s-a întors la Hristos, pe care înainte L-a prigunit și apoi a devenit cel mai desăvârșit Apostol al Său.

Ce a făcut el de a ajuns atât de slăvit? A înfrânt hotarele strâmte ale Țării Sfinte, a descătușat religia lui Iisus Hristos, dându-i sbor de vultur pe întinsul Imperiului Roman. El, bărbatul eroismului, al faptei pozitive, înfruntă un uriaș program de viață. Din Răsărit până în Spania duce pe

Iisus, fiindcă în sufletul lui s-a revelat Iisus. El simte necesitatea de a-L duce pe Iisus tuturor popoarelor, limbilor și straturilor sociale. Cea dintâi faptă mare a sa e universalismul religiei creștine, câștigat împotriva lui Petru, care era prins în mrejele iudaizanților. O uriașă efortare a depus el în propovăduirea sa, prin toate centrele mai de seamă ale Imperiului Roman, începând de la Antiohia și până la Roma.

Pentru Sf. Apostol Pavel, credința în Iisus Hristos n-a fost numai un adevăr teoretic, ci ceva mai mult; este sâmbure de viață, izvor de viață. Adevărurile de credință au o singură valoare, când ele trăiesc în noi și reformează dinlăuntru în afară viața noastră. El putea spune cu drept cuvânt: «Nu mai trăiesc eu, ci Hristos trăiește în mine». Ce frumos este când poți spune că ești un alt Hristos. Un om al credinței nezdruincate este adevăratul ucenic. Apostolul Pavel a fost omul credinței nezdruincate, al muncii necurmăte pentru câștigarea pâinii celei de toate zilele. Pe măsură ce țesea corturi, țesea și istoria Bisericii creștine. Cu fiecare pas nou, cucerește Imperiul Roman. Nu poate fi apostolat fără muncă, fără încredere, fără priveghere de dragul celor ce te înconjoară. Forța lui Pavel a fost iubirea lui Hristos, o iubire căreia i-a cântat imnul fără de pereche, imnul dragostei creștine (I Cor. 13).

Esența creștinismului este iubire, fără de care nu este nimic. În numele iubirii, el a jertfit sănătate, libertate, muncă, osteneală, chinuri, bătaii și viața sa. Cum e iubirea din sufletul tău, frate preot sau creștine? Se stinge? Suflă în ea cu suflarea rugăciunii. De Iisus Hristos te poți apropia numai prin iubire, care creează istoria, ea este elementul ce încheagă lumea.

Apostolul Pavel a fost și un mare organizator. A organizat întregul Imperiu Roman, însă succesele nu și le atribuia sieși, ci harului divin. Orice încercare de a ne bizui numai pe noi înșine duce la eșec. Pavel a fost și un om al rugăciunii, îndemnând și pe alții la rugăciune pentru ei, ca și pentru preoți, ca ei să poată fi părinții nerătăciți ai mântuirii oamenilor. Pavel mai este omul Crucii, cu care se laudă, pe care a iubit-o, a și căutat-o. A fi Apostol al lui Hristos înseamnă a fi omul credinței, omul Crucii, al suferinței. Fie ca prăznuirea Sfinților Apostoli Petru și Pavel să ne fie o reînviore spirituală, iar viața lor să trezească sufletele noastre, trecându-le în actualitate, la un apostolat viu, social¹⁷.

¹⁷ Nicolae Popovici, „Predică la praznicul Sf. Apostoli Petru și Pavel”, în *Ibidem*, nr. 25-26, Cluj, 1 iulie 1949, pp. 1-2.

În continuare, în sala festivă a Episcopiei Clujului a fost organizată festivitatea încheierii primului an școlar al Institutului Teologic Universitar și a fost inaugurat primul curs al Centrului de îndrumare preoțească, prin cuvântarea P.S. Episcop Nicolae al Clujului: „Biserica Ortodoxă Română s-a integrat cu entuziasm sinceritate în uriașa operă, silindu-se din răspuțeri să-și dea contribuția cuvenită la rezidirea morală a patriei. Ea își înnoiește pravila așezămintelor sale și-și desăvârșește pregătirea slujitorilor săi spre cât mai buna împlinire a datoriilor lor față de Dumnezeu, față de Republica Populară Română și față de poporul ei drept-credincios. De aceea, din când în când, Biserica prăznuiește și ea. De astă dată, Clujul ortodox este cel care se îmbracă în haina de lumină a praznicului. Cu praznicul de azi, angrenat în actualitate, sfârșim o lucrare și începem alta. Încheiem primul an școlar al Institutului nostru Teologic de grad Universitar și inaugurăm primul curs de îndrumare preoțească pentru slujitorii altarelor noastre din cuprinsul Eparhiilor Clujului și Oradiei. Cele două pricini ar fi și ele îndestulătoare pentru a justifica adunarea norului de preoți cu care ne privim față către față și pentru a îndreptăți bucuria noastră a tuturor. Totuși, pricina pentru care Clujul ortodox trăiește azi o zi mare trebuie căutată în împrejurarea că praznicul nostru e cinstit cu prezența Domnului Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor în Guvernul prezidat de Domnul Dr. Petru Groza.

Domnule Ministru, este pentru a doua oară în care ne dați fericitul prilej de a vă bineventa în cetatea de reședință a Eparhiei noastre și să vă înfățișăm omagiile deosebitei noastre prețuiri și ale sentimentelor noastre de gratitudine pentru înțelepciunea cu care vegheați la desfășurarea devotatei colaborări dintre Biserică și stat și pentru generozitatea cu care ajutați Biserica să-și organizeze așezămintele ei spre a-și putea împlini înalta misiune în mijlocul poporului. Ci noi, clujenii, avem motive speciale pentru a vă ruga să credeți în recunoștința și stima noastră neprefăcută. Sunteți cel ce ați promovat fosta noastră Academie Teologică la treapta de Institut Universitar. Ați stat lângă leagănul lui, i-ați urmărit cu statornică grijă activitatea desfășurată în primul an al existenței lui, iar acum ne-ați făcut deosebita bucurie și onoare de a veni să prăznuim împreună cel dintâi seceriș al acestei activități.

Domnule Ministru, noi vă mulțumim din toată inima și de astă dată, pentru bunăvoința pe care ați arătat-o față de trebuințele bisericești ale Ardealului de Sus și pentru aleasa grijă ce i-o purtați neîncetat. Și vă rugăm respectuos să binevoiți a împărtăși întregului Guvern aceste sentimente ale noastre, asigurându-l că în Institutul nostru Teologic atât studenții, cât și preoții cursiști primesc îndrumarea teoretică și practică cerută de înaltele interese ale Sf. noastre Biserici și ale Republicii Populare Române, deopotrivă.

Domnule Ministru, din cuvântarea Prea Cucernicului Părinte Rector veți avea puțința să dobândiți măcar o sumară cunoștință despre cele ce s-au petrecut la Institutul nostru Teologic în anul școlar 1948/1949. Eu mă mulțumesc să constat că dacă acest an școlar, începând abia după Crăciun, a fost mai scurt decât se cuvenea în chip regulamentar, atât profesorii, cât și studenții s-au silit să răscumpere vremea ce-o aveau la dispoziție, pentru a suplini pierderea din lunile de toamnă și pentru a nu lăsa nicio lacună mai simțită în lucrarea didactică și educativă pe care erau datori s-o ducă la bun sfârșit. Îndeosebi sarcina profesorilor a fost grea, ei trebuind în ultimele două luni să țină cursuri și la Centrul de îndrumare preoțească din Arad, unde au făcut naveta pe echipe, fiind supliți la Institut de colegii lor rămași acasă. În felul acesta, cu ajutorul lui Dumnezeu, cu împărțeală bună și cu jertfelnicie, toate s-au putut împlini. Cât despre Episcopie, ea a fost bucuroasă să îndrume și să sprijine bunele silințe ale profesorilor și studenților deopotrivă. Și ea se va strădui și de aici înainte să creeze condiții spirituale și materiale tot mai mulțumitoare pentru petrecerea studenților în internat, ca și pentru cât mai temeinica lor instrucție și creștere preoțească. Ne vom sili mai ales să terminăm cât mai grabnic aripa nouă a localului Institutului. Și credem că vom izbuti, fiindcă atât Înalt Prea Sfinția Sa Patriarhul Iustinian, a cărui justificată lipsă de la această solemnitate o regretăm, cât și D-voastră, Dle Ministru, ne-ați dat dovada reală a celui mai generos concurs.

Acum, vă rog să-mi îngăduiți să rostesc câteva cuvinte despre cursul de îndrumare preoțească. Acest curs este chemat să înprospăteze, să întregască și să adâncească pregătirea științifică și morală a preoțimii noastre pe măsura vremilor noi pe care le trăim. Prin el legiuitorul n-a vrut

să împărtășească preoțimii noastre atât învățături noi, cât metode și mijloace noi de lucrare în câmpul misionar și să toarne în preoție duh nou de jertfelnicie, care să rodească apoi în sufletul și viața iubitului nostru popor credincios.

Desigur, Evanghelia ai cărei propovăduitori suntem este una, cum Unul este Hristos. Ea nu se schimbă cu vremea. Dar felul propovăduirii ei se schimbă după vremi și împrejurări. Acest fel de propovăduire se cade să ni-l însușim după trebuință, pentru ca lucrarea noastră să fie binecuvântată cu rodnicie. Trebuie mai ales să înfățișăm problemele sociale în lumina Evangheliei și problemele Evangheliei în lumina postulatelor sociale, cum spunea cu dreptate Dl Ministru Stanciu Stoian într-o consfătuire recentă. Împrejurările ne vor învăța, apoi, să scoatem din Evanghelie, ca dintr-o vistierie neîmpuținată, învățături vechi și noi, spre folosul celor ce voiesc să se mântuiască.

Acest devotament social însă nu-l dobândim numai prin știința învățată, ci și prin rugăciunea caldă, fie că o facem în particular, fie că o facem laolaltă, adunați în obștească frăție, și prin meditație și participare activă la sfintele slujbe rânduite în cadrul acestor cursuri. Mai ales clipele petrecute în rugăciune și meditație, sub bolta ortodoxă a aceluiași locaș de închinare, vor avea darul să unească sufletele cucernicilor noștri preoți, vechi și reveniți, să le încălzească inimile și să-i înfrățească până la contopire în slujba aceluiași ideal: preamărirea lui Dumnezeu și izbăvirea poporului. După discuțiile aprinse din ceasurile de seminar, discuții în care se vor lămuri atâtea întrebări și se vor risipi atâtea nedumeriri, clipele petrecute în rugăciune comună vor fi pentru preoții cursiști ca o tainică liniștire a apelor sufletești. Învățătura și rugăciunea trăite intens de preoțimea noastră vor fructifica apoi, prin propovăduire cu vorba și cu fapta, holda sufletească a poporului credincios.

Încă un cuvânt adresat tinerilor absolvenți care, părăsind școala noastră, vor intra în viață și preoților care, fără să părăsească viața obștească, intră pentru șase săptămâni din nou în școală. Cei dintâi vor zice: «Mulțumimu-ți, Doamne, că am terminat», iar cei din urmă se vor ruga: «Doamne, ajută să începem». Așa-i viața: tinerii termină și bătrânii o iau de la capăt. Apoi se tot schimbă rolul, până ce toți terminăm pentru totdeauna.

una... Dar până la sfârșitul din urmă, eu le-aș pune la inimă tuturor o învățătură. Iat-o: în cursul meu de exegeză a Noului Testament, pe care îl fac de 25 de ani fără întrerupere, m-am obișnuit să zăbovesc cu deosebită predilecție asupra unui verset din a doua Epistolă a Sf. Apostol Pavel către Timotei. Bătrânul Apostol era la apusul eroicei sale vieți. Își aștepta chiar sfârșitul. Știți ce-i scrie în această stare, printre altele, iubitul său ucenic? «Când vei veni la mine, să-mi aduci felonul pe care l-am lăsat în Troada la Carp și cărțile, mai ales cele de piele» (II. Tim. 4, 13). Felonul, pe vremea Sf. Apostol Pavel, însemna manta. Astăzi, pentru noi, înseamnă o parte din odăjdii. Nici în preajma morții nu se poate despărți marele Apostol de cărțile sale dragi. Odăjdiile sunt simbolul preotului în rugăciune pentru sine și pentru alții, iar cărțile sunt simbolul preotului robit de statornica pasiune a desăvârșirii prin studiu, mai ales prin studiul Sf. Scripturi. Preoții însuflețiți de steagul acestor două simboluri vor fi socotiți pe bună dreptate de către oameni «ca niște slujitori ai lui Hristos și ispravnici ai tainelor lui Dumnezeu»; ei vor fi cu adevărat «lumina lumii și sarea pământului» (Matei 5, 13-14). Acesta este adevărul pe care vi-l împărtășesc și urarea ce v-o fac, iubiți absolvenți și frați preoți, ca oriunde vă veți găsi să fiți sarea pământului și lumina lumii. Încrezător că părinteștile gânduri ce vi le-am împărtășit în această zi de praznic vor afla ecoul dorit în inimile voastre și salutând încă o dată, cu tot respectul și cu toată dragostea, pe distinșii oaspeți care ne-au cinstit popasul sărbătoresc cu prezența Dlor, declar deschis primul curs de îndrumare al preoțimii din Eparhiile Clujului și Oradiei¹⁸.

Urmează la cuvânt Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic Universitar: „O problemă dintre cele mai importante pentru Biserica Ortodoxă Română, care demult se cerea soluționată, era reorganizarea învățământului teologic. Învățământul nostru teologic de ieri avea o mulțime de lacune care, evident, se resimțeau în viața noastră bisericească. Era neunitar. Aveam trei tipuri de școli: Facultăți, Academii și Seminarii, moșteniri ale unor organizații bisericești determinate de stăpânirile politice în care a fost încadrat neamul nostru. Într-o țară unitară, cu o Biserică națională unitară, aceste tipuri erau un paradox. Legea Cultelor din

¹⁸ Nicolae Colan, „Evanghelia și viața”, în *Ibidem*, nr. 27-28, Cluj, 15 iulie 1949, pp. 1-2.

anul 1925 menține acest paradox, cu toate că scopul ei este de a încheia unitatea Bisericii. Rezultatul îl știm. Unitatea este stabilită numai de formă, fiecare biserică provincială își continuă aparte viața el tradițională. Sudura unității pe întreaga linie este imposibilă. Școli cu programe și mentalități diferite formează un cler cu pregătire teologică și conștiință misionară diferită. Era anchilozat în formele rigide ale trecutului. În răstimpul de la 1918 la 1948, același program de învățământ, propriu fiecărui tip de școală, aceleași metode învechite de educație a clerului ca și la începutul secolului al XX-lea. Pecetea Ortodoxiei era considerată drept o menținere pe poziția unui dogmatism rigid ca formă de cunoaștere și o practică liturgică tradiționalistă ca formă de trăire creștină. Școala noastră teologică nu voia să țină pas cu marile prefaceri sociale pe care le-au actualizat cele două mari războaie ale secolului. Orice încercare de inovație era socotită drept o abatere de la linia cea dreaptă a Bisericii Ortodoxe. Era la discreția regimurilor politice. Prin lege, Biserica Ortodoxă era autocefală, autonomă și dominantă. Cuvinte goale. În autonomia ei, nu avea nici dreptul de a-și forma clerul, nici cel de a se implica în programul de învățământ al Facultăților și Seminariilor. Singurul drept al Bisericii era de a accepta un cler pe care nu și l-a pregătit ea.

Nu mai avea nicio răspundere viitoare pentru deficiențele unui cler atât de variat, în parte necorespunzător pregătit pentru a face față cerințelor crescânde ale credincioșilor și multiplelor probleme noi pe care le pune viața omenească în continuă prefacere. Mulți absolvenți, ajunși preoți în parohii, întrerupeau orice legătură cu școala, cu izvorul culturii teologice, din care neîntrerupt ar fi trebuit să se adape. Providența divină a voit ca atât țara, cât și Biserica noastră strămoșească să se smulgă din formele de viață perimată ale trecutului. Guvernul Republicii noastre, sprijinit de masele largi ale poporului muncitor, prin reforme cu adevărat revoluționare, care marchează un început de epocă nouă în istoria trăirii noastre ca neam și stat, a reușit să se pună pe linia evoluției vieții sociale internaționale, plămădită în ultimul Război Mondial. Urmând aceleiași voințe unanime de redresare a vieții noastre religioase, Biserica noastră, cu înțelepciune condusă de Î.P.S. Patriarh Iustinian, în deplină înțelegere cu factorul politic, în toamna anului 1948 a împlinit reforma reorganizării ei.

În cadrul acestei reforme, care pe principii curat democrate regimentează întreaga noastră viață religioasă, un loc de frunte îl ocupă învățământul teologic. Azi, după aproape un an de aplicare practică a Statutului de reorganizare a Bisericii și, în special, a dispozițiilor privitoare la învățământ, suntem în măsură a ne pronunța asupra diferențelor în bine față de legea veche și asupra progresului realizat și în perspectivă de a-l înfăptui mâine. Se părea la început că legea nu va putea fi aplicată, concesionile necesare vor schimba structura ei fundamentală. Și roadele n-au încetat a se arăta. Prestigiul Școlii Teologice a crescut, valorile productive, împrăștiate ieri, azi sunt concentrate într-o strădanie bine susținută de Biserică și stat. Selecționarea continuă, neînduplecată (mulți sunt care aleargă în stadion, spune Apostolul Pavel, dar numai puțini sunt cei care dobândesc cununa). Ea, azi, nu mai e un mijloc de a sparge unitatea Bisericii, ci de a o promova. Ea face sudura vinovat întârziată în mijlocul clerului din toate părțile țării. Ea sudează cultura teologică a micilor bisericuțe provinciale sau eparhiale în cultura generală a Bisericii Ortodoxe. Ea va da Bisericii un cler bine pregătit din punct de vedere științific, capabil a satisface nu numai nevoile religioase ale credincioșilor, ci și capabil de a aduce un important aport în mijlocul maselor pentru promovarea unei vieți mai bune, mai frumoase, mai prospere. De astă dată, ea îmbrățișează nu numai problema formării clerului de mâine, ci și a doua, cel puțin tot atât de importantă, a îndrumării, fortificării clerului activ de azi.

Mântuitorul ne spune că nimeni, punând mâna pe plug, nu se uită înapoi, ci numai înainte. Desigur, și privirile noastre sunt îndreptate numai înainte. Azi, însă, pentru Institutul nostru este o zi de praznic, un popas cu priviri în trecut și în viitor. Noi, în special, ne-am născut din paternitatea Dlui Ministru Stanciu Stoian și am primit botezul Prea Fericitului Patriarh Iustinian. Gândul lor de prețuire pentru mult-încercata ortodoxie din Ardealul de Nord, înfrățit cu gândul de răsplătire pentru eroica hotărâre a Bisericii surori, de a reveni la sânul mamei, ne-a chemat la ființă. Dar nu numai ne-a dat ființă, ci ne-a și hrănit și îngrijit cu dragostea părintelui îngrijorat de soarta fiului său. Clujului i-au încredințat un talant scump, să-l păstreze chivernisindu-l și fructificându-l. Iar azi, asemănându-se domnului din pilda Mântuitorului, au venit să-și vadă talantul. Noi, ca slugi

credincioase, avem să dăm socoteală. N-o facem cu vorbe. Faptele trebuie să vorbească. Știu cum eram în 5 decembrie 1948, când s-a inaugurat Institutul. Ne văd cum suntem azi. Atunci, un grup de câțiva profesori, conferențieri și asistenți, câțiva funcționari administrativi, jumătate vechi ortodocși, jumătate reveniți, recrutați de la toate Academiiile din Transilvania și Facultățile din țară, oameni de cultură teologică diferită, cu mentalitate diferită, un corp didactic și administrativ complet lipsit de coeziune. Niciun regulament de funcționare și organizare, nici programă analitică, fără material didactic, o bibliotecă mică, de aproximativ 5000 de volume.

O mărturisesc, atunci ne-au susținut numai cuvintele de încurajare și gesturile nobile ale Prea Fericitului Patriarh, ale Domnului Ministru al Cultelor și ale Prea Sfinției Sale Episcopul nostru. La Domniile lor am alergat de atâtea ori, ne-au înțeles, ne-au ajutat cu îndemnul și fapta. Pe atunci era o problemă cum vom putea deschide cursurile cu un număr foarte limitat de studenți, iar la a doua funcțiune a Institutului nici chip să ne gândim. Nu pot trece de la amintirea celui greu început, fără ca în numele studenților, profesorilor și Bisericii pe care o slujim să mulțumim Î.P.S. Patriarh, Domnului Ministru și P.S. Episcop Nicolae pentru tot ajutorul dat. În rugăciunile noastre nu uităm să-L rugăm pe Dumnezeu să le dăruiască putere de muncă, sănătate și viață lungă în slujba cea bună a țării și neamului.

Acum avem un corp profesoral compus din 8 titulari, 4 conferențieri, 2 lectori, 4 asistenți, personal administrativ corespunzător nevoilor, personal tehnic și de serviciu suficient. O unitate de muncă disciplinată și sudată, însuflețită de conștiința valorii și puterii ei de acțiune. Cheagul ei netulburat și neslăbit de nicio acțiune internă, cu tendințe de fărâmițare, un program de lucru bine pus la punct, regulament de funcționare. 214 studenți, dintre care 38 gata să fie puși în slujba poporului credincios, recrutați din toate eparhiile țării, fiii neamului de pretutindeni (până chiar și de peste granițe), înfrățiți în muncă și ideal. Un local de învățământ reparat, curățat, cu 4 săli spațioase de învățământ, cu două săli de bibliotecă și cu 4 săli de seminarii, bine întreținut și satisfăcător mobilat. O bibliotecă de 15.000 de volume, pusă în funcțiune, o sală pentru contabilitate și alta pentru administrație. Un internat cu 80 de paturi, al

doilea în dezvoltare, cu 50 de paturi. O cantină pentru 100 de studenți, funcțiunea a doua în plină desfășurare.

Preoțimea din Mitropolia Banatului, concentrată în Centrul de îndrumare la Arad, în serii de câte 120. O primă serie și-a și încheiat satisfăcător cursurile, efectiv condusă de Î. P.S. Mitropolit al Banatului și P.S. Episcop al Aradului, care pentru profesorii noștri conferențieri nu au avut decât cuvinte de laudă. Preoțimea din Nordul Ardealului va fi concentrată la Cluj, în serii tot de câte 120. Azi inaugurăm deschiderea primului curs. Avem programate 6 serii anual: 3 la Arad și 3 la Cluj, ambele misiuni ale Institutului funcționând paralel și neînterupt. Noi, administratorii talantului care ne-a fost încredințat, începând cu P.S. Episcop Nicolae, care și acum zăbovește săptămânal o oră la Catedra de Noul Testament, și sfârșind cu cel din urmă om de serviciu, avem conștiința că după puteri ne-am împlinit datoria. Trăim sub puternica constrângere a hotărârii de a da chip și viață mărețelor idei și nădejdi din care s-au plămădit Institutele Teologice ale Bisericii noastre, în general, și din care s-a plămădit Institutul clujean, în special. Sunt sigur că această voință de a birui va grupa în juru-ne noi energii creatoare, strădania noastră va fi înțeleasă și sprijinită cu largă bunăvoință și ziua cea mare nu va fi prea departe.

Închei cuvântul mulțumind distinșilor oaspeți, Excelenței Sale Domnului Ministru al Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, P.S. Episcop Nicolae Popoviciu al Oradiei, care prin prezența domniilor lor au ținut să mărească bucuria noastră, la cules de pârgă promițătoare¹⁹.

În numele preoților cursanți, a rostit o cuvântare Părintele Prot. Toma Bulea de la Beclean: „Nu puteam sta nepăsători întrebând în cruce de drumuri asupra noilor orizonturi care se plămădesc sub ochii noștri, ci chiar cu jertfe trebuia să ne desprindem din viața de toate zilele pentru a participa la acest curs de îndrumare a vieții noi preoțești. «Înnoirile bune erau că le cinstea și legea veche», spune stihul din 13 septembrie, «dar mai vârtos se cade să ne înnoim», deci primenirea era necesară față de schimbările structurale și deodată cu aceasta și revizuirea metodelor

¹⁹ Liviu Galaction Munteanu, „Cuvântare rostită cu prilejul deschiderii cursurilor de îndrumare preoțească”, în *Ibidem*, pp. 3-4.

pastorale, așa cum au preconizat mai marii noștri, în frunte cu Î.P.S. Patriarh și Dl Ministru al Cultelor.

În sprijinul menirii de a fi preoții poporului stă faptul că noi suntem aproape toți fii crescuți la coarnele plugului, ba personal sunt născut și în sunet de ciocan și nicovală, ocupația principală îmbinată cu agricultura a tatălui și bunicului meu. În același timp, pe lângă acest concert al muncii, tatăl meu dirija în strana strămoșească a bisericii și cântarea sfântă. M-am născut și am crescut văzând această îmbinare a muncii cu rugăciunea. Asemenea, toți frații au crescut în pilduitoare îmbinare de muncă și rugă. Aici vom pricepe și înțelege această sfântă conlucrare. Iisus Hristos a fost înconjurat de muncitori săraci și a fost împotriva exploatatorilor, deci să nu ne mire faptul că în școala înnoirii vom proceda la cunoașterea adevăratului înțeles și la aplicarea lui. Va trebui să ne conformăm viața noastră în duhul adevăratei evanghelii. Coordonând învățătura sfântă și munca dreaptă și cinstită, vom înțelege că oferta făcută de exploatatorul Zaheu, jumătatea din avere și împătrita restituire, va progresa spre o comuniune dreaptă, încadrată în duhul adevăratei răsplăți a muncii. Căci munca e o mândrie! Îmbrăcați în straie din popor, în muncă și sudoare, generații de preoți au crescut alte generații, contribuind în vremuri vitrege la înaintarea poporului, ținând aprinsă flacăra dragostei în inimile lor, știindu-se că Dumnezeu dragoste este.

Însă ne-am abătut, ba chiar netrebnici ne-am făcut, nu era cine să facă dreptate... nu era până la unul. Am uitat că popa Laurențiu, tras în țeapă, a fost ars în anul 1414, aici, în Cluj, pentru popor, am uitat activitatea lui Popa Radu la 1848 de la Islaz și multe alte pilde premergătoare mișcărilor din popor. Azi, prin ei va trebui să vedem adevărații conducători, tipul adevăratului preot de viitor așa cum concepe Biserica înnoită, în țara înnoită.

Muncă, fie cu mintea, fie cu brațul, încadrată în ritmul nou, iată porunca vremii și ambele închinare prosperării poporului umilit, căci Dumnezeu dă dar acestora și trufașilor le stă împotrivă. Dreptatea doar aceasta este: cine nu lucrează, să nu mănânce. Căci mulți au fost, Doamne, care au muncit și n-au mâncat! În această notă a zilei începem cursurile, preoții Bisericii Ortodoxe întregite, «corp întreg» și nesfășiat, căci ce este

mai frumos decât a fi frații împreună. «Legea stând pe loc» - vorba blândului nostru Arhiepiscop - «doar cât ne-am regăsit frații în același ogor și lucrători în via Domnului». Nici n-am fost și nici nu suntem străini unii de alții, doar alții au încercat dezbinări dureroase și nevrute de popor: Dumnezeu a creat și soarele, deci și răsăritul, și apusul, și același Dumnezeu a spus «Una să fiți!» și că ne-am unit e voia Domnului, căci fără Dumnezeu nimic nu s-a făcut din ce s-a făcut. Mici accidente dispar în fața supremei porunci de unitate. Unii bucovineni sau bănățeni ortodocși ziceau «îndură-te», «spirit», Patriarhul Calistrat își zice «katolikos», alt patriarh «papă», în euhologiul²⁰ ultim era «miluiește» și «duh» etc., poporul păstrează însă unitatea în fond.

În fața tuturor acestora ne angajăm solemn, Dle Ministru, P.S. Părinți Episcopi, Prea Cucernice Părinte Rector și stimați profesori, că vom folosi tot efortul și prilejul pentru ca noua îndrumare să fie rodnică, conștienți fiind de rolul nostru în Republica Populară Română. Trăiască Î.P.S. Patriarh și P.S. Episcopi! Trăiască Guvernul și Dl Ministru al Cultelor! Trăiască unitatea pe veci și nedespărțită!”²¹.

Cuvântul studențimii este adus de tânărul Leonida Plămădeală, proaspăt absolvent al Institutului Teologic de grad Universitar din Cluj: „Reforma învățământului de toate categoriile, din vara anului 1948, inițiată cu scopul de a îndrepta învățământul pe un drum mai realist, mai aproape de cerințele concrete și imediate ale țării, a avut în vedere și învățământul nostru teologic superior și ne găsim astăzi la sfârșitul primului an de muncă după noua îndrumare. Superioritatea învățământului din Institut este evidentă, date fiind preocupările lui practice legate de rolul nostru viitor. S-a coborât din principialitate la realitate. Institutul pregătește preoți și îi pregătește conform cu cerințele reale și actuale ale misiunii. Teoria și practica și-au găsit în noua organizare o îmbinare fericită. Introducerea în program a Îndrumărilor Misionare, Sectologiei, Omileticii practice, Muzicii și Ritualului, introducerea obligativității vieții de internat cu regim seminarial de disciplină, cu îndeletniciri practice bisericești, cu meditații

²⁰ Moliftelnic.

²¹ Toma Bulea, „Cuvântare rostită în numele cursiștilor la deschiderea Cursului de îndrumare preoțească”, în Rev. Renașterea, anul XXVII, nr. 29-30, Cluj, 1 august 1949, p. 4.

religioase și îndrumători spirituali arată cât de îndrăzneț s-a pășit la armonizarea pregătirii cu activitatea preoțească. Și mai mult decât până acum, se are în vedere și pregătirea morală și spirituală a preotului.

Din fostele Facultăți de Teologie preotul ieșea adesea învățat, dar când se vedea în fața turmei, i se părea străină, cădea din idee la concretizarea ideii, ca și cum n-ar fi crezut că există într-adevăr o concretizare. Trebuia să învețe singur ceea ce nu-l învățase Facultatea și de multe ori avea de suferit neajunsuri pastorale timp îndelungat. Limitându-se numărul instituțiilor de învățământ superior prin Reforma din august 1948, Institutele au adunat studenți din toate părțile țării, continuând în Ardeal, la Cluj și Sibiu, fostele Academii din Ardeal și Banat adunând studenți și de dincolo de munți și dând astfel Bisericii posibilitatea de a se suda ca unitate, de a se întinde peste țară degetele unei singure mâini, să adune credincioșii în același chip sub aripa Bisericii, conducându-i la limanul mântuirii. Și sarcina Institutelor, mai ales a Institutului nostru, a devenit cu atât mai importantă, cu cât prin revenirea fraților greco-catolici la spiritualitatea strămoșească ortodoxă, de care s-au rupt altădată prinși în vâlmășeala unor interese străine, parte din foștii studenți greco-catolici au venit în mijlocul nostru, spre marea noastră bucurie, pentru a învăța adevărurile ortodoxe și mijloacele de misiune ale Bisericii noastre, încadrându-se întru totul în ortodoxie.

Îndrumarea pe un făgaș de autenticitate și spiritualitate a învățământului Teologic superior se cerea de mult împlinită, dar parcă a lipsit curajul unei reînnoiri. Și studenții Institutului Teologic Universitar Ortodox din Cluj sunt fericiți că aceasta s-a făcut sub păstoria, din inițiativa și sub directa supraveghere a Î.P.S. Patriarh Iustinian. Și, în aceeași măsură, studenții Institutului Teologic Universitar Ortodox din Cluj sunt fericiți a exprima mulțumiri și elogiul Dlui Ministru al Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, ca unuia care se situează printre ctitorii Institutului din Cluj, sprijinind într-o formă specială și interesându-se îndeaproape de soarta acestui Institut și, de asemenea, ca celui mai autentic reprezentant al ideii de conlucrare și perfectă înțelegere între Guvernul R. P. R. și Biserica strămoșească.

Pentru studenții anului IV însă ziua de azi e o îndoită sărbătoare: sărbătoarea primirii conducătorilor noștri celor mai mari și sărbătoarea sfârșitului anilor de școală. Coincidența praznicului nostru de încheiere a

studiilor cu venirea Domniilor voastre în mijlocul nostru e pentru noi un prilej de bucurie în plus, de care ne vom aminti în toate zilele vieții noastre. După ani de osteneală, de la 7 ani încoace, de azi încolo intrăm în viață. Și intrăm așa cum ne-au modelat învățătorii, profesorii noștri de liceu sau de seminar și mai ales dascălii noștri universitari, mijlocitorii dintre noi și adevăr, factorii maturității noastre. Către toți se îndreaptă gândurile noastre în această zi, către dascălii noștri universitari îndeosebi. Ne luăm rămas bun de la Institut, dar intrăm ca lucrători și mijlocitori într-un Institut mai mare, în ogrorul Bisericii luptătoare. Părinte Rector, Domnilor Profesori, Prea Cuvioși Părinți, plecăm azi spre a nu mai fi laolaltă cu trupul, dar oare se desparte vreodată învățătorul de cel pe care îl învață? Niciodată! Cel ce învață are pururea în el pe învățător, învățăturile lui. De aceea, ne despărțim azi, spre a fi totuși împreună toată viața noastră, dând și noi altora ceea ce ne-ați dat Dvs. nouă. Însă din daruri vom împărți și, de vom aduce pace și mulțumire altora, iar aceia ne vor mulțumi nouă, Dvs. vă vor mulțumi! Și vom face ca aceasta să ne fie în viitor mulțumirea grăitoare prin fapte, mai mult decât o aducem azi prin cuvinte, pentru îndelunga Dvs. osteneală.

Ne luăm rămas bun și de la P.S. Nicolae Colan, de a cărui grijă și îndrumare permanentă ne-am bucurat, și promitem că așa cum am fost învățați aici, vom lucra în via Domnului în care vom intra ca învățători sub păstoria P.S. Sale. Știm că în față ne stau sarcini mari și grele. Știm că în misiunea noastră avem de condus turma pe o cale realistă la mântuire. Știm că va trebui să învățăm pe oameni viața de aici și viața de dincolo, împăcându-le într-un tot armonios, să nu fim în vrajbă cu nimeni și nici cu adevărul. Știm și nu vom pregeta niciun efort ca învățăturile pe care le-am primit să le folosim spre bine. Institutul, în ultimul an, după reformă, ne-a învățat cum să lucrăm în spiritul noilor vremi cu care noi, creștinii, avem cele mai multe aderențe principiale și vom lucra în așa fel încât misiunea noastră să se îndeplinească cu cea a vremurilor, spre fericirea pământească și cerească a credincioșilor.

Vom sprijini prin munca noastră marea acțiune întreprinsă de factorul vieții noastre politice, pentru o mai bună orânduire socială, pentru o largă dreptate celor ce muncesc, cu un cuvânt, pentru înfăptuirea tuturor năzuințelor mari, spre o viață mai bună. Să ne ajute Dumnezeu!"²².

²² Leonida Plămădeală, „Cuvântul studențimii”, în *Ibidem*, nr. 27-28, Cluj, 15 iulie 1949, p. 4.

Luând cuvântul, Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, își exprimă bucuria de a se găsi la această solemnitate, care constituie un prilej de cunoaștere al celui dintâi rod al Institutului Teologic Universitar din Cluj. „M-a interesat cuvântul reprezentantului studențimii, căci dacă Institutul acesta a avut un rost, a fost și un rost special. El era un simbol al înfrățirii celor două strane ale Bisericii române din Ardeal, locul unde se plămădește această înfrățire de nezduncinat. Biserica strămoșească, întregită mulțumită poporului care a rămas la credința de la 1700 și a clerului, mai ales cel de la sate, care a rămas lângă popor, își pune nădejdea în noii absolvenți, care vor lucra pentru desăvârșirea înfrățirii. Dar suntem adunați aici și pentru un început: inaugurarea cursurilor de îndrumare a preoților din eparhiile Clujului și Oradiei, seria I. Am ascultat cuvântarea P. S. Nicolae Colan, care arăta pe drept cuvânt că, deși normal ar fi fost ca bătrânii să termine, iar tinerii să înceapă, de data aceasta tinerii termină și bătrânii încep. E un semn al vremii. Dar este bine ca bătrânii să aibă prilejul de a-și verifica cunoștințele teologice primite și bine este apoi ca ei să mai învețe și lucruri noi, căci învățătura adevărată se dobândește din experiența vieții și chiar din greșeli. Prezența lor aici e cu atât mai necesară acum, când țara noastră se află în plină prefacere. În scurt timp s-au petrecut schimbări care altădată se realizau în decenii. Oamenii și, odată cu ei, instituțiile, trebuie să țină pas cu vremea, cu ritmul viu al transformărilor la care asistăm cu toții.

Trăim sub semnul unei munci organizate pe plan economic, social și cultural, sub semnul Planului economic de stat. Nu voi vorbi despre toate amănuntele primului nostru plan, ci vreau numai să reamintesc faptul că acesta este menit să pregătească planul de mai lungă durată, pentru ca astfel să ajungem la o viață mai dreaptă, la ridicarea nivelului de trai al celor ce muncesc, la construirea temeliei socialismului în țara noastră. Este firesc că Biserica trebuie să fie pretutindeni acolo unde sunt credincioșii săi și să contribuie la înflorirea țării noastre, în mersul ei către noua orânduire. Avem satisfacția de a constata că importanța acestui fapt nu a scăpat Bisericii Ortodoxe Române.

Din discuțiile pe care le-am avut în ultimele zile cu reprezentanții instituțiilor bisericești, am constatat sincera dorință din partea tuturor pentru o strânsă colaborare a Bisericii cu statul. Și sunt destule temeiuri de

colaborare. Câteva au fost pomenite și aici. Cel dintâi punct comun care trebuie să fie admis ca atare este munca. Munca stă la temelia regimului nostru de democrație populară. Ea este predicată și de Biserică. Este scris în Evanghelie că «acela care nu muncește, nici să nu mănânce». Când Iisus Hristos întâlnește pe tânărul bogat, care respecta Legea și, totuși, îl întreba sfios, ce să facă spre a moșteni viața veșnică, I-a răspuns: «Vinde tot ce ai, dă la săraci și vei avea comoară în cer». Tânărul s-a întristat, auzind cuvintele lui Iisus și «a plecat mâhnit de tot, căci avea multe averi». Cât de greu este omului care a trăit din munca altora să se lepede de privilegiul și să trăiască din sudoarea frunții sale! Această învățătură evanghelică se poate tălmăci și laic. În lupta pentru dreptatea socială, cei privilegiați cu greu se lasă convinși și cu greu se resemnează la viața care li se deschide astăzi. Bogații, după cum a arătat Lenin, nu se simt bine atunci când li se cere să renunțe la raiul lor de aici de pe pământ. Slujitorii Bisericii nu pot, nu trebuie să fie însă alături de acei care nu vor să trăiască din munca lor. Ei au datoria să ajute puterea lumească, să scurteze acest drum, să facă să nu mai existe nimeni care să trăiască din munca altora. În felul acesta, ei vor fi folositori și Bisericii, și patriei. Prin aceasta, preoții găsesc încă un temei de colaborare cu Statul: muncă și luptă în serviciul patriei.

Ne găsim cu toții în slujba aceleiași patrii. Este patria celor ce muncesc cu brațele și cu mintea, patria care convine tuturor celor ce trudes. Se spunea în trecut: «Ubi bene, ibi patria». Acest proverb se potrivea clasei exploatare. Noi zicem astăzi: «Unde este patria, acolo trebuie să fie bine». Dacă este ceva care nu merge bine, noi trebuie să ne străduim și să muncim să meargă bine. Trăind în spiritul muncii și al dreptății, vom izbuti, fără îndoială, ca patria noastră să ajungă la înflorirea pe care o dorim și pe care o construim prin munca noastră.

S-a vorbit aici și despre pace. Iată încă un temei de colaborare. Iisus Hristos a propovăduit Apostolilor Săi pacea, pacea pe care El nu a avut-o, din pricina frământărilor Sale sufletești, a dat-o ucenicilor. Țara noastră, cu regimul ei de democrație populară, luptă de asemenea pentru pace, iar politica noastră este o politică pentru pace (...)

Pacea adevărată nu se poate concepe decât pe linia pe care o practică socialismul. Și pacea aceasta este pacea pentru care trebuie să lupte și

Biserica. În lupta aceasta pentru pace, pe plan intern, pentru construirea unei societăți fără clase și pentru pacea pe plan extern, în spiritul unei conlucrări internaționale, fără state exploatoare și popoare exploatare, Biserica nu are de ales, ea trebuie să meargă pe drumul păcii. Biserica Ortodoxă va fi pe drum bun, în măsura în care ca și până acum, în ultima vreme, știe să se alăture sincer și statornic de popor, mergând laolaltă cu poporul, pentru asigurarea unui viitor mai bun.

Aceste învățături asupra păcii sunt și ale Bisericii, și ale vieții laice. Statul nu cere nimănui să-și lepede credința. Statul respectă orice credință religioasă. Regimul actual și în special forța lui conducătoare, Partidul Muncitoresc Român, nu are a ascunde din acest punct de vedere opinia sa, ci o spune răspicat și cinstit. Se citează din Karl Marx de obicei o cunoscută formulă cu privire la religie, dar această formulă este citată, după cum am arătat, fără contextul ei, care este hotărâtor în această privință. Iată, de pildă, un citat din Karl Marx: «Religia», spune el, «este suspinul creaturii umane, doborâtă de nenorocire, este sufletul unei lumi fără inimă, după cum este spiritul unei epoci fără spirit» Câtă deosebire între ceea ce se crede că este atitudinea marxistă față de religie și spiritul care se degajează din acest citat al lui Marx.

Acesta este unul din principiile de bază ale politicii noastre în materie de religie, pe care îl găsim exprimat într-o cuvântare ținută încă din toamna anului 1946 de Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej, Secretar General al P. M. R. Cu acel prilej, D-sa spunea: «Noi facem o politică de realități și Biserica este o realitate a poporului de care ținem cont». Într-adevăr, Biserica înseamnă credincioși, înseamnă obștea credincioșilor; câtă vreme vor fi credincioși practicanți, va exista și religie, va exista și Biserică. Este un lucru care nu poate să nu fie recunoscut și negarea lui ar dovedi tocmai ceea ce spunea Dl. Gheorghe Gheorghiu-Dej: «A nu face politică de realități este în același timp și o dezmințire cum nu se poate mai categorică, ceea ce se colpoartă despre Partidul Muncitoresc Român și despre partidele muncitorești, în genere, că ele ar lupta împotriva Bisericii. La rândul ei, Biserica este datoră să aibă atenția trează la rățăcirile de la adevărata credință, căci acestea sunt o sminteală și pentru Biserică, și pentru stat».

Noi știm astăzi că în drumul spre socialism, capitalismul nu se încadrează în mod pașnic în transformările care se petrec, așa cum au pretins și pretind încă unii. În această perioadă, dușmanii democrației populare și dușmanii socialismului nu dorm. Ei pun la cale tot felul de acțiuni, pentru a împiedica mersul înainte al construcției socialismului. Una din armele reacțiunii pe această cale este și utilizarea religiei. Este semnificativ să vezi că astăzi, la noi, ca și în țările vecine de democrație populară, apar semne și minuni, care nu sunt pornite din convingeri religioase. Este cert că definiția religioasă însăși a minunilor înlătură ceea ce se petrece astăzi în unele părți ale țării. Se încearcă adică a se lansa impresia că astăzi apar semne, se fac minuni, ce vestesc nu știu ce evenimente viitoare, un război, poate o nenorocire, o întoarcere la vremurile de altădată sau o trecere spre vremuri apocaliptice, sfârșitul lumii. Am putea și dăm dreptate într-un fel acelor care vorbesc astfel, pentru că într-adevăr și noi credem într-un fel că sunt totuși semne care vestesc un sfârșit de lume, este însă vorba de o anumită lume, de sfârșitul lumii capitaliste. Biserica însă nu-și poate lega soarta de aceia care naufragiază în mod iremediabil. Fiecare om are dreptul să creadă sau să nu creadă, dar nimănui nu-i este îngăduit a jigni credința cuiva. Acesta este, de asemenea, un principiu al nostru de guvernare.

Un corolar a ceea ce înseamnă astăzi libertate religioasă este faptul că nimeni nu poate fi urmărit pentru credințele sale religioase. Marele Vladimir Ilici Lenin, într-un articol în care arată poziția partidelor muncitorești față de problema religioasă, spune categoric: «Noi suntem contra celei mai mici injurii aduse convingerilor religioase». Așa spune Lenin și același lucru poate fi confirmat și cu citate din lucrări ale Generalisimului Stalin, atât dinainte de Revoluție, cât și după Revoluția din octombrie. În această problemă, atitudinea Partidului Muncitoresc Român a fost precizată de Dl Vasile Luca, Secretar al Partidului Muncitoresc Român și vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, care a declarat încă înainte de alcătuirea Legii Cultelor: «În Republica Populară Română, nimeni nu e prigonit pentru religia sa».

Unii deservenți ai cultelor au avut neplăceri atunci când au contravenit legilor și rânduielilor Statului și regimului nostru de democrație populară sau atunci când au dovedit că nu înțeleg spiritul noului regim și l-au

sabotat. Au fost, desigur, ici și colo, unele incidente și noi nu le ignorăm și nici nu le ascundem. Un articol din ziarul «Scânteia», publicat nu cu mult timp în urmă, arată că «(...) Elemente dușmănoase au căutat să provoace o frământare în mijlocul credincioșilor, lansând tot felul de minciuni și dedându-se la acte provocatoare care jigneau sentimentele religioase ale credincioșilor. Oriunde oamenii muncii aduc la cunoștința Partidului și a Guvernului asemenea acte, făptuitorii lor sunt și vor fi pe viitor sancționați cu toată asprimea».

În acest spirit trebuie să lucrați și la cursurile ce se deschid și unde se vor trata teme despre învățătura religioasă, o trecere în revistă a cunoștințelor obținute altădată și apoi alte teme care privesc sensul reformelor sociale din prezent. Punându-vă de acord cu ele, nu vă abateți de la învățătura Bisericii, dar serviți deopotrivă Biserica și Republica Populară Română. Așa cum Institutul Teologic Universitar din Cluj, la sfârșit de an, a adus roade și speranțe îndreptățite de viitor, tot astfel și cursurile de îndrumare nădărdim să dea roade bogate în efortul pentru un viitor mai bun și pentru Biserică, și pentru popor.

Mulțumesc în primul rând Î.P.S. Patriarh Iustinian, conducătorul Bisericii Ortodoxe Române, care, înțelegând spiritul vremii, a inițiat cursurile de îndrumare, punând preoțimea în situația de a-și da sprijinul la eforturile regimului de democrație populară, pentru progresul și fericirea țării. Mulțumesc organizatorilor cursurilor de îndrumare a preoților, în special P.S. Episcop Nicolae Colan, în a cărui cuvântare a fost descris dramul luminos pe care-l deschid aceste cursuri, precum și profesorilor, care în locul unei vacanțe bine-meritate pornesc la o muncă nouă, răsplata adevărată a activității lor fiind numai roada pe care munca depusă o va aduce. Mulțumesc și preoților pentru strădania lor de a părăsi parohiile și a lua parte la cursurile de îndrumare, unde vor învăța atât chestiuni bisericești, cât și laice, deopotrivă de folositoare, contribuind astfel ca Republica noastră Populară să devină cu adevărat patria celor ce muncesc, patria dreptății²³. Înalții oaspeți, membrii Cosiliului Eparhial și profesorii Institu-

²³ Stanciu Stoian, „Cuvântare rostită la deschiderea cursurilor de îndrumare preoțească”, în *Ibidem*, pp. 2-3.

tului Teologic Universitar au fost invitați apoi la recepția oferită de P.S. Episcop Nicolae Colan²⁴.

Cu aceeași ocazie, a fost comunicat programul conferințelor preoțești:

1. Joi, 30 iunie: „Adevărata pietate după Noul Testament”, Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu;
2. Vineri, 1 iulie: „Interpretarea progresistă a istoriei omenirii”, Prof. Dr. Gheorghe Stănescu;
3. Vineri, 1 iulie: „Chipuri de clerici în războaie. Mișcări țărănești și revoluții”, Pr. Ioan Bunea;
4. Sâmbătă, 2 iulie: „Biserica Ortodoxă și sectele religioase (agenții ale imperialismului)”, Prof. Dr. Petru Deheleanu;
5. Sâmbătă, 2 iulie: „Ce este Statul. Statul de democrație populară”, Prof. Dr. Nicolae Balca;
6. Luni, 4 iulie: „Conferința Bisericească de la Moscova”, P.S. Episcop Nicolae Colan;
7. Luni, 4 iulie: „Actul unirii privit prin prisma adevărului istoric”, Prof. Dr. Alexandru Filipașcu;
8. Marți, 5 iulie: „Chipuri de ierarhi și cărturari foști greco-catolici care au luptat pentru unificare în ortodoxie și pentru popor”, Dr. Stănescu;
9. Marți, 5 iulie: „Influențe slave în literatura și arta Bisericii Ortodoxe Române. Relațiile bisericești româno-ruse”, Prof. Dr. Alexandru Filipașcu;
10. Miercuri, 6 iulie: „Rolul preoțimii în păstrarea monumentelor de artă și istorie bisericească”, Pr. Vasile Rusu;
11. Miercuri, 6 iulie: „Biserica Română a fost dintru început Biserica Ortodoxă”, Prof. Dr. Alexandru Filipașcu;
12. Joi, 7 iulie: „Factorul psihologic în pastorația religioasă”, Prof. Dr. Nicolae Balca;
13. Vineri, 8 iulie: „Constituția în R.P.R. Drepturile și datoriile poporului muncitor în R.P.R.”, Prof. Dr. Tudoran;
14. Vineri, 8 iulie: „Organele principale ale Statului de democrație populară, sfaturile, justiția populară, armata populară, miliția etc.”, Dr. Dan Mihai;
15. Sâmbătă 9 Iulie: Structura socială economică a R.P.R. Alianța între clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, baza regimului de democrație populară, Dr. Dan Mihai;
16. Luni, 11 iulie: „Păstrarea unității în ritual și cântarea bisericească la ortodocși”, Prof. Dr. Vasile Petrașcu;
17. Luni, 11 iulie: „Combaterea interpretărilor false asupra Apocalipsei”, Prof. Dr. Petru Deheleanu;
18. Marți, 12 iulie: „Principiile catehezei creștine și personalitatea catehetului”, Pr. V. Bondrea;
19. Marți, 12 iulie: „Tradiție și progres în creștinism”, Prof. Dr. Isidor Todoran;
20. Miercuri, 13 iulie:

²⁴ Orest Bucevski, „Inaugurarea cursurilor de la Centrul de îndrumare preoțească din Cluj”, în *Ibidem*, nr. 25-26, Cluj, 1 iulie 1949, pp. 1-2.

„Metode pedagogice noi în formarea caracterului. Critica și Autocritica”, Prof. Dr. Nicolae Balca; 21. Miercuri, 13 iulie: „Folclor religios muzical”, Pr. Prof. Vasile Rusu; 22. Joi, 14 iulie: „Noțiuni de administrație bisericească și contabilitate”, Prof. Dr. Vasile Petrașcu; 23. Joi, 14 iulie: „Tehnica recitativului liturgic. Organizarea corului bisericesc”. Prof. Dr. Vasile Petrașcu; 24. Vineri, 15 iulie: „Rolul istoric al U. R. S. S. în zdrobirea fascismului și eliberarea popoarelor de sub jugul fascist”, Prof. Dr. Vasile Dehelean; 25. Vineri, 15 iulie: „Situația internațională după cel de-al Doilea Război Imperialist”, Pr. Prof. V. Bondrea; 26. Sâmbătă, 16 iulie: „Planul de stat 1949. Datoriile preotului pentru realizarea și depășirea lui”, Prof. Dr. Nicolae Balca; 27. Luni, 18 iulie: „Probleme curente creștine actuale. Biserica Ortodoxă și mișcarea ecumenistă”, Prof. Dr. Nicolae Balca; 28. Luni, 18 iulie: „Problema catolică în R.P.R.”, Prof. Dr. Gheorghe. Bârna; 29. Marți, 19 iulie: „Biserica Ortodoxă și sectele religioase în lumina evoluției vieții sociale”, Prof. Dr. Petru Deheleanu; 30. Marți, 19 iulie: „Ierarhia bisericească (temeiuri biblice și patristice)”, Prof. Bârna; 31. Joi, 21 iulie: „Sensul Preoției la Sfinții Părinți”, Prof. Dr. Dumitru Bodea; 32. Vineri, 22 iulie: „Democrația Sovietică”, Prof. Dr. Isidor Todoran; 33. Vineri, 22 iulie: „O. N. U. - Lupta Lagărului democratic pentru pace trainică în frunte U.R.S.S.”, Pr. Prof. Ioan Bunea; 34. Sâmbătă, 23 iulie: „Problema națională și rezolvarea ei democratică în R.P.R. Rolul Bisericii în lupta contra șovinismului”, Prof. Dr. Isidor Todoran; 35. Luni, 25 iulie: „Probleme sociale și misionare” (I. Cor.), Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu; 36. Luni, 25 iulie: „Esența doctrinară a celor trei mari confesiuni creștine”, Prof. Dr. Isidor Todoran; 37. Marți, 26 iulie: „Principiile fundamentale ale omileticii”, Prof. Dr. Dumitru Bodea; 38. Marți, 26 iulie: „Funcțiunea catehetică a Liturgiei”, Pr. Prof. Bondrea V.; 39. Miercuri, 27 iulie: „Patriarhul Serghie al Moscovei, un mare teolog al veacului nostru”, Pr. Prof. Augustin Faur; 40. Miercuri, 27 iulie: „Drepturile fundamentale ale omului în creștinism. Exploatarea omului de către om, păcat strigător la cer”, Prof. Dr. Ioan Zăgreanu; 41. Joi, 28 iunie: „Organizarea sinodală a Bisericii Ortodoxe în paralelă cu cezaro-papismul catolic”, Pr. Prof. Augustin Faur; 42. Vineri, 29 iulie: „Congresul de la Wroclaw”, Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu; 43. Vineri, 29 iulie: „Rolul social și misionar al Bisericii Ortodoxe Române în

R.P.R.”, Pr. Prof. I. Pop; 44. Sâmbătă, 30 iulie: „Prelucrarea rezoluțiilor R.P.R. care au legătură cu activitatea preotului”, Prof. Dr. Mihai Dan; 45. Luni, 1 august: „Religie, spiritism, teosofie, ocultism și superstiție”, Prof. Dr. Petru Deheleanu; 46. Marți, 2 august: „Sfintele Taine, temeieri biblic-patristice”, Dr. Sofian; 47. Marți, 2 august: „Problema muncii în creștinism”, Prof. Dr. Ioan Zăgorean; 48. Miercuri, 3 august: „Creștinism și democrație”, Pr. Prof. Victor Ienciu; 49. Miercuri, 3 iunie: „Aspectul moral și superioritatea orânduirii socialiste”, Prof. Dr. Ioan Zăgorean; 50. Joi, 4 august: „Agricultura socialistă”, Prof. Dr. Mihai Dan; 51. Vineri, 5 august: „Căile de dezvoltare ale agriculturii în R.P.R. Rolul GAS-ului și SMT-ului în cadrul planului de stat, 1949”, Prof. Dr. Mihail Dan; 52. Vineri, 5 august: „Legea pentru regimul general al cultelor în R.P.R.”, Pr. Prof. Victor Ienciu; 53. Sâmbătă, 6 august: „Procesul de dispariție a contrastului dintre sat și oraș în regimul de democrație populară”, Prof. Dr. Dan Mihai; 54. Sâmbătă, 6 august: „Statutul pentru organizarea Bisericii Ortodoxe Române”, Pr. Prof. Victor Ienciu²⁵.

Duminică, 21 august, în sala festivă a Reședinței Episcopale din Cluj, Piața Malinovschi, nr. 18, a avut loc deschiderea cursurilor de îndrumare pentru cea de-a doua serie de preoți din Eparhia Clujului. Solemnitatea a început în Catedrala Episcopală prin oficierea Sf. Liturghii și invocarea Sfântului Duh²⁶. Preoții participanți au fost următorii:

Județul Cluj - Plasa Aghireș: Berindu, Bâltan Vasile; Plasa Apahida: Sânicoadă, Matei Vasile, Someșeni, Cordoș Ioan; Plasa Borșa: Bădești, Gherman Vasile; Plasa Huedin: Hodiș, Bărboșii Traian, Valea Drăganului, Gall Marian; Plasa Cluj: Tăuți, Popoviciu Iuliu. Iris, Suciu Augustin. Cluj III, Glodeanu Dumitru; Plasa Gilău: Muntele Rece, Șanta Ieremia. Măguri, Rădulescu Alexandru; Plasa Hida: Mierța, Rusu Petre; Plasa Mociu: Mociu, Bodea Octavian. Petea, Cucu Vasile; Plasa Sărmaș: Silvașul de Câmpie, Țiboc Ioan.

Județul Năsăud - Plasa Bistrița: Blăjenii de Jos, Pop Ioan, Șieu-Măgheruș, Lazăr Alexandru; Plasa Șieu: Șieuț, Victor Olteanu, Nețeni, Buta Ioan; Plasa

²⁵ „Tabloul conferințelor de la Centrul de îndrumare preoțească Cluj. Seria I”, în *Ibidem*, p. 5.

²⁶ „Cursurile de îndrumare preoțească. Seria II Cluj”, în *Ibidem*, nr. 29-30, Cluj, 1 august 1949, p. 6.

Rodna: Rodna, Miulescu Gheorghe. Poiana Ilvei, Ilieș Ioan; Plasa Lechința: Chintelnic, Orășan Ioan. Enciu, Prăhase Ioan; Plasa Bârgău: Tiha Bârgăului, Naghiu Vasile, Mijlocenii Bârgăului, Pop Augustin; Plasa Năsăud: Telciu, Henciu Valer, Mocod, Scridon Ioan.

Județul Someș - Plasa Lăpuș: Libotin, Petruțiu Gavril. Dobric, Iuga Augustin; Plasa Babdiu: Jichișul de Sus, Căienar Emil. Olpret, Cureu Ezechil; Plasa Beclean: Cociu, Avram Teodor. Cristeștii Ciceului, Meruțiu Victor; Plasa Ciceu: Mica, Rusu Ioan. Breaza, Giurgea Ștefan; Plasa Chiochiș: Sânboieni, Chezan Ioan; Plasa Gârbou: Escu, Pinteia Ioan; Plasa Gherla: Nicula, Papiu Cornel. Iclod, Dr. Costin Nicolae; Plasa Ileanda: Poiana Blenchii, Munteanu Gheorghe.

Județul Turda - Plasa Baia de Arieș: Sarăș, Jina Silviu. Plasa Câmpeni: Arada, Onețiu Gheorghe. Plasa Câmpia Turzii: Căianu Alexandru. Oprișani, Sinu Vasile; Plasa Iara: Filia de Jos, Totelecan Valer, Cacova Ierii, Roșu Ștefan; Plasa Luduș: Gheja, Fanea Ioan. Botez, Trâmbițaș Grigorie; Plasa Mihai Viteazu: Unirea (Veres Mort), Cipăianu Gheorghe; Plasa Turda: Turda Fabrici, Anca Petru, Turda Penitenciar, Onețiu Gheorghe²⁷.

Tot în luna august, Patriarhia Română transmite în teritoriu Adresa nr. 122.500 / 1949 a Marelui Stat Major, Secția VII, cu referire la situația militară a studenților teologi: „Vă comunicăm că Dl. Ministru al Apărării Naționale a aprobat ca tinerii studenți teologi, care sunt cu studiile începute, să fie amânați de la încorporare, pentru continuarea de studii. Este necesar ca tinerii studenți teologi, la data încorporării contingentului, să depună la Cercurile Teritoriale respective actele de amânare de studii. Referitor la repartizarea la unități a absolvenților Facultăților Teologice, vă comunicăm că după intrarea efectivă în cler, vor fi întrebuințați la servicii sanitare, după nevoi”. Potrivit dispozițiilor venite de la centru, înștiințarea urma să fie transmisă tuturor studenților teologi din Episcopia Clujului²⁸.

În luna august, Revista Renașterea publică un comentariu al preotului Roman Răzlog, cu referire la desfășurarea cursului de îndrumare preoțească: „În ziua inaugurării primei serii a Cursului de îndrumare preoțească, s-a serbat și încheierea cursurilor Institutului Teologic, ocazie cu

²⁷ „Cursurile de îndrumare preoțească. Seria II Cluj”, în *Ibidem*, p. 6.

²⁸ Comunicat nr. 5075/1949, ”, în *Ibidem*, p. 6.

care P.S. Episcop Nicolae a spus: «Tinerii termină și bătrânii încep». Cuvintele acestea sunt semnificative pentru marile prefaceri sociale pe care le trăim. Într-adevăr, pentru a nu fi obstacol în acest iureș al progresului sau a nu apărea cu înfățișarea unei fete îmbătrânite prinsă în hora tinereții, preoțimea trebuie să-și revizuiască viața, spre a fi folositoare cauzei lui Hristos în lumea de azi. Dar ca să-și revizuiască viața înseamnă s-o ia de la început, clădindu-și noul edificiu pe «piatra cea din capul unghiului», care este Hristos.

Viața preoților de azi este cunoscută ca având două aspecte: primul este cunoscut prin numirea atât de comună a profesiunii de preot. Denumirea aceasta este nesimpatică prin însăși sunetul ei și devine odioasă când i se urmează ad litteram înțelesul. Căci prin profesiune se înțelege exercitarea unei activități omenesti pentru agonisirea mijloacelor de trai: profesiunea negustorului, de pildă. Ea are ca prim țel satisfacerea interesului celui ce o exercită. Ori, prin preoție nu se urmărește acest lucru, ci interesul celui căruia i se slujește, iar folosul propriu numai ca o consecință a muncii sale.

Ca o prelungire a primei chestiuni este și a doua: adică lupta cu greutățile vieții. Din faptul că slujba apostoliei nu-i satisface exigențele materiale, preotul se angajează la activitatea comună a celor ce urmăresc același țel. Întrucât această activitate devine luptă, are ca urmare frământări, ciocniri de interese etc., care de multe ori rămân neobservate la oamenii de rând, dar cresc în ochii lumii când este amestecat preotul, după cum spune Sf. Ioan Gură de Aur: «Cât de mici lucruri ar greși preotul, se arată mari în fața tuturor, căci nu toți judecă greșeala după faptă, ci deopotrivă cu treapta aceloră».

Cu aceste caracteristici în viață, preotul nu poate servi Biserica în vremile de azi, iar ca să și-o schimbe îi trebuie o întoarcere la origine: întoarcerea la Hristos! Călăuză de drum are rugăciunea, ca regeneratoare a puterilor sleite, a curajului și a spiritului de jertfă. De asemenea, meditația. Oricât de murdară este o apă, dacă se liniștește devine limpede. Dacă însă se și filtrează se face cu totul pură. Întocmai așa este și sufletul omenesc: dacă se desface din tumultul vieții devine mai liniștit, mai clar. Iar dacă gândurile lui sunt trase prin filtrul Evangheliei, devine cu totul simțitor și curat. Cele mai mari prefaceri din viața omului se fac prin meditații

interioare. Taina de sub smochin a fost hotărâtoare pentru Natanail, israeliteanul cel fără vicleșug, să devină din sceptic urmaș înfocat al Mântuitorului.

O meditație este și retragerea noastră la aceste cursuri de îndrumare pe calea cea nouă a vieții. Dar iată-ne aproape de Hristos. Mai avem o singură ușă de deschis: ușa dragostei! Cât de tulburătoare a fost pentru Simon întrebarea lui Iisus: «Mă iubești tu?». Dar cu cât mai tulburătoare ar apărea această întrebare dacă ni s-ar pune individual fiecăruia. Și totuși, iubirea lui Hristos este singura justificare a misiunii noastre. Este focul purificării noastre interioare. Prin ea, Hristos trăiește permanent în noi, luptându-se în locul nostru cu patimile sufletului și poftele trupului, spre a ne dezbrăca de omul cel vechi și a ne îmbrăca în omul cel nou, crescut ca o minune din revărsările de har ale iubirii. Evanghelia trebuie scuturată de praful intereselor și așezată la loc de cinste în viața noastră. Și afirmând aceasta, îmi vine în minte un episod biblic în timpul decadenței religioase a poporului evreu de sub Manasse, se pierduse cartea legii (Thora). Ea a fost găsită abia după 200 ani, în timpul domniei credinciosului restaurator Iosua, în următoarele împrejurări: Preotul Hilchia primise însărcinarea să restaureze templul. Și deșertând aurul și argintul din corvana, spre mirarea tuturor, a dat de cartea pierdută. Nepăsarea înaintașilor aruncase aur și argint deasupra ei și a fost uitată odată cu respectarea poruncilor cuprinse în ea. Toți se bucurară, dar înțeleptul rege se îngrozește spunând: «Mânia Domnului va să se abată asupra noastră, căci părinții noștri nu au respectat poruncile cărții acesteia» (2 Regi, 22).

Să-mi fie permis să asemăn simbolic această întâmplare cu vremea noastră. Căci și noi închidem uneori Evanghelia și dacă n-o uităm definitiv, e că îndatorirea ne cere s-o deschidem în anumite zile, ca apoi s-o închidem iarăși, departe de viața noastră. Să trăim ceea ce propovăduim. «Sau învață cu fapta, sau nu învață», spune Sf. Ioan Damaschin, «ca nu cu cuvântul să chemi și cu fapta să alungi». Numai astfel vom fi «sarea pământului», altfel devenim «stâlpi de sare» ca oarecând soția lui Lot.

Preotul cel nou e preotul cel vechi al primelor veacuri creștine. Prefacerile spre bine din lume îl bucură, căci lucrarea lui e veșnica prefacere a sufletelor înspre viața fericită atât în lumea aceasta, cât și în cea viitoare.

Ca să prefacă lumea însă trebuie să se prefacă el însuși. Iar modelul după care trebuie să se ia și el, și lumea este Iisus Hristos”²⁹.

În același ton, preotul Ifr. Bordea completează: „Centrul de îndrumare preoțească din Cluj, al cărui scop este reînprospătarea cunoștințelor teologice și aplicarea lor la viața socială de azi, aduce preoțimii noastre un nou suport de înviorare și redresare la justa lor valoare, a prefacerilor prin care trece țara noastră. Biserica noastră românească și-a înțeles din vreme rostul ei, potrivit cuvintelor Mântuitorului Iisus Hristos - «Milă mi-e de popor», și nu încetează o clipă de a nu se încadra și mai adânc de intimitatea și înțelepciunea sufletului acestui popor, care se trezește la o nouă viață, o nouă structură, care să deschidă generațiilor de azi și de mâine un viitor mai bun, mai cu dreptate, unde exploatarea omului de către om să înceteze.

Lumea se află în progres. Dar nu un progres unilateral. Un progres social, în care omul devine slobod și nu rob, iar averea pământească, un bun nu al câtorva viețuitori, ci al poporului. Această revoluție socială cu caracter epocal răstoarnă toate răstălmăcirile învechite, egoiste și dornice de dominație a omului în societate, reîntorcându-ne cu gândul și privirea la primele conviețuirii ale societății primitive.

Iisus Hristos a fost și va fi pururea un mare revoluționar spiritual, care a încercat să zdrobească sub cuvântul Său dumnezeiesc «înțelepciunea falsă a lumii» și exploatarea săracilor de cei bogați. Ne-ar trebui pagini nenumărate să exemplificăm lupta și biciuirea moravurilor omenești, duse de Iisus Hristos. Nouă însă, urmașilor Lui prin Apostoli, ne revine o grea misiune socială și sfântă față de scopul ei măreț, să ștergem toată zgura vremilor, toată igrasia bolnăvicioasă a iubirii bunurilor materiale, mai mult decât aproapele nostru, decât nenorocitul și de înfometatul de lângă noi. În lumina vremilor, preotul nu mai poate fi un slujbaş de monotonie rituală, de viață contemplativă sau un visător. «Țineți cu poporul, să nu greșiți!», zicea mai ieri un mare bărbat al neamului nostru.

Iată de ce cursurile misionare ale corpului clerical s-au înființat. Să refacă conștiința și pregătirea științifică și morală a preoțimei noastre potrivit vremurilor progresiste prin care trecem. Nu e vorba de o convertire,

²⁹ Roman Răzlog, „Preotul cel nou”, în *Ibidem*, nr. 31-32, Cluj, 15 august 1949, p. 1.

cum încearcă unii să presupună, îndrumarea binevenită a clerului. E vorba de o lepădare de grija lumească a preotului. El rămâne pururea povățuitor spiritual spre o lume mai bună, spre o viață și o fericire veșnică. Iubirea de oameni, iubirea de muncă și dreptate a poporului sunt comandamentele de competenție ale misionarismului social”³⁰.

Duminică, 21 august, a avut loc deschiderea celei de-a III-a serii a cursurilor de la Centrul de îndrumare preoțească. Festivitatea a început cu oficierea Sf. Liturghii de către P.S. Episcop Nicolae Colan și un sobor format din preoții Ioan Rujdea, Dr. Ioan Moldovan, Ioan Gligor, Ioan Buiu, Ioan Bunea, Axente Tomuș și diaconii Sever Suciu și Ștefan Călugăru. Predica zilei a fost rostită de Păr. Prof. Ioan Bunea de la Institutul Teologic, care între altele a spus: „(...) Credința este dar de la Dumnezeu, dar și rod al strădaniilor noastre. Lăsată în părăsire, nealimentată de strădania duhovnicească și de știința teologică, ea se ofilește și, uneori, se cufundă în superstiție. Înzdrăvenirea credinței se impune în primul rând slujitorilor altarelor. De aceea, înaintestătătorii Bisericii v-au chemat, iubiți frați, la aceste cursuri, unde prin împreuna lucrare cu profesorii veți reîmprospăta temeiurile teologice ale credinței și vă veți spori râvna pentru apostolatul sublim al preoției. Rostul acestor cursuri este apoi să vă documentați, cu maturitatea vârstei, asupra valorii morale și sociale a credinței, pentru ca s-o puneți în slujba îmbunătățirii vieții credincioșilor pe care îi păstoriți. Acesta este sublimul preoției, să valorificați comoara credinței în folosul obștei. De la această îndatorire nu este îngăduit preotului să dezerteze. Dezertarea este păcat, este egală cu trădarea lui Hristos și a Bisericii. Să rugăm pe Dumnezeu, în aceste clipe, să alăture ajutorul Său la strădaniile noastre. Să crească și să îmbogățească credința noastră: «Pentru că oricine este născut din Dumnezeu biruiește lumea și aceasta este biruința care a biruit lumea - credința noastră» (I Ioan, V, 4)”³¹. La sfârșitul Sf. Liturghii s-a săvârșit un parastas pentru pomenirea celei care a fost Ing. Didina Munteanu, fiica Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic, și pentru Constantin Martinovici, fost profesor la Academia de Științe Agricole din Cluj.

³⁰ Ifr. Bordea, „Misionarism social”, în *Ibidem*, p. 5.

³¹ Ioan Bunea, „Predica din Catedrală”, în *Ibidem*, nr. 33-34, Cluj, 1 septembrie 1949, pp. 2-3.

Cu ocazia deschiderii cursurilor, P.S. Episcop Nicolae Colan, a rostit următoarele cuvinte: „Hristos în mijlocul nostru! Domnule Director General, Prea Cucernici Părinți, fraților! O nouă bucurie îmi îmbujorează inima, văzându-vă că mă înconjuzați astăzi cu dragoste fiască. V-ați adunat aici ca slujitori ai Bisericii și ai Patriei nu numai la o solemnitate, ci și la începutul unei școli, în care înzestrându-vă cu mai multă știință și credință să vă faceți slujba și mai bine. Suntem ostași ai lui Hristos. Ostașul, înainte de a pleca la luptă, își face rânduială între arme. Și noi se cuvine să ne rânduim din nou panoplia. Ea este bogată. Ne-am adunat armele de luptă în timpul anilor de studiu și în timpul anilor de preoție prin rugăciune, meditație și experiență, trăind în mijlocul poporului drept-credincios. Totuși, comandanții, constatând că unele din uneltele noastre cu care ne oștim împotriva celui rău sunt învechite sau ruginite, s-au gândit să ne dea prilejul să ni le înnoim și să ni le curățim, ca să luptăm cu mai mulți sorți de izbândă.

Acesta este rostul cursurilor de îndrumare, pe care le ținem și cu a treia serie de preoți din cuprinsul Eparhiilor Clujului și Oradiei. Este vorba deci de a ne reîmprospăta și adânci cultura teologică prin studiu, de a ne lămuri și întări credința prin rugăciune zilnică și de a ne încălzi dragostea pentru Hristos și pentru poporul credincios pe care-l păstorum, prin faptele de jertfă ale propovăduirii noastre devotate. Învățăm din nou Evanghelia veche a Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, așa cum o desprindem din paginile Scripturilor Sfinte și din ale sfintei noastre Predanii. Nu învățăm o Evanghelie nouă. Puterea și tăria Evangheliei stă în obârșia ei dumnezeiască, în caracterul ei dumnezeiesc. Ea e veșnic stătătoare. Pretutindeni și totdeauna e în stare să izbăvească pe cei ce-i ascultă și-i plinesc poruncile. Dar va trebui să învățăm mai ales meșteșugul de a o propovădui în graiul și în împrejurările vremilor noi pe care le trăim. Că numai astfel cuvântul Domnului și fapta care izvorăște din acesta va merge la inimă, va curăți, va lumina și va înnoi sufletul și va sălășlui în lume un nou duh de viață, zidind între oameni raporturi care nu vor mai îngădui ca frate să nedreptățească și să robească pe frate.

Prin cele de mai sus am atins măcar în treacăt și problema dreptății sociale pe care suntem chemați noi, preoții, s-o slujim cu credință, în

spiritul Evangheliei, care ne îndeamnă nu să ne oștim într-olaltă, răpind cu vicleșug sau cu putere rodul muncii fratelui nostru, ci mai vârtos să purtăm sarcinile unii altora, că unul altuia ne suntem mădulare și toți la un loc trupul lui Hristos, Domnul păcii. Călăuzindu-ne la cursuri și în viață de unele ca acestea, ne vom arăta ca niște credincioși slujitori ai păcii, după care însetează tot sufletul omenesc și vom avea temei să așteptăm ivirea minunatelor zori ale noului veac, văzut de Prorocul Isaia, în care «săbiile (luptătorilor) se vor preface în fiare de plug și sulilele lor în seceri și în care niciun neam nu va mai ridica sabia împotriva altuia și nu vor mai învăța să se bată» (Isaia, 2, 4). Pentru înfăptuirea acestei profetice viziuni, ne rugăm fierbinte, zilnic; pentru ea ne cheltuim ostenele noastre preoțești. Pentru promovarea ei creștinească s-au rânduie și aceste cursuri, asupra cărora rugăm și de astă dată pe bunul Părinte ceresc să-și reverse darurile Sale bogate. Și ne mai rugăm ca mintea și inima să ni se curățească la aceste cursuri, ca să putem lupta pentru fericirea acestei vieți de pe pământ și să deschidem ușile împărăției cerești pentru poporul nostru drept-credincios.

Deși legea creștinească vizează viața veșnică, ea nu nesocotește nici viața cea de pe pământ, cu postulatele ei. Numai cei săraci ca duhul, numai cei prigoniți pentru dreptate, numai cei curați cu inima aici pe pământ vor vedea pe Dumnezeu și vor pătrunde în împărăția Lui. Pentru a pătrunde acolo, aici trebuie să ducem o viață bine plăcută lui Dumnezeu și, dacă se poate, și oamenilor. Evanghelia este deci atât de prețioasă și pentru viața aceasta. Învățăturile ei sunt atât de ziditoare de pace și dreptate socială. Ea creează pace în suflete, de unde aceasta se împrăștie în afară. Fiecare creștin are două patrii. Aceasta, de pe pământ, în care luptăm, și cea de dincolo. Căci după cuvântul Sf. Apostol Pavel, «nu avem aici cetate stătătoare, ci pe alta așteptăm». Să slujim deci patriei noastre scumpe, R. P. R., și poporului ei credincios. Să slujim și patriei de dincolo, împărăției lui Dumnezeu. Trimițând omagiile noastre simțăminte Întâistătorului Sfintei noastre Biserici, Î.P.S. Patriarh Iustinian, rugăm pe bunul Părinte ceresc să-i rânduiască mulți și fericiți ani, drept îndreptând cuvântul adevărului. În același timp, rugăm pe Domnul Director General I. Dobocan să binevoiască a transmite salutul nostru plin de respect și iubire Dlui Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor. Binecuvântându-vă pe toți cu toată dragostea mea

părintească, declar deschis cel de-al treilea curs de îndrumare preoțească de pe lângă Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj”³².

În numele Institutului Teologic a vorbit Prof. Dr. Alexandru Filipașcu: „Institutul Teologic a primit cu multă bucurie și ca o cinste sarcina de a ține cursurile de îndrumare preoțească și datorită ajutoarelor și bunăvoinței P.S. Episcop Nicolae și Onor. Minister al Cultelor, ne-am îndeplinit sarcina. Sunt convins că și de data aceasta cursurile vor da un bun rezultat și-mi iau angajamentul, în numele profesorilor de la Institutul Teologic, de a ne face datoria pe deplin, având ocazia de a depăși planul de muncă, pentru o cauză folositoare, spre binele Bisericii și a patriei noastre R. P. R”³³.

La rândul său, Păr. Ioan Gligor, Protopopul Tileagdului, a rostit o cuvântare în numele cursanților: „Chemați, potrivit cu îndatoririle statornicite prin noul Statut pentru organizarea și funcționarea Bisericii noastre, să venim pentru puțină vreme a ne adăpa de la izvorul curat al adevăratei învățături creștine, spre a ne putea reîntoarce la sfintele altare preoți conștienți de misiunea noastră, iar în societate cetățeni devotați statului și poporului. În numele preoților veniți la cursuri cu prilejul inaugurării cursurilor de îndrumare misionară, pentru seria a treia, ce se țin în capitala Ardealului, exprim mulțumirea și recunoștința noastră pentru posibilitatea ce ni s-a dat ca să ne putem îmbogăți cunoștințele teologice și orienta în problemele pastorale și ale apostolatului social, spre care suntem chemați tot mai stăruitor de imperativele vremii. Ne luăm angajamentul să primim de la distinșii noștri profesori de teologie luminile și armele unui nou avânt apostolic, cu ajutorul cărora, la înapoierea în parohiile noastre, să putem zidi pe omul cel nou, pus în slujba societății, a păcii, a înfrățirii, a dreptății, a egalității și a libertății. De asemenea, suntem dornici ca la aceste cursuri de îndrumare să contribuim la înfăptuirea unității de credință a poporului nostru, prin cimentarea legăturii sufletești cu frații noștri, foști greco-catolici, reveniți pentru totdeauna la sânul matern al Bisericii noastre drept-măritoare. Cu aceste gânduri, cerând binecuvântarea harului ceresc asupra noastră, făgăduim că ne vom face toată datoria, spre slava sfintei noastre

³² Nicolae Colan, „Cuvântare rostită cu prilejul deschiderii cursurilor de îndrumare preoțească. Seria a III-a”, în *Ibidem*, p. 1.

³³ Alexandru Filipașcu, „Cuvântul Rectorului”, în *Ibidem*, p. 1.

Biserici și prosperarea scumpei noastre Republici Populare”³⁴. În final, Ioan Dobocan, Director al cadrelor în Ministerul Cultelor, a salutat participanții la cursuri, dorindu-le spor la muncă³⁵.

În ziua de 21 august 1949, Părintele Teofil Herineanu, noul Episcop al Romanului, a fost hirotonisit Arhiepiscop de către Î.P.S. Nicolae Bălan al Ardealului, Î.P.S. Firmilian al Craiovei și P.S. Iosif al Râmnicului. Investitura în scaunul episcopal s-a făcut în ziua de 25 august, în Palatul Prezidiului Marii Adunări Naționale, de către Petre Constantinescu-Iași, vicepreședintele Prezidiului, asistat de Marin Florea Ionescu și de Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, instalarea P.S. Sale având loc în ziua de 28 august³⁶. Cu această ocazie, P.S. Episcop Nicolae Colan al Clujului îi transmite fratelui în credință următorul mesaj: „Prea Sfințite întru Hristos iubite frate, după ce ca fiu de țaran ți-ai dobândit, cu nu puțină osteneală și trudă, pregătirea cărturărească și după ce ca preot ai păstorit cu vrednicie o seamă de ani poporul credincios din trei sate, bunul Dumnezeu ți-a ajutat să treci cu bine legiunile vămi duhovnicești ale ierarhiei și să te așezi în slăvitul scaun de Episcop al Eparhiei Romanului și Hușilor. Duci la Roman smerenia creștinească și hărnicia tăcută a satului ardelenesc în care te-ai născut, ai crescut și ți-ai risipit, prin vestirea Evangheliei lui Hristos, cei mai entuziaști ani ai tinereții. Asta-i o comoară de mare preț și, așezându-te în fruntea de Dumnezeu păzitei Eparhii a Romanului, găsești și aici o comoară duhovnicească tot atât de prețioasă: evlavie, blândețea și statornicia în bunele predanii ortodoxe ale poporului moldovenesc. Ea îți va îndulci viața cu multe mângâieri, ușurându-ți sarcinile arhipăstorești. Sunt încredințat că vei chivernisi aceste comori astfel încât, după cuvântul Sfântului Apostol Pavel, «celui ce are să nu-i prisosească, iar celui ce n-are să nu-i lipsească».

Noi, cei din Eparhia Vadului, Felecului și Clujului pe care o păstorim, ți-am urmărit cu frățească dragoste toate ostenețile ce le voi cheltui în slujba Domnului și a poporului drept-credincios, bucurându-ne de izbânzile cu care-ți vei încununa strădaniile. Ajute-ți Domnul puterilor ca să-ți poți face

³⁴ Ioan Gligor, „Cuvântul cursiștilor”, în *Ibidem*, p. 2.

³⁵ Rev. Renașterea, anul XXVII, nr. 33-34, Cluj, 1 septembrie 1949, p. 2.

³⁶ *Ibidem*, p. 6.

slujba pe deplin, spre slava sfintei noastre Biserici și spre înălțarea patriei noastre iubite. Cu frățască dragoste, Nicolae, Episcopul Clujului”³⁷.

La sfârșitul lunii august 1949, Institutul Teologic Universitar din Cluj a anunțat condițiile de studiu, înscriere și cazare în noul an universitar 1949/1950. Examenele restante cu studenții anului IV, în vederea înscrierii la licență, precum și prezentarea tezelor de licență au fost programate în perioada 1-15 septembrie 1949. În zilele de 9 și 10 septembrie a fost fixat examenul de diferență pentru absolvenții fostelor Academii Teologice, care aveau la baza studiilor universitare bacalaureatul, diploma de seminar, diploma de învățător și care doreau să-și susțină licența, programată în intervalul 15 - 24 septembrie.

Perioada 26 septembrie - 8 octombrie a fost dedicată examenelor restante din anii I, II, III și înscrierilor pentru anul nou școlar, iar între 5 și 6 octombrie a fost fixat examenul de admitere în anul I la Institutul Teologic. Pentru admiterea la Teologie, candidații urmau să înainteze, până la 30 septembrie, la Secretariatul Institutului Teologic, o cerere, însoțită de următoarele documente: extras de naștere; extras de botez; certificat de cetățenie; două fotografii 6/9; certificatul de absolvire a unei școli medii sau diploma de bacalaureat de Școală Normală sau Seminar; adeverința întreprinderii la care lucrează, indicând funcția și salariul brut; un certificat eliberat de oficiul competent asupra averii și irnpozitului părinților; certificat de sănătate; binecuvântarea arhierască din partea Episcopiei de care aparține; dovada achitării taxei de 100 de lei pentru examenul de admitere.

La înscriere, fiecare student urma să achite, cu titlu provizoriu până la fixarea taxei pe baza fișei economice, drept acout din taxa de înscriere, suma de 1.000 de lei. Deschiderea solemnă a noului an universitar urma să se facă duminică, 9 octombrie 1949.

Totți studenții erau obligați să locuiască în Internatul Institutului, unde funcționa și o cantină pentru 100-150 studenți. Costul întreținerii urma să fie achitat în bani și alimente astfel: 9.000 lei anual, sumă care trebuia achitată în trei rate egale, una la începutul anului, la intrarea în Internat, a doua după vacanța de Crăciun și a treia după vacanța de Paști. Alimentele pe care studenții erau obligați să le aducă de acasă erau următoarele: 80 kg

³⁷ Nicolae Colan, „Frate către frate”, în *Ibidem*, p. 2.

de făină de grâu cernută; 5 kg de grăsime de porc topită; 4 l de ulei; 4 kg de brânză de oaie; 4 kg de slănină afumată; 120 buc. de ouă; 120 kg de cartofi; 20 kg de ceapă; 15 kg de fasole albă; 15 kg de porumb uscat, boabe; 40 kg de varză. Alimentele trebuiau aduse în două rate, jumătate la intrarea în Internat și jumătate după vacanța de Crăciun. Tot la intrarea în Internat, fiecare student care lua masa la cantină urma să predea cartela „C” de alimente și să aducă un ștergar pentru vase.

Studentii din internat care nu luau masa la cantina Internatului urmau să achite suma de 5.000 de lei anual, din care 1.000 de lei la înscriere, iar restul, câte 500 de lei lunar. În această sumă erau cuprinse cazarea, iluminatul și încălzirea. Toți studenții erau obligați să își aducă câte o saltea de paie, hainele de pat necesare și cel puțin două rânduri de schimburi³⁸.

În data de 22 septembrie 1949, printr-un comunicat de presă se aduce la cunoștința tuturor preoților din Eparhia Clujului că sunt îndatorați „să execute întocmai” telegrama sosită de la Sfânta Patriarhie, cu următorul cuprins: „În vederea sărbătoririi zilei de 2 octombrie, socotită Zi internațională a luptei pentru pace, vă transmitem rugămintea Înalt Prea Sfințitului și Prea Fericitului Patriarh Iustinian, de a da dispozițiuni tuturor preoților din acea Eparhie ca, la 2 octombrie, la Sfânta Liturghie să se adauge rugăciunile de pace și cele împotriva războiului așa cum sunt în Liturghier. În loc de predică se va citi Apelul către creștinii din toată lumea, semnat de toți Patriarhii și Întâistătătorii Bisericii Ortodoxe, publicat în numărul 1/1949 al Revistei «Ortodoxia», trimisă tuturor parohiilor din țară. Din ordinul Înalt Prea Sfințitului Patriarh, semnează Vicar Patriarhal, Arhimandrit, Benedict”³⁹.

Prin adresa Ministerului Artelor nr. 27590/1949, se reamintește conținutul Decretului-Lege nr. 215, publicat în „Buletinul Oficial” nr. 32 /23 mai 1949, prin care acestui Minister îi revine sarcina „de a aviza, controla și îndruma toate manifestările propagandistice precum: expoziții, lucrări decorative, afișe, reproduceri etc., fie că sunt executate în cadrul instituției inițiatoare, fie că sunt folosite de colective particulare”⁴⁰.

³⁸ „Înștiințare nr. 1825/1949 despre începutul anului școlar 1949/1950 la Institutul Teologic Universitar din Cluj”, în *Ibidem*, p. 6.

³⁹ „Comunicat nr. 6184/1949”, în *Ibidem*, nr. 37-38, Cluj, 1 octombrie 1949, p. 4.

⁴⁰ „Comunicat nr. 6481/1949”, în *Ibidem*, nr. 39-40, Cluj, 15 octombrie 1949, p. 4.

Vineri, 21 octombrie, studenții Institutului Teologic Universitar din Cluj vor participa, în frunte cu P.S. Episcop Nicolae Colan, la Alba-Iulia, la aniversarea unui an de la „actul reîntregirii Bisericii românești din Ardeal”. Cu acest prilej, P.S. Episcop Nicolae va rosti, în catedrala din Alba-Iulia, următoarea cuvântare: „Înalt Prea Sfințiți și Prea Sfințiți Părinți, Prea Cucernici Părinți, iubiți credincioși! Ne-am adunat în cetatea de scaun a vechii noastre Mitropolii pentru a prăznui după cuviință împlinirea unui an de la istoricul act prin care s-a pecetluit, aici, reîntregirea Bisericii noastre strămoșești. Suntem strânși sub măreața cupolă a acestui sfânt lăcaș de închinare ierarhi, protopopi, preoți și popor credincios din toate părțile Transilvaniei întregite iarăși în dreptele ei hotare. Sunt de față la praznicul nostru și cinstiții soli ai Înalt Prea Sfințitului Patriarh Iustinian și ai Domnului Profesor Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor. Nu suntem aici numai cei ce ne vedem. Numărul nostru crește cu «duhurile dreptilor celor ce s-au săvârșit» de-a lungul unui sfert de mileniu, așteptând să se închidă rana deschisă în sufletul neamului la 1700. Căci și ei sunt de față la sărbătoarea noastră, bucurându-se împreună cu noi. Sunt aici toți frații noștri care au suferit prigoane, și cazne, și închisoare, și moarte pentru credința lor ortodoxă. Sunt aici bravii fii ai sfintei noastre Biserici, care în apărarea credinței lor au trecut munții în Țara Românească sau au bătătorit drumul Carlovițului și al Moscovei, ca să ceară ajutor de la Rusia pravoslavnică împotriva Burgului de la Viena. Sunt aici femeile din Colun, cele bătute cu toiagul în piața Sibiului, pentru că și-au iubit credința. Sunt aici călugării Sofronie și Visarion, care au aprins revoluția de-a lungul și de-a latul Ardealului, chemând poporul la luptă pentru apărarea credinței ortodoxe, năpăstuite de agenții catolicismului agresiv. Sunt aici popii și mirenii care s-au stins, după zeci de ani de suferințe negrăite, în temnița din Kufstein, precum și marea oaste a credincioșilor care s-au săvârșit din viață cu inima încinsă de durere, văzând cum li se răpesc bisericile zidite cu trudă sau cum li se pustiesc mănăstirile prin foc sau prin tunurile generărilor Bucov.

Sunt aici slăvitul Voievod Mihai, care a adunat, măcar pe o clipă, pe toți românii sub aceeași stăpânire și a zidit aici, la Bălgrad, Mitropolie nouă; Patriarhul Dosoftei al Ierusalimului și cuviosul Vlădică Teodosie Veștemea-

nul, cel cu bun sfat pentru slăbănogul Atanasie Anghel, și Cucernicul Voievod Constantin Brâncoveanu, ctitor de biserici și mănăstiri în Ardeal.

Sunt aici și mucenicii fără număr și fără nume ai libertății și dreptății. Toți sunt de față, ca împreună cu noi să dea slavă și mulțumită lui Dumnezeu, că după 250 de ani de dezbinare ne-a ajutat să fim iarăși una și să ne închinăm la aceleași altare ale Bisericii strămoșești. A fost voia Tatălui celui din ceruri ca în același veac în care ne-am cucerit unitatea noastră națională să ne dobândim și unitatea noastră bisericească. Totuși, marile bucurii ale acestor două izbândezi nu ni le-a rânduit Dumnezeu deodată, ci în rate, ca să le putem purta fără trufie. Că trufia nu e niciodată sfetnic bun.

La acest praznic se cuvine să facem și câteva constatări și să tragem câteva concluzii. Iată-le! Unirea de acum 250 de ani a fost rodul politicii prozelitiste, duse de Vatican față de popoarele ortodoxe, cu concursul statornic și devotat al împăratului din Viena. Prin unire, Papa voia să-și sporească turma supusă, puterea lumească și bănuții Sf. Petru. Deci actul de la 1700 n-a avut nimic de-a face cu mântuirea sufletească a iobagilor valahi din Ardeal. Pe de altă parte, împăratul de la Viena era încredințat că, rupându-i pe românii din Ardeal din comunitatea bisericească a fraților lor de peste Munți și a celorlalți ortodocși și apropiindu-i, prin religie, de popoarele apusene, îi va putea stăpâni mai ușor.

La obârșia unirii sunt deci două gânduri păcătoase: unul al Vaticanului și altul al Burgului împărătesc din Viena. În această obârșie păcătoasă trebuie căutată și caducitatea unirii de acum 250 de ani. Apoi, unirea a fost impusă prin teroare și silă de sus, n-a izvorât din vreo dorință sau trebuință lăuntrică a poporului sau a preoțimii. Nici nu era rezultatul vreunei convertiri cu mijloace duhovnicești. De aceea, cu drept s-a spus că Biserica greco-catolică din Ardeal a fost întemeiată de tunurile generalului Bucov. O instituție zidită cu asemenea mijloace nu putea dăinui. Mai departe, poporul nostru ortodox a refuzat legea catolică ori de câte ori i s-a îmbiat. Născut ortodox, acest popor a ținut totdeauna ca la cea mai scumpă comoară la ortodoxia sa, fiind încredințat că în ea își găsește mângâierea și lumina călăuzitoare pentru viața pământească și tot ea este în stare să deschidă, cu luminile ei dumnezeiești, porțile împărăției cerurilor. De aceea, chiar când a primit, formal, câteva «ponturi» din catolicism, le-a

primit cu condiția ca «toată legea (ortodoxă) să stea pe loc», iar dacă n-ar sta, nici pecetea unirii să nu aibă nicio tărie. Legea a și stat pe loc, frații uniți rămânând cu credința în ortodoxie. Niciodată nu au rostit crezul cu «Filioque», nu s-au cuminecat cu «hârtie» (ostie), ci cu «cuminecătură românească», purgatoriul nu le-a pricinuit insomnii, iar în «nesmâtnicia» papei n-au crezut nici corifeii școlii latiniste de la Blaj, care, slavă Domnului, fuseseră și la Roma! De aceea s-au rupt așa de ușor pecetea unirii. Ele erau puse pe o hârtie care nu-i spunea credinciosului din popor nimic despre lucrurile credinței. Actul unirii era pentru el, cum ar spune Rășinărenii, o ladă ferecată, în care, deschizând-o, nu afli decât libele găurite.

Pentru pricini ca cele de mai sus, poporul credincios a trăit în pace în toată bună vremea, îngrijindu-și sufletul după vechile predanii ale Bisericii Ortodoxe. Uniația nu i-a tulburat niciodată adâncurile apelor lui sufletești. Pe teme confesionale nu se gâlceveau decât canonicii, care dăduseră pe la institutul «de propaganda fide» din Roma. Iată pricina pentru care revenirea fraților uniți la ortodoxie s-a putut face în așa de scurtă vreme și s-a putut desfășura atât de neted. Totuși, n-am fi slujitori ai adevărului dacă n-am recunoaște că se mai fac unele greșeli. Pentru aceasta însă nu ortodoxia e vinovată, ci noi, oamenii, cu slăbiciunile noastre. Cu voia Domnului și cu trecerea vremii, vor trece și ele ori cel puțin se vor împutina. Dar asta nu se va întâmpla decât cu silințele noastre cele mai bune, cele mai curate, cele mai frățești, îndreptarea se cuvine să înceapă și aici cu o spovedanie creștinească: ne-am trufit cel puțin unii și de o parte, și de alta, ne-am grăit de rău pe alocuri, în loc să încercăm a ne înțelege unii pe alții frățește.

Praznicul de astăzi ne îmbie prilejul potrivit să ne legăm că vom trăi de aici înainte ca fiii cei buni ai aceleiași Biserici și ai aceluiași Părinte ceresc. Asta-i și porunca ceasului de față. Zidul ridicat de dușmanii credinței noastre s-a prăbușit, nu ne mai desparte nimic. Fiind una și în ale credinței, suntem mai tari. Câmpul lucrării noastre frățești este deschis. Să ne arătăm lucrători vrednici în mijlocul poporului credincios, să fim «sarea pământului și lumina lumii», cum ne vrea Hristos, Domnul și Mântuitorul nostru, ca să luăm cununa vieții. Să fim crainicii însuflețiți ai păcii și ai buneivoinii între oameni, afirmându-ne cu hotărâre această virtute împotriva tulburărilor ei, oriunde s-ar ivi. Să ne arătăm pilde vii de zidire a Patriei

noastre, R.P.R., prin dreptate și iubire, prin pace harnică și prin hărnicie pașnică. Pentru că numai aceasta este viețuirea bine plăcută lui Dumnezeu și oamenilor deopotrivă. Și numai astfel vom dovedi urmașilor noștri că am pus pecetea adevărate, nu mincinoase, pe frăția noastră întru Hristos.

«Cele bune să s-adune, cele rele să se spele». Iată porunca praznicului de azi. Împlinind-o, ascultăm și de îndemnul liturgic: «Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim»! Și tot prin împlinirea ei vom omagia după cuviință amintirea tuturor luptătorilor și mucenicilor dreptei noastre credințe și vom cinsti fapta istorică a celor ce au cheltuit osteneală și au adus jertfă pentru reîntregirea Bisericii strămoșești. «Doamne, Dumnezeul nostru, părintele îndurărilor, a cărui milă este nemăsurată și iubire de oameni adânc neajunsă, la a Ta mărire căzând cu umilință, aducem acum mulțumire bunătății Tale pentru binefacerile ce le-ai revărsat asupra noastră. Cu osârdie îți mulțumim, Stăpâne, că după 250 de ani de despărțire, ne-ai împreunat iarăși în Sfânta Ta sobornicească și apostolească Biserică, la altarele căreia acum cu un glas și cu o simțire Te slăvim toți. Binecuvintează, Doamne, această unire a noastră și fă-o roditoare de fapte bune în sufletele noastre. Iar pe noi învrednicește-ne a-ți aduce totdeauna mulțumire și a Te lăuda după cuviință ca pe Părintele nostru cel bun și a Te binecuvânta împreună cu unul născut Fiul Tău și prea sfântul, bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin»⁴¹.

În dimineața zilei de 17 octombrie, după săvârșirea Sf. Liturghii, în timpul căreia preoții cursanți din Eparhiile Clujului și Oradiei, mărturisiiți din ajun, s-au împărtășit cu Sfintele Taine, a avut loc deschiderea oficială a celei de-a V-a serii a cursurilor de îndrumare preoțească. Cu această ocazie, P.S. Episcop Nicolae a spus: „Orice întâlnire este prilej de bucurie, fiindcă orice întâlnire a ierarhului cu preoțimea rodește în mijlocul poporului drept-credincios. Cursurile acestea de îndrumare preoțească au fost de curând legiuite. Dar ele nu înfăptuiesc o idee cu totul nouă, pentru că preoțimea s-a mai întrunit și până acum în protopopiate și chiar în eparhii, cu gândul de a-și adânci cunoștințele și a-și îmbogăți metodele de pastorație, pentru ca roada muncii ei să sporească în popor. Totuși, aceste

⁴¹ Nicolae Colan, „Cuvântare rostită cu prilejul aniversării unui an de la «actul reîntregirii Bisericii românești din Ardeal»”, în *Ibidem*, nr. 41-42, Cluj, 15 noiembrie 1949, pp. 1-2.

întruniri au fost sporadice și de scurtă durată. Ceea ce a fost sporadic și de scurtă vreme se face acum, la aceste cursuri, sistematic și într-un interval de timp în care dascălul și elevul își pot face temeinic și cu folos datoria. Cursurile acestea rememorează anumite cunoștințe teologice, de care preoții au nevoie în împrejurările de astăzi, pentru că apostolatul lor să fie încununat cu desăvârșită izbândă.

Cursurile au partea lor cea bună încă și în aceea că ele nu sunt numai teoretice. Sunt și seminarii la care veți lua parte activă și în care veți lămurii, prin întrebări și răspunsuri complementare, toate problemele ce se vor ridica, încât nimeni să nu plece de aici cu îndoieli. Această gimnastică a minții vă va folosi și Prea Cucerniciilor Voastre și vă va aduce în situația de a putea construi cu ea și în mijlocul poporului pe care îl păstoriți. Se vor face zilnic rugăciuni în comun, meditații, discuții, care vor fi prețioase accesorii ale cursurilor. Slujbele în sobor, de la Catedrală, ca și de la celelalte biserici din Cluj, vă vor ajuta la completarea și corectarea insuficiențelor liturgice. Aceste cursuri sunt foarte folositoare și pentru înfrățirea dintre preoții vechi ortodocși și reveniți. Sunt preoți care nu s-au văzut deloc sau foarte rar. Nu v-ați putut apropia și înfrăți. Aceste cursuri au o adâncă rezonanță în sufletele noastre și pentru că în săptămâna aceasta se împlinește un an de la reîntregirea Sfintei noastre Biserici. Vinerea viitoare se vor aduna la Alba-Iulia toți Ierarhii, vicarii, consilierii și protopopii din Ardeal. Așa se va face aniversarea acestui mare eveniment din viața Bisericii și a neamului nostru. Bunul Dumnezeu să dea ca ceea ce s-a făcut anul trecut să nu se mai desfacă niciodată. Să ne ajute nouă tuturor ca să putem pune tot ce e mai bun în sufletul nostru în slujba înfrățirii noastre religioase și naționale. Dumnezeu să reverse darurile Sale asupra dascălilor și elevilor de la aceste cursuri, ca munca lor să dea roade îmbelșugate pentru popor”⁴².

Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic, a ținut să adauge următoarele: „Pe planul vieții sociale suntem la o răscruce de drumuri. Din frământarea celor două războaie, masele largi ale popoarelor au ajuns la conștiința drepturilor lor de a duce o viață mai bună. Ele vor o nouă ordine în care să nu mai fie deosebire de la om la om, în care să nu

⁴² *Ibidem*, p. 2.

mai fie exploatare și exploatați. Această nouă ordine a pornit să se înfăptuiască pretutindeni, inclusiv în patria noastră. Biserica noastră nu poate rămâne în afara acestei revoluții sociale. Nu poate rămâne pasivă. De aceea, preotul de astăzi trebuie să cunoască realitățile vieții. Faceți astăzi o jertfă, dar ea este în folosul Prea Cucernicilor Voastre, al Bisericii și al neamului. E greu, desigur, să-ți lași familia și gospodăria acum, în vremea lucrului de toamnă, dar folosul ce-l veți avea, ca și binele Bisericii merită această jertfă.

Veți asculta 48 de teme, dintre care două treimi teologice și o treime politice. Mulți preoți au rupt contactul cu cartea odată cu terminarea teologiei, din pricina gospodăriei pe care au purtat-o, sau a necazurilor ce i-au copleșit, sau din pricina izolării în care au trăit. Aveți cu toții o bogată experiență pastorală, care trebuie turnată în forme noi. Problemele sociale trebuie să le cunoașteți sub raportul ideologic, căci ele se pot pune de acord cu problemele Bisericii. Se pot împăca problemele sociale cu cele creștine fără a ceda nimic din învățăturile noastre dogmatice. La aceste cursuri nu vor fi numai probleme teoretice, ci se vor discuta orice probleme ce le veți pune, pentru a vă lămuri pe deplin asupra lor. Din experiența cu celelalte serii, pot spune că unii preoți au venit cu teamă la aceste cursuri, crezând că aici vor fi supuși la munci grele, că vor fi triați în urma unor examene severe. Teama le-a dispărut însă curând și toți au fost mulțumiți de aceste cursuri. Preoții care au făcut aceste cursuri s-au descurcat mai ușor pe teren social. Examenul de la sfârșit va fi o convorbire, dar fiți atenți, luați însemnări, munciți serios, căci veți reveni la cursuri peste 2-3 ani și vi se vor pune și alte probleme!”⁴³. Încheindu-și cuvântarea, Rectorul Institutului Teologic Universitar a susținut în continuare prima temă a cursurilor: „Idei sociale înnoitoare în Sf. Scriptură”.

Preoții din Eparhia Ortodoxă Română a Clujului convocați la aceste cursuri au fost următorii: 1. Plasa Aghireș: Pr. Vasile Bălțan, parohia Berindu, Pr. Vasile Fâșcu, parohia Aghireș. 2. Plasa Apahida: Pr. Vlaicu Cornel, parohia Bonțida. 3. Plasa Borșa: Pr. Gherman Vasile, parohia Bădești, Pr. Bucur Laurențiu, parohia Feiurd-Pădureni. 4. Plasa Cluj: Pr.

⁴³ Liviu Galaction Munteanu, „Cuvântul Rectorului la deschiderea cursurilor Centrului de îndrumare preoțească. Seria a V-a”, în *Ibidem*, p. 2.

Vasinca Simion, parohia Chinteni, Pr. Cârlan Vasile, parohia Coruș. 5. Plasa Gilău: Pr. Rădulescu Alexandru, parohia Măguri. 6. Plasa Hida: Pr. Varga Victor, parohia Sâncraiu Almașului, Pr. Veniamin Pârvu, parohia Doi. 7. Plasa Huedin: Pr. Trandafir G. Ioan, parohia Bălcești, Pr. Sima Valer, parohia Mesteacă, Pr. Mocan Traian, parohia Dumbrava. 8. Plasa Mociu: Pr. Biriș Ambrozie, parohia Sâmbieni. 9. Plasa Sărmaș: Pr. Bucur Atanasie, parohia Răzoare, Pr. Rașca Emil, parohia Țagu. 10. Plasa Bărgău: Pr. Naghiu Vasile, parohia Tiha Bărgăului. 11. Plasa Bistrița: Pr. Teodor Țiboca, parohia Blăjenii de Sus, Pr. Pârțoc Ioan, parohia Unirea (Aldorf). 12. Plasa Năsăud: Pr. Petre Zagrai, parohia Mititei, Pr. Bulbuc Ioan, parohia Mintiul Bistriței. 13. Plasa Rodna: Pr. Miulescu Gheorghe, parohia Rodna. 14. Plasa Șieu: Pr. Cueșdean Emil, parohia Ragla, Pr. Negrea Simion, parohia Ruștior. 15. Plasa Lechința: Pr. Drăgan Iuliu, parohia Corvinești, Pr. Drăgutin Georgiu, parohia Dipșa (Galații Bistriței. 16. Plasa Beclean: Pr. Rusu Liviu, parohia Figa. 17. Plasa Ciceu: Pr. Bodea Viorel, parohia Ocna Dej, Pr. Pop Simion parohia Pinticul Român. 18. Plasa Chiochiș: Pr. Cerghi Eugen, parohia Sântioana. 19. Plasa Băbdiu: Pr. Cureu Ezechil, parohia Olpret, Pr. Căenar Emil, parohia Jiebișul de Sus. 20. Plasa Gârbou: Pr. Varga Aurel, parohia Recea Cristur. 21. Plasa Gherla: Pr. Papiu Alexu, parohia Livada. 22. Plasa Ileanda, Pr. Perhaiță Teodor, parohia Gâlgău, Pr. Filip. Mircea, parohia Mesteacă-Someș. 23. Plasa Lăpuș: Pr. Man Augustin, parohia Rohia, Pr. Șuteu Petru, parohia Suciul de Jos. 24. Plasa Baia de Arieș: Pr. Volca Ioan, parohia Lunca-Turda. Pr. Gog Cornel, parohia Sălciua de Jos. 25. Plasa Câmpeni: Pr. Sădulescu Nicolae parohia, Garda de jos, Tomuș Constantin, parohia Vidra de Jos. 26. Plasa Câmpia Turzii: Pr. Ionescu Ernest, parohia Războieni-Cetate. 27. Plasa Iara: Pr. Ioan Cosma, parohia Șutu. 28. Plasa Luduș: Pr. Trâmbițaș Grigore, parohia Botez, Pr. Ioan Fanea, parohia Gheja. 29. Plasa Mihai Viteazul: Pr. Cojocneanu Gheorghe, parohia Cornești, 30. Plasa Turda: Pr. Vasile Lupu, parohia Șchiopi. 31. Centrul Eparhial: Pr. Hașcău Constantin⁴⁴.

Ziua de 7 decembrie a fost una de mare praznic pentru Eparhia Clujului, întrucât a primit vizita Prea Fericitului Patriarh Iustinian și a însoțitorilor săi. Alaiul a fost întâmpinat în fața Catedralei Ortodoxe de P.S.

⁴⁴ „Comunicat nr. 6125/1949”, în *Ibidem*, nr. 37-38, Cluj, 1 octombrie 1949, p. 4.

Episcop Nicolae, de clerul din Centrul Eparhial și din parohii, de profesorii și studenții Institutului Teologic, precum și de o mare mulțime a poporului credincios. În Catedrală a fost săvârșită Doxologia pentru sănătatea Î.P.S. Patriarh, după care P.S. Nicolae a rostit cuvântul de bun venit: „Înalt Prea Sfinția Voastră, cu inimile îmbucurate ca în zilele marilor praznice, dăm slavă și mulțumire Părintelui ceresc că am ajuns clipa în care putem sta, aici, față către față cu Înalt Prea Sfinția Voastră, Întâistătătorul Sfintei noastre Biserici.

Clipa aceasta am așteptat-o de mult și știm că numai pricini binecuvântate v-au făcut să amânați până acum înalta vizită cu care cinstiți cetatea de reședință a Eparhiei noastre. Cu cât așteptarea noastră a fost mai îndelungată, cu atât bucuria împlinirii ei este mai mare. Abia a trecut o jumătate de an de când reprezentanții clerului și poporului din întreg cuprinsul țării, adunați în București, v-au omagiat după cuviință pentru multele înfăptuiri cu care v-ați încununat în decursul unui an de ședere pe scaunul de Patriarh al R. P. R. Această aniversare, care a luat proporțiile unei solemnități obștești, a umplut de justificată bucurie și inimile noastre. Noi, cei din Transilvania reîntregită în dreptele ei hotare, avem pricini deosebite pentru a vă aduce omagiile recunoștinței noastre, fiindcă sub patriarhiceasca oblăduire a Înalt Prea Sfinției Voastre s-a înfăptuit istoricul act al reîntregirii Bisericii strămoșești, prin ruperea pecetilor mincinoase de la 1700 și prin întoarcerea acasă a fraților pe care momeli și prigoane vrășmașe i-au silit să treacă la legea împăratului habsburgic din Viena.

Tot cu sprijinul Înalt Prea Sfinției Voastre, al Sf. Sinod și al Domnului Ministru Stanciu Stoian, s-a înființat și organizat Institutul nostru Teologic de grad universitar, chemat să crească pe viitorii slujitori ai altarelor strămoșești din Ardealul de Sus și să desăvârșască pregătirea preoților noștri de azi, pe măsura vremii în care trăim. Înțelegând importanța acestui așezământ de cultură teologică și cetățenească, Înalt Prea Sfinția Voastră l-ați ajutat cu dărnicie, spre a-și putea împlini binecuvântata misiune pentru care a fost înființat. Pentru toate acestea și pentru altele asemenea lor, vă rugăm, Înalt Prea Sfințite, să primiți asigurarea sentimentelor noastre de profundă grațitudine.

Înalt Prea Sfinția Voastră, cu toată rezonanța istorică a titlului ei, Eparhia noastră, în alcătuirea ei de astăzi, este destul de tânără, abia are un trecut de trei decenii. Totuși, ea este bine încheată și slujitorii ei devotați se silesc să îndrume cu înțelepciune poporul credincios pe căile Evangheliei Domnului. Cât despre noi, cei din Centrul eparhial, ostenim cât putem întru împlinirea îndatoririlor noastre administrative și întru buna păstorie a clerului și poporului, prin tipărituri și prin cuvântul viu rostit în misiunile ce le întreprindem, după putință, în toate părțile Eparhiei. Această lucrare nu s-a întrerupt nici în cei patru ani de stăpânire hortystă, căci cei ce am rămas dincoace de culmea însângerată a Feleacului am tipărit în acești ani peste 30 de cărți și broșuri cu cuprins religios și o revistă de familie, răspândindu-le în multe mii de exemplare în mijlocul poporului însetat după cuvântul lui Dumnezeu și după slovă românească. Suntem cei dintâi gata să încuviințăm că n-am făcut cât a trebuit, ci numai cât am putut. Totuși, n-am fi sinceri cu noi înșine dacă n-am mărturisi că conștiința datoriei împlinite a rămas bogăția noastră. Că alta nu prea avem. Dar unde-i lipsa mai mare, acolo-i mai îmbelșugat și darul lui Dumnezeu. Numai cu ajutorul Lui ne-am putut împlini măcar în parte datoria. Și tot cu ajutorul Lui, trimis prin oamenii buni, nădăjduim să ducem la bun sfârșit și lucrurile încă neterminate. Mă gândesc mai ales la această măreață, dar încă neîmpodobită Catedrală și la aripa cea nouă a localului Institutului nostru Teologic și să putem începe altele, spre slava numelui Lui și spre fericirea iubitului nostru popor credincios.

În numele clerului și poporului din cuprinsul Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului și al meu, îngăduiți-mi, Înalt Prea Sfințite, să vă înfățișez omagiul deosebitei noastre cinstiri și al caldei noastre iubiri, mulțumindu-vă pentru bucuria zilei de azi și rugându-vă să binevoiți a ne împărtăși tuturor binecuvântările Înalt Prea Sfinției Voastre. Întru mulți și fericiți ani!”⁴⁵.

Patriarhul Iustinian s-a adresat clerului și credincioșilor cu următoarea cuvântare: „Prea Sfințite Nicolae, iubiții mei fii duhovnicești, întâi de toate vă cer scuze pentru faptul că, din pricini binecuvântate, n-am putut să vin

⁴⁵ Nicolae Colan, „Cuvântare cu prilejul vizitei Î. P. S. Patriarh Iustinian la Cluj”, în *Ibidem*, nr. 47-52, Cluj, 15 decembrie 1949, p. 5.

până acum la Cluj, pe care doream atât de mult să-l văd și să văd, cu atât mai mult cu cât Clujul a intrat adânc în istoria Bisericii noastre românești, prin faptul că aici s-au întrunit, în ziua de 1 octombrie 1948, delegații celor 430 de preoți greco-catolici, care au hotărât ruperea legăturilor cu Roma papală și revenirea la sânul Bisericii strămoșești Ortodoxe. Sunt așa de mulțumit când văd lângă P. S. Nicolae pe unul din inițiatorii marelui act al revenirii, pe P.C. Vicar Sabin Truția. Trecutului de neînțelegeri dintre greco-catolici și ortodocși i s-a pus capăt, iar dragostea de frați își face drum între slujitorii altarelor românești, spre binele și propășirea Bisericii Ortodoxe Române. Prea Sfințite Nicolae, aceasta se datorează în primul rând P.S. Tale. Se datorează caracterului blând, drept și bun cu care Te-a înzestrat Dumnezeu și dragostei pe care o ai pentru Hristos și Biserica Lui. Prea Sfinția Ta ești un ierarh cu vederi largi, cu o cultură aleasă, cu o școală a disciplinei atât de trebuincioasă unei bune conduceri a Eparhiei și mai ești înzestrat de la Dumnezeu cu o sensibilitate sufletească față de învățătura lui Hristos, care te face să trăiești ceea ce propovăduiești. Am văzut aceasta în timpul călătoriei noastre de la Moscova, Leningrad, Tiflis. Erai cel mai impresionat, până la lacrimi, dintre toți participanții, de credința pravoslavnicului popor rus. Această sensibilitate te face să treci cu ușurință peste greutățile și piedicile ce-ți stau în calea muncii din Eparhie și pentru consolidarea reîntregirii Bisericii noastre.

Iubiți credincioși, P. S. Nicolae a anunțat unele din înfăptuirile Bisericii Ortodoxe, săvârșite în ultimul an sub păstoria noastră. Adevărul e că ele se datorează întregului Sfânt Sinod, în sânul căruia domnește o desăvârșită înțelegere față de toate problemele Bisericii ortodoxe, precum și față de noile metode de propovăduire a învățăturii lui Hristos în mijlocul societății de azi. Am ajuns la convingerea că nu putem întări credința ortodoxă numai prin moliftă, ci este nevoie de însușiri și cunoștințe teologice cât mai multe și mai adânci, trebuie să cunoaștem temeinic Sf. Scriptură și învățătura Bisericii noastre. Noile institute teologice au misiunea de a face față acestor cerințe, împreună cu întregul cler, care va fi chemat din 5 în 5 ani la cursurile de îndrumare misionară, pentru reîmprospătarea cunoștințelor și însușirea noilor metode misionare. Aceste cursuri s-au dovedit atât de folositoare după reîntregirea Bisericii noastre, mai ales aici, în Ardeal. La

aceste cursuri, preoții se cunosc și se apropie sufletește și sunt lămurii de profesorii Institutului Teologic asupra problemelor de ordin social, economic și politic, asupra doctrinei pe care se reazemă instituțiile de stat din țara noastră. Lămurii, preoții vor fi în sate oameni de conducere, sfătuind poporul să se supună stăpânirii, dar să fie în același timp buni credincioși ai Bisericii, pentru binele întregului popor. Aici, la Cluj, avem o pildă vie pe P.S. Nicolae, care a stat alături de popor și în timpul celor mai grele suferințe. P.S. Sa este ecoul acestui popor de aici, susținând în fața Sf. Sinod revendicările Bisericii și poporului său. A cerut cu atâta căldură și stăruință înființarea Institutului Teologic pentru nevoile sufletești ale poporului. Ruga P.S. Sale a fost ascultată și sunt foarte mulțumit când P.S. Sa ne comunică faptul că Institutul Teologic se dezvoltă și dă roade bune.

Prea Sfințite, îți mulțumesc P.S. Tale și poporului pentru frumoasa primire pe care ne-ai făcut-o. Vizita aceasta este colegială și intimă. Totuși, constat cu deosebită bucurie că ne-a ieșit într-o întâmpinare întreg clerul și poporul din Cluj. Va rămâne această bucurie adânc săpată în inimile noastre și ne vom aduce mereu aminte în rugăciunile noastre de P.S. Ta și de poporul drept-credincios de aici. Cunoaștem toate nevoile și strădania pe care o depuneți pentru luminarea, prin cuvânt și scris, a poporului, precum și greutățile pe care le aveți de întâmpinat, dar suntem cu nădejdea în Dumnezeu, care, atunci când lipsa e mai mare, prisosește darul Său.

Prea Sfințite, porți numele marelui Ierarh Nicolae și te-ai străduit să urmezi într-o totul acestui mare Ierarh. Dă-ne voie și nouă ca împreună cu clerul și poporul să Te felicităm de ziua numelui și să-ți urăm o păstorire din cele mai îndelungate și cu roade alese. Să te învrednicești de cât mai multe bucurii și cât mai puține necazuri.

Iubiți credincioși, cu prilejul acestei vizite, vreau să vă vorbesc și de altceva. Cunoaștem cu toții istoria Bisericii românești de aici, din Ardeal, suferințele și încercările ei. Cu toate atacurile statului politic papal, clerul și poporul a rezistat timp de 250 de ani, așa încât unitatea sufletească nu s-a știrbit. Vreau să dau o lămurire: când vorbim de statul politic papal, nu ne gândim la Biserica Romano-Catolică și la credincioșii ei, fiindcă noi nu urmărim să răpim credința altora, nu silim pe nimeni să-și părăsească legea. Neamul nostru n-are pe conștiință niciun păcat de silnicie, Biserica

Ortodoxă n-a râvnit la legea altora, ci doar și-a apărât legea sa și a cerut altora să i-o respecte, așa cum o respectăm și noi pe a altora. Dar noi știm că dușmanul ortodoxiei, statul politic papal, organizează și astăzi atacuri contra Bisericii Ortodoxe și a ierarhilor ei, colportând zvonuri și calomnii, mai ales de la reîntregirea Bisericii încoace. Fiindcă asemenea atacuri găsesc trestii bătute de vânt, mai ales în Nordul Ardealului, țin să vă atrag luarea aminte că noi cunoaștem atacurile și insinuările lor, dar vom da luptă deschisă cu statul politic papal, cu acel stat care a neglijat Evanghelia lui Hristos și-a pus-o ca paravan, din dosul căruia luptă împotriva altor credințe și popoare. Suntem în luptă nu de astăzi, ci de peste 500 de ani. Noi nădăjduim că în scurtă vreme vom realiza multe din revendicările de veacuri ale Bisericii noastre. Cei ce ați fost părtași la zvonuri să nu vă clătinați în credința ortodoxă și în ierarhii Bisericii Ortodoxe. Noi înțelegem să întărim Biserica Ortodoxă și credința noastră ortodoxă închegând neamul românesc, cu convingerea că punem la temelia R. P. R. cea mai puternică piatră.

Iubiți credincioși, Biserica Ortodoxă n-a avut revendicări politice, nu ne preocupă chestiunile politice, numai întrucât vin în atingere cu treburile noastre bisericești. Poporul, prin reprezentanții săi, își rânduiește treburile sale politice. Pe noi ne interesează dreapta noastră credință. Singura cetate ce trebuie să o cucerim este sufletul omului. Spre această cetate tinde toată strădania noastră. Când am cucerit pentru Dumnezeu sufletul unui om, am cucerit o cetate; când preotul a reușit să câștige pentru Hristos sufletul unei parohii, a cucerit o comunitate; când Episcopul a câștigat sufletul Eparhiei, în acel moment el este domnul și stăpânul acelei cetăți. P.S. Episcop Nicolae este cuceritorul cetății Clujului. Faptele sale dovedesc acest lucru. Noi recunoaștem că între doctrina creștină și doctrina marxistă există contradicții, dar avem atâtea puncte de contact pe teren social, urmărind înfrățirea oamenilor și buna lor stare. Dușmanii noștri ar vrea să ne vadă în conflict cu conducerea statului, dar nu se va întâmpla aceasta.

V-am dat aceste lămuriri, căci aici sunt mulți agenți ai dușmanului, care urmăresc învrăjbirea noastră și răscolirea rănilor sufletești. Trăim însă cu speranța că toate se vor vindeca, cu toată dorința dușmanului de a sângera mai departe. Noi cunoaștem zvonurile și uneltirile de care se

servesc, dar suntem treji, ne apărăm credința, suntem gata să smulgem neghina pe care o seamănă dușmanul între noi, ca să nu mai fie cu putință o nouă spărtură în unitatea credinței noastre. Vă fac un călduros apel, să convingeți pe cei care caută să zădărnicească unitatea noastră religioasă că urzirea lor este zadarnică și că sunt în slujba dușmanului neamului și Bisericii noastre. Biserica Ortodoxă n-are același drum ca dușmanii patriei și noi trebuie să ne străduim să păstrăm unitatea noastră creștinească și românească. Vă rog să atrageți luarea aminte celor ce se pun în calea întăririi Bisericii noastre, să se păzească, ca nu cumva la bătrânețe să fie stigmatizați pentru acțiunea lor dăunătoare înfrățirii tuturor românilor.

Vă mulțumesc că ați venit să cunoașteți ce gândim noi în problemele religioase și bisericești. Vă mulțumesc și pentru munca de lămurire ce veți întreprinde pentru aducerea tuturor fiilor neamului nostru sub același acoperământ al Bisericii noastre străbune. În nădejdea aceasta, vă binecuvântează din toată inima și vă doresc să vi se împlinească rugăciunile înălțate către Domnul spre binele, fericirea și mântuirea sufletelor voastre”⁴⁶.

În cea de-a doua zi a vizitei, Î.P.S. Patriarh, însoțit de P.S. Nicolae al Clujului și Consilierii patriarhali Gheorghe Maior, Gheorghe Vintilescu, Alexandru Săvulescu, Atanasie Preda, Inspectorul patriarhal Alecu Ionescu, Secretarul patriarhal Nițșor Cazacu, Directorul Administrației Patriarhale I. Modoran, Consilierii Arhiepiscopiei Bucureștilor Dumitru Cristescu, Dr. Gheorghe Soare, Gheorghe Pașoi și Simion Neaga, s-a deplasat la Mănăstirea Nicula din județul Someș, iar, ulterior, la întoarcerea în Cluj, a avut o întrevedere cu șefii cultelor din oraș. În jurul prânzului, Patriarhul a vizitat Institutul Teologic Universitar, fiind întâmpinat de profesori și studenți. Cuvântul de bun sosire a fost rostit de Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul instituției: „Î.P.S. Părinte Patriarh, P.S. Stăpâne, Prea Cucernici Părinți, pentru Institutul nostru de la Cluj, atât de mult dorită și așteptată vizită a Î.P.S. Voastre imprimă zilei de azi caracterul unui praznic, iar pentru noi, personalul didactic, administrativ și studenți, un prilej de sinceră bucurie. Noi avem conștiința vie a paternității celor două figuri reprezentative ale vieții noastre religioase și politice, paternitatea Î.P.S. Patriarh Iustinian și paternitatea Dlui Ministru al

⁴⁶ Iustinian Marina, „Cuvântare rostită la Cluj”, în *Ibidem*, pp. 6-7.

Cultelor, Prof. Stanciu Stoian. Din voința lor a luat ființă Institutul din Cluj, vlăstar nou crescut din cenușa celor patru Academii Teologice ortodoxe și două unite. Acest dar al înțelepciunii părintești este pecetea marelui act istoric al revenirii fraților la sânul Bisericii strămoșești, cu mari rosturi de rodire în sudarera unirii, în intensificarea vieții creștine pe plan doctrinal, moral și social, în încheierea fraternității pe temeiul iubirii creștine dintre diferite naționalități care conlucrează azi sub regimul de largă democrație populară la consolidarea și propășirea Republicii noastre, în apărarea ortodoxiei la granița apuseană, unde se face contactul ortodoxiei cu cele două mari confesiuni creștine ale apusului, catolicismul și protestantismul.

Nu ne este permis a trece cu vederea că în grija părintească pe care ne-ați arătat-o a avut importanță înțeleapta hotărâre a Î.P.S. Voastre, de a ne da ca tutore și patron pe P.S. Episcop al Clujului, Episcopul profesor cunoscător al problemelor școlare, care zi de zi ne-a sfătuit, încurajat și îndemnat la muncă. Săptămânal, lăsându-și îndatoririle oficiale de Arhiereu, a coborât în mijlocul studenților noștri la catedră, propovăduind cuvântul evanghelic. Datoria noastră azi, când ne vizitați la noi acasă, este să vă mulțumim cu recunoștință pentru toate jertfele făcute, pentru dragostea cu care ne-ați îmbrățișat, pentru încrederea pusă în noi. Văzându-ne realizările, să vă bucurați cu bucuria părintelui care constată că n-a trudit în zadar.

Cât privește cursurile de îndrumare preoțească, cu acestea am reușit să spargem tradiționalul separatism eparhial transilvănean, pornind o apropiere mai mare în rândurile preoțimii ardelene, crescută în atâtea Academii și atâtea mentalități provinciale; am dat un impuls proaspăt misionarismului, care a început să fie activ pe dublu plan, religios și social. Tot la aceste cursuri s-a continuat acțiunea de sudură în rândurile preoțimii, aducând la numitor comun cultura catolică cu cea ortodoxă. Centrul Cluj a concentrat preoți noi și vechi ortodocși la paritate numerică.

Am urmărit îndeaproape ideea înfrățirii popoarelor conlocuitoare și conlucrătoare din iubita noastră țară. Nicăieri aceasta problemă nu se pune atât de acut ca în Transilvania de Nord, pământul disputat atât de mult în trecut de cele două popoare majoritare care îl populează, din care pricină atâtea neînțelegeri, revolte și vărsări de sânge. În propovăduirea înfrățirii pe temeiul iubirii creștine, cele două popoare conlocuitoare trebuie

apropiate. Am pornit acțiunea cu promițătoare rezultate prin organizația sindicală a celor două Institute Teologice din Cluj, într-o unitate de străduințe. Și dacă unora li se părea în primele ședințe ceva bizar, azi găsesc că este firesc și normal. Am discutat la început probleme profesionale, naționale și politice în două limbi. Azi ne înțelegem într-o singură limbă. De la zi la zi, ne cunoaștem tot mai mult și constatăm cu toții că viața comună ne confruntă cu probleme comune, că fiecare, aparținând altor neamuri, avem și calități, și defecte, ne împrumutăm calitățile și luptăm împotriva defectelor, lucrăm pentru marea împărăție a lui Dumnezeu, în care nu mai este elin, iudeu și barbar, ci toți una în râvna după mai bine. N-am uitat însă că suntem un bastion al culturii ortodoxe pe granița încrucișării culturii celor trei mari confesiuni creștine. Cuvântul nostru de învățătură răsună puternic, de pe amvon și catedră, în întruniri și conferințe, apărând patrimoniul genuin al ortodoxiei, moștenit direct de la Mântuitorul.

Am inițiat un cerc de studii în care drept prim obiectiv ne-am fixat pregătirea și editarea unui *Lexicon Teologic Ortodox*, o lucrare de care Biserica noastră simte cea mai mare nevoie, o lucrare de cultură ortodoxă care să stea la îndemâna oricui. Pe plan intern, am înaintat pas cu pas cu nevoile crescânde pretinse de dezvoltarea instituției. Serviciul nostru administrativ nu s-a lăsat nici el întrecut. Avem azi o bibliotecă cu 18.000 de volume și care se îmbogățește continuu. Prin ajutorul neprecupețit al Dlui Ministru Stanciu Stoian, ne-am recuperat localul de învățământ, l-am înzestrat cu cele necesare. Cu ajutorul Î.P.S. Voastre, vom face posibilă adăpostirea, în cel mai scurt timp, a încă 80 de studenți și preoți cursanți. Vă mulțumim pentru tot sprijinul dat și vă asigurăm că ne vom face și pe viitor datoria pe deplin⁴⁷.

În cuvântul său, Î.P.S. Patriarh a spus: „Părintele Rector a avut bunăvoința să mă scutească de sfaturile pe care urma să vi le dau la această dintâi întâlnire a noastră. Îmi mărturisesc sincer surpriza constatând că aceleași gânduri și preocupări de la celelalte Institute Teologice se cultivă și la Cluj. Dar marea mea bucurie este auzind rostindu-se asigurările

⁴⁷ Liviu Galaction Munteanu, „Cuvântare cu prilejul vizitei Î.P.S. Patriarh Iustinian la Cluj”, în *Ibidem*, p. 7.

Părintelui Rector că barierele care despărțeau eparhiile și provinciile au dispărut. Acest lucru l-am avut în vedere când am dat Bisericii Ortodoxe o organizație unitară, când am creat aceste Institute. Sf. Sinod a hotărât să se termine odată cu aceste mici republici bisericești, care au existat în trecutul apropiat al Bisericii noastre. Poate că la aceasta au contribuit și unele învățăminte ale trecutului, dar și noile orientări de viață socială, noile așezări sociale și noul Duh de viață, care cere mai multă dragoste între fiii aceleiași țări.

Institutul Teologic din Cluj are un rol foarte important, fiind la granița de Vest. Aici, Institutul Teologic poate dovedi că înțelege spiritul cel adevărat al vremurilor și că profesorii și studenții sunt puși în fața unor probleme grele, de a adânci sensul unor chemări mari pentru pacea și buna înțelegerea dintre fiii Bisericii. În Institutul Teologic se formează misionarii păcii și dragostei dintre toți oamenii. Noi înțelegem să întărim și să apărăm credința noastră, dar respectăm credințele altora și nutrim duhul frăției creștine. Mi-a plăcut mărturisirea Părintelui Rector, că în acest spirit sunt educați studenții. Eu vă îndemn la o muncă și mai încordată, fiindcă noi sarcini vă așteaptă, și anume să adânciți și mai mult cercetarea sufletului omenesc și să răscoliți până în adânc sufletul poporului, să distrugeți buruienile care au făcut atâta rău neamului.

În toată munca noastră vom avea tot sprijinul guvernului, fiindcă atâta vreme cât suntem pe linia năzuințele poporului nostru, vom avea toată înțelegerea. Cât privește Institutul Teologic, cunoscând munca ce o depun aici profesorii și studenții, vă veți bucura de un sprijin și mai larg atât din partea guvernului, cât și a noastră. Binecuvântează roada muncii și vă urez un spor și mai mare, sănătate deplină și înmulțirea acestor strădanii, pentru binele Bisericii și patriei noastre”⁴⁸.

Înainte de Crăciun, Corul Catedralei Ortodoxe din Cluj a susținut în seara zilei de 18 decembrie un reușit concert de colinde, sub conducerea Părintelui Diacon Ioan Brie. Alături de P.S. Episcop Nicolae a participat „și mulțime de popor credincios, dornic de a asculta frumoasele și înălțătoarele colinde străvechi”. La mijlocul concertului, Păr. Gheorghe Noveanu a

⁴⁸ Iustinian Marina, „Cuvântare rostită la Institutul Teologic Universitar din Cluj”, în *Ibidem*, p. 7.

vorbit celor prezenți despre frumusețea și însemnătatea colindelor pentru viața noastră creștinească, ca și pentru cercetarea trecutului nostru istoric și cultural⁴⁹.

La sfârșitul lunii decembrie, Ministerul Cultelor transmite spre difuzare organelor parohiale Circulara nr. 15.930/1949: „În conformitate cu Decretul Nr. 37/1949, publicat în Monitorul Oficial nr. 30 din 8 februarie 1949, avem onoarea a vă face cunoscut că Ministerul Cultelor este autoritatea prin care Statul își exercită dreptul de a supraveghea și controla patrimoniul artistic religios, de a supraveghea conservarea bunurilor religioase mobile și imobile, monumente și obiecte vechi și noi, reprezentând o valoare artistică. Ca atare, vă rugăm să binevoiți a da dispozițiuni organelor în subordine ca orice corespondență referitoare la cele arătate mai jos să fie trimisă Ministerului Cultelor și anume: 1. Corespondență privind: proiecte, planuri, devize, caiete de sarcini pentru construcții de biserici, case de rugăciuni, temple, sinagogi, geamii etc. 2. Corespondență privind proiecte, schițe, devize, caiete de sarcini, planuri iconografice, contracte, licitații, concursuri pentru pictarea din nou, repararea, înregistrarea și restaurarea picturilor vechi. 3. Corespondență privind măsurile ce urmează a fi luate pentru conservarea edificiilor (proiecte, planuri, devize, caiete de sarcini). 4. Proiecte și propuneri pentru repararea și restaurarea edificiilor religioase și a dependențelor lor, conservarea și repararea icoanelor, a obiectelor de cult, a mobilierului, a cărților, a țesăturilor de orice fel, care prezintă o valoare artistică. Eparhiile și unitățile religioase ale tuturor cultelor, precum și organele din subordine sunt datorate să pună la dispoziția Ministerului Cultelor toate datele necesare pentru verificarea și controlul celor de mai sus”⁵⁰.

⁴⁹ „Bisericești”, în Rev. Renașterea, anul XXVIII, nr. 1-2, Cluj, 1 ianuarie 1950, p. 6.

⁵⁰ Circulară nr. 15.930/1949, în Rev. Renașterea, anul XXVIII, nr. 3, Cluj, 15 ianuarie 1950, p. 4.

Biserica și prefacerile sociale ale vremii

La 11 ianuarie 1950, prin Circulara nr. 108/1950, se reamintește tuturor preoților parohi că, în conformitate cu legile și deciziile Guvernului, în afară de salariul (pensia) ce primesc de la stat, veniturile stolare și uzufructul sesiilor parohiale, preoților nu le este îngăduit să mai încaseze din bugetul parohiei nici o altfel de indemnizație, precum costul luminatului, încălzitului, hornărit, apă, canal, taxe comunale, salariul personal de cancelarie etc., toate acestea privindu-l pe paroh. De asemenea, toate impozitele către stat și comună pentru sesiunea parohială folosită de preot vor fi suportate numai de beneficiar. În plus, începând cu data de 1 ianuarie 1949, toți preoții care locuiesc în case parohiale urmau să verse parohiei câte 8% din salariul brut drept chirie cuvenită parohiei, întrucât începând cu data de mai sus, prin noua salarizare se cuprinde și cota de chirie, iar parohia va vărsa fiscului cota cuvenită ca impozit după chirie¹.

Ziua de duminică, 15 ianuarie 1950, a fost o zi de îndoit praznic pentru Eparhia Clujului. În primul rând cultural, căci împlinindu-se în această zi o sută de ani de la nașterea marelui poet Mihai Eminescu, P.S. Episcop Nicolae, împreună cu soborul preoților care au oficiat Sf. Liturghie în Catedrală au înălțat rugăciuni pentru odihna sufletului său zbuciumat. În cuvântarea de deschidere a Adunării Eparhiale, P.S. Nicolae a evocat figura măreață a aceluia care a fost uns de Domnul ca să fie poetul și profetul

¹ „Circulară nr. 108/1950”, în Rev. Renașterea, anul XXVIII, nr. 3, Cluj, 15 ianuarie 1950, p. 4.

neamului din care s-a ridicat, dorind ca viața lui de luptă și de jertfă pentru cei mulți să fie pentru audiență o școală a înțelepciunii.

În al doilea rând a fost zi de praznic bisericesc, prin deschiderea Adunării Eparhiale. Cu acest prilej s-au dezbătut și rapoartele asupra activității bisericești desfășurate de-a lungul anului 1949 în cuprinsul Eparhiei Clujului. S-a remarcat munca deosebită dusă pe teren administrativ, economic și mai ales misionar de către P.S. Episcop Nicolae, Vicarul Sabin Truția și Consilierii eparhiali. Prin cercetarea a peste 125 de parohii, îndeosebi din cele revenite la ortodoxie, s-a făcut un deosebit progres în desăvârșirea unirii credinței de către toți fiii neamului românesc. Prezența aproape unanimă a membrilor Adunării, spiritul de colaborare și atmosfera prietenească în care s-au desfășurat lucrările au vădit dragostea și atașamentul deputaților eparhiali față de Biserică, Episcopia Clujului și P.S. Episcop Nicolae.

Sf. Liturghie Arhierescă a fost săvârșită de P.S. Nicolae, împreună cu Vicarul Sabin Truția, Consilierii eparhiali Ioan Buiu, Gheorghe Zagrai, Dumitru Purdea, Alexandru Fărcaș, Florian Geomolean și diaconul Sever Suci. Predica zilei a rostit-o Vicarul Sabin Truția, vorbind despre vindecarea celor 10 leproși și evidențiind faptul că pe cât de urât este trupul unui bolnav de lepră, pe atât de urâtă este și înfățișarea sufletului omenesc plin de păcat. Și pe cât de întristătoare este purtarea celor nouă leproși nerecunoscători, pe atât de pilduitoare este fapta unuia dintre cei zece vindecați, care se întoarce și mulțumește în genunchi Domnului pentru binefacere.

Deschiderea Adunării s-a făcut în sala festivă a Reședinței Episcopale, prin cuvântarea P.S. Nicolae: „(...) Cu sufletul înălțat de strălucirea praznicului abia trecut al Crăciunului și cu bucuria de a vă vedea din nou, vă întâmpin pe toți cu frățesca salutare: Hristos în mijlocul nostru! Prin timpul în care se ține, întrunirea noastră este extraordinară. Căci după datina șaguniană, ca și după rânduiala noului Statut de organizare a Bisericii Ortodoxe Române, urma să ne adunăm abia în preajma Sfințelor Paști din anul 1950, în care am intrat de curând.

Cum însă bugetul Episcopiei trebuia aprobat de Adunarea Eparhială înainte de a fi trimis Onoratului Minister al Cultelor, care ni l-a cerut urgent, să vă poftim la această adunare îndată după sărbătorile Nașterii

Domnului. Pe de-o parte ca să nu vă luăm încă o dată de la îndeletnicirile D-voastră de acasă, pe de alta ca să nu mai facem o cheltuială Eparhiei, noi am alcătuit și supunem actualei Adunări Eparhiale toate rapoartele menite să înfățișeze icoana sumară, dar credincioasă, a vieții bisericești desfășurate de-a lungul anului 1949 în cuprinsul de Dumnezeu păzitei Eparhii a Vadului, Feleacului și Clujului. Astfel, privită în lumina programului său de lucru, Adunarea noastră de astăzi poate fi socotită cu tot dreptul ca o Adunare eparhială ordinară.

Prea Cucernici Părinți, Domnilor Deputați, continuăm să viețuim în mijlocul unor transformări sociale care echivalează ca o adevărată revoluție pașnică și oițele noi le iau locul, însăși atmosfera vieții și căile ei se înnoiesc în multe privințe. În mijlocul acestei atmosfere noi și în iureșul primenirilor de tot felul, Biserica a căutat să-și potrivească metodele și mijloacele de propovăduire în așa fel ca lucrarea ei să aducă roade bune pentru suflete și pentru întreaga obște a zilelor noastre deopotrivă. Precizăm că e vorba numai de primenirea metodelor și mijloacelor de propovăduire, Evanghelia însă rămânând aceeași. Ea rămâne ceea ce a fost totdeauna: puterea lui Dumnezeu spre mântuirea tuturor celor ce cred. Această Evanghelie am propovăduit-o noi, slujitorii lui Hristos, și anul trecut, îndemnând poporul credincios să viețuiască în pace, în bună rânduială, în iubire și creștinească frăție, răscumpărând vremea în mod înțelept, ca să dobândească mulțumire aici, pe pământ, și cu osteneli neîntrerupte să-și deschidă drum neted și către însoritele pajiști ale vieții de dincolo.

Biserica caută astăzi să zidească suflete, să formeze caractere morale, să crească oameni întregi, care să nu-și dezmintă, nici să nu facă de rușine chipul după care au fost zidiți de Tatăl dintru început. Ea cheamă pe creștini la neconținută înnoire a inimii și a minții lor, după chipul cel neajuns al Mântuitorului Iisus Hristos. Fiindcă ea știe că cea mai scumpă comoară și cea mai puternică armă a oricărui creștin este o inimă curată și o minte luminată. Cea dintâi îi păstrează cinstea între semeni și-i rânduiește bucuria negrăită de a vedea pe Dumnezeu, iar a doua îi ajută să-și croiască drum drept prin viață, fiindu-și folositor sieși, ca și societății în mijlocul căreia trăiește. Creștinul zidit pe temelii nezdruccinate ale unei inimi curate și ale unei minți luminate este «aluatul cel bun» al obștii. El este

îngerul păcii, ostașul bunei învoiri între oameni, pilduitorul dascăl al muncii devotate. El este un dascăl bun al semenilor săi în orice stare sau chemare s-ar găsi. El învață pe alții și prin cuvânt, și prin faptă. El învață cu toate ale sale, promovând noblețea și fericirea vieții obștești. Întrucât ne privește pe noi, constatăm cu mulțumire că stăpânirea Republicii Populare Române acordă Bisericii ocrotirea legală și sprijinul necesar pentru împlinirea înaltei ei misiuni, pricină pentru care și slujitorii altarelor noastre sfinte înțeleg să împlinească porunca Evangheliei, dând Cezarului ce-i al Cezarului și lui Dumnezeu ce-i al lui Dumnezeu. Cu alte cuvinte, ei înțeleg să-și facă datoria și ca îndrumători de suflete pentru cetățenia împărăției lui Dumnezeu, și ca cetățeni ai statului care ocrotește și promovează bunăstarea țării.

Așa stând lucrurile, anul bisericesc 1949 care a încheiat prima jumătate a veacului al douăzecelea a trecut normal, cu bucurii și cu necazuri, cum e viața peste tot. El s-a desfășurat mai ales sub două semne: al aprigei lupte pentru pace și al consolidării marelui act al reîntregirii Bisericii Ortodoxe Române, încadrarea Bisericii noastre în gigantica luptă pentru pace nu era decât firească. Fiindcă Biserica pentru pacea a toată lumea se roagă. Că numai făcătorii de pace se cheamă fiii lui Dumnezeu. Pentru pacea dreaptă dintre oameni și neamuri se va ruga și de aici înainte, plinind mesajul îngerilor din noaptea sfântă a Crăciunului, spre bucuria tuturor celor ce iubesc pe Hristos, Domnul păcii.

Tot atât de firești au fost silințele preoțimii, ca și ale celor mai buni credincioși mireni, de a face totul pentru întărirea frăției ortodoxe întru care viețuim de mai bine de-un an aproape toți fiii neamului românesc. De-a lungul acestor năzuințe, care n-au fost lipsite de piedici și greutate, ne-am mângâiat cu vorba cea dulce a Psalmistului: «Frumos și bun lucru este ca frații să locuiască împreună». Fie ca înțelepciunea și frumusețea acestui cuvânt biblic să înmoaie și inima puținilor frați care mai stau la cumpănă, înduplecându-i să se întoarcă acasă, spre a fi într-adevăr cu toții una, cum ne vrea Domnul, cum ne vor strămoșii și cum ne poruncesc marile interese de totdeauna ale neamului.

Onorată Adunare Eparhială, lăsând rapoartelor ce vi se vor prezenta sarcina unor mai ample informații asupra anului bisericesc 1949, nu pot

încheia acest cuvânt sărbătoresc fără a cuprinde măcar în câteva vorbe o altă față a praznicului de azi. În biserica noastră catedrală am pomenit cu pietate numele celui ce a fost Mihail Eminescu, rugând pe bunul Părinte ceresc să-i rânduiască odihnă veșnică după atât de frământata viața ce-a trăit-o pe pământ. Facem și aici cuvenita pomenire a nemuritorului poet, fiindcă simpla evocare a lui Eminescu, la împlinirea unui veac de la nașterea lui, ne va servi ca strălucită pildă pentru chipul în care se cade să ne închinăm viața, neamului și înălțării lui.

Fiul căminarului Gheorghe Eminovici din Ipoteștii ținutului Botoșani a fost poetul neamului din rândurile căruia s-a ridicat. Spre a-și cunoaște frații, a cutreierat din tinerețe toate provinciile locuite de români. A studiat cu dragoste și râvnă toate comorile sufletești ale neamului, mai ales limba lui, în manifestările ei atât de bogate. Numai în felul acesta a putut ajunge Mihail Eminescu să cunoască și să prețuiască adevărata valoare, bogăție și frumusețe a graiului popular, cu ajutorul căruia și-a făurit apoi limba sa pentru geniala creație literară cu care a îmbogățit zestrea sufletească a neamului românesc. Și tot cu ajutorul lui a izbutit să-și tocmească minunata armă a înviforatei sale lupte pentru libertatea și dreptatea celor asupriți.

Oricum l-am privi pe Mihail Eminescu, ca poet, gazetar sau luptător, el rămâne cea mai strălucită întrupare a geniului românesc. Mihail Eminescu a zămislit și câteva din cele mai gingașe rugăciuni, în care puritatea simțirii creștinești și frumusețea expresiei poetice sunt la fel de unice. Iată două exemple: «Răsai asupra mea lumină lină / Ca-n visul meu ceresc de-odinioară, / O, Maică Sfântă, pururea fecioară, / În noaptea gândurilor mele vină! / Speranța mea tu n-o lăsa să moară, / Deși a fost adânc noian de vină, / Privirea Ta de lacrimi calde plină / Îndurătoare tu la min' coboară»; «Noi, cari din mila Sfântului / Ținem umbră pământului / Rugămu-ne-ndurărilor / Luceafărului mărilor, / Din valul ce ne bântuie / Înalță-ne, ne mântuie, / Privirea-ți adorată / Asupră-ne coboară, / O, Maică Preacurată / Și pururea fecioară / Marie!».

Eminescu a avut o viață de zbucium eroic. A trăit în condiții dintre cele mai vitrege, fiindcă oamenii vremii lui nu l-au înțeles și nu l-au prețuit după cuviință. Poate de-aici și împrejurările tragice în care s-a săvârșit din viață, în chip prematur. Viața lui este o viață de jertfă pentru cei mulți. Așa

a fost și viața lui Eminescu. Fie ea pentru noi o școală a înțelepciunii! Că darul de poeți și de profeți nu-l putem râvni, el nefiind dat decât celor aleși de Domnul. Fie amintirea lui Mihail Eminescu binecuvântată și slăvită în mijlocul neamului nostru, acum și pururea! După acest înălțător popas duhovnicesc, rugând pe bunul Dumnezeu să-și reverse darurile Sale bogate asupra lucrărilor noastre, declar deschisă sesiunea din anul 1950 a Adunării noastre Eparhiale”².

Consilierul eparhial Prot. Pavel Șendrea anunță că Adunarea este legal constituită, fiind prezenți 26 deputați eparhiali din totalul de 30. În biroul de conducere au fost aleși P.S. Episcop Nicolae și Prot. Pavel Șendrea, iar ca secretari de ședință Dr. Lazăr Chirilă și Dr. Mihail Fărcaș.

După o pauză de masă, lucrările ședinței au continuat cu prezentarea rapoartelor comisiilor de specialitate și cu expedierea unor telegrame omagiale Î.P.S. Patriarh Iustinian, Primului-Ministru, Dr. Petru Groza, și Ministrului Cultelor, Prof. Stanciu Stoian. În semn de apreciere pentru activitatea desfășurată, P.S. Episcop Nicolae le-a conferit dreptul de a purta brâu roșu preoților: Dumitru Ciurea, Dumitru Biji, Alexandru Paul, Ioachim Groza, Vasile Nașcu, Olimpiu T. Bucin, Ioan Lazăr, Octavian Nicola, Ioan Bot, Petru Sabău, Vasile Stanciu, Dumitru Sângeorgean, Stoian Rusu, Gavril Relea, Ioan Ceuca, Alexandru Rușdea, Alexandru Pop și a dispus ridicarea la treapta de arhidiacon a Prof. Nicolae Balca, Titus Țifu și Sever Suciu. Raportorii comisiilor organizatorice, administrative-bisericești, culturale și economico-financiare au prezentat apoi, pe rând, activitatea desfășurată de reprezentanții Eparhiei Clujului în decursul anului precedent, fiind subliniate intensele preocupări duhovnicești din capitala Ardealului, cum au fost, de pildă, predicile ținute în Catedrala Ortodoxă și în Biserica „Schimbarea la față” de profesorii Institutului Teologic și de preoții Centrului Eparhial ori meditațiile din Postul Mare. Nu au trecut neobservate nici frumoasele rezultate obținute de studenții Institutului Teologic Universitar și lăudabila inițiativă de editare a unui Lexicon Ortodox, necesar pentru activitatea pastorală. În tipografia eparhială au fost editate și tipărite Revista Renașterea, organul oficial al Episcopiei

² Nicolae Colan, „Cuvânt de deschidere a Adunării Eparhiale din anul 1950”, în *Ibidem*, nr. 4, Cluj, 22 ianuarie 1950, pp. 1-2.

Vadului, Feleacului și Clujului, cartea de rugăciuni „Pâinea vieții” și Calendarul „Almanahul Ortodox” pentru anul 1950. În final, au fost prezentate câteva propuneri pentru bunul mers al lucrurilor, între care finalizarea lucrărilor la Iconostasul din Catedrală, sporirea activității atelierului de lumânări, completarea depozitului eparhial cu cărți teologice și de ritual, achiziționarea unui autoturism necesar pentru misiunile în teren, precum și aprobarea bugetelor Consiliului Eparhial, Institutului Teologic și al Centrului de Îndrumare Arad, aflat în administrarea Institutului. Ședința s-a încheiat într-o atmosferă prietenească, de colaborare³.

În ziua de 24 ianuarie 1950, a fost condus „cu nespusă jale, la lăcașul de veci” Prot. Dr. Gheorghe Sofian, Duhovnicul Institutului Teologic Universitar din Cluj. Iată panegiricul pe care Revista *Renașterea* i-l dedică: „... Multe sunt prilejurile ce ne sunt date, din care putem scoate o învățătură pentru viața noastră, dar, după cuvintele Ecclesiastului, «mai bine este să te duci în casa de jălanie decât să mergi în casa de ospăț, căci acolo se vede sfârșitul omului, și cei ce sunt încă în viață îl pun la inimă» (7, 2), iar îndemnul de a ne aduce aminte de mai marii noștri, care ne-au grăit nouă cuvântul lui Dumnezeu, de a privi cu luare aminte cum și-au încheiat viața și de a le urma credința (Evrei 13, 7) e vrednic de urmat nu numai de studenții teologi, pe care cu atâta dragoste i-a îndrumat pe calea vieții duhovnicești, ci și de toți slujitorii lui Dumnezeu, care vor să fie cu adevărat luminători și desăvârșitori ai celor încredințați lor spre păstorie.

Prohodirea răposatului în Domnul s-a săvârșit în Catedrală de către P.S. Nicolae, înconjurat de un sobor de doisprezece preoți și patru diaconi, răspunsurile fiind date de corul teologilor. Primul cuvânt de omagiu îl rostește P. C. Rector al Institutului Teologic, Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, înfățișând mulțimii de prieteni și cunoscuți icoana duhovnicului Gheorghe Sofian, care «a învins prin optimismul, curajul, priceperea și experiența sa bogată toate greutățile ce i-au stat în cale. A învins prin bunătatea, blândețea și cuminența lui. Ori de câte ori a fost vorba de o inițiativă temerară, de hotărâre, de muncă neprecupețită, Păr. Sofian era în primele rânduri. Era un exemplu pentru colegii lui și o luminoasă pildă pentru studenți. Niciodată nu l-am văzut nervos sau pripit în a judecata

³ Olimpiu T. Bucin, „Adunarea Eparhială”, în *Ibidem*, pp. 1-2.

lucrurile. Niciodată n-a luat vreo măsură de care a doua zi să-i pară rău. Niciodată n-a pronunțat sentințe definitive împotriva celor care se părea a fi fără lecuire morală. În oameni și studenții încredințați educației lui niciodată n-a căutat răul, ci numai binele. Acest bine, oricât de neînsemnat ar fi fost, îl cultiva, promovându-l cu toate mijloacele. Era un fanatic în convingerea că divinul din om trebuie să biruiască.

Armele lui de luptă nu au fost nici amenințarea și nici pedeapsa, ci blândețea plină de bunătate, cumințenia și dragostea față de toți. Cu o vorbă blajină în dulcele grai moldovenesc, cu sfaturi și pilde înțelepte, cu dragoste părintească, plină de jertfelnicie, se apropia de fiecare. Cine ar fi putut rezista acestor mijloace? Cine nu-și descărca sufletul împovărat în fața lui? Cine nu-l socotea pe el duhovnic? Pe el nimeni nu l-a dușmănit. Un suflet mare, din alte lumi. Acesta a fost duhovnicul Gheorghe Sofian»⁴.

În numele profesorilor și al comitetului de redacție al Revistei Renașterea, al cărei apreciat colaborator a fost Păr. Gheorghe Sofian, a vorbit Prot. Augustin Faur, deplângând pe ziditorul de suflete noi, «care a știut că preoția e o taină și pentru a putea reuși în viață se cere preotului să aibă suflet călit în flacăra caldă a luminii lui Hristos. El s-a purtat în viață creștinește, a vorbit creștinește și a educat pe alții creștinește, pentru că a simțit cu toată inima sa sensul adânc al Evangheliei și al rostului ei între fiii Bisericii noastre»⁵.

Duios a fost cuvântul de despărțire rostit deasupra gropii, în numele studenților teologi, de studentul Ioan Pricop, din anul IV, plângându-l pe acela care le-a fost drag și, deși prin depărtarea celor 47 ani, văd copilul ce răsărise pe acele meleaguri, cu făptura plăpândă de ghiocel, cu ochii senini ca cerul și cu glasul plin de rezonanțe cristaline imprimându-i cucernicia acelor locuri. Încheind, se adresează colegilor: «Lăsați să cadă duioase lacrimi pe sicriul aceluia care a fost protoiereul Dr. Gheorghe Sofian, dar bucurați-vă toți aceia care ați fost vrednici de apostolatul său și, cinstite părinte, dă-ne voie ca promoția anului școlar 1949/1950 de la Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj să se poată numi «Promoția Prot. Dr.

⁴ Liviu Galaction Munteanu, „† Duhovnicul Prot. Dr. Gheorghe Sofian”, în *Ibidem*, nr. 5-6, Cluj, 1 februarie 1950, pp. 2-3.

⁵ Augustin Faur, „† Duhovnicul Prot. Dr. Gheorghe Sofian”, în *Ibidem*, p. 3.

Gheorghe Sofian», purtându-ți cu vrednicie numele. În veci pomenirea ta, vrednice de fericire, mult iubite părinte al nostru»⁶.

În cadrul Vecerniei din duminicile Postului Mare au fost programate două serii de meditații religioase în Catedrala Episcopiei și în Biserica „Schimbarea la față” din Cluj. În Catedrala Episcopală: 26 februarie: Prof. Dr. I. Todoran - „Hristos, izvorul credinței noastre”; 5 martie: Prof. Gheorghe Barna - „Hristos, izvorul iubirii noastre”; 12 martie: Asist. I. V. Spiridon - „Hristos, izvorul nădejdi noastre”; 19 martie: Lect. I. Bunea - „Hristos, izvorul vieții noastre”; 26 martie: Prof. I. Pop - „Hristos, izvorul păcii noastre”; 2 aprilie 1950: Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu - „Sângele lui Hristos, preț de răscumpărare pentru păcatele noastre”. În Biserica „Schimbarea la față”: 26 februarie: Prof. Dr. Nicolae Balca - „Tatăl nostru carele ești în cer, Sfințească-se numele Tău”; 5 martie - Lect. Augustin Faur: „Vie împărăția Ta, fie voia Ta, precum în cer, așa și pe pământ”; 12 martie: Prof. Dr. Ioan Zăgorean - „Pâinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi”; 19 martie: Prof. V. Ienciu - „Și ne iartă nouă greșalele noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri”; 26 martie: Lect. V. Rusu - „Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne mântuiește de cel rău”; 2 aprilie: Prof. Dr. Dumitru Bodea - „Sfânta Cuminecătură”. Răspunsurile urmau să fie date de corul studenților teologi⁷.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române s-a întrunit în sesiune ordinară, pentru sărbătorirea a 25 de ani de la înființarea Patriarhiei Române și pentru rezolvarea chestiunilor bisericești curente. Lucrările s-au desfășurat sub președinția Î.P.S. Patriarh Iustinian Marina, prezenți fiind toți Mitropoliții și Episcopii ortodocși din țară (...). Au fost amintiți și cei care de-a lungul veacurilor s-au jertfit pentru binele poporului român și pentru apărarea credinței străbune, hotărându-se canonizarea lor după judecata cea fără de greșală a pietății poporului, care de mult i-a socotit vrednici de cinste. Între acești martiri ai ortodoxiei românești se numără preoți și credincioși din Ardeal, căzuți sub fierul necruțător al prigonirilor Papei în veacul al XVIII-lea, cum au fost: Sofronie din Cioara, Nicolae Oprea, Moise Macinic, Ioan din Galeș și alții. Pe aceștia și pe mulți alți

⁶ Ioan Pricop, „† Duhovnicul Prot. Dr. Gheorghe Sofian”, în *Ibidem*, p. 3.

⁷ „Meditații religioase în Postul Mare”, în *Ibidem*, nr. 7-8, Cluj, 15 februarie 1950, p. 4.

mucenici ai credinței strămoșești, Sfântul Sinod i-a trecut în rândurile celor sfințiți prin viața și jertfa lor.

Tot cu acest prilej, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a luat spre cercetare și cazul fostului Mitropolit Visarion Puiu⁸, „care a părăsit țara fără nicio autorizație sau încuviințare din partea Sfântului Sinod și care a participat și participă la acțiuni dușmănoase Statului și poporului român”⁹. Potrivit lămuririlor date de cel mai vârstnic membru al Sfântului Sinod, „fostul mitropolit Visarion Puiu a fost tot timpul un dușman al Bisericii Ortodoxe, un agent al Vaticanului, strecurat cu abilitate în rândurile ierarhilor ortodocși și susținut în permanență de cercurile reacționare, aflate în slujba imperialismului străin. Visarion Puiu și-a lepădat deseori masca fățarnică de ierarh ortodox și a apărut în adevărata lui înfățișare de trădător al credinței străbune a poporului român. Încă de acum 25 de ani, el s-a arătat un dușman de moarte al înființării Patriarhiei Române și al consolidării autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române. Ascultând de ordinele stăpânilor săi, episcopul Visarion Puiu a publicat sub semnătura proprie în gazeta «Unirea»¹⁰, organ al Mitropoliei greco-cotolice din Blaj, un lung memoriu plin de atacuri la adresa Bisericii Ortodoxe. Chiar în titlul memoriului, episcopul Visarion Puiu, spunea: «Crearea Patriarhiei Române nu este cu nimic justificată» și «Singura Patriarhie bine întemeiată este aceea a Romei papale». Iar în cuprins el declară: «O singură Patriarhie în întreaga lume creștină întrunește astăzi toate condițiile pentru a exista și aceea este Patriarhia Romei»¹¹.

⁸ Visarion Puiu, pe numele de mirean *Victor Puiu*, (n. 27 februarie 1879, Pașcani - d. 10 august 1964, Franța). A fost: Episcop de Argeș (1921-1923); Episcop de Hotin (1923-1935); Mitropolit de Bucovina (1935-1940); Mitropolit de Transnistria la Odessa (16 noiembrie 1942 - 14 decembrie 1943); cârmuitor al Eparhiei românilor din străinătate, numită și Eparhia Ortodoxă Română din Europa Occidentală (1945-1958); Mitropolit al Bisericii Ortodoxe Române, care s-a refugiat în anul 1944 în Occident. A fost condamnat în anul 1946 la moarte în contumacie de Tribunalul Poporului din București, fiind excomunicat de Sfântul Sinod al BOR în anul 1950 și reabilitat post mortem de același for, pe 25 septembrie 1990. Nicolae Iorga l-a apreciat ca pe unul din „cei mai culți clerici ortodocși români din perioada interbelică”.

⁹ „Hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române”, în *Rev. Renașterea*, anul XXVIII, nr. 15-16, Cluj, 15 aprilie 1950, p. 5

¹⁰ Ziarul „Unirea”, nr. 25, Blaj, 1925, p. 1.

¹¹ *Ibidem*.

Așa se cade oare să vorbească un om care se pretinde creștin ortodox și ierarh după rânduiala Bisericii strămoșești? Desigur că nu. Astfel de cuvinte zugrăvesc în realitate un suflet pustiu, înstrăinat de credința cea adevărată și de patrie, un trădător în inima și cugetul său. Arătând toată ura și tot disprețul lui de slugă a papalității, față de ortodoxie Episcopul Visarion Puiu spunea în același articol, batjocorind Biserica poporului nostru: «Nu trebuie să înmulțim titlurile veștede de patriarh ca acelea din mult divizata biserică a Răsăritului»¹². Pentru mintea trădătoare ca aceea a lui Visarion Puiu, autocefalia și mândria națională înseamnă divizare și prilej de titluri veștede, pentru că veșted e sufletul de trădător. Lui îi plăceau din Biserica Ortodoxă numai veniturile și viața de prinț, pe care știa să și le asigure larg prin influențe monarhice și papistășești.

Încă de acum un sfert de veac, deseori de-a lungul anilor, Visarion Puiu s-a arătat singur ca un alt Iuda, gata să-și vândă pe arginți sunători Biserica în care era Arhiepiscop. Sfântul Sinod a fost însă împiedicat de amestecul neîngăduit al monarhiei și regimurilor trecute, manevrate din umbră de agenții Papei, să îndepărteze din sânul Bisericii pe acest trădător al credinței strămoșești. Astăzi, Sfântul Sinod, forul suprem de conducere al Bisericii Ortodoxe Române, a putut în deplină libertate să hotărască pedepsirea acestui vânzător al Bisericii lui Hristos. De aceea, Comisiunea canonică juridică, prezidată de Î.P.S. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, a propus, iar Sfântul Sinod, prezidat de Înalt Prea Sfințitul Patriarh Iustinian, s-a transformat în instanță de judecată și a hotărât, cu unanimitate de voturi, următoarele: «Sfântul Sinod, pe baza Canonului 84 apostolic și 18 al Sinodului IV Ecumenic, aplică Mitropolitului Visarion Puiu pedeapsa caterisirii. Prin aceasta, el este dezbrăcat de demnitatea de Mitropolit și Arhiepiscop, coborând în rândul mirenilor, iar acțiunile lui peste hotare sunt considerate nule și neavenite. Această hotărâre a Sfântului Sinod prezintă tuturor creștinilor ortodocși din lume, în adevărata lor lumină, uneltirile trădătorului de credință și de patrie Visarion Puiu și lămurește prezența lui de astăzi în slujba imperialismului anglo-american, ca și prezența lui de ieri în rândurile mercenarilor imperialismului hitlerist. În realitate, fostul Mitropolit Visarion Puiu nu a fost și nu este decât un

¹² *Ibidem*.

agent al papalității, care a slujit și slujește pentru arginți pe orice aliat sau stăpân al Vaticanului.

De aceea, Sfântul Sinod atrage luarea aminte creștinilor ortodocși din întreaga lume să nu se lase ispitiți de uneltirile lui Visarion Puiu și să nu dea nicio ascultare îndemnurilor la rătăcire pe care le face acest vânzător al dreptei credințe. Să se ferească a-l urma pe trădător, fiindcă alungarea lui Visarion Puiu din rândurile arhierilor ortodocși nu este decât alungarea lui Iuda dintre apostolii lui Hristos»¹³.

Cea de-a patra serie a Cursurilor Centrului de îndrumare preotească de pe lângă Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj s-a deschis în ziua de 17 aprilie 1950, la ora 8.00. Au fost convocați să se prezinte următorii preoți:

Județul Cluj: 1. Plasa Cluj: P. C. Păr. Vicar Sabin Truția, Cluj. P. C. Păr. Dr. Ioan Moldovan consilier, Cluj. Păr. Florin Geomolean, Cluj. Păr. Suciu Gheorghe, Cluj. Păr. Diodor Todea, Baci. Păr. Todea Romul, Sălicea. 2. Plasa Aghireș: Păr. Dancu Iuliu, Șard. 3. Plasa Apahida: Păr. Lupaș Virgil, Cojocna. Păr. Rusu Simion, Dezmir. 4. Plasa Borșa: Păr. Gherman Vasile, Bădești. 5. Plasa Hida: Păr. Răcășan Victor, Aștileul-Mic. Păr. Varga Victor, Sâncraiuul Almașului. 6. Plasa Huedin: Păr. Roșca Aurel, Buteni. 7. Plasa Mociu: Păr. Ioan Aldea, Cătina. 8. Plasa Sărmaș: Pr. Micu Tertulian, Sărmașel.

Județul Turda: 1. Plasa Turda: Păr. Anca Petru, Turda Fabrici. Păr. Mărginean Iacob, Turda Nouă. 2. Plasa Baia de Arieș: Păr. Ioan Voica, Lunca Arieșului. Păr. Gog Cornel, Sălciua de Sus. 3. Plasa Câmpeni: Prot. Furdui Sorin, Câmpeni. Păr. Simu Gheorghe, Bistra. 4. Plasa Câmpia Turzii: Păr. Andronic Lazăr, Urca. Păr. Herdea Vasile, Soporul de Câmpie. 5. Plasa Luduș: Păr. Vovea Nicolae, Valea Largă.

Județul Someș: 1. Plasa Băbdiu: Păr. Ciceu Nicolae, Băbdiu. Păr. Roman Ioan, Jichișul de Jos. 2. Plasa Beclean: Păr. Scridon Petru, Chiuza. Păr. Boca Grigore, Târlișua. 3. Plasa Ciceu: Păr. Sonea Florian, Reteag. 4. Plasa Gârbou: Păr. Gheorghe Pop, Poptelec. 5. Plasa Ileanda: Păr. Vaida Ștefar, Lozna. 6. Plasa Gherla: Păr. Dr. Costin Nicolae, Iclod. Pr. Ioan Rognean,

¹³ „Hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române”, în Rev. Renașterea, anul XXVIII, nr. 15-16, Cluj, 15 aprilie 1950, p. 5.

Mintiul Gherlei. 7. Plasa Lăpuș: Păr. Gog Dionisie, Suciul de Sus. Păr. Alexandru Cotuț, Regoz.

Județul Năsăud: 1. Plasa Năsăud: Păr. Chitul Iacob, Năsăud. 2. Plasa Rodna: Pr. Truția Sabin, Sângeorz-Băi. 3. Plasa Lechința: Păr. Poenaru Alexandru, Mateiu. 4. Plasa Bârgău: Păr. Suciu Ioan, Bistrița Bârgăului. 5. Plasa Șieu: Păr. Adace Teodor, Monor.

Județul Maramureș: 1. Protosinghel Codrea Nuțiu, Dragomirești. 2. Păr. Petrovai Gheorghe, Rozavlia¹⁴.

Sărbătoarea din data de 17 aprilie 1950 a fost cinstită cu prezența Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor, și a P.S. Nicolae al Oradiei. Deschiderea cursurilor a prilejuit terminarea și sfințirea aripei noi a clădirii Institutului Teologic, care putea adăposti în cele trei săli mari preoții cursanți. Din cuvântările rostite s-a vădit marea însemnătate a acestor cursuri pentru sporirea zestrei teologice a preoțimii și pentru așezarea ei pe făgașul propășirii obștești, prin cunoștințele ce urmau a-i fi împărtășite pe tărâmul social și politic, de trebuință a fi cunoscute de orice cetățean al țării.

Sf. Liturghie a fost săvârșită de Prot. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rectorul Institutului Teologic de grad Universitar, Prot. Dr. Petre Deheleanu, Prot. Dr. Petre Procopovici, noul duhovnic al studenților teologi, Prot. Augustin Faur, Pr. Alexandru Fărcaș și Pr. Axente Tomuș și de diaconii Prof. Dr. Nicolae Balca și Prof. Dr. Ioan Zegreanu. Predica zilei a fost rostită de Prot. Augustin Faur, care a vorbit despre chemarea preoților de a pregăti sufletele credincioșilor pentru câștigarea și moștenirea împărăției lui Dumnezeu.

Sfințirea aripii noi a Institutului Teologic s-a săvârșit de Prot. Dr. Izidor Todoran, Prot. Augustin Faur și Prof. Ioan Pop, iar ca diaconi Ioan Zegreanu și Leon Bândilă, în prezența Ministrului Cultelor, Prof. Stanciu Stoian și a P.S. Episcopi, răspunsurile fiind date de Corul studenților teologi, condus de noul profesor suplinitor de cântări bisericești, diaconul Ioan Brie.

Deschiderea cursurilor s-a făcut la ora 9.30 în sala festivă a Episcopiei, prin cuvântarea P.S. Episcop Nicolae al Clujului: „Domnule Ministru, Prea Sfințite Frate, Prea Cucernici Părinți! Inaugurăm a IV-a Serie a Cursurilor

¹⁴ „Comunicat nr. 2169/1950. Cursurile Centrului de îndrumare preoțească”, în *Ibidem*, nr. 13-14, Cluj, 1 aprilie 1950, p. 8.

de îndrumare preoțească pentru clerul drept-credincios din Eparhiile Clujului și Oradiei. La drept vorbind, seria este a VIII-a, cu cele ce s-au ținut tot de Institutul nostru Teologic, la Arad, pentru preoțimea din Mitropolia Banatului. Cu cât numărul seriilor de cursuri sporește, ne încredințăm tot mai adânc cât de înțeleaptă a fost fapta legiuitorului acestor cursuri, faptă care sporește zestrea teologică a preoțimii și o pune la curent cu marea mișcare socială din zilele noastre. Evanghelia Domnului are valențe veșnice, căci Mântuitorul a spus: «Cerul și pământul vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece» (Mt. 24, 35). Nimic din marile adevăruri ale Evangheliei nu este de schimbat, căci ea e puterea lui Dumnezeu în stare să mântuiască pe om, în veacul acesta și în cel care va să vină. Dar Evanghelia trebuie să o propovăduim pe pământ, în contingentele istorice. Lucrarea trebuie să se facă deci ținând seamă de oameni, de vremi, de curente culturale și sociale, de tot ce cuprinde cuvântul secular. De aceea, preoțimea trebuie să se adâncească și în cultura veacului nostru. De altfel, Biserica noastră se uită totdeauna cu un ochi înapoi și cu unul înainte. Ține adică seama de tradiție, dar dă ascultare și cuvântul Domnului, că nimeni punând mâna pe coarnele plugului nu se uită înapoi, ci înainte.

Aceste cursuri pentru noi, cei din Ardeal, au încă o însemnătate: la ele se întâlnesc, se cunosc și se înfrățesc preoții ortodocși și reveniți. Este a doua oară când deschiderea cursurilor este cinstită de prezența Domnului Prof. Stanciu Stoian, Ministrul Cultelor. De aceea, îngăduiți-mi să-l salut cu toată dragostea și cinstirea noastră preoțească, fiindcă în dragostea care leagă pe Dl Ministru de Cluj văd semnul bunelor raporturi care există între stat și Biserică. În această colaborare, Biserica va putea fi de folos neamului și va putea contribui și la fericirea tuturor cetățenilor din R. P. R. Îi mulțumesc din toată inima pentru bucuria ce ne-o face și-l asigurăm că-i vom fi recunoscători. O dovadă a acestei recunoștințe o dăm chiar astăzi, prin inaugurarea aripei celei noi a Institutului nostru Teologic. Mulțumesc celor ce au pus mâna, nu la figurat, ci la propriu, pentru terminarea lucrului și, rugând pe Dumnezeu să-și reverse darurile Sale bogate asupra dascălilor și ucenicilor lor, a patra serie a cursurilor o declar deschisă”¹⁵.

¹⁵ Nicolae Colan, „Cuvântare rostită la deschiderea cursurilor Centrului de îndrumare preoțească - Seria a IV-a”, în *Ibidem*, nr. 17-18, Cluj, 1 mai 1950, p. 1.

În continuare, a luat cuvântul Rectorul Institutului Teologic Universitar, Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu: „Domnule Ministru, Prea Sfințiți Părinți, Prea Cucernici și Cucernici Părinți! Grea sarcină ne-am luat pe umerii noștri în momentul hirotoniei. Grea pentru terenul atât de dificil pe care avem să-l muncim; grea pentru nădejdlile puse în noi; grea pentru piedicile pe care le întâmpinăm și grea pentru răspunderea pe care o avem. Tărâmul nostru de activitate este sufletul omenesc. Sufletul cu adâncurile lui atât de greu sondabile, cu infinitele lui variante de la om la om. El nu poate fi descifrat decât în măsura în care ni se deschide prin cuvânt și faptă. Drumul spre el e întortocheat și greu. Îl putem urma numai prin bunătate, dragoste, studiu îndelungat și bună chibzuială, iar redresarea lui prin autoritatea care ți-o dă știința, puterea și căldura cuvântului înțelepciunii, exemplul viu de viață. Abia în momentul în care sufletul omenesc găsește în cuvântul de învățătură creștină răspunsul marilor probleme care-l preocupă, iar în viața celui care-l propovăduiește, stilul de viață spre care-l mână năzuința lui ascunsă este aplicat să asculte și să urmeze cu prețul sacrificiilor care i se cer.

În Hristos și reprezentanții Lui pe pământ, în Biserica Lui sunt puse toate nădejdlile mântuirii. De la preot credinciosul așteaptă lumina care să-l scoată la liman în cele mai grele împrejurări de viață; de la el așteaptă ajutorul în suferințe; de la el, în mijlocul unei vieți pline de răutate, așteaptă să fie bun, iertător și iubitor; de la el, pilda celor mai grele jertfe. Singur preotului i se cere ca pentru el nimic să facă, ci totul pentru semenii. Pe preot vrea să-l vadă lumea urmând întâi drumul crucii lui Hristos. Pe lângă răspunderile în fața conștiinței proprii și a societății, preotul are și o răspundere specială în fața lui Dumnezeu. El va trebui să dea seama nu numai de viața sa personală, ci și de a tuturor acelor care i-au fost încredințați lui. Având în vedere greutățile ce le vor întâmpina, Mântuitorul atrage atențiunea alor Săi, când îi trimite în misiune de probă, zicând: «Cel ce iubește pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine; acela ce iubește pe fiu ori pe fiică mai mult decât pe Mine, nu este vrednic de Mine. Cine ține la viața lui va pierde-o, iar cine-și pierde viața lui pentru Mine va găsi-o» (Matei 10, 37-38). Deci înțelepciune și muncă plină de jertfelnicie din dragoste față de Hristos și oameni.

În sarcina preotului rămâne mai mult acumularea de învățătură. El trebuie să pătrundă nu numai toată învățătura propovăduită de Hristos, ci și învățătura adunată de oameni prin gândire și experiență. Și de ce aceasta din urmă? El urmează să activeze între oameni, să clădească pe cultura pe care o au oamenii. Căci, iată, Ioan Botezătorul a fost trimis să pregătească drumul sufletesc al propovăduirii lui Hristos. Și dacă Mântuitorul propovăduiește numai în mijlocul neamului Său, are aceeași explicație: Acesta singur avea cultura suflătească pe care să poată clădi cu succes doctrina cea nouă. Dintre apostoli mai întâi este trimis în lumea elină Apostolul Pavel, ca unul care se adăpase la izvorul culturii eline, ca unul care, prin învățătura sa, se putea apropia de sufletul popoarelor de cultură elină. De aceea spune Apostolul Pavel: «Tuturora m-am făcut de toate, ca pe toți să-i pot câștiga».

Urmând acestor pilde, preotul nu poate privi nepăsător la evoluția firească a culturii omenești, dezinteresându-se de tot ceea ce preocupă pe semenii într-o anumită epocă. O asemenea nepăsare îl exclude din societate, îi taie orice posibilitate de activitate misionară. Nu numai atât pe el trebuie să-l intereseze îndeaproape până chiar și cultura specială a fiecărui credincios al său. Ori toată această cultură se câștigă numai prin învățătură, prin strădanie de fiecare zi. Apostolii au urmat școala Mântuitorului trei ani de zile. Multă școală de specialitate pentru vremea lor. Au rămas cu atât? Nu. Toată viața lor este o continuă școală. Minunate exemple sunt Pavel și Ioan. Scrierile lui Pavel, pe măsura ce sunt scrise mai aproape de sfârșitul vieții, sunt superioare din punct de vedere al conținutului și formei, dovedesc și o mai temeinică aprofundare a doctrinei creștine, dar și o mai vastă cultură. Iar la Ioan, ce distanță între ucenicul care sta la picioarele crucii lui Hristos, plângând ca un copil pentru părintele său iubit și Ioan care scrie Sfânta Evanghelie. Dar Ucenicii apostolici ucenici rămân toată viața.

Timotei este Episcop, cu o școală de câteva decenii și, totuși, Apostolul Pavel îi dă atâtea îndrumări în epistolele sale. În școala lor nu este numai școală doctrinară creștină, ci și școala culturii. Oare nu sesizează Pavel orice curent ideologic al vremii sale, fie că este prieten sau ostil misionarismului creștin? Orice ideologie prietenă și-o asociază în fața ideologiilor contrare, plin de tact se apără. Iudaismul și anumite curente filosofice eline le

folosește pentru clădirea creștinismului. În areopag se provoacă doar la statuia zeului necunoscut, o întruchipare a ideii filosofice că mintea omenească presupune existența unui singur Dumnezeu. Sesizează însă pericolul iudaizant al sincretismului filosofiei alexandrine. La fel Ioan marchează începutul acțiunii gnostice. Cultura timpului este temelia pe care clădesc apostolii.

Azi, la această importantă răscruce de drumuri în evoluția vieții sociale umane, preoțimea noastră trebuie să răspundă cu argumente care dezminț chiar numai o simplă bănuială că n-ar fi încadrată perfect în viața socială a epocii. Iată de ce Sfântul Sinod al Bisericii noastre, voind să vindece rănila trecutului, voind să ridice nivelul cultural și doctrinar al preoțimii noastre, punându-o în situația de a-și da întreaga contribuție pentru redresarea vieții noastre sociale, pentru plămădirea unui suflet nou, detașat de preocupările lumii de ieri, lume care a pregătit două războaie crunte cu întreg cortegiul lor de suferințe, urmând exemplul stăpânirii noastre politice, de a reeduca toate categoriile de funcționari ai Republicii noastre, a inițiat și legiferat Cursurile de îndrumare preoțească. Și trebuie să ne bucurăm și să fim recunoscători înaltului Guvern al Republicii și, în special, Domnului Ministru al Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, care nu numai că a îmbrățișat cu căldură această idee, ci a dat Bisericii neprecupețit sprijinul său, ca aceste cursuri să poată funcționa neîntrerupt în condiții optime. Acest sprijin este o dovadă de prețuire a Bisericii noastre, a preoțimii noastre, de prețuire a aportului pe care Biserica noastră poate să-l aducă în făurirea noii vieți sociale, spre care sunt îndreptate toate eforturile țării. Ea este un argument în plus împotriva tuturor acelor care vor să arunce sămânța discordiei, anihilând orice strădanie spre mai bine.

Timp de 38 de zile veți asculta un număr de 46 de teme cu obiecte teologice, sociale și politice. În tot atâtea seminarii veți fi puși în situația, prin discuții libere și prietenești, să aprofundați problemele puse, să veniți cu contribuția experienței D-voastre practice, pentru o cât mai bună îndrumare a misiunii noastre de mâine. Împreună, frățește, să muncim cu sârguință și interes, învățându-ne unii pe alții pentru binele Bisericii, patriei și poporului pe care-l păstoriți. Dumnezeu să ne ajute!

În încheiere, țin să mulțumesc în numele Institutului nostru de la Cluj, în numele Centrului de îndrumare preoțească din Cluj, Dlui Ministru Stanciu Stoian, care știm că ne urmărește activitatea cu părintească dragoste și interes și care, de câte ori are posibilitatea, înfruntă osteneala drumului, pentru a coborî în mijlocul nostru. Prezența Domniei Sale întotdeauna ne aduce înviore și încurajare la muncă. Ea are darul ca, nu prin silă sau poruncă, ci prin cuvântul cald și convingător de frățesc îndemn, să ne întărească puterile în voința noastră de a birui răul, întunericul și suferința. Îi suntem recunoscători pentru înviorătoarele vizite, asigurându-l că și noi suntem alături în lupta pe care o duce D-sa, pentru triumful binelui în Republica noastră.

Mulțumesc P.S. Episcopi ai Clujului și Oradiei pentru dragostea cu care îmbrățișează toate problemele mari cu care este confruntată Biserica și patria noastră, pentru dârzenia cu care stau întotdeauna în primele rânduri, pentru înțelegerea ce arată față de slăbiciunile noastre și pentru sprijinul pe care ni-l dau în toate împrejurările. Îi asigurăm de dragostea noastră¹⁶.

Din partea preoților cursanți a vorbit apoi Părintele Prot. Sabin Truția, Vicar episcopal, salutându-l pe Ministrul Cultelor, „... a cărui prezență ne evocă înfăptuiri de mare însemnătate pentru popor și Biserică, anume: unificarea bisericească din toamna anului 1948 și înființarea Institutului Teologic din Cluj, care sunt legate de numele Domnului Prof. Stanciu Stoian. Dacă preoțimea în problemele de credință nu va găsi la aceste cursuri ceva nou, dar și le va reîmprospăta, va găsi în schimb ceva nou în problemele sociale și politice ce-i vor fi expuse. Istoria nu se repetă, ci evoluează. Spiritul omului deschide orizonturi noi, tinzând spre socializare. Cunoașterea problemelor politice și sociale este necesară pentru preoți, pentru ca să poată păstori cu demnitate și cu rod.

Cu ochii privim spre cer, dar cu picioarele stăm pe pământ. Preoții cursanți vor fi propovăduitori ai păcii constructive și prin aceasta vor lucra la consolidarea R. P. R. Exprimăm cele mai calde mulțumiri pentru dragostea arătată de Dl Ministru și făgăduim în numele cursiștilor o caldă recunoștință, prin împlinirea integrală a datoriei lor preoțești¹⁷.

¹⁶ Liviu Galaction Munteanu, „Cuvânt la deschiderea cursurilor Centrului de îndrumare preoțească - Seria a IV-a”, în *Ibidem*, pp. 1-2.

¹⁷ Sabin Truția, „Cuvânt la deschiderea cursurilor Centrului de îndrumare preoțească - Seria a IV-a”, în *Ibidem*, p. 2.

Ministrul Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, a spus: „Prea Sfințiți Episcopi, Prea Cucernice Părinte Vicar, Prea Cucernici și Cucernici Părinți! Fie-mi îngăduit să încep prin a face o rectificare la cele spuse de P.S. Episcop Nicolae Colan. Este adevărat că eu am luat parte până acum la două sedințe inaugurale ale cursurilor pentru îndrumare preotească; aceasta a arătat P.S. Nicolae Colan. Dar la aceste cursuri eu am mai fost o dată și la închidere, după cum de asemenea la Arad am asistat la închiderea cursurilor primei serii. Aceasta înseamnă că, de fapt, am vizitat cursurile Institutului Teologic Universitar din Cluj de patru ori, nu de două ori. Poate că acest lucru ar trebui să-l spunem chiar în surdină, pentru ca celelalte centre de îndrumare să nu devină geloase.

Sunt bucuros să mă găsesc și astăzi din nou aici, la inaugurarea cursurilor, și sunt bucuros în primul rând să asist la această înfrățire pe care am dorit-o între preoții vechi ortodocși și cei reveniți, pentru ca astfel să nu mai existe noi și voi, ci unii și alții una să fie. Sunt bucuros, în sfârșit, dacă vreți, și pentru ceea ce îmi spunea P.S. Nicolae și anume că venirea mea aici ar fi grăbit terminarea unor lucrări în aripa nouă a clădirii Institutului Teologic. Este cea mai puțin costisitoare contribuție a Ministerului la această lucrare, deși, de altfel, o lucrare scumpă. Bucuroși trebuie să fiți însă, credem, Prea Cucernici Părinți în primul rând Dvs., nu atât de vizita noastră, cât mai ales de venirea Dvs. la aceste cursuri care sunt pornite din gândul bun la Bisericii Ortodoxe Române de a vă sta într-ajutor în munca Dvs. din parohii. Cursurile de aici, ca și cele de la celelalte centre universitare, sunt îndrumate în spiritul dat de Sinodul Bisericii Ortodoxe Române și de înalt Prea Sfințitul Patriarh pe acea linie cuprinzătoare pe care Î.P.S. Patriarh o numește apostolat social. Niciodată poate Biserica Ortodoxă Română și Bisericile, în general, nu au fost chemate la o operă mai de temelie ca aceasta. De unde vine necesitatea acestor cursuri? Nu este greu de răspuns la această întrebare. Astăzi lumea întreagă încearcă o mare prefacere. Ea se găsește, așa cum se obișnuiește a se spune, la răscruce. Lumea se schimbă, lumea se prefacă și dacă se schimbă ea, trebuie să se schimbe și oamenii, trebuie să ne schimbăm și noi. Nu e vorba aici de simple schimbări obișnuite, de mărirea cantității cunoștințelor noastre, e vorba de o schimbare calitativă. Sunteți chemați aici nu ca să știți mai mult

numai, ci pentru ca să știți altceva. Se petrec în jurul nostru schimbări, trebuie să ne schimbăm și noi pentru a le vedea.

P.S. Episcop a arătat în cuvântarea sa că Biserica Ortodoxă ține cu hotărâre la învățăturile ei, pe care nu le vrea schimbate în esența lor. Când noi vorbim de schimbare, nu e vorba de atins această învățătură a Bisericii Ortodoxe, e vorba, din contră, de a turna în timp această învățătură, de a face legătura ei cu contingentele istorice și sociale, de a face ceea ce însăși învățătura creștină admite când spune: «Și Cuvântul Trup s-a făcut... și s-a făcut om». Nu spune oare, de asemenea, Biblia că Apostolul Pavel pentru ca să ducă mai departe învățătura creștină «s-a făcut tuturor toate»? Cum este posibilă o astfel de transformare și în ce direcție trebuie să se facă ea? La această a doua întrebare răspunde programul cursurilor Dvs. O simplă aruncătură de ochi peste el ne poate lămuri asupra felurilor pe care acest program le urmărește.

Cel dintâi lucru care este evident pentru cine cercetează programa cursurilor este strădania Bisericii de a arăta slujitorilor ei și credincioșilor că Biserica, în munca ei de propovăduire, trebuie să facă să se țină în pas cu prefacerile sociale ale vremii. Ceva mai mult, Biserica Ortodoxă Română vrea să demonstreze aici, iar acest lucru este de mare importanță, că învățătura pe care ea dorește să o dea preoților aici nu o primește impusă din afară, ci se găsește de la început, dintotdeauna, în Scriptura ei. Astfel, unul din subiecte vorbește despre ideile sociale noi care pot fi scoase din Sf. Scriptură, altul de ideile noi care pot fi scoase din scrierile Sfinților Părinți. Prin urmare, nu este de făcut altceva decât de a da la o parte zgura vremii, pentru ca să iasă la iveală ceea ce este valabil și pentru astăzi. Biserica creștină a făcut doar, după cum știm, primii săi pași, ținând seamă de nevoile celor mulți. Aceasta este o tradiție generoasă la care ea are dreptul să țină.

Al doilea lucru care se desprinde din programă este faptul că Biserica Ortodoxă Română ține să-și precizeze o dată în plus care este poziția sa față de unele curente religioase din țară sau de peste graniță, care s-au făcut, într-un fel, unelte ale dușmanilor poporului muncitor și ale celor care ațâță la războaie. Ea nu aderă la mișcări cu substrat de acest fel, cum sunt, de pildă, Mișcarea Ecumenică sau acțiunea subversivă și dușmănoasă a Vaticanului. În schimb, Biserica Ortodoxă Română înțelege să strângă

rândurile cu acele culte care văd interesele patriei și ale poporului muncitor. În special, știm că la aceste cursuri se va insista, așa cum Biserica Ortodoxă Română a făcut-o și în practică, asupra relațiilor pe care ea trebuie să le aibă cu Bisericile legate de Republică și de popor, precum și cu Ortodoxia din lumea întreagă, cu care are asemănări de aspirații și în primul rând cu marea Biserică Ortodoxă Rusă de care o leagă o veche tradiție și care împreună pot să lucreze alături de popoarele și statele respective.

Programa cursurilor cuprinde apoi lucruri care privesc raporturile dintre Biserică și Stat, precum și acele noțiuni noi despre statul cel nou al nostru, Republica Populară Română, patria noastră scumpă. Republica Populară Română este o formă de dictatură a proletariatului și preoțimea trebuie să cunoască ce înseamnă această dictatură; este nu dictatura celor puțini, ca până acum, împotriva celor mulți, nu dictatura celor care exploatează împotriva celor ce muncesc; o astfel de dictatură este statul burghez. Republica Populară este dictatură a proletariatului, adică a celor care muncesc pentru el și împotriva celor care vor să exploateze și să stăpânească poporul prin exploatare. Republica Populară este, de asemenea, statul nou, instrumentul necesar pentru construirea socialismului. Munca și lupta care se duce pentru clădirea statului nou, pentru construcția socialismului, sunt munci și lupte frumoase, dar și grele. Lupta se duce în condițiile ascuțirii contradicțiilor dintre lumea muncitoare și lumea care a exploatat. Este, credem, de cel mai mare folos pentru slujitorii altarelor ca ei să învețe și vor învăța ce trebuie să se înțeleagă prin aceste contradicții în epoca de construire a socialismului, precum și contribuția pe care fiecare om cinstit trebuie să o aducă la această luptă pentru crearea unei vieți mai fericite.

Un alt punct din programă, care trebuie să fie subliniat: raportul dintre poporul nostru și celelalte popoare muncitoare, dintre statul nostru și alte state. Pe drumul nou de organizare și construire a socialismului, trebuie să ne cunoaștem prietenii și adversarii. Prieteni nu ne pot fi decât aceia care, ca și noi, construiesc o lume nouă: prieteni nu pot să ne fie decât cei care merg, ca și noi, pe drumul construirii socialismului. Prieteni ne sunt toate popoarele muncitoare, toți muncitorii acestor popoare, prieteni ne sunt

republicile de democrație populară și prietenă mai ales ne este marea țară a socialismului, care ne oferă învățătura sa și pildă experiențelor sale mărețe. Popoarele libere, descătușate de robia exploatării sau care merg pe acest drum sunt călăuzite în calea lor de ideea luminoasă a internaționalismului proletar. Republica Populară Română merge pe acest drum: «În frunte mereu muncitorul». Internaționalismul proletar animă morala cea nouă, nouă și superioară. Această morală înseamnă dragoste fierbinte pentru poporul tău, pentru munca și năzuințele lui. Această morală înseamnă respect pentru celelalte popoare și naționalități, respect pentru naționalitățile conlocuitoare, ca și pentru celelalte națiuni. Popoarele și statele care se inspiră din această învățătură sunt animate de cel mai înalt și curat patriotism, dar au deopotrivă în cel mai înalt grad respect pentru suveranitatea altor popoare. Nicăieri ca la aceste popoare și în aceste state nu se duce o luptă mai hotărâtă împotriva încălcării suveranității popoarelor și statelor, nicăieri și niciodată nu s-a luptat cu mai multă ardoare împotriva cosmopolitismului, care vrea să anuleze granițele și specificul popoarelor, pentru că vrea să le controească, să le subjuge, să le exploateze. Cosmopolitismul este arma cea mai potrivită a imperialismului contropitor; el nu este decât o altă față a luptei pe care imperialismul o duce pentru a anula în spirite rezistența pe care, în mod firesc și îndreptățit, popoarele o opun celor care vor să le subjuge. Internaționalismul proletar, din contră, recunoscând fiecărui popor dreptul la viață și manifestare, propovăduiește în același timp strânsa colaborare între toate popoare muncitoare din lume, pentru a-și apăra cuceririle democratice și a și asigura drum deschis pentru progres. Aceasta este învățătura statului nou, a tuturor cetățenilor săi cinstiți, această învățătură trebuie să ne-o însușim toți. Este datoria noastră, a tuturor, în momentul de față.

Dar momentul actual se caracterizează mai ales printr-o idee care trebuie să ne fie scumpă tuturor: este momentul luptei pentru pace. Ce înseamnă această luptă din punct de vedere practic nu este, credem, nevoie ca să demonstrăm îndelung. Mărturie stau în amintirea noastră a tuturor dezastrele pe care cele două Războaie Mondiale ni le-au oferit, dezastrele și pustiirile pe care le-au adus atât din punct de vedere material, cât și din punct de vedere moral. Ceea ce trebuie, poate, să demonstrăm mai mult

acum este să cunoaștem rădăcina răului, să vedem cine sunt adevărații luptători pentru pace și care sunt dușmanii păcii, chiar atunci când aceștia se declară în mod fățarnic și ei pentru pace.

Cel dintâi lucru cu care trebuie să ne obișnuim gândirea noastră este că în lumea trecutului, în lumea plină de contradicții a societății organizate pe clase sociale, pacea nu era posibilă. Acolo unde există exploatare și exploatați, acolo există vrășmășie, acolo nu există posibilitate de pace. Pace nu poate exista decât acolo unde omul este cu adevărat împăcat, acolo unde este mulțumit cu ordinea socială. Cum poate să existe pace între șomerul căruia i se fură dreptul la muncă și existență și între cei care i-au creat această situație? Cum poate să fie pace între muncitorul exploatat până la sânge și exploatatorul său? Cum poate să fie pace în sufletul colonialului exploatat de capitalul vagabond imperialist? Noi suntem de acord că Biserica atunci când ea cere să lupte pentru pacea sufletească a oamenilor, ca una din condițiile necesare pentru pacea dintre popoare. Această pace sufletească trebuie să fie însă pregătită de motive de ordin real. Trebuie să înlăturăm toate condițiile care fac ca oamenii să nu fie împăcați. Să înlăturăm toate motivele de nemulțumire. Atunci, într-adevăr se poate căpăta pacea sufletească în sufletul fiecărui om și se vor crea condițiile pentru pacea dintre oameni. Să înlăturăm din societate exploatarea omului de către om și vom avea pacea internă în cuprinsul țării. Să înlăturăm exploatarea unui popor de alt popor și atunci vom avea create condițiile unei părți durabile între popoare. În lumea burgheză, lumea contradicțiilor, nu poate exista pace, pentru că nu poate exista pace într-un vulcan deasupra căruia vrei să așezi o opreliște; vulcanul până la urmă va izbucni cu atât mai puternic. Pace, din contră, merge mână în mână cu înlăturarea nedreptăților sociale, merge mână în mână cu democrația și progresul. Iată ce trebuie să înțelegem prin lupta pentru pace. Iată ce deosebire este între această luptă și «pacifismul burghez».

Biserica vorbește adeseori despre pace și anume despre pacea a toată lumea. Smulgând rădăcinile vrășmășiei, rădăcinile înrobirii omului de către om și ale unui popor de alte popoare și rădăcinile exploatării se poate ajunge, într-adevăr, și numai așa la răspândirea păcii în toată lumea. Lupta pentru pace găsește astăzi lumea împărțită în două lagăre: pe de-o parte

stau aceia care doresc sincer pacea și luptă pentru ea; pe de altă parte, stau ațâțătorii la război. Lagărul păcii a luat ființă odată cu apariția primului stat socialist, a primului stat de care în mod organic este legată ideea de pace adevărată. Când a apărut el, era un lucru așa de nou pentru marea majoritate a oamenilor, încât aceștia, mulți dintre ei, abia dacă puteau crede în existența lui. Oamenii cinstiți s-au minunat, iar dușmanii s-au repezit furioși asupra lui. Când aceștia au văzut că toate forțele lor nu ajung pentru a opri un lucru să crească, acest lucru nou și de aceea viguros, au stat și s-au întrebat dacă așa ceva este posibil. Pentru ei, așa cum spune scriitorul sovietic D. Zaslavski, țara socialismului, Uniunea Sovietică, era o adevărată enigmă. Cum poate exista așa ceva ? Cum poate exista un stat care să fie altfel construit decât sunt construite celelalte state? Așa s-a întrebat și lumea vechiului regim dinainte de Revoluția din 1789, așa se întreba și ei acum? Ei se prefăceau mai ales că se întreabă dacă statul cel nou este sau nu o democrație, dacă cu drept cuvânt poate fi. Și se mai întreba dar dacă nu este o democrație, ce este acest stat? Este oare o aristocrație? Desigur că nu. Este o plutocrație? Nici aceasta. Dar ce este atunci această lume nouă care dăinuiește de mai bine de 30 de ani și care se consolidează pe zi ce trece? Ei nu vor să răspundă, desigur, la această întrebare, pentru că egoismul lor nu-i lasă să răspundă. Putem însă răspunde noi. Lumea aceasta este lumea celor ce muncesc. A celor care aruncă lanțurile robiei, lumea care respinge exploatarea omului de către om. Lumea aceasta, împotriva tuturor piedicilor care i se pun, merge mereu înainte, tot înainte. După Primul Război Mondial, din lumea veche s-a despărțit a șasea parte a globului; după cel de-al Doilea Război Mondial, după această a doua teribilă probă de foc, care a fost acest război îndreptat împotriva Uniunii Sovietice, s-a desprins încă o șesime din globul pământesc. Lumea nouă cuprinde astăzi aproape o treime a pământului și are alături de ea pe toți cei care muncesc în lumea întreagă.

Iată ce este această lume nouă, care se găsește în plin marș victorios și care are astăzi cea mai nobilă dintre sarcinile istorice. Această lume este lumea din care facem și noi parte, este lumea democrației, a progresului, a păcii adevărate. Noi suntem siguri că această lume va merge cu pași hotărâți împotriva tuturor greutăților și le va învinge. Suntem siguri că ea

va izbuti cu adevărat nu numai să cânte imnuri de slavă păcii, dar să și creeze condiții pentru a o înfăptui. Suntem cu atât mai siguri de acest lucru, cu cât popoare întregi sunt astăzi organizate în state care luptă pentru pacea adevărată, iar aceste popoare au în fruntea lor acest bastion puternic al păcii, care este Uniunea Sovietică, și au drept conducător pe înțeleptul învățător și conducător al oamenilor muncii, Iosif Vissarionovici Stalin.

Popoarele, truditorii adevărați cu brațele și cu mintea, au dorit întotdeauna pacea. În trecut însă, lupta pentru pace a celor de bună credință se mărginea la exprimarea unor dorințe. Filosofii făceau planuri de pace eternă, iar poeții închinau imnuri de slavă; în același timp însă, căpitani de oști urmau învățătura lui Cezar: «Si vis pacem, para bellum», spre deosebire de ceea ce au făcut înaintașii noștri în condiții care nu erau prielnice luptei lor, luptătorii pentru pace de astăzi nu se mărginesc numai la planuri și visuri, ei au coborât lupta pentru pace pe teren practic și organizat. Ei alcătuiesc marea armată a partizanilor păcii și marele front al păcii.

Ce cuprinde acest front? El cuprinde mai întâi o serie întreagă de state puternice și bine organizate, Uniunea Sovietică cu statele de democrație populară. El cuprinde apoi în lupta sa organizată pe toți oamenii muncii din rostul lumii. Toți cei care doresc astăzi sincer pacea nu mai stau cu mâinile încrucișate și nu se mărginesc numai la simpla visare, ei sunt organizați, ei au în fruntea lor o conducere supremă, comitetul mondial pentru pace. Acest comitet a ținut congrese și reuniuni care i-au arătat amploarea și forța.

Ultimul său congres, congresul de la Stockholm, nu s-a mărginit numai la constatarea unor stări de lucruri care trebuie combătute, ci a lansat lumii un apel răsunător, precum și un avertisment pentru cei de rea-credință. Apelul pentru interzicerea armei atomice și socotirea drept criminali de război a celor care primii vor utiliza-o au mobilizat și mobilizează în fiecare zi milioane de oameni ai muncii în lupta activă pentru pace.

Ceva mai mult, frontul partizanilor păcii nu se mulțumește numai cu proteste, el înțelege să intervină activ și în alt mod, într-un mod practic. Iată, de pildă, pe vrednicii muncitori din porturi, docuri din Franța și Italia, care refuză să descarce pe pământul patriei lor armele uciderii. Prin aceasta, ei dau un exemplu cu adevărat practic de modul cum trebuie

fiecare din noi să participe la această luptă, refuzând orice participare cu bună conștiință la pregătirea unui nou măcel. Este datoria noastră, a tuturor, ca să le urmăm exemplul. Este datoria noastră, a tuturor, să strângem rândurile ori de câte ori ocazia ni se prezintă și luând exemplul vrednicilor docheri, să refuzăm și noi, intelectualii, descărcarea de idei nimicitoare, de idei putrede, de idei care pregătesc și îndeamnă la război.

Să aruncăm ideile nesănătoase cu care ne îmbie cosmopolitismul ucigător de suflete și să ne inspirăm din ideile sănătoase, din ceea ce are poporul mai bun, din aspirațiile lui pentru o viață mai bună, pașnică și democratică. Să răspundem mai ales cu toții acum la apelul pe care l-a făcut Comitetul Permanent al Congresului Mondial al Partizanilor Păcii și Comitetul Permanent pentru Apărarea Păcii din Republica Populară Română, să semnăm apelul lor și să îndemnăm și pe alții să o facă. Iar la aceste cursuri să căutăm să facem din ideea aceasta a păcii, privită în modul acesta democratic și popular, laitmotivul întregii activități. În această lumină văd eu desfășurându-se programa cursurilor de îndrumare preoțească și în acest spirit vă urăm din toată inima spor la muncă!”¹⁸.

În luna iunie 1950, Institutul Teologic Ortodox din Cluj a împlinit un sfert de veac de existență și rodnică activitate religioasă. Ne amintim că în luna iunie 1925, o echipă de tineri absolvenți, sfârșind studiile, se pregătea să îmbrace haina apostolică pentru a sluji la altarele Bisericii strămoșești. La glasul de chemare a ctitorului Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, răposatul vlădică Nicolae Ivan, s-au adunat de la toate Seminariile Teologice transilvane, cum se numeau pe atunci, pentru a-și săvârși învățătura și a sta sub oblăduirea vlădicului de care țineau.

Sânguitorul vlădică pune pe atunci temelia așezămintelor bisericești prin care trebuia să rodească viața bisericească și religioasă din tânăra Eparhie. Între acestea, un loc de frunte trebuia să ocupe și școala duhovnicească de învățătură ortodoxă. În curgerea vremii, instituția a crescut și s-a dezvoltat pe două planuri: duhovnicesc și material. Pe primul plan: activând în capitala Transilvaniei, puternic centru universitar, echipa de profesori și generațiile de studenți s-au străduit să fie la înălțimea cerințelor

¹⁸ Stanciu Stoian, „Discurs cu prilejul deschiderii solemne a cursurilor de îndrumare a clerului ortodox”, în *Ibidem*, pp. 2-3.

culturale ale mediului. Serii întregi de studenți teologi au avut fericirea de a-și îmbogăți sufletul cu luminile credinței și ale științei deopotrivă, așa cum nu era cu puțință una ca aceasta în toate școlile teologice. Ucenicii credinței au putut pleca din Clujul cultural cu două experiențe bogate: meșteșugul de a spori viața sufletească a credincioșilor și cu jertfelnicia de a pune temelie așezămintelor duhovnicești. Școala Teologică din Cluj a crescut și pe plan material. Ce deosebire între modestul lăcaș de la început, din strada Nicolae Bălcescu, și falnica clădire de astăzi a Institutului din curtea vlădiciei, așezat anume sub ochii Ierarhului de azi, iubitor de frumuseți duhovnicești.

Cu toată creșterea și vrednicia ei, instituția teologică clujeană purta o umbră, nu era cinstită după locul și rodul ei în centrul cultural al Ardealului. Umbra aceasta a fost înlăturată de regimul de democrație populară, de Ministrul Cultelor, Prof. Stanciu Stoian, care a ridicat Institutul Teologic Ortodox la rang universitar. Încununat cu acest titlu, acest Institut își va putea împlini rostul său deplin.

În clipa aceasta să ne mai aducem aminte de mai marii noștri, care s-au străduit pentru buna sporire întru toate a acestui așezământ duhovnicesc: P.S. Episcop Nicolae, cărturarul ostenitor întru creșterea și înflorirea școlii, de statornicul slujitor învățat al instituției, Păr. Rector Dr. Liviu Galaction Munteanu, de ceata harnicilor profesori truditori vreme de 25 ani de ieri, de azi, care au ajutat buna propășire a acestei școli. Dorința absolvenților de-acum 25 ani este ca Institutul să crească și înflorească spre binele Bisericii și al patriei¹⁹.

În ziua de 29 iunie s-au împlinit trei decenii de când Î.P.S. Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului, a condus cu pricepere, râvnă și devotament destinele Bisericii românești de dincoace de Carpați. Cei 30 de ani de arhipăstorire sunt un drum de lumină, de mărețe realizări în domeniul adâncirii credinței strămoșești, în domeniul lărgirii ei pe plaiurile ardelene, în domeniul organizării Bisericii, începând cu cel mai infim nucleu, parohia, și în domeniul înzestrării ei cu toate mijloacele necesare pentru a-și ajunge scopul dat de Mântuitorul.

¹⁹ L. David, „Douăzeci și cinci de ani”, în *Ibidem*, nr. 23-24, Cluj, 15 iunie 1950, p. 2.

Praznicul a fost lipsit de fastul greoi și formalist, în simplitatea lui potrivindu-se cu firea oamenilor mari. O sfântă Liturghie săvârșită de Î.P.S. Mitropolit, alături de un sobor de arhieri și preoți. Alături de marele sărbătorit a stat Î.P.S. Firmilian, Mitropolitul Olteniei, ca delegat al Patriarhiei, P.S. Episcop Nicolae al Oradiei, P.S. Veniamin Nistor și P.S. Policarp Morușca. Soborul preoților a fost format din frunțașii preoțimii mitropolitane. Predica a fost rostită de P.S. Episcop Policarp Morușca, care a vorbit despre minunata putere divină care s-a pogorât peste Apostoli, putere care lucrează de atunci neîntrerupt prin Biserică la clădirea împărăției lui Dumnezeu în lume. Sub oblăduirea acestei puteri se desfășoară și azi activitatea tuturor propovăduitorilor Evangheliei lui Hristos în lume. Ea își imprimă pecetea ei supraomenească asupra realizărilor lor. Sub egida acestei puteri stă și activitatea Î.P.S. Mitropolit Nicolae.

Semnificativă a fost deplasarea Î.P.S. Mitropolit Nicolae de la Catedrală până la reședința mitropolitană. Fiecare credincios voia să-l vadă de aproape să-i sărute mâna sau cel puțin haina, să primească o binecuvântare. Un drum scurt, dar grăitor, care vorbea despre toate strădaniile păstorului de suflete, ce a câștigat atâta stimă și dragoste. Recepția a fost scurtă, lipsită de discursuri. P.S. Arhiepiscop Teodor Scorobeș i-a înmănat sărbătoritului un album cu realizările avute de-a lungul timpului. Î.P.S. Firmilian, într-o înțeleaptă împletitură de citate biblice, a arătat vrednicia Arhipăstorului și a adus omagiul Sf. Sinod și al Î.P.S. Patriarh. P.S. Episcopi Nicolae Colan al Clujului, Nicolae al Oradiei, Veniamin, Policarp Morușca și Prof. Nicolae Neaga, Rectorul Institutului Teologic din Sibiu, într-un singur citat au prezentat omagiul Episcopilor lor. Răspunsul pentru toți a fost un citat din Epistola Sf. Ap. Pavel: «Slavă lui Dumnezeu pentru tot ce am putut face pentru Biserica lui Hristos». O strângere de mână și praznicul s-a încheiat cu o agapă frățească ținută în cerc intim²⁰.

În Duminica Tuturor Sfinților, P.S. Episcop Nicolae a coborât în mijlocul poporului drept-credincios din frunțașă parohie Cluj-Mănăstur I, ca să binecuvânteze munca strădalnică depusă pentru podoaba casei Domnului și pentru ca să sfințească mărețul monument ridicat în amintirea eroilor căzuți pe câmpurile de luptă în cele două Războaie Mondiale.

²⁰ „Praznicul de la Sibiu”, în *Ibidem*, nr. 23-24, Cluj, 15 iunie 1950, p. 3.

Minunata cale ce duce la biserica din deal, luminișul ce s-a deschis în fața sfântului lăcaș, în mijlocul căruia se înalță monumentul, crucea eroilor, au dovedit cu prisosință ce poate să înfăptuiască un preot vrednic, cum este Păr. Emil Mureșan, atunci când își înțelege chemarea de ostenitor în via Domnului și când știe să însuflețească pe toți oamenii de bine., pentru lucruri mărețe.

P.S. Episcop Nicolae a fost întâmpinat în fața bisericii de Protopopul județean Simion Curea, împreună cu un sobor de preoți. La cuvintele de întâmpinare rostite de Păr. Emil Mureșan, răspunde P.S. Nicola: „Am venit cu bucurie să sfințesc acest monument al eroilor, căci unde se ridică un astfel de monument, e o dovadă a iubirii de Dumnezeu și a iubirii de frate. Vă felicit din inimă pentru dragostea de jertfă și fapta înălțătoare pe care ați săvârșit-o. Dumnezeu să vă ajute la fapte și mai mari”²¹.

Sfânta Liturghie a fost săvârșită în biserică, până la ieșirea cu Sf. Daruri, și apoi în fața bisericii de către P.S. Episcop Nicolae, înconjurat de Vicarul Sabin Truția, Prot. Simion Curea, Prot. Stavr. Alexandru Svetlov, Pr. Stoian Rusii, Pr. Emil Mureșan și Pr. Olimpiu T. Bucin, iar ca diaconi: Ștefan Călugăru, Leonida Greabu și Petra Toaxen. Răspunsurile au fost date de corul teologilor, condus de studentul I. Arsin. În cursul Sf. Liturghii a fost hirotonit întru preot diaconul Leonida Greabu. La sfârșitul Sf. Liturghii s-a săvârșit sfințirea apei și un parastas pentru pomenirea eroilor din Mănăstur, după care Păr. Vicar Sabin Truția a rostit o înălțătoare predică despre pilduitoarea viață a sfinților, care trebuie să fie un model pentru toți creștinii: „Duminica întâi după Rusalii este Duminica Tuturor Sfinților, care prin viața și, uneori, prin jertfa vieții lor l-au mărturisit pe Iisus Hristos... Sfinții sunt părtașii vieții veșnice; viața lor pământească a fost un imn de slavă la adresa lui Dumnezeu. Ei au mărturisit prin viața și prin moartea lor pe Hristos.

În sufletul lor ardea zelul și dragostea lui Hristos; suferințele lor le priveau ca pe o fărâamă din suferința lui Hristos. Și noi, creștinii, putem mărturisi pe Hristos, ca și sfinții, căci a mărturisi pe Hristos nu este un lucru atât de greu cum judecă oamenii. «Jugul Meu e plăcut și sarcina Mea ușoară. Învățați de la Mine, că Eu sunt blând și smerit cu inima», zice însuși

²¹ Nicolae Colan, „Cuvânt rostit la praznicul din Mănăstur”, în *Ibidem*, p. 3.

Domnul. Prin smerenie, ca și prin orice faptă bună, noi mărturisim pe Hristos. Cuprind cu privirea pe toți credincioșii prezenți în fața sf. lăcaș și mă gândesc la cuvintele Evangheliei: «Tot cel ce Mă va mărturisi înaintea oamenilor îl voi mărturisi și Eu înaintea Tatălui Meu care este în ceruri». Aceia care cercetează Biserica mărturisesc pe Hristos și rugăciunea lor nu va rămâne deșartă. Să rămânem în dragostea lui Hristos și El ne va face și pe noi părtași ai bunătăților făgăduite acelor care îl mărturisesc pe El²².

P.S. Episcop Nicolae, deși suferind după recenta operație, răspunzând la invitația Consiliului parohial, a venit în mijlocul credincioșilor din Mănăstur să binecuvânteze monumentul pe care credincioșii l-au ridicat prin obolul lor în amintirea eroilor. A ținut să fie prezent la acest praznic plinind îndemnul Sf. Apostol Pavel, care zice: «Bucurați-vă cu cei ce să bucură și plângeți cu cei ce plâng». Câți moșnegi nu-și plâng astăzi feciorii, soțiile soții, copiii părinții pierduți pe câmpurile de luptă! În sufletul nostru dăinuiește încă amintirea ultimului război, ale cărui răni nu s-au vindecat încă și, totuși, se găsesc unii care se gândesc la un nou război. Desigur, ideea unui nou război nu poate încolți decât în mintea acelor care din suferința și lacrimile celor mulți vor să-și adune noi bogății. Lumea celor ce muncesc dorește liniște și pacea pe care o propovăduiește și Biserica Ortodoxă, după îndemnul Mântuitorului: «Pacea Mea dau vouă». Să fim și noi propovăduitori ai păcii și ai buneii învoiri între popoare, căci toți suntem fiii lui Dumnezeu. Păstrând amintirea eroilor, să muncim pentru binele poporului nostru și prin aceasta să ne arătăm vrednici de cei care și-au jertfit viața pentru noi.

În final, P.S. Episcop Nicolae s-a adresat poporului credincios: „Nu mă rabdă inima să nu vă spun și eu două vorbe, cu toate că în fața monumentului e bine să fie rostite cât mai puține cuvinte. Ce bine a rânduit Dumnezeu lucrurile! Mă gândesc că noi nu trăim numai din munca și din jertfa celor de azi. Trăim mai mult din munca și din jertfa înaintașilor noștri. De aceea suntem atât de legați de ei, de aceea gândurile noastre cele mai curate sunt cele pe care le înălțăm către ei, tot astfel și cuvintele noastre de recunoștință și de laudă.

²² Sabin Truția, „Predică la praznicul din Mănăstur”, în *Ibidem*, p. 3.

Dacă ei ne-au lăsat roadele jertfei lor, datori suntem nu numai să purtăm sarcinile noastre, ci și sarcinile și grija celor ce vor trăi mâine. Ce legătură mai sfântă ca aceasta poate fi între oameni? Noi suntem bucuroși de jertfa celor de azi. Dar monumentul cu cruce așa de frumos se ridică numai celor trecuți în lumea veșniciei, în cinstea celor care și-au dat viața ca urmașii lor să trăiască în mai multă slobozenie, mai multă dreptate, mai multă fericire decât le-a fost dat lor. Sub acest monument nu sunt oseminte de eroi, dar recunoștința noastră îi adună pe toți aici, ca toți să ne bucurăm și să plângem, iar plângând împreună, să ne ușurăm inima și să ne umplem de nădejdea ca măcar de acum înainte să nu mai fie război, să nu mai rămână văduve, să nu mai rămână orfani, să nu se mai îndoie sub povară bătrânii, să nu mai fie durere și întristare pe pământ.

Rugându-ne pentru cei ce s-au jertfit pentru libertate și dreptate, cerem bunului Dumnezeu să le facă parte de bunătățile vieții celei veșnice, gătite celor aleși ai Săi. Pe cei dispăruți să-i adune Dumnezeu la casele lor, iar până la adunarea lor să le facă parte de paza Sa pe oriunde vor fi, dându-le sănătate, credință și nădejde destulă ca să poată trece peste zilele grele pe care le trăiesc. Dumneavoastră, tuturor celor ce ați adus o jertfă curată, să vă rânduiască Dumnezeu sănătate, învingerea greutăților vieții, pentru ca așa, cu dragostea și bucuria datoriei și jertfei împlinite astăzi, să petreceți cealaltă parte a vieții voastre. Cu aceste cuvinte laud și eu fapta credincioșilor din parohia părintelui Emil Mureșan, ca și frățesca conlucrare a conducătorilor organizațiilor de mase din Mănăstur. Ei au dovedit că acolo unde se împreună inimile și brațele frățesti, se zidește un colț al împărăției lui Dumnezeu, iar unde e vrajbă, se surpă în chip păcătos cărămidă cu cărămidă împărăția pe care Dumnezeu o vrea înfăptuită și pe pământ. Bunul Dumnezeu să binecuvinteze ostenele celor ce s-au gândit să slăvească numele eroilor și să aducă și o podoabă curții bisericii. Dumnezeu să vă mai țină mulți ani, ca să mai săvârșiți și alte lucruri bineplăcute lui Dumnezeu și oamenilor”²³.

În ziua de 1 august 1950, au fost chemați să se prezinte la cursurile Centrului de îndrumare preotească de pe lângă Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj seria a V-a de preoți. Aceștia trebuiau să aibă asupra

²³ Olimpiu T. Bucin, „Praznicul de la Mănăstur”, în *Ibidem*, pp. 3-4.

lor reverenda, Sf. Scriptură sau cel puțin Noul Testament, caiete pentru notițe, lenjerie de pat, pernă, saltea pentru paie și cartela de alimente.

Au fost convocați următorii preoți:

Județul Cluj: 1. Centru: P. C. Păr. V. Bogdan, consilier, Cluj. 2. Plasa Cluj: Păr. Maxim Iuliu, Măciș, Păr. Hațegan Nicolae, Gheorgheni. 3. Plasa Aghireș: Păr. Mocanu Traian, Gârbou, Păr. Șerdean Vasile, Sânpaul. 4. Plasa Apahida: Păr. Apahidean Ioachim, Gădălin, Păr. Matei Vasile, Sânicosă. 5. Plasa Borșa: Păr. Oltean Cornel, Fodora. 6. Plasa Gilău: Păr. Fodor Alexandru, Mărișelu. 7. Plasa Hida: Păr. Adalineanu Aurel, Așchileul Mare. 8. Plasa Huedin: Păr. Pârtilă Vasile, Bociu, Păr. Romitan Vasile, Negreni. 9. Plasa Mociu: Păr. Bondor Romul, V. Cămarăș. 10. Plasa Sărmaș: Ierom. Sureanu Chezarie, Vișinelu.

Județul Năsăud: 1. Plasa Bistrița: Păr. Lazăr Alexandru, Șieu-Măgheruș, Păr. Pârțoc Ioan, Unirea. 2. Plasa Bârgău: Păr. Coșbuc Victor, Tiha Bârgăului. 3. Plasa Lechința: Păr. Poenaru Alexandru, Matei. 4. Plasa Șieu: Păr. Pop Vasile, Gledin. 5. Plasa Năsăud: Păr. Bondane Ioan, Bichigiu, Pr. Pop Ioan, Romuli. 6. Plasa Rodna: Păr. Coruțiu Titus, Ilva Mare sat, Păr. Bulbuc Ovidiu, Măgura Ilvei.

Județul Someș: 1. Plasa Băbdiu; Păr. Roman Ioan, Jichișul de Jos. 2. Plasa Beclean: Păr. Oprea Teodor, Florești. 3. Plasa Chiochiș: Păr. Rusu Dumitru, Țaga. 4. Plasa Ciceu: Păr. Sonea Florian, Reteag. 5. Plasa Gârbou: Păr. Pop Vasile, Elciu. 6. Plasa Gherla: Păr. Dr. Costin Nicolae, Iclod, Păr. Enghiș Nicolae, Petrești. 7. Plasa Ileanda: Păr. Costin Teodor, Iapa, Păr. Muște Emil, Poienița. 8. Plasa Lăpuș: Păr. Fucec Cornel, Băiuț. Județul Turda: 1. Plasa Turda: Păr. Ghibu Vasile, Petrești de Jos. 2. Plasa Baia de Arieș: Păr. Voica Ioan, Lunca Arieș, Păr. Ioaniciu Ioan, Ocoliș. 3. Plasa Câmpeni: Păr. Tomuș Constantin, Vidra de Jos, Pr. Palade Coriolan, Câmpeni II. 4. Plasa Câmpia Târzii: Pr. Lazăr Andronic, Urca. 5. Plasa Iara: Păr. Dulău Gheorghe, Săcel. 6. Plasa Luduș: Păr. Pop Florentin, Papiu Iarian. 7. Plasa Mihai Viteazu: Păr. Sanislav Grigore, Unirea.

Județul Maramureș: 1. Plasa Sighet: Păr. Vasile Gojda Oncești-Nănești. 2. Plasa Iza: Păr. Vasile Dunca, Ieud. 3. Plasa Vișea: Pr. Vulpe Leonida, Vișeu de Jos²⁴.

²⁴ „Comunicat nr. 3798/1950. Cursurile Centrului de îndrumare preotească”, în *Ibidem*, p. 4.

În anul universitar 1950-1951, Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj avea înscriși 140 de studenți, dintre care 58 în anul I, 24 în anul II, 20 în anul III, 35 în anul IV. La sesiunea de licență, organizată în perioada 20-22 iunie 1950, au participat 21 de absolvenți, în sesiunea 19-20 septembrie - 9 absolvenți, iar în sesiunea 10-11 octombrie - 12 absolvenți²⁵.

În anul 1952, Episcopia Clujului este anunțată că Institutul Teologic de grad Universitar din Cluj a fost desființat. În Procesul-verbal al ședinței Consiliului Eparhial din Cluj, ținută în data de 25 iunie 1952, în localul reședinței episcopale, sub președinția P.S. Episcop Nicolae Colan, prezenți: P.C Vicar Sabin Truția, consilierii V. Bogdan, S. I. Moldovan, P. Șendrea și I. Rușdea, se comunică hotărârea Sf. Sinod, potrivit căreia în locul Institutului Teologic se va înființa Școala de cântăreți bisericești. Conform dispozițiilor, absolvenții aceștia puteau urma ulterior Institutul Teologic²⁶.

P.S. Episcop Nicolae aduce la cunoștință că, în urma desființării Institutului Teologic, personalul existent trebuie plasat. În urma dispozițiilor Sf. Patriarhiei, P.S. Sa comunică On. Minister următoarea hotărâre: „Bundrea V., Director; Huciu V., Fărcaș Alexandru, Bândilă Leon și Ioan Brie rămân profesori la Seminarul Teologic. La Serviciul Administrativ Ioan Bunea - secretar-casier, Nicola Octavian, contabil; Nicolae Hațoieganu, administrator Internat; Elena Leucă, magazioner; Florița Lupșa, bucătăreasă; Aurelia Ștefan, spălătoreasă. În postul de bibliotecar se numește Prof. Dr. I. Stănescu, pentru care On. Minister a aprobat crearea unui post. Pentru postul de spiritual se propune Părintele Gheorghe Noveanu. Maica Arsenia se transferă cu data de 1 septembrie 1952 de la Institutul Teologic la Consiliul Eparhial, pe postul de serviciu bucătăreasă la Casa Arhierască, în locul lui Veșan Raveca, care trece la Școala de cântăreți.

Părintele Prof. Ioan Pop se numește în postul de paroh la Bistrița I și Protopop în locul Părintelui Gheorghe Zagrai. Părintele Dr. Liviu Galaction Munteanu, Rector al Institutului Teologic, se numește în postul de preot la Bistrița II (fost preot Mureșanu), revenindu-se asupra numirii Pr. Dr. V.

²⁵ Alexandru Moraru, *Învățămintul teologic universitar ortodox român din Cluj-Napoca*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2009, pp. 77-78.

²⁶ Arhiva Arhiepiscopiei Cluj-Napoca, Vol. *Procese-verbale ale Consiliului Eparhial din Cluj*, 1952, nr. 686, p. 99.

Deac, care rămâne la Iad. Părintele Augustin Faur se numește în postul de preot la Turda I, în locul Părintelui Gliga Aurel. Părintele prof. Ioan Bunea se numește în postul de inspector la Centrul Eparhial²⁷.

Pentru a grăbi lucrurile, autoritățile îl presează pe Rectorul Liviu Galaction Munteanu să elibereze localul Institutului Teologic, pentru a putea fi organizată Școala de cântăreți. În acest sens, în data de 9 august 1952, acesta trimite Consiliului Eparhial următoarea adresă: „Întrucât neîntârziat trebuie să se organizeze în localul fostului Institut Teologic Ortodox noua instituție care ia ființă la Cluj, «Școala medie de cântăreți», și întrucât personalul administrativ al Institutului Teologic în bună parte este repartizat în alte funcțiuni sau chiar rămâne neîncadrat, este necesar să fie descărcat, făcându-se predarea inventarului și bibliotecii către Sfânta Episcopie, care în bună parte este proprietara acestui inventar și care la timpul său, după necesități, va atribui noii instituții inventarul corespunzător. În consecință, vă rugăm să binevoiți a delega o comisie care, împreună cu comisiunea noastră, să lucreze în zilele de 12 și 13 august a.c., orele 7.30, la preluarea inventarului, dându-se personalului nostru gestionar cuvenita descărcare”²⁸. Pe colțul din dreapta al adresei există rezoluția dată de Î.P.S. Nicolae Colan: „Acest lucru se va face mai la sfârșitul lunii, întrucât încă nici un funcționar al Institutului nu este confirmat în noua sa funcție”. Ca răspuns, Consiliul Eparhial remite următoarea adresă: „Vă încunoștiințăm că pentru preluarea inventarului Institutului Teologic am fixat ziua de 1 septembrie 1952, când din partea Consiliului Eparhial vor fi de față Dl. Gheorghe Răceanu, șef contabil, și Pr. Ioan Moise, contabil, șeful inventarului”²⁹.

Datorită faptului că prin reforma învățământului din anul 1948, religia a fost scoasă din programa școlară, s-a creat un gol în rândul tinerilor și o nemulțumire în rândul părinților. Slujbele oficiale ale bisericii nu reușeau să completeze lipsa orelor de religie. Episcopul Teofil era nelimniștit din cauza ofensivei neoprotestante, fapt pentru care „s-a pus problema unei conferințe cu preoții, în care să se dezbată marile probleme ale Episco-

²⁷ *Ibidem*, nr. 783, pp. 115-116.

²⁸ *Idem*, Adresă nr. 897/1952.

²⁹ *Ibidem*.

piei”³⁰. Așa s-a născut memorabila ședință din 28 august 1958, în care Vicarul Liviu Galaction Munteanu și Preotului Ioan Bunea de la Seminarul Teologic din Cluj le-a fost încredințată redactarea „Programei analitice a lecțiilor catehetice de la cursul primar pe anul școlar 1958-1959”. Protopopii prezenți și-au declarat asentimentul față de această inițiativă, iar Episcopul Teofil și-a precizat ferm poziția: „Precum alții au dreptul să catehizeze pe copii, și noi avem acest drept... Faceți aceasta pe proprie-mi răspundere”³¹. Programa a fost scrisă la mașină și trimisă protopopiatelor, pentru ca apoi să ajungă la preoții din parohii și, începând cu luna septembrie, să poată fi pusă în aplicare. Autoritățile percep acțiunea de catehizare a elevilor ca pe o atitudine ostilă față de stat, fapt pentru care retrag Programa analitică. În cursul lunii noiembrie, Prof. Liviu Galaction Munteanu și Preotul Prof. Ioan Bunea sunt duși și anchemati la Securitate. Prin sentința nr. 193 din 6 mai 1959, cei doi sunt judecați pentru „redactarea Programei analitice și introducerea cursului de catehizare” de către Tribunalul Miliatr Cluj, fiind condamnați „la temniță grea”, 17 ani Liviu Galaction Munteanu și 12 ani Ioan Bunea³².

³⁰ Gheorghe Dragoș Braica, „Din frământările Arhiepiscopului Teofil Herinenu”, în Revista Renașterea, anul VIII, nr. 11, 2007, p. 5.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

Demersuri pentru reînființarea Institutului Teologic Universitar din Cluj

În luna ianuarie 1990, Revista *Renașterea*, organul oficial al Eparhiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului, își reia apariția după o întrerupere de patruzeci de ani, întrerupere dictată de vicisitudini istorice mai presus de vrerea noastră.

Începutul publicației bisericești *Renașterea* coincide cu readucerea la viață a Episcopiei Vadului și Feleacului, după Unirea cea mare, de data aceasta cu sediul la Cluj. Aceasta a apărut întâi în luna octombrie 1919, sub forma modestă a unei gazete oficiale, denumită „Foaia bisericească”. Existența ei a fost de scurtă durată din cauza lipsei de fonduri. După șase numere, și-a sistat apariția. A reapărut, sub numele simbolic de „*Renașterea*”, la 1 septembrie 1923, din inițiativa ctitorului și cârmaciului noii eparhii, episcopul Nicolae Ivan și cu sprijinul autorității de stat... În primul număr este schițat programul minimal al noii reviste bisericești din capitala Ardealului. Iată cum este stipulat acest program în articolul de fond; „Cu ajutorul lui Dumnezeu și al oamenilor înțeleghători, reînviem gazeta noastră, pentru ca prin aceasta să putem comunica cu oficiile noastre parohiale în măsura corespunzătoare a vremilor de astăzi și să putem contribui cu scrisul nostru în această gazetă la ridicarea moralității publice, a înălțării neamului, la progresul binelui obștesc... Biserica noastră este una cu statul românesc și și-a dat cu drag tot sufletul său pentru întruparea idealului de veacuri al neamului... Ea va fi și în viitor singura instituție pe care patria noastră românească își va putea clădi credințele și aspirațiile sale cu deplină încredere și nădejde de succes... Credem că prin reînnoirea

gazetei noastre și munca noastră neprihănită vom putea da și noi o modestă contribuție temeliilor statului nostru românesc.”

De-a lungul existenței sale, din care cinci ani în refugiu la Alba-Iulia (1940-1945), în urma Dictatului de la Viena, Revista „Renașterea” n-a fost numai un organ oficial al eparhiei nou înființate, ci și o foaie de legătură duhovnicească, bisericească și națională între Centrul eparhial și protopopi, preoți și credincioși. În ea se oglindea atitudinea Bisericii în problemele vremii, în problemele de interes superior bisericesc și național, precum și activitatea preoțimii. Menirea ei era de formare a conștiinței preotului, de pilduitoare îndrumare pentru toți. Rev. *Renașterea* avea formatul împăturit în două, până în anul 1933, când a început să apară cu foi mai mari și cuprindea opt pagini. Conținutul ei era variat: în coloanele ei se publicau articole de informație privitoare la viața bisericească în parohii și la pastorația preotului. Cuprindea și material omiletic, explicarea evangheliilor, articole sau studii de înalt nivel teologic, retipărite apoi în volum. Politică, în sensul obișnuit al cuvântului, nu se făcea și nici confesionalismul nu era atârnat în coloanele sale. Cine o va răsfoi, va afla pulsând în ea viața acestei eparhii istorice, în plin avânt creator¹.

În primăvara anului 1990, un grup de inițiativă format din Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Pr. Prof. Dr. Valer Bel, Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană, Pr. Prof. Drd. Vasile Stanciu, cu binecuvântarea Arhiepiscopului Teofil Herineanu, concepe următorul memoriu către Patriarhia Română, în vederea obținerii aprobării de reînființare a Institutului Teologic Universitar din Cluj: „Școala a avut un rost important, esențial în viața societății umane. Ea și-a pregătit luminătorii popoarelor, temelia solidă a culturii omenirii. Același scop l-a avut învățământul teologic în Biserica Ortodoxă Română. Cu rădăcini adânci în istorie, învățământul teologic la noi s-a desfășurat în tinda bisericilor și a mănăstirilor, precum și în centrele eparhiale. Abia în secolul trecut și în primele decenii ale secolului nostru istoria consemnează un învățământ teologic bine organizat.

Între școlile teologice superioare din Biserica Ortodoxă Română se numără și Institutul Teologic din Cluj, care și-a deschis cursurile la 1

¹ Ioan Bunea, „«Renașterea» rediviva”, în Revista *Renașterea*, nr. 1/ianuarie 1990, Cluj-Napoca, p. 7.

octombrie 1924 din inițiativa vrednicului vlădică de la Cluj, Nicolae Ivan (1921-1936).

1. Scurt istoric al învățământului teologic la Cluj

Etapele prin care a trecut acest învățământ sunt:

a) Institut Teologic, cu durata cursurilor de trei ani (1924-1926);

b) Academia Teologică, cu durata cursurilor de patru ani (1926-1948);

c) Institut Teologic de grad Universitar, cu durata cursurilor de patru ani (1948-1952). În plină perioadă stalinistă, conducerea țării noastre de atunci a ordonat forurilor superioare bisericești desființarea Institutului Teologic de Grad Universitar din Cluj, motivele adevărate necunoscându-se până azi. Într-o ședință a Sfântului Sinod din prima jumătate a anului 1952 Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului a fost forțat de șeful guvernului român, Dr. Petru Groza (prezent la acea ședință), să ceară desființarea Institutului Teologic din Cluj, sub pretextul că însăși Biserica solicită și dorește acest lucru. Cu voce tremurândă, Mitropolitul Bălan «a cerut» acest act inuman (el însuși fiind om de carte și renumit profesor de teologie). În urma acestei «cereri», Mitropolitul s-a prăbușit de durere și amărăciune în scaunul pe care-l ocupa în Sfântul Sinod. Era conștient că punerea în aplicare a acestei dispoziții se constituie într-o adevărată crimă împotriva învățământului teologic ortodox din Transilvania. Institutul Teologic de la Cluj își dobândise un real prestigiu prin ținuta și formația academică a profesorilor. Aici au predat teologia, printre alții: Pr. Prof. Dr. Andrei Buzdug, Diac. Prof. Dr. Orest Bucevschi, Pr. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu, Prof. Dr. Gheorghe Stănescu, Prof. Dr. Vasile Petrașcu, Pr. Prof. Dr. Izidor Todoran, Episcopul Prof. Nicolae Colan, Diac. Prof. Dr. Nicolae Balca, Pr. Prof. Dr. Alexandru Filipașcu, Pr. Conf. Dr. Petru Deheleanu, Diac. Conf. Dr. Dumitru Bodea, Pr. Conf. Dr. Petru Procopovici ș.a.

Cu siguranță că unii dintre membrii actuali ai Sfântului Sinod, care au luat parte la acea ședință de tristă amintire, rememorează tragica dispoziție privitoare la desființarea Institutului Teologic Universitar din Cluj. Nici un membru al Sfântului Sinod nu s-a împotrivit și n-a obiectat, iar profesorii de atunci, dacă și-au exprimat indignarea și mâhnirea, au făcut-o tacit, ca și ierarhii, de altfel, datorită crudelor realități politice de factură stalinistă ce măcinau atunci țara. Dacă mitropolitul Nicolae Bălan nu ar fi cerut acest lucru, trebuia să demisioneze. Actul său de demisie era deja pregătit și «se odihnea» în buzunarul lui Petru Groza.

La această «propunere», transformată deja în act formal, a răspuns Episcopul academician al Clujului, Nicolae Colan, arătând: «prin desființarea Institutului Teologic universitar din Cluj, s-a luat o cărămidă de la temelia Bisericii Ortodoxe Române. De acum înainte, celelalte cărămizi sunt ușor de luat, pentru ca întregul edificiu al învățământului din Transilvania să se dărâme». După aceste cuvinte s-a așezat pe scaun, consternat de hotărârea criminală a regimului stalinist-comunist din România. De menționat că nu există niciun act oficial al Sfântului Sinod sau al Ministerului Cultelor, prin care să se dovedească desființarea reală a Institutului Teologic Universitar din Cluj. Mai arătăm că Legea Cultelor din 1948 statuează dreptul B.O.R. de a avea trei Institute Teologice, implicit existența Institutului Teologic din Cluj, alături de cele din București și Sibiu. Legiunile B.O.R. din 1953 nu fac nicio mențiune privitoare la existența fostului Institut Teologic din Cluj, lăsând din punct de vedere juridic problema confuză și neelucidată.

d) Prin decizia nr. 12.152 din 21 august 1952, ministerul Cultelor a aprobat înființarea Școlii de Cântăreți Bisericești din Cluj, în locul și în localul fostului Institut Teologic de aici. Școala de Cântăreți Bisericești avea caracterul de școală medie, dintre absolvenții ei putându-se recruta viitorii studenți ai Institutelor noastre teologice. În primii doi ani școlari (1952-1953 și 1953-1954), durata cursurilor a fost de trei ani, în următorul an școlar (1954-1955), de patru ani (cu două cicluri a câte doi ani), cu denumirea de Școală de Cântăreți Biserici și ciclul II, de trei ani, Seminar Teologic. Din 1977, această școală rămâne Seminar Teologic, cu durata cursurilor de cinci ani.

2. Alte premise ale reînființării Institutului Teologic Universitar din Cluj

a) Clujul – centrul universitar al Transilvaniei

După o perioadă de peste 40 de ani de amortizare spirituală sau mai bine zis de ignoranță religioasă, viața universitară clujeană se trezește în fața unei tulburătoare întrebări: când va fi repus în drepturi învățământul teologic ortodox universitar clujean, menit să întrească corola învățământului universitar, caracteristică marilor centre universitare europene: Oxford, München, Tübingen, Heidelberg, Atena, Strassbourg ș.a. Întrebare firească, izvorâtă mai ales acum dintr-o necesitate a tinerilor studenți, care,

lipsiți fiind de posibilitatea dobândirii unor noțiuni teologice, se simt handicapați în înțelegerea unor opere ale marilor gânditori, chiar dacă l-am numi doar pe Lucian Blaga, de la noi, iar după mărturia unor profesori, chiar neputința pătrunderii operelor Renașterii fără temeinice cunoștințe despre religie și creștinism.

Reînființarea Institutului Teologic Universitar de la Cluj ar oferi posibilitatea reală studenților altor facultăți de a audia sau a urma cursuri de teologie sau filosofie creștină. Acest lucru ne-ar întregi viziunea despre lume și viață, intoxicată de câteva decenii cu teoria materialistă ridicată la rang de cult în regimul comunist din țara noastră.

Aceasta este, de altfel, în momentul de față, și dorința multor studenți din Cluj-Napoca, dorință concretizată printr-o adeziune în scris ce s-a anexat acestui memoriu. Ce șansă extraordinară s-ar acorda tineretului de astăzi de a putea pătrunde măreția moralei creștine! Și cum ar folosi altfel acest lucru decât redând vieții universitare clujene ceea ce i-a fost luat în chip samavolnic.

Multă vreme creștinismul a fost identificat în mintea unora cu obscurantismul, superstițiile, ceea ce a creat confuzii cu urmări grave pentru spiritualitatea românească. Teologia ar contracara aceste tendințe de obscurantism religios și ar ajuta la renașterea spirituală și morală a poporului român din Transilvania.

b) Un institut Teologic Ortodox la Cluj, în contextul social cultural și religios din Transilvania. Revoluția din 22 decembrie 1989 creează un nou cadru social și cultural favorabil repunerii în drepturile firești multor valori naționale românești religioase. La acest proces de renaștere spirituală este chemat să-și aducă o contribuție importantă și Institutul nostru.

În Transilvania funcționează două Institute Teologice neortodoxe ale minorităților conlocuitoare: Institutul Teologic Unic de Grad Universitar de la Cluj cu două secții, secția germană la Sibiu și secția maghiară la Cluj; Institutul Teologic Romano-Catolic de la Alba-Iulia, care are o secție și la Iași și un singur Institut Teologic Ortodox la Sibiu. Se impune deci cu necesitate existența Institutului Teologic Ortodox la Cluj. Ar fi un act de dreptate făcut poporului român prin reînființarea Institutului Teologic Universitar de la Cluj, desființat în condițiile arătate prin abuz în 1952.

c) Corpul profesoral, elevii Seminarului Teologic Ortodox din Cluj, unii studenți teologi ardeleni de la Institutul Teologic din Sibiu și București își manifestă arzătoarea dorință pentru a fi repusă în drepturi această instituție teologică universitară ortodoxă din Cluj, cât mai curând posibil. Reînființarea Institutului nu presupune desființarea Seminarului Teologic, pe care hotărâm să-l menținem în Cluj-Napoca, avându-și rolul său ca școală teologică de nivel mediu, din rândurile căreia vor putea fi recrutați viitorii studenți teologi.

În urma celor arătate mai sus, cerem în numele dreptății și adevărului reînființarea Institutului Teologic Universitar din Cluj începând cu data de 1 iulie 1990 ca un drept legal, luat prin abuz de vechiul regim comunist din România, dar pe care Istoria îl revendică.

Semnează: Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Pr. Prof. Dr. Valer Bel, Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană, Pr. Prof. Drd. Vasile Stanciu”².

În zilele de 28-29 ianuarie 1990, din încredințarea Arhiepiscopului Teofil Herineanu, o delegație formată din Prot. Drd. Liviu Ștefan, Vicar administrativ, Pr. Prof. Dr. Valer Bel, Pr. Prof. Drd. Vasile Stanciu, Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană a înaintat Memoriul Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae Corneanu, pentru a-l prezenta Sfântului Sinod. Un alt exemplar al Memoriului a fost înaintat Ministrului Cultelor, Prof. Dr. Nicolae Stoicescu. În data de 16 martie 1990, Cancelaria Sf. Sinod înaintează către Î.P.S. Arhiepiscop Teofil Herineanu Adresa nr. 766, prin care îl anunță că Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a hotărât reînființarea Institutelor Teologice din Cluj-Napoca și Iași³. La sfârșitul lunii martie 1990, s-a primit răspuns favorabil și din partea Ministerului Cultelor⁴. După oținerea acestor aprobări, Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Directorul Seminarului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, a prezentat Permenenței Consiliului Eparhial propuneri cu privire la viitoarele cadre didactice pentru Institutul Teologic, recrutate dintre cadrele didactice ale Seminarului Teologic Ortodox: Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Pr. Prof. Dr. Valer Bel, Pr. Prof.

² „Memoriu pentru reînființarea Institutului Teologic Universitar din Cluj”, în *Ibidem*, p. 7.

³ Alexandru Moraru, *Învățămintul Teologic Universitar Român din Cluj-Napoca*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 84.

⁴ Cf. Adresei Ministrului Cultelor nr. 1748/30 martie 1990 către Patriarhia Română.

Drd. Vasile Stanciu, Pr. Prof. Drd. Stelian Tofană, Pr. Prof. Remus Lazăr, Pr. Prof. Ioan Chirilă, Pr. Prof. Drd. Dumitru Pinte, Prof. Drd. Mircea Ielciu. De la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu au fost propuși: Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan, Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc, Pr. Prof. Dr. Ilie Moldovan, Arhid. Prof. Dr. Ioan Floca, Diac. Asist. Dr. Ioan Vasile Leb. De la Seminarul Teologic Ortodox din București: Pr. Prof. Dr. Ștefan Alexe și Pr. Vasile Fluieraș, viitorul Episcop Vicar al Clujului⁵. Cu aceeași ocazie a fost solicitat spațiul pentru desfășurarea activităților didactice în cadrul clădirii Seminarului Teologic.

În luna aprilie 1990 a fost afișat concursul pentru ocuparea posturilor didactice ale noului Institut Teologic din Cluj-Napoca, precum și pentru alcătuirea statului de funcții al Institutului. Concursul a avut loc în perioada 18-25 iunie 1990, fiind validați de către Sinodul Mitropolitan al Ardealului următorii: Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Istoria Bisericii Române cu noțiuni de Paleografie; Diac. Conf. Dr. Ioan Vasile Leb, Istoria bisericească universală; Pr. Prof. Dr. Valer Bel - asistent la secția sistematică; Pr. Drd. Remus Lazăr - lector de limbi clasice (limba greacă și limba latină); Pr. Drd. Stelian Tofană - asistent la secția biblică; Pr. Drd. Ioan Mircea Ielciu - asistent la secția istorică, transferat apoi la Institutul Teologic Universitar din Sibiu; Pr. Drd. Vasile Stanciu – asistent la Muzică bisericească și rituală; Drd. Irime Marga – asistent la secția practică; Drd. Marius Jucan - lector pentru limbile engleză și germană; Rodica Leb - asistent suplinitor pentru limba rusă; Iuliana Molnar - asistent suplinitor pentru limba franceză; Pr. Asist. Ioan Chirilă și Pr. Asist. Vasile Fluieraș - Duhovnici. Cu aprobarea forurilor superioare bisericești și cu bunăvoința unor ierarhi și părinți profesori de la Institutul Teologic din Sibiu, trei catedre au fost suplinite de: P.S. Arhieru Dr. Ioan Crișanul - Îndrumări misionare; Pr. Prof. Dr. Dumitru Abrudan - Vechiul Testament și limba ebraică și Pr. Prof. Dr. Vasile Mihoc - Noul Testament și Hermeneutică biblică. Cu data de 1 iulie 1990, a fost numit și personalul TESA de bază: Pr. Vasile Bancoș - Secretarșef; Pr. Dorel Man - Director economic-gospodăresc; Ec. Vasile Vasoc –

⁵ Alexandru Moraru, *op. cit.*, pp. 84-85.

Contabil-șef; Ana Sechei - Contabil principal; Ana Bancoș - Casier; Elisabeta Șotropa - Dactilografă⁶.

În data de 22 august 1990, Arhiepiscopul Teofil Herineanu a convocat prima ședință a Consiliului profesoral, care și-a ales următoarea conducere: Rector - Pr. Conf. Dr. Alexandru Moraru; Prorector - Diac. Conf. Dr. Ioan Vasile Leb; Duhovnici - Pr. Asist. Vasile Fluieraș și Pr. Asist. Ioan Chirilă. Examenul de admitere pentru gradul I s-a desfășurat la Institutul Teologic din Sibiu, în perioada 31 august - 5 septembrie 1990⁷.

⁶ Alexandru Moraru, „Reînființarea Institutului Teologic Ortodox Român din Cluj-Napoca”, în *Revista Renașterea*, nr. 11/noiembrie 1990, Cluj-Napoca, pp. 3-4.

⁷ Alexandru Moraru, *Învățămintul Teologic Universitar Român din Cluj-Napoca*, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2009, p. 90.

Redeschiderea Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca

Într-un amplu articol publicat în Revista „Renașterea” din luna noiembrie 1990, Preotul Ioan Chirilă evocă sărbătorirea redeschiderii Institutului Teologic Universitar din Cluj-Napoca: „Aș propune atenției cititorilor noștri o realitate istorică prezisă, parcă profetic, de către episcopul Nicolae Colan, în ședința sinodală din 1952, în care, sub presiunea organelor de stat de atunci, se declara închiderea Institutului Teologic Ortodox de la Cluj; «... prin desființarea Institutului Teologic Ortodox din Cluj s-a luat o cărămidă de la temelia Bisericii Ortodoxe Române. De acum înainte celelalte cărămizi sunt ușor de luat, pentru ca întregul edificiu al învățămîntului teologic din Transilvania să se dărâme». Dacă nu s-au împlinit întru totul aceste cuvinte se cuvine mare mulțumire lui Dumnezeu, care i-a luminat pe unii întunecați și au lăsat să existe aici, în inima Transilvaniei, un Seminar Teologic cu o adevărată ținută academică, după cum afirma adeseori P.S. Sa Justinian Chira Maramureșanul.

Așadar, sărbătoarea consfințirii redeschiderii Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca este un act de consolidare a temeliei vieții religioase din patria noastră, iar pentru Transilvania este un act de dreptate făcut poporului român și episcopului Nicolae Ivan, care după susținute demersuri reușise să deschidă la 1 octombrie 1924 un Institut Teologic Ortodox la Cluj «pentru luminarea noroadelor prin Evanghelie».

Dar pentru credincioșii transilvăneni sărbătoarea Intrării Maicii Domnului în Biserică (21 noiembrie 1990) a avut multiple semnificații, născute din evenimentele ce au marcat viața religioasă a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Ne-am întâlnit păstorul spiritual al României și ne-am bucurat de slujirea lui pentru noi și de cuvintele sale ziditoare, căci a venit în această arhiepiscopie domnească, a lui Ștefan cel Sfânt, Prea Fericitul Părinte Teoctist Arăpașu, Patriarhul României.

Am însoțit un fiu afierosit Domnului ca să-l slujească pentru noi în cea mai înaltă treaptă a liturghisirii, ca arhiereu, și ne-am bucurat de actul cincizecimic al hirotonirii acestuia, a P.S. Sale Irineu Pop, ca Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Ne-am bucurat pentru înaintașii noștri care au plâns pentru închiderea Institutului Teologic de la Cluj, căci acum, sub oblăduirea Sf. Fecioare Maria, s-a redeschis acest Institut și ei, în Veșnicul Te-Deum ceresc, au trăit bucurie mare. Am primit mărturie pentru zidirea credinței noastre «că Dumnezeu nu ne-a părăsit pe noi», ci ne cercetează și ne întărește prin aleșii Săi ca noi toți să ne mântuim, slujind prin oameni tuturor și slujind lui Dumnezeu. «... Sub milostivirea ta scăpăm, Născătoare de Dumnezeu Fecioară».

După înălțătoarea Sfântă Liturghie săvârșită de Prea Fericitul Părinte Teoctist, Patriarhul României, înconjurat de un mare sobor de mitropoliți, episcopi, preoți și diaconi, în cadrul căreia s-a oficiat Taina hirotoniei într-un arhiereu a P.C. Ipopsifiu Irineu Pop și după agapa frățească ce a încheiat acest eveniment religios, în după-masa zilei de 21 noiembrie 1990, P.F. Sa însoțit de ceilalți ierarhi și de un grup de profesori de la Institutul Teologic și de la Seminarul Teologic au vizitat căminul studenților și elevilor teologi din cartierul Mănăștur. La încheierea acestei vizite, P.F. Sa a adresat profesorilor, studenților și elevilor teologi cuvinte de mulțumire pentru eforturile susținute depuse de aceștia pentru obținerea și amenajarea acestor spații. După cum afirma P.F. Sa, viața românului este strâns legată de serviciul liturgic. «Chiar actul existenței și activității noastre plinite ca pentru Dumnezeu, este un act liturgic al Liturghiei cosmice și fiecare faptă se umple de valoare mântuitoare când dobândește suflul haric ce izvorăște dintr-un sfânt locaș de închinare. De aceasta mă bucur când văd că, chiar în aceste condiții, ați ostenit să ridicați această catacombă de lângă cer, ca un Sion înalt pentru întărirea duhovnicească a fraților voastre, care este un

izvor de liniște, mângâiere și întărire a dumneavoastră în munca de pregătire pentru a deveni slujitori vrednici ai Sfințelor Altare. Deci se impune ca de aici înainte, conștienți de menirea noastră, să redescoperim și să întrupăm trăirea duhovnicească care ne apropie și ne unește cu Dumnezeu care va plini cele ce nu sânt cu puțință la oameni».

Prea Cucernicul Preot Traian Pânzaru, spiritualul Seminarului Teologic, a adresat cuvânt de mulțumire pentru cinstea pe care făcut-o P.F. Sa Clujului și îndeosebi așezămintelor teologice prin venirea Prea Fericirii Sale în mijlocul nostru. «Acest fapt se va constitui, cu siguranță, pentru elevii și studenții noștri într-un imbold eficient în procesul pregătirii lor duhovnicești și teologice. Va fi un moment de neuitat pentru noi toți».

A doua zi, 22 noiembrie 1990, după întâlnirea înalților ierarhi cu corpul didactic al celor două instituții teologice, în jurul orei 11.00, sub cupola ctitoriei episcopului Ivan s-a oficiat slujba Te Deumului cu ocazia sărbătoririi redeschiderii Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca, la care a slujit P.S. Irineu Pop Bistrițeanul, Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, înconjurat de un sobor de preoți și diaconi, alcătuit din: Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Rectorul Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca, Pr. Prof. Dr. V. Mihoc, Pr. Răduleț - Vicar administrativ al Arhiepiscopiei Sibiului, Pr. Octavian Picu, Pr. I. Bizău, Iustin Tira, Ioan Chirilă - spiritualul Institutului, Arhid. Dr. C. Voicu - Rectorul Institutului Teologic Ortodox de grad Universitar din Sibiu, Arhid. Dr. Emilian Cornițescu, Diac. Dr. Ioan Vasile Leb - Prorectorul Institutului, Diac. Drd. V. Nemeș, Diac. I. Oprișanu, Diac. M. Meseșan.

La slujbă a asistat P.F. Părinte Teoctist - Patriarhul României, înconjurat de Î.P.S. Dr. Daniel Ciubotea - Arhiepiscop și Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală - Arhiepiscop și Mitropolit al Ardealului, Î.P.S. Dr. Teofil Herineanu - Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, P.S. Justinian Chira - Episcop al Maramureșului, P.S. Dr. Serafim Joantă - Episcop Vicar al Arhiepiscopiei Sibiului, P.S. Dr. Ioan Mihălțan - Arhiereu Vicar al Oradiei, Prof. Szabo Arpad - Rectorul Institutului Teologic Protestant Unic de grad universitar din Cluj, alți invitați, preoți, studenți, elevi și un mare număr de credincioși.

După oficierea slujbei de laudă adusă lui Dumnezeu pentru această binecuvântare ce vine să întregască bucuria generată de actul cincizecimic al zilei precedente, prin redeschiderea porților unui așezământ teologic, de pregătire a celor afierosiți slujirii Domnului prin slujirea oamenilor, ca rod al mijlocirilor Maicii noastre, Născătoare de Dumnezeu, a luat cuvântul Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Rectorul Institutului Teologic Ortodox Universitar din Cluj-Napoca. Acesta a arătat evoluția istorică a învățământului teologic din Cluj, care a luat ființă prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu și osârdia episcopului Nicolae Ivan, în anul 1924, dar care a fost desființat în anul 1952, deși ajunsese un așezământ teologic de valoare, lucru argumentat de numele profesorilor de marcă care au ostenit aici ca: Pr.Prof. Dr. Andrei Buzdug, Diac. Prof. Dr. Orest Bucevski, Prof. Dr. Gheorghe Stănescu, Prof. Dr. Vasile Petrașcu, Pr. Prof. Dr. Izidor Todoran, Episcopul academician Nicolae Colan, Diac. Prof. Dr. Nicolae Balcă, Pr. Prof. Dr. Alexandru Filipașcu, Pr. Conf. Dr. Petru Deheleanu, Diac Conf. Dr. Dumitru Bodea, Pr. Conf. Dr. Petre Popovici, Pr. Prof. Dr. Liviu Galaction Munteanu (care a fost închis pentru că a îndrăznit să facă împreună cu Pr. Prof. Ioan Bunea, o programă analitică pentru catehizarea copiilor). Cu toate acestea, sub apăsarea amenințărilor guvernului, prin șeful acestuia, Dr. Petru Groza, Institutul a fost închis în anul 1952. «Dar după aproape 40 de ani de la această crimă săvârșită asupra învățământului teologic transilvănean», Revoluția din Decembrie 1989 a creat un nou cadru social și cultural favorabil repunerii în drepturile firești a mai multor valori naționale românești. La acest proces de renaștere spirituală a fost chemată și Biserica noastră.

În urma unui memoriu adresat Sfântului Sinod și Fostului Minister al Cultelor, la începutul acestui an, a fost repus în drepturile sale învățământul teologic universitar ortodox din Cluj-Napoca, care și-a deschis porțile studenților săi în 15 octombrie 1990, cu doi ani de cursuri (din lipsă de spațiu) și cu un număr de 170 de studenți în anul I și 24 de studenți în anul II.

În continuare, Pr. Prof. Alexandru Moraru a subliniat rolul important pe care îl deține învățământul teologic în întărirea vocației și «dăltuirea de către profesori în studenți a profilului slujitorului autentic al Sf. Altar. Școala este o a doua etapă care verifică, promovează și cultivă vocația pentru preoție. Mulțumim lui Dumnezeu că marea majoritate a studenților noștri pe care îi pregătim, în vederea primirii harului preoției sunt oameni

de vocație, de caracter care vor deveni podoabe de mare preț ale Bisericii noastre străbune, stâlpi de temelie ai adevărului credinței noastre. Prin ei, flacăra credinței noastre va aprinde candelile sufletelor miilor de credincioși. Dar aceasta numai atâta vreme cât ei vor fi conștienți că preotul este un vas pentru un lucru sfânt.... un om deosebit de ceilalți, dar care suferă cu orice suferind, cu orice neputincios și se bucură de lucrarea sinceră a fiecărui credincios. El va da seama înaintea lui Dumnezeu pentru fiecare păstorit. El se va mântui sau se va pierde cu credincioșii săi. El este omul lui Dumnezeu între credincioși, el este „Lumina lumii” și „sarea pământului”. El liturghisește împreună cu îngerii înaintea lui Dumnezeu și înduhovnicește pe credincioși spre mântuire „în numele, din harul și cu puterea lui Dumnezeu”. Aceasta este adevărata preoție, pe aceasta să o urmați! Acestea sunt țelurile Institutului nostru și de aceea ne bucurăm în credință, nădăjduind în dragostea lui Dumnezeu care iată azi a trimis sobor de aleși ai Săi, pentru ca bucuria noastră să fie deplină».

Părintele Rector a adresat apoi cuvinte de mulțumire și adâncă prețuire Prea Fericitului Teotist pentru onoarea făcută instituției noastre, pentru rugăciunile înălțate, pentru cuvintele de învățătură adresate și l-a asigurat că întreg corpul didactic se va sili să plinească cuvântul Mântuitorului de a naște slujitori ai tainelor și casnici ai lui Dumnezeu. A mulțumit apoi Î.P.S. Daniel pentru ajutorul acordat, pentru redeschiderea Institutului; Î.P.S. Antonie pentru părinteasca grijă ce ne-o poartă în calitate de conducător al școlilor teologice transilvănene, celorlalți ierarhi, invitaților și tuturor participanților care au contribuit prin rugăciunea lor fierbinte la înnobilarea acestui praznic al învățământului teologic universitar ortodox clujean.

Corul Seminarului, dirijat de Pr. Prof. Vasile Stanciu, a interpretat cântece închinare Maicii Domnului, după care Prea Fericitul Părinte a rostit un frumos cuvânt de învățătură: «Deși cursurile au început prin munca părinților profesori și a centrului eparhial, la 15 octombrie a.c. Institutul primește azi nimbul a trei semnificații ce nu trebuie să le uităm pentru că încă mai simțim pe trupul Bisericii ranele celor patru decenii de comunism și ateism.

Fiind în casa Tatălui meu se cuvine ca această redeschidere să fie nimbată de Altar de harul dumnezeiesc ce se revarsă în slujirea liturgică în care preotul adduce ofranda și se roagă lui Dumnezeu pentru Sfințirea chipului Său din noi. Aceasta este misiunea noastră, iar acum, după jertfa

tinerilor, să ne unim gândurile în viitorul Sfintei Biserici, rămânând legați de Sfântul Altar care ne dă conștiința unității noastre în dragostea Unicului Dumnezeu. Căci astăzi avem cu noi și pe frații noștri protestanți, de aceea uniți în jurul altarului să gândim la viitorul evanghelic al Sf. Biserici și să plinim în noi înșine viitorul Evangheliei Semănătorului, care să fie pentru noi o temă de meditație de fiecare zi pentru zidirea noastră în Dumnezeu. Cugetând la acestea vom fi alții, vom simți altfel pe colegii noștri și din visteria inimilor noastre vom da lor spre mântuire acele valori prezentate de Sfântul Apostol Pavel, precum blândețea, înțelepciunea, milostenia, smerenia, dreptatea, care ne vor uni în dragostea lui Dumnezeu.

Vă rog să rețineți: Vă las ca pe un testament al Bisericii noastre, al ierarhilor și al Î.P.S. Sale Daniel al Moldovei și Bucovinei lui Ștefan cel Mare și Sfânt, că drumul din Moldova și Țara Românească spre Transilvania a fost deschis și bătătorit de cărturarii ce aduceau merinde duhovnicească în locul suferințelor. Mărturie ne stau ctitoriile voivodale care consfințesc unitatea Altarului român. Așa să rămână în veci.

Vă pun apoi la inima voastră de tineri viitori slujitori îndemnul părintesc că acum când ați dat curs chemării divine, să faceți din întreaga voastră pregătire o neîncetată liturghie. Cursurile, meditațiile, rugăciunile să le celebrați ca niște slujitori ai lui Hristos de acum. Învățați Sfânta Teologie care ne urcă la Dumnezeu. Să împlețiți studiul cu rugăciunea, căci ea este semnul unității noastre cu Altarul și noi înșine suntem ceea ce suntem datorită rugăciunilor mamelor și bunicelor noastre. Deci să luăm aminte la lacrima rugăciunii din care ne-am zămislit noi pentru teologie și să înțelegem că nu există teolog fără rugăciune. Folosiți dârzenia pentru a fi pildă de slujire, adevărate Altare ale lui Hristos.

Al doilea nimb este cel al ocrotirii Maicii Domnului. Pentru preoți, călugări, ierarhi, Maica Domnului este totul, este Maica lui Dumnezeu care și-a încredințat toată ființa sa lui Dumnezeu. Deci redeschizând acest Institut, sub milostivirea Ta, Stăpână, să Te avem ca mărturie și scut, să privim la faptele ei și să înțelegem Evanghelia Sa, faceți ce vă va spune Mîntuitorul, să împlinim în noi înșine statornicia și chipul rugăciunii Sale, ca și în noi să se nască Hristos, să purtăm grija Bisericii Sale, fiind totdeauna acolo unde este nevoie de noi așa precum Maica Domnului a fost la toate evenimentele importante din planul mântuirii. Dragostea față de Ea

să o manifestăm spre și prin mamele noastre care ne-au născut și ne-au crescut pentru Dumnezeu. Deschiderea Facultății sub axionul Maicii Domnului să se întipărească în chivotul ființei noastre ca o icoană și o mărturie a ajutorului și mijlocirii Sale pentru noi și așa ne vom bucura de lumina nimbului Sfințirii Sale.

Redeschiderea a avut loc ca la Rusalii, pentru că Sf. Duh s-a pogorât peste un nou Ierarh și acesta este mai mult decât un mesaj dumnezeiesc, pentru că temelia Bisericii, după Sfinții Părinți este ierarhia. Deci al treilea nimb al sărbătorii de azi este conferit de părtășia prin noul Ierarh la temelia Bisericii lui Hristos care prin însuși Duhul Sfânt ce a sfințit va fi nouă mângâietor în desfășurarea activității noastre de pregătire și zidire teologică.

Să apelați la P.S. Sa Irineu ori de câte ori simțiți o povară, căci este fiu al Maramureșului, iar maramureșenii au cunoscut și cunosc, ca popor credincios, realitățile și năzuințele poporului lui Dumnezeu. Apelați la duhovnici, la părinții profesori. Priviți la chipul ierarhului statornic care este Î.P.S. Sa Teofil și învățați rugăciunea, sfătuiți-vă între voi ca prieteni adevărați, având model pe Sfinții Trei Ierarhi, mărturisiți-vă ca să fiți curați și întăriți în fața ispitelor și așa veți ajunge slujitori vrednici ai Tainelor lui Dumnezeu.

Iată cele trei lumini ce încununează acest praznic al așezământului teologic clujean. Să le aveți la inimă și să vedeți cât de liniștiți, de senini, de mulțumiți veți fi față de fiecare lucru ce-l veți săvârși. Fiți slujitori vrednici, râvniți spre cele înalte ale casei Domnului, căci așa veți fi mângâiere și mulțumire pentru păstoriți și bucurie pentru ierarhi. Nu uitați că preotul este marele vestitor al Sfintei Evanghelii, mare doctor, cunoscător al celor frământări, samaritean milostiv și atunci Hristos vă va răsplăti pentru că ați omorât egoismul din voi»¹.

În final, Prea Fericitul Părinte Teoctist a elogiat preoțimea Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, care la Patriarhia Română este luată ca pildă de statornicie și vrednică slujire întotdeauna. A salutat prezența în mijlocul nostru a invitaților protestanți și i-a asigurat de iubirea noastră frățască. A înălțat o rugăciune către milostivul Dumnezeu, ca să binecuvânteze acest început.

¹ Ioan Chirilă, „Un act de dreptate făcut poporului român – redeschiderea Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca – 22 noiembrie 1990”, în Revista Renașterea, nr. 11 / noiembrie 1990, Cluj-Napoca, pp. 4-5.

După înălțătorul cuvânt de învățătură rostit de P.F. Sa, soborul de ierarhi și preoți, în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh, a ieșit din Catedrală, însoțit de credincioși, pentru a continua festivitatea de redeschidere în Sala de festivități a Seminarului Teologic, unde au luat cuvântul: Î.P.S. Dr. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului; Î.P.S. Dr. Daniel Ciubotea, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei; P.S. Justinian Chira, Episcopul Maramureșului; Arhid. Prof. Dr. C. Voicu, Rectorul Institutului Teologic Ortodox de grad universitar din Sibiu și Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, Prorectorul Institutului Teologic Ortodox Român din București. În cuvântul său Î.P.S. Antonie, Mitropolitul Ardealului, vorbind ca un fost absolvent și licențiat al acestui Institut – promoția 1949, a arătat că pentru el acesta este o «Alma mater» a pregătirii sale teologice și a accentuat necesitatea redeschiderii mai pronunțate a laturii de pregătire a studenților în teologia apologetică și în cadrul acesteia să se cultive rațiunea, amintind în acest sens un dicton pascalian: «Inima are rațiuni despre care mintea nu știe că le are». Ori descoperirea acestora nu se poate face decât prin însușirea celor două laturi pe care trebuie să le unească în sine teologul – rugăciunea și cultura, iar un om de cultură nu poate fi decât acela care trece peste programa analitică și pătrunde operele marilor scriitori, marilor oameni de cultură: Tolstoi, Dostoievski, Dante, Balzac etc. Pentru că nu poți să elaborezi un stil propriu fără a cunoaște cele ce s-au validat, s-au înscris în cadrul artelor sau științei și se constituie în repere. Și a dat ca exemplu pictura lui Picasso.

Un bun teolog trebuie să cunoască filozofia chiar dacă Heidegger spune că «ea descrie, dar nu soluționează nimic» sau chiar dacă P. Sartre spunea «cu mintea mea nu am creat nimic niciodată», căci aceasta nu este decât conștiința lui, zicem noi, că s-au plinit cuvintele scripturistice «i-a lăsat în voia minții lor» și au căzut depărtându-se de voia Lui. Pe lângă acestea trebuie să fie, ca un veșmânt luminat «argumentele credinței: postul, rugăciunea și nevoințele, prin care intrăm în spațiul iubirii lui Dumnezeu care este peste tot. Vina de a nu beneficia de iubirea Lui e a noastră (ne ascundem de soare, deși vrem să ne încălzim). Pentru a nu cădea în păcat este nevoie de osteneală. Dar trebuie să cunoaștem care ostenele sunt mântuitoare». În acest sens Î.P.S. a prezentat o istorie de la Sfinții Părinți: La Avva Mina vine un călugăr, Macarie, care i se destăinuie că de 30 de ani nu

mănâncă carne, dar încă mai este stăpânit de ispita mâncării de carne. La care Avva îi zice: «Macarie, nu-mi spune mie că ai trăit 30 de ani fără carne, ci câte zile ai petrecut fără a spune un cuvânt rău despre fratele tău, fără vreo vorbă și judecată deșartă». La care Macarie înțelegând îi zice: «Roagă-te pentru mine, părinte, ca să încep din nou!».

Iată un eșec transformat în virtute. Prin ce? Prin îndelunga sfătuire care i-a arătat lui Macarie că ignorase postul gurii, al limbii. Poate că acel călugăr făcuse și post de citit, căci în Isaia 58 se vorbește de postul bineplăcut lui Dumnezeu. De aceea se cuvine nouă a înțelege să câștigăm vremea pricepând că textul: «nu ce intră pe gură spurcă pe om....» nu oprește postul, ci vine să ne atenționeze și să ne îndemne să plinim cu faptele lucrările care anulează păcatele minții ca să aibă valoare postul alimentar și timpul să nu fie irosit. Să luăm aminte!»

În cuvântul său, Î.P.S. Daniel, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, a dezvoltat tema «Teologia creștină, știința mântuirii și a slujirii Bisericii», în care a arătat că «Eșecul acestui călugăr, despre care a vorbit Î.P.S. Antonie, poate fi ispită chiar și pentru o Facultate de Teologie. Teologia actuală fiind suferindă de această ispită, iar aceasta pentru că teologia academică a uitat dimensiunea duhovnicească și mântuitoare. Cine cunoaște multe despre Dumnezeu după patru ani de teologie și nu se mântuiește nu a făcut nimic. Dar nu facem o prezentare istorică a despărțirii ei de spiritualitate și slujire, ci spunem că l-a lăsat în voia minții lor, deși vorbesc de Dumnezeu. Și văzând aceste realități, trebuie să urmărim ca teologia noastră să fie științifică și duhovnicească, să fie ca în timpul Sf. Apostoli, să fie apostolică, să aibă același duh cu ea, ca cea a Sf. Apostoli, să fie homousios cu experiența apostolică.

Unul dintre apostoli are numele de Teologul, Sf. Apostol și Evanghelist Ioan. Dacă privim asupra Evangheliei sale, observăm că el nu repetă pe sinoptici, ci îi completează și îi adâncește; nu repetă instituirea Tainei Sf. Euharistii, ci face teologia Sf. Euharistii (Ioan 6), care nu e doar o taină spre iertarea păcatelor, ci o taină pentru înviere, o taină a comuniunii veșnice cu Hristos cel Înviat. Și tot la Sf. Evanghelist Ioan găsim esența înțeleșului apostolic al Teologiei (I Ioan 1, 1-3), loc în care ne arată de ce vorbește despre Dumnezeu și din care se desprindurmătoarele învățături: teologia este o experiență vie de comuniune cu Dumnezeu și teologia este o vestire a

lui Dumnezeu altora pentru a lărgi comuniunea, Kinonia noastră cu Tatăl și cu Fiul. Înțelesul apostolic al teologiei este «a auzi, a vedea, a contempla cuvintele vieții, a-L atinge».

Noi avem această experiență în viața de rugăciune și în viața liturgică. Bulgakov spunea: «am aceste puteri din potir». Această realitate trebuie să o trăim noi pentru că teologul este un îndrăgostit de Hristos și de Biserică și prin aceasta se deosebește de ceilalți. De aceea poate atrage pe alții, el fiind un mădular viu al Bisericii, menit să întărească comuniunea eclesială. În contextul acestor afirmații, putem spune că teologia este o știință a mântuirii și a fericirii veșnice și că azi se deschide o facultate a bucuriei, a trăirii omului cu Dumnezeu.

Nietzsche a criticat creștinismul occidental că a pierdut bucuria și a devenit o religie a tristeții, a pierdut autenticul (pentru că la Nașterea Domnului bucuria a cuprins toată făptura fiindcă Hristos era în mijlocul lor; la Înălțare Apostolii s-au întors bucuroși, fiindcă El era în inimile lor), L-a pierdut pe Hristos. O teologie adevărată este o știință a bucuriei veșnice. Dacă teologia nu o va aduce, cu siguranță altă știință nu va reuși. Moartea este cel din urmă dușman, nu ceva natural și nu poate fi învinsă prin natural. Concludem, așadar, că Teologia de care are nevoie Biserica trebuie: 1) să fie duhovnicească, importanța rugăciunii e primordială, ea înmulțește dragostea, când nu poți iubi pe cineva, pomenește-l în rugăciune; 2) să fie pastorală (care analizează problemele reale cu care se confruntă Biserica și dă soluții). A paște – a da hrană. Să știm ce hrană și vindecare dăm acum conștiințelor demolate, bolii culturii..., cum înlăturăm teroarea, minciuna, corupția, incompetența..., căci Hristos nu vrea alte mâini, picioare, buze și inteligențe decât pe cele ale credincioșilor pe care le împrumută ca să-i tâlcuim nepătrunsa lui înțelepciune; să fie misionară, să transmită credința primită generației următoare, să reînnoade dialogul credință–cultură, să arate tinerețea veșnică a ortodoxiei care constă în aceea că ea sfințește nu numai intelectul, ci și subconștientul, să arate și să conștientizeze despre dimensiunea cosmologică a slujirii pentru a fi înlăturate dezastrele ecologice, să fie o mărturie ecumenică.

Până acum am făcut ecumenism pentru că ne-am permis să respirăm, să trimitem la studii, acum să facem ecumenism pentru a prezenta experiența unui creștinism statornic răstignit de zece ori și înviat de zece ori, să arătăm că singura expansiune a Bisericii Ortodoxe este în sensul

vertical, din suflet la cer. Am îndurat istoria prigonirii, să ne bucurăm. Avem un fond spiritual unic în Europa, să-l păstrăm și să-l dăm mărturie în toată lumea».

După încheierea cuvântării, Î.P.S. Sa a înmânat Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru Biblia în limba engleză cu pereții din lemn de măsline, tipărită cu binecuvântarea Ierusalimului, iar Paraclisul din Mănăștur un set de copii după icoane bizantine, prăznicarele.

A urmat la cuvânt Arhid. Prof. Dr. C. Voicu, Rectorul Institutului Teologic Ortodox de grad universitar Sibiu, care a transmis salutul frățesc al Institutului din Sibiu și a arătat strânsele relații ce s-au statornicit înainte și care vor fi de acum înainte între cele două institute prin cadrele lor. În anul 1952, cadrele universitare de la Cluj au mers la Sibiu, iar acum vin de la Sibiu la Cluj pentru ca să se împlinească urarea: «Vivat, crescat, floreat! Gloria academia teologia Napocensis».

În continuare, a vorbit Pr. Prof. Dumitru Radu, Prorectorul Institutului Teologic Ortodox Român București, care a arătat că redeschiderea unui institut teologic înseamnă un spor în cultură și învățătură teologică. De aceea se impun o serie de cerințe ce trebuie îndeplinite pentru bunul mers al școlii teologice și evoluției religioase din Transilvania. Este vorba de recitirea culturii și literaturii române pentru edificarea în unele probleme precum: Școala ardeleană, trecutul Bisericii din Transilvania (1698-1701) ș.a. Să fim apărători ai credinței străbune, pentru că «sunteți armata de geniu pentru apărarea unității românești și a ortodoxiei; să ne constituim într-un factor de coeziune între Universitate și Teologie pentru a înlesni dialogul cultură-credință». La final, i-a felicitat pe toți profesorii și studenții pentru munca depusă la redeschiderea acestui nou edificiu în cultura teologică.

În încheierea festivităților, a luat cuvântul P.S. Justinian Chira, Episcopul Maramureșului. Acesta și-a exprimat regretul că la aceste bogate și roditoare cuvinte duhovnicești nu au putut lua parte toți credincioșii pentru că ar fi fost un real sprijin și îndemn pentru ei. A mulțumit lui Dumnezeu că până la eliberare a existat aici un Seminar Teologic care datorită nivelului academic al profesorilor a ținut viu suflul înălțător și ziditor al creșterii noastre în Hristos prin învățarea teologiei și propovăduirea ei. P.S. Sa a mulțumit lui Dumnezeu pentru binecuvântarea care s-a pogorât peste noul Institut prin prezența Prea Fericirii Sale și a Înalților

Mitropoliți. A cerut corpului profesoral să se ocupe de alcătuirea unei Istории a Bisericii din Transilvania, să organizeze conferințe, pentru a putea fi spulberată necunoștința sau ignoranța unora dintre intelectuali cu privire la istoria Bisericii din trecut și de astăzi și pentru a se reînnoia dialogul cultură-credință.

În încheierea cuvântului său, P.S. a arătat că prezența sinodalilor în mijlocul credincioșilor este un element de reechilibrare a vieții sociale și a dat câteva sfaturi care să fie observate pentru bunul mers al unei școli teologice, să se preocupe foarte mult de viața duhovnicească și liturgică a studenților; să avem duhovnici destoinici și buni; pedagogii să fie iscusiți și să nu fie doar cu numele, ci să aibă ca model pe marele pedagog Hristos, pe care să-L urmeze; să studieze marile cărți de pedagogie; să acordăm sprijinul necesar conducerii celor două instituții pentru a crește slujitori buni ai sfințelor biserici, pentru că dacă vom neglija pregătirea lor, suntem cei mai de plâns din lume; să ne interesăm de problemele lor și să nu-i lăsăm să lupte singuri cu ispitele. Mulțumind celor care au onorat cu prezența, rugăciunea și învățătura lor, P.S. Sa a rostit o rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu. Festivitățile s-au încheiat cu cântarea «Doamne al puterilor, fii cu noi» și cu binecuvântarea Prea Fericirii Sale”².

După îndelungate demersuri la autoritățile locale și ale puterii de stat, conducerea noului Institut a obținut un cămin studențesc în cartierul Mănăstur din Cluj-Napoca, care a necesitat însă reparații capitale. Cu toate greutățile materiale și financiare întâmpinate, cursurile Institutului Teologic au început la data de 15 octombrie 1990, când s-a oficiat Slujba Sfințirii Apei și Te- Deumul, de către P.S. Arhiepiscopul Ioan Crișanul, înconjurat de un sobor de preoți, format din profesorii Institutului Teologic din Cluj-Napoca.

Din lipsă de spațiu și personal didactic, cursurile au început numai cu doi ani de studiu: anul I (170) și anul II (24), studenții aparținând Eparhiilor Clujului, Oradiei și Maramureșului. Au existat și studenți care au aparținut de Eparhiile Alba Iulia și Râmnic. Ca o noutate, în Institut au fost admise în fete, care urmau să devină profesoare de religie³.

² *Ibidem*, pp. 4-5.

³ Alexandru Moraru, „Reînființarea Institutului Teologic Ortodox Român din Cluj-Napoca”, în *Ibidem*, pp. 3-4.

Un an de aniversări și comemorări

La data de 8 martie 1992, s-au împlinit 70 de ani de la înființarea Corului Arhiepiscopiei Clujului, prilej cu care Arhidiaconul Ioan Brie, dirijor de peste șase decenii al acestui Cor, îi prezintă istoricul într-un amplu articol publicat în Revista Renașterea: „Ziua de 8 martie 1922 consemnează actul de constituire a uniunii corale «Corul bărbătesc» al Episcopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului. Adunarea generală de constituire a avut loc în clădirea din str. Iuliu Maniu, nr. 31, reședința de atunci a Episcopiei. Ideea organizării corului s-a născut odată cu reînființarea Episcopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului și alegerea primului ei Episcop, la 28 septembrie 1921, în persoana distinsului ierarh Nicolae Ivan.

Fondatorii corului au fost un număr restrâns de entuziaști, 30-35 la număr, în frunte cu organizatorul și dirijorul Prof. Vasile Petrașcu. În dorința lor sinceră și avântată de afirmare și promovare a valorilor spirituale românești, căroră vitregia vremurilor le-a fost mereu ostilă, în foarte scurt timp, chiar din timpul repetițiilor, Corul Episcopiei își începe activitatea. Și de atunci, deci de 70 de ani, în mod neîntrerupt, cu mențiunea că în anul 1925 Corul bărbătesc al Episcopiei se transformă în Cor mixt, prezența sa este nelipsită duminică de duminică și în sărbătorile mari, dând răspunsurile la Sf. Liturghie și organizând concerte de colinde religioase în fiecare an. În acest fel, împreună cu slujitorii altarului, preoți, diaconi, cântăreți și ierarhi, contribuind la cultivarea sentimentului de unitate spirituală, duhovnicească și românească a credincioșilor și poporului nostru din capitala Transilvaniei, și nu numai.

Până în anul 1933, anul sfințirii actualei Catedrale Arhiepiscopale, Corul bărbătesc, și apoi Corul mixt al Episcopiei, timp de 11 ani a cântat în biserica cu hramul «Sfânta Treime» de pe strada Bisericii Ortodoxe din Cluj, această bisericuță fiind «catedrala Episcopiei Vadului, Feleacului și Clujului din această perioadă».

Activitatea corului în decursul celor 70 de ani poate fi urmărită în trei etape distincte, etape cauzate de situația social-politico-istorică căreia poporul român a trebuit să-i facă față, astfel: 1. Activitatea corului de la înființare, 1922 până în anul 1940, anul nefast al anexării Ardealului de Nord și a Clujului Ungariei hortyste. 2. Perioada de ocupație hortystă (1940-1945) și 3. Perioada comunistă în România, 1945-1989. În fiecare din aceste etape, și în special în ultimele două, 1940-1989, Corul Episcopiei, prin participarea activă la săvârșirea rânduielii bisericești, prin concertele de colinde și religioase, a avut un rol deosebit în păstrarea și cultivarea spiritualității românești, a unității bisericii strămoșești și a speranței într-un viitor al dreptății și libertății. În timpul ocupației maghiaro-hortyste, singura manifestare românească publică posibilă era participarea la serviciile divine și la concertele de colinde și la cele religioase susținute de Corul Episcopiei Ortodoxe în Catedrală. Aceeași situație, în epoca comunistă, de îngrădire a afirmării valorilor spirituale și duhovnicești specifice Bisericii strămoșești și poporului român.

Între anii 1922-1940, pe lângă obligațiile din duminici și sărbători, corul a participat, prin concerte și activități culturale, și în alte orașe ale țării la manifestările inițiate după Primul Război Mondial pentru emanciparea spirituală, culturală și națională a poporului român de pretutindeni. Corul, în trecut și în prezent, a fost și este format din aceleași elemente talentate, cu diferite rosturi în societate, între care și membrii corului Operei Române și Filarmonicii de Stat, soliști ai Operei Române, studenți ai Academiei de muzică «Gheorghe Dima». În privința repertoriului liturgic și religios, sunt promovate cu deosebire lucrările și creațiile inspirate din muzica noastră românească de strună.

În cei 70 de ani, corul a avut șase dirijori, care prin abnegația și pricepera lor au contribuit la promovarea și consolidarea valorii artistice și interpretative, potrivit conținutului expresiv liturgic, valoare recunoscută și

apreciată: 1. Vasile Petrașcu, profesor de muzică bisericească și ritual la Academia Teologică Ortodoxă Română din Cluj, 3 ani (8.III.1922 - 15.X.1925), 2. Sava Columba, profesor de muzică la școlile secundare din Cluj, 4 ani (15.X.1925 - 3.XI.1929), 3. Patriciu Curea, preot profesor de religie la școlile secundare din Cluj, 3 luni (3.IX.1929 - 1.II.1930), 4. Augustin Bena, Rectorul Academiei de Muzică și Artă dramatică din Cluj, 10 ani (1.II.1930 - 1.IX.1940), 5. Laurențiu Curea, Protopop Stavrofor, consilier cultural la Episcopia Ortodoxă Română a Vadului, Feleacului și Clujului, 6 ani (1.IX.1940 - 24.V.1946) și 6. Ioan Brie, Arhidiacon profesor de muzică bisericească și ritual la Academia Teologică Ortodoxă Română și Seminarul Teologic Ortodox Român din Cluj, 60 de ani (din 24.V.1946 până în anul 2006, s.n.).

După 70 de ani atât de frământați pentru poporul român, pentru credincioșii bisericii noastre strămoșești, în care Corul Arhiepiscopiei Ortodoxe Române a Vadului, Feleacului și Clujului a avut un rol nu lipsit de importanță spirituală, duhovnicească și națională, aducem un pios omagiu celor ce nu mai sunt, recunoștință și considerație celor ce s-au retras din diferite motive, iar pentru cei ce fac parte acum din acest ansamblu coral, cele mai sincere sentimente de apreciere și stimă și dorim să fie încredințați că prin activitatea și aportul lor, ca și înaintașii, se numără printre aceia ce contribuie la zidirea sufletească și de neam a poporului nostru, faptă plăcută lui Dumnezeu și oamenilor, faptă trecută în cartea de aur a istoriei și a credinței noastre”¹.

În ziua de 28 august 1992, unul dintre absolvenții primelor promoții ale Academiei Teologice din Cluj, un „vrednic slujitor al altarului Bisericii străbune”, părintele Ioan Buiu de la Catedrala Episcopală din Cluj, a împlinit venerabila vârstă de 85 de ani. Cu această ocazie, Părintele Vicar Iustin Tira mărturisește în paginile Revistei *Renașterea*: „Pentru familia sfinției sale, ca și pentru cei mai apropiați care au cunoscut acest eveniment a fost prilej de bucurie sinceră și curată. Intenția noastră a fost ca să punctăm acest popas aniversar printr-un interviu, dar modestia creștinească de care părintele Ioan Buiu nu s-a despărțit niciodată în viața sa a zădărnicit planul nostru. Din sentimente de prețuire sinceră și respect

¹ Ioan Brie, „70 de ani de la înființarea Corului Arhiepiscopiei Clujului (8 martie 1922 - 8 martie 1992)”, în *Revista Renașterea*, anul III, nr. 3-4, martie-aprilie 1992, p. 7.

pentru felul în care a înțeles să-și îndeplinească misiunea sacră la care a fost chemat de Hristos în toți cei 52 de ani de activitate preoțească, dorim să încreștăm acest eveniment pe răbojul istoriei vieții bisericești a Eparhiei Clujului atât pentru credincioșii Bisericii noastre, cât mai ales pentru frații preoți cărora părintele Ioan Buiu le poate servi drept pildă oricând, deși biografia sa nu are nimic senzațional, nimic spectacular, nimic ieșit din comun.

Și totuși... Faptul că și astăzi, după 60 de ani, vin credincioși din Dângăul Mic, unde părintele Ioan Buiu și-a început slujirea preoțească la 15 noiembrie 1931, și întreabă cu dragoste de sfinția sa spune multe; faptul că cei din Rîpa de Jos, pe care i-a slujit din 1934 până în 1942, îl caută cu drag și astăzi însemnează că a lăsat urme adânci în sufletele lor; faptul că cei din Cojocna nu uită nici astăzi că într-o perioadă deosebit de grea și tulbure de care au avut și ei parte, între anii 1942-1946 l-au avut ca duhovnic înțelept, sfătuitor și ajutător pe părintele Ioan Buiu este deosebit de grăitor; faptul că mulți dintre credincioșii Bisericii «Schimbarea la Față» și mulți dintre cei ai Catedralei noastre și astăzi, după aproape 10 ani de la pensionarea sa, îl cercetează, se mărturisesc la dânsul și îi caută și acum ajutorul în rugăciunile sale însemnează că a făcut într-adevăr lucru de adevărat slujitor al lui Hristos.

De altfel, Catedrala, unde a slujit mai bine de jumătate din anii preoției, ni se pare că rămâne emblema preoției părintelui Ioan Buiu și nu numai, pentru că aici și-a încheiat activitatea pastorală. Sutele de preoți din Eparhia Clujului și din alte Eparhii, care au slujit la altarul Catedralei, fie în practica liturgică, fie cu alte prilejuri, au avut posibilitatea să ia pildă de slujire și atitudine preoțească. Și cei mai mulți au luat. De aceea, îl cinstesc și îi pomenesc numele cu respect.

Este binecunoscută patima părintelui Ioan Buiu pentru carte. Miile de volume care alcătuiesc biblioteca sa stau mărturie despre aceasta. Obsesia de care nu a scăpat niciodată era și este și acum aceea de a nu pierde vreo carte bună din cele nou apărute. Se înțelege, cărțile nu le-a cumpărat numai spre această îndeletnicire; îi îndeamna pe toți tinerii preoți, pentru că știa valoarea prieteniei cărții, ca și roadele acestei prietenii.

Vreme de aproape 15 ani, între anii 1946-1959, într-o perioadă deosebit de grea pentru poporul român și Biserica sa, a îndeplinit funcții de răspundere în conducerea Centrului eparhial al Clujului. Prin răbdare, bunătate, cumpătate în vorbă și faptă, așezate toate pe temelia iubirii de Dumnezeu și de semenii, și-a adus o contribuție importantă la continuarea vieții bisericești a Eparhiei. De aceea, i s-au acordat toate distincțiile bisericești care le poate primi un preot de mir: iconom, cu dreptul de a purta brâu roșu (1943), crucea patriarhală (1958) și iconom stavrofor (1959). Dar peste toate aceste distincții, părintele Ioan Buiu a rămas în memoria ierarhilor, preoților și credincioșilor ca unul care s-a silit - și în bună măsură a reușit - ca slujba să și-o facă deplin, aceasta fiind, de fapt, cea mai valoroasă distincție. Noi îl rugăm pe milostivul Dumnezeu, pe care l-a slujit cu iubire și credincioșie, să-l binecuvânteze cu sănătate și bucurii duhovnicești².

Noul an universitar 1991/1992 la Institutul Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, la care s-au înscris în cadrul cursurilor zi și fără frecvență 480 de studenți, a început la data de 1 octombrie 1991, cu slujba Sfințirii Apei de către un sobor de preoți-profesori. Trăind solemnitatea momentului, Pr. Dr. Ioan Chirilă consemna în Revista *Renașterea*: „Acest eveniment ne duce cu gândul la curățirea și la nașterea din apă și din duh pentru că «harul și binecuvântarea Iordanului» prezente aici ne fac sau ne îndeamnă (cel puțin) să ne revărsăm «izvoarele de apă vie» ale ființei noastre în «izvorul vieții – Hristos» și să ne zidim astfel «zidirea nouă». De aceea, putem afirma că începutul anului școlar este un «din nou pentru Nou» sau că este o clipă în care privim existența potențială în afirmarea sa imperativă: Vreau să Te cunosc, ajută-mă! Și El ne stropește din «ploaia harului de sus», ca să devenim izvor «al belșugului pe pământ», îmbogățindu-ne în Dumnezeu³».

Deschiderea festivă a avut loc câteva zile mai târziu, în data de 7 octombrie 1991, când P.S. Dr. Irineu Pop Bistrițeanul, înconjurat de studenți și de corpul profesoral, a asistat la săvârșirea Te-Deumului în Paraclisul Institutului, la care au oficiat: Pr. Lector Remus Lazăr, Pr. Dr. Valer Bel, Pr.

² Iustin Tira, „Părintele Ioan Buiu la 85 de ani”, în Revista *Renașterea*, anul III, nr. 9-10 / septembrie-octombrie 1992, p. 6.

³ Ioan Chirilă, „Festivitatea de deschidere a noului an universitar 1991/1992 la Institutul Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca”, în Revista *Renașterea*, nr. 9-10 / septembrie-octombrie 1991, p. 7.

Asist. Vasile Coția, Diac. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb. Festivitățile au continuat în Aula Institutului, unde Pr. Dr. Valer Bel a susținut conferința „Ortodoxia românească și responsabilitatea teologiei pentru viața bisericească și pentru progresul ei spiritual”. Corul Institutului, condus de Pr. Prof. Vasile Stanciu, a interpretat partituri corale teologice și laice. În continuare, Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Rectorul Institutului, a prezentat activitatea anului școlar precedent, subliniind greutățile prin care a trecut instituția, fapt care nu i-a împiedicat însă pe reprezentanții acesteia să își facă simțită prezența în viața socială, culturală și bisericească a Clujului. Privind retrospectiv, Rectorul și-a exprimat nădejdea „unei realizări totale a chemării și mandatului pe care profesorii și studenții l-au primit prin chemarea divină”⁴.

În încheiere, a luat cuvântul Episcopul Vicar Dr. Irineu Pop Bistrițeanul, care a vorbit despre realitățile societății, care revendică din partea tuturor o mai obiectivă privire și implicare în actualitate „pentru a răscumpăra vremea, căci zilele sunt rele”. Acesta a subliniat rolul și legătura strânsă dintre cultură și credință, cele două elemente înnoitoare ale lumii, rememorând clipele evanghelice fericite ale plimbării Mântuitorului cu ucenicii pe țărmul Tiberiadei, clipe pe care teologii cu vocație le pot trăi, având bucuria de a fi „chemați dintre cei mulți ca să beneficieze de polenizarea harului în vederea bunei înmiresmări a întunericului veacului acestuia”⁵.

Ziua de 3 noiembrie 1992 a fost una de doliu pentru Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, prin plecarea la cele veșnice a Arhiepiscopului Dr. Teofil Herineanu. Acesta s-a născut la 11 noiembrie 1909, în localitatea Arcalia, județul Bistrița-Năsăud. După terminarea școlii primare în Lemniu, județul Sălaj, urmează cursurile medii la Liceul „Gheorghe Barițiu” din Cluj (1921-1928). Din panegiricul făcut de Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru în Revista *Renașterea*⁶ aflăm: „... De mic copil având o vocație aleasă pentru preoție, Teofil Herineanu s-a înscris la Academia Teologică Română Unită din Cluj-Gherla (1928-1932). În cadrul acestei

⁴ *Ibidem*

⁵ *Ibidem*

⁶ Alexandru Moraru, „Înalt Prea Sfântului Părinte Arhiepiscop, Dr. H.C. Teofil Herineanu al Vadului, Feleacului și Clujului (1909 - 1992)”, în Revista *Renașterea*, anul III, nr. 11 / noiembrie 1992, p. 7.

pregătiri a fost trimis la Paris, în anul universitar 1929-1930, pentru studii de specializare. După ce s-a reîntors în țară, s-a dedicat misiunii preoțești ca preot celib, timp de 17 ani, păstorind în parohiile Ceaba, Băbuțiu și Panticeu, din fosta Eparhie Unită de Cluj-Gherla, cu deosebite rezultate pastorale. În această perioadă de timp, pe lângă activitatea pastorală și studiul intens al Sfintei Scripturi, a publicat articole, predici și meditații în diferite perioade bisericești; a tradus și publicat cartea lui Dom Jean Baptiste Chautard, «The Soul of The Apostolate» (Sufletul apostolatului).

Pentru calitățile alese dovedite în activitatea pastorală, precum și «pentru modul în care a înțeles să răspundă la istoricul act al unificării bisericești din 1948», la 8 iunie 1949, Teofil Herineanu a fost ales Episcop titular la Eparhia Romanului și Hușilor, de către Colegiul Electoral al Bisericii Ortodoxe Române. După tunderea în monahism din 20 iulie 1949, Părintele Teofil Herineanu a fost hirotonit Arhiereu, la 21 august 1949, la Schitul Dragoslavele (Muscel). Slujba a fost săvârșită de Mitropolitul Nicolae Bălan al Ardealului, Mitropolitul Firmilian al Olteniei, Episcopul Iosif Gafton al Râmnicului și Argeșului, înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, în prezența Patriarhului Justinian Marina, a membrilor Sfântului Sinod și a unei numeroase asistențe.

Solemnitatea înscăunării Prea Sfințitului Teofil a avut loc la Roman, în data de 28 august 1949, în Catedrala Episcopiei Romanului și Hușilor, de față fiind Patriarhul Justinian Marina, Mitropolitul Sebastian Rusan al Moldovei, Episcopul Antim Nica, locotenent al Eparhiei Galaților, precum și numeroși clerici și credincioși. În cuvântul de instalare, Prea Sfințitul Episcop Teofil arăta următoarele: «Sunt stăpânit de o profundă emoție, când mă văd în fața scaunului încărcat de glorie al atâtor înaintași vrednici, care s-au distins unii prin realizările lor, alții prin cucernicia și bunătatea lor». După ce a pomenit de unele figuri de mari ierarhi, care au păstorit la Roman (ex. Episcopii cărturari Macarie, Dosoftei, Veniamin Costachi, Melchisedec Ștefănescu și Lucian Triteanu), Prea Sfințitul Episcop Teofil a afirmat: «În drumul pe care pășesc astăzi, în misiunea pe care o am de îndeplinit, ochii gândului meu se vor îndrepta și la predecesorii mei. Viața lor curată, munca lor fără preget vor fi pentru mine îndemn la activitate asiduă în ogrorul Domnului și al poporului românesc».

Traducând în faptă acest angajament, Prea Sfințitul Părinte Episcop Teofil Herineanu a păstorit cu roade bogate pe credincioșii din binecuvântata episcopie a Romanului și Hușilor timp de opt ani și jumătate.

Prin ridicarea învățatului vlădică Nicolae Colan în treapta de Mitropolit al Ardealului, scaunul eparhial de la Cluj a rămas vacant. Pe acest scaun, Colegiul Electoral Bisericesc l-a ales la 19 decembrie 1957 pe Prea Sfințitul Episcop Teofil Herineanu. Solemnitatea înmânării cărjei noului ales în fruntea eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului a avut loc în 21 decembrie 1957, în sala sinodală din Palatul Patriarhiei Române. Erau de față membrii Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în frunte cu patriarhul Justinian Marina, vicari, consilieri, profesori de teologie, protopopi, preoți studenți, numeroși invitați, precum și reprezentanți ai autorităților de stat. În cuvântul de mulțumire față de cei prezenți, P.S. Episcop Teofil a rostit, între altele, un adevărat legământ: «Cunoscând... greaua obligație de supraveghetor și învățător ce apasă pe umerii păstorului sufletesc, vă promit solemn să nu uit de porunca Apostolului Pavel către episcopul Timotei, când scrie: *Propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără timp, muștră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga răbdare și dând neconținut învățătura* (II Timotei 4,2). Pentru a-i îndupleca pe păstoriții mei să fugă de primejdia pierzării veșnice, pentru a-i îndupleca să se lupte contra păcatului și să se opintească a săvârși fapte bune, mă voi folosi cu preferință de argumentele Sfintei Scripturi, ele fiind cele mai convingătoare. În osârdia mea pastorală, nu mă voi mărgini să le vorbesc mereu păstoriților mei despre Dumnezeu, ci voi grăi și lui Dumnezeu adeseori despre păstoriții mei, în rugăciune. Rugăciunea și predica vor fi principalele mele preocupări chiriarhale...».

La 22 decembrie 1957 a avut loc în bătrâna și, totuși, mereu tână cetate a culturii de pe malurile Someșului - Cluj, în Catedrala ortodoxă română de aici, solemnitatea instalării Prea Sfinției Sale în scaunul Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, în prezența patriarhului Justinian Marina, a membrilor Sfântului Sinod al Bisericii noastre și a reprezentanților autorităților de stat. În cuvântul de instalare, P.S. Episcop Teofil Herineanu încredința, între altele, pe cei prezenți: «Făgăduiesc solemn să le fiu iubiților mei păstoriți pildă de atașament integral față de credința strămoșească, față de unitatea sufletească a poporului nostru, ca să le pot spune cu

deplină îndreptățire: iubiții mei, fiți următori, pășiți pe urmele mele; precum și eu pășesc pe urmele marilor și vrednicilor mei înaintași, Episcopul Nicolae Ivan, cel de-al doilea ctitor al acestei istorice vlădicii și distinsul nostru Arhipăstor de astăzi, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae Colan».

Trecând anii, în ziua de 19 iunie 1973, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, luând în considerare vechimea și importanța istorică a Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, a hotărât ridicarea ei la rang de Arhiepiscopie, iar pe titularul ei, P.S. Episcop Teofil Herineanu, la rang de Arhiepiscop. Festivitățile bisericești prilejuite de ridicarea Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului la rang de Arhiepiscopie au avut loc în Catedrala Ortodoxă Română din Cluj, la 9 septembrie 1973, zi în care a fost hirotonit întru Arhiereu Prea Cuviosul Arhimandrit Justinian Chira de la Mănăstirea Rohia; Prea Sfinția Sa a fost numit Episcop Vicar al acestei Eparhii, cu titlul de «Maramureșanul».

În cele peste trei decenii de arhipăstorie a Eparhiei Vadului, Feleacului și Clujului, Î.P.S. Arhiepiscop Teofil s-a dovedit a fi bun cunoscător al problemelor vieții bisericești de aici, preocupându-se îndeaproape de o rezolvare a lor cât mai fericită. În tot ceea ce era de înfăptuit, Î.P.S. Sa premergea cu exemplul personal model de slujire și trăire duhovnicească; și-a împletit grija pentru bunul mers al Bisericii cu interesele și năzuințele neamului nostru românesc, pentru aceste două idealuri de slujire fiind cu totală dăruire.

Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Teofil s-a dovedit un bun gospodar al acestei Eparhii. Sub Î.P.S. Sa s-au înfăptuit o serie întreagă de lucruri; în curtea Centrului Eparhial a fost ridicată o clădire nouă în care se află fabrica de lumânări; căminul preoțesc și biblioteca eparhială; s-a înălțat o nouă aripă pentru Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, în cadrul căreia se află un frumos paraclis pentru elevii și studenții Școlilor Teologice de aici; s-a amenajat un interesant muzeu eparhial, s-au renovat clădirile Arhiepiscopiei.

În toată activitatea de arhipăstor, Î.P.S. Arhiepiscop Teofil s-a dovedit a fi un «adevărat model de virtute, de evlavie adâncă», de rugător statornic către Dumnezeu și de ales cunoscător și tâlcuitor al Sfintei Scripturi.

Roadele stăruințelor Î.P.S. Sale în tălmăcirea «Cărții vieții» le găsim în minunatele Pastorale de Crăciun și Paști, publicate într-un frumos volum, cu titlul «Tâlcuri din Sfânta Scriptură», precum și în articolele din periodicele noastre bisericești. La zestrea duhovnicească și culturală a Eparhiei noastre în perioada păstoririi Î.P.S. Teofil se adaugă: «Darurile Bisericii» și «Viața Maicii Domnului», alcătuite de Prea Sfințitul Episcop-Vicar Justinian Chira Maramureșanul; «Îndrumătorul bisericesc, misionar și patriotic», ce se editează începând cu anul 1978; «Monumentele Istorice și de artă religioasă din Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului», «Episcopul Nicolae Ivan - ctitorul reînviarei Eparhiei a Vadului, Feleacului și Clujului» - monografie; «Cărțile de predici» ale Pr. Prof. Ioan Bunea; mai multe ediții a cărții de rugăciuni și altele.

Î.P.S. Arhiepiscop Teofil în cursul arhipăstoririi Sale a înțeles să stea în legătură nemijlocită și permanentă cu preocupările și frământările păstoritorilor și să răspundă tuturor solicitărilor venite din partea conducerii noastre bisericești. De asemenea, a dus la îndeplinire toate hotărârile Sfântului Sinod privitoare la anumite probleme de interes general. Î.P.S. Sa a lucrat neîntrerupt cu dragoste și răbdare, cu tact și înțelepciune la zidirea mărețului edificiu al păcii, înfrățirii și unității tuturor românilor. Conștient de misiunea încredințată, Î.P.S. Arhiepiscop Teofil Herineanu, pe lângă îndeplinirea îndatoririi de păstor sufletească și a celei de cetățean devotat Patriei, a desfășurat și o bogată activitate ecumenistă. Pe plan extern, a făcut parte din anumite delegații ale Bisericii Ortodoxe surori (în U.R.S.S., Jugoslavia, Bulgaria, Siria, Locurile Sfinte). Pe plan intern, a participat la numeroase întruniri ecumeniste, iar la Cluj a întreținut relații frățesti cu reprezentanții Bisericilor izvorâte din Reformă (calvină, luterană și unitară), întinzându-le o «mână caldă» și «lucrând în colaborare, în adevărat spirit ecumenist...». De fiecare dată când a avut prilejul să se întâlnească cu conducătorii celorlalte culte, îndeosebi în cadrul Institutului Teologic Protestant de grad universitar din Cluj-Napoca, și-a spus cuvântul de prietenie și colaborare «pentru așezarea unui climat de pace și înțelegere cu toate cultele care se bucură de libertate deplină în Patria noastră». Ca semn de înaltă apreciere și prețuire a acestei activități ecumeniste, Institutul Teologic Protestant din Cluj-Napoca i-a conferit Î.P.S. Arhiepiscop Teofil înaltul titlu academic de Doctor honoris causa în data de 13 mai 1974.

Î.P.S. Sa s-a dovedit a fi gazdă ospitalieră și pentru numeroșii reprezentanți și multe delegații din diferite Biserici creștine și necreștine ale lumii. Tuturor le-a dat pildă «cu cuvântul și cu fapta» de un real ecumenism local, de înfrățire sinceră a naționalităților conlocuitoare de aici”⁷.

La catafalcul celui plecat în eternitate, și-au exprimat regretul reprezentanți ai autorităților locale, frați întru Hristos și numeroși credincioși. Cel dintâi a luat cuvântul Grigore Zanc, Prefectul județului Cluj: „Îndoliată asistență, vă rog să-mi îngăduiți ca în nume propriu și în numele Prefecturii județului Cluj să aduc, în acest cadru îndoliat, un pios omagiu celui care a fost Înalt Prea Sfinția Sa Arhiepiscopul Teofil Herineanu. Personalitatea Înalt Prea Sfinției Sale a reprezentat, nu numai pentru Biserica Ortodoxă, ci și pentru instituțiile laice și pentru aproapele și pentru departele întru credință, o pildă și un sfetnic de mângâiere, de înțelegere și moralitate. A făcut-o prin cuvântul și fapta puse în slujba apropierei și iubirii dintre oameni, a păstrării credinței strămoșești ca suport al unității neamului. Om al păcii, al virtuții, stăruind fără patimă pentru înțelegere și conlucrare, Î.P.S. Sa va rămâne în memoria noastră ca unul din spiritele cele mai luminate. Fie să se odihnească de-a dreapta Tatălui!”⁸.

Un cuvânt omagial a rostit și Gheorghe Funar, Primarul municipiului Cluj-Napoca: „Îndoliată adunare, stingerea din viață a Înalt Prea Sfinției Sale Dr. Teofil Herineanu constituie o mare pierdere atât pentru Biserica Ortodoxă Română, cât și pentru locuitorii municipiului Cluj-Napoca. În ultimele sale luni de viață am apelat la Înalt Prea Sfinția Sa pentru a găsi căile potrivite spre a se ajunge la o împăcare între cele două Biserici surori ale neamului românesc și pentru ca toți credincioșii clujeni să poată intra la slujbe în biserică. Sfaturile Înalt Prea Sfinției Sale sper să fie urmate de către conducătorii Episcopiilor Ortodoxă și Greco-Catolică spre binele neamului românesc. Din partea Primăriei municipiului Cluj-Napoca transmitem condoleanțe familiei, Patriarhiei Române și Sfântului Sinod. Dumnezeu să-l odihnească în pace!”⁹.

⁷ *Ibidem*, p. 7.

⁸ „Cuvântarea domnului Grigore Zanc, Prefectul Județului Cluj”, în *Ibidem*, p. 6.

⁹ „Cuvântarea domnului Gheorghe Funar, Primarul municipiului Cluj-Napoca”, în *Ibidem*, p. 6.

A urmat cuvântul Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca: „Școlile Teologice Ortodoxe din Municipiul Cluj-Napoca aduc, în aceste clipe, un pios omagiu Înalt Prea Sfințitului Părinte Arhiepiscop Teofil Herineanu, Ierarhului binecuvântat de Dumnezeu cu viață aleasă. Pentru noi, dascăli, elevi și studenți, Înalt Prea Sfinția Sa a fost un adevărat model de slujire, rugăciune, evlavie, cunoaștere și propovăduire a Sfintei Scripturi. Slujbele săvârșite de Înalt Prea Sfinția Sa imprimau în sufletele noastre duhul sfințeniei, al reculegerii profunde și al comuniunii cu Dumnezeu. Prin rugăciunile Î.P.S. Sale vorbea cu noi și cu Dumnezeu despre noi, cerându-I să ne ocrotească mai ales în vremi de mare restriște. Când ne propovăduia Cuvântul lui Dumnezeu, îl fundamenta pe temeinice texte biblice. A fost un sfătuitor permanent al corpului profesoral de la Seminarul Teologic din Cluj-Napoca, îngrijindu-se ca toate catedrele de la această școală teologică să fie completate cu profesori competenți și de vocație.

De asemenea, Î.P.S. Sa s-a interesat îndeaproape de situația la învățătură și purtare a studenților de la Institutul Teologic din Sibiu, unde vreme îndelungată a avut tineri din cuprinsul Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, participând la examenele de licență ale acestora, pentru a-i cunoaște cât mai bine, în scopul numirii în parohii corespunzătoare pregătirii lor.

După Revoluția din Decembrie 1989, a îmbrățișat ideea reînființării Institutului Teologic Ortodox din Cluj-Napoca, conștient de importanța unei școli teologice superioare în cetatea de frunte a culturii transilvănene. S-a preocupat mereu de baza materială a Seminarului Teologic de aici, mărindu-i localul. De asemenea, în incinta acestuia s-a amenajat o frumoasă capelă, unde se fac slujbe religioase pentru elevii seminariști și studenții teologi. Datorită acestei strădanii, prin Școlile teologice pomenite, Î.P.S. Sa a reușit să micșoreze numărul parohiilor vacante din Eparhia noastră. Pentru zestrea materială și spirituală lăsată de Î.P.S. Sa școlilor noastre teologice, rugăm pe bunul Dumnezeu să-i facă parte cu aleșii în Împărăția Sa. Domnul să-l ierte și să-l odihnească!”¹⁰.

¹⁰ „Cuvântarea P.C. Pr. Prof. Dr. Alexandru Moraru, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă”, în *Ibidem*, p. 6.

În final a vorbit Eminența Sa Dr. Kovács Lajos, Episcopul Bisericii Unitariene: „Prea Fericirea Voastră, îndoliată adunare, din partea Bisericii Unitariene, împreună cu curatorul general Jenei Dezső, stăm zguduiți lângă acest catafalc și luăm la cunoștință că, după un peregrinaj pe această lume de 83 de ani, s-au terminat zilele celui care a fost Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, Înalt Prea Sfințitul Dr. Teofil Herineanu, unul dintre cei mai de seamă conducători ai Bisericii Ortodoxe Române.

I-a sosit ceasul ca din voința lui Dumnezeu să treacă din această viață pământească, vizibilă, efemeră, în lumea invizibilă, veșnică. Cu această ocazie tristă, doresc să iau rămas bun de la Înalt Prea Sfinția Sa nu numai în numele Bisericii Unitariene. Am sarcina de a transmite întreaga compasiune și din partea celorlalte două Biserici protestante, a Eminenței Sale Dr. Csiha Kálmán, Episcop reformat, și a Eminenței sale Mózes Árpád, Episcop lutheran, împreună cu credincioșii lor.

În anul 1957 am avut cinstea ca împreună cu domnul Woude, Secretarul general al asociației noastre mondiale, care ne-a vizitat țara, și cu răposatul Episcop Unitarian Dr. Kiss Elek, în urma invitației primite din partea Patriarhului Iustinian, trecut de asemenea la cele veșnice, să particip în calitate mea de Vicar episcopal la ședința Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în cadrul căruia, din scaunul episcopal al Romanului și Hușilor, Înalt Prea Sfinția Sa a fost ales Episcop al Vadului, Feleacului și Clujului. De atunci, relațiile mele cu Înalt Prea Sfinția Sa, devenit în 1973 Arhiepiscop, în calitate mea de Vicar, iar apoi în ultimii 20 de ani ca Episcop, au fost totdeauna foarte cordiale. Și pot să mărturisesc cu grațitudine sinceră, la această tristă ocazie, că în ultimele patru decenii Biserica noastră, împreună cu celelalte biserici protestante, a beneficiat în continuu de aportul binevoitor al conducătorilor superiori ai Bisericii Ortodoxe Române și mai îndeaproape al mult regretatului Arhiepiscop Teofil Herineanu. Dat fiind că trăim în același oraș, relațiile noastre s-au întărit și s-au îmbogățit an de an. Aș vrea să arăt că, în calitate mea de fost profesor al Noului Testament, am apreciat întotdeauna cunoștințele Înalt Prea Sfinției Sale, de care a dat dovadă în domeniul Noului Testament, fiind un exeget eminent al acestuia. Mulțumim lui Dumnezeu că l-a dăruit pe Prea Sfinția Sa Bisericii sale și nouă tuturor ca pe o sfântă binecuvântare. Păstrăm amintirea lui cu pietate”¹¹.

¹¹ „Cuvântarea Eminenței Sale Dr. Kovacs Lajos, Episcopul Bisericii Unitariene”, în *Ibidem*, p. 6.

Noul Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului

Începând cu data de 3 noiembrie 1992, prin trecerea la cele veșnice a vrednicului de pomenire Arhiepiscop Teofil Herineanu, scaunul arhiepiscopal din Cluj a rămas vacant. În perioada vacanței, locotenența Eparhiei Clujului a fost încredințată Î.P.S. Antonie Plămădeală, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului.

În ziua de 21 ianuarie 1993, Colegiul Electoral Bisericesc s-a întrunit pentru alegerea noului Arhiepiscop al Clujului. Prin vot secret, cu o majoritate covârșitoare de voturi, în primul tur de scrutin a fost ales Prea Cuviosul Arhimandrit Bartolomeu Anania, cunoscut teolog, poet și dramaturg, care în acel moment se afla la mănăstirea Văratec, unde lucra intens la traducerea Bibliei cu note și comentarii. A fost anunțat despre alegerea sa la mănăstirea Văratec și a fost chemat în Sf. Sinod la București, unde a sosit în seara acelei zile.

După validarea din partea Comisiei canonice sinodale, Prea Cuviosul Arhimandrit Bartolomeu a fost prezentat sinodalilor de P.F. Părinte Patriarh Teoctist și Î.P.S. Mitropolit Antonie, care și-au exprimat marea bucurie de a-l avea ca membru în cel mai înalt for de conducere a Bisericii Ortodoxe Române.

Serbările de instalare ale noului Arhiepiscop al Clujului s-au desfășurat în zilele de 6-7 februarie 1993. Înainte de săvârșirea Sf. Liturghii s-a oficiat slujba; „Cercării și desemnării ipopsifiului” în cadrul căreia ipopsifiul (candidatul la arhierie) rostește mărturisirile de credință.

La Sf. Liturghie au slujit următorii: P.F.Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Î.P.S. Daniel, mitropolitul Moldovei și al Bucovinei, Î.P.S. Antonie, mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, P.S. Gherasim, episcopul Râmnicului, P.S. Andrei, episcopul Alba-Iuliei, P.S. Calinic episcopul Argeșului, P.S. Timotei, episcopul Aradului, P.S. Ioan episcopul Oradiei, P.S. Justinian episcopul Maramureșului și Sătmarului, P.S. Teofan Sinaitul, episcop-vicar patriarhal, P.S. Gherasim Putneanul, episcop-vicar al Arieepiscopiei Sucevei și Rădăuților, P.S. Irineu Bistrițeanul, episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, P.S. Emilian Arădeanul, arhiereu vicar al Episcopiei Aradului, înconjurați de un impresionant sobor de arhimandriți, preoți și diaconi.

În cadrul Sf. Liturghii, după imnul Sfinte Dumnezeule, a avut loc hirotonirea întru arhiereu a P.C. Arhimandrit Bartolomeu, care din acel moment a luat protia Sf. Liturghii până la sfârșit. După Sf. Liturghie, Pr. Prof. Dr. Mircea Păcurariu, decanul Facultății de Teologie din Sibiu, a dat citire Gramatei mitropolitane de instalare, iar D-l Victor Opaschi, consilier prezidențial, a dat citire Decretului prezidențial privind recunoașterea Î.P.S. Bartolomeu în scaunul arhiepiscopal. Î.P.S. Mitropolit Antonie în fața credincioșilor a dat mantia noului arhiepiscop și i-a înmănat toiagul arhieresc. Cuvântul de învățătură a fost rostit de P.F. Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române: „Iubiții mei, Ziua de ieri, ca și cea de astăzi sunt zile însemnate nu numai pentru mine personal, ci și pentru noi toți cei ce am avut bucuria de a ne afla lângă noul Arhipăstor al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului. Sânt zile sărbătorești pentru întreaga Biserică Ortodoxă Română, căci noi, Ierarhii prezenți aici ne-am împărtășit din aceeași bucurie și l-am înconjurat cu aceeași dragoste pe arhipăstorul ales în scaunul de la Cluj, pentru a înnoi nădejdea în mai bine a dreptmăritorilor creștini de pe aceste binecuvântate meleaguri românești. De altfel, de pe fețele tuturor credincioșilor prezenți la sfintele rugăciuni în această măreață catedrală am putut descifra bucuria duhovnicească prilejuită de hirotonirea și instalarea noului ierarh, și aceeași sinceră participare la bucuria noastră am simțit-o și din partea conducătorilor celorlalte biserici din Cluj-Napoca, fapt ce ne îndreptățește speranțele în continuarea relațiilor ecumenice frățești care au caracterizat mereu viața locuitorilor acestei părți a țării.

Neîndoios că și pentru noul ierarh hirotonit și instalat azi, pentru Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu, această zi constituie un popas sărbătoresc însemnat, un prilej de aleasă bucurie spirituală, dar și prilej de reflecție asupra imensei responsabilități ce și-a asumat-o, așa cum am făcut toți ierarhii, în fața Bisericii, a credincioșilor, și mai ales în fața lui Dumnezeu. Căci în fața lui Dumnezeu, în fața Părintelui nostru ceresc, avem de dat socoteală de cum am gândit, ce am făcut și mai ales ce învățătură și pildă am dat noi turmei celei încredințate nouă spre păstorire. Acest sentiment al imensei răspunderi păstorești îl are fiecare ierarh, în orice moment, în orice clipă a vieții sale și mai ales când se află în fața oamenilor și în fața Sf. Altar. În spiritul mărturisirii drepte a credinței ortodoxe strămoșești, mărturisire auzită astăzi din gura noului ierarh al Bisericii noastre, și-a desfășurat, își desfășoară și își va desfășura misiunea Biserica noastră românească, pururi drept învățând pe poporul cel însetat de apa vie a Evangheliei lui Hristos.

Alegerea ca înalt arhipăstor la Cluj a Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu subliniază dorința Duhului Sfânt de înnoire, de primenire în sânul Bisericii, precum și faptul că cei chemați de Duhul Sfânt la slujire trebuie să se supună acestei chemări, căci Duhul suflă unde vrea și merge unde vrea. Pot personal depune mărturie că Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu a fost chemat în urmă cu mulți ani la cele mai înalte slujiri ale Sf. noastre Biserici, încă de acum 44 de ani, când amândoi ne găseam sub ascultarea vrednicului de pomenire Partiarh Iustinian Marina. Atunci, în anul 1949, smerenia și profunda viață interioară l-au ținut pe tânărul părinte Bartolomeu Anania în locuri cu răspundere mai modestă, dar iată că azi se împlinește cuvântul Mântuitorului Hristos că Dumnezeu pe cei smeriți îi înalță, iar înălțarea este, așa cum am amintit mai înainte, legată de cele mai copleșitoare răspunderi.

Bucuria duhovnicească pe care o trăim acum se împletește oarecum cu o nuanță de nostalgie, de tristețe chiar, pentru faptul că nu toți slujim la același Sf. Altar, că nu sântem una, așa cum S-a rugat pentru noi Mântuitorul Hristos în Ghetsimani, că nu ne împărtășim cu toții din același Sf. Potir. Știm că Biserica este una, sfântă, sobornicească și apostolească, că Hristos este capul unui singur trup și toți ierarhii creștini ar trebui să aparținem unei singure comunități creștine. Realitatea este însă alta, dureroasă, sfâșietoare chiar când ne gândim că nu putem să ne strângem laolaltă nici

chiar noi, ierarhii români, ci stăm departe unul de altul, despărțiți și împărțiți. Evenimentul de astăzi, sfintele rugăciuni înălțate către cer, Sf. Liturghie ce s-a săvârșit aici ar trebui să fie pentru noi niște mesaje sfinte, permanente, niște îndemnuri adresate de Dumnezeu nouă tuturor, clerului, credincioșilor, oamenilor de cultură, tineretului, de a milita și lucra neâncetat pentru întâlnirea noastră într-o singură comunitate creștină. Idealul unității Bisericii la care Mântuitorul Hristos ne cheamă stăruitor nu trebuie să-l uităm niciodată pe tot parcursul vieții noastre.

Ne găsim într-un loc minunat, în Transilvania, într-un colț de țară românească unde fiecare efort, fiecare cuvânt și fiecare act îndreptat spre dragoste, înțelegere și împreună lucrare este prețuit la adevărata sa valoare. Aceeași tendință de colaborare trebuie să ne ducă pe toți spre conlucrarea adevărului, a acelui adevăr evanghelic care să ne facă vii, după cuvântul Sf. Ap. Pavel, și de care nu ne putem despărți nici o clipă.

Ce aș putea să-i spun mai mult Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu, decât să mă fac mesagerul iubirii și prețuirii tuturor ierarhilor Bisericii noastre pentru Î.P.S. Sa, a credincioșilor, a tineretului nostru și a oamenilor de artă care și-au pus toate talentele și resursele sufletești în slujba lui Dumnezeu și a frumosului material și spiritual. Reînnodăm azi un fir scump al Bisericii noastre, acela de a avea în soborul ierarhilor noștri un cărturar, urmaș al lui Dosoftei, al Mitropolitului Simion Ștefan de la Bălgrad, al Mitropolitului Varlaam de la Iași.

Cred din toată inima că Dumnezeu călăuzește viața Bisericii noastre și a fiecăruia din noi în parte. Sunteți, Înalt Prea Sfințite Bartolomeu, acasă aici la Cluj, așa după cum vi s-a spus, purtând în persoana voastră bucuriile și tristețile, versurile mioritice măiestrite, precum și amintirea suferințelor anilor ce au trecut. Iar suferințele pe care le-ați încercat în viață n-au fost nici mici, nici puține și trecând ieri prin Aiud v-am simțit fiorul și vibrația stărilor sufletești care v-au copleșit la amintirea anilor grei de temniță petrecuți în acel oraș. Dar vicisitudinile vieții nu v-au doborât, ci mai vârtos v-au călit și au rodit împliniri deosebite pe tărâm literar și duhovnicesc, culminând cu împlinirea la care azi sântem martori. Avem ferma nădejde că Sfântul Duh a așezat în acest scaun al Clujului pe cel de-al patrulea Arhipăstor, un om cu inima trează, pururi veghetoare, un suflet cuprinzător, un om luminat care va lucra neâncetat pentru binele Bisericii noastre și al neamului nostru.

Îmi exprim recunoștința mea deosebită față de conducătorii celorlalte biserici care au binevoit a participa la sărbătoarea noastră, precum și față de autoritățile de stat care prin prezența lor au dat dovadă de dragoste și prețuire față de Biserica Ortodoxă, mama poporului românesc, cum o numea cel mai mare poet al nostru. Să vă ajute bunul Dumnezeu!"¹.

În încheiere Î.P.S. Bartolomeu Anania, noul arhiepiscop al Clujului, a spus: „Protocolul prevede ca, într-o asemenea împrejurare, noul ales hirotonit și instalat să rostească o cuvântare scrisă, pe care și-a pregătit-o dinainte; voiam să fac acest lucru, și l-am făcut. Cer însă de la Dumnezeu îngăduință să vă vorbesc față către față, pentru ca să ne privim în ochi; în măsura în care ochiul este oglinda sufletului, să ne privim în suflete. Este începutul cel bun, pe care va trebui să-l facem totdeauna de acum înainte; să ne privim adânc în suflet. Numai așa se statornicește relația dintre păstor și turmă. Noi, Biserica Ortodoxă, vorbim însă de o «turmă cuvântătoare», ceea ce înseamnă că, cel puțin în anumite arii care privesc viața ei directă și felul ei de a se manifesta, turma are și ea câte ceva de spus, în timp ce noi, păstorii, trebuie să fim cu ochii și urechile țintă la ea. Să nu uităm că noi, românii, mai mult ca alte popoare, avem în folclorul nostru acea nestemată baladă care se cheamă Miorița și în care oaia năzdrăvană dialoghează cu păstorul, un păstor al cărui destin nu-i este indiferent. Este duhul din care marele Andrei Șaguna și-a inspirat statutul după care Biserica noastră se călăuzește și astăzi (și care a fost aplicat și la alegerea mea), anume participarea mirenilor la viața Bisericii; faptul că marele Colegiu Electoral Bisericesc, care îi alege pe episcopi, mitropoliți și patriarhi, este alcătuit din două treimi mireni și o treime clerici. Va trebui deci să comunicăm unii cu alții pentru că din această comunicare să se nască adevărata comuniune; turma să-și recunoască păstorul, prin glasul lui, iar păstorul să-și recunoască turma, prin glasul ei.

Așadar, săvârșitu-s-a!

Cuvine-se deci ca în ceasul acesta să-I mulțumesc mai întâi Atotputernicului și Milostivului Dumnezeu, Cel Care-n marea Sa bunătate mi-a trecut cu vederea neîmplinirile vredniciei și, prin Biserica Hristosului Său, m-a chemat la plinătatea slujirii.

¹ Cuvântarea Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist rostită în Catedrală, în Revista *Renașterea*, anul IV, serie nouă, nr. 1-3, Cluj, ianuarie-martie 1993, pp. 1, 4.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte, cu duioșie și recunoștință, de părinții mei după trup; de tatăl meu Vasile Anania, cel născut în Bozul Sibiului, ai cărui strămoși m-au chemat și ei, de acolo, din pământul și văzduhul transilvan; de maica mea Ana, fiica preotului Ion Mărgăritescu din Amărăștii Vâlcii, cea care de mic m-a îndrumat la icoane și pentru prima oară mi-a dus la frunte cele trei degete cu care, mai târziu, aveam să țin și condeiul.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de părinții mei duhovnicești, cei ce nu o dată mi-au primenit sufletul, chiar și atunci când acesta nu era în stare de lacrimă.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de dascălii mei cărturari, din toate școlile prin care am trudit, și nu în ultimul rând de cei ai Academiei Teologice din Cluj, dintre care îl pomenesc cu cutremur pe admirabilul profesor de exegeză a Noului Testament, preotul Liviu Munteanu, schingiuit apoi și martirizat în temnițele comuniste.

Cuvine-se ca în ceasul acesta să-mi aduc aminte de ctitorii și descălecătorii acestei eparhii; de binecredinciosul voievod Ștefan cel Mare și Sfânt; de cei patru arhiepiscopi și mitropoliți ai Transilvaniei cu sediul la Feleac, de-a lungul a șapte decenii de comuniune cu Țara din Miazăzi a Basarabilor și cea din Răsărit a Mușatinilor; de cei zece episcopi ai Vadului, de la Ioan și Anastasie până la Eftimie, cei ce au umplut aici un secol de sfințenie românească; de primul episcop al Clujului, Nicolae Ivan, ctitorul acestei mărețe catedrale; de episcopul și mai apoi mitropolitul Nicolae Colan, mare ierarh și cărturar, diortositor al Noului Testament, membru al Academiei Române, român care-n vreme de grea cumpănă n-a știut ce e frica; de predecesorul meu imediat, bunul și blândul arhiepiscop Teofil, a cărui loialitate față de Ortodoxia românească e pecetluită de însași moartea sa.

Cuvine-se ca-n ceasul acesta să rostesc un cuvânt de sfântă mulțumire Prea Fericitului Părinte Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Înalt Prea Sfințitul Antonie, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, prin rugăciunea și mâinile cărora am primit astăzi arhieria în succesiune apostolică. Iată încă o taină a credinței noastre celei drepte; sentimentul și certitudinea că asupra noastră, cei de acum, operează unul și același Duh Sfânt care s-a pogorât atunci, illo tempore, în vremea aceea, la Cincizecime,

peste ucenicii Domnului, că prin unul și același Duh Sfânt noi devenim contemporani cu apostolii și apostolii cu noi. Timpul fizic se contractă, istoria ni se deschide în evantai, și iată-ne împreună cu Cel ce este, în același timp, Alfa și Omega!

Cuvine-se ca-n ceasul acesta să-mi aduc aminte nu numai de cele ce au fost, ci și de cele ce vor fi. Da, noi ortodocșii suntem în posesia unui bun de care vorbim mai rar; o teologie a amintirii viitorului. O amintire care se întemeiază pe totala noastră credință în puternicia și bunătatea lui Dumnezeu. Cităm, în mod curent, cuvintele Mântuitorului: „Pe toate câte le cereți rugându-vă, să credeți că le veți primi și le veți avea”. Există însă la Marcu un text extraordinar, în traducere corectă, care sună așa; „Pe toate câte le cereți rugându-vă, să credeți că le-ați și primit, și le veți avea” (Mc. 11,24). Este opera credinței noastre în acel Dumnezeu care „pe cele ce nu sunt le cheamă ca și cum ar fi”, în acel Dumnezeu pentru care virtualul devine realitate în chiar clipa în care l-a gândit; credința care nu e altceva decât „ființarea celor nădăjduite, dovada lucrurilor celor nevăzute” (Evr. 11, 1), credința în virtutea căreia cele viitoare capătă substanță, iar cele invizibile devin palpabile.

Operând cu o astfel de credință, rugăciunea noastră încetează, de fapt, să mai fie cerere și devine o neîncetată mulțumire. Înainte de a-l învia pe Lazăr, Domnul se afla în Betania, își ridică ochii la cer și rostește: *Îți mulțumesc, Părinte, că m-ai ascultat!*” (In 11, 41). Mulțumirea precede minunea, ca și cum aceasta s-ar fi petrecut. În rugăciunea euharistică noi Îi mulțumim lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile Sale cele arătate și nearătate, pentru cele știute și neștiute, ci și pentru că El ne-a dăruit “împărăția ce va să vină”. Da, Îi mulțumim pentru ceea ce încă nu avem în virtutea nădejzii, dar pentru ceea ce deja avem în virtutea credinței. Iar într-o altă rugăciune liturgică ne aducem aminte nu numai de groapa, de învierea, de înălțarea Domnului și de șederea Sa de-a dreapta Tatălui, dar și (rețineți, ne amintim!) de cea de a doua Sa venire. Iată-ne deci astăzi contemporani nu numai cu apostolii Cincizecimii, dar și cu apostolii celor douăsprezece tronuri din preajma Dreptului Judecător! A ne trăi plenar creștinismul înseamnă a gusta încă de pe-acum din deliciile propriei noastre eternități.

Așadar, dacă într-adevăr avem o astfel de credință și dacă într-adevăr ne întemeiem pe ea, noi încă de pe-acum Îi putem mulțumi lui Dumnezeu pentru tot ceea ce-I cerem și vom primi. El este cel ce ne știe trebuințele, dar și noi ni le cunoaștem. Noi știm că poporul român a trebuit să străbată patru decenii de dictatură atee comunistă, un drum străbătut cu jertfe, dar și cu poticniri. Noi știm că, în ciuda materialismului său, ateismul comunist ne-a cerut cu precădere tocmai sufletul în care pretindea că nu crede, spre a ne răpi tocmai veșnicia despre care pretindea că nu există. El, ateismul, știa ceea ce știe și Satana, anume că omul nu poate fi cucerit decât din propriul său interior, din cetatea inimii cea cu metereze multe. Aceasta este aria în care s-a dat adevărata luptă; nu asaltul frontal, nu încercuirea spectaculoasă, ci substituirea unor planuri prin care anormalitatea să pară normală la capătul unor succesive și perseverente răsturnări în ierarhia valorilor morale. A ne face să trăim zilnic anormalul ca normalitate, iată marea performanță a comunismului ateu, grefată pe un strat mai vechi de zguri fanariote, o somnolență din care iată ne-a trezit superba răzmeriță și magnifica jertfă a tinerilor noștri din Decembrie 1989.

Noi știm, așadar, că poporul roman – fără să fie un popor bolnav, așa cum încă se mai spune uneori – are nevoie să se regenereze pe sine însuși, să renască, precum pasărea Pheonix, din propria-i cenușă. Mai știm că această regenerare trebuie să înceapă dinlăuntru, din cetatea cea de mijloc, încă bântuită de umbre. Și mai știm că ea nu se poate face decât prin restaurarea ierarhiei valorilor morale; primatul adevărului asupra minciunii, al încrederii asupra îndoielii, al curajului asupra lașității, al hărniciei asupra delăsării, al cinstei asupra corupției, al sincerității asupra ambiguității, al demnității asupra servilismului și, într-o cuprindere mai largă, primatul spiritului asupra materiei.

Ei bine, acest proces de regenerare morală nu se poate face decât prin conlucrarea a doi factori: religia și cultura, ambele alcătuind un singur front și amândouă fiind puse în slujba individului, a familiei și a societății. Cultura e menită să-i confere religiei acea deschidere spre setea de universalitate a sufletului omenesc; religia, la rândul ei, e chemată să-i confere culturii dimensiunea interioară a sensului ei absolut, fără de care ea, cultura, ar rămâne un vast, dar simplu laborator. „Căutați mai întâi împărăția

lui Dumnezeu și dreptatea Lui, și toate celelalte vi se vor adăuga” (Matei 6,33). Suntem cu desăvârșire încredințați că sănătatea morală a poporului român, odată redobândită, va atrage după sine și rezolvarea celor două mari deziderate ale ceasului de față: normalizarea stării economice și pacea vieții sociale.

Iată de ce Biserica – și în primul rând cea ortodoxă, ca mamă spirituală a poporului român și modelatoare prin veacuri a sufletului nostru național – iată de ce Biserica este astăzi chemată să-și reactiveze vocația slujirii și să-și asume răspunderea pentru tot ceea ce poporul român este îndreptățit să aștepte de la ea. Și iată de ce aici, în Transilvania mai mult decât în celelalte provincii românești, Bisericile sunt chemate să-și refacă duhul comunității creștine, dar nu prin ambiguitatea unui ecumenism rău înțeles și rău practicat, a tendințelor de amalgamare doctrinară, ci prin redescoperirea și reafirmarea identităților proprii. Primul pas către comuniune e comunicarea; primul pas al comunicării e dialogul; iar dialogul real nu e posibil decât între două identități clare.

În ceea ce o privește, Arhiepiscopia Vadului, Feleacului și Clujului, ca eparhie a Bisericii Ortodoxe Române, se declară gata să reia sau să deschidă dialogul cu unitățile eparhiale ale celorlalte Biserici creștine, și în primul rând cu cea de a doua Biserică românească, Greco-Catolică. Știm și unii, și alții că multe răni sunt încă deschise și că încă nu s-au găsit leacuri pentru vindecarea lor. Leacul cel mare nu poate veni decât de la dumnezeiescul Doctor al sufletelor și trupurilor noastre, pe care va trebui ca mai întâi să-L rugăm, împreună, să ne ajute, dacă însă ne vom ajuta și noi. Deocamdată vreau să le mulțumesc pentru întâmpinarea pe care mi-au făcut-o ieri dimineață prin presa locală. E timpul să mărturisesc că fac parte din generația universitară pe care o numesc „Cluj 46”, un tineret universitar în care existau două asociații religioase: Frăția Ortodoxă Română Studențească (FORS) și Asociația Studenților Români Uniți (ASTRU).

Vreau să le spun celor ce nu știu, dar și celor ce știu, din care mulți sunt de față, că cele două asociații trăiau în perfectă armonie, că ne consultam reciproc, căutam să evităm punctele care ne separă și să le așezăm în față pe cele ce ne unesc, și că noi, ambele societăți, în ziua de 25 Martie 1946, la Bunavestire, am ținut în sala Colegiului Academic o

„Adunare Generală a Studenților Creștini”, când nu ne-am mai spus nici ortodocși, nici catolici, o adunare de suflet la care au participat, ca patroni, cei doi episcopi locali, Nicolae Colan și Iuliu Hossu. Și pentru că s-a făcut aici amintire de episcopul Nicolae Colan, aș vrea să o întregesc printr-o mărturie din vremea când eram președintele-delegat al Centrului Studențesc „Petru Maior”. Era înaintea conferinței de pace de la Paris, care, după cum știți, s-a ținut în 1947. Ei bine, în primăvara lui 1946, îndată după Paști, posturile de radio au anunțat că marile puteri, într-o conferință preliminară, au ajuns la concluzia că Ardealul de Nord îi aparține și-i va aparține-ntotdeauna României. În acea clipă, întreaga studențime a ieșit în stradă. În piața lui Matei Corvin ne-am încolonat și am venit aici, în fața acestei catedrale și a Teatrului Național. Preot al acestei catedrale era părintele Laurențiu Curea, care a ieșit, împreună cu doi diaconi, și ne-a binecuvântat pe noi toți, cărora ni se adăugaseră mii de clujeni. Am îngenunchiat, am cântat „Hristos a înviat”, după care am venit aici, sub balconul episcopului Nicolae Colan, ca să-i aducem omagiul tinerimii române pentru suferințele la care fusese supus sub stăpânirea hortiștilor. Tot noi, în frunte cu mine, călugărul de 25 de ani, ortodox, am plecat pe Calea Moșilor, la reședința Episcopului Iuliu Hossu, și l-am rugat să iasă în balcon; iar eu, cu o mică delegație, am urcat și i-am spus: Prea Sfințite, studențimea noastră a venit să șteargă scuipatul unguresc de pe obrazul Episcopului Hossu!

Și i-am sărutat fața și i-am sărutat mâna.

A fost generația care a făcut greva academică din iunie 1946, cea prin care s-a rostit ultima zvâcnire a demnității românești înainte de înstăpânirea jugului comunist asupra poporului nostru. Această generație încă mai trăiește și, iată, după peste patru decenii s-a întâlnit cu cea din 1989, prin care demnitatea românească s-a rostit din nou, scuturând jugul.

Dacă noi, cei din prima generație, am trăit plenar sentimentul solidarității românești, celor de acum le vine greu să priceapă de ce s-au certat părinții lor. Fac apel la aceste două generații academice și la inelul lor de logodnă. Dacă Dumnezeu a îngăduit și dacă istoria ne-a obligat să stăm în două străni, cuvine-se cel puțin să refacem văzduhul duhovnicesc al uneia și aceleiași Biserici Românești. Noi, românii, am avut și avem prea mulți

dușmani pentru ca noi, românii, să nu stăm laolaltă, începând cu Biserica. Și dacă noi vom sta împreună, atunci și cei ce nu ne iubesc vor fi obligați să priceapă că oamenii care trăiesc pe aceeași planetă, pe același continent și, cu atât mai mult, în aceeași patrie, nu au decât o singură întreită soluție; dialogul, conviețuirea, pacea.

Mulțumesc Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist, Înalt Prea Sfințitului Antonie și Prea Sfințitului Irineu Pop Bistrițeanul pentru cuvintele calde pe care mi le-au rostit. Îi mulțumesc Înalt Prea Sfințitului Mitropolit pentru Gramata de instalare. Îi mulțumesc Președintelui României pentru Decretul de recunoaștere. Mulțumesc celor ce sunt de față, mitropoliți, episcopi, arhieri, preoți, călugări și credincioși. Vă mulțumesc Dumneavoastră, tuturor, din toată inima, și-L rog pe Dumnezeu ca acesta să fie un început bun; dăruiască-vă sănătate, lumineze în viață, bucurii duhovnicești, dăruiască-vă deschiderea largă a porților către viața viitoare, întru revărsarea Sfântului Duh. AMIN!”².

Cântările Sf. Liturghii au fost executate cu măiestrie de Corul mixt al Catedralei Arhiepiscopale, dirijat de Arhid. Prof. Ioan Brie³.

La agapa oferită invitaților, Î.P.S. Bartolomeu a ținut următorul toast: „Onorați Comeseni, Ceasul fiind târziu, mă voi mărgini la numai câteva cuvinte. Spunea părintele Galeriu că astăzi m-am născut din nou, și are dreptate. În același timp însă, mai cu seamă în astă-seară, mi se părea că am și murit; pentru că numai despre morți se vorbește doar de bine... Se știe că timp de câteva decenii am rezistat ispitei de a intra în Sfântul Sinod. Deseori am fost întrebat: „Totuși de ce te opui?” De câteva ori am răspuns mai în glumă, mai în serios: „Cred că funcționează în mine instinctul de conservare morală...”

Cu cât urci mai mult pe scara socială și te umpli de glorie, cu atât în jurul tău se înmulțesc laudele și, practic, te depersonalizezi; începi să crezi că totul e adevărat. Eu le mulțumesc tuturor pentru vorbele bune pe care mi le-au spus astăzi. Aș vrea însă să le atrag atenția celor care, începând de

² Bartolomeu Anania, „Începutul cel bun”, Cuvânt rostit în Catedrala Arhiepiscopală din Cluj-Napoca duminică, 7 februarie 1993, cu prilejul hirotonirii și instalării în vrednicia de Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului, în *Ibidem*, pp. 2-3.

³ Vasile Nemeș, Arhid., Inspector eparhial, „Binecuvântarea lui Dumnezeu pentru Eparhia Clujului”, în *Ibidem*, pp. 1, 8.

măine, îmi vor fi colaboratori în subordine; este pentru prima și ultima dată când vi le admit! Dacă va fi să pedepsesc pe cineva din subordinea mea, îl voi pedepsi pe acela care va încerca să-mi strecoare o laudă. În calitate de scriitor, prefer să fiu desființat de un critic de meserie decât consacrat de laudele subalternilor mei... Pe oamenii politici însă trebuie să-i cred, măcar cât de cât... Le mulțumesc din inimă, din puțina smerenie care mi-a mai rămas. Domniilor lor, oameni politici, demnitari, reprezentanți ai puterii de stat, le mulțumesc și pentru promisiunile de a ne sprijini în tot ceea ce le vom cere!

Sunt bucuros de faptul că o bună parte din laude m-au ocolit pe mine și s-au îndreptat către Prea Fericitul Teoctist care, iată, împlinește vârsta frumoasă, splendidă, de 78 de ani. Încă mulți și rodnici, Prea Ferice! Imaginați-vă că, însă, chiar Prea Fericirea Sa a luptat să obțină - și a obținut - monopolul Bisericii asupra produselor proprii...

Le mulțumesc fraților din celelalte culte religioase! Am avut emoția să constat că dintre aceștia, cu câțiva, chiar maghiari fiind, am întâmpinat și am împărtășit niște lacrimi și suferințe. De bine, de rău, ele au trecut, și iată-ne că suntem aici, nu numai supraviețuitori, dar și destul de voioși și nu îndeajuns de slabi ca să stărnim compătimire. Le mulțumesc mult tinerilor teologi și profesorului lor, care ne-au încântat cu cântecele lor religioase și patriotice, inclusiv imnul de la început... pe care vă rog însă să nu-l mai cântați. Știți că imnul arhieresc are formula lui consacrată și, cu excepția celui patriarhal, este nenominal. Pentru momentul festiv să admitem însă că e binevenit.

În final, vreau să vă spun că sânt foarte mândru de societatea în mijlocul căreia mă aflu. Regăsesc Clujul academic de altădată, adunat în jurul a ceea ce numeam și vom numi întotdeauna ALMA MATER. Sunt încântat de duhul academic, de universitarii ce se află aici și care-i reprezintă pe cei ce nu se află. Cred că vom avea împreună de lucru în aria aceasta, în special a tineretului. În legătură cu aceasta, permiteți-mi să vă fac o mărturisire, care nici măcar nu este a mea, ci doar o reproduc pe a altcuiva. Pe la începutul lui decembrie a anului trecut am fost invitat să țin una din conferințele de care amintea Înalt prea Sfințitul Daniel – conferințe însoțite de dialog public cu tinerii, în special universitari, dar și școlari – la Alba Iulia. Am călătorit în tren cu o avocată din București, care mergea la

Alba Iulia pentru un oarecare interes profesional. Ne-am întors tot împreună. În tren mi-a spus: „Părinte Anania, vă cunosc, v-am citit niște cărți, am venit la conferință. Nu vreau să vă spun nimic, nici ce ați vorbit, nici cum ați vorbit, pentru că nu aceasta interesează. M-am uitat în sală și am văzut sala arhiplină (și era vorba de Sala de Cultură a Sindicatelor, cel mai mare amfiteatru public din oraș) în special cu tineret, cu tineri și foarte tineri. M-am uitat în ochii lor, în sufletele lor, și mi-am dat seama că n-au venit doar din curiozitate, să vadă pe cineva din capitală, care vrea să le vorbească, ci au ascultat cu participare. Vreau să vă mărturisesc că până aseară eu am fost destul de sceptică în ceea ce privește puterea noastră de a ne redresa moralicește ca popor. Dar, începând de aseară, mi-am recăpătat încrederea; sunt convinsă că suntem în stare să ne regenerăm ca popor român”. A fost cel mai mare elogiu pe care l-a primit nu părintele Anania, ci tineretul nostru, tineretul cu care va trebui să lucrăm, această țarină care nu așteaptă decât plugul și sămânța pentru ca să rodească. Eu sunt foarte optimist în acest ceas.

Nu aş încheia fără a vă mărturisi una din cele mai puternice emoții, poate mai puternică decât aceea a hirotoniei și instalării de astăzi. Iertați-mă că repet ceea ce am mai spus cu ocazia alegerii mele. O fac și cu destulă sfială, pentru că nu aş vrea să vedeți în mine un erou; este știut însă că, în calitate de președinte al Centrului Studențesc „Petru Maior”, am condus acea grevă studențească din iunie 1946, în urma căreia am fost exmatriculat din Universitate, pentru ca apoi să iau drumul pușcăriilor. O primă și o a doua arestare în Cluj au fost urmate de expulzări. Am încercat pentru a treia oară să reiau tratativele cu autoritățile politice și universitare, pentru a-mi relua studiile (fusesem exmatriculat din Facultatea de Medicină, care îmi căzuse dragă). Am fost din nou arestat, ținut la „neagra”, apoi dus în biroul unui ofițer de siguranță – securitate - care mi-a spus ritos: „Te-am trimite cu plăcere la pușcărie, dar deocamdată nu avem suficiente probe ca să-ți încheiem un dosar pentru Procuratură. Vei fi expulzat din Cluj, dar de data aceasta cu un cuvânt de ordine din partea noastră, a puterii: Nu mai calci în acest oraș, cel puțin atâta vreme cât va trăi generația care te-a cunoscut. Înțelege că ne deranjezi prin simpla dumitale prezență pe stradă. Eu i-am răspuns doar atât: „Domnule anchetator, dvs, puternicii de astăzi,

vă faceți un titlu de glorie din a fi desființat granița de pe Feleac. Constat cu tristețe și cu imensă mâhnire că, cel puțin pentru un cetățean al acestei țări, Feleacul continuă să rămână graniță”. Și am plecat, însoțit de un agent, care m-a predat jandarmeriei (al cărei sediu se găsea pe Calea Moșilor), pentru ca de acolo, a doua zi, pe o ploaie mărunță și rece de toamnă, să părăsesc Clujul sub escorta a doi jandarmi până la Apahida, apoi escortat de câte unul, tot pe jos, trecând prin Reghin, până la mănăstirea Toplița, unde îmi aveam atunci domiciliul. Mărturiseam la București că votul Colegiului Electoral Bisericesc îl consider ca semnificând, pentru mine, deschiderea granițelor spre Cluj. Acum însă aș vrea să vă spun că, venind de la București în același automobil cu Prea Fericitul Părinte Patriarh, după ce am trecut prin Aiud, cu acele frământări launtrice pe care Prea Fericirea Sa le-a simțit de-alături, mare mi-a fost emoția când, ajunși pe vârful Feleacului, am văzut că ne așteptau reprezentanții eparhiei, o seamă de consilieri, inspectorul eparhial, secretarul, aceștia avându-i în frunte pe Înalț Prea Sfințitul Daniel al Moldovei și Antonie al Ardealului, precum și pe Prea Sfințitul Episcop vicar Irineu Bistrițeanul. Unul din preoții de la centrul eparhial a venit la mine când mă dădeam jos din mașină și mi-a spus dându-mi o floare: „Am venit să vă deschidem granița de pe Feleac”. Vă mărturisesc că acesta este cel mai frumos moment pe care mi l-a oferit Clujul.

Aș vrea să spun, iubiți Clujeni de toate vârstele, de toate credințele, de toate categoriile sociale și politice, că dacă mai există între noi granițe asemenea Feleacului, să venim fiecare către celălalt cu o floare și să le desființăm. Atunci, într-adevăr, vom putea să știm, să simțim și să fim convinși că suntem laolaltă și că împreună, și numai împreună, sub ocrotirea lui Dumnezeu, reprezentăm o putere. Dacă vom ști să ne depășim pe noi înșine, vom putea să desființăm și granițele care ne-au mai rămas. Nu uitați că în Decembrie 1989 tinerii noștri au venit cu flori în fața tancurilor, a mitralierelor și a tunurilor și au spus: „Voi cu arme, noi cu flori”. Ei bine, în acea confruntare nu au învins armele, ci florile. Cu florile vom învinge și noi. Vă mulțumesc!”⁴.

⁴ Bartolomeu Anania, *Cuvântare rostită la masa festivă de instalare*, în *Ibidem*, p. 6.

Diortosirea Bibliei

În ziua de 3 decembrie 2002, Facultatea de Teologie Ortodoxă din cadrul UBB Cluj-Napoca a organizat, la grădina Colegiului Pedagogic „Piramida”, lansarea „Bibliei sau Sfintei Scripturi” – Versiune diortosită după Septuaginta, redactată, adnotată și tipărită de Bartolomeu Valeriu Anania (Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, București, 2001). Această ediție a Sfintei Scripturi a reprezentat rezultatul strădaniei de peste un deceniu a Arhiepiscopului și omului de litere Bartolomeu Valeriu Anania. Alături de autor, la eveniment au fost prezenți Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, Prof. Univ. Dr. Andrei Marga, Rectorul UBB Cluj-Napoca, profesori, studenți și un numeros public.

Manifestarea a continuat în Aula Magna a UBB cu sesiunea științifică „Monumentala traducere a Bibliei în limba română”, în cadrul căreia au susținut comunicări Prof. Dr. Stelian Tofană, Prof. Dr. Vasile Mihoc, Prof. Dr. Mircea Muthu, Prof. Dr. Ioan Chirilă, Prof. Dr. Aurel Sasu, Prof. Dr. Doina Curticăpeanu ș.a. Evenimentul a fost deschis de Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă: „Rare sunt ocaziile cu o încărcătură emoțională și spirituală ca aceasta de astăzi, când Clujul întreg freamă de bucuria unei neasemuite comuniuni. Aș îndrăzni să afirm că este un privilegiu dat numai nouă de către Dumnezeu, care ne-a trimis pe bărbatul providențial într-o vreme când avem cea mai mare nevoie de limpezire. O limpezire spirituală, care să aducă cu ea și o prosperitate materială.

Și cine altul ne poate oferi această limpezire dacă nu Dumnezeu prin Cuvântul Său! Iar El Și-a găsit alesul care să-l poată transpune în dulcele

grai românesc, în persoana Î.P.S. Bartolomeu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului. De unsprezece ani, suflarea românească, și nu numai ea, aștepta momentul acesta. Nu puțini au fost aceia care întrebau cu nerăbdare când se va întâmpla marele eveniment. Și iată, cu puțin înainte de Sfântul Nicolae, Î.P.S. Sa ne aduce în dar *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, «versiune diortosită după Septuaginta, redactată și adnotată, sprijinit pe numeroase alte osteneli», cum spune Î.P.S. Sa. Noi i-am zis «monumentala traducere a Bibliei» și credem că nu greșim. Căci avem în față mai mult decât o simplă revizuire a traducerilor în românește a acestor texte tipărite pe parcursul ultimelor trei secole, începând cu Biblia de la București, din 1688 și sfârșind cu ediția din 1983, la a cărei apariție fostul editor Valeriu Anania a contribuit din plin - ca și la apariția altor cărți editate pe când era director la Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR¹.

Avem de-a face aici cu un adevărat spirit creator, cu o grijă deosebită pentru redarea precisă a originalului «într-o haină românească de o claritate și frumusețe fără pereche... «Este – spune unul dintre cei mai avizați bibliști ai noștri – cea mai bună versiune românească a textului biblic. Exprimarea românească literară își afirmă drepturile în mod consecvent, astfel încât inerțiile de orice fel sunt depășite»². Și aceasta, grație pregătirii de excepție a ostenitorului, în persoana căruia teologul stă la un boieresc taifas spiritual cu literatul, cu istoricul, cu filosoful, cu medicul, cu pedagogul, fiind, pe scurt, cărturarul prin excelență, din creștet până-n tălpi. Sunt calități care i-au putut permite să-și ia asupra sa această nobilă, dar dificilă povară.

Folosind metoda comparativă, confruntând peste tot vechile traduceri cu cele mai noi și făcând apel la cele mai bune rezultate ale științei exegetice contemporane, dar și prin introducerile și comentariile cărților biblice, Î.P.S. Sa a reușit să rezolve «obscuritățile textului, mijlocind cititorului o înțele-

¹ George Muntean, *Noul Testament, tipărit cu binecuvântarea și prefața P.F. Părinte Teoctist, patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Versiune revizuită, redactată și comentată de Bartolomeu Valeriu Anania, sprijinit pe numeroase alte osteneli*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1993, 470 p., în „Limbă și literatură”, vol. III-IV/1994, p. 136.

² Pr. prof. Vasile Mihoc, *Pentateuhul comentat*, în „Iisus Biruitorul”, august 1997, p. 5.

gere superioară a mesajului cuvântului inspirat»³. A reușit, de asemenea, așa cum și-a propus, să restaureze prezența și autoritatea Septuagintei în tradiția biblică ortodoxă. Se întâlnește aici, pe undele spiritului, cu un Paul Ricoeur și cu alți mari savanți ai lumii, preocupați de traducerea și interpretarea textului sacru. Vorbind despre interpretarea și traducerea Sfintei Scripturi, savantul francez, de pildă, considera că «traducerea grecească merită să fie considerată ca un adevărat eveniment de gândire», întrucât verbul grecesc *einai* și apoi cel latinesc *esse*, folosite de traducătorii textului ebraic, «aduceau în lumea traducerii o importantă istorie conceptuală, provenită în primul rând din filosofia lui Platon și din cea a lui Aristotel, deci dintr-o gândire anterioară Septuagintei. Iar această istorie a sensului a continuat, împletită cu cea a Bibliei ebraice și creștine, trecând prin Patristica greacă și latină, apoi prin marea scolastică și giganții ei (Bonaventura, Toma de Aquino, Duns Scotus), trecând și prin Descartes și cartezieni, până la Kant și după el - adică până la noi, cititori ai Bibliei la capătul acestei frământate istorii a relațiilor dintre Dumnezeu și Ființă»⁴.

Multiple sunt posibilitățile de abordare a acestei noi traduceri a Bibliei, însă lăsăm pe seama specialiștilor bibliști să le aprofundeze și care se vor pronunța chiar și astăzi, în cadrul simpozionului ale cărui lucrări se vor desfășura peste câteva minute în Aula Magna a UBB și, cu siguranță, și în viitor. Îndrăznim, totuși, să exemplificăm profunzimea de idei, ca și precisa formație și informație teologică, spirituală, dar și istorică-filologică a traducătorului, prin câteva note de subsol. Iată, de pildă, la Ieșirea 3, 14, pentru: «Eu sunt Cel ce este», într-o notă scurtă se spune: «Text fundamental pentru modul în care Dumnezeu Se definește pe Sine. Definiția e concentrată în celebra tetragramă YHWH (care se poate citi IAHVÉ sau, mai rar, IEHOVA), al cărui nucleu e verbul «a fi». Textul ebraic are câteva variante de traduceri: «Eu sunt Cel ce sunt» (misterul lui Dumnezeu Care refuză să-Și dezvăluie numele); «Eu sunt ceea ce sunt» (ființa prin ea însăși); «Eu sunt Cel ce voi fi» (TOB) (Cel pe Care oamenii Îl vor percepe prin revelații succesive). Septuaginta preferă sensul «Eu sunt Cel ce este»

³ *Ibidem*

⁴ André La Cocque; Paul Ricoeur, *Cum să înțelegem Biblia*, trad. de Maria Carpov, Polirom, Iași, 2002, p. 287.

(Dumnezeu este existența în sine, singura realitate adevărată și cauza unică a tuturor realităților); așa traduce și Biblia de Ierusalim, revendicându-și aplicarea unei riguroase sintaxe ebraice». Apoi, la p. 1599, pentru versetul din FA 11,30, unde se vorbește despre «preoții» care au primit darurile aduse de Saul și Barnaba, la nota c) avem o adevărată demonstrație argumentativă care, în cuvinte puține, aduce o limpezire totală asupra unui loc foarte controversat din Noul Testament. Iată ce se spune despre «preoții» de aici: «Literal: bătrâni, prezbiteri. Bărbați mai în vârstă decât diaconii, rânduiți de apostoli în cea de a doua treaptă harică a Bisericii, după episcopi. Primeau harul prin punerea mâinilor (FA 14, 23) și îndeplineau funcții liturgice, pastorale, didactice și administrative. Traducerea lui *presbýteros* (bătrân) prin «preot» e un procedeu filologic absolut normal, echivalarea în limba receptoare făcându-se în funcție de conținutul semantic al cuvântului original, conținut prin care o noțiune generală se particularizează. Câteva exemple mai la îndemână: Același cuvânt *basiléus* (suveran) e tradus prin «rege», dacă demnitarul conduce un regat, dar va fi tradus prin «împărat» din clipa în care același personaj a primit coroana unui imperiu. Din momentul sfințirii, «apa» devine «aghiazmă». Un militar poartă denumirea generică de «ostaș», dar de îndată ce a primit unul sau mai multe grade el se va numi «sergent», «locotenent», «colonel» ș.a.m.d., continuând, totuși, să rămână «ostaș». În funcție de treapta binecuvântării, aceeași «pâine» se va numi «artos», «prescură», «anaforă» sau «cuminecătură», după cum o «casă» sfințită pentru cult devine «biserica». În același fel, un bătrân hirotonit se va numi «preot», spre deosebire de ceilalți bătrâni care nu au hirotonie».

O scurtă, dar pertinentă precizare o aflăm la p. 1464, nota d), cu referire la Matei 5, 3, despre fericiri, unde se spune: «Cei săraci cu duhul» (în nici un caz: Cei săraci cu intelectul!) are două înțelesuri, ambele duhovnicești: 1). Săracul care și-a asumat lăuntric starea de sărăcie și o îndură cu demnitate umană și nădejde cerească; bogatul care nu e dependent de propria sa bogăție și care, atunci când o pierde, parțial sau total, rămâne un om liber. 2). Pornind de la antropologia paulină, mistica răsăriteană postulează că duhul omului este partea superioară – fină, inefabilă – a sufletului (fără a fi altceva decât acesta), prin care omul poate intra în

contact direct (entaz) cu Duhul Sfânt. Pentru ca această experiență să fie posibilă, e nevoie ca duhul omului să devină «sărac» de orice patimi sau impurități; astfel eliberat, duhul devine disponibil pentru înduhovnicire și, în consecință, pentru împărăția cerurilor. Pe de altă parte, în limbajul evanghelic termenul «sărac» poate însemna și «smerit», «umil», «supus», «ascultător», având totdeauna o conotație pozitivă. Sensul este înrudit cu acela al versetului 8: «Fericiți cei curați cu inima». La aceeași pagină, pentru textul de la Matei 4, 10, vorbind despre ispitirea lui Iisus, după ce acesta I-a zis: «Mergi înapoia Mea, Satano, că scris este: Domnului Dumnezeuului tău să I te închini și numai Lui să-I slujești!», la versetul 11 spune: «Atunci diavolul L-a lăsat; și iată, îngerii s-au apropiat de El și-I slujeau». La nota a) de la subsol, Î.P.S. spune: «Diavolul îi făcuse o întreită ofertă: pâinea, miracolul, puterea. Acest episod îi va inspira lui Dostoievski celebra *Legendă a Marelui Inchizitor*, din romanul *Frații Karamazov*». La p. 1480, la Matei 16, 25: «...și cel ce vrea să-și scape viața, o va pierde; dar cel ce-și pierde viața pentru Mine, o va afla», în nota c) de la subsol se spun următoarele: «Bogat în conținut, cuvântul grecesc *psyché* însumează înțelesurile de: *suflet, viață, persoană*. Ca și în textul din 10, 39 (vezi nota: joc semantic între viața biologică trecătoare și viața veșnică a sufletului), sensul cuvântului *viață* este aici dublu, ceea ce s-ar traduce astfel: Cel ce ține cu orice preț să-și salveze viața, acela își va pierde sufletul; iar cel ce-și va pierde viața pentru Mine, acela își va salva (mântui) sufletul. În această lumină trebuie înțeles versetul următor, concluziv. (În literatura română, sintagma eminesciană «viața sufletului meu» nu este un pleonasm; Cartea Facerii (2, 7) îl definește pe omul creat de Dumnezeu *eis psyché zōosan*, adică «întru suflet viu», persoană unică și irepetabilă, dotată cu conștiință de sine)».

Iată și câteva explicații pertinente la două locuri din Apocalipsă, și anume: La p. 1765, pentru Apocalipsă 13, 18, despre numărul 666, în notă, se spune: «Pe seama acestui număr s-au făcut numeroase speculații, fiecare în funcție de alfabetul și maniera în care se operează calculul. Cea mai probabilă rămâne aceea care, în valorile numerice ale alfabetului ebraic, îl indică pe Caesar Neron, împăratul Romei, primul mare persecutor al creștinilor:

QSR = 100+60+200; NRON = 50+200+6+50; total: 666. Semnificația poate fi însă și de ordin general: cifra 7 (simbolul perfecțiunii) minus 1= simbolul

imperfecțiunii, repetată de trei ori în 666; acest număr îl poate desemna pe omul total imperfect, pe cel ce întruchipează tot ce este mai rău. În cazul lui Nero (sau Neron), el poate fi persoana istorică reală, dar și arhetipul celor ca el de-a lungul istoriei». Apoi, la p. 1771, la Apocalipsă 20, 8, unde se spune că «...Satana va fi dezlegat din închisoare - Și va ieși să amăgească neamurile care sunt în cele patru colțuri ale pământului, pe Gog și pe Magog și să le adune la război...», la nota a), despre Gog și Magog se spune: «nume preluate din Iezechiel, capitolele 38-39; cei doi regi de miazănoapte care au purtat un război de vârf împotriva lui Dumnezeu, dar care-n cele din urmă au fost înfrânți de armile lui Israel. Transferați în simbol, ei reprezintă împărățiile lumii care se ridică împotriva împărăției lui Dumnezeu. Ca și în cazul numărului 666 = QSRNRON (vezi 13, 18 și nota), n-au lipsit încercările de a se face pe seama lor identificări istorice și geografice concrete. Luând ca bază expresia din Iezechiel 38, 2: «Gog din țara lui Magog, regele (ținuturilor) *Roos și Mosoh*» (în redactarea și grafia Septuagintei), unii au speculat cele două denumiri geografice apropiindu-le de Rusia și Moscova. Oricum, în literatura apocaliptică și rabinică, numele celor doi sunt asociate cu sfârșitul lumii, când toate vrăjmășiile organizate împotriva lui Dumnezeu se vor ridica și vor fi zdrobite».

Încheiem această scurtă prezentare preluând un fragment de o rară frumusețe, aflat în *Cuvântul lămuritor* la Sfânta Scriptură, unde Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu vorbește despre cunoașterea pe dinlăuntru a acesteia. După ce arată că Scriptura poate fi citită din simplă curiozitate, apoi ca lectură animată de o curiozitate literară, sau critică, sau științifică, sau științific-teologică, Î.P.S. Sa spune: «Dar dacă, pentru nevoia de a cunoaște, te vei deprinde s-o citești nu atât pe dinafară, cât mai ales pe dinlăuntru, dacă sufletul ți se va aprinde în văpaia celor ce se înaripează cu dumnezeiescul dor, atunci dorul acesta îți va descoperi că, de vreme ce toate cărțile acestei Cărți au fost scrise de dragul unui singur personaj, Iisus Hristos, prevestindu-L și vestindu-L, și de vreme ce Iisus Hristos a venit în lume de dragul unei singure fapături, omul, înseamnă că toată Cartea se îndreaptă spre o singură ființă, care ești tu, cititorule. Dacă o ocoleai, ar fi fost să treci pe-alături de propria ta viață; dar fiindcă ți-ai asumat-o, a fost să te descoperi pe tine sieți. Acum, ajutat de Sfinții Părinți ai Bisericii și, la

nevoie, de însemnările din josul paginii, vei pătrunde în adevărurile de credință și în sensurile adânci ale Scripturii, adică în lumina lecturii ei duhovnicești, singura care te ridică deasupra lui *a ști* și deasupra lui *a înțelege*, anume în văzduhul lui *a cunoaște*, acolo unde cuvintele redevin Cuvânt și eternitatea te îmbie la Viață; căci «viața veșnică aceasta este: să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos, pe Care L-ai trimis». Odată ajuns aici, nu-ți mai rămâne decât Bucuria»⁵. Este acest Cuvânt înainte un adevărat imn închinat CUVÂNTULUI și celui ce se apleacă asupra Scripturii, spre a se adăpa din izvorul nesecat al înțelepciunii divine.

Nouă nu ne rămâne decât să spunem, împreună cu George Muntean, că «transpunerea propusă de experimentatul Bartolomeu Valeriu Anania reprezintă o nouă victorie a spiritului național, a limbii noastre extrem de generoasă și flexibilă, a culturii și, fără nici o îndoială, a înfăptuitorului ei»⁶.

Înalt Prea Sfinția Voastră, știm că sunteți omul lucrului rotund, complet, bine făcut. Biblia lui Bartolomeu, ca și întreaga activitate a Î.P.S. Voastre, o demonstrează cu prisosință. Mai știm, însă, că sunteți bărbatul dinamic, deschizător de drumuri și a punerii de noi temelii. De aceea, aș aminti aici doar două priorități clujene care așteaptă acțiunea ctitorului: sărbătorirea a 130 de ani de la trecerea la Domnul a veșnicului de pomenire Mitropolit Andrei Șaguna și o nouă clădire pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca. Așteptăm momentul în care să puteți sfinți piatra de temelie și apoi noul locaș de învățământ teologic clujean. Bunul Dumnezeu să vă dea zile multe, cu sănătate, întru mulți și fericiți ani!»⁷.

În continuare, a luat cuvântul Prof. Univ. Dr. Andrei Marga, Rectorul UBB Cluj-Napoca: „Creștinismul românesc a înregistrat, în timp, cum bine se știe, diferite traduceri ale *Noului Testament* sau ale *Bibliei* în întregime. Șirul se întinde de la traducerea din 1688, trecând prin traducerea Bob din anul 1795, la ediția autorizată - singura autorizată de Sfântul Sinod - din 1914, la traducerea Nicodim Munteanu, Gala Galaction, Vasile Radu, din 1938, apoi la traducerea Nicodim Munteanu din 1944, la mai cunoscuta

⁵ *Biblia*, Ediția Bartolomeu, pp. 7-8.

⁶ G. Muntean, *loc. cit.*

⁷ Ioan-Vasile Leb, „Laudă Cuvântului, laudă Cititorului”, în *Primele mărturii despre Biblia Jubiliară 2001 - Versiunea Arhiepiscopului Bartolomeu Valeriu Anania*, Ediție îngrijită de Arhid. Ștefan Iloaie, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2003, pp. 59-67.

(pentru generațiile active astăzi) traducere Cornițescu și grupul, din 1979, reluată în 1983. Arhiepiscopul Bartolomeu Anania și-a asumat sarcina, efectiv copleșitoare, de a transpune în românește *Vechiul Testament* și *Noul Testament*, întreprinderea este efectiv istorică și aparține de acum, cu siguranță, istoriei: istoriei Bisericii Ortodoxe Române, istoriei creștinismului, istoriei culturii române, culturii europene, culturii pur și simplu.

Din capul locului, Arhiepiscopul Bartolomeu Anania s-a așezat în poziția cu adevărat contemporană în traducerea Bibliei, refuzând - cum foarte oportun arată, în nota sa la *Cartea profetului Daniel și ale celor doisprezece profeți mici* (2000) - atât literaturizarea, cât și juxtaliniaritatea, care fac frecvent ca traduceri ale *Bibliei* să nu fie fiabile, și urmărind o traducere fidelă, inteligibilă oamenilor de astăzi. Ca urmare, grația muzicală a teologiei - așa cum exact o constată în *Psalmi* lui David și în diferite locuri din cărțile lui Moise, dar și în evangheliile lui Marcu și Matei - este preluată, dar și inclusă organic în viziune.

Deschis dialogului privind înțelegerea *Bibliei*, Arhiepiscopul Bartolomeu Anania pune în evidență felul în care tradițiile o preiau: iudaismul recunoaște 39 de cărți canonice din cele 56 ale Vechiului Testament, Biserica Ortodoxă le recunoaște pe aceleași 39 de cărți drept canonice, Biserica Catolică recunoaște 56 de cărți canonice, iar Bisericile Protestante recunosc 39 de cărți canonice. Vechiul Testament este recunoscut de Biserica Ortodoxă și de Biserica Catolică cu 27 de cărți canonice, încă de la Sinodul din Laodiceea, din anul 360. Arhiepiscopul Bartolomeu Anania semnalează câmpul de cercetare ce revine specialiștilor în Biblie. Ideea sa călăuzitoare duce în profunzimea *Bibliei* și a culturii din care ea s-a înălțat și se impune a fi citată, din cuvântul lămuritor la Pentateuh: «*Adevărata lectură și dreapta tălmăcire a Bibliei se fac numai prin relația text-context, adică citind și gândind textul (versetul) în funcție de ceea ce se spune înainte și după el, ca și în funcție de legăturile lui asemănătoare foarte îndepărtate*».

Avem așadar, privilegiul, ca și clujeni, de a fi contemporani cu realizarea unuia din monumentele culturale din istoria României: noua traducere a *Bibliei*. Nu este nevoie - pentru a înțelege acest gând - să amintim cu exemple (acestea fiind prea cunoscute) la ce altitudine culturală trebuie să fi ajuns cel ce se încumetă să traducă Biblia și cât de rare sunt momentele în

care se obține o traducere a Bibliei. Arhiepiscopul Bartolomeu Anania și-a luat pe umeri, după mulți ani de pregătire în laboratorul personal, răspunderea pe care puțini în istoria noastră - ca, de altfel, în istoria oricărei alte culturi - și-au luat-o: aceea a tălmăcirii cărții fondatoare a lumii civilizate.

Universitatea clujeană se mândrește cu izbânzile de talie universală înregistrate în istoria locului. De aici a plecat inițiativa bisericii unitariene, cu efecte în istoria și filosofia americană, de aici a plecat fondatorul nominalismului american, aici a apărut prima revistă de literatură comparată din lume, aici s-au pus bazele logicii interogațiilor pe plan mondial, aici s-a fundamentat zborul cosmic, aici s-a descoperit telefonía multiplă, de aici a pornit proiectul ce a fondat istoria științei ca disciplină, aici a luat startul speologia ca știință. Prin grandoarea întreprinderii, prin performanțele intrinseci, traducerea Bibliei de către Arhiepiscopul Bartolomeu Anania se așază în rândul marilor inițiative culturale legate de Cluj, care contribuie la sporirea importanței acestor locuri.

În *Cuvântul lămuritor asupra Sfintei Scripturi*, cu care se deschide *Penta-teuhul*, Arhiepiscopul Bartolomeu Anania evoca treptele pe care poate urca cel ce citește Biblia: începând cu lectura Bibliei din curiozitate sau deprindere, pentru a ști; înaintând la lectura din interes lingvistic; mergând mai departe la lectura unei opere literare; trecând apoi la lectura ce confruntă viziunile asupra lumii. Se poate urca însă mult mai sus pe aceste trepte, ne previne Arhiepiscopul Bartolomeu Anania: spre o lectură comparativă, singura capabilă să dezvăluie înțelesurile din spatele cuvintelor și să ne facă accesibilă acea lectură pe dinăuntru care, dezvăluindu-ne sensul adânc al exemplului cristic, ne redă nouă înșine. Aceasta este - cum bine se subliniază în *Cuvânt lămuritor* deja citat - «calea către întreaga cultură europeană, în tot ce are ea mai înalt și mai frumos de-a lungul ultimului mileniu».

Atunci când a fost instalat ca Arhiepiscop, Înalț Prea Sfințitul Bartolomeu mărturisea preocuparea de a reafirma legătura intimă dintre credință și cultură ca obiectiv al apostolatului său. Astăzi putem observa efecte, inclusiv în ceea ce privește studiile teologice pe care Universitatea «Babeș-Bolyai» le-a dezvoltat într-o manieră singulară, în țara noastră și pe continent. Aș vrea să stăruiesc asupra altui aspect al legăturii dintre credință și cultură, aflat astăzi în centrul controverselor intelectuale: impactul viziunilor religioase asupra științelor și istoriei contemporane.

Nu revin aici asupra interpretărilor mai noi care arată că străpungerea opacității lumii și, deci, optica abordării raționale a naturii și relațiilor umane datorează impulsul inițial religiei. Credința într-un Dumnezeu unic a indus o nouă perspectivă, încât natura a început să fie reprezentată ca domeniu regizat de legi, iar societatea drept comunitate a oamenilor responsabili călăuziți de reguli. Mai mult, cel puțin în Occident, creștinismul a fost viziunea ce a generat motivațiile primilor întreprinzători. În sfârșit, universalismul egalitar al viziunii iudeo-creștine, etica iudaică a dreptății și etica creștină a iubirii aproapelui au fost terenul emergenței ideilor libertății, autonomiei personale, drepturilor omului, democrației. Nu revin aici asupra a ceea ce Heinz Gollwitzer remarca, în *Europabild und Europagedanke* (1964), anume că Europa datorează creștinismului idealitatea ce o caracterizează: «numai creștinismul a fost în situația de a promova o comuniune ideală. Împrejurarea că Occidentul și Europa au devenit o comunitate spirituală, o idee, s-a petrecut abia atunci când *homo europaeus* a recunoscut ideea lui *homo christianus*». Nu revin asupra recuperării triumphiului Ierusalim - Atena - Roma atunci când se consideră sursele istorice ale Europei civilizate. Asupra acestora m-am pronunțat altădată.

Mă opresc doar asupra câtorva relații din acest triumghi. Nu există alternativă la doctrina drepturilor și libertăților cetățenești, cu rădăcini în dreptul roman. Știința și filosofia, înrădăcinate în Atena antică, sunt ca atare numai explicând imanent fenomenele lumii. Religia înrădăcinată în Ierusalim nu se lasă depășită nici de știință (cum năzuia uneori Comte), nici de filosofie (cum spera Hegel), nici de emancipare (cum credea Marx). Această religie - cum bine a observat cel care a semnalat o nouă epocă culturală, Karl Rosenzweig - a trecut «dincoace» de pragurile modernității. În sfârșit, în raport cu religiile împărtășite se profilează culturile ce au o relevanță astăzi cu mult mai mult decât culturală. Este acum sigur că autorul *Conflictului civilizațiilor* (1993) nu poate indica corespondențe univoce între religii și politici, dar este evident că Samuel Huntington a sesizat noua pondere a religiilor în viața oamenilor și împrejurarea că pe terenul înțelegerii Bibliei se joacă de fapt, astăzi, în mod semnificativ, soarta oamenilor. Iar pe acest teren noi trebuie, în aceste vremuri, cel puțin ca intelectuali, să găsim soluții.

Iau în considerare doar două exemple: privirea lui Avraam în *Vechiul Testament*, în *Noul Testament* și în *Koran* și privirea lui Iisus din Nazaret în creștinism și în iudaism.

Știm, din Biblie, că Dumnezeu i-a vorbit lui Avraam și că acesta este tatăl lui Isaac (născut de Sara) și al lui Ismail (născut de sclava Sarei, pe nume Agar). Știm că Dumnezeul lui Avraam este unic, personal și cosmic, că Dumnezeu S-a revelat și că Dumnezeul lui Avraam va fi și Dumnezeul lui Isaac, Dumnezeul lui Iacob, Dumnezeul lui Iisus, Dumnezeul lui Mohamed. Mai știm că cele «trei religii ale credinței» (diferite de «religiile indice ale unității» și «religiile chineze ale înțelepciunii») - așadar iudaismul, creștinismul și islamismul - pleacă de la monoteismul lui Avraam, dar pe Avraam îl văd sensibil diferit. *Talmudul* îl consideră drept ființă umană cu însușiri precum modestia, mila, prietenia și ca părinte al evreilor. În *Noul Testament*, mai ales la Apostolul Pavel, Avraam apare drept «părinte» al tuturor credincioșilor și, prin consecință, al tuturor oamenilor (după ce s-a acceptat argumentul lui Ioan Botezătorul, conform căruia a fi descendentul lui Avraam nu este garanția grației divine, fiind necesară și o devoțiune spirituală față de Avraam). În *Koran*, Avraam este considerat monoteist (deci *muslim*), care a practicat cel dintâi supunerea necondiționată față de voința lui Dumnezeu (adică *islamul*). El ar fi fost ales de Dumnezeu înainte de scrierea *Torei* și a *Evangheliilor*. Acestea rămân, desigur, sfinte, dar nu ar fi găsit adevăratul drum deschis de Avraam, ce ar fi meritul lui Mohamed.

Este clar că în dreptul lui Avraam se joacă identitatea celor trei religii. Iudaismul, creștinismul și islamul sunt în divergență sub multe aspecte importante, dar - așa cum a arătat John Masbaum în *Happiness outside the State: Judaism, Christianity, Islam. Three ways to God* (Stockfield, 1980) - religiile amintite au șansa de a începe un dialog tocmai în dreptul lui Avraam. De pildă, *Evangheliile lui Luca* și *Matei* îl prezintă pe Iisus din Nazaret ca om din spița lui Avraam. Dumnezeul lui Avraam a rămas și Dumnezeul lui Iisus și al lui Mohamed. Isaac și Ismail au același tată. Și iudaismul, și creștinismul, și islamismul întemeiază etica în relația omului cu Dumnezeu. Iar similitudinile pot fi prelungite.

În 1980, episcopatul german a dat vestita *Erklärung über das Verhältnis der Kirche zum Judentum*, care a consemnat o stare de fapt și a prefigurat o evoluție. Aici s-a scris: «astăzi descoperă și autorii evrei pe evreul Iisus», iar

«cine îl întâlnește pe Iisus, întâlnește iudaismul». Relația istorică și în același timp firească a lui Iisus din Nazaret cu grandioasa spiritualitate a Ierusalimului este, desigur, complexă. Cine vrea să își facă astăzi o părere sprijinită pe date are la dispoziție cercetări fundamentale precum Shlomo Ben-Chorin, *Bruder Jesus. Der Nazarener in jüdischer Sicht* (1967) sau Pinhas Lapide, *Ist das nicht Josephs Sohn? Jesus in heutigen Judentum* (1976), de partea iudaismului, ori John H. Charlesworth, *Jesus within Judaism* (1988) sau Hans Kung, *Das Christentum* (1994), de partea creștinismului. Suntem, în orice caz, astăzi, în viața intelectuală cea mai elaborată, în mijlocul unei expansiuni a cercetărilor de bună calitate consacrate biografiei istorice a lui Iisus Hristos. Rămân, desigur, diferențe între iudaism și creștinism în privința lui Iisus din Nazaret, dar este de acum împărtășită tot mai mult, de ambele părți, constatarea că numai urmărindu-L pe Iisus în acțiunea Sa pământească (deci numai prin istorie) vom putea identifica relevanța experienței, ideilor și sacrificiului Său ca moment de cotitură în istoria lumii și ca referință crucială pentru prezent. Iar a-L urmări pe Iisus din Nazaret pe calea care L-a transformat în Iisus Hristos înseamnă a citi *Biblia*.

Se pot aduce în dezbatere, se știe, foarte multe interogații ce privesc inepuizabila bogăție a *Bibliei*. Mă opresc la acestea două pentru a sugera nu doar cât de semnificativă pentru viața oamenilor de astăzi a devenit înțelegerea *Bibliei* și câte implicații au diferențele de interpretare, ci mai ales pentru a semnală cât de instructivă este mereu reluata lectură a *Bibliei*. După cum am menționat, Arhiepiscopul Bartolomeu Anania și-a pus în față să restabilească legătura dintre credință și cultură. Cu siguranță - ca scriitor, ca ierarh, ca cetățean, ca personalitate publică - Înalt Prea Sfinția Sa a gândit sub multe laturi această legătură. Pot să îi confirm că traducerea *Bibliei* pe care a izbutit-o și ediția impunătoare pe care o pune la dispoziția cititorului oferă celui ce citește *Biblia* în românește șansa unei profunde culturi, prin adâncirea și cunoașterea precisă a unei mari dezbateri spirituale din care, ca oameni, nu putem să nu facem parte. Cu alte cuvinte, avem încă o treaptă a lecturii *Bibliei* - ce se alătură celor menționate - iar aceasta este lectura din perspectiva interogațiilor de astăzi privind relația culturilor”⁸.

⁸ Andrei Marga, „Monumentala traducere a *Bibliei*”, în *Primele mărturii despre Biblia Jubiliară 2001 - Versiunea Arhiepiscopului Bartolomeu Valeriu Anania*, Ediție îngrijită de Arhid. Ștefan Iloaie, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2003, pp. 73-80.

Revista Tabor și Fundația Bartolomeu Anania

În data de 26 iunie 2007, a avut loc lansarea „Tabor, Revistă lunară de cultură și spiritualitate românească. Tradiție și Actualitate în Biserica Ortodoxă Română”, editată de Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. Evenimentul a avut loc în Foaierul Colegiului Academic de pe strada Mihail Kogălniceanu nr. 3 din Cluj-Napoca, în prezența fondatorului acestei reviste, Î.P.S. Mitropolit Bartolomeu Anania, a Prof. Univ. Dr. Nicolae Bocșan, Rectorul Universității „Babeș-Bolyai”, a Părintelui Ioan Chirilă, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, a profesorilor universitari Mircea Muthu și Aurel Sasu. Moderatorul întâlnirii a fost Pr. Ștefan Iloaie, consilierul cultural al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, consultant al revistei, care a marcat dintru început ținta propusă de aceasta, aceea de a se constitui într-o tribună a dialogului între intelectualii din Biserică, deziderat formulat de Î.P.S. Bartolomeu Anania în editorialul programatic din primul număr.

Profesorul Nicolae Bocșan, inițiatorul și gazda lansării, a subliniat în cuvântul de întâmpinare importanța evenimentului editorial și cultural reprezentat de această apariție editorială „atât pentru cetatea Clujului, cât și pentru Universitatea «Babeș-Bolyai» și pentru cultura românească, în general”.

Primul dintre vorbitori a fost profesorul Mircea Muthu, care a salutat profilul revistei și scara sa valorică, propusă și impusă deja din primele

numere în mentalul receptării colective, precum și statutul de „releu” al acesteia, care trece cu succes proba continuității culturale într-un context inter- și trans-disciplinar. A mai fost evidențiat echilibrul traducerilor și al recenziilor, care oglindesc deschiderea Ortodoxiei și care încheagă un dialog cu alte spații culturale, echilibrul dintre generațiile de autori care se regăsesc în paginile revistei, dintre temele abordate, dar și dintre text și imagine, a căror rezonanță ține de sfera esteticii aplicate. Profesorul Mircea Muthu a pus în evidență faptul că succesul revistei se datorează în mod deosebit efortului susținut depus de către redactorul-șef, Părintele Cătălin Pălimaru, și în același timp și-a asumat, în numele colegiului redacțional al revistei, responsabilitatea de a contribui la menținerea continuității și a nivelului ei valoric ridicat.

Alocuțiunile au continuat cu intervenția profesorului Aurel Sasu, care a insistat asupra rolului și locului pe care îl ocupă revista TABOR în topografia publicistică clujeană, asupra generosului și dificilului său program de sorginte interbelică, care, purtând marca personalității fondatorului, militează pentru cultivarea identității valorilor creștine pe plan național, reînnoite din propria substanță. Domnia sa a semnalat premisa și șansa pe care o constituie, în termenii lui Mircea Eliade, „ieșirea din economia luciferică”, reprezentată de apariția acestei reviste situate sub semnul „adamicismului culturii române”, sub semnul „schimbării la față a României”, în termenii folosiți adesea de către Nichifor Crainic și regăsiți la Emil Cioran, ca și sub semnul „împăcării României cu Dumnezeu”, conform nobilului punct al programului generației 1927, enunțat de Mircea Eliade.

Următorul vorbitor, Părintele Ioan Chirilă, a propus o interpretare inedită privind înțelegerea momentului transfigurării Mântuitorului de pe Muntele Tabor, în sensul schimbării capacității oamenilor de identificare și oglindire în creuzetul revistei a diversității elementelor structurale de valoare, axiologice ale existenței, și așezarea lor în unitatea revelațională. S-a supus atenției relansarea în paginile revistei a mesajului patristic și prezența în registrul cronicii a unei identități ortodoxe bine conturate, singura care face posibil dialogul autentic.

În cuvântul rostit la finalul evenimentului, Î.P.S. Mitropolit Bartolomeu Anania a precizat că revista este o tribună a dialogului interior și, în același timp, public al Bisericii, un spațiu al întâlnirii academice, transdisciplinare dintre teologie, filosofie, științele exacte, naturale, umaniste și politice, un loc al întâlnirii dintre colaboratori din țară și străinătate, ortodocși și prieteni ai acestora, creștini și necreștini cu deschidere ecumenică. Hotărârea înființării acestei reviste a fost luată în prima ședință a Sinodului Mitropolitan, pornind de la principiul că fiecare Mitropolie are o revistă a ei, mai elevată și mai consistentă, cum ar fi „Revista Teologică” de la Sibiu sau „Mitropolia Olteniei” de la Craiova, fapt care asigură și baza ei materială prin dotarea bibliotecilor parohiale. Pornind de la constatarea unei frecvente negări reciproce dintre tradiție și actualitate în mediile culturale, fondatorul revistei a reafirmat miza ei, aceea de a fi un punct de contact, o arenă de întâlnire între generații, între tradiție și actualitate; după cum Taborul însuși reprezintă dialogul dintre vechi, prin Moise și Ilie, și nou, prin Iisus Hristos, care îl invocă pe Moise, dar îl și amendează pe alocuri. Un alt deziderat al revistei este realizarea unui dialog în Biserică, între clerici, ca slujitori direcți ai Bisericii, și mireni, care cel puțin prin Botez și Mirungere aparțin Bisericii, iar nu dintre intelectuali și Biserică, ca entități separate. În final, Înalț Preasfinția Sa a amintit de ecourile pozitive pe care le-a primit la adresa revistei, inclusiv din partea Preafericitului Părinte Patriarh Teoctist¹, și a mulțumit tuturor celor care, sub diferite chipuri, se ostenesec pentru dăinuirea acestei publicații².

¹ „Înalț Preasfinția voastră, Am primit cu multă bucurie primul număr al periodicului „Tabor, Revistă lunară de cultură și spiritualitate românească, editată de Mitropolia Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului”, pe care ni l-ați oferit. Vă felicităm, înainte de toate, pentru inițiative fondării unei tribune a dialogului, atât de necesar între intelectuali în Biserică, a «sfatului intrabisericesc», după cum subliniați în cuvântul de prezentare. Aprecieri, de asemenea, înalta ținută grafică a revistei și, mai ales, diversitatea și valoarea materialelor publicate. Dorim ani mulți și buni Revistei Tabor, nădăjduind că paginile acesteia vor umple de lumină inimile și chipurile celor care urcă, în credință, muntele acestei vieți. Cu frățească dragoste, Vă îmbrățișăm în Hristos Iisus, Domnul nostru. Semnează Teoctist, Arhiepiscopul Bucureștilor, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române”, în Rev. Renașterea, anul XVIII, nr. 6. iunie 2007, p. 2.

² „Lansare Revistei Tabor”, în Rev. Renașterea, anul XVIII, serie nouă, nr. 7-8, iulie-august 2007, p. 2.

Dintre colaboratorii primelor trei numere au făcut parte Arhid. Ioan Ică Jr., Ierom. Rafail Noica, Pr. Patriciu Vlaicu, Mircea Platon, Petre Guran, Dan Ciachir, Bogdan Tătaru-Cazaban, Doina Curticăpeanu, Aurel Sasu ș.a. Această prezență editorială reprezintă o mărturie vie a unității în diversitate, a aspirațiilor umane și a preocupărilor academice reunite în tinda Bisericii³.

Duminică, 3 februarie 2008, în sala Teatrului Național „Lucian Blaga” din Cluj-Napoca a avut loc Gala inaugurală a Fundației „Mitropolitul Bartolomeu”. La acest eveniment cultural au fost prezenți intelectuali de marcă ai Clujului, personalități din lumea medicală, reprezentanți ai autorităților locale și ai presei, precum și toți cei care au dorit să cunoască și să sprijine proiectul Fundației.

Alături de Î.P.S. Mitropolit Bartolomeu s-au aflat Acad. Ionel Haiduc, Președintele Academiei Române, Rectorii principalelor Universități clujene: Prof. Andrei Marga - UBB, Marius Bojiță - UMF, Radu Munteanu - UTCN, Ion Sbârciu - UAD, Arhimandritul Dumitru Cobzaru, D-l Virgil Ardelean. În luările de cuvânt, cu toții au vorbit despre importanța, generozitatea și miza unui astfel de proiect, care are ca scop principal educația tinerilor, precum și faptul că, dincolo de miza formării elitelor, Fundația „Mitropolitul Bartolomeu” se dorește a deveni premiza refacerii vechii legături dintre Biserica Ortodoxă, intelectualitatea ardeleană și elita financiară, în jurul unor proiecte intelectuale și culturale majore⁴.

În cuvântarea intitulată „Istoria și sufletul unei Fundații”, Î.P.S. Bartolomeu Anania a făcut celor prezenți următoarea mărturisire: „Acum vreo treizeci de ani, lucrând încă la Patriarhie ca Arhimandrit și Director al Institutului Biblic, am cedat insistențelor și argumentelor fratelui meu și, folosindu-mi economiile de la CEC, provenite din drepturile mele de autor, mi-am cumpărat o garsonieră în plin centru al Capitalei, ca să am la bătrânețe un adăpost de refugiu pentru eventualitatea că, incomod cum

³ „Tabor - Tradiție și actualitate în Biserica Ortodoxă Română”, în Rev. Renașterea, anul XVII, nr. 6, iunie 2007, p. 2.

⁴ Bogdan Ivanon, Pr., „O Fundație pentru formarea elitelor”, în Rev. Renașterea, anul XIX, serie nouă, nr. 2 (214), februarie 2008, Cluj-Napoca, p. 2.

sunt, mi s-ar refuza o chilie într-o așezare monahală. Evident, pe vremea aceea nici nu visam că voi deveni Arhiepiscop și Mitropolit.

Personal, am folosit-o foarte puțin, preferând Mănăstirea Văratec, din Moldova, unde mă retrăsesem după pensionarea din 1982. Am pus-o însă la dispoziția fratelui meu, devenit victima unei suferințe care l-a chinuit vreme de unsprezece ani. După decesul său, în ianuarie 2006, nemaivând trebuință de garsonieră, am pus-o în vânzare prin intermediar. Nu știam că valoarea ei crescuse de patru ori, așa că m-am pomenit în posesia nesperatei sume de 40.000 de euro, transferată de către cumpărător în contul meu din Banca Transilvania.

Tot gândindu-mă cum aș putea-o folosi, mi-am adus aminte de copilul care, în 1933, intra ca elev în Seminarul Central din București, fără ca părinții lui, decăzuți într-o stare de criză economică vecină cu sărăcia, să-i poată oferi un minimum din necesar. Dacă fiecare din cei treizeci și șase de elevi ai clasei întâi intrau în internat cu toate cele rânduite de regulament, adică cu două costume de haine noi, două perechi de încălțăminte, lenjeria completă de corp și de pat, el intra cu o pereche de pantaloni-burlan, un veston scâlciat, o pereche de teniși, cu fața de pânză și talpa de cauciuc prinsă cu ață și cu o scoartă țărănească, așternută pe salteaua goală, cu care se învelea. Nu l-au dat afară doar pentru că fusese admis cu medie mare și se menținea printre premianți, deși, neavând bani să-și cumpere manualele, învăța după acelea ale colegului de bancă. Ceasuri întregi am depănat amintirile acelui copil care trăise nu doar drama sărăciei, dar și pe aceea de a ști că trei sute șaiszeci de elevi ai școlii, îmbrăcați frumos, cu pantalonii călcați și pantofii lustruiți, merseseră la capelă în prima Duminică a Postului Mare, unde se împărtășeau sărbătorește, în timp ce el se încuiase într-un closet și plângea înăbușit, umilit de moarte.

Din aceste amintiri s-a născut ideea «Fundației Mitropolitul Bartolomeu», al cărei principal obiectiv este acela de a oferi burse tinerilor merituosi și cu mijloace materiale reduse, pentru ca ei, selecționați prin concurs, să poată studia la orice nivel, liceal, universitar și postuniversitar, în țară sau străinătate, în orice domeniu umanist sau științific, fără să treacă prin ceea ce am trecut eu în primele patru clase de internat sau în vremea Studenției

de la Cluj, în 1946, când la o cină trebuia să mă mulțumesc cu mămăligă rece și prune uscate.

Am socotit de cuviință că forul conducător al Fundației trebuie să aibă în componență, pe lângă Arhiepiscopul Clujului, pe Rectorul Universității «Babeș-Bolyai» și pe starețul Mănăstirii Nicula, așa încât de la bun început s-au raliat domnul Profesor Nicolae Bocșan, urmat de domnul Profesor Andrei Marga, succesorul său la Rectorat, precum și părintele stareț Dumitru Cobzaru, cărora le aduc mulțumirile mele.

După ce toate procedurile au fost îndeplinite și Fundația a devenit persoană juridică, am transferat suma de 40.000 de euro din contul meu în contul acesteia, constuindu-se astfel ceea ce se cheamă în Statut capital patrimonial. Desigur, îmi dădeam seama că, devreme ce bursele vor fi alimentate numai din dobânzile acestui capital, el rămânând intangibil, cei 40.000 de euro nu înseamnă aproape nimic pentru un program atât de vast, la scară națională. Așadar, porțile Fundației vor trebui deschise către toți cei care ar dori să contribuie cu ceva la mărirea capitalului patrimonial, începând cu oamenii de afaceri și terminând cu banul văduvei.

Cum însă eu, practic, nu am nicio legătură cu prima categorie, mă întrebam la cine aș putea apela să mă ajute. În acest context, l-am întâlnit pe domnul Virgil Ardelean, un foarte bun enoriaș al parohiei «Sfântul Toma» din Cluj, căruia i-am dezvăluit proiectul și care s-a oferit imediat să se implice activ, fiind convins că profilul filantropic al Fundației va deschide multe inimi. În foarte scurt timp, mi s-au anunțat întreprinzători care doresc să devină membri fondatori asociați prin donarea unei sume echivalente sau superioare celei inițiale. Îi așteptăm și pe alții, cu contribuții mai mici, care vor dori să devină membri aderenți.

Creștinește vorbind, fiecăruia se făgăduiește, în schimb, o comoară în cer, ceea ce, desigur, nu e puțin. Nu este însă numai atât. O bursă de studii nu e un fel de pomană merită doar să ajute la formarea și cariera unui tânăr. Păstrând proporțiile, ne vom aminti că bursele Fundației Gojdu i-au dat științei și culturii românești un inventator de talia lui Traian Vuia, un poet și filosof de profilul lui Lucian Blaga, un teolog de valoarea lui Dumitru Stăniloae.

Există însă și o altă dimensiune a participării la obiectivele Fundației, aceea a unei investiții cu profit personal, directă sau indirectă, iar pentru înțelegerea acesteia vă voi spune, în final, o istorie adevărată, petrecută în secolul trecut. În Scoția trăia un țăran sărac, care se numea Fleming. Într-o zi, aflându-se la lucru pe câmp ca să-și câștige pâinea, a auzit un strigăt de ajutor, a alergat în direcția de unde venea și a dat peste un copilandru care căzuse în cursa unei mlaștini și începuse să se scufunde. L-a tras afară, l-a spălat și i-a dat drumul.

A doua zi, s-a pomenit la ușa casei cu un nobil englez.

- Sunt tatăl copilului pe care l-ai salvat de la moarte și am venit să te recompensez.

- Sire, eu nu am făcut-o pentru vreo răsplată și nici nu am de gând s-o accept. Dumnezeu a vrut ca fiul dumneavoastră să strige, iar eu să fiu aproape.

- Acesta e băiatul dumitale?, a întrebat nobilul, cu ochii pe tinerelul care tocmai își făcuse apariția și care era cam de aceeași vârstă cu copilul său.

- Da, e fiul meu, a răspuns țăranul.

- În cazul acesta, îmi dai voie să-i ofer copilului dumitale nivelul de educație pe care i l-aș da fiului meu?

Țăranul s-a învoit bucuros, tânărul a făcut studii strălucite, pe care și le-a desăvârșit la celebra Facultate de Medicină «Holy Cross Hospital» din Londra și a devenit savantul Alexander Fleming, cel care a descoperit penicilina și a fost apoi încununat cu Premiul Nobel. Între timp, fiul nobilului s-a îmbolnăvit de o gravă pneumonie și a scăpat cu viață în urma unui tratament cu penicilină. Numele nobilului care l-a întreținut la studii pe Fleming este Randolph Churchill, iar fiul său, salvat de la moarte prin penicilina lui Fleming, a intrat în istoria glorioasă a Marii Britanii sub numele de Winston Churchill. Ceea ce înseamnă că o binefacere se poate revărsa oricând asupra binefăcătorului, chiar și aici, pe pământ”⁵.

⁵ Bartolomeu Anania, „Istoria și sufletul unei fundații”, în Rev. Renașterea, anul XIX, serie nouă, nr. 2 (214), februarie 2008, Cluj-Napoca, pp. 1-2.

În încheierea evenimentului, „Cvartetul Transilvan” al Filarmonicii clujene, cu Gabriel Croitoru, vioară, Nicușor Silaghi, vioară solo, Marius Suărășan, violă și Vasile Jucan, viloncel, a susținut un recital de piese din repertoriul clasic și selecții din celebrele Suite Românești. Alături de Cvartet a participat și Corala de cameră „Psalmodia Transylvanica” a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj, dirijată de Pr. Prof. Vasile Stanciu. Au recitat actorii Ioan Besoiu și Dorel Vișan⁶.

⁶ Bogdan Ivanon, *art. cit.*, p. 2.

Constituirea corpului de Doctor Honoris Causa

La propunerea profesorilor de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca, titlul de „Doctor Honoris Causa” a fost acordat unor personalități recunoscute de lumea academică internațională. Constituirea corpului de Doctores Honoris Causa a început în anul 1997, prin acordarea onorantei distincții Părintelui Profesor Tomáš Špidlik de la Institutul Pontifical Oriental al Universității Gregoriene din Roma. Au urmat, în ordine cronologică, Părintele Profesor Episcop Kallistos Ware de la Universitatea Oxford (1998); Prof. Univ. Dr. Adolf Martin Ritter de la Universitatea „Karl Rupprecht”, Heidelberg (2000); Î.P.S. Arhiepiscop Bartolomeu Valeriu Anania de la Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca (2001); Prof. Dr. Theodor Nikolaou de la Universitatea „Ludvig-Maximilian” din München (2002); Prof. Dr. Boris Bobrinskoy de la Institutul „Saint Serge” din Paris (2002); Părintele John Breck de la Institutul „Saint Serge” din Paris (2003); Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I, Arhiepiscopul Constantinopolului (2004); Prof. Dr. Ulrich Luz de la Universitatea din Berna (2006); Prof. Univ. Dr. Constantin Scouteris de la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității Athena, Grecia (2006); Prof. Dr. Gunther Wenz de la Universitatea din München (2009); Prof. Univ. Dr. Felix Unger, Președintele Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg (2013); Pr. Prof. Univ. Dr. Jean-Paul Durand, Decan de onoare al Facultății de Drept Canonic din cadrul Institutului Catolic din Paris (2013).

Redăm în continuare o suită de „Laudatio” pe care profesorii Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj le-au rostit în timpul ceremoniilor de decernare a titlului academic.

LAUDATIO

În onoarea Părintelui Profesor Tomáš Špidlik de la Institutul Pontifical Oriental, Universitatea Gregoriană din Roma, rostit de Pr. Prof. Dr. Ioan Ică, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, în ziua de 29 mai 1997

Ilustrissime Părinte Profesor,

Desemnarea distinsei Dumneavoaștre personalități ca Doctor Honoris Causa al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca e pentru noi toți o mare bucurie și onoare. Este expresia cea mai înaltă a omagiului pe care comunitatea noastră academică îl aduce eminenței voastre personalități, contribuției Dumneavoaștră de prestigiu la studiul teologiei și spiritualității răsăritene, precum și actualității spiritului care o animă în ceasul de astăzi al Europei.

Este o mare onoare pentru mine să prezint astăzi, în fața unui public de elită, parcursul Dvs. spiritual. Exemplar din mai multe puncte de vedere, el ne relevă un spirit vizionar, de mare anvergură, înzestrat cu o uimitoare capacitate de muncă și sinteză. Iată, așadar, foarte succint, etapele unei cariere strălucite, a cărei constantă metodologică a fost, pe lângă o imensă erudiție, identificarea empatetică cu obiectul studiului Dvs.: spiritualitatea Răsăritului creștin și relevanța ei actuală.

V-ați născut la 17 decembrie la Boskovice, în Moravia, astăzi în Cehia, într-o Europă devastată de ravagiile Primului Război Mondial și în care începeau să câștige teren ideologiile totalitare. Dar locul nașterii voastre are o semnificație deosebită, ce echivalează cu o predestinare simbolică: în Moravia este vie și astăzi memoria activității misionare a Sfinților Chiril și Metodie, apostolii slavilor, plecați în secolul al IX-lea din Bizanț într-un ultim efort de a realiza unitatea simfonică a Bisericii în diversitatea limbilor și a riturilor, în cea mai generoasă viziune asupra Europei creștine din primul mileniu.

Școala primară și liceul le-ați urmat la Boskovice, iar în toamna anului 1938 vă înscriați la Universitatea din Brno ca student la filosofie și litere.

Dar istoria vă ajunge din urmă: ca urmare a pactului de la München (24 septembrie 1938), Moravia și Boemia sunt invadate de naziștii germani care le anexează Reich-ului hitlerist, Universitatea este închisă și studenții sunt amenințați de perspectiva deportării. Aici, în aceste împrejurări, când teroarea istoriei s-a dezlănțuit și va răvăși fața Europei aproape o jumătate de secol, ați găsit și una din soluțiile ieșirii din această teroare: reculegerea spirituală, concentrarea interioară, care vă vor aduce la hotărârea de intra în monahism și în slujba Bisericii. În 23 septembrie 1940 intrați așadar în noviciatul iezuit de la Benesevo (lângă Praga), mutat la scurt timp din cauza invaziei naziste la Velehrad - un orașel mai puțin cunoscut, dar în a cărui catedrală se află mormântul Sfântului Metodie (+885), un alt semn premonitoriu al întâlnirii dintre Răsăritul și Apusul creștin, sub al cărui semn va sta întreaga Dvs. viață și operă. Aici, la Velehrad, în plin război, veți depune voturile monahale, veți urma ciclul celor trei ani de filosofie și veți îndura rigurile muncii forțate impuse de trupele naziste și tot aici veți trăi bucuria eliberării orașului de către armata română, având prima întâlnire cu românii.

Pentru studiile de teologie veți fi trimis la Școala superioară de la Maastricht (Olanda), la absolvirea căreia, în 1949, veți fi hirotonit preot, încheind în 1951 cel de „al treilea an de probă” la Florența, în Italia. Întrucât, între timp, în țara natală, locul ocupantului nazist este luat de cel sovietic, ați fost chemat la Roma, unde ați vorbit ani în șir, în fiecare duminică, la „Radio Vatican”, pentru creștinii din Cehoslovacia, întreținând legături strânse cu emigrația și disidența din țară.

În 1951 v-ați înscris la cursurile de doctorat la Institutul Pontifical Oriental, ca discipol al vestitului Profesor Irenée Hausherr, cel care, printr-o serie de studii și lucrări de referință, a pus bazele științifice ale studiului spiritualității răsăritene la Institutul amintit. Ați fost promovat doctor în teologie în 1955, cu o teză despre Iosif Volokolamski, o importantă figură a spiritualității ruse din secolul al XV-lea. De la acea dată și până în 1990, veți fi docent și ulterior profesor la Institutul Pontifical Oriental. Ați predat și la Universitatea Gregoriană, precum și la alte instituții academice și spirituale din Roma, contribuind, de-a lungul unei prestigioase cariere universitare, la promovarea teologiei spirituale patristice răsăritene, prin formarea a

numeroși doctoranzi în spiritul dragostei pentru valorile creștinismului răsăritean, unii dintre aceștia înscriindu-se deja cu importante contribuții în domeniu, în toată această perioadă de aproape o jumătate de veac, continuând eforturile profesorilor Irenée Hausherr (+ 1978) și Ivan Kologriov (+ 1955), dar depășind viziunea uniformizantă a acestuia din urmă, care insista pe identitatea spiritualității creștine din Răsărit și Apus, v-ați definit propria metodă și viziune în tratarea temelor teologiei și spiritualității răsăritene, în care sunt valorizate adecvat rolul particularităților naționale și culturale în îmbogățirea identității spirituale creștine comune.

Anticipând deschiderile Conciliului Vatican II, ați pus în operă metoda abordării „congeniale”, pozitive, a spiritualității răsăritene în duhul ei propriu, în spiritul unei perfecte adaptări la „obiect”, al unei maxime obiectivități și onestități.

Înainte de marea Dvs. sinteză, ați aplicat această metodă într-o serie de studii și monografii consacrate unor teme definitorii pentru patru autori duhovnicești diferiți și reprezentativi, doi greci și doi ruși, doi Părinți ai Bisericii, unul medieval și unul modern. Ați abordat teme noi și îndrăznețe pentru acea epocă. În teza de doctorat (1955) consacrată Sfântului Iosif Volokolamski (+ 1514) ați reușit o reabilitare a imaginii marelui reformator al monahismului rus de la sfârșitul secolului al XV-lea. Investigațiile s-au prelungit în chip firesc în monografia consacrată în 1961 temei înțelepciunii (sofiologiei) la Sfântul Vasile cel Mare (+ 379). Și aici ați reușit să demontați un vechi clișeu, potrivit căruia, spre deosebire de „misticul” Grigorie al Nyssei, Sfântul Vasile cel Mare ar fi un spirit preponderent „practic”. Ați demonstrat convingător și definitiv că „regulile” monahale vasilene se înscriu într-o vastă viziune cosmică și antropologică dominată de motivul înțelepciunii divine în scopul armonizării sofianice a întregii existențe. În 1965 ați consacrat o amplă monografie „doctrinei spirituale a Sfântului Teofan Zăvorâtul” (+ 1895), un mare autor spiritual rus din secolul trecut, insistând asupra rolului inimii și al Duhului în rugăciune și experiența duhovnicească. În fine, în 1971 publicați o a patra monografie consacrată doctrinei spirituale a Sfântului Grigorie de Nazianz, în care ați demonstrat intersectarea în sinteza teologică a marelui capadocian a două curente spirituale, unul ebraic, orientat spre „practica” morală a poruncilor, și altul

elenic, orientat spre „teoria” sau contemplarea realităților dumnezeiești, într-un urcuș neconținut.

Aceste monografii au fost tot atâtea trepte spre monumentală sinteză care v-a adus o binemeritată celebritate: Spiritualitatea Răsăritului creștin. Concepută ca o tetralogie, aceasta este, indiscutabil, cea mai vastă expunere de până acum a spiritualității răsăritene, o veritabilă „summa” teologică realizată pe baza unei documentații aproape exhaustive, din întreaga literatură spirituală răsăriteană. În primul volum, intitulat „Manual sistematic”, apărut în 1978 și tradus recent în românește, spiritualitatea răsăriteană creștină e înțeleasă în primul rând teologic, într-un sens trinitar, ca viață în Hristos prin Duhul Sfânt, ca participare a omului la viața de comuniune a Sfintei Treimi. Această viață supranaturală, harică, nu rămâne însă suspendată în eter. Ea este apoi prezentată atât în concretizările ei naturale sub forma unei antropologii, cosmologii și sociologii spirituale, cât și în dinamica ei ascendentă, plecând de la practica ascetică a lepădării, purificării și dobândirii virtuților, și până la contemplarea prin rugăciune.

Volumul II al tetralogiei, apărut în 1988, l-ați consacrat în exclusivitate „Rugăciunii”, prin care se realizează unirea și dialogul între Dumnezeu și om. Și aici viziunea este una integratoare. Dialogul divino-uman îl vedeți realizat în același timp, în suflet și în trup individual și comunitar, practic și contemplativ, culminând în isihasm, ca mistică a inimii și luminării.

Dedicat „Monahismului răsăritean”, în configurațiile lui istorice și constantele lui fenomenologice, volumul III este în curs de finalizare. În fine, volumul IV, apărut recent, în 1994, l-ați consacrat „Ideii ruse”, respectiv spiritualității creștine ruse înțelese într-un sens larg ca „o altă viziune despre lume și om”. În personalismul comunitar generat de teologia răsăriteană și elaborat filosofic de marii gânditori ruși din ultimele secole, vedeți o alternativă spirituală la impasurile mentalității scindate, tehnificate și secularizate din teologia occidentală și cultura modernă.

Pe lângă aceste titluri de referință, impresionanta Dvs. bibliografie mai cuprinde două antologii de texte comentate din spiritualitatea răsăriteană, foarte apreciate: *Breviar patristic. Întoarcerea la izvoare. Înțelepciune de ieri pentru lumea de azi* (1971) și *Marii mistici ruși* (1977), un volum de cuvântări și conferințe intitulat: *Izvoarele luminii. Tratat de spiritualitate creștină* (1977),

apărut recent în limba română, precum și un număr impresionant de alte 40 de lucrări, 580 de studii și 250 de recenzii publicate în dicționare și reviste de specialitate.

Cărțile Dvs. au fost și sunt traduse în limbi de circulație: engleză, franceză, italiană, germană, dar și în limbi naționale, cum sunt în cehă, poloneză și română, bucurându-se de o unanimă apreciere și o tot mai largă recunoaștere atât în Apus, cât și în Răsărit.

În 1995 ați fost invitat să țineți o serie de meditații spirituale în Postul Mare în fața Papei Ioan Paul al II-lea și a Curiei și pe care le-ați reunit în volumul *Calea spiritului*, recent tradus și el în românește. Ele sunt un excelent rezumat al filosofiei Dvs. spirituale, inspirată de Sfinții Părinți ai Răsăritului și ai Apusului, ca răspuns la problemele omului de astăzi.

Ideile Dvs. au început să câștige tot mai mult teren, reușind să se impună în declarațiile oficiale și să inspire eforturile ecumenice actuale ale Vaticanului, promovate cu energie de actualul pontif, Papa Ioan Paul II. În viziunea Dvs., aceste eforturi inspirate de generoasa viziune a filosofiei religioase a lui Vladimir Soloviev sunt susținute de convingerea că Biserica mileniului trei nu poate fi decât una a unității reconciliante între Apus și Răsărit, sub semnul divino-umanității realizate obiectiv în Iisus Hristos, dar și actual în istorie.

Sub înalta Dvs. autoritate spirituală și intelectuală, din 1991 funcționează la Roma, pe lângă Institutul Pontifical Oriental, Centrul de studii și cercetări „Ezio Aletti”. Constituit din discipolii Dvs., în frunte cu Părintele Marko Ivan Rupnik, el își propune să promoveze discursul teologic și cultural între Est și Vest, menit să ducă la o Europă creștină reconciliată. Ținuta publicațiilor apărute până acum la editura Centrului vorbește de la sine despre forța mesajului Dvs. spiritual, continuat cu energie de foștii Dvs. studenți.

Distincțiile care vi s-au conferit în ultimii ani atestă și ele recunoașterea internațională crescândă a activității și operei Dvs. Ați fost desemnat „Omul anului 1990” de către revista Institutului bibliografic american din Raleigh (Carolina de Nord) și membru de onoare a diferite societăți științifice.

Ilustrissime Părinte Profesor, ați traversat senin și încrezător acest întunecat secol XX și ați anticipat vizionar lumina de la capătul lui. Fără

ostentație, ați învățat că singură lecția iubirii de celălalt, care te face să te identifiți cu el, „să devii altul”, cum spune N. Steinhardt, poate duce la reconcilierea Bisericilor și tradițiilor. Iar a-l iubi pe celălalt (în speță pe răsăritean, pe ortodox) înseamnă a te adecva spiritual și intelectual paradigmei sale spirituale, într-o hermeneutică pozitivă, de identificare, inspirată de o iubire lucidă.

Ați învățat că ecumenismul, pentru a fi autentic, trebuie să fie teologic și spiritual, având ca punct ferm Tradiția și filosofia patristică în care, reancorându-se, Răsăritul și Apusul se vor putea reconcilia.

Acordându-vă această înaltă distincție academică, Răsăritul vrea, în sfârșit, să vă mulțumească, iubite Părinte Profesor, cum s-ar fi convenit de mult, pentru faptul că, timp de patru decenii, înfruntând prejudecăți culturale etnocentrice și confesionale redutabile, ați fost ambasadorul cel mai avizat al spiritualității lui în Occident și unul dintre vizionarii unității spirituale a Europei, în diversitatea reconciliată a tradițiilor sale, orientală, și occidentală. Ne-ați arătat în mod concret, teoretic și practic prin erudiție și smerenie, cu patos și luciditate, cu gravitate și umor, un exemplu viu de savant și monah, de profesor și părinte spiritual, de intelectual, de slav și european, de răsăritean și occidental, de minte unită cu inima în experiența Duhului. Vedem în Dvs. vizionarul unei figuri generoase și stimulatoare a prezenței teologice în Europa mileniului trei și care nu poate fi decât expresia actualizată divino-umană a misterului vieții de comuniune a Sfintei Treimi, sursa și modelul interpersonal paradigmatic spre care aspiră asimptotic întreaga istorie umană și în primul rând cultura europeană.

Primiți așadar omagiul meu personal, al Facultății noastre de Teologie Ortodoxă și al întregii noastre comunități universitare, pentru întreaga Dvs. activitate și operă. Sunt fericit și vă declar că, cel puțin aici în România - în punctul de contact simetric Moraviei de confluență a Orientului și Occidentului, al Ortodoxiei și latinității, - v-am simțit dintotdeauna unul de-al nostru și că, la rândul Dvs. venind aici, sunteți acasă¹.

¹ Ioan Ică, „Laudatio în onoarea Părintelui Profesor Tomáš Špidlik de la Institutul Pontifical Oriental, Universitatea Gregoriană din Roma”, în *Doctores Honoris Causa. Testimonia Oecumenica*, vol. coord. de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, pp. 29-33.

LAUDATIO

În onoarea Excelenței Sale Prea Sfințitului Părinte Profesor Episcop Kallistos Ware de la Universitatea din Oxford, rostit de Pr. Prof. Dr. Ioan Ică, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, în ziua de 5 noiembrie 1998

Prea Sfințite Părinte Episcop și Profesor,

Desemnarea distinsei Dv. personalități ca Doctor Honoris Causa al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca e un moment deosebit în viața comunității noastre academice. Este o expresie supremă a omagiului pe care înțelegem să-l aducem eminenței voastre personalități științifice și spirituale în același timp, contribuției științifice remarcabile pe care ați adus-o la studiul teologiei spiritualității răsăritene, și mărturiei exemplare pe care o dați în ce privește sensul mărturiei și revelației prezenței ortodoxe în lumea contemporană, acum în pragul celui de-al treilea mileniu al erei creștine.

Este o deosebită bucurie și onoare pentru mine să prezint astăzi în fața unui public de elită parcursul Dv. spiritual, liniile principale ale operei Dv științifice, precum și semnificațiile ce se desprind din ele pentru noi toți în ceasul de azi al Europei și al lumii.

V-ați născut în Bath, Anglia, în 1934, și v-ați format intelectual în școli celebre, cum sunt Westminster School (Londra) și Magdalen College (Oxford). La universitate ați studiat limbile clasice, filozofia și teologia, devenind licențiat în studii clasice (1956) și teologie (1958), iar doctor în teologie la Oxford cu o teză despre Scrierile ascetice ale lui Marcu Ascetul. Din punct de vedere academic, cariera Dv. s-a prelungit firesc în sânul faimoasei Universități din Oxford, unde în 1966 ați devenit profesor de studii ortodoxe răsăritene la Facultatea de Teologie (Spalding Lecturer), funcție pe care o ocupați până în ziua de astăzi, iar din 1970 sunteți și Fellow al Colegiului Pembroke din aceeași citadelă universitară oxfordiană. Ați avut deci o carieră academică împlinită, la o universitate prestigioasă, carieră recunoscută în plan internațional prin sutele de conferințe susținute în întreaga lume. Ați format zeci și sute de doctoranzi în spiritul cunoașterii și dragostei față de valorile spirituale ale Răsăritului ortodox. Ați făcut

cunoscute în zeci de articole de erudiție sau popularizare temele și personalitățile centrale ale spiritualității bizantine în reviste de specialitate. Ediția lor, așteptată cu larg interes de publicul interesat din întreaga lume, aflată în pregătire la editura Seminarului Teologic Sfântul Vladimir, Crestwood - New York, le va reuni în patru volume. Ați scris introduceri capitale la versiunile engleze ale unor opere fundamentale din patrimoniul spiritual al Răsăritului ortodox, cum ar fi la scrierile despre rugăciune ale Egumenului Hariton (1966), ale Sfântului Ignati Brianceaninov (1970) sau Lev Gillet (1987), la faimoasa Scară a Sfântului Ioan Scărarul (1982), la operele spirituale ale lui Marcu Ascetul (1985) sau la Omiliile duhovnicești ale lui Macarie (1992) și, nu în cele din urmă, o excelentă introducere la traducerea americană a Dogmaticii Părintelui Dumitru Stăniloae ca „teologie a experienței lui Dumnezeu” (1994). Cu teologia Părintelui Dumitru Stăniloae, al cărui demers spiritual l-ați prelungit în lumea anglo-saxonă, v-ați mărturisit, de altfel, în repetate rânduri afinități majore. Ați participat astfel la realizarea unei versiuni engleze, într-o limbă aleasă, a principalelor cărți liturgice din patrimoniul creștinismului ortodox: *Mineiul praznicelor* (1969), *Triodul* (1978) și, mai ales, *Filocalia engleză*, proiect monumental din care au apărut până acum, începând din 1979, patru volume. Despre spiritualitatea filocalică ați scris câteva studii fundamentale, precum și prezentarea de sinteză cuprinsă în lucrarea standard care e monumentalul *Dictionnaire de Spiritualité* (XII, 1984). Chiar și numai această enumerare e de ajuns pentru a sugera specificul abordării teologiei și valorilor Răsăritului ortodox în gândirea și opera Dv. Este vorba de un demers concret empiric, tipic englezesc - aș putea spune, departe de orice ideologie și doctrinalism abstract și steril. Acest simț al concretului și empiricului explică și justifică accentul pus pe spiritualitate în receptarea și difuzarea creștinismului ortodox pe care ați practicat-o și o practicați de decenii cu rigoare științifică, dar și cu o mare competență spirituală. Fiindcă demersul Dv. științific n-a vizat și nu vizează o analiză teoretică abstractă la capătul și în prelungirea firească a unui itinerar spiritual personal, care v-a condus spre Biserica Ortodoxă.

Ați descoperit Ortodoxia nu prin cărți, ci prin Liturghie, prin rugăciunea lui Iisus și în întâlnirea personală cu personalități teologice și spiri-

tuale din diaspora rusă, ce activau la Oxford, cum au fost Părintele Vasili Krivoșein (monah athonit devenit paroh la Oxford și ulterior Arhiepiscop de Bruxelles, editor critic și cel mai bun specialist ortodox în Sfântul Simeon Noul Teolog), Părintele Lev Gillet și Profesorul Nikolai Zernov, căruia i-ați și urmat la catedra din Oxford. În 1958 ați fost primit în Biserica Ortodoxă Greacă de sub jurisdicția Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol. Ați scris și publicat în 1963 o excelentă prezentare sintetică istorico-teologică a „Ortodoxiei” ca „Biserică a celor șapte Sinoade Ecumenice”, devenită rapid o lucrare de inițiere standard. După o serie de călătorii și experiențe în lumea ortodoxă a diasporei ruse și în Grecia, în 1965 sunteți hirotonit diacon și, după o ședere de un an de zile la faimoasa Mănăstire „Sfântul Ioan Evanghelistul” din Patmos, deveniți monah ortodox cu numele Kallistos, iar în 1966 sunteți hirotonit preot, înființând prima parohie ortodoxă greacă din Oxford, pe care o slujiți până astăzi. În 1982 ați acceptat să deveniți Episcop vicar al Arhiepiscopiei Ortodoxe Grecești din Marea Britanie, pe seama scaunului istoric al Diokleei (Asia Mică).

Ați desfășurat astfel o activitate prodigioasă pe multiple planuri: științific, eclezial, dar și publicistic și ecumenic. Sunteți coeditor al revistei „Sobornost”, jurnalul faimoasei Fellowship of St. Alban and St. Sergius, asociație înființată la Oxford, încă în perioada dintre cele două Războaie Mondiale, cu scopul de a promova cunoașterea reciprocă dintre anglicani și ortodocși. Între 1973-1984 ați fost membru al comisiei de dialog teologic anglicano-ortodox, iar între 1992-1996 ați fost copreședinte al comitetului pregătitor pentru dialogul internațional ortodox-metodist.

Există câteva constante și idei-forță majore ce susțin întreaga Dvs. prodigioasă activitate, făcând-o exemplară și extrem de actuală în lumea contemporană, și pe care aș dori să le menționez succint în finalul acestei prezentări. O primă idee, de fapt convingere, legată de abordarea concretă a Ortodoxiei, prin intermediul spiritualității, iar nu al doctrinei, este aceea că Ortodoxia e în chip fundamental o experiență și o cale spirituală. În esența lui cea mai profundă, creștinismul răsăritean nu este un sistem ideologic, valabil în abstract, ci o „cale” spirituală - articulată dogmatic și jalonată liturgic în Biserică - al cărei scop e acela de a ne conduce prin rugăciune și contemplație spre spațiul interior al inimii, „spre împărăția

dinăuntru”, iar de aici spre veșnicia dumnezeiască. Ortodoxia adevărată e o cale a vieții în Hristos, în lume, în slujba lui Dumnezeu, deschisă tuturor oamenilor, sursa unei „învieri permanente” aici și acum, nu o simplă transmitere a unor formule sau datini populare, ce pot fi confiscate și manipulate mult prea ușor de state, ideologii sau naționalisme. Ortodoxia e chemată să răspundă în primul rând setei enorme de spiritual din inimile oamenilor de azi.

În lumina acestei convingeri fundamentale, v-ați înțeles vocația ca fiind aceea a unui constructor de punți între diversele tradiții culturale și religioase ale lumii contemporane, evidențiind pozitiv forța sintetică și reconciliatoare a Ortodoxiei spirituale autentice. Exemplar este demersul prin care ați arătat cum se pot concilia practic și teoretic, pe de o parte diversele tradiții culturale ortodoxe: greacă, rusă și românească (admirând în opera Părintelui Stăniloae tocmai geniul sintezei, propriu adevăratei Ortodoxii românești), iar pe de altă parte între tradiția religioasă ortodoxă răsăriteană și creștinismul occidental și cultura modernă. Îmi permit să vă citez în acest sens: „Lumea are nevoie astăzi nu de o Ortodoxie zgribulită, exclusivă, acuzatoare și închisă în ea însăși, ci îndrăzneată, primitoare, tolerantă și generoasă. Și putem fi aceasta fără a fi obligați să ne diluăm Tradiția. În acest sens, nimic nu e mai întristător ca atitudinea negativistă pe care o au numeroși ortodocși față de Occident și modernitate. După mine, este o deviere, căci Ortodoxia este în mod fundamental o afirmație și nu o negație. Din nefericire, trebuie să recunoaștem că astăzi Ortodoxia este adeseori inspirată de teamă. Frica este cea care ne închide unii față de alții și față de Occident. Să nu ne fie teamă. Întâlnirea cu Occidentul ne poate ajuta să ne înțelegem mai bine și să ne aprofundăm Ortodoxia. Să avem smerenia să recunoaștem că avem multe probleme nerezolvate la care Occidentul cu tradiția lui culturală ne poate ajuta să găsim soluții”.

Depășind regretabilele blocaje în antiintelectualism, anticulturalism și antioccidentalism și fixațiile obsesionale pe idiomatice și celebrarea identitară, adevărata Ortodoxie este, așa cum ne-ați arătat-o, deschisă pe deplin lumii, culturii și valorilor ei tocmai fiindcă este deschisă la maxim în spiritualitatea lui Dumnezeu. Ea trebuie să vorbească lumii de azi despre Dumnezeu și să arate inimilor și societății calea spirituală spre El, iar teoria

și practica ei misionară trebuie să fie cea a dialogului și sintezei, nu a fanatismelor și excluziunilor faciale. Tradițională, dar senină și decrispată, fermă dogmatic, dar niciodată polemică, perfect dialogică, Ortodoxia spirituală, dar și culturală, filocalică și deschisă social, și mai presus de orice pozitivă, Ortodoxia pe care o întrupați cu smerenie este Ortodoxia mileniului viitor și prin aceasta o lecție exemplară și un veritabil program pentru noi toți.

Prea Sfințite Părinte Episcop și Profesor, în numele meu personal, al teologiei ortodoxe românești, în calitate de discipol și continuator al suflului filocalic și neopatristic introdus în Biserica noastră de veneratul nostru maestru, Părintele Dumitru Stăniloae - în a cărui gândire v-ați regăsit explicit în mai multe rânduri -, în numele întregii noastre comunități universitare, sunt fericit să pot exprima și aici recunoștința și omagiul care se cuvin unei opere teologice de excepție și spiritului generos și vizionar prin care ați știut și veți ști în continuare să întrupați și iradiați în lumea noastră caratele spirituale ale unei Ortodoxii care este, de fapt (cum spunea un monah român), firea adevărată a omului².

² Idem, „Laudatio în onoarea Excelenței Sale Prea Sfințitului Părinte Profesor Episcop Kallistos Ware de la Universitatea din Oxford”, în *Ibidem*, pp. 47-51.

LAUDATIO

Pentru conferirea titlului de Doctor Honoris Causa Prof. Univ. Dr. Adolf Martin Ritter, de la Universitatea Karl Rupprecht, Heidelberg, rostită de Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, în ziua de 3 septembrie 2000

Profesorul Adolf Martin Ritter este una din cele mai distinse personalități din teologia istorică, patristică și ecumenică din zilele noastre. S-a născut la 23 noiembrie 1933, la Schwarzenborn am Knüll, în Flessen, ca al șaselea copil al pastorului Walter Ritter și al soției sale Ilise, născută Suabedissen.

Școala primară a făcut-o la Münchhausen, districtul Marburg/Lahn, unde tatăl său a fost transferat în toamna lui 1937 (din aprilie 1945 acesta este socotit dispărut). A urmat apoi cursurile Gimnaziului de Stat „Philippinum” din Marburg, unde și-a luat și diploma de absolvire în martie 1953. După aceasta a studiat câte trei semestre la Facultățile de Teologie Evanghelică din Marburg, Heidelberg și Göttingen, unde și-a luat și diploma de absolvire în februarie 1958 (1.Theol. Examen).

După un nou semestru petrecut la Heidelberg, unde și-a pregătit Disertația teologică sub îndrumarea vestitului profesor Hans Frhr. von Campenhausen, A. M. Ritter a studiat timp de un an (1958-1959) la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității din Atena (Grecia), ca bursier al Consiliului Ecumenic al Bisericii. Aici s-a perfecționat în limba greacă și cunoașterea Sfinților Părinți greci, având posibilitatea de a lua contact direct cu izvoarele spiritualității răsăritene.

În continuare, după perioada de studiu din Grecia, a funcționat doi ani ca asistent al profesorilor Adam și Ans la Școala teologică din Bethel. În acest timp, cu toate că era angajat în serviciul social și al predicii în cadrul așezămintelor de la Bethel, a reușit să întocmească Disertația privind Sinodul din Constantinopol (381), în baza căreia A. M. Ritter a fost declarat doctor în teologie, la Heidelberg, în noiembrie 1962.

Între timp, și-a început și cursurile de pregătire în teologia practică, organizate de Biserica Landului Kurrhessen-Waldeck, căreia îi aparținea ca fiu duhovnicesc și pe care le-a încheiat în septembrie 1962 cu cel de-al doilea examen teologic. Și-a continuat apoi activitatea ca pastor în Kirchspiel Kleinenglis bei Fritzlar în Niederhessen, unde și-a încheiat și vicariatul. Din octombrie 1963 a activat în cadrul Facultății de Teologie din Göttingen, la secția de Teologie patristică, fiind asistent al profesorului Andressen. La 6 noiembrie 1970 și-a dobândit habilitarea în baza lucrării „Harisma în concepția lui Ioan Hrisostom și a vremii sale”. A urmat apoi numirea sa ca profesor asociat, la 13 martie 1974, iar la 4 iulie 1978, în urma invitației făcute de a deveni profesor pentru Istoria Bisericii la Universitatea „Philipp” din Marburg, a primit statutul de funcționar și numit profesor pe viață. În urma invitației din 8 iulie 1980, de a ocupa un post din grupa C 4 pentru Teologia istorică (Patristică) la Universitatea Ruprecht-Karl din Heidelberg, la 27 martie 1981 a urmat și numirea corespunzătoare.

Timp de 12 ani, A. M. Ritter a făcut parte din Comitetul executiv al Asociației Internaționale de Studii Patristice, din care 8 ani a fost președinte al acesteia. Ani de-a rândul, a funcționat ca vicepreședinte și apoi ca președinte al secției pentru Istoria Bisericii în cadrul Asociației Științifice de Teologic (în majoritate evanghelică) și al secției pentru Istoria Bisericii (evanghelic-catolică), din cadrul Societății Istoricilor Germani. Din anul 1982 a condus, ca urmaș al Prof. Friedrich Heyer, Seminarul Teologic Sud-Est European, care se întrunește tot la doi ani sub auspiciile Facultății de Teologie din Heidelberg și al Societății Sud-Est Europene, filiala Mannheim-Heidelberg. În perioada 1987-1997 a deținut postul de predicator al Bisericii Sf. Petru din Heidelberg, care este biserica studenților de aici. În 1992 a devenit profesor asociat (Visiting Fellowship) la Peterhouse din Cambridge, fiind tot atunci ales în Comisia de Patristică a Academiei Germane de Științe, al cărei președinte a devenit începând cu toamna anului 1996. De asemenea, este co-președintele Comisiei Teologice mixte pentru dialogul ortodoxo-luteran, a cărei ultimă întrunire a avut loc la București, la începutul lunii octombrie 1998.

Așa cum am amintit mai sus, Prof. A. M. Ritter este un apropiat prieten al Bisericii noastre și, în special, al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-

Napoca, pe care a vizitat-o aproape anual, începând din 1990, anul redeschiderii acestui așezământ teologic. Merită să reținem cu această ocazie participarea Domniei sale la conferințele teologice internaționale organizate la Cluj, precum și demararea unei colaborări în cadrul programului internațional SOCRATES, susținând deja cursuri și seminarii în luna octombrie 1998, 1999, urmând să continuăm acest program și în anul 2000.

Iată, pe scurt, biografia celui căruia Universitatea „Babeș-Bolyai” îi conferă astăzi titlul de Doctor Honoris Causa, o personalitate de prim rang a cercetării istorice bisericești actuale. De-ar fi să amintim numai cele zece pagini de bibliografie sau numărul de 165 de titluri de cărți, studii și recenzii, și tot este îndreptățită acordarea acestui titlu Domnului Profesor A. M. Ritter. Cărțile și studiile sale constituie însă lucrări de referință în domeniu, bazate pe o cercetare aprofundată a izvoarelor pe care nu numai că le cunoaște foarte bine, ci le-a și publicat, punându-le la îndemâna cercetătorilor și studenților. Valoarea acestora a fost recunoscută de cele mai de seamă personalități în acest domeniu, ca: Ep. Wolfgang Huber, profesorii Bernd Moeller, Henry Chadwick, Ernst Dassmann, Gerd Haendler, Alfred Schindler, Gottfried Seebass, Andrew Louth, Hermann J. Vogt și mulți alții. Nu este lipsit de interes să se știe că aceste lucrări au fost recenzate laudativ în cele mai importante reviste de specialitate, din care amintim doar: *Theologische Quartalschrift*, *Byzantinische Zeitschrift*, *Theologische Revue*, *Theologische Literaturzeitung*, *Religious Studies Review* și altele. Rigoarea științifică se îmbină însă cu umanismul profesorului care știe să îndrume cu cea mai înaltă competență sufletele tinerilor studioși. Nu este întâmplător faptul că ani de-a rândul Domnia sa a condus și conduce încă slujbele divine în Biserica studenților. Așa cum nu este întâmplător nici faptul că este urmașul Domnului Profesor Friedrich Heyer. Prin talentul său de a organiza întrunirile Seminarului Teologic Sud-Est European din Heidelberg, Domnia Sa a reușit să strângă în jurul său o seamă de personalități din fostele țări comuniste, într-o vreme când ieșirile peste granițe erau o raritate. Heidelbergul devenise locul unde acești oameni s-au putut întâlni, s-au putut cunoaște, au putut lega prietenii statornice și, mai ales, au putut duce cu ei cărți și fotocopii ale studiilor de specialitate imposibil de găsit acasă. Amintesc aici și strădaniile depuse în

dezvoltarea relațiilor dintre istoricii bisericești din cele două Germanii, în cadrul așa numitelor «Palmarum Treffen» din Berlinul de Răsărit, dar mai ales sprijinul continuu acordat nouă, românilor și, în mod special, facultății noastre. Aș sublinia, pe lângă cele arătate mai sus, solitudinea cu care a răspuns dorinței noastre de a-l avea la noi ca profesor, pentru a predă cursuri și seminarii și, iată, anul acesta vine pentru a treia oară la Cluj. Prin aceasta, studenții noștri au de câștigat enorm, atât sub aspectul metodologiei predării, cât și sub acela al informării.

Evident că se pot spune încă multe lucruri despre Domnul Profesor A.M. Ritter. Noi ne oprim aici, exprimându-ne bucuria de a-l avea printre noi și felicităm Universitatea „Babeș-Bolyai” pentru înțeleapta hotărâre de a-i acorda titlul de DOCTOR HONORIS CAUSA³.

³ Ioan-Vasile Leb, „Laudatio pentru conferirea titlului de Doctor Honoris Causa Prof. Univ. Dr. Adolf Martin Ritter, Universitatea Karl Rupprecht, Heidelberg”, în *Ibidem*, pp. 84-87

LAUDATIO

Înalt Preasfințitului Arhiepiscop Bartolomeu Valeriu Anania cu prilejul acordării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, rostit de Pr. Prof. Univ. Dr Ioan-Vasile Leb, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, în ziua de 11.04.2001

Magnificus Rector,

Înalt Prea Sfințite Părinte Arhiepiscop,

Onorată asistență,

Rânduit-a Domnul ca acum, la început de cireșar, să ne unim în cuget și-n simțire spre a împlini un ritual ce aștepta de mult să fie săvârșit. Cum însă omul este sub vreme și nu invers, ne bucurăm că, iată, acum a sosit ceasul sorocit, acela de a împleni în cununa marilor personalități ale Universității „Babeș-Bolyai” numele arhierelui, teologului și cărturarului Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului, pe care-l întâmpinăm cu cuvintele Scripturii: „Binecuvântat cel ce vine întru numele Domnului”.

Personalitate recunoscută atât pe plan național, cât și pe plan internațional, Î.P.S. Sa nu ar mai avea nevoie de o prezentare înaintea Domniilor Voastre, fie și numai pentru simplul fapt că orice încercare de acest fel ar fi insuficientă, întrucât cuvintele nu vor reuși niciodată să spună totul despre omul, arhierel, teologul, dramaturgul, poetul și prozatorul Bartolomeu Valeriu Anania. Cum însă rigoarea universitară impune un astfel de demers, vă rog să-mi permiteți să vă prezint doar o schiță de portret a sărbătoritului nostru de astăzi.

Născut la 18 martie 1921 în localitatea Glăvile, din județul Vâlcea, ca fiu al lui Vasile și al Anei, născută Mărgăritărescu, Valeriu Anania va topi în ființa sa, ca într-un creuzet, atât trăsăturile „așezate” ale transilvăneanului, venite dinspre tată, cât și vulcanul inspirațiilor și aspirațiilor înalte moștenite de la mama sa. Și nu este deloc întâmplător faptul că figura centrală a copilăriei sale este mama. Prin ea, care era „o bogată vistiernică a

folclorului oltenesc”, tânărul Anania va face cunoștință cu acel filon de aur al spiritualității românești pe care mai târziu îl va valorifica în creațiile sale literare. Pe bună dreptate, va mărturisi mai târziu: „Folclorul îl am în sânge, îndeosebi de la maică-mea, care era un adevărat tezaur”.

Începuturile sale poetice s-au făcut văzute de timpuriu, pe când era încă elev în satul natal (1927-1933). Avea doar zece ani, fiind în clasa a III-a, când primea felicitările învățătorului Nae Bădiță pentru o poezie pe o temă istorică legată de lupta de la Călugăreni, dar și îndemnul de a continua să scrie, întrucât prevestea nașterea unui talent poetic aparte. Și dascălul nu s-a înșelat, căci talantul acesta al său, care este slujire a cuvântului, nu va fi acoperit în țărână, ci va spori înmiit. Curând însă, tânărul Valeriu își va descoperi un nou talant, o nouă slujire: aceea a lui Dumnezeu. Și tot mama era „unealta Domnului” care, la cei 12 ani pe care îi avea acesta, l-a luat de mână și l-a dus la București, înscriindu-l la examenul de admitere de la Seminarul Central, ale cărui cursuri le va urma între anii 1933-1941. Era pasul hotărâtor în viața viitorului preot și poet. Aici își va face debutul poetic, în anul 1935, în revista „Ortodoxia”, cu versurile „Pământ și cer”. Doi ani mai târziu, în 1937, își va face debutul publicistic, cu articolul „Camaradul Anton”, în revista „Vremea”, pentru ca, în 1938 să-și facă debutul în dramaturgie, cu scenariul radiofonic „Jocul fulgilor”. Între 1942-1943 va urma cursuri de diferență și-și va lua apoi bacalaureatul la Liceele „Dimitrie Cantemir” și, respectiv, „Mihai Viteazul”, despre care își va aminti cu o deosebită duioșie în scrierile sale de mai târziu. Amintindu-și, de pildă, de Anton Holban, care preda limba română și limba franceză, Valeriu Anania nu uită să puncteze rostul adevăratului profesor: „Profesorul care a știut numai să învețe, păstrându-se, cu toate acestea, departe de sufletul copiilor, nu și-a îndeplinit decât pe jumătate din menirea sa pedagogică; căci, orice s-ar zice, un profesor nu este pus numai să instruiască de la înălțimea catedrei, ci are și frumosul scop de a desăvârși sufletele, de a face să crească în elevi spiritul dragostei și al puterii de muncă. Și, pentru că profesorul Holban avea toate aceste calități, noi îl iubeam. Da, îl iubeam”.

Un eveniment deosebit din viața sa se va petrece la 15 februarie 1942, când a fost hirotonit ierodiacon, după ce a fost tuns în monahism la mănăs-

tirea Antim din București, primind numele Bartolomeu, deși nu avea încă studiile încheiate. Începuse studiile superioare în anul 1941, la Facultatea de Teologie din București, însă pașii îl vor purta mai departe, la Cluj și Sibiu, între timp, în iunie 1942, „Părintele Valeriu Anania” făcea cunoștință cu marele Arghezi, de a cărui prietenie se va bucura până la dispariția poetului „cuvintelor potrivite”, o prietenie trainică, din care tânărul poet s-a îmbogățit și format în ale scrisului, mărturisind fără ocoliș că este ucenicul vrăjitorului de la Mărțișor.

Însă în toamna aceluiași an 1942, în urma unui conflict cu autoritatea bisericească imediată, părintele Anania părăsea Antimul și studiile teologice, strămutându-se la Polovragi. Se gândea să se înscrie la Facultatea de Medicină din București, însă întâlnirea lui Victor Papilian, Decanul Facultății de Medicină din Cluj, îi va îndrepta pașii spre capitala spirituală a Transilvaniei. „Întâlnirea cu Papilian - mărturisește autorul *Rotondei plo-pilor aprinși* - căpăta dimensiunile unei răscruci a destinului. Viața mea își deschidea o nouă valență. Astăzi, privind înapoi, nu cred că era vorba doar de rezolvarea unei crize sufletești, deși aceasta atârna cel mai greu în cumpăna acelor zile. La douăzeci și doi de ani trebuia, oricum, să-mi pun problema unei definiri a propriei mele personalități, din perspectiva devenirii. Orice tânăr năzuiește către o culme, dar întâi ea se cere aleasă, iar drumul către ea căutat și găsit. Nu se poate merge pe bâjbâite. La viața socială renunțasem. Înăuntrul tagmei mele, nici atunci și nici mai târziu, nu m-am socotit că port în raniță bastonul de mareșal”.

La Cluj, tânărul student medicinist, cu plete lungi și anterior, se va remarca prin dorința de a cunoaște, prin caracterul său ferm, dar și prin aplecarea sa către literatură. Paralel făcea și studii de muzică instrumentală. Va fi însă cucerit de marele profesor Grigore Benetato care-l prețuia, „plăcându-i să vadă în mine un viitor asistent”. Nu i-a fost dat să-și vadă visul cu ochii, întrucât anul 1946 va aduce cu el o nouă încercare pentru părintele Anania. Era, pe vremea aceea, președinte al Centrului studentesc „Petru Maior”, calitate în care va conduce greva studentască anti-revizionistă și anticomunistă. Ziua de 1 iunie 1946 va rămâne în Analele Universității Clujene ca ziua în care lozinca „Să te superi când vrei tu, nu când vrea altul”, a electrizat nu numai pe studenții clujeni, ci și pe cei din

Brașov, Iași, Timișoara, și alte centre universitare, care s-au solidarizat cu aceștia. Greva a reușit, însă „Micul Căpitan al Daciei Superioare”, exmatriculat, a trebuit să părăsească Clujul, urmărit de siguranță, care-l va aresta în numeroase rânduri. După o scurtă stăreție la Mănăstirea Toplița (1947), în toamna lui 1948 ajunge la Mănăstirea Bistrița. Aici, destinul îi va scoate în cale pe Patriarhul Justinian Marina, care-l va lua la București, făcându-l intendent al palatului patriarhal (1948-1949) și apoi inspector pentru învățământul bisericesc (1949-1950). Între timp, își luase diploma de Licențiat în Teologie, la Sibiu, unde l-a întâlnit pe profesorul Nicolae Mladin, viitorul Mitropolit al Ardealului, despre care mărturisește: „Când, după ce mi-am trecut examenele de licență și am jurat solemn, cu mâna pe Sfânta Evanghelie, să-mi păstrez, neștirbită, credința ortodoxă, profesorul Mladin m-a luat de-o parte și mi-a spus: «Bag samă că ai dar la cuvânt și la condei. Pune-le, pe amândouă, în slujba Bisericii și Neamului». Era un testament sufletesc pe care mă simt dator să-l mărturisesc la ceasul de acum, când fostul meu dascăl e chemat la treapta apostoliei înalte”.

La 5 octombrie 1950 părea că viața părintelui Anania intră pe o matcă mai liniștită: fusese numit asistent al profesorului Teodor M. Popescu, la Catedra de Istorie Bisericească Universală din cadrul Institutului Teologic Universitar din București. „Teodor M. Popescu - mărturisește fostul său asistent - a fost unul dintre cei mai mari profesori ai anilor '40, din care fac și eu parte, îl numeam «Domnul Tudor», sau, chiar mai simplu, «Tudor», cu acea respectuoasă familiaritate cu care se spune «Regele». Era admirat și iubit, dar și foarte temut... Ca orice istoric, era dolidora de cifre, dar, spre deosebire de mulți alții, datele și memorarea lor nu erau un scop în sine, ci reperele necesare pentru a cunoaște istoria nu numai în curgerile ei cronologice, dar și - mai cu seamă - în semnificațiile ei de adâncime, acelea în care poate fi descifrată amprenta lui Dumnezeu. Istoricul era dublat de patrolog. Ani de-a rândul le-a predat pe amândouă disciplinele, până când Patrologia a devenit catedră de sine stătătoare”. Sub bagheta unui astfel de dascăl, tânărul asistent începuse să îndrăgească această disciplină. Începuse să-și facă fișe pentru aprofundarea Sfinților Părinți și a problemelor de specialitate, cu alte cuvinte, s-a pus serios pe treabă, studiind, predând, dar și folosindu-și talentul literar în activități extrașcolare. „La vremea când eram

asistent la Teologie - își amintește Bartolomeu Anania - împreună cu studenții mei dădeam în fiecare an serbare de Crăciun cu Irozii sau Vicleimul lui Victor Ioan Popa, autor interzis pe vremea aceea, aflat în catalogul indexului partidului comunist, dar pe care noi, totuși, îl jucam la Institutul Teologic, precum și colonzile pe un scenariu făcut de mine. Și după ce am pregătit totul cu studenții, m-am dus la Patriarh să-I spun că am bătut la toate ușile să obțin aprobare și că toți ne refuză: Cultele ne trimit la Cultură, Cultura la Culte; atunci Patriarhul spune: «O dați pe barba mea!»; și pe barba lui am făcut serbările de Crăciun, ani de zile, până în 1958, când eu am fost arestat”. Asistența sa nu va dura însă, căci la 1 octombrie 1951, Patriarhul îl va numi Decan al Centrului de îndrumări Misionare și Sociale de la Curtea de Argeș, unde va predă cursuri de Istorie bisericească și de Teologie omiletică. Așadar, vechea sa pasiune pentru istoria bisericească a rămas, aceasta simțindu-se în multe din creațiile sale ulterioare, fie ele teologice, fie literare. Ceea ce a contat nespus de mult pentru teolog și literat a fost funcția de bibliotecar-șef al Bibliotecii Patriarhiei, funcție deținută paralel cu alte ascultări, între anii 1954-1958, perioadă în care relațiile sale cu Arghezi și cu alți oameni de cultură din București și din alte localități, acum desăvârșindu-și ucenicia.

A venit însă anul 1958, când scutul patriarhal nu l-a mai putut apăra, fiind condamnat politic la 25 de ani de muncă silnică, trecând prin închisorile din Jilava, Pitești și Aiud, unde a cunoscut toate ororile temnițelor comuniste. Nu era singur, căci toată spuma intelectualității românești fusese programată la exterminare fie în închisori, fie la canal. Singurul lor reazem le-a rămas exersarea spiritului, care le-a menținut bruma de forță ce le-a mai rămas. În aceste condiții, pe când se afla la Jilava, s-a zămislit ceea ce va deveni apoi „*Amintirile peregrinului Apter*”. Și tot acolo a fost povestit și poemul dramatic „*Miorița*”, capodoperă a dramaturgiei române, care exista în manuscris de peste șapte ani. Și nu numai acestea, ci multe altele s-au plămădit „sub pământ”, cum spune autorul, care a revăzut lumina soarelui după șase ani și două luni când, în 1964, a fost emis decretul general de grațiere.

Cu această povară uriașă, Bartolomeu Anania s-a reîntors la cel care-i acordase și mai înainte întreaga sa încredere, la Patriarhul Justinian, care

nu numai că-l primește, dar îi și încredințează una din responsabilitățile deosebite, pentru care avea nevoie de un om destoinic, credincios Bisericii și, mai ales, fidel întâistătătorului acestei instituții fundamentale pentru neamul românesc. Așa se face că între anii 1965-1976, Bartolomeu Anania funcționează, în cadrul Arhiepiscopiei Misionare Ortodoxe Române din America și Canada, ca Director al Cancelariei eparhiale, redactor al revistei și almanahului „Credința”, al casetei de literatură „Noi”, ca Director al Departamentului Publicațiilor și reprezentant al relațiilor interbisericești. Este membru în două comisii ale Conferinței Permanente a Episcopilor Ortodocși din America de Nord și de Sud: Comisia Ecumenică și Comisia de Studii și Proiecte. Patriarhul nu s-a înșelat când l-a trimis dincolo de ocean, căci ucenicul nu uitase cuvintele fostlui său dascăl de la Sibiu, ci și-a pus atât cunoștințele teologice, cât și măiastra-i până în slujba Bisericii și a neamului. Unele din studiile și articolele sale vor fi publicate în 1995 sub titlul: *Pledoarie pentru Biserica Neamului*, în prefața căreia autorul mărturisește: „Altele (articole, n.n.), nu puține, au apărut de-a lungul celor unsprezece ani cât m-am aflat în slujba Arhiepiscopiei noastre din America și Canada, instituție care, în contextul unui exil împărțit, rău informat și nu totdeauna bine reprezentat, s-a văzut obligată să adopte în presă tonuri tăioase, deloc lipsite de temperamentul unui polemist ce pretinde că se formase la școala lui Arghezi”. Ajuns, în 1970, la cel de-al zecelea număr al Almanahului, autorul mărturisește că din acest număr nimeni „nu va fi în stare să citeze măcar o frază; e un număr în alb, o tăcere prin care îndepărtatul scriitor își propunea să protesteze împotriva «tezelor de la Mangalia», cele ce aveau să readucă literatura română în chingile realismului socialist”. Revenit în țară și dispunând de o solidă cultură teologică și laică, dar și de o serioasă experiență administrativă, Bartolomeu Anania, care, între timp fusese hirotonit preot (1967), acordându-i-se apoi rangul de Arhimandrit, a fost numit Directorul Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, funcție deținută până în anul 1982, când se pensionează. A fost una din epocile cele mai fecunde ale acestei instituții care, în acest timp, va edita lucrări fundamentale pentru teologia românească, ca și pentru teologie, în general. Datorită personalității directorului său, Institutul Biblic reușește nu numai să tipărească *Biblia* sau să revizu-

iască aproape toate cărțile de cult, ci să dea la lumină cărți ale marilor noștri profesori de teologie: Dumitru Stăniloae, Dumitru Fecioru, cel care i-a lăsat cu legământ sarcina de a face o nouă traducere *Bibliei*, Ene Braniște, Ioan G. Coman și alții. Tot acum s-a început tipărirea majorității manualelor pentru școlile teologice și, mai ales, acum s-a început publicarea monumentalei colecții de texte patristice în limba română: „*Părinți și Scriitori bisericești*”, continuând vechea colecție „*Izvoarele Ortodoxiei*”, sistată de puterea comunistă.

Retras la Văratec pentru a se consacra scrisului, în special traducerii *Bibliei*, Arhimandritul Bartolomeu Anania a fost chemat din nou „sub drapel” și instalat, la 7 februarie 1993, ca al patrulea întâistătător al Arhiepiscopiei Vadului și Clujului. Bastonul de mareșal fusese tot timpul în ranița sa. Iar Clujul care în acea lună a lui cireșar l-a îndepărtat, l-a reprimut cu brațele deschise. Îl așteptase, fiindcă era nevoie de el aici. Iar el s-a dovedit a fi din nou omul potrivit la locul potrivit, punând rânduială în toate, începând de la administrație până la Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai”, din care fusese exmatriculat cu 55 de ani în urmă.

Omul și ierarhul providențial venea însă încărcat de bogatele roade ale talanților pe care i-a pus în lucrare în ogorul teologiei și al culturii românești. Căci, „în Bartolomeu Valeriu Anania, Arhiepiscop al Clujului, dar și membru al Uniunii Scriitorilor, își dau întâlnire în mod fericit cele două ipostaze: de om al Bisericii și de om al culturii. Autor a peste cincizeci de volume de poezie, teatru și proză, teolog atras de fascinația simbolului și a icoanei, sânguitor în atelierul biblic pentru o nouă mlădiere a limbii române în contactul acesteia cu textele scripturistice, Înalt Prea Sfințitul Bartolomeu este o sinteză la nivel biobibliografic a ceea ce pe scurt poate fi numit cultura ortodoxă” (R. Preda). El „asociază în chip impresionant erudiția cu capacitatea inițiativei și acțiunii, atașamentul la tradiția profundă cu disponibilitatea la spirit critic și la înnoire, viziunea teologică cu cunoașterea vieții efective a oamenilor, angajarea principiilor cu exigența față de sine” (A. Marga). Om al cuvântului și al faptei, membru al Comisiei Sinodale pentru învățământul Teologic, Î.P.S. Sa nu s-a sfiit să protesteze până când a reprimut unul din imobilele confiscate de comuniști (unii dintre ziariști vorbind despre „Grevă foamei” făcută de arhieru), spațiu în care acum se

țin cursurile Facultății noastre, învățământul nostru teologic având în Î.P.S. Sa un îndrumător drept și cunoscător, dar și un sprijin părintesc îmbinat cu exigențele celui care, cu ani înainte, fusese el însuși dascăl universitar. Pe de altă parte, bun cunoscător al problemelor și necesităților medicale, ca și grija neîntreruptă pentru sănătatea sufletească și trupească a păstoriților săi, nu a pregetat să dea binecuvântarea sa Centrului de Transplant Renal din Cluj, condus de vestitul Prof. Dr. Mihai Lucan. Și ar mai fi multe de adăugat. Cum ar fi, de pildă, dimensiunea ecumenică a ierarhului nostru, care a realizat un unicat în acest domeniu: parteneriatul cu Biserica Evanghelică din landul Baden-Württemberg, în cadrul căruia s-a făcut deja un schimb de experiență și cu ajutorul căreia a fost înființat la Cluj de acum bine cunoscutul studiou de radio „Renașterea”.

Una din dominantele caracterului său este aceea de scriitor, de ostenitor în ogorul cuvântului. De la Arghezi, Maestrul său, la care-i plăcea „discreția muncii literare”, Bartolomeu Anania a învățat că a face literatură nu este un lucru simplu și nu-i este dat oricui. „Îndemnul lui deschis și repetat - va mărturisi ucenicul - era să scrii o pagină pe zi, indiferent dacă ai de gând sau nu să o publici. Să fie. Scrisul e un meșteșug, condeiul e o unealtă, măiestria se capătă și se păstrează prin exercițiu”. Și a respectat acest îndemn, neînghesuindu-se să publice orice și oricând, dimpotrivă, așteptând ca poezia sau romanul ori piesa de teatru să devină rotundă și bună ca pâinea caldă. Este cazul, de pildă, cu poemul dramatic „*Miorița*” care, deși fusese început în 1950, a așteptat în sertar până în anul 1966. În prefața pe care i-a făcut-o, însuși Tudor Arghezi remarca valoare indiscutabilă a poemului. Iată ce scria el atunci: „Autorul «*Mioriței*», poetul Valeriu Anania, e călugăr. Nu știu câte trepte a trecut peste vârsta de 40 de ani. Oricum puține. El stăpânește versul și limba magistral și măiestriile lui cresc înalt, sporite de un talent desfășurat în sus. Nimeni nu-l aștepta să vie și el a venit, de unde, de ne-unde, așa cum s-a ivit zvâcnind, din fulgere și piatră, fără să fie pus, printre șoimi și piscuri, bradul la tulpina căruia se înșiră și notele de creion acestea. Mă uit peste o sută de văi și ceruri și închid manuscrisul poetului, împăcat... Îl cunosc și-l prețuiesc, nu de azi. Îi citesc de ani de zile versurile, cu emoție și bucurie. Nu e scriitor grăbit. În literatura poeziei e nou, ca o efigie de aur, scoasă din pământul oltenesc”.

Și, mai departe, „*Miorița*» nu-i un poem de la o zi la alta și de la o săptămână la alta. Încă destul de tânăr, autorul ei se învecinește cu clasicul adevărat”. Aceeași ne-grabă a avut de îndurat și „*Meșterul Manole*” (1968), „*Steaua Zimbrului*” (1971), „*Greul pământului*” (1982), „*Hoțul de mărgăritare*” (1993), „*Rotonda plopilor aprinși*” (1983), „*Din spumele mării*” (1995), „*De dincolo de ape*” (2000), ori „*Amintirile peregrinului Apter*” (1990 și 2000) și altele, bine cunoscute publicului larg. Toate s-au bucurat de elogiile unora dintre cei mai de seamă critici și literați români, ca: Șerban Cioculescu, Alexandru Piru, Constantin Ciopraga, Ion Negoitescu, Vasile Voiculescu, Sorin Titel, Mihai Ungheanu, Ion Vartic și mulți alții. De pildă, referindu-se la „*Rotonda plopilor aprinși*”, Șerban Cioculescu scria scurt și expresiv: „E, la drept vorbind, extraordinară. Ce vrei? Cartea unui poet și dramaturg de talent. Găsești în ea sensibilitate lirică și dialoguri dintre cele mai vii”. Iar Mihai Ungheanu scria: „Dincolo de toate acestea, «*Rotonda plopilor aprinși*» este o lucrare artistică în sine, care poate fi citată dincolo de orice considerații istorice sau particulare. Sunt în ea pagini de proză curată pe care autorul le strecoară în șirul amintirilor... «*Rotonda plopilor aprinși*» este una din inspiratele cărți de memorialistică ale literaturii române”. O prezentare foarte expresivă o va face însă Sandu Frunză, în Postfața cărții „*Pledoarie pentru Biserica Neamului*”, unde spune, între altele: „Valeriu Anania nu face parte dintr-o generație anume, deși cei cu destin dureros ca al său au fost numiți de critica literară «promoția amânată». De asemenea, el nu face parte din vreun curent literar anume, ferindu-se întotdeauna să facă din modă un model. Am putea cu multă ușurință să-l considerăm un continuator al celebrului program al Daciei literare, însă o scurtă privire asupra cosmosului în care autorul se ivește în lume este de ajuns pentru a înțelege afirmația sa: «mitul românesc, folclorul și sufletul meu sunt congenitale. Restul este meșteșug»... Versificator de o înaltă iscusință, Valeriu Anania scrie simplu, deoarece își propune să convingă cititorii să-i recitească poezia nu doar pentru a o înțelege, ci pentru a se bucura de voluptatea lecturii. Virtuoz al stihuirii, el își propune să valorifice limbajul nu doar la nivelul rostirii, ci mai ales la cel al semnificațiilor, care sunt cu atât mai profunde, cu cât «cultivă o poezie a limpezimii»... Întreaga sa operă cred că e singura oglindă care dezvăluie chipul prezenței”. Datorită valorii deose-

bite a operei sale, Bartolomeu Valeriu Anania și-a câștigat locul bine meritat în Uniunea Scriitorilor Români, precum și o serie de premii naționale pentru literatură.

Ceea ce însă trebuie să evidențiem în mod special este îngemănarea teologului cu literatul, pe care, oricât ai voi să-i desparți, nu vei reuși, căci ei coexistă nu numai teoretic, ci ființial, așa cum au coexistat de-a lungul timpului Val și Bart din „*Cerurile Oltului*”. Căci, dacă „pentologia mitului românesc” din „*Greul pământului*” îl consacră pe scriitorul Valeriu Anania ca o voce distinctă, inconfundabil în concertul literaturii române contemporane, „*Cerurile Oltului*” sunt de ajuns spre a-l impune pe Arhiereul Bartolomeu Anania drept un gânditor nepereche în peisajul teologic ortodox contemporan. Artistul și teologul se întâlnesc în paginile acestei lucrări admirabile pentru a interpreta un fenomen care se refuză oricărei abordări unilaterale: iconografia ortodoxă românească așa cum s-a cristalizat aceasta în mănăstirile Olteniei. Demers recuperativ și totodată profund vizionar, hermeneutica teologică aplicată aici iconografiei este nu doar un act de dreptate făcut artei sacre românești medievale, ci un alt fel de a face teologie, departe de crispările uneori exasperante ale discursului academic tot mai inadecvat prin tehnicismul și rigiditatea sa pseudo-științifică fenomenului religios. Elegant și precis formulate, etalând pe lângă rafinament intelectual o autentică discreție monahală și simțire duhovnicească, „scoliile” dialogate din acest admirabil volum alcătuiesc una din marile și puținele cărți originale de teologie românească ale epocii noastre care vin să regăsească și să ne repropună coerența mirabilă a faptului teologic și a celui artistic.

Scris sub forma unui dialog între cele două ipostaze fundamentale, scriitorul și teologul, ce alcătuiesc simfonic personalitatea Arhiereului Bartolomeu Anania, lucrarea este ea însăși alcătuită ca un dialog de profunzime și de mare erudiție cu întreg evantaiul științelor care s-au aplecat asupra fenomenului iconografic, mergând de la istoria religiilor, folclor, literatură, trecând prin istoria națională și istoria artelor și până la teologie. Deplină reușită în plan literar, cartea este o izbândă unică în felul ei și în planul hermeneuticii iconografice inedite pe care o dezvoltă și care a impus-o ca o lucrare fundamentală în literatura de specialitate. Ca istoria și

mitologia pentru dramaturg, este limpede că pentru „scoliașt” icoana este un „un lucru mult prea serios pentru a fi lăsat pe seama specialiștilor”. Accesul la nivelul matricial al semnificațiilor arhetipale este unul intuitiv, obținut prin implicare, fuziune cu esențele spirituale ale fenomenelor interpretate. În loc de a le aborda „obiectiv” dinspre periferie spre centru, interpretul, care îl invocă deopotrivă pe scriitor și pe teolog, se transpune congenial în interiorul acestui spațiu simbolic (trans-obiectiv și trans-subiectiv în același timp), în care se reface coerența ideală a obiectului estetic.

Fascinat de actul de întemeiere într-un veac al destructurărilor și al unei epoci istorice ieșite aberant din minți, cartea (al cărei manuscris fusese încheiat pe 30 martie 1988) a fost și o reacție evidentă, aproape ostentativă, la delirantele tentative ale regimului ceaușist vizând „sistematizarea” istoriei și a identității românești, ce au culminat în avalanșa distrugerilor de biserici monumente istorice, în deceniul 9. Nihilismului istoric și ideologic al comunismului, cartea îi contrapunea mărturisitor un efort programatic de reasumare a temeiurilor spirituale ale existenței și identității românești. Aflate în pericol de a fi distruse, întruchipările concrete ale acestor temeuri trebuiau salvate cultural printr-o interpretare creatoare. Întreaga operă a lui Valeriu Bartolomeu Anania se înscria de decenii în linia rezistenței culturale la „teroarea istoriei” reprezentată de comunism, linie susținută activ în cultura postbelică remânească de un Mircea Eliade sau Constantin Noica.

Spre deosebire de aceștia însă, demersul susținut de Valeriu Bartolomeu Anania se distinge printr-un mai acut simț al ireductibilității sferelor vieții spirituale în interiorul culturii și prin reabilitarea modelului tradițional al unei viziuni creștine cu adevărat teandrice în care divinul și umanul, teologicul și antropologicul se deschid și luminează reciproc. Se putea afirma cu suficiente temeuri că întreaga operă a lui Valeriu Bartolomeu Anania este o replică și o versiune românească, riguros creștin-ortodoxă, a demersului hermeneutic modern cantonat în Occident, dar și la noi, de un Eliade ori Noica într-un plan strict cultural și antropocentric. Dacă am încerca să determinăm locul „hermeneuticii” (evident implicite, neteoretizate ca atare) a lui Valeriu Bartolomeu Anania în cultura românească post-

belică, acesta s-ar situa integrator undeva la intersecția hermeneuticii pur antropologice a lui M. Eliade, față de care are avantajul perspectivei teologice clar asumate, cu cea predominant (dar nu exclusiv) teologică a părintelui Dumitru Stăniloae, de ale cărui orizonturi și deschideri neopatrstice a profitat, îngrijind ca editor o parte a operei sale în anii 1976-1982, dar de care se demarca prin asumarea estetică a mitului și creativității. Delimitându-se explicit de hermeneutica ideilor religioase practică de M. Eliade, pledoaria fundamentală pusă în joc de „*Cerurile Oltului*”, veritabil principiu interpretativ, este următoarea: înțelegerea autentică a artei arhitecturale și picturale a vechilor mănăstiri românești trebuie să plece de la sesizarea exactă a finalității lor spirituale. Aceasta este sfințenia întâlnirii personale a omului cu Dumnezeu în rugăciune. Ctitorii așezămintelor monahale medievale, deci, nu le-au văzut nici ca „așezări încântătoare” pentru „turiștii” secolului XX, nici ca „documente” istorice sau artistice pentru istoricii și esteții veacurilor anterioare, ci ca vetre de sfințenie. Atribut al lui Dumnezeu ca Persoană Iubitoare, „sfințenia însă este altceva și mult mai mult decât sacral”, investiție cu caracter ambivalent (benefic sau malefic, pozitiv sau distructiv) a realității cosmice și istorice în conștiința umană. Exprimată „lucrător” în rugăciunea personală și practică comunitară în ritualul liturgic, sfințenia întâlnirii omului cu Dumnezeu reclamă și un spațiu simbolic al sfințeniei Bisericii, însă există ca participare la sfințenia lui Iisus Hristos și la figura exemplară ce exprimă misterul întâlnirii dintre Dumnezeu și om: Crucea. Intersecție între verticala cerului și orizontala pământului, Crucea „întrupează în sine întreita antinomie divino-umană: suferință-bucurie, înfrângere-biruință, moarte-înviere”. Legătura dintre misterul Bisericii și misterul Crucii este imprimat simbolic în însăși arhitectura spațiului eclezial ortodox pentru că „toată viața liturgică se petrece între aceste două cruci: cea de la temelie, culcată, și cea de pe turlă, veghetoare”, navigația istorică a Bisericii spre eshaton fiind transpusă în verticalitatea „zborului” spre cer.

Un alt aspect remarcabil îl reprezintă considerațiile de ordin principial, veritabile contribuții la o teorie a artei sacre, despre dubla dimensiune, teologică și estetică, a iconografiei ortodoxe. Întrucât e vorba de „o artă sfântă cu funcție teofanică și finalitate soteriologică”, „rolul ei adevărat nu este cel

decorativ, pedagogic sau psihologic, ci este eminentemente liturgic". Icoana, ne readuce aminte scriitorul și teologul Bartolomeu Valeriu Anania, nu este simplă ilustrație ori tablou, nici biserica nu este o simplă școală ori sală de expoziție, ci locaș de cult în care arta are o funcție mistagogică, adresându-se unor credincioși instruiți teologic. Artă iconografică și dogmatica ortodoxă își dovedesc încă o dată, în interpretarea de mare profunzime a teologului Bartolomeu Anania, convergența și unitatea lor substanțială.

Dacă până acum teologii s-au mulțumit să facă teologie asupra icoanei, prin „*Cerurile Oltului*” și prin celelalte lucrări ale Arhiepiscopului nostru, teologia românească se află, de fapt, înaintea primei încercări de a face efectiv o teologie a icoanei plecând de la o interpretare integrală a fenomenului iconografic în el însuși, exploatat magistral pe linie teologică. Pe lângă această premieră metodologică și hermeneutică, contribuția decisivă a Î.P.S. Sale face dreptate unui capitol nescris (dar pictat!) al teologiei românești care în secolele de înflorire ale Evului Mediu românesc nu a fost atât o teologie a scrisului, cât una a artei: o teologie pictată cu penelul sfințeniei și dalta exegezei în sufletele și trupurile sfinților, sau zugrăvită în culori vii pe icoanele și frescele acelor miracole de frumos care sunt vechile biserici românești și pe care verbul inspirat al scriitorului Bartolomeu și știința duhovnicească a teologului și monahului Bartolomeu ni le restituie într-o nouă și exemplară prospețime (I. Ică jr.).

Peste toate, în efortul său de recuperare a legăturii intime dintre cunoaștere și credință (A. Marga), Î.P.S. Sa a pornit cu un avânt tineresc, dublat de migala înțeleptului profund cunoscător a Sfintelor Scripturi, la realizarea unei noi traduceri a *Bibliei*, la care, pentru prima oară în limba română, se pun și note explicative, adevărate jaloane pentru oricine se apleacă asupra textului inspirat. Titanica întreprindere, care este aproape încheiată, este considerată de specialiști ca un eveniment istoric, aparținând nu numai Bisericii Ortodoxe Române, ci chiar istoriei creștinismului românesc, istoriei culturii române, culturii europene, culturii pur și simplu (A. Marga). Bibliști de seamă ca: N. Neaga, V. Mihoc, C. Coman, St. Tofană, I. Chirilă și mulți alții. Nu vom insista asupra acestei întreprinderi monumentale, despre care se va mai scrie mult și consistent. Ne declarăm însă de acord cu Părintele Profesor V. Mihoc de la Facultatea de Teologie

din Sibiu, că „Versiunea Bartolomeu Valeriu Anania posedă - deopotrivă - acuratețe și claritate, frumusețe și demnitate. Ea aduce cititorilor, cu fiecare pagină și, uneori, cu fiecare verset, un spor de înțelegere a mesajului divin al Scripturii. Ca atare, este o traducere de care noi, românii, aveam stringentă nevoie. Dar acest spor de înțelegere este însoțit și de o calitate literar-artistică aparte. Ceea ce face textul pe atât de frumos și de atrăgător, pe cât i se cuvine Scripturii celei de Dumnezeu insuflată”. Prin această versiune, Î.P.S. Sa reușește, de asemenea, „o mult așteptată întâlnire a Bisericii cu cultura, a bisericescului cu culturalul, refăcând însoțirea lor dintru începuturi și foarte firească și constituindu-se într-o incitantă dublă invitație către oamenii de cultură, ca aceștia să-și redescopere propriul limbaj, limba literară românească cea nedespuiată de țeșala cenzurii ateiste, și către oamenii Bisericii, pentru ca aceștia să-și redescopere vocația culturală, asumându-și toate rigorile și exigențele unei astfel de vocații”.

Așa cum spuneam la început, cuvintele, oricât de „potrivite” ar fi, nu pot reda decât în parte personalitatea covârșitoare a Î.P.S. Bartolomeu, arhipăstor înțelept, teolog profund și ales cărturar. De aceea, noi ne oprim aici, felicitând Universitatea „Babeș-Bolyai” și pe Domnul Rector Andrei Marga pentru înțeleapta hotărâre de a-i acorda titlul de DOCTOR HONORIS CAUSA, iar sărbătoritului îi dorim să rămână mereu tânăr, „întreg, cinstit, sănătos, îndelungat în zile și drept învățând cuvântul Adevărului”⁴.

⁴ Ioan-Vasile Leb, „Laudatio Înalt Prea Sfințitului Arhiepiscop Bartolomeu Valeriu Anania cu prilejul acordării titlului de Doctor Honoris Causa al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca”, în *Ibidem*, pp. 121-132.

LAUDATIO

Privind acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Prof. Dr. Theodor Nikolaou, de la Universitatea „Ludwig-Maximilian” din München, rostită de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan-Vasile Leb, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, în ziua de 13.03.2002

Stimate domnule Rector,

Onorată asistență,

După cum bine se știe, și în armonie cu Charta Universității „Babeș-Bolyai”, acordarea înaltului titlu de Doctor Honoris Causa este o cinste de care se bucură doar marile personalități universitare ce s-au remarcat în mod deosebit sau excepțional într-un anumit domeniu de cercetare sau sunt creatori autentici de școală universitară, cu rezultate marcante în domeniul respectiv. În ceea ce o privește, Universitatea noastră pune mai presus de orice principiul valoric în acordarea acestui râvnit titlu academic, nefăcând rabat la capitolul principal care oferă posibilitatea ca un profesor de la altă universitate să devină membru al corpului academic clujean. Și întrucât una din condițiile fundamentale pentru primirea titlului de Doctor Honoris Causa este aceea a recunoașterii internaționale, facultatea noastră a propus, și de data aceasta, pe unul dintre renumiții profesori ortodocși care întrunesc toate cerințele acordării titlului academic amintit. Este vorba de Prof. Dr. Theodor Nikolaou de la Universitatea „Ludwig-Maximilian” din München.

Domnul Profesor Dr. Theodor Nikolaou de la Institutul pentru Teologie Ortodoxă a Universității din München este o personalitate distinsă a teologiei ortodoxe patristice și ecumenice actuale. Născut la 24 martie 1942 în Anavra - Magnesia, Grecia, ca fiu al agricultorilor Stamatiou și Athanasia, a absolvit Seminarul bisericesc din Lamia în anul 1961.

Între anii 1961-1965 a studiat, ca bursier al Patriarhiei Ecumenice, teologia ortodoxă, la Facultatea de Teologie din Chalki - Constantinopol, la care a primit în 1965 licența în teologie, cu calificativul „excepțional”. În același an a primit titlul de „Magistru în teologie ortodoxă” de la Patriarhul ecumenic Athenagoras I, tema lucrării fiind „Mărturia Faptelor Apostolilor despre Iisus Hristos”.

Între anii 1965-1968 a studiat, la propunerea Patriarhiei Ecumenice, cu o bursă din partea Bisericii Catolice din Germania, la Facultatea de Teologie Catolică și la Facultatea de Filosofie din Bonn, obținând în anul 1968 titlul de Doctor în filosofie, cu calificativul „Magna cum laude”. Tema lucrării de doctorat a fost: „Invidia la Ioan Hrisostom, în contextul filosofiei grecești”.

Pentru obținerea doctoratului în filosofie a avut ca specializare principală Filosofia Greacă antică, iar ca specializări secundare Filosofia, Noul Testament și Literatura creștină primară.

După satisfacerea serviciului militar (1969-1970) în armata Greciei, a funcționat între anii 1971-1979 ca asistent la Seminarul de Teologie vechi-catolică a Universității din Bonn. În anul 1972 a primit Premiul Academiei de Științe din Atena pentru lucrarea „Viziunea lui Georgios Gemistos Plethon despre Stat și drept”. Cu această lucrare s-a abilitat la Facultatea Creștin-Catolică a Universității din Berna, primind în noiembrie 1975 *Venia Docendi* pentru specializarea principală în domeniul teologiei ortodoxe: *Patristica greacă și Istoria spiritualității bizantine*. În februarie 1976 i s-a transferat această abilitate la universitatea din Bonn, unde a fost numit cadru didactic privat - privatdozent - pentru aceeași disciplină. În Bonn îndeplinea deja în toamna anului 1972 o misiune didactică pentru prelegeri de teologie ortodoxă. În decembrie 1978 a fost numit profesor pentru prelegeri în afara planului de învățământ, iar în iulie 1979, la propunerea Senatului Academic, a fost desemnat asistent superior. În aprilie 1981 a obținut titlul de Doctor în teologie la Facultatea de Teologie a Universității Aristoteles din Tesalonic, cu calificativul „excepțional”. Tema acestei lucrări de doctorat a fost „*Libertatea voinței și însușirile sufletului după Clement al Alexandriei*”. Doctoratul i-a fost recunoscut în aprilie 1982 de Ministerul pentru Știință și Cercetare al Landului Nordrhein-Westfalen.

La 16 iulie 1981, Senatul Universității din Bonn a hotărât în unanimitate înființarea unui post științific de „Teologie ortodoxă”, iar la 12 octombrie preluarea domnului Theodor Nikolaou ca „profesor cu statut de funcționar public pe viață”. Necesitatea acestui post a fost semnalată de către Facultatea de Teologie Catolică, Facultatea de Teologie Evanghelică și de către Facultatea de Filosofie. În mai 1982, Ministerul pentru Știință și Cercetare al Landului Nordrhein-Westfalen a respins însă atât înființarea postului, cât și numirea unui profesor, pe motivul că nu sunt necesare.

La 1 noiembrie 1984, domnul Theodor Nikolaou a fost numit profesor titular pentru „Teologie ortodoxă” la Facultatea de Teologie Catolică a Universității Ludwig-Maximilian din München. La cererea domnului profesor Theodor Nikolaou, în urma propunerii Senatului academic al Universității, Ministerul Învățământului și Culturii al Landului Bayern a înființat la 20 februarie 1985 „Institutul pentru Teologie ortodoxă” în cadrul Universității din München și a numit pe domnul profesor Theodor Nikolaou în funcția de Director al noului institut, care în felul său este unic în întreaga Europă Occidentală.

Din 1994, domnul profesor Theodor Nikolaou s-a dedicat consolidării programului de studii pentru Teologie ortodoxă la Universitatea Ludwig-Maximilian din München. Institutul pentru Teologie ortodoxă a devenit sub conducerea domniei sale a treia „facultate” de teologie care își împlinește misiunea sa în cadrul Universității din München. Institutul este condus, în locul unui consiliu de specialitate, de către o Comisie interfacultativă din mai 1997, sub președinția Domnului Profesor Theodor Nikolaou. Comisia comună a numit patru profesori titulari (câte unul pentru fiecare din cele patru secții de specialitate ale teologiei), așa încât de la 1 martie 2000 Institutul a intrat într-o nouă fază de consolidare și dezvoltare. Pe lângă licența în Teologie ortodoxă, Institutul a acordat deja și titlul de Doctor în teologie, dreptul de abilitare fiind rezervat Senatului academic al Universității.

Atât la Universitatea din Bonn, cât și la Universitatea din München, Domnul Profesor Theodor Nikolaou a organizat susținerea de prelegeri de către teologi ortodocși de renume ca Mitropolit Damaskinos Papandreou, Pr. Prof. Dumitru Stăniloae etc. În semestrul de vară al anului 1995 a fost visiting professor la Facultatea de Teologie Catolică a Universității din Salzburg. A susținut numeroase conferințe teologice științifice la diferite congrese și simpozioane internaționale la mai multe universități, la întruniri ecumenice, la Institutul ecumenic din Bossey - Geneva, la Institutul pentru cercetare ecumenică a Federației Luterane Mondiale din Strasburg etc.

De la mijlocul anilor '90 este coorganizator al programului de schimb academic universitar cu Facultatea de Teologie a Universității Aristoteles din Tesalonic, iar din semestrul de vară al anului 2000 este coorganizator și

participă la programul de schimb de studenți și de cadre universitare cu Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, în cadrul Programului Erasmus-Socrates al Uniunii Europene.

Pe lângă activitatea didactică universitară, domnia sa este membru și consilier în diferite comisii ecumenice și reprezentant al Mitropoliei Ortodoxe Grecești din Germania. Este membru al Consiliului mitropolitan, al „Comisiei comune de dialog ortodoxo-romano catolice”, al „Comisiei pentru relații interbisericești”, al „Comisiei pentru asistența studenților” etc.

În același timp, stă la dispoziția Patriarhiei Ecumenice din Constantinopol, pe care o reprezintă în diferite ocazii. Din 1971 este membru al Comisiei oficiale a Patriarhiei Ecumenice pentru dialogul teologic bilateral cu Biserica Evanghelică din Germania, între 1973-1979 a fost consilier teologic al Comisiei ortodoxe internaționale pentru dialogul cu Biserica Veche-Catolică, între 1977-1997 a fost unul din cei doi reprezentanți ai Patriarhiei ecumenice, membru al Comisiei teologice ortodoxe internaționale pentru dialogul teologic oficial cu Federația Luterană Mondială. A fost delegat al Patriarhiei Ecumenice la simpozioanele ortodoxo-romano catolice din Regensburg, precum și la alte simpozioane ale Bisericii Romano-Catolice. Așa a participat de exemplu, în noiembrie 2000, la al treilea Congres mondial al catolicilor laici de la Roma, ca delegat oficial al Patriarhiei Ecumenice. Domnul profesor Theodor Nikolaou este în același timp membru al unor diferite asociații și comisii științifice: din 1991 este membru ordinar al Academiei Europene de Științe și Arte (Slazburg-Viena); membru al Societății Sud-Est Europene; al Asociației medievistilor din Germania; al „Societății - Görres”; al Asociației bizantinistilor germani, al Asociației pentru cercetări est și sud-est europene a Universității Ludvig-Maximilian din München.

Pentru activitatea teologică științifică și ecumenică, Domnul Profesor Theodor Nikolaou a fost distins cu „Premiul Academiei de Științe” din Atena (1972), „Medalia de onoare Apostolul Marcu” a Patriarhiei Alexandriei (1992) și cu titlul de Doctor Honoris Causa al Universității „Sf. Chiril și Metodiu” din Veliko Târnovo - Bulgaria. Opera științifică în domeniul teologiei istorice, patristice și bizantine precum și cel al teologiei ecumenice este concretizată în peste 250 de publicații.

Onorată asistență, o operă atât de vastă ca cea a Domnului Prof. Teodor Nikolaou nu este ușor de caracterizat doar în câteva minute. Cu toate acestea, din cele prezentate până acum se pot vedea, fie și succint, câteva din direcțiile de cercetare ale dascălului nostru. Și anume, o primă constatare este aceea a consecvenței cu care Domnia sa a urmărit planul de cercetare a domeniului în care s-a specializat: Istoria Bisericească Universală, cu accent pe Patristică și pe Literatura Bisericii Primare, alături de Filosofia greacă. De aceea, nu este deloc întâmplător că și-a luat doctoratul în Filosofie tocmai cu o lucrare interdisciplinară: *Invidia la Sfântul Ioan Hrisostom în contextul filosofiei grecești*. Scopul pentru care a realizat această cercetare a fost, după cum mărturisește Domnia sa, „acela de a strânge laolaltă toate expresiile Sfântului Ioan Hrisostom despre invidie, răspândite în bogata sa operă, de a le sistematiza și ordona, precum și de a le comenta. Și tocmai ordonarea acestora creează dificultăți deosebite, întrucât materialul existent este foarte eterogen, căci, pe de o parte noțiunile de Phthonos și Baskania se găsesc în contexte foarte diferite iar, pe de altă parte, deseori se găsesc fără nicio nuanță specială”. În același timp, autorul a indicat și acele locuri din filosofia greacă, ce conțin expresii paralele sau asemănătoare celor aflate la Sfântul Ioan. Scopul declarat pentru care s-a făcut apel la textele filosofice este tocmai acela de a sublinia părțile comune și de a evidenția noutatea discursului hrisostomic. Pe bună dreptate, se subliniază faptul că Sfântul Ioan Hrisostom cheamă neîncetat la combaterea invidiei. „Aceasta corespunde faptului că invidia este «cel mai amar» afect și că aceasta are urmări catastrofale. Iar indicațiile terapeutice sunt privite mereu din unul și același punct de vedere: ele stau *sub specie aeternitatis*. Prin tot ceea ce facem, trebuie să ne pregătim pentru eshaton”, iar această pregătire trebuie făcută în cadrul Bisericii. „În viața bisericească a creștinului, spune autorul, se află nu numai realizarea adevăratei filosofii ci, dincolo de aceasta se mai găsesc și alte mijloace pentru îndepărtarea invidiei. Între acestea se află ascultarea Cuvântului Sfintei Scripturi, postul, mărturisirea păcatelor, participarea la Sfânta Euharistie și teama față de judecata de pe urmă”. În cele din urmă se precizează că „atât toate direcțiile filosofice, cât și Ioan Hrisostom sunt de acord în combaterea invidiei. Însă ei se deosebesc în fundamentarea acestei combateri. Platon și Aristotel împreună cu ucenicii lor resping invidia mai ales din motive de ordin

moral, stoicii o condamnă în special din motive intelectuale și psihologice, pe când Ioan Hrisostom o combate în primul rând din motive utilitariste. El respinge invidia datorită urmărilor sale atât asupra vieții personale a invidiosului, cât și asupra vieții sociale și mai ales datorită urmărilor sale asupra vieții de dincolo, în ceea ce privește mântuirea invidiosului. Și acesta este momentul cel mai important, întrucât creștinul este destinat vieții de dincolo”.

Problema relației dintre creștinism și filozofie este, de fapt, una din temele predilecte ale D-lui Prof. Nikolaou, care încearcă mereu să evidențieze rolul deosebit al filosofiei eline în interpretarea și înțelegerea învățăturii creștine. Întrucât numărul titlurilor care se ocupă cu această problemă sunt numeroase, noi amintim aici doar o singură lucrare ce se află sub tipar aici, la Cluj, în traducere română: *Teologie și cultură*. Capitolele ei sunt edificatoare pentru orientarea autorului: *Rolul filosofiei în Patristica greacă; Liberul arbitru la Clement Alexandrinul; Omul ca „ființă politică” la Sfântul Vasile cel Mare; Arta și valoarea ei educativă la Sfinții trei Ierarhi*. Evidențiind în acest context valoarea unor renumiți teologi ca Florovsky, Vl. Lossky, John Meyendorff ș.a., Prof. Nikolaou precizează cu limpezime conținutul expresiei „înapoi, la Părinții Bisericii”. După Domnia sa, expresia înapoi, la Părinții Bisericii, „reprezintă pentru teologie, în general, și pentru teologia ortodoxă în special, în primul rând legătura cu Tradiția credinței lor. Tradiția este numită pe drept principiul însuși al teologiei. Dar tocmai această denumire a Tradiției arată cât de puțin înțeleasă este teologia ortodoxă, atunci când acesteia i se impută cu ușurință un anume tradiționalism, de către autori ca Adolf von Harnack și Friedrich Loofs, până la Hans Kueng. Amintire și referirea constantă de către teologia ortodoxă la Tradiția patristică este însă o poziție teologică extrem de importantă și de neînlocuit. Acest lucru nu înseamnă că teologia ortodoxă trebuie să considere scrierile patristice literă de lege... Ceea ce se înțelege, de fapt, prin aceasta este că interpretarea Scripturii de către Părinții bisericii arată calea cea bună. Raportarea la trecut și întoarcerea la Părinți reprezintă un pas înainte în aceeași direcție bună. Trebuie să aprindem lumânările credinței și teologiei noastre la scânteia credinței patristice, întoarcerea la Tradiția patristică înseamnă asumarea dinamicii gândirii patristice”.

Subliniind rolul pe care cultura greco-creștină l-a avut în dezvoltarea spirituală a bătrânei Europe, Dl. Prof. Nikolaou arată că tocmai această cultură „ar oferi Europei de azi baza de unire latentă, dar căzută în uitare”. Și aceasta pentru că „puterea care face să se nască o comuniune culturală între popoarele care-și au propria lor cultură este, înainte de toate, religia. În cazul Europei, această putere unificatoare este religia creștină, o formă universală, așa cum apare ea în urma contopirii cu elenismul în scrierile Părinților Bisericii. Ortodoxia a păstrat cel mai fidel această formă. Deci, îi revine obligația să depună mărturie pentru aceasta și să dea astfel un impuls important în procesul înțelegerii și unificării umanității”.

S-ar putea întreba cineva unde este istoricul Theodor Nikolaou! Ca răspuns, l-aș invita să citească paginile unor reviste de cel mai înalt rang: *Revue des Études Sud-Est Européennes*, *Eastern Churches Review*, *Revue des Études Byzantines*, *Byzantinische Zeitschrift*, *Byzantine Studies*, *Theologia*, *Oekumenische Rundschau* ș.a., sau să caute vestitul *Meyers Enzyklopaedisches Lexikon*, unde Dl. Prof. Nikolaou a publicat numeroase articole în volumele 7-23 sau importantul *Oekumene Lexikon. Kirchen-Religionen-Bewegungen*, Frankfurt, 1983. Va avea atunci bucuria de a întâlni aici titluri ca: *Ektesis-ul lui Heraklie, Ghenadie I (Patriarhul Constantinopolului)*, *Ghenadie al II-lea Scholarios*, *Gherman I*, *Goar Jacques*, *Gelzer Heinrich*, *Gregorios II*, *Kyprios*, *Heinrich von Flandern*, *Heraklios (împărat bizantin)*, *Irina, împărăteasă a Bizanțului*, *Ioan al VII-lea și Ioan al VIII-lea*, *Iustinian*, alți împărați și multe alte personalități, instituții sau evenimente istorice, tratate cu o reală competență.

Teologul Theodor Nikolaou se remarcă atât prin profunzimea cercetării, cât și prin acribia științifică, ambele puse în slujba Bisericii. Probleme ca cele referitoare la mistica lui Nicolae Cabasila, unitatea Bisericii, importanța Sfintelor Icoane pentru Biserică, teologia Sinoadelor ecumenice, dimensiunea socială a spiritualității ortodoxe sunt doar câteva din temele aprofundate de Domnia sa. Toate acestea însă nu sunt abordate doar de dragul cercetării, ci, ecumenist cu o bogată experiență câștigată în discuțiile purtate la dialogurile la care a participat ca membru al diferitelor comisii, Dl. Theodor Nikolaou le-a cercetat în speranța găsirii punctelor comune care să poată contribui la apropierea dintre Biserici. Amintim aici doar un simplu exemplu: lucrarea *Askese, Moenchtum und Mystik in der Orthodoxen*

Kirche, EOS Verlag-Abtei St. Otilien, 1995, în care autorul evidențiază rolul de punte între Orient și Occident, pe care l-ar putea juca monahismul celor două Biserici surori: Ortodoxă și Romano-Catolică. Modelul propus aici pentru realizarea unității Bisericilor este tocmai comuniunea rezultată din trăirea virtuților monahale fundamentale (ascultare, sărăcie și feciorie), ca și a virtuților cardinale creștine.

Și pentru ca cercetarea să nu rămână fără a fi cunoscută, Prof. Theodor Nikolaou a început, din 1987, să editeze revista *Orthodoxes Forum*, o adevărată tribună a dezbaterilor teologice, precum și o colecție, *Veroeffentlichungen des Instituts fuer Orthodoxe Theologie*, în care au apărut lucrări de o importanță deosebită. Amintim doar lucrarea lui Alexander Schmemmann, *Die Grosse Fastenzeit. Askese und Liturgie in der Orthodoxen Kirche*, tradusă din engleză de Elmar Kalthoff, München, 1994.

Onorată asistență, evident că s-ar mai putea spune încă multe lucruri care să îmbogățească sumarul portret schițat aici de noi. Credem însă că cele spuse mai sus sunt argumente suficiente în sprijinul propunerii Facultății noastre de Teologie Ortodoxă, ca Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca să acorde Domnului Prof. Dr. Theodor Nikolaou titlul de „Doctor Honoris Causa”, în semn de prețuire și recunoaștere a unei opere științifice remarcabile, a unui devotament exemplar în promovarea studiilor istorice, patristice și ecumenice. Actul acesta ar contribui o dată în plus, la consolidarea relațiilor dintre Universitatea noastră și Universitatea din München, precum și la intensificarea schimburilor academice și ecumenice internaționale. Cinstind astfel pe marii profesori, universitatea noastră se cinstește pe sine însăși⁵.

⁵ Ioan-Vasile Leb, „Laudatio privind acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Domnului Profesor Dr. Theodor Nikolaou, de la Universitatea «Ludwig-Maximilian» din München”, în *Ibidem*, pp. 171-177.

LAUDATIO

Privind acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Prea Cucernicului Părinte Prof. Dr. Boris Bobrinskoy de la Institutul „Saint Serge” din Paris, rostită de Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, în ziua de 4.02.2002

Distinsă asistență,

Pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, propunerea de acordare a titlului de Doctor Honoris Causa Părintelui Profesor Boris Bobrinskoy reprezintă un moment de referință pentru teologia românească în ansamblul ei, dar și un eveniment de raportare calitativă asupra unei personalități complexe, inconfundabile, așa cum este privit și receptat eminentul teolog în spiritualitatea ortodoxă și în lumea academică teologică contemporană.

Dogmatist, omilet, liturgist și preot, părintele Boris Bobrinskoy se va distinge treptat ca un teolog de sinteză și analiză, ce-i conferă pe drept cuvânt accesibilitatea și comunicarea, devenite note distincte ale unei activități și opere dominante de interdisciplinaritate teologică modernă. Înainte de a încerca o definire și o succintă analiză a operei și activității sale, vă rog să-mi permiteți a face o incursiune în biografia părintelui Boris Bobrinskoy.

Provine dintr-o familie nobilă din Saint Petersburg, al cărei arbore genealogic poate fi urmărit până către sfârșitul secolului al XVIII-lea. În timpul Revoluției bolșevice din 1917, părinții săi vor părăsi Rusia, refugiindu-se la Paris, unde la 25 februarie 1925 se va naște Boris, al cincilea copil al familiei Bobrinskoy⁶. De mic copil va cunoaște greutățile vieții de

⁶ Vezi: Rév. Père Prof. Boris Bobrinskoy, „Docteur honoris causa à la Faculté de théologie de l'université de Fribourg”. 15 nov. 2001, în: „Repères oecuméniques-ökumenische Wegzeichner, Nr. 9, mai, 2001, apud Pr. Ioan Bizău, *Incursiuni în biografia spirituală și teologică a părintelui Boris Bobrinskoy*, Cluj-Napoca, 2002, 27 p. ms. dactil; vezi și Pr. Prof. Ioan-Vasile Leb, Referat privind propunerea de acordare a titlului de Doctor honoris causa Pr. Prof. Univ. Dr. Boris Bobrinskoy, de la Institutul Teologic Ortodox „Saint Serge” din Paris, ms. dact. Cluj-Napoca, 2002.

exil, dar și dureri sufletești nemărturisite, dar trăite, prin moartea mamei sale, atunci când abia împlinise 10 ani. Își începe studiile primare la o școală fondată de călugării iezuiți belgieni, pentru ocrotirea familiilor ruse refugiate în vestul Europei. Puțin mai târziu, în timpul celui de-al II-lea Război Mondial, va fi hirotonit ipodiaton la Catedrala Sf. Alexandru Nevsky din Paris. Aici, îl va cunoaște pe viitorul său duhovnic, părintele Kiprian Kern, profesor de teologie ortodoxă la Institutul Teologic Ortodox „Saint-Serge” din Paris. În urma bacalaureatului, în 1944, tânărul Boris devine student al Institutului Teologic „Saint-Serge”, școală teologică de referință, devenită atât de cunoscută prin numele iluștrilor ei profesori: George Florovsky, Leon Zander, Nicolae Afanassief, Sergiu Bulgakov, Jean Meyendorff, Alexander Schmemmann, Nicolae Lossky, Olivier Clement, Nicolae Ozolin⁷ ș.a.

Studentul Boris Bobrinskoy se va bucura de prezența profesorilor Antonie Kartachev, Vasile Zenkovsky, Leon Zander, a episcopului Cassian Bezobradov, Jean Meyendorff, Alexander Schmemmann, prin a căror contribuție, părintele Boris va pătrunde în cunoașterea teologiei răsăritene și-și va forma un caracter și o ținută duhovnicească după profilul ireproșabil al dascălilor săi. Iată ce spunea părintele Boris la adresa profesorilor: „Evident, toate personalitățile m-au marcat. Îi datorez mult mai ales părintelui Serghei Bulgakov, al cărui spirit este încă foarte prezent la «Saint Serge». Orice am crede despre concepția sa sofistică - de care eu însumi m-am distanțat foarte curând, după un prim moment de entuziasm - trebuie să recunoaștem că gândirea sa teologică, adăpată din izvoarele liturgice, este foarte vie și stimulative”⁸. Ca student devine și membru al Micii Fraternități a Mântuitorului Hristos, ce-l avea ca mentor pe Alexandru Schmemmann și care avea ca idee centrală regăsirea trupului comun al Bisericii celei una, din Răsărit și din Apus, prin înlăturarea resentimentelor reciproce ce duc la dezbinare și prin deschiderea ecumenică, bazată pe respectul culturii celuilalt. Va participa la prima

⁷ Cf. *L'Institut de Théologie Orthodoxe Saint-Serge. 70 ans de Théologie Orthodoxe à Paris*, Editions Hervas, Paris, 1997, p. 5-17.

⁸ M. Egger, „Vers la transparence à la Saint Trinité. Vie et oeuvres du Père Boris Bobrinskoy”, introd. la: Boris Bobrinskoy, *La compassion du Père*, Les Editions du Cerf, Paris - le sel de la Terre, Pully, 2000, p. 11-12, apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit.* p. 2-3.

Adunare Generală a Consiliului Ecumenic al Bisericii de la Amsterdam, din 1948. În 1949 își va lua licența în teologie, având ca temă *Taina Mirungerii la Părinții Răsăriteni din secolul al IV-lea*, lucrare alcătuită sub îndrumarea științifică a prof. George Florovsky.

Între anii 1949-1951, părintele Boris Bobrinskoy va studia la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Atena, unde va frecventa cursurile de Teologie dogmatică și de Liturgică și Paleografie. Studiile din Grecia au fost posibile datorită susținerii financiare a C.E.B. și a bunului său profesor George Florovsky. Ele au deschis pentru părintele Boris porțile cercetării izvoarelor teologiei răsăritene în marile centre mănăstirești din complexul Meteora sau Muntele Athos și unde va aprofunda manuscrisele Sf. Grigorie Palama, depozitate în mănăstirea Sf. Panteliomon. Va întocmi o clasificare a manuscriselor palamite, fiind printre primii teologi ce vor aborda acest gen de cercetare. Acum va pregăti și cele *Două Tratatate Apodictice ale Sf. Grigorie Palama despre Purcederea Duhului Sfânt numai de la Tatăl*, precum și alte studii legate de opera lui Nicolae Cabasila și de isihasm⁹.

În 1951 se reîntoarce la Paris și este numit inspector la Institutul Teologic „Saint-Serge”, ocupându-se de îndrumarea studenților, încredințându-i-se și predarea disciplinei „Istoria Orientului Antic”. În 1954, prin plecarea în America a Prof. Serghei Verkhovskoy, urmașul lui Serghie Bulgakov și al lui Alexis Kniazev, părintele Boris Bobrinskoy devine titularul catedrei de Teologie Dogmatică, post didactic pe care îl deține și azi.

Între anii 1952-1961 participă la Adunările Mondiale ale organizației „Credință și Constituție” de la Montreal și Lund și ale CEB de la Evanston și New Delhi, care i-a rămas unul dintre cele mai dragi. Un alt moment important în biografia sa a fost căsătoria cu Elena Jurevna Distendu, în 1957, căsătorie binecuvântată cu venirea pe lume a 3 copii. În 1959 este hirotonit diacon, apoi preot, și va sluji la biserica Institutului Teologic „Saint-Serge”.

Pregătirea profesională și-o va perfecționa la Facultatea de Teologie Protestantă din Neuchâtel, între anii 1965-1967, în calitate de doctorand, având ca temă de cercetare *Structurile treimice ale Tainei Euharistiei în secolul al IV-lea*, sub îndrumarea renumitului profesor Jean Louis Leuba. Din 1968

⁹ Apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit.*, p. 5.

părintele Boris Bobrinskoy este numit preot la parohia francofonă „Sf. Treime”, din cripta Catedralei „Sf. Alexandru Nevski” din Paris. În 1987 obține titlul de Doctor în teologie la Institutul „Saint-Serge”, cu teza *Odihma Duhului în Hristos*. Din 1993 este și Decanul Institutului „Saint-Serge”, iar în 15 noiembrie 2000, Universitatea din Fribourg i-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa.

Distinsă asistență! În cele ce urmează vom evidenția profilul teologic al personalității părintelui Boris Bobrinskoy. Așa cum am arătat la începutul acestui discurs, părintele Profesor Boris Bobrinskoy se va distinge în teologia ortodoxă contemporană prin plurispecializarea sa în mai multe direcții de cercetare a acestei teologii. Opera sa teologică și publicistică însumează aproape 260 de titluri, între care 4 cărți: *Communion du Saint-Esprit*, *La Compassion du Père*, *La Vie Liturgique* și *Le Mystère de la Trinité*, 4 broșuri, o antologie teologică, peste 100 de studii tipărite în reviste teologice de prestigiu, alte câteva zeci de studii în curs de apariție, peste 100 de articole, eseuri, reportaje. Câteva dintre acestea au fost traduse și în românește.

Așadar, ne găsim în fața unei personalități teologice de excepție, nu atât prin cantitatea materialului publicat, cât prin calitatea și mesajul lui. Aceste atribute ale creației sale sunt dublate de ineditul și profunzimea gândirii sale teologice. Deși rus de origine, cu o puternică pecete a genelor etnice, părintele Boris, născut, crescut și educat în disciplina Europei de Vest, va gândi ca un oriental, dar va acționa și va întrupa gândirea sa ca un occidental. Acest stigmat sfânt al profilului său teologic transpare în întreaga sa operă dogmatică, liturgică și omiletică. Nici nu putem disocia paletele formării sale teologice. În *Le mystère de la Trinité* sau în *Împărtășirea Sf. Duh* intuim formația sa de teolog liturgist, după cum în lucrarea *La vie liturgique* (Viața liturgică) întrezărim pe dogmatistul Boris Bobrinskoy. Cele două aspecte ale formării sale teologice își găsesc reflexul în opera sa pastorală și omiletică. Toate poartă însă pecetea unei cercetări bazate pe acribie și onestitate, atribute ce întregesc dimensiunea de gânditor teolog rus trăitor în Occident, a părintelui Boris Bobrinskoy. Pilda formării sale profesionale nu este singulară. Pentru a înțelege mai profund rolul educației și disciplinei occidentale în culturile răsăritului Europei, să ne

gândim doar la exemplul culturii muzicale din școala italiană sau germană de compoziție, ce și-a pus amprenta decisiv asupra creației unui Rahmaninov sau Prokofiev, Arhanghelsky sau Bortneansky, a unui Gh. Dima, A. Bena sau Sigismund Toduță, la români.

1. În Teologia Dogmatică, lucrarea *Taina Sfintei Treimi* reprezintă nu numai o reflecție teologică, ci și un efort duhovnicesc, ca expresie a persoanei în integralitatea sa de a pătrunde și desluși misterul cel de nepătruns și negrăit. Este preocupat de taina primei Persoane din Treime, de taina Tatălui despre care spune că este mai greu să vorbești decât despre taina Fiului sau a Duhului Sfânt. „Ce este Tatăl dacă nu o revărsare de iubire? Dar, oare, îl simțim noi astfel? Cum trăim această relație filială cu Tatăl? Cunoaștem noi cu adevărat sensul, nu doar cel pur uman și pământenesc, al paternității, fără de care această relație cu Tatăl nu mai are niciun sens? Putem oare înțelege și trăi ceea ce semnifică și implică adâncurile milostivirii și iubirii delicate a Tatălui? Ce incidență au toate acestea în conștiința și în existența noastră? Acestea sunt întrebări pe care le pun și mi le pun cu voce tare. Întrebări pe care Duhul Sfânt însuși le pune în noi înșine, incitându-ne să căutăm a conștientiza mai mult ce înseamnă pentru noi Taina Persoanei Tatălui. Căci Tatăl nu este doar un simplu nume, ci este o Persoană vie. O Persoană cu care trebuie să intrăm, prin Hristos, într-o relație vie și personală. Cum să devenim fii și fiice ale Tatălui, fii ai lumii? Unde este, în experiența credinței noastre personale și eclesiale, această rugăciune duhovnicească ce strigă întru noi: „Avva, Părinte? Ne amintim noi oare ceea ce spunea Sf. Ignatie Teoforul în Epistola către Romani: «o apă vie murmură în mine și-mi spune dinlăuntrul meu: vino, la Tatăl»?¹⁰.

Dacă ar fi să evocăm doar acest pasaj, putem realiza profunzimea gândirii părintelui Boris Bobrinskoy, care, după părerea mea, încearcă să orienteze taina Persoanei Tatălui într-un act de misiune și de mărturisire creștină în raport cu propria persoană, dar și în raport de comuniune cu întreaga Biserică, așa cum preotul exclamă la Sf. Liturghie: „Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim”, iar poporul cântă, adăugând: „Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită”.

¹⁰ *Ibidem*, p. 20.

O altă contribuție majoră a părintelui Boris o constituie felul în care P.C. Sa vede oarecum rezolvată problema lui „Filioque”. Potrivit aprecierilor sale, nu este suficient ca Biserica Romano-Catolică să excludă adausul „Filioque” din Crez, pentru a apropia și mai mult cele două culturi eclesiale despărțite de atâta timp, ci intuiește că „rezolvarea conflictului provocat de «Filioque» este inseparabil de conflictul eclesial, adică acela al primatului roman față de sinodalitatea ortodoxă”¹¹.

În eclesiologie, părintele Boris Bobrinskoy reinserează nevoia de transparență, într-o tonalitate optimistă, angajată în viața și misiunea Bisericii. Vorbind despre nevoia de transparență în viața și misiunea Bisericii, își permite să analizeze structurile umane ale Bisericii și invită la o deschidere a acestora spre lume. Iată ce afirmă dânsul: „Nu trebuie să ne vină greu a recunoaște că avem prea mult tendința de a ne închide în comunitățile noastre, în particularismul nostru ortodox, uitând că avem în față o lume imensă, o lume care-și ignoră taina ce o poartă în sine însăși, o lume a cărei inimă tânjește fără să știe spre ce, dar care în mod fundamental, se află în căutarea lui Dumnezeu. O lume care ar vrea să-L cunoască, să trăiască întru El. Noi, creștinii, avem o imensă responsabilitate față de acea lume. Mi se pare că dacă suntem plini de Duhul Sfânt, nu mai putem rămâne la căldură în noi înșine, închiși în frumoasele, marile și luminoasele noastre comunități euharistice. Căci oriunde îi este cu putință, Biserica trebuie să ducă spre cei săraci, spre ce goi, spre cei desconsiderați, ceea ce a primit, adică cuvântul și iubirea lui Dumnezeu”¹².

2. A doua lucrare de profunzime dogmatică, în care părintele Boris ni se revelează și ca un teolog al Liturgicii, profund ancorat în eclesiologie, este *Communion du Saint-Esprit* (Comuniunea sau împărtășirea Duhului Sfânt), lucrare tradusă și în limba română, tipărită sub egida Editurii Institutului Biblic și de Misiune al B.O.R. și prefată de binecunoscutul teolog Olivier Clement. Bazat pe scrierile patristice ale Sfântului Vasile cel Mare sau Nicolae Cabasila, părintele Boris se dovedește a fi deopotrivă

¹¹ „Les chemins de la révélation trinitaire”, în SOP, supl. nr. 156, 1991, p. 8-9, apud. Pr. Ioan Bizău, *op. cit.* p. 22.

¹² „Omilia la Duminica I-a din Postul Mare”, în: *Les cieux ouverts*. Monastère Notre-Dame de Toute-Protection, Bussy-en-Othe, Automne, 2000, p. 42, apud. Pr. Ioan Bizău, *op. cit.* p. 24.

original și profund ancorat în Tradiție, citându-l frecvent pe Pr. Pavel Florensky, „un înnoitor ancorat în Tradiție”, după expresia lui Oliver Clement. Originalitatea lui Boris Bobrinskoy, după Olivier Clement, constă așadar „în adâncă cunoaștere pe care o are nu numai despre elenismul creștin, ci și despre ceea ce s-ar putea numi, schematizând, semitismul creștin și rădăcinile sale biblice”¹³.

Dogmatizarea adevărilor despre Duhul Sfânt, bazată pe Revelația biblică a Vechiului Testament și a Noului Testament, este trecută printr-o abordare liturgic-pastorală, nedespărțită de „un mod de viață eclesial și, în același timp, mai presus de temeri și de polemici, deschis frământărilor și intuițiilor lumii moderne”¹⁴. Potrivit analizei lui Olivier Clement pe marginea acestui tratat de pnevmatologie, părintele Boris dezvoltă o amplă teologie a epiclezei euharistice în care, asemeni lui Al. Schmemmann în lucrarea „*Euharistia-Taina Împărăției*”, afirmă că „Biserica este însuflețită de o epicleză permanentă, care nu face decât să prelungească, să actualizeze mijlocirea lui Hristos înălțat de-a dreapta Tatălui; epicleză întemeietoare, s-ar putea spune, care face posibilă Cincizecimea, o Cincizecime niciodată încheiată, tinzând către plenitudinea eshatologică”¹⁵. Și aici se întrevede clar tenta de angajare misionară a Bisericii, care, animată de o Euharistie plenară, impregnată de epicleză unei Cincizecimi continue, transformă pe membrii ei, asemeni Apostolilor, în „pescari de oameni”, chemați să dea mărturie despre bucuria trăirii în Dumnezeu, prin Fiul și Duhul Sfânt. Biserica, așadar, iese în lume, vestind faptele și minunile lui Dumnezeu.

Liturghia, Euharistia, dobândesc o dimensiune diaconală, dar și mărturisitoare. Părintele Boris afirmă adeseori că există un „înainte” al cultului și un „după” al lui. „Înainte” - înseamnă pregătirea, mersul către Altar, care implică o asceză pregătitoare, de pocăință, de muncă, de lepădare de sine, de post, de așteptare, de dorință intensă după Hristos, care se înscrie în cursul săptămânii”¹⁶. Acest „înainte” este indispensabil unirii cu Hristosul euharistic și „el” ne face să simțim cu adevărat că „bun este Domnul”, așa

¹³ Pr. Prof. Boris Bobrinskoy, *Împărtășirea Duhului Sfânt*, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București 1999, p. 5.

¹⁴ *Ibidem*, p. 6.

¹⁵ *Ibidem*, p. 9.

¹⁶ Apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit.*, p. 16.

cum cântăm la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite: „Gustați și vedeți că bun este Domnul”. „Iar, «după» al cultului, este întoarcerea în lume, când, după participarea la Euharistie, noi suntem plini de adevărata lumină pe care am văzut-o, (văzut-am lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc, am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Sfintei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi) devenind primitori ai Duhului Sfânt, ai bucuriei, ai păcii sale, pe care trebuie să le păstrăm și să le răspândim în căminul nostru, în munca noastră, în viața noastră din lume”¹⁷. Așa înțelege părintele Boris așa-numita „Liturghie de după Liturghie”, pe care Sf. Ioan Gură de Aur a numit-o „taina săracului” sau „taina fratelui”¹⁸.

3. O altă dimensiune pilduitoare a teologului și profesorului Boris Bobrinskoy este cea de preot, predicator și părinte duhovnicesc. Afirmă părintele Boris adeseori că toată cultura sa teologică și contribuțiile științifice în cercetarea izvoarelor n-ar fi avut aceeași relevanță, dacă n-ar fi fost dublate de slujirea implicit sacerdotală și mărturisitoare. Spunea dânsul așa: „Un punct de referință al vieții mele este legătura și unitatea ce trebuie resimțite, regăsite, trăite, între preoție și cunoașterea teologică”. Oricare ar fi calitatea mea de dascăl de teologie, ea a constituit pentru mine o neprețuită îmbogățire, luminându-mi misiunea, inspirând și structurând predica, dând o mai mare consistență întregii mele activități pastorale”¹⁹. De aceea și convinge părintele Boris, cum de aceea au și convins majoritatea teologilor sacerdoți.

Cunoașterea și aprofundarea teologică constituie o treaptă calitativ superioară în formarea sacerdotului în întregul evantai al activității sale, după cum experiența liturgică, omiletică și pastorală face credibilă exprimarea teologică. Mă întreb, cum ar fi fost receptată opera teologică, de cercetare a părintelui Boris fără experiența și trăirea cu și în Dumnezeu treimic, prezent în acea epicleză continuă a Cincizecimii din întreg cultul divin ortodox? Probabil, făcând o comparație, sper relevantă, cu aceea a unui savant în medicină, care pune la îndemâna ucenicilor un tratat de chirurgie, el nepunând niciodată mâna pe bisturiu.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Expérience pastorale dans l'Eglise orthodoxe aujourd'hui*. p. 20, apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit.*, p. 12.

Ca preot, „părintele Boris nu-și poate închipui slujirea sacerdotală fără a predica, fapt pentru care în cei peste treizeci de ani de slujire, a realizat o considerabilă operă omiletică”²⁰. Vocația de duhovnic, de părinte duhovnicesc, a încununat-o prin aceea că a devenit sfătuitoarea multor ucenici. Prin experiența acumulată ca preot slujitor căsătorit, confruntat el însuși cu greutăți și lipsuri familiale, s-a dovedit a fi un duhovnic al zilelor noastre, capabil să modeleze orice conștiință rătăcită sau dezorientată, dornică de progres duhovnicesc. În acest sens, părintele Boris spune: „Primirea tuturor celor care vin la mine, cu suferințele, cu greutățile, cu păcatele, cu frământările lor, ca și însoțirea, îndrumarea lor către și cu Dumnezeu, toate acestea reprezintă un aspect foarte important al vieții mele, pe care îl trăiesc profund”²¹. A fi duhovnic, spune părintele Boris, înseamnă „a ajuta persoana umană să se nască la viață, să crească, să ajungă la vârsta lui Hristos, «la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos» (Efeseni 4,13), pentru ca în final să poată deveni ea-însăși tată sau mamă. Aceasta seamănă puțin cu o moașă sau cu o doică, de a-L ajuta adică pe Dumnezeu, să nască fii și fiice, de a participa la renașterea lor și la convertirea inimii lor. În fiecare convorbire duhovnicească, simt cum împreună cu cel aflat în suferință și care a venit să mă caute, încercăm să ne întâlnim, să ne înțelegem. Desigur, uneori suntem neputincioși când este vorba de probleme grave, însă important este ca noi să fim aici, împreună, în fața Domnului. Convorbirea duhovnicească n-are sens decât dacă este un moment privilegiat de rugăciune, căci fără această rugăciune care ne leagă pe amândoi de Dumnezeu, toate cuvintele noastre nu vor fi decât vorbe goale, formale, exterioare. Încerc să trăiesc această relație de paternitate duhovnicească în sensul respectului reciproc, al libertății și al rigorii spirituale, fără a impune ceva și fără a împovăra persoana, dar ajutând-o să discearnă calea cu toate exigențele acesteia”²². Regăsim aici coordonatele sau punctele cardinale ale unui proiect de tratat sistematic de duhovnicie.

²⁰ Cf. Pr. Ioan Bizău, *op. cit.* p. 12, vezi și Père Boris Bobrinskoy, *Les cieux ouverts, op. cit.* O culegere a predicilor sale urmează a fi publicată în editurile Cerf și Le sel de la Terre.

²¹ Apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit.* p. 13.

²² *Ibidem.*

4. Ipostazele activității și lucrării mărturisitoare ale părintelui Boris Bobrinskoy l-au făcut să-și descopere o altă vocație și anume aceea de *om providențial al dialogului ecumenic*, mai ales între Biserica Ortodoxă și cea Romano-Catolică, dar și aceea de „adevărat element de cristalizare a dialogului interortodox”²³. Mănat de cele mai nobile și sincere gânduri de consolidare a unității ortodoxiei se implică activ în „Frăția ortodoxă” din Europa occidentală, precum și în înființarea comitetului inter-episcopal, devenit astăzi *Adunarea episcopilor ortodocși din Franța*. În dialogul ortodoxo-romano-catolic se dorește a fi un element activ, el însuși tânjind după refacerea unității de credință și euharistie între cele două Biserici, fiind totodată teologul care în problema Filioque „a spus ceva cu adevărat important”²⁴. Este respectat și prețuit în egală măsură de catolici, anglicani și protestanți, lucru atât de benefic pentru imaginea Ortodoxiei în lume.

Onorată asistență! Am încercat în câteva cuvinte să creez o imagine cât mai reală și convingătoare a unuia dintre exponenții cei mai avizați ai Ortodoxiei, în plenara ei exprimare în Occidentul Europei și în lume. Mă consider un privilegiat și fericit totodată că mi s-a încredințat din partea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca misiunea de a rosti *Laudatio* pentru Părintele Profesor Pr. Boris Bobrinskoy, de la Institutul Teologic Ortodox „Saint-Serge” din Paris. Parcurgerea datelor din biografia dânsului și aducerea în memorie a câtorva crâmpie din opera sa ne-au oferit posibilitatea să pătrundem într-un univers de cunoaștere teologică și trăire ortodoxă de mare calitate. Ce poate fi mai onorant pentru o Biserică, pentru o Universitate, pentru o școală teologică, decât faptul de a-l avea printre noi pe părintele Boris Bobrinskoy.

Conferirea titlului academic de Doctor Honoris Causa ilustrului preot și profesor Boris Bobrinskoy este semnul palpabil al prețuirii de care se bucură din partea noastră, fiind o cinste atât pentru sărbătorit, cât și pentru Universitatea „Babeș-Bolyai”. Credem că acest moment festiv, încărcat de sacralitate liturgică și impregnat de epicleza Cincizecimii, va lega noi punți de comuniune între noi²⁵.

²³ Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, *art. cit.*, p. 3.

²⁴ Apud Pr. Ioan Bizău, *op. cit.*, p. 11.

²⁵ Vasile Stanciu, „*Laudatio privind acordarea titlului de Doctor Honoris Causa Prea Cucer-
nicului Părinte Prof. Dr. Boris Bobrinskoy de la Institutul «Saint Serge» din Paris*”, în
Ibidem, pp. 216-224.

LAUDATIO

În onoarea Părintelui John Breck, de la Institutul Teologic „Saint Serge” din Paris, rostit de Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, în ziua de 30.09.2003

Toată evoluția din registrul doctrinar și liturgic al vieții Bisericii - credința și cultul - încununate în relația directă cu Iisus, în plan mental, prin „Rugăciunea inimii”, iar de comuniune ontologică, în sacramentul euharistic - se întemeiază pe cuvântul sfânt al Scripturii revelate.

Părintele John Breck, identificat deplin cu Iisus în sacralitatea sacerdoțiului său, nu putea fi altul decât un teolog al Verbului cuvântător, descoperit, în exprimarea Sa către lume, în Sfintele Scripturii. Prilejul oferit azi de Universitatea „Babeș-Bolyai” este acela de a omagia, așadar, un „teolog al Scripturii”. Când spun „teolog al Scripturii” nu mă refer la cel ce a teologhisit despre Dumnezeu din cele ce mărturisesc acestea despre El, adică la cel ce a vorbit și vorbește despre Dumnezeu, din ceea ce a citit despre El, ci din ceea ce a trăit și simțit el, personal, din relația cu Stăpânul vieții și al lumii, după ce L-a descoperit în cuvântul Său. Așadar, Părintele John Breck este reprezentantul unei teologii înțeleasă ca experiență personală cu Dumnezeu, ca întâlnire directă cu El atât în cuvânt, cât și în sacramentul liturgic. Din acest punct de vedere, Prof. John Breck trebuie recunoscut nu sub numele teologului care vorbește despre Dumnezeu, ci sub al aceluia care Îl trăiește, Întâlnindu-L pe Acesta, mai întâi, pe verticala contemplării mistice și apoi făcându-L cunoscut lumii pe orizontala discursului teologic.

Personalitate arhicunoscută în lumea teologiei de catedră și nu numai, Părintele John Breck nu ar mai avea nevoie de o prezentare în fața dumneavoastră, mai ales dacă ne gândim și la faptul că niciodată cuvântul scris sau vorbit nu poate să cuprindă întreg universul de gândire și cugetare a persoanei, înveșnicită în slova inspirată a operei sale și cu care se identifică. Cum însă rigoarea universitară impune un astfel de demers, într-un astfel de moment festiv, permiteți-mi să prezint doar o schiță de portret a sărbătoritului de azi.

Date biografice: Părintele John Breck s-a născut în anul 1939, fiind educat într-o familie de americani protestanți. Studiază mai întâi în America, la Brown University, unde obține în anul 1960 titlul de High Honors in Religious Studies. În 1965 primește, din partea Universității „Yale Divine School”, bursa „Two Brothers Fellowship” pentru studii doctorale în străinătate. Astfel, vine cu familia în Europa, studiind la Ruprecht-Karl Universität, din Heidelberg, unde a obținut și doctoratul, în anul 1972, în domeniul exegezei biblice.

Între anii 1973-1975 studiază teologia ortodoxă la Institutul Teologic „Saint Serge” din Paris. Perioada studiilor din Franța coincide și cu îmbrățișarea credinței ortodoxe, în anul 1973. În anul 1977 în viața Părintelui John Breck se produce o mutare ontologică, fiind hirotonit preot ortodox. Așadar, ceea ce a caracterizat perioada studiilor sale a fost faptul de a fi descoperit și îmbrățișat Ortodoxia.

Cariera didactică și chemarea preoțească îi poartă pașii și spre alte instituții de cultură și spiritualitate creștină. Prezentăm în cele ce urmează o scurtă trecere în revistă a activității profesionale, post doctorale, a Părintelui John Breck: între 1972-1975 funcționează ca Director al Programului de Educație Continuă pentru pastorii Bisericii reformate din Elveția, Neuchatel. Între 1975-1978 activează timp de 3 ani ca profesor pentru Studiul Noului Testament și Patristică la St. Herman's Orthodox Theological Seminar, Kodiak, Alaska. Între 1978-1984 funcționează ca profesor de Noul Testament și Director de Studii teologice la Institutul Teologic Ortodox „St. Serge” din Paris. Între 1984-1996 își desfășoară activitatea ca Profesor de Studiul Noului Testament și Etica creștină la St. Vladimir's Orthodox Theological Seminary, Creswood, New York. Din 1995 până în prezent a funcționat ca: Director, St. Silouan Retreat, Wadmalaw, Island; Profesor de Exegeză biblică și etică creștină la Institutul Teologic Ortodox „St. Serge” din Paris; Președinte al Asociației Ortodoxe de studii Bioetice (Association Orthodox d'Etudes Bioethiques) - Franța.

Așadar, după cum s-a putut observa, timp de aproximativ 12 ani Părintele John Breck își desfășoară activitatea didactică la Academia Teologică „Sfântul Vladimir” din New York, alături de mari personalități ale lumii teologice precum John Meyendorff și Alexander Schmemmann,

predând Studiul Noului Testament și Etica creștină. În acest timp, Părintele John Breck este și editorul prestigioasei reviste „St. Vladimir's Theological Quarterly”.

Demn de a fi remarcată este și activitatea de Profesor Visiting la mai multe Colegii și Facultăți de Teologie din străinătate, precum și din România. Dintre acestea amintim: The Institute for Orthodox Christian Studies, Cambridge - octombrie 1999; Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, mai 2000; Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, februarie - martie 2001.

Portretul teologului:

a) Activitatea științifică: Activitatea publicistică și de cercetare științifică a Prof. John Breck este monumentală. Dintre lucrările de referință publicate aș aminti pe cele mai reprezentative: *Serve the Lord with Gladness*, New York, 1990; *The Power of the Word*, New York 1986. Lucrarea a fost tradusă și în franceză sub titlul: *La puissance de la Parole*, Paris, Edition du Cerf, 1996 și în limba română: *Puterea Cuvântului în Biserica Dreptmăritoare*, București, Editura Institutului Biblic, 1999; *The Spirit of Truth*, vol. I: *The Origins of Johannine Pneumatology*, New York 1991; *The Shape of Biblical Language. Chiasmus in the Scriptures and Beyond*, New York 1994 (în curs de publicare și în limba română); *The Sacred Gift of Life. Orthodox Christianity and Bioethics*, New York 1998. Lucrarea a fost tradusă și în limba română sub titlul: *Darul sacru al vieții*, Cluj-Napoca, 2001. Cartea a mai fost tradusă și în bulgară și este în curs de publicare și în limbile rusă și franceză. *Scripture and Tradition. The Bible and its Interpretation in the Orthodox Church*, New York, 2001. Recent lucrarea a apărut și în limba română sub titlul: *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, Cluj-Napoca 2003. *The Theology of Illness*, New York, 2002; *God with us. Critical Issues in Christian Life and Faith*, New York 2003.

Dimensiunea operei sale științifice este însă conturată deplin numai dacă se analizează și rezultatele cercetării sale de specialitate, concretizate în peste 100 de studii și articole publicate. Redăm în cele ce urmează doar câteva din cele mai reprezentative titluri: *Theoria and Orthodox Hermeneutics*, St. Vladimir's Seminary Press, 1990; *Exegese et interpretation*, Contacts, nr.118, Paris 1982, p. 126-147; *Parole et Sacrement*, în *Parole et Pain*, nr 62, Paris 1983, 77-89; *La Bible dans l'Eglise: ecoute de la Parole de Dieu et priere*,

SOP, nr.87, paris 1984, p. 18-20; *Biblical Chiasmus: Exploring Structure for meaning*, Biblical Theology Bulletin, 2, 1987, 70-74; *L'Orthodoxie et la Bible aujourd'hui*, S.O.P. supplement, 143 A, 1989; *L'interpretation orthodoxe de l'Ecriture Sainte*, S.O.P. nr. 146, Paris 1990, 30-34; *La vision spirituelle dans l'hermeneutique orthodoxe*, S.O.P. nr 209, Paris 1996, 32-34; *The Relevanee of Nicene Christology*, SVTQ, 31/1, 1987, 41-64; *The Problem of Chalcedonian Christology*, SVTQ 33/2, 1989, 147-157; *The Lord is the Spirit: an Essay in Christological Pneumatology*, The Ecumenical Review, 42/2, 1990, 114-121; *Mary in the New Testament*, Pro Ecclesia, 2/4, 1993, 460-472; *Mary, Mother of Believers, Mother of God*, Pro Ecclesia, 4/1, 1995, 105-111; *Procreation and Beginning of the Life*, SVTQ 39/3, 1995, 215-232; *Euthanasia and the Quality of Life Debate*, Christian Bioethics 1/3, 1995, 322-337; *Bioethical Dilemmas and Orthodoxy*, Sourozh. A Journal of orthodox Life and Thought, (publication of Russian Patriarchal Diocese of Western Europe, nr. 71, 1998, 1-12), Reprinted in SVTQ 42/2, 1998, 171-187; *Dilemele Bioetice și Ortodoxia*, în Revista Teologică, 1, 80, Sibiu, 1998, 3-13; *Bioethical Challenges in the New Millennium*, SVTQ 46-4, 2002, 315-329.

b) Dimensiunea și particularitatea teologică a operei științifice

O analiză atentă a operei științifice a părintelui John Breck descoperă și liniile mari directoare care caracterizează activitatea sa de cercetare și care marchează și conturul specialității savantului. Dacă direcțiile sale de cercetare pot fi identificate rapid chiar și numai în urma unei sumare incursiuni în opera sa, trebuie să fim atunci absolut conștienți de faptul că această facilitate este dată de conștiința profesională cu care autorul a lucrat, convins fiind de faptul că dacă opera cuiva, care se pretinde specialist, nu poate fi jalonată pe direcții de specializare, acela nu este specialist și nici nu are șansa de a ajunge vreodată un punct de referință în domeniul său de cercetare.

Așadar, compartimentele mari de cercetare ale operei Părintelui John Breck și în care poate fi identificat savantul teolog, înțeles deopotrivă atât de omul de știință, cât și de simplul creștin al Bisericii, ar fi următoarele: *Exegeza și hermeneutica textului revelat, cu referiri la viziunea patristică asupra Scripturii; Perspectiva hristologiei și pnevmatologiei ortodoxe; Mariologia Noului Testament; Bioetica și problematica ei din perspectiva teologiei contemporane. Evaluări, critici, perspective.*

Dimensiunea teologică și anvergura științifică a operei sale dau și poziția pe care se situează autorul ei în confruntarea teologiei cu interpelările lumii contemporane. Din această perspectivă, Părintele John Breck se arată a fi un teolog vizionar, care a intuit, încă de mult, necesitatea ca teologia să fie cea care să iasă în întâmpinarea problemelor unei societăți, aflate în pragul unei secularizări totale, și nu invers, ca societatea modernă să interpeleze teologia, provocând-o. O astfel de viziune conferă teologiei rolul profilactic al implicării ei în dilemele unei lumi naufragiind, tot mai evident, în derivă. Acesta este statutul pe care teologia trebuie să și-l asume, dacă vrea ca lumea modernă, de azi, să ia act de prezența ei, simțindu-i utilitatea. Altfel, teologia va deveni o „ancilla societate”, rămasă între limitele propriei autosuficiențe, obsedată sau acuzată constant de anacronism.

Din punctul de vedere a unei astfel de perspective a teologiei, Părintele John Breck a excelat în domeniul de cercetare al Bioeticii și a implicațiilor acesteia, din perspectivă teologic-revelațională în preîntâmpinarea unui declin moral total al lumii contemporane. Nu voi intra în amănunte, în acest sens, lăsând loc specialiștilor să se pronunțe. Lucrările dânsului: „*Darul sacru al vieții*”, Cluj-Napoca 2001, „*Bioethical Challenges in the New Millennium*” (SVTQ 46-4, 2002, 315-329), „*Les fondements theologiques de l'éthique chrétienne*”, (S.O.P., nr. 247, 2000, 29-33), sunt de referință în acest sens.

Cât privește abordarea și studiul Scripturii din perspectiva definirii rolului ei în facilitarea de soluții cititorului modern, dar și teologului, în confruntarea cu dilemele prozaicului cotidian, dar și cu cele puse de conștiința depășirii metafizice a condiției umane, Părintele John Breck se impune ca un teolog reformist. În cartea sa, *Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii*, Părintele Profesor avea să afirme că, în ultimii câțiva ani, interesul și atenția sa în predare s-au îndepărtat de analiza biblică istorico-critică, narativă, la modă în special în țările tradițional ortodoxe (Grecia, Rusia, România), dar și în Apus, și care nu transmitea mesajul spiritual al textului sfânt, maniera analitică, rațională de abordare a sa, lăsându-l adesea pe cititor sau ascultător într-o confuzie care poate stârni îndoieli și scepticism în legătură cu elementele fundamentale de credință.

Conștientizând această stare de fapt a exegezei biblice, Părintele John Breck vede utilitatea și noutatea exegezei moderne, în mod paradoxal, în

redescoperirea sensului imprimat textului sfânt de hermeneutica Părinților Bisericii, care prin trăire și contemplație au dobândit harul și puterea de a discerne straturi multiple de semnificații ale cuvântului revelat. „Redescoperind pe Sfinții Părinți - avea să spună Părintele J. Breck - mi-am restructurat cursurile consacrate Scripturii, abordând textul prin ceea ce este în mod esențial o hermeneutică patristică. Este o poziție sau o atitudine ce urmărește să descopere în scrierile biblice atât semnificația literal-istorică (care nu trebuie părăsită, n.n.), așa cum a înțeles-o autorul, cât și un nivel «spiritual» de semnificație, care se adresează direct situației de viață a cititorului”²⁶.

Așadar, cele două niveluri de semnificație trebuie să fie într-o coeziune, numai că dimensiunea spirituală a textului trebuie azi redescoperită. În acest sens, Prof. John Breck mai spunea: „Trebuie făcut un pas înainte în procesul hermeneutic, și anume transpunerea rezultatelor exegezei într-o mărturie vie și dătătoare de viață pentru oamenii de azi. Cu alte cuvinte, studiul biblic ar trebui să ne ducă de la sensul literar la cel spiritual; de la semnificația originară a fragmentului la semnificația lui spirituală, de Cuvânt al lui Dumnezeu pentru mântuirea celor care îl primesc cu credință”²⁷.

Întoarcerea la Părinții Bisericii nu înseamnă, în concepția Profesorului John Breck, un regres în progresul teologic, în sensul de a ne întoarce în trecut, fără să pășim în viitor. Nu, ci este vorba doar de descoperirea acelei viziuni patristice asupra textului sfânt, pierdută în mare parte azi, care „sesizează prezența și activitatea lui Dumnezeu în fiecare aspect din istoria umanității și în fiecare dimensiune a vieții Bisericii”²⁸.

În cazul lor, această viziune era una inspirată, o înțelegere dată de Dumnezeu, pe care au numit-o *Theoria*. Iată cum definea Părintele John Breck acest principiu al *Theoriei* într-unul din multele sale studii consacrate acestei probleme cu care hermeneutica contemporană trebuie să se confrunte, dacă dorește să mai transmită lumii vreun mesaj, care o implice în raportul cu divinitatea: „Ce qui rend le principe de la *theoria* pertinent à l'étude critique contemporaine de la Bible, c'est l'accent mis sur l'action

²⁶ John Breck, *Sfânta Scriptură în tradiția Bisericii*, Ed. Patmos, Cluj-Napoca, 2003, p. 11.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, p. 15.

inspiratrice continue de l'Esprit, non seulement en Israël et dans la communauté apostolique, mais dans la vie de l'Eglise aujourd'hui. L'esprit accorde une vision inspirée de la realite ou de la vérité divine pratiquement à tous les stades de l'histoire du salut... enfin, dans chaque génération successive, certaines personnes reçoivent cette mente «vision théorétique» de la vérité, leur permettant d'interpreter et de communiquer la revelation de Dieu à ceux qui ont des oreilles pour entendre «ce que l'Esprit dit aux eglises»²⁹.

Această viziune le-a permis Părinților înțelegerea semnificației mai adânci a mesajului biblic și interpretarea acestei semnificații pentru creștinii veacului lor. „Evitând capcana «infaibilității verbale» - spune Părintele John Breck - ei știau că fiecare cuvânt al textului a fost creat prin sinergie, un efort reciproc între autorul uman și Sfântul Duh”. Fără această abordare de înțelegere și explicare a textului, exegeza rămâne sterilă, pur informațională și adesea confuză, cufundată între axiome și concluzii raționaliste. Nu acesta este viitorul exegezei biblice în încercarea ei de a da mărturie credibilă lumii contemporane de prezența vie a lui Dumnezeu, în mijlocul ei, prin puterea cuvântului Său.

O altă dimensiune a actualității viziunii de cercetător biblist a Părintelui John Breck este aceea a concepției sale vizavi de raportul dintre Scriptură și Tradiție, așa cum astăzi este adesea greșit abordat în teologia comparatistă contemporană. Concepția cea mai răspândită în teologia modernă susține că Sfânta Tradiție este fie o completare a Scripturii, fie o alternativă la ea. „O perspectivă simplistă - afirmă Părintele John Breck - a unei laturi a teologiei occidentale vede aici doi «stâlpi» care susțin Biserica: Scriptura și Tradiția, cu accent asupra celui de-al doilea. O alta, la fel de unilaterală, respinge Tradiția în totalitate, considerând-o nefericită între-prindere ce așează interpretarea omenească înaintea Cuvântului lui Dumnezeu”³⁰. Deși schițate doar, acestea reflectă cu exactitate o anumită dihotomie, chiar o tensiune severă între Scriptură și Sf. Tradiție și care a existat în creștinătatea apuseană dinaintea secolului al XVI-lea. Pentru un observator din exterior este ca și cum această tensiune a dus la două extreme: pe de-o parte, Magisterium-ul; pe de alta, Sola Scriptura.

²⁹ John Breck, „L'Orthodoxie et la Bible aujourd'hui”, în SOP - Service orthodoxe de Presse-nr.143, decembre 1989, p. 9.

³⁰ *Ibidem*, p. 16.

Părintele John Breck arată că poziția unitară a teologiei contemporane, referitoare la raportul dintre Scriptură și Sf. Tradiție, ar trebui să fie cea a Părinților Bisericii din vechime, în special ai Bisericii Răsăritene, care subliniază faptul că Biblia nu există *sui generis*, ea luând naștere și formă într-o comunitate de credință³¹. Influența primă în alcătuirea canonului Noului Testament nu a fost, așa cum se crede frecvent, factorul negativ al luptei Bisericii împotriva ereziei. Era mai degrabă experiența Dumnezeuului viu care se revelează și acționează permanent în creația Sa.

Această experiență a fost gândită, formulată și transmisă inițial sub forma tradiției orale. Treptat, aspecte alese din acest corp al tradiției au luat formă scrisă, apărând majoritatea ca scrisori ocazionale care se adresau, cu anumite probleme doctrinare și pastorale, diferitelor comunități bisericești, ori ca interpretări teologice ale vieții, învățăturii și a întregii misiuni a lui Iisus și care au alcătuit apoi o mare varietate de evanghelii. Selecția ulterioară - considerată a fi călăuzită de Duhul Sfânt - a dus încet la crearea unui „canon” sau opus de scrieri normative ce păstrează regula veritas: credințele fundamentale ce-i păstrează și unesc pe creștini într-un singur Trup eclezial³².

Așadar, Scriptura a prins formă în matricea Tradiției orale a Bisericii primare. Fără să vedem Tradiția și Scriptura - mai este de părere Părintele John Breck - complementare sau reciproc exclusive, trebuie să le analizăm numai din perspectiva evoluției lor istorice. „Ortodoxia vede relația dintre cele două într-o manieră ce poate fi descrisă nu prin Scriptură sau Tradiție, nici prin Scriptură și Tradiție, ci Sfânta Scriptură în Tradiția Bisericii, și aceasta pentru că Scriptura este Tradiție, în sensul că scrierile Noului Testament sunt o parte a Tradiției și constituie elementul său normativ”³³.

Prin urmare, supraevaluarea uneia în detrimentul alteia creează un gen de exegeză particulară care a pierdut relația cu principiile hermeneuticii patristice exprimate în *Theoria* revelatoare a sensului și semnificației spirituale a textului sfânt, singurul mod de interpretare a Cuvântului, în care lumea se poate regăsi și simți influențată. Aceasta trebuie să fie preocu-

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*

³³ *Ibidem*, p. 17.

parea preponderentă a bibliștilor în încercarea de a da o nouă dimensiune și relevanță provocatoare teologiei contemporane. Aceasta este viziunea înnoitoare de sens a Părintelui John Breck, prin care se remarcă profilul său de teolog vizionar și actual și care încearcă să facă din teologia cuvântului un fundament pe care să se clădească sensul culturii lumii actuale.

Acestea ar fi câteva modeste considerații analitice prin care am încercat să creionăm, doar dintr-o singură perspectivă, cea a biblistului sau teologului Scripturii, portretul unui teolog actual care încă n-a spus totul în încercarea de reconstituire și reînnoire a teologiei, în general, și a hermeneuticii biblice, în special³⁴.

³⁴ Stelian Tofană, „Părintele John Breck - Teolog al Scripturii sau Liturghisitor al Cuvântului - Laudatio”, în *Doctores Honores Causa. Testimonia Oecumenica*, vol. coord. de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, pp. 242-249

LAUDATIO

În onoarea Patriarhului Ecumenic Bartolomeu I, Arhiepiscopul Constantinopolului, rostită de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, în ziua de 15.10.2004

Domnule Președinte, Domnule Rector, Eminența Voastră, Alteță, Distinși reprezentanți ai autorităților locale și de stat, Sanctitatea Voastră Bartolomeu I - Arhiepiscop al Constantinopolului - Noua Romă - și Patriarh Ecumenic! Comunitatea academică din Cluj trăiește astăzi, prin noi, în cadrele etosului euharistic al Bisericii timpurii. Vizita Sanctității Voastre ne permite să trăim din nou în pulsația ritmului de viață a martiriului Sfântului Andrei, precum a crescut credința creștină aici și în zona Constantinopolului prin predica Sf. Andrei. Această vizită pastorală și academică are scopul de a ne transpune în lumea Sinodului (sobornicitate) prin care lucrează Duhul Sfânt, prin înfrângerea și eliminarea stereotipiei moderne, care generează păcatul de auto-suficiență. Prezența Patriarhului Bartolomeu aici, la Cluj-Napoca, ne arată că Biserica se îndreaptă spre „repunerea în lanț”, pentru ca ortodoxia românească și mediul cultural românesc să devină „tip” de unitate primară, unitatea din epoca apostolică, prin primirea celui de-al 270-lea descendent al Sfântului Andrei, Apostolul.

Sanctitatea Sa s-a născut pe 29 februarie 1940, în Sfântul Teodor pe insula Imbros (Turcia), care poartă numele de Dimitrios Archondonis. El a avut „o copilărie ortodoxă într-un moment crucial”, insula a fost locuită în principal de greci, până în 1964, atunci când configurația etnică a fost schimbată forțat. Tânărul Dimitrios a urmat școala primară în satul său, apoi, sub protecția Eminenței Sale Arhiepiscopul Meliton (care a devenit mai târziu Mitropolit de Calcedon și prieten apropiat cu Patriarhul Atenagora), a urmat liceul în Panagia (capitala insulei). În 1961 a luat diploma în teologie la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Halkis. În același an a fost hirotonit diacon și a devenit călugăr cu numele de Bartolomeu. Între 1961 și 1963, a făcut serviciul militar în armata Turciei, devenind ofițer în rezervă.

Între 1963 și 1968, Diaconul Bartolomeu, ale cărui calități intelectuale și morale deosebite au impresionat pe Mitropolitul Meliton și Patriarhul Atenagora, a fost trimis la celebrele universități occidentale: Institutul Gregorian din Roma, Institutul Ecumenic de la Bossey - Elveția, la Universitatea din München. El a obținut doctoratul la Institutul Gregorian de Teologie din Roma, cu teza: „Codificarea sfintelor canoane și instituția canonică în Biserica Ortodoxă”, publicată în 1970, în Salonic.

El vorbește șase limbi moderne: greacă, turcă, franceză, italiană, engleză și germană. Când a devenit secretar personal al Patriarhului Dimitrios din Constantinopol, a vizitat multe țări și a cunoscut multe personalități din lumea bisericească și politică. În 25 decembrie 1973, a fost ales Mitropolit de Philadelphia și în 14 ianuarie 1990, Mitropolit al Calcedonului, devenind astfel Protopop al Sfântului Sinod. În același timp, angajamentul său în mișcarea ecumenică devine evident. Timp de 8 ani este membru, apoi vice-președinte al Consiliului Ecumenic al Bisericilor „Credință și Constituție”. Patriarhul Bartolomeu a participat la Adunările Generale ale Consiliului. În Canberra, în anul 1991, a fost ales membru în Comitetul Central al Consiliului Ecumenic și în octombrie, în același an, a devenit Patriarh Ecumenic. În discursul susținut cu această ocazie solemnă, Sanctitatea Sa a declarat că a privit alegerea Sa ca „un act istoric, cu implicații profunde în slujirea și propovăduirea ortodoxiei, consolidând unitatea credinței” prin „luarea Sfintei Cruci de la Sfântul Andrei, primul chemat de Domnul nostru, urmând calea către dealul Golgota, pentru a fi răstignit în Domnul nostru și în Biserica Sa și răspândind astfel lumina învierii în întreaga lume”.

Munca sa în calitate de Patriarh Ecumenic este o răspândire perpetuă a Sfintei Scripturi, o căutare a culturii și sensului lucrurilor pentru a stabili comuniunea, koinonia, cu toți cei ce participă la sărbătoarea creației, prin liturghie.

Activitatea sa științifică este, de asemenea, foarte bogată. Patriarhul Bartolomeu a publicat 25 de lucrări și multe alte articole în diferite reviste: *Patriarhia Ecumenică și Facultatea de Teologie din Halkis*, în Revista Comunității Teologice din Halkis, Atena, 1980; *Caracterul ecumenic și misiunea apostolică a Patriarhiei Ecumenice*, Atena, 1991; *Patriarhia Ecumenică și relațiile sale*

cu Roma, în „Biserică și Teologie”, 7-8 (1986-1987), 635-638 p.; *Patriarhia Ecumenică și rolul în lumea creștină* - interviu în publicația periodică „Il Messagero di Sant'Antonio”, în italiană; *Die Beziehungen zwischen der Römisch-Katholischen der Kirche Deutschlands und dem Ökumenischen Patriarchat während der letzten 20 Jahren*, at Hubert Wilschowitz, „Deutschsprachige Katholische Gemeinde in der Türkei 1954-1979”, Istanbul, 1979; *Vancouver und die Orthodoxen*, în „Una sancta”, 38 (1983) 295-299; *Despre sistematizarea Sfintelor Canoane și a ceremonialului canonic în Biserica Ortodoxă*, Thesalonic, 1970; *Cei Trei Sfinți Ierarhi și omul*, Stahis, 1974; *Biserica Catolică și Biserica din Constantinopol*, Stahis, 1975; *Ortodoxia. Tradiție și mărturie*. „Episkepsis” 7 (1976); *La verité vous rendra libre*, Ed. Of Oliver Clement, Desclee de Brouwer, 1996; în română: *Patriarhul Ecumenic Bartolomeu I. Adevăr și libertate. Ortodoxia în zilele noastre*, Deisis, Sibiu, 1997, 240 p.; *Biserica și problemele lumii contemporane. Vocația universală a Bisericii*, Trinitas, Iași-România, 1997, 239 p.

Întreaga activitate a Sanctității Sale se desfășoară pe trei coordonate care pot fi exprimate prin următoarele:

Ortodoxia – imaginea Sfintei Biserici – consolidarea și expresia unității ortodoxiei, astfel încât, unită, poate depune mărturie într-un mod eficient în mijlocul „unei lumi rupte în bucăți, care încă aspiră la unitate și reconciliere acum, poate mai mult decât oricând”. Credința sa cea mai mare este aceea că „ortodoxia poate da mai mult oamenilor de astăzi”. Cu acest scop, a vizitat Bisericile Ortodoxe și a susținut două Consilii ale liderilor ortodocși, primul în 1992, la Constantinopol, și al doilea în 1995, pe insula Patmos, militând în favoarea aplicării corecte a legilor bisericești și rezolvării problemei diasporei ortodoxe. În calitate de Părinte al Bisericii Ortodoxe, a intervenit în criza estoniană, reușind să o rezolve deocamdată, dar deteriorând relația cu Patriarhul rus. Prin studierea profundă a acestei situații, Sanctitatea Sa a arătat că lumea trebuie să se debaraseze de stereotipurile diferite, cum ar fi cele potrivit cărora Biserica a fost instrumentul statului sau că ortodoxia nu este compatibilă cu democrația pentru că istoria a dovedit că Biserica a fost și trebuie să fie o autoritate morală, care aduce în societate pacea lui Hristos și că în multe cazuri a susținut democrația. Biserica Ortodoxă, precum și Sanctitatea Sa, trebuie să abordeze

problemele omenirii într-un limbaj adecvat. Intervențiile sale referitoare la faptul că Freud nu a spus tot, despre SIDA, droguri și unde ne dă un exemplu clar despre ceea ce înseamnă să ne slujim aproapele cu sacrificii, ne sunt sugestive. Renunțând la putere și constrângere, creștinii trebuie să devină servitori umili și pașnici față de Dumnezeu cel răstignit, care redă libertatea omului.

Vocația universală a ortodoxiei - anagajamentul ecumenic: Timp de 8 ani a fost vice-președinte al comitetului CEB „Credință și Constituție”, apoi vice-președinte al comitetului care a publicat documentul BEM (Baptism, Eucharist și Ministerium), una dintre cele mai importante sinteze ecumenice din zilele noastre. În anul 1991, la Canberra, a fost ales membru al Comitetului Central în cadrul Consiliului General CEB, astfel încât, în calitate de Patriarh Ecumenic, a primit Misiunile Federației Luterane Mondiale și cele ale Romei. În 1995 i-a făcut o vizită lui Papa Ioan Paul II și, într-un document comun, au afirmat modurile și mijloacele unei abordări realiste între cele două Biserici. Pentru Bartolomeu I, mișcarea ecumenică nu este un lux, ci o datorie, care trebuie să se bazeze pe realismul experimental al salvării. Tezaurul spiritual al ortodoxiei este al tuturor. Ortodoxia simte că ar trebui să aducă un nou spirit Europei care se construiește acum într-o perspectivă a luminii divine. Întâlnirea ecumenică cu estul ortodox poate aduce un nou înțeles.

Koinonia și globalizarea - despre Uniunea Europeană, nu se bazează doar pe unitatea economică și militară, ci în special, pe unitatea culturii și spiritului. În acest fel, Patriarhul Bartolomeu a prezentat ortodoxia la Consiliul European, la CEB, și în fața multor conferințe europene și forumuri internaționale, accentuând importanța eforturilor depuse de Bisericile Ortodoxe pentru construirea unei Europe unite. „Europa unită nu poate fi doar un plan pentru o dezvoltare economică generală și o strategie politică. Trebuie să aibă de asemenea o politică socială generală bazată pe o relație pașnică și rodnică între europeni. Există de asemenea o nevoie de relație interumană și o cerere de relații între diferite culturi”. „Unitatea politică, fără civilizație, adică fără sensul fundamental al relației umane, nu poate să obțină unirea Europei. Unirea dorită de națiunile europene poate fi stabilită doar ca o unitate de comuniune, pentru sensul comun al vieții și un scop unic între relațiile umane. Este uimitor că structura realmente

democratică a Bisericii Ortodoxe – cu gradul ridicat de autonomie administrativă și puterea pe care o au episcopii locali, patriarhii și bisericile locale, dar, în același timp, cu unitatea euharistică a credinței - este prototipul recent adoptat de Uniunea Europeană sub expresia „principiu secundar”, ca fiind cea mai eficientă cale pentru a se alătura puterii. Mai mult, Sanctitatea Sa declară faptul că „Ortodoxia se află la baza culturii și civilizației europene occidentale, iar dacă Europa Occidentală dorește să rezolve anumite probleme spirituale trebuie să restabilească legătura cu rădăcinile sale, unde armonia dintre om și Dumnezeu se întâmplă cu adevărat în locul aroganței umane”. În final, luând în considerare unificarea Europei, Patriarhul Ecumenic spune următoarele: „Credem că este evident faptul că membrii actuali ai Uniunii Europene vor extinde organizația până la granițele naturale ale continentului, inclusiv Munții Urali. Ca urmare a ceea ce a fost deja decis (obligația noilor membrii de a se supune deciziilor fundamentale luate de primii membrii, printre care se află respectul pentru individualitățile culturale), nu este nicio discriminare a ortodoxiei sau a altei religii, la drept vorbind, în statutul legal al Uniunii Europene”.

Patriarhul Bartolomeu promovează și un dialog inter-confesional și inter-religios pentru a încheia conflictele religioase, condamnând fanatismul care unește voința de putere și desăvârșirea psihologică a religiei. Patriarhul se opune urii religioase, care este, de fapt, ura împotriva religiei, cum a numit-o în „Declarația de la Bosfor”, în 1994, iubirea de Hristos: „Nu lăsa răul să te învingă, dar învinge răul cu binele”. Cu acest scop, a devenit membru al Asociației Mondiale „Religie și Pace”. Iată ce spune Sanctitatea Sa despre dialogul dintre creștini și evrei: „Creștini și evrei, ne întâlnim în așteptare, în obligația comună a unei escatologii active și creative. Așteptăm sosirea, noi așteptăm cea de-a doua venire a lui Mesia: dar El învie, autentificând Lumea Israelului, dându-i puterea de a învinge moartea!”.

Sărbătoarea creației - Patriarhul Bartolomeu I militează în favoarea conservării creației, arătând ca problema ecologică cu care ne confruntăm astăzi dă o nouă imagine cosmologiei. „Există o nouă interpretare a lumii, o nouă atitudine față de mediu, din perspectiva modului în care aceste bunuri materiale au venit și modul în care vom folosi schimbările acestora”. Prin inițiativa Patriarhatului Ecumenic, s-a decis că la 1 septembrie, de fiecare dată, va fi o zi de rugăciune pentru creație și meditare asupra acesteia.

Patriarhul Bartolomeu I a inaugurat, la un congres internațional în Creta, un curs de prelegeri teologice referitoare la această problemă.

Munca spirituală și științifică a Sanctității Sale Bartolomeu I a fost apreciată peste tot în lume și prin acordarea titlului de Doctor Honoris Causa de către instituții educaționale prestigioase din întreaga lume: Academia Teologică din Moscova, 18 iulie, 1993; City University, Londra, 31 mai, 1994; Aegean University, 27 octombrie, 1994; Institutul Teologic „Saint Serge” din Paris, 4 noiembrie, 1995; Facultatea de Teologie București, 25 octombrie, 1995; Aix-en-Provence University, 7 noiembrie, 1995; Edinburgh University, iulie, 1996; Louvain University, 2 februarie, 1996; Flinders's University, Australia, 11 noiembrie, 1996; Universitatea „Al. Ioan Cuza” Iași, 1997; Școala grec-ortodoxă de teologie Sfânta Cruce, Boston; University of Vienna; Boston College, Boston; Yale University, New Haven, Connecticut; University of Salonic; University of Graz, Austria.

În ceea ce privește Biserica Ortodoxă Română, Patriarhul Bartolomeu este primul Patriarh Ecumenic care a enumerat în fața unui public fundațiile române din Muntele Athos, arătând contribuția Bisericii Ortodoxe Române în sprijinirea ortodoxiei universale. Pe bună dreptate, marele teolog Olivier Clement a spus despre Sanctitatea Sa: „Bartolomeu I cunoaște din interior estul și vestul, estul din declarația spirituală și vestul prin negare, dar de asemenea prin cercetare. Astfel poate exprima înțelepciunea celei dintâi, prin limbajul celei din urmă, exprimând în modul Său punctul de vedere al unei creștinătăți necunoscute privind marile probleme ale societății, care au tendința de a deveni probleme serioase ale planetei și privind și religiile non-creștine care au împânzit noua noastră eră.

Având în vedere activitatea Sa ecumenică, dezvoltarea legăturilor cu Biserica Ortodoxă Română și implicarea Sa în sprijinirea ortodoxiei, precum și dialogul cu alte confesiuni și religii, credem că acordarea titlului de „Doctor Honoris Causa” din partea Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca Sanctității Sale Bartolomeu I este un act de distincție bine meritat deoarece, precum Olivier Clement a spus: „În aceste timpuri de nevoie ridicolă, dar mai ales spirituală, lumea Patriarhului unește în sine ceea ce este mai original cu ceea ce este mai actualizat și merită să ascultăm”³⁵.

³⁵ Ioan Chirilă, „Laudatio”, în *Ibidem*, pp. 265-270.

LAUDATIO

În onoarea Prof. Dr. Ulrich Luz, de la Universitatea din Berna – Christkatholische und Evangelische Theologische Facultät, rostit de Pr. Prof. Univ. Dr. Stelian Tofană de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Cluj-Napoca, în ziua de 2.10.2006.

În învățământul teologic clujean, studiile biblice au ocupat un loc aparte, fiind reprezentate de personalități care au rămas de referință în acest domeniu. Este suficient să amintim, în acest sens, pe profesorul martir Liviu Galactiou Muuteauu, a cărui operă a pendulat, din necesități istorice, între spațiul de cercetare vechi și nou testamentar, acoperind aria isagogică, exegetică sau portretistic-biblică. Nu trebuie, apoi, trecut cu vederea momentul istoric care se cheamă Nicolae Colan, membru al Academiei Române, Episcopul de la Cluj și apoi Mitropolit al Ardealului, de numele căruia se leagă ediția critică a *Noului Testament*, prima din 1942, și a doua din 1945, sau a celui contemporan cu noi, Mitropolitul Bartolomeu Anania, care a realizat o bună îndreptare a textului *Bibliei* care îi poartă numele, devenită jubiliară.

Ducând mai departe această remarcabilă tradiție, Facultatea de Teologie Ortodoxă are conștiința că poate fi un factor esențial într-un efort, a cărui stringentă necesitate este astăzi adânc resimțită, de relansare la un nou nivel a studiilor biblice în țara noastră și, în general, în lumea ortodoxă. În acest sens, la Facultatea de Teologie Ortodoxă, prin profesorii de specialitate, se încearcă acum crearea unei Școli biblice. Un factor de inițiativă în acest sens și de recunoaștere a valorii și importanței amintitei inițiative este și evenimentul de astăzi, când prof. Ulrich Luz a acceptat propunerea de a intra în familia noastră academică, prin titlul care i se va conferi.

1. Date biografice și activitatea didactică

Profesorul Ulrich Luz s-a născut la 23 februarie 1938 în Männedorf, Elveția. Între anii 1957-1962, după studii liceale la Zürich, studiază Teologia, în același oraș, apoi la Göttingen și Basel, avându-i, printre alții, ca profesori, pe marii Hans Conzelmann și Eduard Schweizer cărora le și

dedică, de altfel, formația sa teologică. În 1962, își ia examenul de stat (licența). În 1963, după examenul de teologie practică, a fost hirotonit (ordiniert). În 1967, obține titlul de doctor în Teologie, avându-l ca îndrumător pe vestitul profesor Eduard Schweizer, cel care-i tăiase jumătate din Disertația cu titlul *Geschichtsverständnis des Paulus*, fiind prea lungă, spunându-i că-i mai rămâne ceva și pentru viitoare abilitări. Acest fapt se și întâmplă în 1968, puțin înainte de a împlini vârsta de 30 de ani, când își ia docența pentru Noul Testament la Facultatea de Teologie Evanghelică din Zürich.

Între 1963-1968, activează ca Asistent la această facultate, apoi pastor la Zürich Seebach între 1968-1969. Între 1969-1971, desfășoară o activitate didactică, în calitate de profesor invitat, la Universitatea Internațională Creștină din Tokyo și la Universitatea «Aoyama Gakuin» din Tokyo. Între 1972-1980, activează ca profesor titular de Noul Testament la Facultatea de Teologie Evanghelică din Göttingen. Între 1980-2003, este profesor titular la Facultatea de Teologie a Universității din Berna. Din 2003 - profesor emeritus, Berna.

Ca un semn al recunoașterii a prestigioasei sale activități științifice, Profesorul Ulrich Luz a fost invitat, în calitate de *gast-professor*, pentru prelegeri și cursuri, la Universități renumite din mai multe țări, dintre care amintim: Pretoria (UNISA-Africa de Sud), Roma (Univ. Pontific. Gregoriană), Kwansai Gakuin University, Nishinomia, Japonia, Cehia, Germania, Franța, Anglia, Scoția, Finlanda, Italia, Austria, Grecia, Ungaria, România, Rusia, Belarus, Suedia, Letonia, Slovacia, USA etc.

Profesorul Ulrich Luz a fost și este membru în diferite Comisii sau Comitete a mai multor Organizații sau Asociații de specialitate, pentru multe dintre ele fiind chiar fondator, și anume: *Theological Commission of the Federation of the Swiss Reformed Churches* 1982-1995 (President: 1988-1995); *Kuratorium der Forschungsstätte der Evangelien Studiengemeinschaft in Heidelberg* (1976-1992, vice-president) (Institute for Fundamental Interdisciplinary Research of the Protestant Churches in Germany); *Studiorum Novi Testamenti Societas*, membru al Comitetului Executiv al acesteia 1987-1989; Președinte al Comitetului Executiv al Societății 1995-1999; Președinte al Societății Studiorum Novi Testamenti Societas 1997-1998; *Committee for*

Eastern Europe, SNTS, 1996 - (președinte); *Commission for Research*, University of Bern (1994-2003).

Anvergura activității sale științifice este reflectată, cât se poate de bine, și de faptul că distinsul nostru oaspete, Profesorul Ulrich Luz, este, de asemenea, Doctor Honoris Causa al mai multor Universități de prestigiu, dintre care amintim: Dr. h.c, Leipzig, 1993; Dr. h.c, Karoly Gaspar University Budapest, 1996; Dr. h.c, Sibiu, Facultatea de Teologie Ortodoxă, 1998; Dr. h.c, Universite de Lausanne, 2004; Dr. h.c, Charles University, Praga, 2004; Dr. h.c. Kwansei Gakuin University, Nishinomiya, Japonia, 2005; Dr. h.c. Uppsala University, 2006; Comenius Medaille, Theological Faculty, Praha, 1998.

Profesorului Ulrich Luz nu-i este secundară nici responsabilitatea editorială, astfel că el este Editor-șef sau Co-editor al unor Ediții de Comentariu biblic sau reviste de referință internațională, precum: *Judaica* (Coeditor, 1983-1998); *Evangelische Theologie*, Gütersloh (Coeditor - 1986, Chief-editor - 1992-1999, coeditor - 2000); *Evangelisch-katholischer Kommentar*, Neukirchen - Düsseldorf (coeditor 1995); *New Testament Studies*, Cambridge (coeditor 1995-1999).

Încheiem această parte de biografie, amintind și faptul că Prof. Ulrich Luz este căsătorit, din 1968, cu Salome Keller (social worker) și că are 3 copii: Johannes Martin (n. 1973); Christine Elisabeth (n. 1975) și Magdalena Renata (n. 1977).

2. Anvergura științifică a activității publicistice a Prof. Ulrich Luz

Prof. Ulrich Luz este, așa cum se poate vedea din rezumatul prezentat de mai jos, de departe un jalon al cercetării biblice contemporane, un nume de referință care a dat noi dimensiuni cadrului științific al abordărilor noutestamentare, de ultră specialitate, din ultimele decenii. Aș vrea să fac referire doar la 3-4 domenii care definesc opera sa științifică și care pot oferi o imagine a calibrului de biblicist a Prof. Ulrich Luz, fără a avea aici spațiul necesar trecerii în revistă a celor peste 100 de titluri de publicații, unele fără egal, cel puțin până acum.

a) „Domeniul Mateean”

Spațiul de cercetare pe Evanghelia după Matei se poate afirma fără echivoc, rămâne pentru o bună perioadă de timp, de acum înainte, marcat

și dominat de anvergura operei științifice a Prof. Ulrich Luz, concretizată în următoarele volume: *Das Evangelium nach Matthäus* (Mt 1-7), EKK1/1, Neukirchen-Düsseldorf, 1997; *Das Evangelium nach Matthäus* (Mt 8-17), EKK 1/2, Neukirchen-Düsseldorf, 1999; *Das Evangelium nach Matthäus* (Mt 18-25), EKK 1/3, Neukirchen-Düsseldorf, 2002; *Das Evangelium nach Matthäus* (Mt 26-28), EKK 1/4, Neukirchen-Düsseldorf, 2002.

Cele 4 volume de Comentariu la Evanghelia după Matei, însumând peste 2000 de pagini, publicate în prestigioasa și, poate, cea mai valoroasă colecție de comentariu interconfesional din cercetarea biblică contemporană - EKK (Evangelisch-Katholischer Kommentar) - sunt apreciate astăzi, de marea majoritate a specialiștilor, ca fiind o capodoperă hermeneutică în literatura de specialitate. Cuvintele autorului din volumul IV sunt mai mult decât relevante în ceea ce privește efortul pe care l-a dedicat acestei capodopere și care spun atât de mult, multora dintre noi, despre modul în care se pregătește o operă: „*Fünftzen jahre sind seit dem Erscheineu des erstens Bandes vergangen!... Der Kommentar ist zum halben Lebenswerk geworden*”³⁶.

În vol. IV, unde tratează patima lui Iisus, vorbind de experiența trăită în lumea secularizată a Occidentului și care a stat la baza determinării sale spre o astfel de muncă, Prof. U. Luz trage parcă semnale de alarmă exegeților contemporani în motivarea abordărilor lor. Iată ce scria el: „Als Schweizer lebe ich in einem säkular, multikulturell und postchristlich gewordenen Land. Für die meisten Menschen, mit denen ich zusammenlebe, ist die Passionsgeschichte etwas Exotisches und Verstaubtes geworden. Auch am Karfreitag und am Ostern werden die Kirchen zunehmend leerer. Die Mehrzahl der Menschen bei uns begegnet der Passion Jesu im Kunstmuseum, in den zu touristischen Sehenswürdigkeiten gewordenen Kirchräumen nur vielleicht in Karfreitagnachmittagskonzert... Bis hinein in die Auslegungsgeschichte der Passion Jesu im 20. Jahrhundert hat sich das ausgewirkt: Jesus wird zum Prototyp des leidenden Menschen schlechthin, von dem sich Gott abgewandt zu haben scheint (Mt. 27,46). Die Erfahrung der Gottferne und der Gottverlassenheit ist eine der Grunderfahrungen des zu Ende gegangenen Jahrhunderts. Sie ist der wichtigste

³⁶ Ulrich Luz, *Das Evangelium nach Matthäus* (Mt. 26-28), Band IV, EKK, Benziger-Neukirchener, Düsseldorf-Zürich, 2002, p. VII.

Erfahrungshintergrund, der mich selbst umtreibt”³⁷. Iată cam ce experiență ar trebui să determine exegeții contemporani la muncă. De fapt, U. Luz redefinesc, prin aceste cuvinte, istoria lui „Wirkungsgeschichte” în termenii provocărilor care stau în fața exegezei contemporane.

Așadar, orice abordare pertinentă a textului primei Evanghelii din canonul noutestamentar trebuie să înceapă cu Ulrich Luz: „Matthew - spune autorul - has accompanied me for more than half my life”³⁸. Sunt cuvinte care definesc conturul adevăratului specialist. Acela este specialist care dedică jumătate din viața sa problematicii căreia i s-a dedicat. Iată „actualitatea-mesaj” a prof. U. Luz și a capodoperei sale!

Explorarea spațiului exegetic mateean s-a materializat, de asemenea, într-o mulțime de alte lucrări asupra Evangheliei de la Matei, dintre care amintim doar câteva: *Studies in Matthew*, Grand Rapids, Michigan-Cambridge, 2005, 385 pp.: W.B. Eerdmans Publishing Company (= collected papers, transl. by Rosemary Selle); *Matthäus und Q*, în: R. Hoppe-U. Busse (editor), *Von Jesus zum Christus Christologische Studien* (FS P. Hoffmann) (BZNW 93), 1998, 201-215; *Zum Problem der Übersetzung der matthäischen „Antijudaismen”*, în: EFII TO ATTO (FSP. Pokorny), 246-256, Praha Zankapfel Bibel (cf. 1992); *Das Matthäusevangelium - eine neue oder eine neu redigierte Jesusgeschichte?*, în: S. Chapman / C. Helmer / C. Landmesser (editor), *Biblischer Text und theologische Theoriebildung*, Neukirchen (BThSt 44), 2001, 53-76; *Has Matthew abandoned the Jews?*, în: J. Adna / H. Kvalbein (Eds.), *The Mission of the Early Church to Jews and Gentiles*, WUNT 127, Tübingen, 2000, 63-68; *Das Matthäusevangelium und die Perspektive einer biblischen Theologie*, in: „Gesetz” als Thema biblischer Theologie, JBTh 4, Neukirchen, 1989, 233-248; *Die Jünger im Matthäusevangelium*, ZNW 62, 141-171, Nachdruck: J. Lange (Hg.), *Das Matthäusevangelium*, WdF 525, Darmstadt 1980, 377-415.

b) „Efectul cuvântului” - preocuparea Bisericii în propovăduirea lui

Un loc central în opera exegetică a profesorului Luz îl ocupă ideea a ceea ce se numește „Wirkungsgeschichte”, după care interpretarea Sfintei Scripturi nu este ceva pur obiectiv, nici ceva ce ține pur și simplu de dome-

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Idem*, *Studies in Matthew*, Grand Rapids, Michigan-Cambridge, 2005, p. VII.

niul istoriei. Biblia, conform acestei înțelegeri, vorbește întotdeauna pentru noi și noi trăim într-un spațiu ecleziastic și cultural în care suntem deja formați de către Biblie. Ideea lui „Wirkungsgeschichte” este, deci, aceea de a explora „spațiul” în care trăim sau ceea ce noi datorăm Bibliei, care ne este familiară încă înainte de a începe să o citim.

Conceptul de „Wirkungsgeschichte” este, de fapt, așa cum și autorul afirmă, unul netraductibil³⁹. El poate fi tradus în engleză cu „history of effects of the Bible” sau și mai bine, este de părere autorul, citându-l pe Wilhelm Linss, cu „history of influence”. Pornind de la acest concept, Prof. U. Luz afirmă că viitoarele serii de comentarii trebuie să încerce să demonstreze și să analizeze rolul pe care textele biblice l-au avut în procesul diversificării confesionale a Bisericii⁴⁰. De aici, trebuie trasă concluzia că exegeza viitorului va trebui să fie doar aceea care va zidi viața Bisericii, influențând-o pozitiv, și nu negativ. În acest sens, vorbind despre preocuparea sa exegetică, prof. U. Luz spunea: „My concern in the commentary is twofold: I seek to interpret the biblical text in the light of its reception history and at the same time to reflect on the position of the interpreter in the light of this reception history”⁴¹. Așadar, efectul pe care cuvântul sfânt îl are în viața omenirii trebuie să fie principala preocupare a propovăduirii Bisericii și a strădaniilor exegeților. Istoria influenței textului sfânt asupra omenirii nu mai poate fi, deci, indiferentă astăzi Bisericii.

Dintre lucrările autorului în acest domeniu de cercetare amintim: *Matthew in History. Interpretation, Influence, Effects*, Grand Rapids, Michigan-Cambridge, 2005; *Însemnătatea Părinților Bisericii pentru interpretarea Bibliei. O viziune protestantă occidentală*, în: „Interpretarea Sfintei Scripturi din perspectivă ortodoxă și apuseană” (ed. J.D.G. Dunn, H. Klein, U. Luz, V. Mihoc), Sibiu, 2000, Teofania, 57-88; *Wirkungsgeschichtliche Hermeneutik und kirchliche Auslegung der Schrift*, in: M. Mayordomo (hrsg.), *Die prägende Kraft der Texte. Hermeneutik und Wirkungsgeschichte des Neuen Testaments* (Ein Symposium zu Ehren von Ulrich Luz), SBS 199, Stuttgart,

³⁹ Cf. Ulrich Luz, *Matthew in History. Interpretation, influence and effects*, Fortress Press, Minneapolis, 1994, p. 3.

⁴⁰ *Ibidem*.

⁴¹ Idem, *Studies in Matthew*, p. VII.

2005, Verlag kath. Bibelwerk, 15-37; *Wirkungsgeschichtliche Exegese*, Berliner Theol. Zeitschrift 2 (1985), 18-32; *Vom Sinn biblischer Texte*, in: *Worin besteht der Sinn des Lebens?*, hrsg. H.G. Pöhlmann, Gütersloh, 1985, 81-90; *Erwägungen zur sachgemässen Interpretation neutestamentlicher Texte*, EvTh 42, 1982, 493-517.

c) Istoricitatea persoanei lui Iisus și raportul cu iudaismul

Vasta sa operă științifică acoperă și domenii complementare cercetării nou testamentare, ca, spre exemplu, cea referitoare la istoricitatea persoanei lui Iisus Hristos, privită și analizată, în special, din perspectiva interferențelor iudeo-creștine, dar și iudeo-creștine-necreștine. Este suficient să amintim doar câteva din contribuțiile sale, în acest domeniu, pentru a ne putea face o imagine vizavi de actualitatea și nevoia abordării unei astfel de tematici în contextul promovării unui dialog între marile religii și care să scoată în prim-plan ceea ce le este comun: ideea transcederii imanentului imediat și a ancorării într-un plan existențial dincolo de finitudinea actuală. Redăm câteva dintre studiile care l-au consacrat în acest domeniu: *Die Jesusgeschichte des Matthäus*, Neukirchen - Vluyn, 1993, 181 p.; *Le problème historique et théologique de l'antijudaïsme dans l'évangile de Matthieu*, in: D. Marguerat (Hg.), *Le déchirement. Juifs et chrétiens au premier siècle*, Le monde de la Bible, Genève: Labor et Fides, 1996, 127-150 (frz. von 1993); *La storia di Gesù in Matteo*, Studi biblici 134, Brescia: Paideia, 2002, 191 p. (Übers. v. 1993); *Das Auseinandergehen der Wege*, in: W. Dietrich / M. George / U. Luz (Hg.), *Antijudaismus - christliche Erblast*, Stuttgart: W. Kohlhammer, 1999, 56-73; *Der Antijudaismus des Matthäusevangeliums als historisches und theologisches Problem*, EvTh 53, 1993, 310-328; *Jesus der Menschensohn zwischen Juden und Christen*, in: *Israel und Kirche heute* (FS E.L. Ehrlich), hrsg. M. Marcus, E. Stegemann, E. Zenger, Freiburg-Basel-Wien, 1991, 212-223; *Anspruch und Leben Jesu von Nazareth*, in: *Studientexte zum Funkkolleg Religion*, Weinheim 1986, 182-197; *Israel und sein Land - aus der Sicht des Neuen Testaments*, in: L. Vischer (Hg.), *Israel und Palästina*, Polis, Basel, 1983, 145-156, DDR-Ausgabe in ZdZ 1985; *Vom Urchristentum zu Jesus* (FS J. Gnllka), hrsg. v. H. Frankemolle und K. Kertelge, Freiburg-Basel-Wien, 1989, 154-171; - *Jesus in two Perspectives* (zus. mit P. Lapidé), Minneapolis, 1984 (übers. von 1979); *Jesus und die Pharisäer*, Judaica 38, 1982, 229-246;

Jesus und die Tora, EE 34, 1982, 111-125; *Mitte der Schrift? Ein jüdisch-christliches Gespräch*. Texte des Berner Symposions vom 6-12 Januar 1985, hrsg. von M. Klopstein, U. Luz, S. Talmon, E. Tov. JeC 11, Bern, 1987; *Zur Erneuerung des Verhältnisses von Christen und Iudeu. Bemerkungen zur Diskussion über die Rheinländer Synodalbeschlüsse*, Judaica 37, 195-211-*Nachpaulinisches Christentum und pagane Gesellschaft* (zus. mit P. Lampe). În: *Die Anfänge des Christentums*, hrsg. J. Becker u.a., Stuttgart, 1981, 217-254.

d) *Raportul dintre creștinism și budism*

Experiența profesorului U. Luz în Japonia, unde a predat 2 ani (1971-1972) la Aoyama Gakuin Universităț și la International Christian University în Tokyo, s-a concretizat într-o serie de studii care vin să definească raportul dintre creștinism și budism la granița dintre convergențe și divergențe, insistându-se cu precădere asupra istoriei creștinismului. Dintre contribuțiile pe această temă amintim câteva: *Einführung* în: S. Yagi, *Die Front-Struktur als Brücke vom buddhi-stischen zum christlichen Denken*, ÖEh 3, München, 1973, 7-19; *Jesus oder Buddha*, München, 2002 (together with Axel Michaels); *Zwischen Christentum und Buddhismus: Seiichi Yagi*, în: H. Waldenfels (Hg.), *Theologen der dritten Welt*, München, 1982, 161-178; *Das Ich bei Jesus. Gespräch mit Seiichi Yagi*, în: *Mitten im Tod - vom Leben umfängen* (Gedenkschrift für W. Kohler). hrsg. J. Hesse, Stud. zur interkult. Geschichte des Christentums 48, Bern, 1988, 49-58; *Das Geschichtsverständnis des Paulus*, 1968 (Hrsg. mit S. Yagi), *Gott in Japan, Anstöße zum Gespräch mit japanischen Philosophen, Theologen, Schriftstellern*, München, 1972; *Japanische Studenten und christlicher Glaube*, EvTh 32, 1972, 70-92.

e) *Dezvoltări și contribuții în isagogia și teologia marcană (Evangelia după Marcu)*

În spațiul cercetării sinoptice, Prof. U. Luz s-a ocupat, de asemenea, și de Evangelia după Marcu, insistând cu precădere asupra teologiei acesteia, marcată de așa-zisul „secret mesianic” al propovăduirii lui Iisus. Amintim câteva studii, în acest sens: *Das Markusevangelium*, WdE 411, Darmstadt 1979, 211-237; *Das Geheimnismotiv und die markinische Christologie*, ZNW 56, 1965, 9-31, Nachdruck: R. Pesch (Hg.); *Das Jesusbild der vormarkinischen Tradition*, în: G. Strecker (Hg.), *Jesus Christus in Historie*

und Theologie (FS. H. Conzelmann), Tübingen, 1975, 374-urm.; *The Secrecy-Motif and Marcan Christology*, in: C. Tuckett (Hg.), *The Messianic Secret*, Philadelphia-London, 1975, 75-96 (engl. von 1965).

f) Traducerea operei în alte limbi

Dimensiunea valorică a operei științifice a Prof. U. Luz rezultă și din varietatea de interes teologic reflectată în traducerea unei bune părți din ea și în alte limbi. Iată, spre exemplu: traduceri în engleză - *Matthew 1-7. A Commentary*, Minneapolis, 1989 (Continental Commentaries); *Matthew 8-20*, Minneapolis, 2001 (Hermeneia); *Matthew 21-28*, Minneapolis, 2005 (Hermeneia); traduceri în franceză, japoneză, maghiară: *Die Jesusgeschichte des Matthäus*, Neukirchen, 1993; japoneză, engleză, maghiară, italiană, coreană, portugheză, rusă: *Matthew in history*, Minneapolis, 1994; maghiară, română (continuă): *Jesus oder Buddha*, München, 2002 (together with Axel Michaels); *Matthew in History*, Minneapolis, 1994; *Predica de pe Munte (Mt.5-7)* - în curs de traducere și publicare în colecția „Seria Biblică” a Centrului de Studii Biblice, Cluj-Napoca; rusă, engleză (forthcoming): *Studies in Matthew*, Grand Rapids, 2005.

3. Dimensiunea ecumenică a activității științifice

O preocupare deloc neînsemnată a vieții și activității didactico-științifice a profesorului U. Luz o constituie ecumenismul. Această dimensiune a operei și activității sale exprimă, în primul rând, convingerea sa profundă că Bisericele au nevoie unele de altele. Într-o lucrare scrisă în colaborare (C. Link, U. Luz, L. Vischer) și intitulată *Sie aber hielten fest an der Gemeinschaft. Einheit der Kirche als Prozess im Neuen Testament und heute*, Basel-Zürich, 1988, Prof. U. Luz dezvoltă tema unității Bisericii, reflectată în *Noul Testament*, ideea centrală fiind aceea a unității creștine, înțeleasă ca fiind rezultatul unui proces dinamic, de angajament continuu, al tuturor creștinilor, în efortul lor de a înțelege creștinismul ca fiind o mare comunitate căreia ei îi aparțin ca membri deplini, indiferent de nuanțele de exprimare a crezului lor religios.

Țările europene de dincoace de „cortina de fier” au fost de multă vreme o „afecțiune” aparte a profesorului Luz, care a și căutat mereu să depășească frontiera artificială trasată prin mijlocul Europei. Înainte de 1989, a vizitat aproape în fiecare an Germania de Est. În anii din urmă, fiind

în conducerea Societății biblice „*Studiorum Novi Testamenti Societas*”, a căutat să contribuie la dezvoltarea studiilor biblice în țările fost comuniste. Din inițiativa și prin eforturile deosebite ale Domniei Sale, au fost create și continuă să fie întreținute și îmbogățite două valoroase biblioteci biblice, la Sankt Petersburg și Sofia și la care se adaugă acum și cea a Centrului de Studii Biblice a Universității noastre.

Am bucuria să adaug la această prezentare menționarea inițiativei și a rolului deosebit pe care Profesorul Luz l-a avut la organizarea și reușita Simpozionului Est-Vest a specialiștilor ortodocși și neortodocși de Noul Testament, care a avut loc la Seminarul de la Mănăstirea Neamț, între 5-11 septembrie 1998, dar și la concretizarea propunerii profesorilor din România, membri ai SNTS, pentru organizarea celei de-a 62-a Adunări Generale SNTS la Sibiu, în anul 2007, precum și a Simpozionului Est-Vest a bibliștilor ortodocși și neortodocși, care va avea loc la mănăstirea Sâmbăta, anul viitor, imediat după Adunarea Generală SNTS.

4. *Sprijinul acordat Universității „Babeș-Bolyai”, Facultății de Teologie Ortodoxă în dinamica relațiilor lor internaționale și Centrului de Studii Biblice*

Decernarea titlului de Doctor Honoris Causa Prof. Ulrich Luz se înscrie și ca o latură care caracterizează dinamica relațiilor internaționale atât a Facultății de Teologie Ortodoxă, cât și a Universității „Babeș-Bolyai”. Aducerea Prof. Ulrich Luz între membrii familiei academice a Universității noastre înseamnă încă o pagină scrisă în anvergura deschiderii ei ecumenice înspre sfera cercetării teologice de referință, dar și a efortului depus în vederea creșterii prestigiului ei științific între marile Universități din Europa, și nu numai. În plus, decernarea, de către Universitatea „Babeș-Bolyai”, la propunerea Facultății de Teologie Ortodoxă, a acestui prestigios titlu profesorului U. Luz, de la Universitatea din Berna, este și un act de recunoștință arătat teologului amintit pentru sprijinul acordat de Domnia Sa atât Universității, cât și Facultății de Teologie Ortodoxă. Amintesc, în acest sens, câteva din contribuțiile Prof. U. Luz, care au făcut și fac simțită prezența sa în spațiul nostru academic: Centrul de Studii Biblice (CSB) al Universității „Babeș-Bolyai” a primit, ca donație, prin intervenția și cu contribuția Prof. U. Luz, aprox. 2600 volume, în anii universitari 2004-2006, de la Universitățile din Mainz și Zürich. Din acest

punct de vedere, profesorul U. Luz este unul din fondatorii Bibliotecii Biblice a Centrului de Studii Biblice. Tot prin contribuția sa, Centrul de Studii Biblice (CSB) urmează a primi, ca donație, de la Prof. Dr. Peter Weigandt (teolog pensionar), din Nürnberg, o parte însemnată din colecția de reviste biblice: *Revue Biblique*, *New Testament Studies*, *Biblica*, *Judaica* etc. Prof. U. Luz a donat Bibliotecii CSB întreaga colecție a Comentariului Biblic EKK, fiind a doua Bibliotecă din țară care posedă această prestigioasă colecție de carte biblică. Prof. U. Luz este membru în Advisory Board al revistei CSB - „*Sacra Scripta*” și unul din colaboratorii apropiați ai Centrului de Studii Biblice. A participat la Simpozionul internațional al CSB, organizat în noiembrie 2004, contribuind la apariția primelor 3 numere ale revistei „*Sacra Scripta*”, fiind mentorul principal al Colectivului de redacție al acesteia.

Facultatea de Teologie Ortodoxă a fost și ea beneficiara ajutorului Prof. U. Luz: Prof. U. Luz a ținut o serie de prelegeri studenților, masteranzilor și doctoranzilor de la Facultatea noastră în anul universitar 2004-2005. A mijlocit o Bursă de studii la Universitatea din Berna pentru un doctorand al Facultății noastre. A propus și susținut accederea în Organizația Internațională a Biblistilor (SNTS) a unui profesor de la Facultatea noastră (Stelian Tofană), cu statut de membru deplin.

Așadar, toate aceste inițiative și ajutoare efective, oferite de Prof. Ulrich Luz Universității noastre și Facultății de Teologie Ortodoxă justifică acordarea titlului de „*Doctor Honoris Causa*” a Universității „Babeș-Bolyai” omului de știință și teologului de anvergură, Profesorul Ulrich Luz⁴².

⁴² Stelian Tofană, „*Laudatio Prof. Dr. Ulrich Luz, Universitatea din Berna, Christkatholische und Evangelische Theologische Fakultät*”, în *Ibidem*, pp. 290-300.

LAUDATIO

În cinstea Prof. Univ. Dr. Constantin Scouteris de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Athena – Grecia, rostit de Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca, în Ziua Cuvioasei Praschiva - 14.10.2006.

Este o mare onoare pentru noi ca astăzi să putem omagia munca de o viață a ilustrului nostru frate de la Athena, Prof. Univ. Dr. Constantin Scouteris. Mai întâi îi voi mulțumi lui Dumnezeu pentru faptul de a ne fi revărsat binecuvântarea Sa ca, prin gesturi umile, să relansăm în contemporaneitatea noastră fărăme ce încă mărturisesc despre unitatea dintotdeauna a creștinătății, mă refer la ceea ce vedem azi: un ortodox și un protestant sunt omagiați de Facultatea noastră de Teologie Ortodoxă într-un mediu academic laic de stat.

D-le președinte, Înalt Preasfinția Voastră, Domnule Rector, Domnilor Prorectori, Decani și Profesori, Stimați invitați, studenți și studente, D-le profesor Constantin Scouteris, Doamnelor și domnilor! Câmpul mărturisirii ortodoxe ni se pare multora ca fiind foarte vast, alcătuit parcă din axiome dogmatice care transcend rațiunea și care nu lasă loc discuțiilor sau abordărilor contemporane, ni se pare a fi un sectorial rezervat privilegiaților. Nu este așa. Chintesența mărturiei creștine este foarte bine exprimată în Evanghelii atunci când se spune: „Să Te cunoască pe Tine, singurul Dumnezeu adevărat, și pe Iisus Hristos pe care L-ai trimis” (In. 17,3) sau „Cine M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl”, „cine are urechi de auzit să audă” - a cunoaște, a vedea, a auzi. Nu este, așadar, un câmp al privilegiaților, ci trebuie să fie receptat ca o priveliște adresată tuturor. De aceea, prima dominantă a teologisirii Profesorului Constantin Scouteris, pe care doresc să o identific și să v-o prezint ca „summa theologiae suae”, este cea hristologică, o hristologie care pleacă totdeauna din sferile tematice ale unirii ipostatice ori, în cazul acestei teme, poți să te regăsești cu multă ușurință în mediul teandric al eclesiei dreptmăritoare, pe care domnia sa o slujește cu multă abnegație.

Profesorul Constantin Scouteris s-a născut la Athena în anul 1939, a urmat cursurile Facultății de Teologie a Universității din Athena, după care a intrat într-o sferă post-universitară de excepție, urmând cursuri doctorale la: Athena, Oxford, Bonn, Tübingen, Strasbourg, obținând titlul de doctor în teologie în 1969, la Atena, și de doctor în științe religioase la Strasbourg, în același an.

Activitatea de cercetare și predare a debutat imediat după accederea la catedra de Istoria dogmelor, mai întâi ca asistent (1973) și din 1975 ca profesor. Domnia sa a fost ales ca profesor titular pentru Istoria dogmelor, Teologie simbolică și ecumenică în anul 1981, a fost președinte al Facultății de la Athena 1989-1991 și 1995-1997; Decan 2001-2004.

Profesorul Constantin Scouteris a reprezentat Biserica ortodoxă în multe comitete și consilii Internaționale: la *Consiliul European al Bisericii* (C.E.C), în *Comitetul de planificare* și în *Comitetul de prezentare al documentului oficial al adunării generale a Sinodului european al Bisericii de la Praga*; în *Comitetul de pregătire a documentului oficial al Adunării generale a Sinodului Bisericii de la Trondheim* (Norvegia); în *Primul Comitet mondial al Bisericii pentru educația teologică ecumenică*; în *Comitetul împotriva rasismului*; în *Comitetul special privind participarea ortodoxă la Consiliul mondial al Bisericii* etc.

Din anul 1974, Prof. Scouteris a reprezentat Biserica Greciei la *Comisia Internațională pentru Dialogul Ortodox - Anglican*, servind de asemenea o perioadă ca reprezentant ortodox în *Comitetul Ecumenic Anglican*. El este membru al câtorva societăți academice internaționale: în *Societatea de Istorie Ecclesiastică*, în *Academia Medievală a Americii*, în *Academia Științifică de la New York*, în *Societatea Internațională de Studii Patristice*, din anul 2001 a fost ales membru al *Academiei Internaționale de Studii Religioase*. Dr. Scouteris a activat ca membru al *Consiliului Administrativ al Institutului Ecumenic de la Bossey*, din Geneva (1991-1998), care este sub autoritatea *Comitetului Mondial al Bisericii* și lucrează în colaborare cu Univ. din Geneva.

Din anul 1986, a predat istoria doctrinei (dogmaticii), ca profesor temporar la Școala Teologică a Univ. din Balamand, Liban. De asemenea, a predat ca profesor temporar la Școala Teologică a „Sf. Cruci” din Boston (1984-1985); în timpul anului academic 2001-2002, a participat la un program de predare la Școala Teologică a Univ. din Geneva. A fost temporar ca cercetător

la Univ. din Harvard (Școala Divinității) și este invitat cu multe ocazii să susțină cursuri sau să activeze în comisii de alegere a profesorilor, precum și a celor de examinare a tezelor de doctorate din următoarele instituții: Boston, Institutul Ortodox de Studii Creștine, Cambridge Univ., Univ. din München, Univ. din Paris, Univ. din Tesalonic, Creta, Patra, Strasbourg, București, Oradea, Craiova, Cluj-Napoca, Târgoviște, Alba Iulia, Academia Teologică din Moscova, Univ. Umanitară „Sf. Tihon” din Moscova și Univ din Jaroslavl.

Dr. Scouteris este unul din cei șase membri ai *Consiliului Ecumenic al Institutului Ortodox Postuniversitar Teologic al Centrului Patriarhal din Chambesy*, Geneva. Institutul activează și colaborează cu școlile teologice de la Geneva și Friburg și oferă studenților prilejul de a face studii pentru Master și Grade Doctorale. El este, de asemenea, membru în *Consiliul de Conducere al Centrului Patriarhal de la Chambesy* din Geneva.

A fost invitat temporar în SUA de către *Fundația Alexander Onassis*, ca profesor emerit de știință, să susțină cursuri la universitățile din: Berkely, Institutul Ortodox Patriarhal Athenagoras, Univ din Florida de Sud, Seminarul Teologic Ortodox „Sf. Tikhon” și Inst. „Sf. Cruce” a Școlii Teologice Ortodoxe din Massachusetts.

Dr. Scouteris este membru al *Comitetului Sf. Sinod al Bisericii din Grecia pentru Relații Interortodoxe și Intercreștine* și în *Comitetul Sinodal al Bioeticii*. Adesea, reprezintă Patriarhiile Ortodoxe din Alexandria, Antiohia, Ierusalim și a Bisericii Greciei, în unele dintre Conferințele Mondiale Interortodoxe și Intercreștine. I s-a decernat titlul de Dr. Honoris Causa în anul 2005 la Academia Teologică din Moscova. I-a fost decernat titlul de Înalt Comandant al Patriarhiei din Antiohia și Ierusalim. De asemenea, a primit titlul onorific din partea Patriarhiei Ecumenice (Panaghia Pammakaristos).

O biografie extrem de bogată, ce atestă nivelul ridicat de implicare a celui mai mare istoric al dogmelor în viața concretă a Bisericii, adică dincolo de ceea ce pare tărâm al axiomelor, iar acest fapt se explică prin chiar punctul de la care am plecat noi în definirea summei sale teologice, în conștiința și cunoștința limpede a aspectului teandric al Bisericii. El ne arată că trebuie să transcendem teoreticul prin teoria în contextul ortho praxis-ului contemporan, ne învață că toți cei care reușesc să se întâlnească în Hristos, în El se înțeleg și de aici în El împreună liturghisesc, săvârșesc o Liturghie a contemplativității și a științei.

Omagem astăzi, cu precădere, pe omul de știință religioasă, profesorul, tutorele multori tineri în excursul lor paideic în ale teologiei. De aceea, vă rog să-mi permiteți să vă prezint o excepțională activitate de cercetare și prezentare-prezență teologică. Contribuțiile Domniei Sale pe tărâmul Istoriei Dogmatice și al Teologiei Simbolice sunt reprezentate de mai multe cărți și de numeroase articole publicate și traduse în mai multe limbi. Dintre cărțile al căror autor este, amintim: 1. *Eclesiologia Sfântului Grigorie de Nyssa*; 2. *Locul Hirotoniei în teologia sacramentală a lui Simeon al Tesalonicului*; 3. *Consecințele căderii în păcat și fondul Restaurării* (cu referire la antropologia Sfântului Grigorie de Nyssa); 4. *Înțelesul termenilor „teologie”, „a teologhisi” și „teolog” în învățătura Părinților Greci până la Capadocieni*; 5. *Cele 39 de articole ale Bisericii Angliei în lumina Tradiției Simbolice Ortodoxe*; 6. *Denominațiunile timpurii ale Bisericii Engleze Independente*; 7. *Istoria dogmelor, vol. I: Tradiția doctrinară ortodoxă și denaturarea ei de-a lungul primelor trei secole creștine*; 8. *Istoria dogmelor, vol. II: Învățătura doctrinară ortodoxă și falsificarea ei de la începutul secolului al IV-lea până la al treilea Sinod Ecumenic*; 9. *Avva Dorotei, învățătură practică cu privire la viața creștină*; 10. *Ființa eclesială. Contribuții la dialogul teologic*.

Din tematica foarte generoasă a cărților domniei sale se pot distinge câteva teme majore, cum ar fi: *Hristologie și ecclesiologie patristică; Restaurare și ierarhie de instituire divină; Dogmă, tradiție și ecumenicitate*. Deși aceste cuvinte sunt prea sărăcăcioase față de amplitudinea și implicațiile inter/ U. Luz (Hg.), *Antijudaismus - christliche Erblast*, Stuttgart: W. Kohlhammer naționale ale teologhisirii domniei sale, voiesc, totuși, să marchez aspectele specifice ale gândirii dogmatice ale profesorului Scouteris.

Pentru mulți teologi contemporani, termenii hristologie și ecclesiologie sunt atât de apropiați, încât se vorbește chiar despre o zonă a tautologiei. Același lucru poate reieși din discursul profesorului Scouteris. Atunci când lansează cele două teme, pleacă, în chip inevitabil, din sfera dogmei unirii ipostatice, din zona exprimării teandricității persoanei și a Ecclesiei. Acest fapt este foarte bine reprezentat în gândirea patristică a perioadei de aur a Bisericii, perioadă pe care domnia sa o stăpânește foarte bine și din care în studiile sale a venit cu texte inedite, pe care le-a transpus în neogreacă, tocmai pentru a le releva perenitatea mesajului. Aspectul capital al acestei învățături rezidă în aceea că, odată pronunțată în acest mod, nu mai

permite separările scolastice ale componentelor teandriei și astfel menține conștiința tainicului liturgic al omului și a creației. În acest context ideatic trebuie circumscris faptul că rămânerea în câmpul hotărârilor dogmatice ale Sinoadelor ecumenice generează liniile de exprimare *a fortiori* a însăși ecumenicității creștinismului primar, dar nu ca discurs teoretic sau ca aporie, ci ca fapt concret de teologhisire. Diversitatea de opinii, încrederea excesivă în tehnica discursivității și în posibilitatea acesteia de a exprima în chip suficient teologia sunt generate tocmai de faptul diminuării uneia din componentele teandriei, cel divin, și de exultarea componente umane. Câtă vreme încerci să menții discursul teologic în relevanța sa teandrică, nu poți să nu observi cât de mică, în raport cu suma revelațiilor divine, este exercitarea discursivității rațiunii tale. Ori, tocmai acest lucru ne învață domnia sa, modul său de prezentare fiind unul care te introduce într-o evidentă succesiune a kerigmei apostolice, ce vine în dinamica sa prin Tradiție la noi ca ceva al nostru și, totuși, transmis, adică auzit spre a fi făcut văzut.

Tema restaurării și a ierarhiei de instituire divină îmbină secole de trăire (contemporanii spun de cugetare, e bun și acesta) duhovnicească în adevăr. Și spun aceasta pentru că domnia sa pleacă de la apologeti, face o forte aplicație pe capadocieni și ne aduce până la Simeon al Tesalonicului. Magistrala operă a lui Simeon al Tesalonicului îi oferă posibilitatea de a ne transmite ceva despre compunerea liturgică a existenței prin simbolul liturgic epuizat ca semn în Liturghie, în Taina creștină receptată ca *modus vivendi*, ca trăire și ca martirie. A vorbi despre cădere și restaurare fără a dezvolta centralitatea mediatorului și extensiunea sa concretă în social însemnează a te plasa într-un ex-ecclesia, într-un mediu al vociferării și nu al verbalizării. Lucrările domniei sale din acest areal tematic ne arată, vezi studiile privitoare la anglicanism, că totul trebuie să piveze în jurul unei teologii ce se dezvoltă în teologhisire atunci când ești cu adevărat teolog, cuvânt al lui Dumnezeu întrupat. Iar în acest moment aș sublinia o nuanță secundară de prezentare, și anume faptul că profesorul Scouteris a înțeles și ne transmite înțelegerea faptului că unicul model autentic de urmat este sfântul, el oprindu-se cu precădere asupra Avvei Dorotei, Neofit Introvertitului, Grigorie al Nyssei, Capadocieni, având ca centralitate și ca izvor al sfințeniei ce subliniază în chip clar acțiunea și voința personală pe Theotokos - Fecioara Maria.

Cu toate cele enunțate, pentru mulți dintre cei care-l cunosc, profesorul C. Scouteris rămâne ca cel mai mare istoric al dogmelor. Cele două volume, pe care le am prin generozitatea sa, depășesc o mie de pagini, dar nu aceasta este nota care certifică valoarea lucrării, ci acuratețea și obiectivitatea cercetării. Nu sunt niște simple expuneri sau narațiuni istorice, lucrările domniei sale surprind ceea ce am expus eu în rezumarea temei a treia: dogma, tradiția și ecumenicitatea, la care se poate adăuga dialogul cu știința, cultura și deschiderea față de celelalte credințe. Nu putem aici să dezvoltăm totul, numai prezentarea cuprinsului celor două volume ar spulbera farmecul acestei sărbători prin rămânerea, ar zice mulți, în sfera axiomaticului, al limbajului, totuși, comun și, totuși, atât de străin comunității. De aceea, mă voi rezuma la a marca valoarea lor prin ceea ce consider că este capital în dezvoltarea activității sale teologice. Mulți scriu cărți pentru a răspunde unei rigori regulamentare, alții ca să umple un gol, nu este adevărat acest fapt și în cazul domniei sale. Aceste volume apar după o lungă perioadă de decantare. După o vreme în care a cunoscut mediul științei, al Bisericii istorice, al mișcării ecumenice. Ele sunt ca un credo, ca o convingere personală a autorului: dogma este încununarea Sfintei Tradiții cu simplitatea rostirii lui Hristos și singurul punct în care orice credință are posibilitatea să intersecteze ecumenicitatea creștinismului primar. Prea se crede azi că ecumenismul este un fel de las eu - pui tu și mergem împreună. Ecumenicitatea este relansarea în chip obiectiv a fermității de mărturisire a Sinoadelor ecumenice, a fermității lui Hristos, a apostolilor și a sfinților. Când înțelegi aceasta, vii și înspre cultură, vii și înspre bioetică, etică și morală ca înspre ceva ce îți aduce în chip conștient aportul la dezvoltarea revelației naturale și la trăirea în înțelegerea unității primordiale și eshatologice a creației. Acestea sunt câteva din ideile de forță pe care le-am decantat din mulțimea de pagini publicate în greacă, engleză, franceză, germană, română, italiană, portugheză, realizate de domnia sa.

Ceea ce ne transmite cel care a fost visting profesor în unele din cele mai celebre universități ale lumii este farul de a sluji celorlalți și nu de a fi slujit, ori astăzi el se pune în slujirea noastră prin înțelepciunea pe care i-a dăruit-o Dumnezeu și pentru care noi, înțelegându-o, îl propunem spre a fi investit ca Doctor Honoris Causa a Universității noastre⁴³.

⁴³ Ioan Chirilă, „Laudatio Prof. Univ. Dr. Constantin Scouteris, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea Athena - Grecia”, în *Ibidem*, pp. 315-320.

LAUDATIO

Pentru Prof. Dr. Gunther Wenz de la Universitatea din München, rostit de Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca, în ziua de 25.03.2009.

Magnifice Rectore, Preasfinția Voastră, Doamnelor și Domnilor! Acordarea titlului de Doctor Honoris Causa este, întotdeauna, o adevărată sărbătoare spirituală pentru societatea academică clujeană și aceasta pentru simplul motiv că este un moment de comuniune întru bucuria prilejuită de cei aleși. O bucurie împărtășită atât de către cel care primește această onoare, cât și de cei care se onorează prin acordarea acestui titlu. Este ceea ce se petrece astăzi, în urma hotărârii Senatului UBB de a acorda titlul de Doctor Honoris Causa uneia dintre cele mai distinse personalități ale teologiei sistematice și ecumenice ale Bisericii Evanghelice din Germania, Profesorul Dr. Gunther Wenz. Că hotărârea Senatului este una îndreptățită și bine fondată o dovedește activitatea deosebit de bogată și valoroasă a sărbătoritului nostru de astăzi. Iată doar câteva jaloane care vin în sprijinul celor afirmate mai sus:

Născut la 18 august 1949 în Weissenburg/Bayern, Domnia sa a urmat cursurile Școlii primare și apoi ale Gimnaziului din localitate, încheiate cu obținerea bacalaureatului în anul 1968. A studiat apoi Teologia Evanghelică la universitățile din Neuendettelsau, München și Erlangen, pentru ca, în anul 1973, să promoveze examenul teologic al Bisericii Evanghelice din Bayern (Theologische Aufnahmeprüfung der Evangelisch-Lutherischen Kirche in Bayern). În anul 1976, Domnia sa a obținut doctoratul în Teologie la Facultatea de Teologie Evanghelică a Universității Ludwig-Maximilian din München, iar între anii 1976-1978, a funcționat ca vicar al comunității Sfântul Andrei din Nürnberg. În anul 1978, a promovat examenul teologic de angajare în cadrul Bisericii Evanghelice-Lutherane, fiind instalat în anul 1979. Un an mai târziu, 1980, Gunther Wenz a obținut habilitarea la Facultatea de Teologie Evanghelică a Universității din München, prezentând lucrarea „Istoria învățăturii despre îndreptare în teologia evanghelică

în epoca modernă”, lucrare publicată în două volume, în anii 1984 și 1986. Până atunci, Gunther Wenz se făcuse cunoscut printr-o lucrare deosebit de interesantă, intitulată „*Subiect și ființare* (Subjekt und Sein). *Dezvoltarea teologiei lui Paul Tillich*”, München, 1979, precum și prin alte câteva studii de înaltă ținută, care anunțau deja pe unul dintre cei mai productivi reprezentanți ai teologiei sistematice müncheneze. Nu este lipsit de importanță faptul că aceste lucrări apăreau cu girul unui teolog de talia lui Wolfhart Pannenberg, mentorul și îndrumătorul tânărului teolog evanghelic. Cunoscut deja ca un teolog cu reale calități didactice și de cercetător, Gunther Wenz a fost numit, în anul 1984, profesor pentru Teologie Sistematică în domeniul studiilor interconfesionale de la Universitatea Ludwig-Maximilian din München. Se va despărți de München pentru câțiva ani, întrucât, între anii 1987-1995, a funcționat ca profesor titular (ordinarius) pentru Teologie evanghelică, specialitatea Teologie Sistematică și problemele teologice contemporane, la Universitatea din Augsburg. În anul 1992, a refuzat două importante profesuri, una la Institutul pentru cercetare ecumenică din Strassbourg, iar cealaltă pentru Teologie Sistematică, la Universitatea din Kiel. Acest cursus honorum va atinge punctul culminant în anul 1995, când a devenit succesorul mentorului său, renumitul teolog Prof. Dr. Wolfhart Pannenberg (și el DHC al UBB), la catedra de Teologie Sistematică I, la Facultatea de Teologie Evanghelică a Universității Ludwig-Maximilian din München și directorul Institutului pentru Teologie fundamentală și Ecumenism. Din anul 1976 este căsătorit cu Sigrid Wenz și împreună au două fete: Katharina (n. 1985) și Clara (n. 1998).

Opera teologică și ecumenică a D-lui Prof. Gunther Wenz este de-a dreptul impresionantă. La un bilanț foarte succint, putem aminti un număr de 18 lucrări monografice, ca unic autor, multe dintre ele fiind alcătuite din două volume, 233 de studii publicate în reviste de specialitate și în volume colective, 25 de articole în lexicoane și enciclopedii, 175 de recenzii la cărți de teologie sistematică și ecumenică și rapoarte de cercetare, editarea a 17 volume între anii 1988-2008 (în total 558 de titluri). De o importanță deosebită este monumentalul său proiect de a publica o Teologie Sistematică în 10 volume, preluat de către prestigioasa editură Vandenhoeck & Ruprecht din Göttingen, primele 5 volume fiind deja apărute, iar al șaselea fiind pre-

gătit pentru tipar. Cele 10 volume poartă titluri semnificative, și anume: Vol. 1. *Religia. Aspecte ale conceptului ei și ale teoriei ei în epoca modernă*, 2005, 279 p.; Vol. 2. *Revelația. Orizonturi ale teologiei evanghelice moderne*, 2005, 285 p.; Vol. 3. *Biserica. Perspective ale eclesiologiei reformatorice în intenția ecumenică*, 2005, 284 p.; Vol. 4. *Dumnezeu - implicite premise ale teologiei creștine*, 2007, 320 p. Celelalte volume sunt: Vol. 5. *Hristos*; Vol. 6. *Duhul Sfânt*; Vol. 7. *Creația*; Vol. 8. *Păcatul*; Vol. 9. *Împăcarea* și Vol. 10. *Desăvârșirea*. Toate acestea nu fac altceva decât să exemplifice anvergura operei sale de o importanță de excepție.

Încă de la apariția primelor trei volume, Gerson Raabe afirma⁴⁴, pe bună dreptate, că avem în față un proiect monumental. Prin activitatea sa de cercetare, de învățământ, de consiliere și cea de referent științific, autorul a strâns un material de o imensă bogăție, pe care-l oferă cititorilor interesați, fie ei studenți, mireni, preoți, dascăli etc, întrucât sunt prezentate fundamentele învățăturii creștine prin prisma exegezei reformate. În volumul întâi, de pildă, *Religia*, Gunther Wenz împletește diagnozele cercetării contemporane cu analizele istorico-noționale și cu interpretări privind istoria problemelor enunțate. În toate volumele publicate până acum, autorul oferă nu numai o vastă literatură prin care se realizează atât o privire de ansamblu asupra stadiului actual al cercetării și al discuțiilor, ci propune noi orientări privind dezvoltarea pe mai departe a modului de prezentare și de argumentare. Avem aici un enorm volum de probleme și întrebări cărora autorul le oferă cea mai limpede și mai precisă soluție posibilă. De pildă, pentru capitolul privitor la *Critica metafizicii raționale*, autorul realizează o adevărată Istorie a filosofiei, pe cat de concentrată, pe atât de clară. Sunt prezentați, în acest context, Descartes, Locke, Hume, Voltaire, Rousseau, Leibniz, Wolff, Spinoza și, în sfârșit, pe larg, Kant, cel căruia Prof. Wenz îi acordă circa jumătate din spațiul dedicat acestui capitol. Este un indiciu că teologul münchenez îl consideră pe filosoful din Königsberg drept unul dintre garanții săi principali. De aceea, în capitolul imediat următor, va fi dezvoltată teoria religiei (*Religionstheorie*) la Kant. Un al doilea garant al său va fi Hegel, la care face apel pentru a prezenta

⁴⁴ Gerson Raabe, Gunther Wenz, *Studium Systematische Theologie*, în *Rev. Nachrichten*, 2/2006, p. 62.

idealismul german, precum și capitolul privitor la *Estetică și Religie*. În sfârșit, cel de-al treilea garant al său este Schleiermacher, căruia îi este dedicat capitolul *Dincolo de metafizică și de morală* (Jenseits von Metaphysik und Moral). El descrie, însă, și situația religioasă actuală, prezentând, între altele, și teza lui Hermann Lübbes potrivit căreia „Religia își are propriul ei loc și funcțiune dincolo de acțiune și de știință”. Gunther Wenz nu se sfiște nici să se confrunte cu mai noile curente critice la adresa religiei susținute de un Ludwig Feuerbach, Karl Marx sau Friedrich Nietzsche. O atenție deosebită i se acordă lui Sigmund Freud, care considera religia drept o satisfacere iluzionară a dorinței și o nevroză coercitivă colectivă⁴⁵.

În ultimele două capitole ale acestui volum, Gunther Wenz discută pozițiile tradiționale și actuale privitoare la raportul dintre Religie și Revelație, făcând astfel trecerea organică la cel de-al doilea volum intitulat chiar așa: *Revelația*. Semnificativ este și titlul primului capitol: *Despre istoria teologiei Evanghelice mai noi din Germania*, care, după spusele aceluiași Gerson Raabe⁴⁶, poate fi, de fapt, parte a titlului întregii lucrări. Ca și în volumul precedent, autorul aprofundează cercetarea mai nouă privind noțiunea de revelație. După o incursiune istorică asupra secolului al 19-lea, este expusă apoi dezvoltarea noțiunii de păcat, pentru a încheia cu cercetarea a ceea ce însemna în acea epocă noțiunea de ființare (Sein) și sinteza culturală protestantă. Pentru noi, un interes deosebit prezintă și partea a doua a volumului, în care este prezentată problematica secolului al 20-lea, în speță, teologia dialectică. Două capitole sunt alocate analizei crizei interne și depășirii acesteia. Se știe că încă din timpul elaborării lucrării de doctorat, Gunther Wenz a fost preocupat în mod deosebit de teologia lui Paul Tillich⁴⁷. El reia expunerea acestei acesteia în penultimul capitol intitulat: *Interogația existențială și curajul de a fi*, pentru a încheia cu *Tendențele de dezvoltare ale teologiei post-dialectice începând cu anul 1945*.

Ecumenistul Gunther Wenz apare într-o lumină deosebită în volumul al treilea: *Biserica*. Perspective ale eclesiologiei reformatorice în intenția

⁴⁵ Bernd Deininger, Gunther Wenz. *Worauf sich christlicher Glaube gründet*, în *Nürnberger Zeitung*, Dienstag, 27 Dezember 2005, p. 12.

⁴⁶ Gerson Raabe, *op. cit.*, p. 63.

⁴⁷ Titlul tezei era: *Subjekt und Sein. Die Entwicklung der Theologie Paul Tillichs*, München, 1979.

ecumenică, unde sunt etalate bogatele cunoștințe în materie ale profesorului pentru Teologie Fundamentală și Ecumenism. Sunt prezentate aici, cu lux de amănunte, Scindarea confesională, Relația dintre Biserică și Stat, și se precizează cu claritate, din punct de vedere reformat, noțiunea de Biserică. Se poate observa foarte ușor că avem de-a face cu autorul celor două volume publicate în 1996 și 1998, sub titlul: „*Teologia Mărturisirilor de credință ale Bisericii Evanghelice-Lutherane. O introducere istorică și sistematică în Cartea Concordiei*”⁴⁸. Rămâne un lucru bine stabilit că, la ora aceasta, Gunther Wenz este cel mai bun cunoscător atât al istoriei, cât și al teologiei Mărturisirilor de credință lutherane și al problemelor eclesiologice actuale, ceea ce-i permite să se implice cu cea mai mare seninătate în controversele teologice actuale și în dialogurile pe care Biserica Evanghelică le are cu Biserica Ortodoxă și cu cea Romano-Catolică. Vocea sa se aude, pe cât de limpede, pe atât de convingătoare în asemenea împrejurări. Fie că se referă la problema Preoției, fie la cea a Bisericii văzute sau nevăzute, ori la cea a hirotoniei, Gunther Wenz are în vedere mereu Mărturisirile de credință lutherane, de la care pornește în demersul său teologic. Interesantă în acest volum este teza că preoția generală și ministeriul legat de ordinațiune trebuie să fie considerate ca având o origine simultană. Căci, zice Profesorul Wenz, fără o ordinațiune specială a ministeriului... preoția generală nu se poate realiza. Credem că o dezbatere pe această temă, avându-se în vedere tocmai *Mărturisirile*, ar aduce un rod ecumenic important în înțelegerea comună a Tainei Preoției.

În cel de-al patrulea volum: *Dumnezeu - implicite premise ale teologiei creștine*, apărut în 2007, în 15 capitole, G. Wenz îl prezintă pe Dumnezeu ca pe Cel Cunoscut și ca pe Cel Ce urmează a fi cunoscut. Mai întâi în Israel: 1. *Ierusalimul și Atena*; 2. *Deosebirea mozaică; Prolegomena la istoria lui Israel*; 3. *Politeismul și monolatria lui Jahve în Israelul preexilic*; 4. *Criza exilului lui Israel și monoteismul iudaic*; 5. *Tora ca centru interior al Scripturilor lui Israel*; 6. *Dreptatea lui Dumnezeu și acțiunea și starea umană*; 7. *De la Antiochus IV Epifanes la Titus: istoria iudaică în perspectiva apocalipsei vremurilor de pe urmă*;

⁴⁸ Gunther Wenz, *Theologie der Bekenntnisschriften der evangelisch-lutherischen Kirche. Eine historische und systematische Einführung in das Konkordienbuch*, Berlin/New York, Bd. I, 1996; Bd. 2, 1998.

8. Iudaismul în timpul lui Iisus și 9. Aspecte ale culturii religioase greco-romane în mediul creștinismului primar. Profesorul G. Wenz prezintă aici cercetările marilor învățați Julius Wellhausen, Adolf Schlatter, Emil Schürer, Gerhard von Rad, precum și pe cele ale iudaistilor și exegeților contemporani. Elenismul, în general, și elinizarea iudaismului, în special, sunt socotite ca fiind o Praeparatio Evangelica (p. 210). Aici, după spusele lui Karl-Friedrich Wiggermann, Wenz scria o strălucită expunere a credinței israelite-iudaice, care desfășoară marile conexiuni⁴⁹. Capitolele următoare sunt dedicate grecilor: 10. *Cotitura socratică*; 11. *Presocraticii*; 12. *Socrates și Platon*; 13. *Platon și Aristotel*; 14. *Stoicismul și raportul său cu filosofia epicureilor* și 15. *Eclecticismul și neoplatonismul*. Pentru ilustrarea ideilor sale, prof. G. Wenz face apel aici la marii filologi și filosofi ai clasicismului: Sören Kirkegaard, Ulrich von Wilamowitz-Moelendorff, Wolfgang Schadewaldt, Werner Jaeger, Carl Friedrich von Weizsäcker, Kurt Flasch, precum și cercetători contemporani. Se vede clar și aici, ca și în alte locuri, solida pregătire filosofică a Prof. Wenz. Folosind o mulțime de detalii, el merge pe urma ideii monoteiste așa cum s-a fondat ea la Avraam, Isac și Iacob, purtându-și cititorii până la sfârșitul secolului al cincilea după Hristos. Se poate spune că lucrarea cuprinde, pe lângă o teologie profundă, și o lume a istoriei culturale, care - zice Bernd Deininger - pune o nouă piatră de temelie la gândirea actuală în privința dezbaterii referitoare la monoteism⁵⁰. Nu este lipsit de importanță faptul că aceste volume s-au bucurat de o foarte bună primire din partea criticii de specialitate, fiindu-le dedicate recenzii nu numai în mediul german, ci chiar și în cel catolic italian. De pildă, Alfonso Valescchi, în recenzia publicată în revista *Teologia*, consideră că, în scrierile sale, Wenz asumă o interpretare a gândirii barthiane⁵¹. Nu trebuie însă uitat faptul că tânărul teolog Gunther Wenz s-a format sub îndrumarea marelui Pannenberg, ceea ce nu a rămas fără urmări. Ca un fidel ucenic al acestuia, în anul 2003 el a publicat o importantă lucrare dedicată tocmai profesorului și înaintașului său la catedră: *Ecologia sistematică a lui Wolfhart Pannenberg*. O

⁴⁹ Dr. Karl-Friedrich Wiggermanns Rezension im: *Kirchliches Amtsblatt der Evangelischen Kirche von Westfalen* - Nr. 1 vom 31 januar 2008, p. 30.

⁵⁰ Bernd Deininger, *Gunther Wenz und der Gottesbegriff. An der Wiege des Monoteismus*, în: *NZ Nürnberger Zeitung* 204.Jg./Nr. 277:30.11.2007, p. 28.

⁵¹ Cf. *Teologia*, 32 (2007), 261.

expunere introductivă. Este o lucrare de mare folos pentru cei ce doresc să cunoască teologia acestui mare profesor münchenez, dar și un gest cu adânci reverberații spirituale.

Între marile probleme care l-au preocupat pe Prof. G. Wenz, trebuie amintită și aceea a identității lutherane, căreia i-a dedicat o lucrare în două volume deosebit de importante. Titlul este și el sugestiv: „*Identitatea lutherană. Studii privind moștenirea Reformei de la Wittenberg*”⁵². Lucrarea era cu atât mai necesară, cu cât între Biserica Evanghelică și cea Romano-Catolică din Germania s-a ajuns la semnarea unui document de convergență în privința Răscumpărării, problemă teologică maximă importanță pentru un creștin. În acest context, era nevoie de o lămurire a lucrurilor pentru ca poporul credincios să știe exact ce trebuie să înțeleagă din acest demers interbisericesc. Este discutată aici confesionalizarea Apusului prin scindarea dintre catolicism și protestantism, probleme de eclesiologie, de teologie a justificării sau despre Sfânta Euharistie. Nu este uitată nici spinoasa problemă a ministeriului petrin și a învățaturii privind episcopatul, ocazionat de Documentul de la Porvoo și bazându-se pe Confessio Augustana, cartea de căpătâi a lutheranilor, după Sfânta Scriptură, în discuțiile ecumenice ale acestora⁵³. De altfel, problema ministeriului petrin va fi discutată de către Prof. G. Wenz în mai multe locuri, având în vedere și angajamentul său ecumenic, fără însă a renunța la vechea concepție protestantă în această problemă. De pildă, în culegera de studii intitulată: „*Probleme fundamentale de teologie ecumenică*”⁵⁴, Prof. G. Wenz consideră că, „din partea catholică, primatul papei ar trebui definit în primul rând ca slujire pastorală”.

Desigur, despre teologia Prof. Wenz se poate discuta mult și cu folos. Noi am sublinia doar în câteva rânduri activitatea sa ecumenică, de mare importanță. Și aceasta nu doar pentru faptul că ani la rând Domnia Sa a fost membru în Comisia pentru Credință și Constituție a Consiliului Ecumenic al Bisericilor cu sediul la Geneva, ci, mai ales, pentru angajamentul său

⁵² Gunther Wenz, *Lutherische Identität. Studien zum Erbe der Wittenberger Reformation*, Hannover, Lutherisches Verlagshaus, Bd. 1, 2000; Bd. 2, 2002.

⁵³ Frederike Nüssel, recenzie în *Theologische Literaturzeitung*, 128 (2003), 12, 1343-1344.

⁵⁴ Gunther Wenz, *Grundfragen ökumenischer Theologie. Gesammelte Aufsätze*, Band 1, Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen, 1999.

practic în acest domeniu. Căci, începând cu anul 1990, Prof. Wenz este coeditor, iar din 1998 redactor al revistei *Kerigma und Dogma*⁵⁵, una dintre cele mai importante reviste de teologie evanghelică din Germania și în care a publicat o serie de studii de Teologie dogmatică sau altele pe teme ecumenice. Îi mulțumim, cu această ocazie, pentru că a oferit o parte din această colecție Bibliotecii Centrului de Studii Ecumenice și Interreligioase al UBB. Din anul 2002, Gunther Wenz este coeditor al binecunoscutei reviste ecumenice *Una Sancta*, în care se publică studii de cel mai înalt nivel teologic. Ea este, dacă vreți, un adevărat barometru al situației ecumenice contemporane. De asemenea, este colaborator la multe alte publicații de valoare, fie evanghelice, catolice sau ortodoxe, cum ar fi *Orthodoxes Forum*, de la München, *Ökumenisches Forum*, de la Graz, *Anuarul Facultății de Teologie „Andrei Șaguna”* de la Sibiu și, de ce nu, *Estudios Teológicos*, din São Leopoldo/Brazilia. Cea mai bogată activitate ecumenică o desfășoară, însă, în cadrul Centrului pentru Cercetarea Ecumenică, din cadrul Universității Ludwig-Maximilian din München, pe care l-a fondat împreună cu doi colegi din aceeași universitate: Pr. Prof. Peter Neuner, fost Decan al Facultății de Teologie Catolică, și Dl. Prof. Theodor Nikolaou, fost Director al Institutului de Teologie Ortodoxă, actualmente DHC al Universității „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca. Este demn de amintit faptul că acești trei profesori au început o colaborare deosebit de fructuoasă pe plan ecumenic, organizând conferințe la Centrul Ecumenic, dar și seminarii pe teme de comun acord, la care participă studenți din cele trei facultăți, dar și alți interesați de problemele abordate. De la un timp, acest cerc de specialiști s-a lărgit prin cooptarea profesorilor Anastasios Vletsis și Konstantinos Nikolakopoulos, actualul director al Departamentului pentru Teologie Ortodoxă. Din colaborarea lor cu alți specialiști, s-au născut o serie de volume deosebit de importante, unele editate de Centrul Ecumenic, cum ar fi: *„Eclesiologie și Constituția Bisericii”*⁵⁶ sau *„Schisma dintre Biserica din*

⁵⁵ *Kerigma und Dogma. Zeitschrift für theologische Forschung und kirchliche Lehre.*

⁵⁶ Peter Neuner, Theodor Nikolaou, Gunther Wenz, *Ekklesiologie und Kirchenverfassung*, în: *Beiträge aus dem Zentrum für ökumenische Forschung München*, Bd. I, LIT Verlag Münster, Hamburg, Berlin, London, 2003.

Răsărit și din Apus după 950, respectiv 800 de ani”⁵⁷. Din aceeași excelentă colaborare s-au născut și alte volume, dintre care amintim doar câteva: un volum care cuprinde ciclul de conferințe *Ringvorlesungen*, dedicate papei Benedict al XVI-lea, editat în anul 2008, de către prof. Konstantin Nikolakopoulos⁵⁸ și, mai ales, cele două volume publicate în anul 2002 împreună cu Pr. Prof. Peter Neuner: *Teologi ai secolului al 19-lea*⁵⁹, și, cel de-al doilea: *Teologi ai secolului al XX-lea*⁶⁰, unde sunt prezentați cei mai importanți teologi ai celor două secole: Harnack, Troeltsch, Bultmann, Guardini, Tillich, Barth, Rahner, Congar, Balthasar și Segundo. Alături de aceștia sunt prezenți și doi ortodocși: Nissiotis și Stăniloae, studiul dedicat celui din urmă fiind o colaborare a doi teologi ortodocși clujeni.

În sfârșit, era de așteptat ca un teolog de talia D-lui Prof. Gunther Wenz să fie solicitat să colaboreze și la dicționarele și lexicoanele de specialitate. Așa se face că Domnia Sa a publicat un număr considerabil de articole în: *Theologische Real Lexikon*, *Lexikon für Theologie und Kirche*, *Religion in Geschichte und Gegenwart*, *Evangelisches Kirchen Lexikon*, *Ökumene Lexikon* și altele. Iată și câteva titluri: *Antitrinitarii*; *Harul în concepția evanghelică*; *Tillich*; *Calvinismul*; *Reforma*; *Lutheranismul*; *Thomas Münzer*; *Sacramentele*; *Biserică și confesiune*; *Sola scriptura* și multe altele. De aceea, nu este de mirare că Prof. G. Wenz este membru în multe asociații de specialitate. De pildă, el este membru al Academiei de Științe din Bavaria, Secția Filosofie-Istorie; membru al Academiei Internaționale de Științe Religioase (Bruxelles); membru al Academiei Europene pentru Științe și Arte; membru al Sinodului General al Bisericilor Evanghelice Lutherane Unite din Germania, membru al Comisiei Internaționale a Uniunii Lutherane Mondiale și a Secretariatului Papal pentru Unitate; membru al Comisiei pentru Credință și Constituție a Consiliului Ecumenic al Bisericilor, cu sediul la Geneva, și enumerarea ar putea continua.

⁵⁷ Idem, *Das Schisma zwischen Ost - und Westkirche, 950 bzw. 800 Jahre danach (1054 und 1204)*, în: *Beiträge...*, Bd.2, 2004.

⁵⁸ Konstantin Nikolakopoulos (ed.), *Benedikt XVI. Und die Orthodoxe Kirche. Bestandsaufnahme, Erwartungen, Perspektiven*, EOS Verlag, St. Ottilien, 2008.

⁵⁹ Peter Neuner & Gunther Wenz (hrg), *Theologen des 19. Jahrhunderts. Eine Einführung*, Darmstadt 2002.

⁶⁰ Idem, *Theologen des 20. Jahrhunderts. Eine Einführung* Darmstadt 2002.

În ceea ce privește relația sa cu România, trebuie spus că Domnia Sa a vizitat cu ani în urmă țara noastră, începând cu Sibiu, unde a fost de mai multe ori, și venind apoi la Cluj, unde a participat la mai multe conferințe internaționale organizate de către Facultatea de Teologie Ortodoxă. După organizarea, în cadrul UBB, a Centrului de Studii Ecumenice și Interreligioase, Domnia Sa ne-a vizitat în câteva rânduri, împreună cu un grup de studenți de la München și ne-a sprijinit atât moral, cât și material în organizarea Bibliotecii Ecumenice, pe care o dorim cât mai bogată. De asemenea, se implică în promovarea activității ecumenice și a studiilor de teologie sistematică, fiind mereu deschis pentru un dialog constructiv.

Având în vedere toate cele spuse mai sus, credem că Senatul UBB a luat o hotărâre matură și înțeleaptă de a-i acorda titlul de Doctor Honoris Causa Domnului Profesor Gunther Wenz, pe care îl felicităm călduros cu acest prilej⁶¹.

⁶¹ Ioan Vasile-Leb, „Laudatio pentru Prof. Dr. Gunther Wenz”, în *Ibidem*, pp. 364-372.

LAUDATIO

În onoarea Părintelui Profesor Jean-Paul Durand, Decan de onoare al Facultății de Drept Canonic din cadrul Institutului Catolic din Paris, rostit de Pr. Prof. Dr. Ioan-Vasile Leb, de la Facultatea de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca, în ziua de 11 octombrie 2013.

Acordarea titlului de mai sus nu este deloc un lucru simplu, întrucât gestul acesta incumbă o mare responsabilitate ambelor părți. Pe de o parte, cel care acordă acest titlu, Universitatea, este obligată să țină cât mai sus ștacheta calității universitare, știut fiind faptul că doar așa se poate respecta pe sine și se poate menține în rândul instituțiilor universitare de valoare. De cealaltă parte, primitorul trebuie să întrunească standardele cerute de Senatul UBB, fiind o personalitate deosebită în domeniul său de activitate, cu contribuții importante în domeniul specialității sale și cu o recunoaștere internațională impusă tocmai de valoarea scrierilor și activității sale în comunitatea academică.

Toate aceste condiții cerute sunt îndeplinite cu vârf și îndesat de Pr. Prof. Jean-Paul Durand de la Facultatea de Drept Canonic a Institutului Catolic din Paris, instituție cu care Facultatea de Teologie Ortodoxă desfășoară un Program Erasmus încă din anii '90 și un Program Erasmus-Gratianus începând cu anul 2000. Întrucât activitatea celui propus să primească acest titlu este una de excepție, vom oferi doar câteva jaloane care să susțină această propunere.

Prof. Jean-Paul Durand s-a născut în localitatea Baccarat (Lorraine), în Franța, la data de 2 aprilie 1949, într-o familie de intelectuali, tatăl fiind medic chirurg-dentist, iar mama profesoară de religie, ambii acum pensionari. Sora sa, Beatrice, este profesoară de germană la Nancy. După încheierea studiilor primare și gimnaziale, în 1968, a obținut diploma de licență în *Științele naturale*, la facultatea din Nancy, iar în anul 1973, pe cea de master în *Dreptul francez*, tot la Universitate Nancy II. Între anii 1970-1974, a urmat cursurile de teologie, pentru ca în 1975 să obțină diploma în Studii Superioare de Științe Politice, la Universitatea Nancy II. Anul 1976

este unul de răscruce, întrucât tânărul Jean-Paul a fost primit în rândul călugărilor dominicani, fiind apoi hirotonit întru preot în anul 1981. În bună tradiție dominicană, Jean-Paul și-a continuat studiile, devenind licențiat în filosofie, la Universitatea Lyon III, în anul 1978, și apoi licențiat în teologie, în 1979, la Institutul Catolic din Lyon. Între 1979-1981, a urmat cursurile de doctorat în teologie la Facultatea de Teologie din cadrul Institutului Catolic din Paris, unde a obținut și diploma de licență (1982), urmată de diploma de habilitațiune (1983) în *Dreptul canonic*, la aceeași facultate. În anul 1983, Jean-Paul obținea diploma de *Studii aprofundate în dreptul canonic*, la Universitatea Paris Sud-XI și certificatul privind Programul ERASMUS-GRATIANUS organizat de Universitatea Paris Sud-XI în colaborare cu Institutul Catolic din Paris (1984). În anul 1992, a obținut doctoratul în Drept, la Universitatea Paris Sud-XI, în același an (1992) devenind și doctor în dreptul canonic la Institutul Catolic din Paris. Un an mai târziu (1993), Jean-Paul a obținut dreptul de a conduce și procese civile (*Habileté à diriger les recherches civiles*) la Paris Sud-XI. Datorită activității deosebite pe care a desfășurat-o, la scurt timp a devenit laureat al Institutului Franței, la cererea Academiei de Științe Morale și Politice (2001), pentru ca în anul 2004 să primească decorația de Cavaler al Ordinului Național de Merit, la cererea Primului Ministru francez, Dl. Jean-Pierre Raffarin.

Dintre responsabilitățile avut până acum, amintim următoarele: Responsabil pentru *Tineretul studios creștin din Meurthe și Mosela* (1967-1968); Responsabil pentru *Tineretul studios creștin din Alsacia și Lorena* (1969-1971); Fondator și animator al *Dialogului filosofic și spiritual dintre creștini și militanții politici comuniști, socialiști și gaulliști de stânga din Franța* (1997-1980); Membru al echipei permanente a *Centrului Thomas More pentru științele umane ale religiilor din Eveaux/L'Arbresle* (1976-1981); Fondator și animator al *Comitetului din Arbresle, privind condițiile de acces la Securitatea socială și în biroul Biserică și Intendență* (1977-1978) ș.a.

Începând cu anul 1983, Jean-Paul Durand este *Profesor la Facultatea de Drept Canonic a Institutului Catolic din Paris*, în același an devenind și *Director și co-director al Éditions du Cerf* pentru colecțiile: „*Cercetări de morală - Recherches morales*”, „*Istoria moralei - Histoire de la morale*”, „*Drept canonic -*

Droit canonique” ș.a., iar la *Éditions Cujas* pentru colecția „*Etică și Societate – Éthique et société*”. Între anii 1993-2004 a fost, tot la *Éditions du Cerf*, directorul *Revistei de etică și de teologie morală „Suplimentul”*, unde, ca și-n celelalte colecții, a publicat studii de morală și drept, cu ample implicații în realitățile actuale ale Bisericii și societății contemporane.

Cum era și de așteptat, datorită activității și, mai ales, a competenței sale științifice, Jean-Paul Durand a fost ales Prodecan (1990-1992) și apoi Decan al Facultății de Drept Canonic, în două rânduri (1992-2001 și 2004-2007), fiind, în același timp, și Director pentru ciclul al III-lea (2001-2004 și 2007-2009), iar începând cu anul 2007, este Director pentru ciclul al III-lea al FASSE.

Este bine cunoscut faptul că Prof. Durand este un om al colaborării, al legăturilor cu celelalte facultăți și instituții franceze specializate în domeniul Moralei și al Dreptului. De aceea, nu este de mirare faptul că, împreună cu D-na Brigitte Basdevant-Gaudemet, profesoară de Drept la Facultatea „Jean Monnet” de la Universitatea Paris XI, au fondat *Centrul „Drept și societăți religioase” (DSR)*, fiind și codirector al acestuia (1992-2008). Între anii 1992-2011, Jean Paul Durand este fondatorul, în cadrul DSR, al *Programului privind cercetările asupra noțiunii de „Biserică națională”*, program care este încă în desfășurare și în cadrul căruia activează și două cadre didactice de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (Pr. Dr. Patriciu-Dorin Vlaicu și Pr. Ioan-Vasile Leb). În anul 1995, Jean-Paul Durand a fost ales membru în Consiliul de Administrație al Comitetului Francez de Radio și Televiziune și, în același an (1995), a devenit fondator și, până la 7 ianuarie 2010, delegat general al Consorțiu-ului internațional *Drept și cultură (CIDCC)*, Centrul de Cercetări pentru ciclul al III-lea, la Facultatea de Drept Canonic a Institutului Catolic din Paris. Fiindu-i recunoscute meritele și valoarea în domeniul Dreptului Canonic, începând din anul 1996, Jean Paul Durand este membru consultant al Consiliului Pontifical privind textele legislative ale Vaticanului. La 1 mai 2003, profesorul Durand a devenit membru fondator al *Agenției Internaționale pentru Diplomatie și Opinie Publică*, din Paris, pentru ca în 2006 să devină fondator al programului de cercetare și formare Nr. 2 al *AIDOP*, cu tema *Violența și religia*, fiind și directorul acestuia până în anul 2010, când a

devenit programul *Tranzacțiile conflictuale ale religiilor*. Tot începând din 2006, Prof. Durand este fondatorul și președintele Seminarului specializat AIDOP: Naturalismul și religiile. În sfârșit, din 2007, profesorul francez este co-fondatorul Programului de Cercetare al Departamentului pentru „Bisericiile Orientale” al CIDCC: *Ajutorarea diecezană sau eparhială a creștinilor refugiați și migranți*. Nu este lipsit de interes faptul că Prof. Durand organizează sau participă la numeroase colocvii sau întruniri științifice în Franța și în străinătate, una din coordonatele activității sale fiind și colaborarea cu teologi, oameni de cultură sau din lumea științelor politice sau a științelor exacte. În ceea ce privește facultatea noastră, putem aminti faptul că în cadrul Agenției AIDOP au fost cooptați Pr. Ioan-Vasile Leb și Patriciu-Dorin Vlaicu, singurii din România.

O altă latură a personalității Prof. Durand este cea artistică. Teolog profund, dar și artist creștin, PC Sa este fondatorul Atelierului de Creație Cinematografică *Jean-Jacques Boildieu*, care și-a deschis porțile încă din 1999, multe din expozițiile sale fiind organizate în sala Sertillange a Mănăstirii dominicane Saint Jacques din Paris.

Întrucât PC Sa este, prin definiție, profesor de drept canonic, trebuie amintit faptul că a predat cursuri, între altele, la universitățile catolice din Yaounde, Camerun, Lateran, Roma, la Facultatea de Drept Canonic de la Veneția și altele, ținând și conferințe în limbi străine ca germana, italiana sau engleza.

Actualmente, Prof. Jean Paul Durand este Decan Onorific al Facultății de Drept Canonic a Institutului Catolic din Paris (ICP) și preot al Fraților Predicatori din Mănăstirea Diminicană „Saint Jacques” din Paris, aparținătoare provinciei Dominicane a Franței. Teolog canonist și moralist de elită, este, mai departe, consultant al Consiliului Pontifical privind Textele legislative ale Sfântului Scaun, din Roma, precum și co-director de studii al programului Erasmus-Socrates-Gratianus, în legătură cu programul Gratianus al Facultății de Drept „Jean Monnet” a Universității Paris Sud-XI. De asemenea, este director de teze doctorale la Facultatea de Drept Canonic a Institutului Catolic din Paris și la Facultatea de Drept „Jean Monnet” a Universității Paris Sud-XI, fiind și director al programului *DSR de cercetare a noțiunii de „Biserică națională”*. Este, de ani mulți, director al colecțiilor

„Istoria moralei”, „Dreptul și societățile religioase” (DSR), „Dreptul internațional al libertății religioase și a religiei”, „Drept canonic și drept civil bisericesc”, „Drept civil bisericesc”, toate părți constitutive ale renumitei Edituri parisiene Cerf. Și enumerarea lor ar putea continua, însă ne oprim aici pentru a sublinia nu numai contribuția sa în domeniul teologiei catolice, ci și pe tărâmul cooperării intercreștine și interreligioase, lucru care se vede cu ușurință din colaborările cu teologi ortodocși, anglicani sau reformați, atât în cadrul proiectelor științifice conduse de PC Sa, cât și din paginile unor reviste pe care le coordonează: *L'année canonique* (Paris), *Oasis* (Veneția) sau *Forum canonicum* (Lisabona). Pentru meritele sale, Prof. Jean Paul Durand a fost ales membru al Academiei Catolice din Franța, titlu cu care puțini teologi se pot mândri.

În ceea ce privește aportul PC Sale la dezvoltarea relațiilor franco-române din cadrul UBB, amintim, între altele, susținerea unor teologi ortodocși români la studii în cadrul ICP, fie ca doctoranzi, fie la studii post-doctorale. Amintim aici doctoratul încheiat cu obținerea titlului academic de „doctor în teologie” de către Pr. Patriciu Vlaicu, dar și cooptarea în programul „Gratianus” a celui amintit și a Pr. Ioan-Vasile Leb. Din cele zece colocvii organizate pe tema „Bisericele Naționale”, cel de-al treilea, din 2002, s-a ținut la UBB și la Mitropolia Ortodoxă din Cluj, sub patronajul regretatului Mitropolit Bartolomeu, cu participarea multor personalități bisericești și laice, dintre care amintim doar pe Mons. Jean Claude Perisset, fostul nunțiu papal la București. Actele colocviului au fost publicate în volum, sub titlul: *Culte și Statul în România*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2005, și în franceză, în *L'année canonique*, Paris, 2004. Colaborarea începută încă din anul 2000 este în desfășurare, atât prin participare la conferințe, cât și prin ținerea de cursuri, de-o parte și de cealaltă, sau prin publicarea de studii în revistele noastre. Și sperăm ca această colaborare benefică să continue și în viitor, acordarea titlului de „Doctor Honoris Causa” merituosului profesor Jean Paul Durand fiind doar un moment – evident cu o semnificație deosebită – pe traseul conlucrării dintre cele două prestigioase instituții universitare.

LAUDATIO

În onoarea Prof. Univ. Dr. Felix Unger, Președintele Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg, rostit de Prof. Univ. Dr. † Ioan Andrei Andreicuț, Mitropolitul Clujului, în ziua de 10 octombrie 2013.

**„Un erudit om de știință, misionar al spiritualității
și al comuniunii creștine într-o Europă secularizată și fragmentată”**

Se vorbește tot mai des de secularizare. Cei mai mulți dintre oamenii titrați, chiar dacă au o viață spirituală, nu și-o afișează. Consideră că preocupările religioase sunt un lucru prea intim și nu e nevoie să-l facă cunoscut. Mai mult, poate că-și tăinuiesc viața lor duhovnicească, pentru a nu fi persiflați și marginalizați.

Sunt însă și excepții vrednice de admirat. O asemenea excepție, după cum am putut recepta eu, este Profesorul Universitar Dr. Dr. h.c. Felix Unger, savant de renume mondial. Domnia Sa, dimpreună cu Cardinalul Franz König, Arhiepiscopul Vienei, și cu Profesorul Nikolaus Lobkowicz, au fondat, în 1990, Academia Scientiarum et Artium Europaea, al cărui președinte și este. Sediul instituției este la Salzburg.

Această Academie nu are profil eclezial, dar, prin modul în care se manifestă și prin componența sa, dovedește o serioasă orientare creștină. În rândurile ei, pe lângă erudiți oameni de știință, pe lângă reprezentanți de seamă ai culturii contemporane, pe lângă notabili oameni de stat, se numără și cunoscuți prelați ai Bisericii Catolice, Ortodoxe și Protestante. Îl amintim doar pe Sanctitatea Sa, Papa Benedict al XVI (Joseph Ratzinger).

Gândindu-te la greutatea oamenilor ce alcătuiesc acest for științific, îți poți pune întrebarea: de ce nu vor fi consimțit cei din staful european să insereze în proiectata constituție a Uniunii Europene că Europa are rădăcini creștine?

Părintele Nicolae Steinhardt, evreu convertit la creștinism și pătimitor în temnițele comuniste, va fi în stare, datorită erudiției sale, să admire sublimitatea creștinismului: „Nefiind botezat în pruncie, ci în deplină maturitate, am putut experimenta botezul totodată ca Sfântă Taină și taina,

ca moarte și înviere, ca izvor nesecat de apă vie și de senzațională fericire. Covârșitoarea majoritate a creștinilor n-au cum ști ce simte cel botezat și ce este în adevăr actul acela fulgerător, dar cei aflați în situația mea știu cum nu se poate mai limpede că nu e formă, un ritual, o ceremonie, un simbol; e o lucrare directă a Dumnezeuului celui viu”⁶².

Într-o lume care ar avea o viață spirituală normală, oamenii ar simți această lucrare directă a lui Dumnezeu. Dar cu mulți se petrece un proces de înstrăinare care a fost foarte bine surprins de către Octavian Goga: „Și acum, iartă-mă și nu te supăra pe mine, pune el o întrebare retorică, dacă, fără a-ți cere răspuns, stau și mă întreb, care este credința dumneata, mult lăudat intelectual al nației mele? Când ai pornit de acolo din căsuța de la țară și te-au dus la școală... Mai ziceai «Tatăl nostru» seara și visai cu iele și pricolici. Duceai în suflet moștenirea din bătrâni: o candelă, care licărea în taină și-ți lumina drumul. Dar ți s-a risipit moștenirea asta. S-a spulberat zi de zi și s-a fărâmițat în calea ta. Și fără să vreau, îmi vine în minte o problemă atât de mare și atât de nebagată în seamă a vremii noastre frământate de patimi mici: educația religioasă a cărturărimii noastre”⁶³.

Încet, încet, intelectualul devine indiferent din punct de vedere religios. Nu are o viață de creștin practicant. Și mai rău decât atât, poate deveni potrivnic Bisericii. Și ne punem întrebarea: care o fi pricina unor asemenea atitudini anticreștine? Duhul anticristic strecurat subtil în sufletele oamenilor? Un mimetism intelectual care cere ca europenistul să fie distanțat față de o viață religioasă activă? Aversiunea față de conflictul ce a existat sute de ani între secular și religios? Moștenirea duhului revoluției franceze?

Oricare ar fi obârșia unor asemenea atitudini, ne mângâie sufletul faptul că sunt și oameni de știință cu mare greutate care au și o viață creștină normală. Unul dintre ei este Profesorul Dr. Dr. h.c. Felix Unger, personalitate recunoscută pe plan internațional ca om consacrat cercetărilor științifice, în special în domeniul chirurgiei cardiovasculare.

Este cunoscută activitatea sa în întreg spațiul euroatlantic prin valoroasele contribuții pe care le-a adus în zona chirurgiei cardiovasculare,

⁶² Nicolae Steinhardt, *Dăruind vei dobândi*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2000, p. 14.

⁶³ Octavian Goga, *Pe urmele unui trecător*, Arad, 1911, p. 32.

prin participarea la numeroase întruniri și congrese internaționale, fiind membru în numeroase comisii științifice.

Profesorul Felix Unger este Președintele Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg, Academie ce își propune să lărgască sfera de cunoaștere și educație. După cum a mărturisit Domnia Sa, spiritul Academiei pune la bază interdisciplinaritatea ca esență a colaborărilor, care sunt transnaționale. Academia a fost întemeiată în anul 1990 la Salzburg, în Austria, de către Prof. Dr. Felix Unger, alături de cardinalul Vienei, Franz Köning, și filosoful Nikolaus Lobkowicz.

Profesorul Dr. Dr.h.c. Felix Unger s-a născut pe data de 2 martie 1946 în Klagenfurt, Austria, și este căsătorit cu Monika von Fioreschy, având doi copii: Stephan și Mattäus. Urmează Liceul Francez din Viena, iar între 1965-1971, Facultatea de Medicină a Universității din Viena, pe care o absolvă cu M.D. După obținerea licenței, activează ca rezident la Clinica de Cardiologie a Universității din Viena, iar din 1972, la Clinica de Chirurgie a Universității din Viena.

În anul 1974, petrece șapte luni în Statele Unite ale Americii împreună cu Denton A. Cooley, la Houston/Texas, cu Yukihiko Nose, la Cleveland/Ohio și cu Dr. Willem Kolff, în Salt Lake City/Utah.

Revenind în Europa, se consacră pregătirii în domeniul chirurgiei. Devine, în anul 1978, Asistent Universitar la Universitatea din Viena și, din același an, asociat al Clinicii Universitare de Chirurgie din Innsbruck. În anul 1983, devine Profesor de Chirurgie și conduce, între 1983-2011, Clinica Universitară pentru Chirurgie cardiovasculară din Salzburg.

Principală preocupare o constituie chirurgia cardiovasculară, iar în domeniul științific a fost preocupat de circulația asistată și inima artificială. A inventat inima elipsoidală pentru circulația asistată. Din anul 1977, a realizat 22 de implanturi clinice, 20 dintre ele fiind dispozitive de asistare ventriculară stângă, iar două au fost implanturi de cord artificial. În martie 1986, a realizat în premieră primul transplant cu inimă artificială din Europa.

Profesorul Felix Unger este autor și co-autor a mai mult de 400 de publicații, a condus sesiunile unor numeroase conferințe internaționale și are peste 60 de prezentări științifice. A editat mai multe cărți, reprezentative fiind *Circulația asistată*, *Circulația asistată II*, *Circulația asistată III* și

Chirurgia arterei coronare. A prezidat 9 întâlniri științifice în Innsbruck și Salzburg.

În anul 1985 a coordonat un workshop Internațional în Salzburg cu tema *Chirurgia arterei coronare pentru nonagenari*, fiind sprijinit de Societatea Europeană pentru Cardiologie, Societatea Europeană pentru Chirurgia Cardiacă și Organizația Mondială pentru Sănătate, oficiul regional pentru Europa. În anul 1993, a prezidat cea de-a treia Adunare Anuală a Societății Internaționale a Chirurgilor Cardio-Toracici din Salzburg.

Profesorul Unger a ocupat numeroase funcții de conducere în stafurile instituțiilor medicale și nu numai, dintre care amintim: Director al Institutului European al Inimii, din anul 1990 până în prezent; Director al Institutului European pentru Sănătate, din anul 2001 până în prezent; Ambasador al Crucii Roșii în Austria.

Mai multe țări au beneficiat de erudiția sa, fiind în colaborare cu Academii de Știință din SUA, Slovacia, Serbia, Rusia, Ungaria, Georgia, Macedonia. De asemenea, a fost membru a mai multor organizații și instituții dintre care amintim: Societatea pentru Chirurgie din Austria și Germania; Societatea Europeană pentru Chirurgie Cardiacă; Societatea Internațională pentru Organe Artificiale; Societatea Americană pentru Chirurgie Toracică. A fost Președintele Societății Internaționale a Chirurgilor Cardio-Toracici.

Este, datorită performanțelor sale cunoscute și recunoscute, Doctor Honoris Causa al Universităților din: Budapesta (1994), Timișoara (1994), Tokyo (1994), Marburg (2002), Riga (2003). A primit multe alte premii și diplome.

Însă ceea ce-l face foarte cunoscut este faptul că, din 1990, este Președintele Academiei Europene de Științe și Arte, al cărei co-fondator și este. Această Academie întrunește oameni deosebiți din toate domeniile științifice și din numeroase confesiuni creștine. Unii dintre aceștia ocupă și pe tărâm administrativ-politic poziții importante, alții sunt personalități eclesiastice. Sunt prezenți aici câțiva șefi de stat, fostul suveran pontif, precum și laureați ai Premiului Nobel și mai mulți savanți ai lumii.

Datorită tuturor acestor realități, considerăm că este justificată propunerea Facultății de Teologie și, în consecință, recomandăm cu toată căldura

acordarea titlului de Doctor Honoris Causa al Universității „Babeș-Bolyai” Profesorului Universitar Dr. Dr.h.c. Felix Unger.

Universitatea noastră este una de prestigiu și între multele ei facultăți se numără și cele patru de teologie: teologie ortodoxă, teologie romano-catolică, teologie greco-catolică și teologie protestantă. Acest spirit ecumenic este tocmai cel pe care-l promovează și Academia Europeană de Științe și Arte din Salzburg. Iar preocupările spirituale prezente, atât în Academia Europeană de Științe și Arte, cât și în Universitatea „Babeș-Bolyai”, sunt o mărturie că între știință și credință nu există un conflict real. Dar, după cum afirma Nichifor Crainic, fantoma conflictului trebuie agitată pentru a pregăti o generație străină de Hristos și dușmănoasă față de Biserică⁶⁴. Cei ce fac lucrul acesta îl fac în numele unei culturi laice și eliberată din chingile gândirii creștine. Din păcate, această cultură, după afirmația părintelui Rafail Noica, este o cultură smintită. Cultura este orișice cultivăm. Și cultivarea pământului este o cultură. Și cultivarea păcatului este o cultură, smintită, dar cultură. Dumnezeu ne cheamă să cultivăm în noi cele ce sunt ale vieții⁶⁵.

Profesorul Dr. Dr.h.c. Felix Unger cultivă cele ale vieții, iar prezența Domniei Sale în rândurile comunității noastre academice ne face bucurie și ne onorează.

Ad multos annos vivas Professore!

⁶⁴ Nichifor Crainic, *Nostalgia Paradisului*, Editura Moldova, Iași, 1994, p. 14

⁶⁵ Rafail Noica, *Cultura Duhului*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000, p. 15.

Întronizarea Î.P.S. Andrei Andreicuț în scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit al Clujului

Întrunit în ședință de lucru în Sala Sinodală din Reședința patriarhală, în ziua de 18 martie 2011, sub președinția Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române l-a ales prin vot secret pe Înalt Preasfințitul Părinte Andrei Andreicuț în scaunul vacant de Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolit al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului.

Întronizarea Î.P.S. Andrei Andreicuț a avut loc cu ocazia Praznicului Bunei Vestiri din ziua de vineri, 25 martie 2011. Evenimentul s-a desfășurat în Catedrala Mitropolitană din Cluj-Napoca, la cinci ani de la înființarea Mitropoliei clujene și de la întronizarea Mitropolitului Bartolomeu Anania.

Liturghia Arhierească a început în jurul orei 9.00, fiind oficiată de 24 de ierarhi, în frunte cu Preafericitul Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Au fost de față Mitropoliții: Î.P.S. Teofan Savu, al Moldovei, Î.P.S. Laurențiu Streza, al Ardealului, Î.P.S. Iosif Pop, al Parisului, Î.P.S. Irineu al Olteniei; Arhiepiscopii Î.P.S. Iustinian, al Maramureșului și Sătmăruului, Î.P.S. Teodosie, al Tomisului, Î.P.S. Calinic al Argeșului; Episcopii-vicari ai Clujului, Irineu Pop-Bistrițeanul și Vasile Someșanul. În fața Catedralei s-au adunat mii de credincioși, iar lăcașul de cult a fost arhiplin.

În jurul orei 12.20, Î.P.S. Andrei Andreicuț a fost așezat în scaunul de arhiepiscop și mitropolit al Clujului. Acesta a primit din mâinile Patriarhului Daniel însemnele specifice Arhiepiscopului și Mitropolitului Clujului și a fost înscăunat pe tronul arhieresc din Catedrala mitropolitană din Cluj-Napoca.

În cuvântarea sa, Patriarhul Daniel a declarat că activitatea Î.P.S. Andrei, timp de 21 de ani, la Alba Iulia, îi va fi de folos pentru misiunea pe care o va avea la Cluj. Acesta a precizat că, la Cluj, nevoia de reprezentare a Bisericii este mare, iar posibilitățile de lucrare misionară, foarte multe. În continuare, a fost citit mesajul președintelui României, Traian Băsescu, care a subliniat atât rolul Bisericii în societatea românească, cât și convingerea că meritele de la Alba ale Î.P.S. Andrei sunt incontestabile, fiind convins că acestea vor continua și la Cluj.

În încheiere, noul Arhiepiscop și Mitropolit al Clujului s-a adresat asistenței cu următoarele cuvinte: „Preafericite Părinte Patriarh, Înalt Preasfințiiile și Preasfințiiile Voastre, Excelențele Voastre, conducători ai celorlalte confesiune creștine, Domnilor miniștri, Domnilor Parlamentari, Distingși membri ai corpului academic clujean, Onorate oficialități centrale și locale, Preacuvioși și Preacucernici Părinți, Preacuvioase maici și iubiți frați și surori! În aceste momente solemne, cu smerenie, dau slavă Preasfintei Treimi pentru lucrarea ei minunată dintotdeauna, săvârșită în Biserica Sa. Apoi, cu recunoștință, mulțumesc Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și Sfântului Sinod, care m-au chemat la această slujire plină de responsabilitate; pe de o parte, această slujire îmi aduce mângâierea continuării misiunii în slujba lui Hristos, în calitate de mitropolit, pe de altă parte, îmi oferă o cruce în plus.

Mitropolitul este și el episcop, doar că, din punct de vedere pastoral și administrativ, are responsabilități mai mari. Referitor la slujirea episcopală, Părintele Dumitru Stăniloae scrie că *«episcopii sunt ramurile care, pornind din aceeași tulpină apostolică, extind harul și conținutul vieții apostolice, în toate rămurelele care sunt preoții și în toate frunzele sau rodurile care sunt credincioșii. Mai bine zis, aceeași sevă care este Hristos se extinde prin episcopi și preoți în tot pomul Bisericii, aflându-se în mod nemijlocit în fiecare mădular al ei. Fără harul succesiunii apostolice a ierarhiei și fără învățătura apostolică transmisă odată cu el,*

n-ar fi creștini botezați, nu s-ar împărtăși creștinii cu Hristos în Euharistie, nu L-ar cunoaște pe Hristos în lucrarea Lui în ei așa cum a fost și cum a lucrat în tot trecutul»¹.

Convins de această realitate, în misiunea mea, mai întâi de toate în acțiunile ce le voi demara, mă voi consulta cu Preafericitul Părinte Patriarh și voi fi în deplină ascultare față de hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române. În comuniune cu episcopatul ortodox al Bisericii noastre, cu tot episcopatul Bisericii Ortodoxe Universale, mă voi strădui să-L slujesc pe Hristos cu dăruire și cu credincioșie.

Știu că această slujire este înălțătoare și sublimă, dar, în același timp, grea, încărcată cu multe sarcini și griji, pentru că pe ierarh trebuie să-l întristeze și să-l doară tot ce-l poate întrista și dureră pe Mântuitorul. Plecând de la persoana noastră, de la cei apropiați, de la cei pe care-i păstorim, de la orașul nostru, de la Eparhia noastră, de la Mitropolia noastră, de la țara noastră, de la lumea în care trăim, observăm cât de multe sunt necazurile și problemele cu care se confruntă oamenii și cât de cumplit este păcatul în diferitele lui ipostaze. Toate acestea-L dor pe Mântuitorul și trebuie să ne doară și pe noi!

În testamentul pe care ni l-a lăsat înaintașul nostru, vrednicul de pomenire Mitropolit Bartolomeu, luând în calcul situația complexă de astăzi, a scris: *«La cârma Mitropoliei îmi doresc un urmaș vrednic și demn, credincios Bisericii Ortodoxe, responsabil, integru, adversar al corupției de orice fel și sub orice formă, care să continue și să desăvârșească ceea ce am început eu»*. Ne vom strădui să împlinim și să continuăm misiunea pastorală transmisă nouă. În misiunea noastră, așa cum specificam, vom fi în deplină conlucrare cu Episcopii Sinodului Mitropolitan al Clujului, Albei, Crișanei și Maramureșului. Dar, în același timp, vom fi în conlucrare cu ierarhii din Sinodul Mitropoliei Ardealului. Și, așa cum ne-a sfătuit Părintele Patriarh Daniel, și cum a hotărât Sfântul Sinod, pentru problemele de importanță comună, ne vom întâlni în sinaxă de două ori pe an, pentru că formăm o singură Transilvanie. Iar pe Episcopii vicari ai Arhiepiscopiei Clujului îi încredințez de toată dragostea și buna conlucrare.

¹ Dumitru Stăniloae, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. al III-lea, București, 1978, p. 163.

În ceea ce privește misiunea mea pastorală și administrativă, în relațiile cu preoții și credincioșii, mă voi călăuzi după câteva principii: a) Atât cât îmi va permite timpul, îi voi primi pe toți preoții și credincioșii cu bucuriile, cu necazurile și cu problemele lor. Toți laolaltă formăm Biserica lui Dumnezeu, iar drumul spre mântuire îl facem împreună. b) La Sfânta Liturghie și în rugăciunile particulare, ei toți vor fi în inima mea. În acest sens, Sfântul Apostol Pavel ne îndeamnă *«să facem cereri, rugăciuni, mijlociri, pentru toți oamenii... că acesta este lucru bun și primit înaintea lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, care voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină»* (1 Timotei 2,1-4). c) Pe lângă disponibilitatea de a-i primi, asculta și de a mă ruga pentru dânsii, mă voi strădui să-i ajut, după puterile mele, potrivit tot îndemnului Sfântului Apostol Pavel, care zice: *«purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos»* (Galateni 6,2). Am pomenit aici doar aceste trei principii, întrucât le-am considerat mai importante.

În același timp, sufletul meu așteaptă și din partea frățiilor lor aceeași deschidere. Am nevoie de duhovnicescul atașament al clerului, al cinului monahal și al credincioșilor. Am nevoie de rugăciunile, dragostea și ascultarea lor. Același Sfânt Apostol Pavel zice: *«Ascultați pe mai-marii noștri și vă supuneți lor, fiindcă ei priveghează pentru sufletele voastre, având să dea de ele seamă, ca să facă aceasta cu bucurie și nu suspinând, căci aceasta nu v-ar fi de folos»* (Evrei, 13,17).

Mă voi opri acum la o altă importantă dimensiune a misiunii mele: și anume, relațiile cu Universitatea și cu toate instituțiile din Cluj și din Mitropolie. Intelectualii au un rol covârșitor în ceea ce privește progresul României de astăzi și de mâine. Ei îi formează pe tinerii noștri. Lor le spune Înțeleptul Solomon: *«Deprinde pe tânăr cu purtarea pe care trebuie s-o aibă, și chiar când va îmbătrâni, nu se va abate de la ea»* (Pilde 22,6). Cu gândul la această lucrare de maximă importanță pe care o desfășoară, îi asigur de prețuirea, dragostea, conlucrarea și atașamentul meu.

Intelectualitatea noastră nu-i scutită nici de ispite. Obiectivi fiind, ne dăm seama că intelectualitatea trăiește de mult timp într-o lume secularizată și secularizantă. De aceea, în cele ce urmează, vă voi reda o întrebare retorică a lui Octavian Goga: *«Și acum, fără a-ți cere un răspuns,*

stau și mă întreb: Care este credința dumneata, intelectual al nației mele? Când ai pornit de acolo, din căsuța de la țară, și te-ai dus la școală, mai ziceai «Tatăl nostru» seara și visai cu ieie și pricolici. Duceai în suflet moștenirea din bătrâni: o candelă care licărea în taină și-ți lumina drumul. Dar ți s-a risipit moștenirea asta. S-a spulberat zi de zi și s-a fărâmițat în calea ta. Și, fără să vreau, îmi vine în minte o problemă atât de mare și atât de nebăgată în seamă a vremii noastre frământate de patimi mici: educația religioasă a cărturărimii noastre. Nu găsiți că ar trebui făcut ceva pentru a ne salva tineretul, dându-i dascăli luminați, cari în școlile secundare să-l învețe credința în Dumnezeu, și preoți cu guri de aur cari să cuvânteze acolo, în centrele studențimii noastre universitare? Fiindcă, așa cum suntem astăzi, noi nu știm ce vrem și nu știm unde mergem»². În mare măsură, cele afirmate de Goga atunci se potrivesc și astăzi.

Plecând de la această idee, îmi mărturisesc intenția, așa cum a făcut înaintașul meu, să mă ocup de tineri. De fapt, voi continua lucrarea de la Alba Iulia, unde am înființat două școli teologice, Facultatea de Teologie și Seminarul Teologic, care au o așezare duhovnicească bună și pe care-o doresc și aici, la Cluj. În acest sens, tinerii au deschisă poarta sufletului meu și le voi răspunde, după posibilități, solicitărilor. ASCOR-ul și celelalte organizații de tineret vor fi tratate cu multă sollicitudine. Iar proiectul catehetic «Hristos împărtășit copiilor», început de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, va fi implementat în toată Mitropolia. Punctual, la Catedrala Mitropolitană, duminică seara, se va derula proiectul catehetic «O seară cu Domnul Hristos și cu Preasfânta Sa Maică». Postul de Radio «Renașterea», pe care Mitropolitul Bartolomeu, prin testament, ni-l lasă în grijă, va fi în atenția noastră. El va colabora cu mijloacele media ale Sfintei Patriarhii, iar revistele «Renașterea» și «Tabor» vom încerca să le menținem la înălțimea cuvenită.

O altă lucrare importantă a Bisericii este cea socială. În perioada de început a creștinismului, două preocupări erau pe primul plan: participarea la Liturghie și filantropia. De fapt, criteriul Judecății Universale îl vor constitui faptele milei sufletești și trupești. «Flămând am fost, și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost, și Mi-ați dat să beau; străin am fost, și M-ați primit; gol am fost, și M-ați îmbrăcat; bolnav am fost, și M-ați cercetat; în temniță am fost, și

² Octavian Goga, *Pe urmele unui trecător*, Arad, 1901, p. 32.

ați venit la Mine» (Matei 25,35-36), ne va spune Mântuitorul. Astfel, implicarea socială, într-o lume cu atât de mulți oameni necăjiți, copii abandonți, bătrâni singuri, bolnavi de toate felurile, va fi o preocupare de suflet.

Avem în acest sens experiența conlucrării cu administrațiile județene și locale din Arhiepiscopia Alba Iuliei, obținând adesea rezultate bune, peste așteptări. Cu atât mai mult sperăm la rezultate remarcabile în Cluj, unde instituțiile medicale sunt «de primă mână», iar posibilitățile administrațiilor locale sunt mult mai mari.

Clujul, metropolă a Transilvaniei, nu este locuit numai de români ortodocși, ci și de alte etnii și confesiuni. Toți însă viețuim prin harul și iubirea lui Dumnezeu. De aceea, în spirit ecumenic, fără a face rabat doctrinar, le deschidem brațele celorlalte confesiuni, începând cu greco-catolicii, continuând cu romano-catolicii și protestanții, urmând îndemnul Sfântului Apostol Pavel, care zice: «*Îngăduiți-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului, întru legătura păcii*» (Romani 4,2-3).

Preafericirea Voastră, Onorată asistență! În aceste momente sfinte, gândul îmi merge departe, «la obârșie, la izvor»³, la satul Oarța de Sus din Maramureș, la Părinții Andrei și Elena, la minunata mea bunică, Iuliana, a cărei credință o râvnesc și acum. Preotul copilăriei mele a fost un intelectual cu o cultură temeinică, pe nume Ioan Mihali. Minunata dascălița Margareta Chira mi-a pus creionul în mână, când eram copil, iar liceul l-am urmat în Cehul Silvaniei. După ce am absolvit Facultatea de Construcții Căi Ferate am ajuns aici, în Cluj, la Întreprinderea de Construcții Căi Ferate. În devenirea mea, din acea vreme, rămân în altarul sufletului, la loc de mare cinste, trei duhovnici: Părintele George Teodorescu de la Schitul Darvari din București, Părintele Paisie Olaru de la Sihla (județul Neamț) și, mai apoi, Părintele Arsenie Papacioc de la Techirghiol.

După ce am studiat la Institutul Teologic Universitar de la Sibiu, la 25 august 1978, în această Catedrală, mult rugătorul Arhiepiscop Teofil Herineanu m-a hirotonit diacon, iar pe 27 august 1978, la Apahida, preot. Au urmat șapte ani de misiune pastorală în orașul Turda. Am întâlnit acolo oameni deosebiți, pe care, când a venit timpul să plec, i-am părăsit cu greu. Vrednicul de pomenire Arhiepiscop Teofil, gândindu-se că aş putea împlini

³ Lucian Blaga, *Poezii*, Editura pentru Literatură, București, 1966, p. 416.

o misiune mai mare, m-a transferat la Parohia «Iris» din Cluj, transfer care n-a fost recunoscut de către Departamentul Cultelor niciodată, Arhiepiscopul fiind nevoit să cedeze. Dar toate s-au petrecut cu încredința lui Dumnezeu, chiar și încercările care au mai urmat.

În 1985, Vrednicul de pomenire Episcop Emilian Birdaș al Alba Iuliei m-a solicitat să mă transfer la Alba Iulia, ca preot slujitor, și am acceptat. Cinci ani am fost preot paroh la «Maieri I» în Alba Iulia; iar apoi, 21 de ani, chiriarhul Arhiepiscopiei Alba Iuliei. Soborul de ierarhi care m-au hirotonit Episcop în ziua de 25 februarie 1990 l-a avut protos pe Mitropolitul cărturar Antonie Plămădeală. Iar părinte duhovnicesc mi-a fost blândul Episcop Ioan Mihălțan, până s-a mutat la Domnul (2008).

Cu mila și binecuvântarea lui Dumnezeu, legăturile duhovnicești cu oameni iubitori de cele sfinte au fost multe, iar lucrarea pastorală a fost rodnică. Acum, când Preafericirea Voastră și Sfântul Sinod m-ați chemat la această înaltă slujire, de a-i urma în scaun vrednicului Mitropolit Bartolomeu, mă gândesc cum a rodit lucrarea pastorală prin cele două școli teologice înființate și îndrumate la Alba Iulia, prin cele 43 de vetre monahale noi, prin multele așezăminte de asistență socială înființate și organizate, prin postul de radio Reîntregirea și, mai ales, prin jertfelnicia preoților și credincioșilor noștri dragi, pe care i-am păstorit 21 de ani (1990-2011).

Tuturor le mulțumesc din suflet și vă asigur, pe Preafericirea Voastră, Sfântul Sinod, Sinodul Mitropolitan, clerul și credincioșii acestei Mitropolii, că voi sluji Domnului Hristos cu râvnă și dăruire. Așa să-mi ajute Dumnezeu! Amin!”.

Slujba de întronizare s-a terminat în jurul orei 13.00, iar noul Mitropolit al Clujului, Î.P.S. Andrei, a ieșit din Catedrală și a transmis un mesaj de binecuvântare credincioșilor.

Sfințirea pietrei de temelie a Campusului Teologic „Nicolae Ivan”

Luni, 23 mai 2011, Î.P.S. Andrei, Arhiepiscopul și Mitropolitul Clujului, a sfințit piatra de temelie a Campusului Teologic „Nicolae Ivan”, situat pe un teren de 5.000 mp, de pe strada Coastei, pus la dispoziție de Primăria și Consiliul Local Cluj-Napoca, ce urma să includă noul sediu al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca și un centru social. La slujba care a fost oficiată de la ora 12.00, chiar pe locul altarului Paraclisului viitoareii instituții de învățământ, a asistat P.S. Vasile Someșanul, Episcop-vicar pe sectorul misionar-social al Arhiepiscopiei Clujului, profesorii Facultății de Teologie, în frunte cu Decanul, Pr. Prof. Ioan Chirilă, și protopopii din Eparhie. Alături de aceștia, au fost de față o mulțime de studenți ai Facultății, însoțiți de dascălii lor, precum și autoritățile locale.

Cu acest prilej, Î.P.S. Mitropolit Andrei a rostit un cuvânt de învățătură, prin care a încercat să argumenteze construcția acestui complex studentesc, format din săli de curs, două cămine cu 400 de locuri, unul pentru fete și altul pentru băieți, o bibliotecă, un centru social cu diverse servicii, parking subteran. „Cel ce va face și va învăța «mare» se va chema în împărăția Cerurilor. Noi, cei care avem o anumită vârstă, suntem datori să-i formăm pe cei tineri. Și pentru o lume mai bună, mai echilibrată, o lume care nu se secularizează, nu se face rea, egoistă, ci o lume mai duhovnicească, mai altruistă, mai milostivă, e nevoie ca oamenii să fie apropiați de Dumnezeu. Or, lucrul acesta îl fac slujitorii Bisericii, iar pentru

ca aici să se poată pregăti bine, e nevoie de o Facultate de Teologie modernă”¹.

În unanimitate s-a stabilit ca viitorul Campus teologic să poarte numele vrednicului de pomenire Episcop Nicolae Ivan, de numele căruia se leagă înființarea învățământului teologic ortodox clujean.

Cu această ocazie, Î.P.S. Mitropolit Andrei a reamintit asistenței importante realizări ale Episcopului Nicolae Ivan: „Numele patronului pe care l-am ales este cunoscut, e vorba de Episcopul-ctitor Nicolae Ivan, care, atunci când a venit în Cluj, a făcut și Catedrala, a făcut și Biserica «Sfântul Nicolae», a întemeiat și Seminarul Teologic, și tipografia, toate acestea au fost scrise în cartea eternității, dar e o mare virtute și recunoștință a noastră, a urmașilor, care ne aducem aminte de înaintași ca, așa cum spune Sfântul Apostol Pavel, să le urmăm credința.

Imediat după hirotonirea întru Arhiepiscop la Cluj, Episcopul Nicolae Ivan s-a angajat într-un ambițios proiect de rectificare. În cei 15 ani de arhierie, în fruntea noii Episcopii pe care a zidit-o din temelii, a ridicat Catedrala Eparhială din Cluj-Napoca, a întemeiat Academia Teologică Ortodoxă, cu un local propriu și cu un corp profesoral de elită, a obținut actuala reședință, un orfelinat și un cămin preoțesc, a întemeiat o tipografie și a scos la lumină foaia eparhială «Renașterea». Episcopul Nicolae Ivan a trecut la cele veșnice în 3 februarie 1936, fiind înmormântat într-o criptă din subsolul Catedralei din Cluj-Napoca...”².

În luna mai, Facultatea de Teologie Ortodoxă UBB Cluj-Napoca și Spitalul Județean de Urgență Bistrița au organizat, în municipiul Bistrița, al X-lea Seminar Ortodox de Medicină și Teologie, cu tema „Medicină și spiritualitate creștină în abordarea pacientului terminal”. În cuvântul de învățătură, intitulat „Sfârșit creștinesc, fără durere, neînfruntat, în pace...”, Î.P.S. Andrei le-a adresat celor prezenți următoarele cuvinte: „În amurg de seară, la slujba vecerniei, auzim mereu această cerere. Ni s-ar părea că e o incantație rituală, fără un înțeles prea adânc. Lucrurile stau însă altfel. Nimic în această lume nu-i mai solemn precum este clipa trecerii în

¹ „Punerea pietrei de temelie la Campusul Teologic «Nicolae Ivan» din Cluj-Napoca”, în Rev. Renașterea, anul XXII, serie nouă, nr. 6 (242), iunie 2011, Cluj-Napoca, p. 10.

² *Ibidem*.

eternitate. De aceea, în fața «marii treceri», mai toți oamenii sunt cuprinși de un fior. Lucian Blaga, care avea condei, i se adresa astfel lui Dumnezeu: «Oprește trecerea. Știu că unde nu e moarte nu e nici iubire, - și, totuși, te rog: oprește, Doamne, ceasornicul cu care ne măsurăm destrămarea». Ceasornicul nu poate fi oprit. Și atunci ce ne rămâne? Să facem cât mai duhovnicească și mai decentă «marea trecere».

Gândindu-ne că toți suntem muritori, în fața mutării pe celălalt tărâm, avem nevoie de îmbărbătarea pe care ne-o dă credința noastră creștină, dacă ar fi să-l ascultăm doar pe Sfântul Apostol Pavel: «Dacă acest cort, locuința noastră pământească, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veșnică, în ceruri» (2 Corinteni 5,1). Sperăm că acest Seminar de Medicină și Teologie să continue și-n anii viitori”³. În continuare, Prof. Dr. Mircea Gelu Buta, inițiatorul și gazda manifestării, a rostit următoarea alocuțiune: „La Slujba arhierescă de Sfântă Marie Mică, din anul 2005, de la Mănăstirea Piatra Fântânele, vrednicul de pomenire Î.P.S. Bartolomeu Anania le spunea credincioșilor: «Biserica Ortodoxă Română nu are o viziune clară asupra colaborării între medic și preot. De aceea, acum patru ani de zile am inițiat la Bistrița, împreună cu prietenul meu, Dr. Mircea Gelu Buta, un simpozion unde medicii și preoții, împreună cu numeroși alți specialiști să studieze din toate punctele de vedere importanța, rolul și roadele acestei colaborări».

Sunt zece ani de dezbateri, iar interogațiile par să nu se mai sfârșească. Iată câteva dintre ele: Etica medicală are vocația să domine bioetica? Bioetica rămâne în continuare o afacere a specialiștilor? Reprezintă ea singurul cadru instituțional în care specialitățile se pot confrunta între ele? Are ea vocația de a face dreptate acolo unde biologia creează breșe în arsenalul juridic? Reprezintă bioetica nașterea unei noi morale sau, din contră, calea de revenire la morala religioasă? Care dintre specialiști ar trebui să-și revendice statutul de bioeticieni?

Dacă privim cu corectitudine lucrurile, constatăm că, în acest început de veac, nu există o singură narațiune morală general acceptată, înlăuntrul căreia să putem localiza societatea. Nu există un singur discurs moral, general acceptat, prin care societatea să-și poată plasa în chip plauzibil

³ † Andrei Andreicuț, „Sfârșit creștinesc, fără durere, neînfruntat, în pace...”, în *Medicii și Biserica*, vol. X, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2012, pp. 5-6.

membrii în interiorul unei singure comunități morale. Aceasta nu înseamnă însă a pretinde că nu poate exista o comunicare de-a curmezișul comunității morale.

Din nou, oamenii pot diferi numai în cazul în care ierarhizează diferit valorile fundamentale. Chiar dacă suntem cu totul dedicați unei viziuni morale particulare cu conținut, cred că îi putem înțelege pe cei pe care-i recunoaștem străini din punct de vedere moral, în parte prin identificarea a ceea ce socotim a fi straniețatea ierarhiei valorilor și principiilor lor morale.

Problema bioeticienilor contemporani se referă la limbajul pe care trebuie să-l aleagă pentru a se face înțeleși. Majoritatea oamenilor de astăzi nu mai au cultură creștină. Deși animați de o dorință de viață spirituală, ei nu se raportează la creștinism, pe care nu îl cunosc în profunzime și care le pare fie sociologic, fie coercitiv. Ei se îndreaptă spre alte limbaje, adesea foarte simpliste. În această situație, datoria noastră, credem, este aceea de a fi prezenți în realitate, străduindu-ne să trăim pentru Adevăr. Este vorba de o luptă care se dovedește a fi, adesea, foarte grea”⁴.

În cursul Seminarului, au prezentat lucrări: Pr. Prof. Ioan Chirilă, Președintele Senatului UBB Cluj-Napoca; Prof. Dr. Vasile Astărăstoe, Rectorul UMF „Gr. T. Popa” Iași; Prof. Dr. Mircea Gelu Buta; Pr. Prof. Valer Bel; Pr. Prof. Stelian Tofană; Pr. Conf. Ștefan Iloaie de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca; Prof. Dr. Dan L. Dumitrașcu, Conf. Dr. Cristian Bârsu; Conf. Iustinian Lupu; Prof. Dr. Dan Perju Dumbravă de la UMF „Iuliu Hațieganu”, Cluj-Napoca; Prof. Dr. Pavel Chirilă; Prof. Heinrich Schnatmann – Internationales Bildungs und Sozialwerk.e.V., Germania; Av. Mircea Pârvu – Baroul de Avocați București ș.a.

În ziua a doua a Seminarului de Medicină și Teologie, Î.P.S. Andrei Andreicuț și P.S. Vasile Someșanul au sfințit Biserica „Sfinții Doctori fără de Arginți Cosma și Damian” din incinta Spitalului de Pneumoftiziologie din Bistrița (strada Ghinzii, nr. 11). Mitropolitul Andrei Andreicuț a rostit cuvântul de învățătură la „Duminica slăbănogului” și a vorbit despre venirea suferinței și a morții în lume, ca urmare a păcatului. Înalt Preasfinția Sa a tălmăcit pentru cei prezenți modul cum Iisus l-a vindecat pe slăbănogul care aștepta de 38 de ani să intre în scăldătoarea a cărei apă

⁴ Mircea Gelu Buta, „Alocuțiune”, în *Ibidem*, pp. 7-8.

tulburată de îngerul Domnului îl vindeca pe primul bolnav care intra. Iisus nu l-a mai dus la apă, ci i-a poruncit: „*la-ți patul tău și umblă!*”, vindecându-l cu acele cuvinte, fapt care i-a scandalizat pe evreii păzitori ai legii vechi, deoarece minunea s-a întâmplat într-o sâmbătă, ziua sabatului. Î.P.S. Andrei a subliniat cuvintele Evangheliei: „*Iată că te-ai făcut sănătos: de acum să nu mai greșești, ca să nu-ți fie ție ceva mai rău*” (Ioan 5, 14), îndemnând să înțelegem că multe suferințe ne vin de la păcatele pe care le facem. S-a făcut aici, la spital, o biserică frumoasă, dar domnul director Mircea Gelu Buta este preocupat și teoretic de legătura dintre trup și suflet, dintre medicină și teologie. Așa se face că, de 10 ani, la Bistrița au loc aceste întâlniri minunate dintre medici și teologi, oameni pricepuți, care încearcă să găsească rezolvarea multor neputințe pe care le au oamenii. E mare lucru ca, atunci când este cineva bolnav, să-i acordăm și asistență trupească, și asistență sufletească”⁵.

Întreaga rugăciune s-a desfășurat într-o atmosferă de vibrație duhovnicească, prezența mitropolitului Andrei în mijlocul credincioșilor fiind întăritoare sufletește⁶.

La invitația Î.P.S. Andrei, ctitorul noului lăcaș de cult, Prof. Dr. Mircea Gelu Buta, s-a adresat celor prezenți cu următoarele cuvinte: „Înalt Preasfinția Voastră Andrei Andreicuț, Preasfinția Voastră Vasile Someșanul, Prea cucernici părinți, Iubiți credincioși! Voi începe intervenția mea prin a evoca o discuție deschisă în perioada interbelică, mai precis în anul 1937, în revista de critică teologică «Predania». Polemica se referea la oportunitatea transmiterii la radio, duminica, a Sfintei Liturghii, respectiv, dacă este bine să fie trimiși în spitale, pe post de personal auxiliar, călugări și călugărițe. În acest fel, se dorea ca și Biserica noastră să copieze prin mimetism, la indigo, unele practici catolice și protestante.

Pe bună dreptate, redactorii și colaboratorii «Predaniei» au încercat să respingă cu fermitate smulgerea monahilor din mănăstirile în care se retrăseseră să se roage și reîntoarcerea lor în lume pe post de felceri și brancardieri.

⁵ „Mitropolitul Andrei a sfințit biserica Spitalului de Pneumologie din Bistrița”, în Rev. Renașterea, anul XXII, serie nouă, nr. 6 (242), iunie 2011, Cluj-Napoca, p. 10.

⁶ Victor Știr, „Mitropolitul Andrei a târnosit Biserica «Sfinții Doctori fără de arginți» din Bistrița”, în Mesagerul de Bistrița-Năsăud, luni, 16 mai, 2011.

Ca și creștin mărturisitor ortodox, am intuit întotdeauna în socializarea Evangheliei o formă de alterare, de edulcolare și de laicizare a mesajului Mântuitorului, pentru că în creștinism, caritatea și acțiunea caritativă sunt parte din întreg, sunt înduhovnicite. Ele nu se pot substitui vetrei liturgice, Sf. Euharistii și Sfintelor Taine, după cum nu pot constitui o undiță prozelitistă, așa cum se întâmplă adesea la neoprotestanți, care caută să atragă credincioși din alte biserici prin «prestații» caritative ori prin forme de ajutorare socială.

Vindecarea sau ameliorarea bolilor trebuie să se facă mai întâi duhovnicește, întrucât sufletul comandă trupul și nu invers. Unii se întrebă, poate pe bună dreptate, dacă banii alocați construirii acestui lăcaș de cult nu ar fi fost mai folositori pentru renovarea unor spații medicale sau achiziționarea de aparatură. În răspunsul pe care doresc să-l dau, mă voi folosi de un episod din Evanghelii, pe care creștinii îl cunosc sub numele de «*Ungerea din Betania*»: Cu șase zile înainte de Paști, Iisus a sosit în Betania, pentru a-l vizita pe Lazăr, cel pe care Îl înviase din morți. În timp ce ședea la masă, o credincioasă pe nume Maria unge picioarele lui Iisus cu mir de nard curat, a cărui valoare se ridică la trei sute de dinari. Unul dintre ucenicii Săi, pe nume Iuda a lui Simon Iscarioteanul, considerând gestul excesiv, pune Mântuitorului următoarea întrebare: «*De ce s-a făcut această risipă de mir? Căci mirul acesta putea să fie vândut cu peste trei sute de dinari și să li se dea săracilor*». Desigur, reacția lui Iuda este cât se poate de socială. Dar după cum se știe, Apostolul nu era o persoană miloasă. El invocă principiul moral doar ca pe un paravan, în spatele căruia își putea exercita imoralitatea. Fiind casierul Colegiului apostolic, acesta era interesat să încaseze cât mai mulți bani în numele săracilor, astfel încât veniturile sale personale să fie mai mari.

Iată de ce Mântuitorul dă următorul răspuns: «*Pe săraci îi aveți pururea cu voi, dar pe Mine nu Mă aveți pururea*». Într-adevăr nu există nimic mai de preț ca prezența Mântuitorului, tot așa cum, potrivit unui alt copleșitor episod evanghelic, «*Al drumului spre Emaus*», nimic nu poate egala prezența printre noi a Hristosului Euharistic.

De aceea, cred că medicul de suflete, preotul - fie el preot de mir sau ieromonah, nu poate fi coborât la treapta de auxiliar al medicinei fizice și

nici nu poate fi substituit medicului profesionist. Pentru aceasta nu este suficientă prezența preotului în spitale. Este necesar paraclisul sau mica biserică spitalicească. Păstrez și acum în suflet bucuria de a fi participat, în primăvara anului 1999, la sfințirea primului paraclis din incinta Spitalul Județean din Bistrița și apoi la celebrarea Sfintei Liturghii, de către Î.P.S. Bartolomeu Anania, în mijlocul a mii de credincioși.

Iată că această Biserică de spital este sfințită tot de un Episcop, ceea ce denotă importanța pe care Biserica o acordă bolnavilor. Mulțumim Î.P.S. Arhiepiscop Andrei Andreicuț și P.S. Vasile Someșanul, părinții noștri spirituali, pentru bunăvoința și cinstea pe care ne-o faceți, de a fi alături de noi, atât în momentele de cumpănă, cât și de bucurie a poporului preacurat din ținutul Bistriței și Năsăudului. Mulțumim prea cucernicilor preoți și vouă, iubiți credincioși, pentru gestul că ați înțeles că această comuniune se împlinește în dragostea persoanelor una pentru alta și în dragostea tuturor pentru Dumnezeu. Dumnezeu să binecuvânteze această lucrare!”⁷.

În perioada 2-5 noiembrie 2011, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a organizat, în Aula Magna a UBB Cluj-Napoca, Simpozionul Internațional „Familia creștină între tradiție și modernitate”, eveniment inclus în suita de manifestări științifice internaționale, dedicate proclamării, de către Patriarhia Română, a anului 2011 drept „An omagial al Sfântului Botez și al Sfintei Cununii”. În deschiderea simpozionului, Î.P.S. Mitropolit Andrei Andreicuț a oficiat o rugăciune de binecuvântare și a adresat celor prezenți un cuvânt de învățătură cu referire la valoarea familiei creștine. În continuare, Pr. Prof. Dr. Ioan Chirilă, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, a susținut lucrarea „Căsătorie și circumciziune, prevederi legislative, ritual liturgic și funcția prefigurativă”. Au prezentat lucrări: Pr. Prof. Dr. Stelian Tofană, „Și vor fi amândoi un trup..., iar femeia să se teamă de bărbat” (Efes 5, 31-33). Un paradox familial biblic?”; „Prof. Dr. Ulrich Heckel, „Botezul din perspectivă evanghelică – botezul ca bază a familiei creștine”; Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu, „Cântări la Taina Sfintei Cununii în tradiția muzicală românească”; Prof. Univ. Dr. Mircea Gelu Buta, „Familia creștină și vulnerabilitatea copilului abandonat”; Pr.

⁷ Mircea Gelu Buta, „Cuvânt de întâmpinare”, în Mesagerul de Bistrița-Năsăud, luni, 16 mai 2011.

Prof. Univ. Dr. Alexandru Moraru, „Familia creștină în pastoralele Arhiepiscopului și Mitropolitului Bartolomeu Anania”; Pr. Prof. Dr. Emil Jurcan, „Sacralitatea familiei într-o viziune comparată”; Pr. Prof. Univ. Dr. Nicu Dumitrașcu, „Un exercițiu de admirație patristică despre valorile morale ale familiei”; Pr. Conf. Univ. Dr. Ștefan Iloaie, „Provocări morale și sociale la adresa familiei creștine”; Pr. Lect. Dr. Gabriel Gârdan, „Familia creștină între canoanele Bisericii și legislația civilă din România”; Pr. Asist. Dr. Cristian Sonea, „Declinul demografic în România secolului al XXI-lea din perspectivă teologică. Diagnoză, prognoză, remedii”; Pr. Prof. Univ. Dr. Valer Bel, „Taina Nunții ca dar și misiune, temelia familiei creștine”; Dr. Dacian But-Căpușan, „Sf. Taină a Cununii – aspecte interconfesionale”; Lect. Dr. Marcel Munteanu, „Sfânta Familie în iconografia răsăriteană și apuseană. Studiu de caz”; Prof. Dr. Constantin Măruțoiu, „Sfânta Familie în iconografia familiilor din Gorj” ș.a.

Medicină și Teologie

În zilele de 12-13 mai 2013, sub patronajul Arhiepiscopiei Ortodoxe a Vadului, Feleacului și Clujului, Facultății de Teologie Ortodoxă, UBB Cluj-Napoca și Spitalului Județean de Urgență Bistrița, s-a organizat, în municipiul Bistrița, a XII-a ediție a Seminarului Internațional de Medicină și Teologie, ale cărei teme puse în discuție, „Creștinul în fața suferinței și a morții” și „Biserica în spital”, au reușit să adune o diversitate de profesioniști din întreaga lume. Prin regruparea diferitelor specialități, aparent fără nicio legătură una cu alta, bioetica încerca astfel să atragă atenția asupra multiplelor dimensiuni ale unor fenomene și situații create, scoțând în evidență atât părțile pozitive, cât și cele negative. În final, scopul a fost de a da naștere unui dialog critic, bazat pe respect reciproc, menit să reconcilieze diferențele de opinie.

Motto-ul ediției a fost preluat din Evanghelia lui Matei (25, 36) - „... Bolnav am fost și M-ați cercetat”, cu un cuvânt de învățătură al Î.P.S. Andrei Andreicuț: „A avea grijă de cei bolnavi este o mare virtute. În Teologia Morală, este considerată una din faptele milei trupești. Impulsul interior pentru această lucrare ar trebui să fie dragostea creștină, dar, dacă din punct de vedere duhovnicesc n-am ajuns la această măsură, să fim măcar pragmatici: slujindu-i pe bolnavi, Îl slujim pe Domnul Hristos și ajungem în paradis.

Gândindu-ne că omul bolnav are și suflet, și trup, realizăm că suferința este și spirituală, și trupească. De aceea, pe lângă doctorul trupurilor, este importantă în spital și prezența preotului. La urma urmei, Doctorul cel Mare, care vindecă și sufletele, și trupurile, este Mântuitorul.

Sfântul Chiril al Ierusalimului spune în acest sens un lucru important: «În limba ebraică, *Iisus* înseamnă *Mântuitor*, iar în limba greacă, *Cel care vindecă*. Căci El este doctorul sufletelor și al trupurilor și tămăduitorul celor ținuți de duhuri rele. El vindecă și ochii orbilor, dar, în același timp, luminează și mințile. El este doctorul șchiopilor, dar îndreaptă și picioarele păcătoșilor spre pocăință. Spune paralticului «*să nu mai păcătuiești*»; dar spune și «*ia-ți patul tău și umblă*». Pentru că trupul lui se paralizase din pricina păcatului sufletului, a vindecat mai întâi sufletul, ca să aducă prin asta vindecare și trupului»¹. Așa că tămăduirea trupezască e legată de tămăduirea sufletească.

Știm că rolul doctorului în tămăduirea trupului este esențial, dar nici prezența preotului nu este de neglijat. De aceea, Isus Sirah ne sfătuiește: «Cinstește pe doctor cu cinstea ce i se cuvine, că și pe el l-a făcut Domnul» (Sirah 38,1). Cadrele medicale au o misiune extraordinară, mai ales dacă știința este dublată și de un suflet sensibil. De pildă, un invalid de război, fiind întrebat care a fost cea mai fericită perioadă din viața lui, a răspuns: atunci când, rănit fiind, am fost internat la un spital din Elveția. Acolo, modul de a se comporta al unei surori medicale l-a marcat pentru întreaga viață.

În lumea noastră, ne dăm seama de precaritatea sănătății. Sănătatea «nu există niciodată în mod absolut și totdeauna nu este altceva decât un echilibru parțial și provizoriu și, chiar s-ar putea spune, o stare de mai puțină boală»² sau «sănătatea nu este niciodată altceva decât un echilibru parțial și provizoriu între forțele vieții și alte forțe care i se opun, cele dintâi neavând decât o fragilă supremație»³.

În această situație, realizăm că Dumnezeu le dă posibilitatea și medicilor, și preoților să-și reverse din plin mângâierea doctoricească și duhovnicească asupra celor bolnavi. Pe bună dreptate afirmă Larchet, în virtutea faptului că Hristos Și-a asumat întreaga omenire: «orice rău făcut unui om, nu doar sufletului său, ci și trupului, Îl rănește pe Hristos, la fel cum orice bine, trupesc sau sufletec, făcut omului, se adresează, prin el, lui Hristos»⁴.

¹ Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, EIBMBOR, București, 1943, p. 236.

² Jean-Claude Larchet, *Teologia bolii*, Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2005, p. 59.

³ *Ibidem*, p. 9.

⁴ Idem, *Semnificația trupului în ortodoxie*, Editura Basilica, 2010, p. 62.

În istoria creștină, sunt cazuri de medici celebri, care au făcut o misiune evanghelică de excepție, și sunt cazuri de clerici care au mers până la jertfirea sănătății lor: dacă ar fi să-i amintim doar pe Sfântul Luca al Crimeii din spațiul Răsăritean sau pe Damian Leprosul din spațiul Apusean, care a slujit într-o leprozerie, fiind sigur că se va contamina și va muri.

Noi ne îngăduim să fim idealiști și să visăm cum lucrul acesta se reeditează și astăzi, într-o lume pragmatică și secularizată. Eu cred că lucrul acesta l-a gândit Domnul Profesor Mircea Gelu Buta, chiar dacă nu l-a exprimat cu voce tare, atunci când a pus la cale aceste simpozioane anuale, intitulate «*Medicii și Biserica*». Noi îl rugăm pe Dumnezeu ca toată această strădanie să dea roade”¹.

După oficierea Te-Deumului, Mitropolitul Andrei i-a înmănat Prof. Dr. Vasile Astărăstoe, în semn de vrednicie și iubire față de oameni, onoranta distincție „Crucea Transilvană”. Domnia sa, în calitate de Rector al UMF Iași și Președinte al Colegiului Medicilor din România, a mulțumit și a rostit următoarea alocuțiune: „Mulți se întreabă ce rol poate avea Biserica într-un spital. Am putea începe vorbind despre activitatea Bisericii în spital, dar aceasta ar fi insuficient dacă nu ne-am raporta la evoluția medicinei. În opinia mea, medicina contemporană ar trebui să se sprijine pe trei piloni: tradiție, modernitate și spiritualitate. La începuturile sale, medicina a fost sacerdotală, iar secularizarea acesteia nu a putut să îi anuleze nucleul mitic și mistic. Să nu uităm că primii medici au fost preoți, iar în credința creștină, Iisus Hristos este numit «doctor al trupului și sufletului», înțelegând astfel că abordarea în medicină trebuie să fie holistică. Etosul profesiei medicale se bazează pe tradiția asclepiană (a ști) și tradiția samariteană (a fi, a avea compasiune și devoțiune pentru aproapele tău). Pilda samariteanului milostiv (Luca 10, 30) și îndemnul lui Iisus «mergi și fă și tu asemenea» (Luca 10, 37) exprimă, în fond, esența mesajului profesiei medicale.

Hipertehnologizarea medicinei, influența finanțatorilor și a comercianților din domeniu, precum și fetișizarea științei au transformat bolnavul dintr-o persoană într-un simplu obiect, iar pe medic într-un simplu meșteșugar. Asistența medicală a început să facă abstracție de latura spirituală,

¹ † Andrei Andreicuț, „Bolnav am fost și M-ați cercetat...”, în *Medicii și Biserica*, vol. XII, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2014, pp. 5-6.

de valorile în care crede bolnavul, uneori, chiar încercând să i se impună alte valori și simpla aluzie la credință este tratată ca un barbarism, ca un infantilism științific și primitivism. Această abordare exprimă, de fapt, criza medicinei contemporane. Vocația medicinei poate fi înțeleasă corect doar atunci când este «rânduită în termenii căutării Împărăției cerurilor» (H. Tristram Engelhardt Jr., 2005). Această restituire a îngrijirii sănătății în interiorul spiritualității pune obligațiile morale într-o nouă lumină și dă răspunsul la întrebarea: Care e rolul Bisericii într-un spital?

În istoria Bisericii, au existat numeroase instituții de binefacere, iar printre acestea, spitalele (nosocomiile) au ocupat un rol important. În Biserica Răsăriteană, Sfântul Vasile cel Mare este primul care a înființat spitale (inclusiv pentru leproși), ceea ce a devenit o tradiție. Activitatea spitalicească în România este legată de mănăstirile în jurul cărora au apărut așa-zisele bolnițe, pentru ca, ulterior, să se construiască adevărate spitale (1704, Spitalul Colțea, 1735-1752, Spitalul «Sfântul Pantelimon», 1757, Spitalul «Sfântul Spiridon» din Iași). În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, se poate vorbi despre un fenomen, și anume apariția spitalelor întreținute de marile mănăstiri, fenomen ilustrat de inițiativele starețului Paisie Velicicovschi de la Neamț. Această activitate se menține și în prezent. Putem, astfel, susține că un prim răspuns privind relația dintre Biserică și spital îl constituie înființarea și susținerea de unități medicale de către Biserică. Dar această răspuns nu acoperă în întregime conținutul acestei relații.

Mult mai importantă este asistența spirituală a bolnavului din spital. Actul medical are, pe lângă încărcătura științifică, o puternică încărcătură etico-psihologică. În lupta cu boala, participarea pacientului nu se reduce la o simplă complianță terapeutică, la a înțelege să respecte indicațiile medicului, ci la un act de voință proprie, de încredere și de credință. Efectele, uneori miraculoase, în boli considerate incurabile, precum și efectele placebo nu pot fi explicate decât prin intervenția credinței. Prezența preotului în spitale devine astfel o necesitate și un element esențial în lupta cu boala.

Serviciile medicale contemporane din spitale oferă o vindecare cu ajutorul cunoașterii seculare și a puterii omului. De aceea, ele sunt costisitoare și frecvent ineficiente. Starea de sănătate nu se îmbunătățește proporțional

cu eforturile materiale și financiare, uneori, de nesuportat de către orice stat. Biserica creștină aduce pentru credincioși un lucru evident. Îngrijirea sănătății este un remediu temporar, care poate doar să amelioreze și nu să alunge suferința umană. Vindecarea bolii și vindecarea morții însăși nu pot veni decât din unirea cu Dumnezeu, iar credința în Dumnezeu este cea care îndepărtează suferința. Cu alte cuvinte, Biserica face parte din însăși rațiunea de a exista a spitalului, iar preotul devine astfel indispensabil în a înarma bolnavul cu arsenalul de luptă împotriva bolii și a angoasei morții. În același timp, constituie un exemplu de etică medicală, dând suflet spitalului, care devine astfel o instituție umană și nu o «simplă uzină de sănătate».

Preoții îi pomenesc pe Sfinții Doctori fără de arginți Cosma și Damian, Chir și Ioan, Pantelimon și Ermolae, făcătorii de minuni, și pe toți sfinții doctori fără de arginți. Acești sfinți oferă exemple de iubire absolută, de unire între Medicină și Credință, iar vindecările miraculoase nu sunt altceva decât expresia relației între material și spiritual.

Argumentele de mai sus (doar câteva și fără a fi epuizate) nu pot să ducă decât la o singură concluzie. Spitalul nu poate exista dacă nu tratează pacientul ca pe o persoană integrală, definit și prin spiritualitatea sa, iar Biserica în spital dă suflet acestuia, prin asistența spirituală pe care o acordă pacientului și prin valorile morale pe care le promovează².

În deschiderea Seminarului, Prof. Dr. Mircea Gelu Buta, Directorul Spitalului Județean de Urgență Bistrița și totodată gazda manifestării, după ce a urat bun-venit participanților, a conferențiat despre „Creștinul în fața suferinței și a morții”: „Suferința semenului nostru are menirea să ne mobilizeze pentru a-l asista medical, social și spiritual. Modul cum ne implicăm în actul vindecării ne raportează la divinitate și se poate constitui mai târziu în criteriu de judecată: *«Bolnav am fost și M-ați cercetat...»* (Matei 25,36).

M-am întrebat deseori câți medici oncologi înțeleg cu adevărat frământările prin care trece un bolnav cu cancer sau câți cardiologi nu doar înregistrează dispneea, ci se întreabă la ce s-o fi gândit omul din fața lor, căruia insuficiența cardiacă îi albăstrise buzele și, probabil, este candidat la o moarte apropiată.

² Vasile Astărăstoea, „Biserica în spital”, în *Ibidem*, pp. 61-63.

Dezumanizarea actului medical a fost sporită atât de tehnicizarea tot mai mare a profesiei, cât și de convingerea că medicul este singurul stăpân, după Bunul Dumnezeu, al exercitării profesiei sale. Mulți medici nu ascultă confesiunile celor care li se încredințează, neglijând părerile pe care înșiși bolnavii le au față de boala lor. Baza practicii medicale a devenit astăzi prescrierea unor investigații standard, iar de aici până la atingerea unor situații absurde nu mai e decât un pas. Mă gândesc câtă dreptate avea ilustrul clinician Dominic J. Corrigan atunci când afirma că *«Nefericirea celor mai mulți medici constă nu în faptul că nu știu atât cât trebuie să știe, ci în faptul că nu văd și nu ascultă totul!»*³.

Boala aduce în viața omului o schimbare de roluri, oricare ar fi fost statutul său social anterior, devenind de cele mai multe ori dependent de ceilalți, care-l privesc ca pe un mecanism ce s-a stricat și trebuie reparat.

Spitalele, azilele și alte instituții de îngrijiri se străduiesc să ofere cele mai bune servicii medicale, abordând în special dimensiunea fizică a bolii, uitând faptul că suferința spirituală care însoțește boala fizică poate fi izvorul unei dureri agonizante⁴. Această experiență este prezentată magistral de scriitorul rus Lev Tolstoi, în scurta nuvelă intitulată *«...Moartea lui Ivan Ilici»*. *«Medicul spunea că suferințele lui fizice erau cumplite, și era adevărat; dar mai cumplite decât suferințele fizice erau cele spirituale, și asta era chinul cel mai mare... Se întorsese pe spate și începuse să-și analizeze întreaga viață dintr-o perspectivă complet diferită... se vedea pe sine, vedea tot ce trăise el și vedea limpede că toate acestea nu erau cum ar fi trebuit, că totul era o minciună imensă, îngrozitoare, ce acoperea și viața, și moartea. Revelația îi spori, îi înzeci suferințele fizice....»*⁵. Iată o durere pe care medicii nu pot să o vindece și care ne duce cu gândul la Hristos, Cel care *«este doctorul sufletelor și trupurilor noastre»*.

Într-o discuție publică, purtată cu ani în urmă pe acest subiect, regretatul de pomenire Arhiepiscopul Bartolomeu Anania spunea: *«Se vorbește tot mai mult, în vremea noastră, de problema dezumanizării spitalelor, iar dacă aceasta este o realitate, ar trebui să vă gândiți voi, medicii, și în special tinerii,*

³ Dumitru Dumitrașcu, *Medicina între miracol și dezamăgire*, Ed. Medicală Universitară „Iuliu Hațieganu”, Cluj-Napoca, 2009, p. 16.

⁴ Paul Meyendorff, *Taina Sfântului Maslu*, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2011, p. 18.

⁵ Lev Tolstoi, *Moartea lui Ivan Ilici*, trd. rom. L.Schidu, Ed. Humanitas, București, 2010, pp. 107-109.

la reumanizarea spitalelor. Eu nu am o rețetă, dar am o provocare. Dacă-mi permiteți, aș propune doar o singură soluție, schimbarea mentalității. Îndemnul meu este ca medicul să realizeze că bolnavul din fiecare pat la care se duce este o ființă omenească. Atunci s-ar întâlni două elemente foarte importante, rațiunea și sensibilitatea. Să nu uităm că cea mai înaltă formă de rugăciune în creștinism și, în special, în Răsăritul creștin, în Ortodoxie, prin mișcarea isihastă, se cheamă «Rugăciunea minții în inimă». La această rugăciune completă și mântuitoare participă ambele componente ale ființei umane, rațiunea pe de o parte și sensibilitatea pe de altă parte, creierul pe de o parte și inima pe de altă parte»⁶.

Întrucât complexitatea datoriei medicale crește în momentul în care pacientul se apropie de moarte, am încercat să discut acest subiect cu câțiva colegi tineri. Unii mi-au replicat că societatea le-a încredințat povara de a înțelege boala și de a negocia cu ea, iar în momentul când moartea se produce, consideră că datoria lor s-a încheiat. Alții nu s-au gândit niciodată la acest subiect, susținând, în mod paradoxal, că nu țin de domeniul lor de activitate, iar nu puțini au ridicat pur și simplu din umeri, ca semn că nu știu și nu-i interesează.

De fapt, pentru cei mai mulți oameni, procesul morții este asociat într-o oarecare măsură cu sentimentul că Dumnezeu și-a retras mâna. Nu îmi amintesc vreun coleg medic care să recunoască că s-a obișnuit cu agonia, cu momentele terminale ale pacienților săi. Cei ce asistă la zbaterea muribundului sunt impresionați de risipa de mișcări, în special sub formă de convulsii, presupuse chinuitoare și interpretate ca o zbatere în lupta dintre viață și moarte. De cele mai multe ori, instinctual și fără nicio argumentație, mulți interpretează agonia (din grecescul «agon» – luptă, zbatere) ca pe un chin înfricoșător, pe care muribundul l-ar simți până în momentul în care cordul și respirația se opresc, iar corpul devine inert.

Toți cei care au vegheat oameni în stare de agonie au decis, prin prisma propriilor lor simțuri, că moartea este dureroasă, atroce, înspăimântătoare, deci rea și demnă de a fi temută. Adică, în timpul zbatărilor din cursul luptei dintre viață și moarte, muribunzii resimt aceleași suferințe ca și cei care privesc. Duhovnicii ne sfătuiesc însă să nu ne temem de Dumnezeu,

⁶ Bartolomeu V. Anania, „Cuvânt de întâmpinare”, în: Mircea Gelu Buta, *Medicii și Biserica*, vol. II, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2004, pp. 6-7.

pentru că El este dragoste, bunătate nesfârșită, universală. *«Iubiți-L, din iubire ascultați-L, nu din frică! Nu vă temeți de moarte! Ea nu comportă nici o durere fizică. Ea este o trecere, foarte dulce, simplă și ușoară. Toți centrul nervoși se inhibă și aparența de agonie dureroasă este doar pentru spectatori. Chiar când corpul se zbate, muribundul este conștient de această luptă, el nu simte nicio durere fizică. El moare ca și când ar dormi!»*⁷.

Să învățăm deci să privim moartea așa cum este ea, despuată de spaima imaginației. Pentru că noi îi imputăm chinurile ultimei boli, iar acest lucru nu e drept, este nevoie să gonim tot ceea ce o precede și nu face parte din ea. Desigur, nu este obligatoriu ca suferința să se sfârșească în moarte, iar uneori chinurile sunt mai atroce în cazurile în care omul se vindecă. Nu trebuie însă uitat că, și dacă te vindecă, nu vei fi scăpat de moarte, ci doar de boală. Iată o logică simplă și adevărată!⁸.

Lucrările prezentate în cadrul Seminarului de la Bistrița⁹ au fost deosebit de interesante, generând uneori controverse, la care, după

⁷ George Barbarin, *Hristos, prietenul clipelor de grea încercare*, Ed. Bizantină, București, 2012, p. 42.

⁸ Mircea Gelu Buta, „Creștinul în fața suferinței și a morții”, în *Medicii și Biserica*, vol. XII, Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2014, pp. 7-10.

⁹ „Sfinții Martiri ca următori ai patimilor Mântuitorului lumii, Iisus Hristos” - Gheorghe D. Metallinos; „Omul Bioetic” - Sebastian Moldovan; „Diagnoza pozitivă a morții martirice” - Ioan Chirilă; „Medicină și Religie” - Nicolae Miu, Mircea Mărgescu; „Moartea publică a lui Iisus, un mesaj pentru societatea contemporană” - Stelian Tofană; „Simțul clinic” - Dan L. Dumitrașcu; „Flori pentru cei plecați în eternitate” - Vasile Cristea; „Purgatoriul în discuțiile unioniste de la Ferrara, Florența (1438-1439)” - Ioan-Vasile Leb; „Despre moartea persecutorilor. Marginalii la persecuții vechi și noi” - Gabriel-Viorel Gârdan; „Dificultăți întâmpinate de preoții din spitale. Studiu calitativ” - Andrada Pârvu, Ștefan Iloaie, P.S. Vasile Someșanul; „Cum murim?” - Mircea Gelu Buta; „Punctul terminus al vieții: incinerare sau înhumare?” - Silviu Morar, Dan Perju-Dumbravă, Horațiu Dura; „Etica ordinelor de neresuscitare” - Sanda Copotoiu, Ruxandra Copotoiu; „Considerații etice privind inutilitatea tratamentului medical” - Beatrice Gabriela Ioan, Andrada Pârvu, Magdalena Roxana Necula, Simona Irina Damian; „Radio-Imagistica și moartea cerebrală” - Mircea Buruiian, Sebastian Condrea, Bogdan Mreneș; „Abordarea ortodoxă a morții cerebrale” - Pavel Chirilă; „Prelevarea de organe de la cazurile medico-legale. Experiența noastră” - Alexandra Enache, Magda Petcu, Elena Gâlcă, Fotios Chatzinikolaou; „Sfârșitul vieții și moartea” - Gheorghe Borcean; „Cognitivitate versus spiritualitate în interpretarea morții cerebrale” - Codrin Rebeleanu, Dan Perju-Dumbravă; „O perspectivă teologică asupra autopsiei și integrității corpului omenesc” - Gabriel Roman; „Quo vadis, homine? Moartea în piața publică” - Aurora Ciucă; „Istoricul și moartea - perspective istorice și istoriografice contemporane” - Toader Nicoară; „Asumarea suferinței în perspectiva Crucii lui Hristos” - Valer Bel; „Abordarea pacienților suferinzi de boli cronice și terminale.

dezbaterei, combatanții au reușit, datorită argumentelor, să aleagă calea cea bună. Un lucru important, întrucât, dorind să realizeze un angajament responsabil în serviciile vieții umane, bioeticienii trebuie să aibă mare grijă, pentru că ei, întocmai Sfinților Părinți, sunt nevoiți să emită judecăți care, în cele din urmă, pot fi transformate în dogme.

Foarte interesantă expunerea istoricului Marius Oprea și fostului procuror al României, Dan Voinea, care au vorbit despre suferința cauzată de regimul politic comunist. Aceștia au dat ca relevantă cifra de 617.862 de victime directe ale represiunii comuniste, cuprinzând oameni arestați, deportați și cu domiciliu forțat; înmulțind cu trei cifra victimelor, se ajunge

Datoria medicală" - Nicolae Miu, Gheorghe Popa; „Consilierea pastoral-duhovnicească a familiei („apartinătorilor”) bolnavului terminal” - Teofil Tia; „Necesitatea unei abordări holistice a stărilor terminale” - Silviu Morar, Dan Perju-Dumbravă, Horațiu Dura; „Întrebări existențiale ale bolnavului în faza terminală. O perspectivă a medicului” - Claudia Ordeanu; „Consilierea bolnavilor în fază terminală. O perspectivă teologică ortodoxă” - Cristian Sonea, Ciprian Nicoară; „Relația biserică-spital în istoria asistenței medicale spitalicești” - Valeriu Lupu; „Conflictele etice din sistemul sanitar” - Heinrich Schnatmann; „Bătrânețea și moartea” - Iosif Viehmann; „Lucrarea medical-filantropică a Bisericii Ortodoxe în contextul actual. Dileme duhovnicești și bioetice” - Mihai Valică; „Mizele conceptuale și etice ale medicalizării sfârșitului vieții” - Maria Aluaș; „Comunicarea cu pacientul cronic și familia acestuia, din perspectiva preoților ortodocși” - Simona Irina Damian, Magdalena Roxana Necula, Ștefan Antonio Sandu, Ioan-Lucian Radu, Beatrice Gabriela Ioan; „Directiva în avans - opinia unor specialiști din jud. Cluj. Studiu calitativ” - Andrada Pârvu, Angela Enache, Silvia Dumitraș, Rodica Gramma, Ștefana Moisa, Gabriel Roman, Ștefan Iloaie, Beatrice Ioan; „Conflictul temporalității înainte de moarte: timpul subiectiv al pregătirii, timpul constrângerilor medicale” - Gabriela Papiu; „Dimensiunea teologică a bolii și sensul suferinței” - Hadrian-V. Conțiu; „Rolul preotului în spiritualizarea suferinței pacienților cu boală cronică” - Magdalena Roxana Necula, Ștefan Antonio Sandu, Beatrice Gabriela Ioan, Ioan-Lucian Radu, Simona Irina Damian; „Medicul de familie: fin clinician sau dispecer de mișcare” - Lucian Liviu Pop, Dan Lucian Dumitrașcu; „Latura estetică a suicidului, privită dintr-o perspectivă medico-religioasă” - Dan Perju-Dumbravă, Chiriac Serghei, Ovidiu Chiroban, Adina Danciu, Cristian Gherman; „Eutanasia - considerații juridice și teologice” - Mihai Iulian Necula; „Dificultăți medico-legale și juridice referitoare la comorienți” - Gabriel Mihalache, Camelia Buhaș, Bogdan Buhaș; „Bunurile sacre în dreptul canonic comparat” - Liviu Marius Harosa; „Frica de moarte și mentalitatea omului contemporan. Remedii duhovnicești” - Grigore Dinu Moș; „Aspecte medico-legale și juridice ale actelor notariale întocmite la pacienți aflați în stare terminală” - Camelia Buhaș, Gabriel Mihalache, Miron Alexandru; „Sfântul Arhiepiscop Luca al Crimeei, tămăduitor al bolilor trupești și sufletești” - Marcel Gh. Muntean; „Teama de sfârșit în viziunea homeopatiei” - Ramona Jurcău, Ioana Jurcău, Ionel Papuc, Nicolae Colceriu, George Vithoulkas.

spre două milioane de oameni care au avut de suferit din cauza regimului implementat de sovietici. Partea șocantă a comunicării a reprezentat-o prezentarea în public a cămășii albe, pline de sânge, a lui Vasile Paraschiv, dizident anticomunist care a înființat, în anii '80, Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii.

Dacă la „Râpa robilor” de la Aiud echipa lui Marius Oprea a descoperit scheletele victimelor adulte, în marginea perimetrului pușcăriei de la Târgu Ocna au fost deshumate în câteva locuri schelete de copii, cu vârste între 3 și 6 ani. Potrivit generalului Dan Voinea, *„statul comunist este din categoria celor criminale, cu milioane de sacrificii”*¹⁰.

A urmat conferința îndrăgitelui actorul Dan Puric, care s-a referit la „Suferința în închisorile comuniste”: „... Am să încep cu o mărturisire a unui medic: *«Credincioșia - fiți atenți ce frumos a spus, n-a zis credința - credincioșia pentru mine n-a pornit în urma unei revelații, n-a pornit în urma unui lucru care mi-a schimbat viața, așa m-am născut eu, cu ea în inimă. Câteodată, această credincioșie s-a oprit, așa cum se oprește respirația când te apleci să iei ceva de jos, după care ea a mers iar firesc, precum respirația»*. Domnul acesta doctor care a dat, poate, cea mai sensibilă și adâncă surprindere a ceea ce înseamnă creștinismul românesc, în mica lui căsuță unde scria poeme, avea un șoricel și i-a rugat pe toți membrii familiei să îl lase în pace pe șoricel. Pe pervazul ferestrei, avea un păianjen. Și i-a rugat din nou pe membrii familiei să îl lase în pace, că iubește păianjenii. Într-o seară, pe 5/6 august 1948, acest medic de 72 de ani a fost arestat, a fost dus, chinuit, maltrat. Aveau și pe cine!... El avea un păcat foarte mare: credea în Dumnezeu, credea în poporul creștin, a scris sonete despre credință, își mângâia pacienții cu dragoste creștinească, de multe ori le dădea de la el bani pentru medicamente, îi sfătuia pe toți mai mult către leacuri naturale, așa cum face și domnul Dr. Pavel Chirilă...

Am aflat din niște relatări care au ieșit la suprafață că, în pușcărie, omul nostru nu mânca din porția care i se oferea decât foarte puțin. La un moment dat, un alt deținut s-a repezit și i-a luat mâncarea, în dezaprobul celorlalți colegi de celulă. Dar el le-a replicat: *«Lăsați-l în pace, dacă s-a repezit, înseamnă*

¹⁰ Victor Știr, „Să murim iertând, învățătura Seminarului Ortodox de Medicină și Teologie”, în Mesagerul de Bistrița-Năsăud, marți, 14 mai, 2013.

că are nevoie de mâncare mai mult decât mine!». A ieșit din închisoare în anul 1963, iar în '64 a murit. Domnul doctor se numea Vasile Voiculescu.

Un deținut a spus că a fost dus la Aiud, iar la un moment dat a văzut un om ajuns la dimensiuni scheletice care ștergea pe jos și căruia i se vedea prin zeghe coloana vertebrală, dar când a ridicat capul, avea o strălucire în ochi extraordinară. Era Mircea Vulcănescu, cel care spusese cu douăzeci de ani înainte că trebuie să ne pregătim pentru ce va să fie. El știa. Mircea Vulcănescu spunea că o valoare nu trebuie lăsată singură. Trebuie să se facă gol în jurul ei, ca să se amplifice, ca să îl salvezi pe om de singurătate culturală. El era, de fapt, unda de șoc vie a creștinismului. Pentru că, bunii mei prieteni, atitudinea creștinului în fața suferinței este una fundamentală. În primul rând, nu-l lasă pe semenul lui singur în suferință. Suferința creștină este de tip comunitar, este eclezială, adică iei asupra ta suferința aproapelui.

Știți că în fază terminală, în materie de bioetică, s-a pus problema suferinței din punct de vedere creștin. Suferința în sine nu are valoare răscumpărătoare, pentru că suferința în sine este doar suferință. O găsiți la tâlharul din partea stângă a crucii. Există însă și o suferință cu sens creștin, mântuitor, pe care o regăsim la tâlharul din dreapta, care zice: *«Ia-mă, Doamne, în Împărăția Ta!»*. Sensul acesta al suferinței omul poate să-l aibă în inimă și în suflet tot timpul când este bolnav. Dar s-a pus problema celui care intră în comă, în stare vegetativă, adică omul are o suferință ajunsă la limita ei. În această situație, Biserica îndeamnă preotul, familia și pe ceilalți apropiați la rugăciune. Știți ce se întâmplă? Noi toți, cei care ne rugăm pentru omul aflat în suferință, devenim mai buni. Așa cum păcatul intrat în sufletul națiunii ne pândește pe toți, pentru că suntem toți mădulare ale aceleiași Biserici, cum spune Sf. Apostol Pavel, la fel această suferință pe care o preluăm ne poate mântui. Un om care dă sens suferinței lui mântuiește un popor întreg. Dintre cei care au murit în pușcăriile comuniste, unde să știți că oceanul de suferință a fost imens, unii, săracii, au murit ca vai de capul lor, iar alții au murit mărturisind. Cert este că cei care au mărturisit, ca și cei care nu au mărturisit creează un fel de fond de suferință infinit al acestui popor. Să nu uităm că aceștia au suferit și după anul 1964, când au fost în postdetenție. Aici i-a așteptat o altă suferință, cea

a mariginalizării societății, pânda permanentă a securității statului asupra lor. După anul 1990, pe acești suferinzi i-a așteptat o altă cruce, poate și mai mare, uitarea. Unii dintre ei, care mai trăiesc, au în jur de 90 de ani și sunt pensionari cu 6 milioane de lei pe lună, în timp ce venitul torționarilor se învâрте în jurul a 150-200 de milioane de lei pe lună.

Desigur, ne întrebăm care ar trebui să fie atitudinea creștinului în fața suferinței și a morții. Cei despre care vă vorbesc au suferit și mulți dintre ei au murit. Am rămas noi, iar cei care au murit nu mai au stare. În această situație, sarcina noastră este de a prelua crucea, de a nu lăsa uitarea să se întâmple.

Vă rog să puneți imaginea lui Mircea Vulcănescu, a medicului Vasile Voiculescu în inima dumneavoastră și să vă închipuiți că au fost mii, sute de mii și miliarde pe pământul acesta care au suferit total nevinovați din pricina unor nenorociți. Vă rog să puneți aceste exemple ale sufletului românesc și să vă dați seama care este atitudinea noastră vizavi de suferința și de moartea lor. Avem de ales între a-i uita, așa cum, iată, astăzi suntem îndemnați să cădem în amnezie, să readucem și noi ceea ce se numește «coalitia tăcerii» în jurul suferinței poporului român, sau a le cinsti memoria, pentru că dacă ești creștin, nu poți să ai decât o atitudine mărturisitoare...”¹¹.

Pe parcursul manifestării, participanții au putut admira expoziția de icoane românești intitulată „Icoana din suflet”, avându-l curator pe Prof. Marcel Munteanu de la Facultatea de Teologie Ortodoxă UBB Cluj-Napoca. În cadrul acesteia au fost expuse valoroase lucrări ale studenților și masteranzilor de la Cercul de artă sacră „Dionisie din Furna” din Cluj-Napoca.

În finalul Seminarului, valoroasa Corală „Psalmodia Transylvanica”, dirijată de distinsul Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca, a susținut un frumos concert de muzică veche bizantină.

¹¹ Dan Puric, „Suferința în închisorile comuniste”, în *Medicii și Biserica*, op. cit., pp. 14-16.

Inaugurarea Campusului Universitar Teologic „Nicolae Ivan”

În perioada 9-11 octombrie 2013, Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca a organizat Simpozionul internațional cu tema „Credință și Politică. Sfinții Împărați Constantin și Elena - promotori și apărători ai libertății religioase”, încadrându-se în seria de evenimente organizate cu prilejul proclamării, de către Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, a anului 2013 ca An omagial al Sfinților Împărați Constantin și Elena.

Deschiderea festivă a manifestării a avut loc în Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai”, joi, 10 octombrie 2013, și a debutat cu ceremonia de decernare a titlului de Doctor Honoris Causa pentru Prof. Univ. Dr. Felix Unger, Președintele Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg. La ceremonie au fost prezenți: Î.P.S. Andrei, Arhiepiscopul și Mitropolitul Clujului, P.S. Petroniu, Episcopul Sălajului, prorectori, membrii ai Senatului, decani ai Facultăților Universității „Babeș-Bolyai”, oameni de cultură, profesori și teologi din țară și din străinătate, doctoranzi, masteranzi, studenți. În cuvântul său, Rectorul Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, Acad. Prof. Univ. Dr. Ioan-Aurel Pop, a vorbit despre personalitatea Prof. Univ. Dr. Felix Unger și a amintit cele mai importante realizări ale prestigioasei Academii pe care o conduce. Laudatio a fost prezentat de Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei.

În deschiderea Simpozionului, Pr. Prof. Univ Dr. Vasile Stanciu, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, a spus următoarele: „Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității «Babeș-Bolyai» din Cluj-Napoca și-a propus ca în anul omagial dedicat Sfinților Împărați și întocmai cu Apostolii Constantin și mama sa, Elena, să-i cinstească după cuviință sub aspect academic, prin susținerea de comunicări științifice de către cei mai avizați specialiști din țară și străinătate, și liturgic, mulțumindu-le prin rugăciuni și cântări de laudă pentru darul esențial al libertății făcut întregii creștinătăți într-un moment decisiv pentru existența însăși a Bisericii lui Hristos, dar și rugămintea de a mijloci la Tronul Preasfintei Treimi, pentru ca acest dar să rodească statornicie în dreapta credință, unitate și iubire între creștinii de pretutindeni, ca mărturie concretă a prezenței lui Hristos în lumea secularizată și convulsionată de azi.

Recent s-a finalizat traducerea din limba engleză în limba română a celei mai noi lucrări despre Împăratul Constantin, semnată de invitatul de seamă al acestui simpozion Peter Leithart, intitulată «În apararea lui Constantin. Declinul imperiului și nașterea creștinătății», în care autorul își propune să salveze imaginea unui Constantin considerat de către unii istorici și teologi «țap ispășitor». Între aceștia se numără Dan Brown cu celebrul «Codul lui Da Vinci», James Carrot cu lucrarea «Constantin's Sword», Stanly Haerwas, John Howard Yoder, în viziunea cărora Constantin este identificat cu «tirania, antisemitismul, fățarnicia, apostazia, erezia. A fost un politician călit, care n-ar fi devenit niciodată cu adevărat creștin, un fățarnic care s-ar fi folosit de energia Bisericii pentru scopurile sale politice, un criminal, un uzurpator, un egoist».

În organizarea acestui simpozion, au stat la bază câteva motive-forță, între care: acela de a ne aduna teologi de pretutindeni în jurul unei teme foarte actuale, iar rezultatele cercetării să poată fi puse la dispoziția Bisericii, nu doar spre analiză, ci pentru a-i impulsiona și reînvia spiritul unei teologii pentru viață și nu doar pentru sertar; acela de a ne lăsa însuflețiți de curajul, atitudinea, râvna și zelul misionar al Sfinților Împărați și de a oferi tinerilor teologi de azi imaginea reală, autentică a unui Constantin cu adevărat «întocmai cu Apostolii». Un simpozion organizat într-o Universitate este întotdeauna un nou prilej de a se întâlni știința cu

teologia, credința în Dumnezeu cu politica, laicatul cu Biserica, animați de un singur ideal, de a mărturisi și a face ca adevărul să triumfe în lume; o ocazie rară de a fi beneficiarii direcți ai unei lecții deschise de teologie istorică, socială, culturală și misionară, lecție ce are ca principal obiectiv pe acela de a reliefa o abordare obiectivă, bazată pe cercetarea documentelor și care ne ferește de abordarea personalistă, bazată mai mult pe interpretarea documentelor și a ideilor personale; pentru a pune în lumină spiritul academic atunci când operăm cu obiectivitatea cercetării istorice, dar și cu puterea de înrâurire a Tradiției Bisericii. Obiectivitatea istorică îl înfățișează pe Constantin cel Mare drept împărat și apărător al creștinilor, iar Tradiția Bisericii drept întocmai cu Apostolii, cu aceeași demnitate și responsabilitate.

Nutrim speranța că toate intervențiile distinșilor invitați, teologi și istorici remarcabili, vor gravita în jurul acestor idei fundamentale și că rezultatele sau concluziile simpozionului vor fi cu adevărat receptate de Biserică și, mai ales, de teologia contemporană ca pași vizibili, concreți spre conturarea unui progres teologic marcat de mesaje clare și convingătoare, atât de așteptate de societatea noastră academică.

Salutăm prezența în cadrul acestui simpozion a Î.P.S. Sale Arhiepiscopul și Mitropolitul Andrei, a P.S. Sale Petroniu al Sălajului, a D-lui Academician Ioan-Aurel Pop, Rectorul Universității «Babeș-Bolyai», a D-lui Academician Ionel Haiduc, președintele Academiei Române, a D-lui Prof. Felix Unger, președintele Academiei Europene de Științe și Arte din Salzburg, Austria, a Părintelui Prof. Jean-Paul Durand de la Institutul Catolic din Paris, a Părintelui Prof. Adolf Martin Ritter de la Universitatea din Heidelberg, Germania, a D-lui Prof. Peter Leithardt de la New Saint Andrews College SUA, a Părintelui Prof. Dr. Viorel Ioniță, consilier cultural patriarhal, delegat al P.F. Sale Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Romane, a D-lui Lect. Univ. Dr. Marian Sindon de la Universitatea Harvard, precum și prezența tuturor colegilor de la Facultățile de Teologie din Patriarhia Română, a studenților noștri și a tuturor invitaților...”¹.

¹ Vasile Stanciu, „Cuvânt la deschiderea Simpozionului Internațional dedicat Sf. Împărați Constantin și Elena”, în Rev. Renașterea, anul XXIV, serie nouă, Cluj-Napoca, noiembrie 2013, nr. 11 (283), p. 4.

A doua zi a Simpozionul a debutat cu ceremonia de decernare a titlului de Doctor Honoris Causa pentru Pr. Prof. Univ Dr. Jean-Paul Durand, Decan de onoare al Facultății de Drept Canonic din cadrul Institutului Catolic din Paris. Ceremonia a avut loc în Aula Magna a Universității „Babeș-Bolyai”. Prezent la eveniment a fost și P.S. Vasile Someșanul, Episcopul Vicar al Arhiepiscopiei Clujului. Cuvântul introductiv a fost rostit de Președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai”, Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, care a vorbit despre legătura pe care Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca o are, de la reînființarea sa, cu Institutul Catolic din Paris și care s-a dovedit o legătură benefică, cu multe rezultate bune. Laudatio a fost prezentat de către Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan-Vasile Leb.

Au fost prezenți cu comunicări științifice 48 de conferențieri, între care Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, P.S. Petroniu, ierarhi, profesori de Teologie și cercetători din marile centre universitare din țară: București, Sibiu, Arad, Alba Iulia, Craiova, dar și din străinătate: Dr. Peter Leithart, New Saint Andrews College, SUA; Prof. dD. Adolf Martin Ritter, Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg; Lect. Univ Dr. Marian Gh. Simion, Harvard University; MD. Ryan R. Nash, Universitatea Columbus, Ohio; Prof. Univ. Dr. Adrian Marinescu, Departamentul de Teologie Ortodoxă, Universitatea Ludwig-Maximilians, München.

Cele nouă sesiuni de comunicări din cadrul Simpozionului au fost urmate de discuții încadrate în trei secțiuni: „Credință și politică”, „Tradiție și libertate”, „Cultură și mărturisirea credinței”. De asemenea, a avut loc o semnalare editorială, lucrarea Dr. Peter J. Leithart, „În apărarea lui Constantin. Declinul Imperiului și nașterea creștinătății” (trad de Adrian Podaru, Maria Bogătean, Aniela Siladi, Ștefania Țărău, Pr. Iulian Anitei, Nicodim Codreanu), apărută la Editura Renașterea a Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului².

În ziua praznicului Sfântului Ierarh Nicolae, din 6 decembrie 2013, a fost inaugurat noul sediu al Facultății de Teologie Ortodoxă a Universității „Babeș-Bolyai” - Campusul Universitar Teologic „Nicolae Ivan”. Situat pe strada Episcop Nicolae Ivan din cartierul Mărăști, imobilul a fost ridicat la

² Dacin But Căpușan, „Simpozionul internațional «Credință și Politică. Sfinții Împărați Constantin și Elena - Promotori și apărători ai libertății religioase», în *Ibidem*.

inițiativa și cu deosebită purtare de grijă a Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei. Piatra de temelie a Campusului a fost pusă la data de 23 mai 2011. Noua clădire a Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca este la ora actuală cea mai modernă din țară, fiind dotată cu săli de curs, bibliotecă, laboratoare de restaurare și pictură, Aula Magna, amfiteatre și birouri. Proiectul clădirii este realizat de arhitectul Cristina Spin, iar lucrările de construire se datorează echipei de specialiști conduse de inginerul Vasile Berca.

Campusul este ridicat pe un teren oferit de Primăria și Consiliul Local Cluj-Napoca, în memoria Episcopului Nicolae Ivan, ctitor al Eparhiei Clujului după Unirea din 1918 și ctitor al Academiei Teologice Ortodoxe clujene. Alături de noul sediu al Facultății, vor fi construite două cămine pentru studenți, cu o capacitate de 250 de locuri.

Inaugurarea Campusului a debutat cu târnosirea paraclisului purtând hramul „Sf. Ierarh Nicolae” din noul sediu al Facultății de Teologie Ortodoxă. Altarul paraclisului a fost pictat de pictorul Nicolae Bălan din Alba Iulia, iconostasul în lemn de tei a fost realizat de sculptorul Dumitru Gârea din Vaslui, iar icoanele care îl împodobesc sunt opera pictorului George Romila din Piatra Neamț.

Sfințirea Sfintei Mese din paraclis, a picturii altarului și a icoanelor primului registru de pe catapeteasmă a fost săvârșită de un sobor de ierarhi, preoți și diaconi, format din: Î.P.S. Teofan - Arhiepiscopul Iașilor și Mitropolitul Moldovei și Bucovinei; Î.P.S. Laurențiu - Arhiepiscopul Sibiului și Mitropolitul Ardealului; Î.P.S. Andrei - Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și Mitropolitul Clujului, Maramureșului și Sălajului; Î.P.S. Irineu - Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei; P.S. Petroniu - Episcopul Sălajului; P.S. Vasile Someșanul - Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului și P.S. Iustin Sigheteanul - Arhiepiscop-vicar al Episcopiei Maramureșului și Sătmăruului. Arhierii au fost înconjurați de un sobor de preoți și diaconi, din care au făcut parte: Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă - Președintele Senatului Universității „Babeș-Bolyai”, Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu - Decanul Facultății clujene, Pr. Ionuț Corduneanu - Vicarul administrativ patriarhal, Decani și reprezentanți ai Facultăților de Teologie din țară, cadre didactice, consilieri eparhiali.

Soborul de ierarhi, preoți și diaconi a oficiat apoi Sfânta Liturghie, la care au participat profesorii și studenții Facultății, sute de credincioși, reprezentanți ai autorităților centrale, județene și locale. Răspunsurile liturgice au fost date de corul Facultății clujene, condus de Arhid. Drd. Daniel Frumos. În cuvântul său de învățătură, Î.P.S. Teofan, Mitropolitul Moldovei, i-a îndemnat pe profesori și pe studenți să fie purtători ai luminii lui Dumnezeu în lume, plecând de la cuvântul Evangheliei - adevărată teologie a fericirilor - și avându-i ca modele pe Sfântul Ierarh Nicolae și pe Sfântul Apostol Pavel: „Îl rugăm pe Domnul Dumnezeu să binecuvânteze acest așezământ, să-l umple de harul slavei Casei Sale, să se propovăduiască aici Evanghelia Păcii. Spațiul inaugurat astăzi să fie unul al luminii, în care cei care viețuiesc să devină oameni ai Luminii și purtători ai luminii lui Hristos în lume”.

La încheierea Sfintei Liturghii, Î.P.S. Andrei Andreicuț, Arhiepiscopul și Mitropolitul Clujului, a adresat un cuvânt de mulțumire celor care au sprijinit construcția sediului Facultății și a îndemnat la asumarea misiunii formării duhovnicești și intelectuale a tinerilor: „*Veniți, fiilor, ascultați-mă pe mine și frica Domnului vă voi învăța pe voi!*» (Ps. 33, 11). Acest îndemn al Proorocului David a fost valabil în toate timpurile și în toate locurile, dar cred că în mod deosebit e valabil la Cluj. De ce? Pentru că este un mare centru universitar, un sfert din populația orașului constituind-o studenții. Realizând cât de importantă este educarea tinerilor pentru viitorul Bisericii și al țării, Episcopul Nicolae Ivan, marele ctitor al Eparhiei noastre, la puțină vreme după ce a reînființat Eparhia, a înființat și Școala Teologică (1924). Și pentru mine, printre primele gânduri, după ce Dumnezeu m-a chemat la cârma acestei Eparhii, a fost ridicarea unui campus teologic universitar, iar patronul pe care i l-am ales, la sugestia Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, este tocmai «Nicolae Ivan». Ne-a ajutat Cel de Sus să-l ridicăm repede: piatra de temelie s-a pus pe 23 mai 2011, iar inaugurarea Facultății și sfințirea paraclisului au avut loc pe 6 decembrie 2013. Urmează ca într-un viitor apropiat să ridicăm și cele două cămine studențești.

Pentru toate dăm slava Cerului și le mulțumim sprijinitorilor. Suntem convinși că o instituție puternică trebuie să aibă ctitorii pe măsură, în care foarte multă vreme să se poată face misiune. O asemenea ctitorie este acest

Campus Teologic. Nădejtile ce se leagă de această școală sunt mari. Pe lângă eforturile dascălilor în formarea tinerilor, îl rugăm pe Dumnezeu să lucreze ca un Atotputernic și să le deschidă tinerilor inimile și mințile, să-i învrednicească a pricepe puterea legii Lui și să sporească în cunoștințe folositoare. Clădirile, oricât de frumoase ar fi, prind viață prin râvna dascălilor. Este nevoie de o bază materială corespunzătoare, dar școala, în înțelesul spiritual al cuvântului, stă din oameni, dascăli titrați și studenți inteligenți. Pe bună dreptate, Sfântul Grigorie de Nazianz spunea că dascălii nu ar trebui să aibă niciun defect și să posede toate virtuțile, pentru că arta artelor și știința științelor este să-l formezi pe om, cea mai complexă și mai nestatornică dintre creaturi. Să dea Dumnezeu trăinicie Școlii, râvnă dascălilor și hărnicie și viață sfântă studenților!”.

În mesajul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, rostit de către Pr. Ionuț Corduneanu, Vicar patriarhal, se arată: „Ctitorul, profesorii și ostenitori Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca trăiesc momente binecuvântate de a vedea un edificiu nou, util și elegant, care, prin însăși prezența lui, îi îndeamnă să intensifice activitatea lor academică și spirituală. Astfel se va reînnoi etosul misiunii Bisericii în societate, susținut de un învățământ teologic deodată academic și practic, orientat pastoral-misionar și social, care să răspundă astăzi nevoilor și exigențelor spirituale ale credincioșilor noștri. Cu aleasă prețuire și părintească binecuvântare, felicităm pe Înalt Preasfințitul Părinte și Mitropolit Andrei, ctitorul acestui așezământ”.

Arhiepiscopul și Mitropolitul Clujului, Î.P.S. Andrei, pentru râvna sa, a fost răsplătit de către Patriarhia Română cu o frumoasă icoană, reprezentând pe Sfântul Apostol Andrei, Diploma de onoare și Medalia „Sfântul Apostol Andrei”. Conducerea Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj, prin persoana Decanului Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu, a fost onorată cu diploma și medalia omagială „Sfinții Împărați Constantin și Elena”. De asemenea, pentru paraclisul facultății, a fost dăruită o cruce de binecuvântare și mai multe cărți liturgice. La propunerea Î.P.S. Mitropolit Andrei, Patriarhia Română i-a oferit Directorului economic al Centrului Eparhial Cluj, Ec. Sorin Augustin Călea - coordonatorul proiectului de construire a Campusului - Ordinul „Sfântul Ștefan cel Mare”.

Prezent la manifestare, D-l Victor Ponta, Primul-ministru al României, a primit mulțumiri pentru contribuția importantă a Guvernului României la ridicarea clădirii Facultății, iar Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei i-a oferit distincția „Crucea Transilvană”. În cuvântul său de mulțumire, Premierul a arătat că românii au nevoie de simbolurile fundamentale ale unității: Biserica și Armata.

Din partea Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului au fost înmânate diplome de aleasă cinstire unor clerici, mireni, reprezentanți ai Universității și Facultății, ai administrației locale și centrale pentru implicarea în construcția campusului și dezvoltarea procesului de învățământ.

După tăierea panglicii inaugurale de către Premierul Victor Ponta, Î.P.S. Arhiepiscop și Mitropolit Andrei, Prof. Dr. Ioan Aurel Pop, Rectorul UBB Cluj-Napoca, și Pr. Prof. Vasile Stanciu, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, sărbătoarea a continuat în Aula Magna a Facultății. În alocuțiunea sa, Primul-ministru a subliniat: „Era o obligație din partea oricărui Guvern al României să sprijine această lucrare, așa cum este în continuare o obligație pentru noi și pentru viitoarele Guverne ale țării să sprijine orice lucrare ce vine în sprijinul elevilor, al studenților și al Bisericii Ortodoxe. Nu întâmplător, în momente în care multe lucruri ne despart, există două instituții, Biserica și Armata, care ne unesc”.

În răspunsul său, Rectorul Universității „Babeș-Bolyai”, Acad. Prof. Univ Dr. Ioan Aurel Pop, a exprimat bucuria celor 42.000 de studenți, masteranzi și doctoranzi din cele 21 de facultăți ale universității pentru ridicarea și darea în folosință a noii ctitorii. La rândul său, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă, Pr. Prof. Vasile Stanciu, a rostit următoarea cuvântare: „«De n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc; de n-ar păzi Domnul cetatea, în zadar ar priveghea cei ce o păzește» (Ps. 126, 1). Înalt Preasfințiiile Voastre, Preasfințiiile Vostre, Domnule Prim-Ministru, Domnule Rector, Distinse oficialități, Prea Cucernici și Prea Cuvioși Părinți, Stimați colegi, Dragi studenți și onorați invitați! Ne-a binecuvântat Dumnezeu să fim martorii unui eveniment ce ne umple sufletele de o sfântă bucurie și de o nezdruccinată speranță: inaugurarea noului sediu al Facultății noastre de Teologie, eveniment ce marchează în mod solemn începutul unei activități de apostolat misionar, la temelia

căruia s-a așezat cea mai ziditoare virtute a vieții creștine și umane deopotrivă, ce nu cade niciodată: iubirea, dublată de speranță și încredere.

Într-o fericită împrejurare, la un an de la sfințirea Catedralei, în anul 1934, Episcopul Nicolae Ivan spunea: «... Printre preocupările de căpetenie și mai arzătoare, am considerat de la început: zidirea Catedralei și înființarea Academiei Teologice. Astfel gândind, am pus la contribuție tot sufletul și toată energia mea, ca să le pot duce la bun sfârșit. Am considerat mai ales Școala Teologică pentru viața Eparhiei ca inima dintr-un corp, fără de care nu se poate trăi».

La data de 23 mai 2011, la doar două luni de la înscăunarea Î.P.S. Mitropolit Andrei la Cluj, bunul și neobositul nostru Ierarh pune și sfințea piatra de temelie a Campusului Teologic «Nicolae Ivan», cu dorința de a crea și o bază materială corespunzătoare pentru Facultatea de Teologie Ortodoxă a Universității «Babeș-Bolyai», demnă de menirea sfântă ce o are în spațiul spiritual al Transilvaniei. Atunci, noul Mitropolit al Clujului spunea: «Cel ce va face și va învăța, mare se va chema în Împărăția cerurilor», și continua așa: «noi, cei care avem o anumită vârstă, suntem datori să-i formăm pe cei tineri. Și pentru o lume mai bună, mai echilibrată, care nu se secularizează, nu se face rea, egoistă, ci o lume mai duhovnicească, mai altruistă, mai milostivă, e nevoie ca oamenii să fie apropiați de Dumnezeu. Or, lucrul acesta îl fac slujitorii Bisericii, iar pentru ca aici să se poată pregăti bine, e nevoie de o Facultate de Teologie modernă, care să răspundă tuturor provocărilor lumii contemporane».

Înalt Preasfințite Părinte Mitropolit Andrei, așa cum vrednicul de pomenire Episcop Nicolae Ivan, numit de Profesorul Ioan Lupaș «ierarhul instituțional», a mers pe urmele marelui Mitropolit Andrei Șaguna, canonizat de curând de Biserica noastră, tot așa Înalt Preasfinția Voastră ați păstrat tradiția și ați înnobilit-o, mergând pe urmele celui ce a ctitorit reînviata Eparhie a Vadului, Feleacului și Clujului, ca un alt Andrei al Transilvaniei. N-am fost contemporanii *de facto* ai lui Nicolae Ivan, dar ctitoriile sale ne-au dat dreptul și onoarea de a fi *de jure* contemporanii săi. Iar Facultatea noastră de Teologie este onorată să facă parte din Campusul Universitar ce poartă numele acestui mare ierarh al Clujului, al Transilvaniei. De multă vreme, cel puțin generația noastră, nu a mai trăit senti-

mentul că un ierarh poate fi atât de apropiat și implicat în destinele unei instituții de învățământ teologic. Ne-ați dăruit azi, de Sfântul Nicolae, nu o clădire oarecare, e adevărat, foarte frumoasă, modernă și funcțională, ci mai mult decât o clădire, o casă, pe care a dorit-o și zidit-o mai întâi Dumnezeu, în care V-ați pus toată nădejdea, convins fiind că, dacă «n-ar zidi Domnul casa, în zadar s-ar osteni cei ce o zidesc»; o casă în care ați pus mult suflet, chiar tot sufletul; o casă în care profesorii și studenții să simtă bucuria comuniunii, a împărtășirii bucuriilor și încercărilor acestei vieți, din ce în ce mai exigente, necruțătoare și implacabile, a împlinirilor și neîmplinirilor noastre, a căldurii unui cămin «de acasă», în care să nu mai trăim sentimentul și umilinta chiriașului, ce poartă pe umerii inimii frica, angoasa, nesiguranța și incertitudinea că mâine poate fi dat afară, în stradă, ci al proprietarului, ce-ți conferă stabilitatea sufletească și certitudinea continuității, a durabilității; o casă în care să vibreze entuziasmul tineresc al studenților și în care să se plămădească aluatul viitorilor slujitori și apostoli ai Bisericii și Neamului; o casă în care să pulseze inima Eparhiei și Mitropoliei Clujului. Nu ne rămâne de făcut decât un singur lucru: să punem în practică cuvântul Mântuitorului Hristos: «Cel ce va face și va învăța, mare se va chema în Împărăția cerurilor». Cu siguranță, zelul profesional al dascălilor se va intensifica și, alături de elocința și pregătirea lor ireproșabilă, vor împărtăși de la catedră și multă iubire, iar râvna studenților va fi pe măsura încrederii și a iubirii noastre investite în ei. Trebuie să recunoaștem: este o mare și istorică provocare, pentru întreg corpul academic al Facultății clujene de Teologie Ortodoxă, asumarea vocației de a fi inima Eparhiei și Mitropoliei noastre. Nădăjduim că îi vom face față și nu vom dezamăgi.

Mulțumire de la cer până la pământ și aleasă recunoștință, Înalte Preasfințite Părinte Mitropolit Andrei. Veți rămâne în istorie și în Cartea veșniciei lui Dumnezeu și un ctitor de școală ortodoxă și românească, în care să domnească dragostea față de Dumnezeu și de oameni.

Distinsă asistență, noul sediu al Facultății noastre de Teologie, pe care îl inaugurăm azi, este și oglinda sau icoana spirituală a istoriei ei, trecută prin multe încercări, uneori chiar martirice. Psalmistul David, în Psalmul 65, își revărsa amarul încercărilor așa: «*Ne-ai trecut prin cuptorul de foc ca*

argintul. Prinsu-ne-ai pe noi în laț și povară grea ai pus pe umerii noștri. Pus-ai oameni pe capul nostru. Și am trecut prin foc și prin apă. Dar ne-ai scos la odihnă». Ctitorii și dascălii de odinioară ai acestei școli, Preotul Profesor Liviu Galaction Munteanu, Preotul Profesor Florea Mureșan și Preotul Profesor Ilarion Felea, morți în temnițele comuniste ale Aiudului și aruncați în goapa comună, ce a devenit altarul de jertfă al unei biserici, sfințite de ÎPS Mitropolit Andrei, atunci Arhiepiscopul Alba Iuliei, și de Mitropolitul Bartolomeu, el însuși întemnițat la Aiud, au fost primii care ne-au îndemnat, pe cei patru profesori: Pr. Alexandru Moraru, Pr. Valer Bel, Pr. Stelian Tofană și subsemnatul, și ne-au inspirat, îndată după anul 1989, să purcedem la demersurile necesare reînființării Institutului Teologic Universitar clujean, desființat în mod abuziv de regimul comunist ateu, în anul 1952. Acestor dascăli martiri, a căror icoană pilduitoare și însângerață o purtăm în tainele sufletului, li s-au adăugat alți iluștri înaintași de-ai noștri: Preoții profesori Alexandru Filipașcu (întemnițat), Ioan Bunea (întemnițat), Andrei Buzdug, Ioan Pașca, Orest Bucevski, Ioan Vască, Gheorghe Stănescu, Vasile Petrașcu, Isidor Todoran, Nicolae Balca, Ioan Zăgrean, Petru Deheleanu ș.a., toți fiindu-ne pildă de probitate morală și profesională. Alături de Episcopul academician, ajuns Mitropolit, Nicolae Colan, alături de Arhiepiscopul Teofil Herineanu și Î.P.S. Arhiepiscop Justinian, pe atunci Episcop Vicar la Cluj – cei care au binecuvântat reînființarea acestei școli –, și alături de vrednicul de pomenire Mitropolit Bartolomeu, de P.C. Pr. Ștefan Liviu – Vicarul de atunci al Arhiepiscopiei Clujului și un sincer susținător al reînființării Institutului Teologic, alături de bravii profesori sibieni, cei ce cu dragoste și frățietate au pus umărul în anii '90 la demararea cursurilor noului Institut Teologic recent reînființat, alături de înaintașii mei decani, Pr. Prof. Univ. Dr. Alexandru Moraru, Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Ică, Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan-Vasile Leb, Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, pe toți îi facem părtași azi la bucuria noastră, ca unii ce au fost trecuți prin cuptorul de foc ca argintul, dar care au ajuns la bucuria împlinirii unui vis ce devenea tot mai îndepărtat și irealizabil.

Dacă spiritul de comuniune cu înaintașii noștri ce nu mai sunt are dimensiunea unei experiențe mistice, dar reale, același spirit al comuniunii îl experimentăm pe viu, chiar acum, cu toți cei ce ne sunt și ne vor fi alături.

Cu sentimente de aleasă recunoștință ne adresăm Universității «Babeș-Bolyai», al cărei distins mesager este Domnul Rector Academician Prof. Univ. Dr. Ioan Aurel Pop. Stimate Domnule Rector, Facultatea de Teologie Ortodoxă este deosebit de onorată de a face parte din corpul academic al celei mai prestigioase Universități din România, care și-a asumat recent caracterul de Universitate de cercetare avansată și educație, iar Facultatea noastră își va aduce contribuția specifică menirii ei, în a crește exigențele referitoare la activitatea științifică, dar și la o cât mai bună vizibilitate în dialogul intercultural și ecumenic. Generația, de profesori și studenți, contemporană cu Nicolae Ivan și Nicolae Colan nici n-a visat că Teologia academică clujeană va putea vreodată să fie parte integrantă a vestitei Universități din capitala culturală a Transilvaniei. Și pentru aceasta vă suntem recunoscători. Împreună cu celelalte trei facultăți de teologie ale Universității noastre, asigurăm conducerea Universității, reprezentată de Domnia Voastră și de Președintele Senatului, PC Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Chirilă, că vom face posibilă această vizibilitate în teologia academică românească, europeană și, de ce nu, mondială.

Mulțumim distinșilor Ierarhi ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române prezenți la bucuria noastră, precum și Decanilor și Prodecanilor Facultăților de Teologie, care-i însoțesc, care au conferit sărbătorii nimbul comuniunii euharistice al Sfintei Liturghii în iubirea lui Hristos, Mântuitorul nostru. Mulțumim Prea Cucernicului Părinte Vicar Ionuț Corduneanu, delegatul P.F. Părinte Patriarh Daniel, și Pr. Prof. Univ. Dr. Ștefan Buchiu, Decanul Facultății de Teologie «Justinian Patriarhul» din București, Î.P.S. Părinte Mitropolit Teofan al Moldovei și Bucovinei, și Pr. Prof. Univ. Dr. Davidescu, Prodecanul Facultății de Teologie «Dumitru Stăniloae» din Iași, Î.P.S. Părinte Mitropolit Laurențiu al Ardealului și Pr. Prof. Univ. Dr. Aurel Pavel, Decanul Facultății de Teologie «Andrei Șaguna» din Sibiu, Î.P.S. Părinte Mitropolit Irineu al Olteniei, Preasfințitului Părinte Episcop Petroniu al Sălajului, Preasfințitului Părinte Episcop-Vicar Iustin al Maramureșului și Sătmăruului, Preasfințitului Părinte-Vicar Vasile al Clujului, Pr. Prof. Univ. Dr. Emil Jurcan, Decanul Facultății de Teologie Ortodoxă din Alba Iulia, și îi asigurăm de toată dragostea și prețuirea noastră.

Alese mulțumiri aducem Permanenței Consiliului Eparhial al Arhiepiscopiei Vadului, Feleacului și Clujului, sub tutela căruia funcționează Campusul Universitar «Nicolae Ivan», slujitorilor Catedralei Mitropolitane, Prea Cucernicilor Protopopi și Părinți din municipiul Cluj-Napoca pentru buna colaborare, Prea Cuvioșilor Părinți stareți și Prea Cuvioaselor Maice starețe din cuprinsul Arhiepiscopiei, Seminarului Teologic din Cluj-Napoca, reprezentat de Pr. Prof. Dr. Liviu Vidican, Seminar de pe băncile căruia vor fi recrutați și viitorii noștri studenți.

Conducerea Facultății de Teologie Ortodoxă, Decanul și colaboratorii săi: Pr. Prof. Univ. Dr. Ștefan Iloaie, Director de departament, și Pr. Lect. Univ. Dr. Cristian Sonea, Prodecan, Școala doctorală «Isidor Todoran», al cărei Director este Pr. Prof. Univ. Dr. Ioan Vasile Leb, profesorii, studenții, masteranzii, doctoranzii, secretariatul și toți ostenitorii Campusului Universitar «Nicolae Ivan» sunt recunoscători tuturor celor care au contribuit într-un fel sau altul la realizarea acestui măreț obiectiv și care n-au fost pomeniți și îi asigurăm de tot respectul și recunoștința noastră. Fie ca Facultatea de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca să onoreze încrederea investită în ea și să aducă în lume lumina cunoștinței și a dreptei credințe spre Slava lui Dumnezeu Cel în Treime lăudat și preaslăvit!”³.

În încheierea evenimentului, Grupul „Icoane” al Academiei de Muzică „Gheorghe Dima”, coordonat de Prof. Univ. Dr. Ioan Bocșa, și Corala „Psalmodia Transylvanica”, dirijată de Pr. Prof. Univ. Dr. Vasile Stanciu, au încântat auditoriul cu un recital de colinde și cântece tradiționale românești⁴.

³ Vasile Stanciu, „Cuvânt la inaugurarea noului sediu al Facultății de Teologie Ortodoxă din Cluj-Napoca (6 dec. 2013)”, în Rev. Renașterea, anul XXV, serie nouă, nr. 1 (285), ianuarie 2014, Cluj-Napoca, pp. 2-3.

⁴ Ștefan Iloaie, „Inaugurarea Campusului Universitar «Nicolae Ivan»”, în *Ibidem*, p. 2.

Cuprins

Anamneze sfinte referitoare la un Centru Ecclesiastic important, † Andrei Andreicuț, Arhiepiscop și Mitropolit	5
Cuvânt înainte, Prof. univ. dr. Vasile Stanciu	7
Introducere	11
1. Premizele organizării învățământului teologic în Ardeal	17
2. Un proiect curajos	25
3. Pregătiri în vederea deschiderii învățământului teologic ortodox din Cluj	29
4. Inaugurarea Institutului Teologic Ortodox Român din Cluj	37
5. Academia noastră Teologică	53
6. Academia Teologică din Cluj în anul 1926	61
7. Proiect de reorganizare a învățământului teologic din România	73
8. Învățământul teologic clujean în anul 1928	85
9. Reorganizarea învățământului teologic	93
10. Pagina studenților teologi	101
11. Conferințele studențești din anul 1931	123
12. Noul proiect al învățământului teologic din România	139
13. Frația Ortodoxă Română	153
14. Sfințirea Catedralei Ortodoxe Române din Cluj	173
15. Zece ani de la înființarea Academiei Teologice clujene	191
16. Dispute privind organizarea învățământului teologic	207
17. Academia Teologică îl serbează pe P.S. Episcop Nicolae Ivan	219
18. Funeraliile Preasfințitului Episcop Nicolae	225
19. Un nou Episcop al Clujului	239

20. Problemele tineretului universitar	251
21. Iarăși despre învățăământul teologic.....	263
22. Moartea părintelui Prof. Andrei Buzdug	279
23. Sfințirea Paraclisului și inaugurarea noului local al Academiei Teologice clujene (1939).....	287
24. Biserica Ortodoxă Română în anul 1940.....	299
25. Ardealul ocupat	311
26. O zi de bucurie	319
27. La început de an nou.....	329
28. Vizita Patriarhului Alexei al Moscovei la Cluj	339
29. Moartea Patriarhului Nicodim și instalarea Patriarhului Iustinian Marina.....	355
30. Transformarea Academiei clujene în Institut Teologic de rang universitar.....	365
31. Cursurile de îndrumare preoțească din anul 1949.....	377
32. Biserica și prefacerile sociale ale vremii	437
33. Demersuri pentru reînființarea Institutului Teologic Universitar din Cluj	473
34. Redeschiderea Institutului Teologic Universitar Ortodox Român din Cluj-Napoca	481
35. Un an de aniversări și comemorări	493
36. Noul Arhiepiscop al Vadului, Feleacului și Clujului	507
37. Diortosirea Bibliei	521
38. Revista Tabor și Fundația Bartolomeu Anania	533
39. Constituirea corpului de Doctor Honoris Causa	541
40. Întronizarea Î.P.S. Andrei Andreicuț în scaunul de Arhiepiscop și Mitropolit al Clujului	641
41. Sfințirea pietrei de temelie a Campusului Teologic „Nicolae Ivan”	649
42. Medicină și Teologie	657
43. Inaugurarea Campusului Universitar Teologic „Nicolae Ivan”	669

„Clujul, cetatea suferințelor de martiri ai neamului nostru din trecut, de la marele eveniment al Unirii, a avut mai multe momente de înălțare sufletească, scriind fiecare tot atâtea pagini mărețe în istoria noastră națională. Dintre acestea, două mi se par mie de o importanță deosebită pentru biruința acestui neam, prin care și-a afirmat puterea avântului cultural. Aș începe cu acea zi istorică a vieții noastre culturale, în care aici, la Cluj, s-a inaugurat Universitatea Românească a Daciei Superioare și aș continua, fără modestie, cu deschiderea acestei Academii Teologice, instituție de înaltă cultură sufletească, pe care o prăznuim astăzi.

Nimic altceva, în afară de credință și cultură, nu ne poate da trăinicia existenței noastre pe aceste plaiuri. Prin ele se așează fundamentul de granit al unei existențe sigure, ce nimeni nu o va putea dărâma...”

Andrei Buzdug,
primul rector al Academiei Teologice Ortodoxe Române din Cluj
7 decembrie 1924

ISBN: 978-973-595-964-7